

POWIATOWY KMDT. UZUPEŁNIEN
w/z Kierownik I. Referatu

Mieczysław
Kwiatkowski M. H.
K P Ł

6,80

GŁÓWNA KSIĘGARNIA WOJSKOWA

WARSZAWA, NOWY ŚWIAT 69

ADMINISTRACJA: BELLONY, PRZEGLĄDU PIE-
CHOTY, PRZEGLĄDU WOJSKOWEGO I PRZE-
GLĄDU HISTORYCZNO-WOJSKOWEGO

Telef. 202-19. Adr. telegr. „GEKAWU”.

Konto P. K. O. 162.

P o l e c a :

BARDZO POWAŻNIE ZAOPATRZONE DZIAŁY ZE WSZYST-
KICH DZIEDZIN LITERATURY POLSKIEJ I OBCEJ.

MAPY SZTABOWE W RÓŻNYCH SKALACH,
MAPY ŚCIENNE, ATLASY, GLOBUSY,
TABLICE POGLĄDOWE, OBRAZY HISTORYCZ-
NE, PORTRETY, GODŁA PAŃSTWOWE W KIL-
KU ROZMIARACH, PODRĘCZNIKI SZKOLNE,
WYDAWNICTWA OZDOBNE NA UPOMINKI

PRENUMERATA PISM KRAJOWYCH I ZAGRANICZNYCH.

PERJODYCZNIE WYCHODZĄCE MIESIĘCZNIKI
BIBLIOGRAFICZNE:

WOJSKOWY
PRZEGLĄD WYDAWNICZY
I PRZEWODNIK
BIBLIOGRAFICZNY.

NA ŻĄDANIE WYSYŁA SIĘ
BEZPŁATNIE

SPRZEDAŻ DLA WSZYSTKICH

Pp. wojskowi zawodowi mogą w G. K. W. nabywać
KSIAŻKI NA RATY

ZAMÓWIENIA Z PROWINCJI ZAŁATWIA SIĘ
ODWROTNĄ POCZTĄ

ŻĄDAJCIE BEZPŁATNIE KATALOGÓW

POWSZECHNE TOWARZYSTWO ZAOPATRYWANIA

Centrala—Warszawa, ul. Koszykowa 33, tel. 439-78.

Oddział—Lwów, ul. Halicka 19, tel. 72-32.

Adres telegraf. PETEZETWA

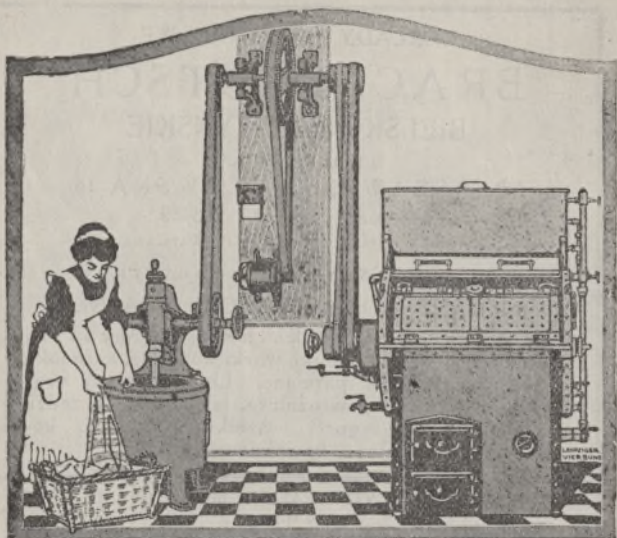
P. K. O. Nr 19.378.

DOSTAWA DLA SPÓŁDZIELŃ WOJ-
SKOWYCH I KASYN

ZBIOROWE DOSTAWY DLA PP. OFI-
CERÓW I PODOFICERÓW

DOSTAWY WSZELKICH ARTYKU-
ŁÓW DLA GOSPODARKI ODDZIA-
ŁOWEJ

URZĄDZENIE KASYN OFICERSKICH
I PODOFICERSKICH

Wszystkie armje
całego świata, szpitale, hotele, schroniska i t. p. zakłady
porą bieliznę

wyłącznie przy pomocy **słynnych** i w pracy niezrównanych

Johna parowych maszyn do prania

z poruszeniem ręcznym lub motorowym.

Niedościgniony efekt oszczędności w bieliznie, robociznie,
czasie, mydle i opale.

Gwarancja absolutnej czystości i dezynfekcji bielizny.

Proces prania odbywa się w temperaturze 100 do 103 stopni,
w parze wodnej, bez jakiegokolwiek tarcia mechanicznego.

JOHNA WIRÓWKI DO ODWADNIANIA BIELIZNY

JOHNA MAGLE SKRZYNIOWE CIĘŻAROWE

JOHNA SUSZARNIE PAROWE DO BIELIZNY

JOHNA CAŁKOWITE URZĄDZENIA PRAL., MECHAN.

Oferty lub koszt. na oddzielne maszyny i całkowite urządzenia

Jeneralny przedstawiciel Tow. Akc. J. A. JOHN

STANISŁAW MIRKOWSKI

Warszawa, Mokotowska 18. Tel. 205-70

ZAKŁADY PRZEMYSŁOWE
BRACI DEUTSCH
BIELSKO CIESZYŃSKIE

BIURO SPRZEDAŻY
WARSZAWA, KRÓLEWSKA 18.

Telefony: 116-70 i 205-59

Adres telegraficzny „LENKO” Warszawa

Fabryka zatrudnia 3.000 robotników.

PIERWSZORZĘDNE WYROBY WŁASNE:

Płótna nieprzemakalne o najwyższej
kwalifikacji, sienniki, worki konopne, karmiaki,
obroczniki. Węże parciane. Liny, powrozy oraz
wszelkie wyroby powroźnicze, szpagaty i przędze
konopne. Taśmy i gurdy wszelkiego rodzaju ko-
nopne, lniane, bawełniane i jutowe.

SPÓŁKA AKCYJNA FABRYK METALOWYCH
pod firmą

„ORBLIN, B-CIA BUCH i T. WERNER

Zarząd w Warszawie, ul. Żelazna Nr. 51.

Telefony: 18-80, 60-80, 63-01, 63-71, 63-80, 160-14, 220-33 i 518-10.

Oddział w Głownie.

Walcownia miedzi i mosiądzu „Głowno”.
st. Głowno koło Łowicza.

Wykonywana zamówienie:

BLACHE handlową, miedzianą i mosiężną, jak również blachę
paleniskową do kotłów parowych.

DRUTY miedziane i mosiężne — krzemobronzowe do telefonów,
telegrafów i tramwajowe „Trolley”.

RURY miedziane i mosiężne ciągnięte, bez szwu, systemu
Manesmann.

PRETY i SZYNY miedziane i mosiężne.

KABLE - LINKI miedziane gołe.

Poleca gotowe na składzie:

PLATERY: sztuciec na białym metalu, grubo srebrzony, gładki
i stylowy.

GALANTERJĘ: kosze, etażery, cukiernice, lichtarze i t. p.

URZĄDZENIA DLA RESTAURACJI i HOTELI.
PRZEDMIOTY KOŚCIELNE.

J. & W. KASPRZYCKI

Warszawa
Nowy-Świat 45.
poleca

APARATY FOTOGRAFICZNE

wszelkie przybory, klisze, błony, papiery,
chemikalja.

Pracownia przyjmuje wywoływanie, kopjowanie,
retusz i reparacje.

SKŁAD GRAMOFONÓW i INSTRUMENTÓW MUZYCZNYCH

„TECHNOMAR“

Sp. z o. o.

Warszawa, Zielna Nr. 31. Tel. 32-29.

— **RATY DOGODNE** — **GWARANCJA KILKOLETNIA.** —

Ulepszone idealnie grające parlofony beztubowe i po-
dróżne walizkowe, płyty w wielkim wyborze stale
na składzie.

Wojskowym na spłaty.

Egzystuje od 1898 r.

Zegary wieżowe, kontrolujące i elektr.

ZEGARMISTRZ

J. PAZDERSKI

Warszawa, ul. Bracka 9. Tel. 192-60.

Precyzyjna pracownia do naprawy naj-
więcej skomplikowanych mechanizmów.
Duży wybór zegarów, zegarków i budzi-
ków pierwszorzędných fabryk.

MAGAZYN OBUWIA
DAMSKIEGO, MĘSKIEGO I DZIECIĘCEGO
„UNIVERSAL”

WŁ. R. FEJGIN
WARSZAWA, BIEŁAŃSKA 5.
TEL. 106-39.

UWAGA: Wielki wybór śniegowców i kałoszków

KANTOR LOTERJI
WYROBÓW TABACZNYCH I GALANTERJI

PRZEZNACZENIE WOŁA!

Kupujcie losy Loterji Państw w najszcześniejszej
kolekturze **„R. FEJGIN”** Warszawa, Bielańska 5
Tel. 106-39

GLÓWNA WYGRANA ZŁ. 750.000.

POZATEM WYGRANE PO ZŁ.
350.000. 250.000 150.000 100.000. i t. d.

Co drugi los wygrywa
CENY LOSÓW

$\frac{1}{1}$ zł. 40.— $\frac{1}{2}$ zł. 20.— $\frac{1}{4}$ zł. 10.—

Konto czekowe P. K. O. 20.032

MUNDURKI UCZNIOWSKIE
DLA CHŁOPCÓW i DZIEWCZĄT
UBIORY DZIECINNE, PALTA JESIENNE i ZIM.
P O L E C A

H L E S Z N O
WARSZAWA, HOŻA 19 RÓG KRUCZEJ
ŻYCZĄCYM NA SPŁATY.

KRAWIEC WOJSKOWY
T. PRZEPIÓRKA

WARSZAWA, KRAK PRZEDMIEŚCIE 10 M. 13.

Wykonywa wszelkie obstalunki z własnych
i powierzonych materiałów

CENY NISKIE.

ROBOTA WYKWINTNA.

DOGODNE WARUNKI KREDYTOWE

F U T R A

Wykwintne okrycia zimowe i jesienne. Wielki
wybór. Ceny konkurencyjne. Pracownia
krawiecko - kuśnierska. Paniom ze
sfer wojskowych na dogod-
nych warunkach .

B R. U N K I E W I C Z

WARSZAWA, HOŻA Nr. 54 M. 2.

NA SEZON WIOSENNY i LETNI OSTATNIE
NOWOŚCI PŁASZCZÓW i SUKIEN.

ZAKŁAD
ARTYSTYCZNO-STEMPLARSKO-GRAWERSKI
ORAZ PRACOWNIA SZYLDÓW I DRUKARNIA
D. CYPEL

Warszawa, Marszałkowska 98, tel. 255-98.

Wykonuje mechanizmie i poleca swoje wyroby w zakresie grawerstwa i drukarstwa, jak również stemple mosiężne, stalowe i gumowe.

Instytucjom wojskowym rabat.

TAPETY—PIECE—KAFLE—PIECYKI PRZENOŚNE

(vis á vis Ministerstwa Spraw Wojskowych)

SZCZEPAŃSKI, CAJZNER i S-ka

Warszawa, Nowowiejska 22, tel. 173-90.

PASY WOJSKOWE — KABURY
ŻABKI i t. p.

TOREBKI DAMSKIE — OSTATNIE NOWOŚCI
KUFRY — WALIZY, TEKI, PORTFELE, PORTMONETKI
PRZEBORY MYŚLIWSKIE I SPORTOWE

KAZIMIERZ KAZIBET

Chmielna 34. tel. 199-57 — Marszałkowska 114, tel. 503-61

OPTYK
JAN BERENT

87 — MARSZAŁKOWSKA — 87

I piętro front

DLA PP. WOJSKOWYCH ULGOWE WARUNKI

ZJEDNOCZEN GRAWERZY

M. RAWSKI, CZ. KŁOSOWICZ i B. DEMIDOWICZ

WARSZAWA, MARSZAŁKOWSKA 145 M. 20. TEL. 45-33.

S p e c j a l n o ś ć:

Ordery, medale, odznaki wojskowe i sportowe, wisiorki, herby rodowe, monogramy, facsimile, nakładki na papiery i wizerunki damskie, dewocje art. i okucia jubileuszowe i albumów, guziki srebrne i metalowe oraz inne wyroby sztancowane, ROBOTY WŁASNYCH i POWIERZONYCH RYSUNKÓW.

B U R S Z T Y N

SP. Z OGR. ODP.

WARSZAWA, UL. MARSZAŁKOWSKA Nr. 111

TYLKO PRAWDZIWE BURSZTYNY. WIELKI
WYBÓR ARTYKUŁÓW PODARUNKOWYCH

PP. WOJSKOWYM UDZIELAMY 5⁰/₁₀ RABATU

ADOLF RICHTER

BIURO TECHNICZNE

WARSZAWA, UL. RYMARSKA Nr. 10.

TEL. BIURA 10-81 i 86-79. TEL. SKLEPU 86-80.

**SKŁAD I DOSTAWA ARMATURY
PAROWEJ I WODNEJ, RUR ŻEL.,
INŻEKTORÓW, POMP, PASÓW,
WYROBÓW AZBESTOWYCH IGU-
MOWYCH, KLINGERITU,
M O O R I T U I T. P.**

EGZYSTUJE OD 1886 R.

MAGAZYN
O Z D Ó B
WOJSKOWYCH
J. BORNSTEIN

WARSZAWA
NOWY ŚWIAT 70.

TELEFON 95-07.

Nr. konta P. K. O. 17864.

WSZELKIE ARTYKUŁY W ZAKRES OZDÓB
! UMUNDUROWANIA WCHODZĄCE.

K U Ś N I E R Z

Przyjmuje wszelkie roboty kuśnierskie
Na składzie znajdują się różne gotowe futra.
Zamieniam stare futra na nowe

A. WICHER

WARSZAWA, UL. DŁUGA 18.

D. J. WIGURA
MAGAZYN BIELIZNY MĘSKIEJ
CHMIELNA NR. 37 RÓG MARSZAŁKOWSKIEJ
TELEFON 75-02.

Poleca koszule białe i kolorowe oraz krawaty
w wielkim wyborze.

Na prowincję wysyłka pocztą za zaliczeniem.

SPÓŁKA TAPICERÓW

JAN KRASUSKI i S-ka

w Warszawie, ul. Bielańska 8, wejście od Daniłowiczowskiej
tel. 170-04.

Posiadamy gotowe:

MEBLE KLUBOWE
RÓŻNYCH FASONÓW

OTOMANY, LEŻAKI

oraz przyjmujemy zamówienia w zakres tapicerstwa wchodzące.

F A B R Y K A

LUSTER MEBLOWYCH i GALANTERYJNYCH
PRZEDSIĘBIORSTWO ROBÓT SZKLARSKICH

J A N A S Z U L C A

w W A R S Z A W I E

Kantor Nowy-Świat 59.
Tel. 165-94.

Fabryka Solec 26.
Tel. 165-32.

POLECA ZNANE ZE SWEGO WYSOKIEGO GATUNKU
LUSTRA GALANTERYJNE i MEBLOWE.
SZYBY DO SAMOCHODÓW.

KRAWIEC WOJSKOWY

B-cia S E N A T O R

WARSZAWA

Królewska 35 róg Marszałkowskiej
Tel. 214-63.

FILJI NIE POSIADAMY

WYKONYWA WSZELKIE OBSTALUN-
KI ORAZ DOSTAWY ZBIOROWE
DLA PUŁKÓW

KRAWIEC WOJSKOWY i CYWILNY

M. GOLDBERG

W A R S Z A W A

Nowy-Świat Nr. 38, m. 4, front I piętro.

Telefon Nr. 506-62. Konto czekowe P. K. O. 8892.

Przyjmuje wszelkie obstalunki z własnych
i powierzonych materiałów.

NASIONA

NARZEDZIA

NAWOZY

OGRODOWE

WARZYWNE
PASTEWNE
KWIATOWE

J. Ciborowski

IIA HALA MIROWSKA / WPROST UL. IOLNEJ /

T A P E T Y
W WIELKIM WYBORZE

SKŁAD OBIĆ PAPIEROWYCH
WŁADYSŁAWA LOBERA

WARSZAWA, MARSZAŁKOWSKA 117.
SKLEP W PODWÓRZU

P. P. WOJSKOWYM RATY.

WYTWÓRNIA ARTYKUŁÓW SPORTOWYCH
„OLIMPJADA”

Poleca największy wybór artykułów sportowych
Specjalne artykuły dla organizacji przyspo-
sobienia wojskowego. Ceny fabryczne

Warszawa, Warecka 5. Tel. 116-40.

ZAKŁAD ARTYSTYCZNY GRAWERSKI
STANISŁAWA LIPCZYŃSKIEGO

Warszawa, Marszałkowska 149, tel. 134-85.
Egzystuje od roku 1890.

Wykonywa odznaki wojskowe, żetony sportowe,
stemple metalowe i gumowe oraz wszelkie roboty
w zakres grawerstwa wchodzące.

ELEKTROTECHNIKA i RADIO
B. MANDEL
WARSZAWA - SIENNA 3 - TEL. 22972

• POLECA • NA STANIEJ • WZELKI •
RADIOSPRZĘT
i RADIOAPARATY
• DODATKOWE WARTOŚCI •

POLSKA SPÓŁKA SPORTOWA
WARSZAWA, AL. JERUZOLIMSKA 23.

poleca
wszelkie

**PRZYBORY
SPORTOWE**

NAGRODY MEDALE DYPLOMY

KATALOGI ILUSTROWANE I CENNIKI — GRATIS

S E R Y

fabryczny skład

—LEOPOLD ZIEBART—

Warszawa, Mińska 11a, tel. 197-43.

MAGAZYN
OZDÓB
WOJSKOWYCH

D. KARP

WARSZAWA
MARSZAŁKOWSKA 78.
TEL. 120-85.

POLECA P. P. WOJSK.
W WIELKIM WYBORZE
KURTKI SKÓRZANE
EGZYSTUJE OD R. 1898.

PŁASZCZE GABARDINOWE
I NIEPRZEMAKALNE
TUDZIEŻ OBUWIE GWARANTOWANE

O P T Y K

S T. S Ł O W I K O W S K I

B. WSPÓŁPRACOWNIK f. J. BERENT i J. WIŚNIEWSKI

ŚWIĘTOKRZYSKA 20. TEL. 324-20.

DLA P. P. WOJSKOWYCH USTĘPSTWO.

Firma egzystuje od 1894 r.

S K Ł A D Y Ż E Ł A Z A

S. G R A F F

Warszawa. ul. Grzybowska 10

Telefony Nr. 36-67, 13-62, 137-55. Rachunek przek. P.K.O. Nr. 3499-
Adres tel. „GRAFFESS”

Składy i bocznicą kolejową przy stacji Warszawa-Gdańska,
ulica Dzika Nr. 68 róg Błońskiej. Telefon Nr. 302-75.
Żelazo we wszelkich wymiarach i profilach, bednarka walcowana
na gorąco i na zimno, belki i korytka żelazne, blachy żelazne od
najcieńszych do najgrubszych, rury gazowe czarne i ocynk. i t. p.

W E N E R Y C Z N E

niemoc płciowa i wewnętrzne

w LECZNICY PRZYCHODNIEJ

ORDYNACKA 9. TEL. 516-03.

Rentgen, lampa kwarcowa Sollux. Diatermja.

Analizy lekarskie. Od 9 r. do 9 w. w nie-
dziele i święta od 10 do 2 pp.

W i z y t a 4 z ł.

Firma egzystuje 30 lat.

FABRYKA STEMPI

kauczukowych, mosiężnych i stalowych, sztyldów
emaljowanych mosiężnych i metalowych.

Numeratory, młotki do cechowania drzewa.
Szablony, cęgi i datowniki.

S Z. F R Y D M A N

WARSZAWA, BIELAŃSKA 20, TEL. 61-01.

REPARACJA NUMERATORÓW!

WYTWORNA KONFEKCJA DAMSKA

M I C H A L I N A

Egz. od 1905 r.

Egz. od. 1905 r.

POLECA

palta, suknie, bluzki, szlafroki, trykotaże, bieliznę.

Elektoralna Nr. 7. Tel. 189-78.

DLA PAŃ ZE SFER WOJSKOWYCH DOGODNE WARUNKI.

Przyjmuje się do roboty z własnych i powierzonych materiałów.

ZAKŁADY AKUMULATOROWE

SYST. „T U D O R“

SPÓŁKA AKCYJNA

CENTRALA:

WARSZAWA. UL. ŻŁOTA 35.

Tel. 404-94, 17-45, 329-46, 121-74.

ODDZIAŁY:

Bydgoszcz, ul. Błonia 7. Tel. 13-77.

Katowice, Plac Wolności 9. Tel. 31-41.

Lwów ul. Nabelaka 21. Tel. 52-35.

Poznań, ul. Mostowa 4-a. Tel. 11-67.

POLECAMY AKUMULATORY
WSZELKIEGO RODZAJU

POLSKA ZBROJNA

O R G A N

POŚWIĘCONY SPRAWOM OBRONY PAŃSTWA

„Polska Zbrojna” jest jedynym dziennikiem, utrzymującym na swych łamach całokształt życia wojska i całokształt spraw wojskowych.

Dziennik personalny dołącza swym prenumeratorom bezpłatnie.

STAŁE DODATKI TYGODNIOWE

TYDZIEŃ LITERACKI.

TYDZIEŃ GOSPODARCZY.

TYDZIEŃ FILMOWY.

TYDZIEŃ PANI.

TYDZIEŃ INWALIDY.

WYCHOWANIE FIZYCZNE.

PRZYSPOSOBIENIE WOJSKOWE.

NAJLEPSZE WIADOMOŚCI

NAJSZERSZE INFORMACJE

CZYTAJCIE WSZYSCY

CZYTAJCIE WSZYSTKO

**WŁAŚNI KORESPONDENCI W STOLICACH
PAŃSTW OŚCIENNYCH**

Redakcja i Administracja: Warszawa, Leszno 3.

Tel. 50-22, 24-20, 208-48, 29-21.

Firma egzystuje od r. 1875.

Firma egzystuje od r. 1875.

ZAKŁADY STOLARSKIE

L. G L O E H

Warszawa — Praga, ul. Kowieńska Nr. 5-7-9.

Telefony: 290-63 i 147-86.

W Y K O N Y W U J A :

stolarkę budowlaną, drzwi, okna, bramy,
szalówkę, okładziny i t. p.

**POSADZKA KLEPKOWA. SCHODY ZWYKŁE
I OZDOBNE.**

**SPECJALNY DZIAŁ OBRÓBK
DRZEWA NA MASZYNACH.
WŁASNA SUSZARNIA.**

BEZPŁATNIE

Napisz imię, nazwisko, miesiąc urodzenia, otrzymasz analizę charakteru, określenie zdolności i przeznaczenia — darmo. Poznasz kim jesteś kim być możesz. Warszawa, Psychografolog SZYLLER-SZKOLNIK. Nowowiejska 32. Niniejsze ogłoszenie i 75 gr. znaczkami pocztowymi na przesyłkę załączyć. — Przyjęcia osobiste płatne godz. 11—7 wieczór.

M A G A Z Y N

WYROBÓW ZŁOTYCH, SREBRNYCH
I PLATYNOWANYCH

S. D M O W S K I

Warszawa, Nowy Świat 49 tel. 86-32.

Życie płciowe?

Wobec braku gotówki i wielkiego

zapasu książek dajemy 10 cennych i pożytecznych książek tylko za 5 zł. 1) Dr. Jozan: „Życie płciowe kobiety”. Poradnik lekarski. 2) Dr. Werner: „Lekarz domowy—masaż”. Leczenie wszelkich chorób. 3) Dr. Misiewicz: „Samogwałt u mężczyzn i kobiet”. 4) Dr. Weininger „Tajemnica kobiet i mężczyzn”. 5) Dr. Korabiewicz: „Choroby weneryczne”. Dodajemy 5 innych pożytecznych książek, razem 10 książek tylko za 5 złotych. Wysyłamy za gotówkę lub za zaliczką pocztową, na wydatki załączyć zł. 1.50 (można w znaczkach pocztowych). — Niniejsze ogłoszenie koniecznie załączać do listu. Warszawa, Redakcja „Ś, W I T” Nowowiejska 32, m. 6.

WENERYCZNE SKÓRNE i NIEMOC, ELEKTROLECZENIE

Dr. M. ALTFELD

OD 8—11, 4 9.

HOŻA Nr. 50. (przy Marszałkowskiej)

P P. Wojskowym ustępstwa.

Egz. od 1905 r.

Egz. od 1905 r.

WYTWÓRNIĄ CZAPEK i UMUNDUROWANIA

W. WIKIŃSKI

WARSZAWA, ŻELAZNA 36. TELEFON 197-14.

Dla p. p. oficerów czapki eleganckie po cenach bardzo przystępnych. także masowa produkcja czapek dla szeregowców (około 50.000 miesięcznie).

W HURCIE SPECJALNY RABAT

WYKWINTNE UBIORY
C Y W I L N E
I W O J S K O W E

NA B. DOGODNE
S P Ł A T Y

POLECA MAGAZYN UBIORÓW

HENRYK
K U R C

MARSZAŁKOWSKA 31a

P. S. Pracownia na miejscu

KALENDARZ WOJSKOWY

NA ROK

1930

(ROCZNIK CZWARTY)

OPRACOWANY
PRZEZ GRONO OFICERÓW DYPLOMOWANYCH
POD REDAKCJA
MJR. DPL. JANA JASTRZĘBSKIEGO

WSZELKIE PRAWA ZASTRZEŻONE

Kolekcja
Emila Kornasia

NAKŁADEM WŁASNYM

WARSZAWA - NOWOWIEJSKA 47

1929

327199

JAKÓB MAREK

POLECA

BUTY DO KONNEJ JAZDY

oraz wszelkie obuwie z pierwszorzędných krajowych i zagranicznych materjałów.

Warszawa, ul. Bielańska Nr. 22 Rok założenia 1869.

T R E Ś Ć

DZIAŁ OGÓLNY

	Str.
Kalendarz	2
Kalendarz obowiązujących świąt	26
Kalendarz stały	28
Kalendarz myśliwski	29
Rachuba czasu	30
Miary i wagi	33
Taryfa kolejowa	36
Taryfa pocztowa i telegraficzna	38
Lotnicza taryfa pocztowa	42
Stacje radjofoniczne	43
Wzory matematyczne	45
Wzory fizyczne	49
Wzory chemiczne	51
Gwiazdy, słońce, planety	52
Ziemia (kontynenty, oceany, półwyspy, wyspy, góry, cieśniny, jeziora, rzeki, miasta, koleje, tunele, mosty)	53
Człowiek (rasy, języki, religje)	60
Dzieje ziemi	62
Dzieje powszechne	64
Królowie polscy	70
Naczelnik państwa i prezydenci Rzeczypospolitej Polskiej	70
Rządy	70
Ministrowie spraw wojskowych	71
Wykaz państw	72
Polska:	
Statystyka (granice, powierzchnia, ludność, rolnictwo, gór- nictwo i hutnictwo, przemysł, handel, kredyt, komuni- kacje)	82

Ustrój

Władza zwierzchnia	90
Władza ustawodawcza	
Sejm i Senat	90
Sejm śląski	93
Kontrola Państwowa	93
Trybunał Stanu	94
Władza wykonawcza	
Prezydent Rzeczypospolitej	94
Administracja państwowa	96
Prezes Rady Ministrów	96
Ministrowie	97
Minister spraw wewnętrznych i podległe władze	97
Minister spraw zagranicznych i podległe władze	101
Minister spraw wojskowych	107
Minister skarbu i podległe władze	107
Minister sprawiedliwości i podległe władze	109
Minister wyznań religijnych i oświecenia publicznego i podległe władze	109
Minister rolnictwa i podległe władze	109
Minister przemysłu i handlu i podległe władze	110
Minister komunikacji i podległe władze	111
Minister poczt i telegrafów i podległe władze	111
Minister robót publicznych i podległe władze	111
Minister pracy i opieki społecznej i podległe władze	112
Minister reform rolnych i podległe władze	112
Samorząd	113
Sądownictwo administracyjne	114
Władza sądowa	
Sądy	114
Prokuratury	116
Trybunał kompetencyjny	115
Powszechne obowiązki i prawa obywateli	115
Kościół Katolicki	116
Ustrój monetarny	117
Budżet państwa na rok 1929/30	120
Budżet Ministerstwa Spraw Wojskowych	121
Długi państwowe	121
Stany budżetowe sił zbrojnych, korpusu ochrony pogranicza, straży granicznej i policji państwowej	122

DZIAŁ WOJSKOWY

Str.

Rozdział I. Obrona państwa.

Wojna współczesna	127
Prezydent Rzeczypospolitej	127
Rząd	128
Siły zbrojne	130
Ludność	130

Rozdział II. Siły zbrojne.

Zadania sił zbrojnych	131
Skład sił zbrojnych (wojsko i marynarka, bronie i służby, jednostki taktyczne, jednostki terytorjalne)	131
Władze sił zbrojnych (dowódcy, sztaby, szefowie broni i służb, kwatery główne, dowództwa taktyczne i władze terytorjalne, podległość taktyczna i podległość terytorjalna)	132

Rozdział III. Najwyższy zwierzchnik sił zbrojnych 136

Rozdział IV. Władze centralne.

Ministerstwo Spraw Wojskowych	
Minister spraw wojskowych	137
Ministerstwo Spraw Wojskowych	138
Generalny Inspektorat Sił Zbrojnych	
Generalny inspektor sił zbrojnych	143
Generalny Inspektorat Sił Zbrojnych	144
Sztab Główny	144
Komitet dla Spraw Uzbrojenia i Sprzętu	147
Wydział Wojskowy Komisarjatu Generalnego Rzeczypospolitej Polskiej w Gdańsku	147
Attaches wojskowi przy polskich urządach dyplomatycznych zagranicą	147

Rozdział V. Władze okręgowe.

Dowództwa okręgów korpusów	148
--------------------------------------	-----

Rozdział VI. Władze garnizonowe.

Komendy garnizonów	152
------------------------------	-----

Rozdział VII. Wielkie jednostki.

Wielkie jednostki	154
Armje	154
Grupy operacyjne (korpusy)	154
Dywizje piechoty	155
Dywizje kawalerji	159
Samodzielne brygady kawalerji	160
Dowództwo Obszaru Warownego Wilno	161

Rozdział VIII. Małe jednostki.

Małe jednostki	162
Formacje (pułki, szkoły, zakłady)	162

Rozdział IX. Bronie.

Piechota	165
Kawalerja	169
Artylerja	172
Aeronautyka	177
Inżynierja (saperzy i łączność)	178
Żandarmerja	182
Szkoły ogólne	182

Rozdział X. Służby.

Służby uzupełniające	
Służba poborowa	184
Służba remontu	189
Służby zaopatrujące	
Służba uzbrojenia	193
Służba aeronautyki	194
Służba inżynierji	195
Służba intendentury	196
Służba taborowa	198
Służba zdrowia	199
Służba weterynarji	201
Służba budownictwa	202
Służba sprawiedliwości	202
Służba duszpasterstwa	
Służba duszpasterstwa wyznań katolickich	205
Służba duszpasterstwa wyznań niekatolickich	214

Rozdział XI. Korpus ochrony pogranicza.

Zadanie	216
Skład	216
Personel	216
Dowództwo korpusu ochrony pogranicza	217
Brygady korpusu ochrony pogranicza	217
Dywizjon żandarmerji korpusu ochrony pogranicza	218
Szkoły korpusu ochrony pogranicza	218

Rozdział XII. Marynarka wojenna.

Kierownictwo Marynarki Wojennej	220
Flota	220
Flotylla rzeczna	222

Rozdział XIII. Instytucje naukowe.

Wojskowe Biuro Historyczne	224
Wojskowy Instytut Naukowo-Wydawniczy	224
Wojskowy Instytut Geograficzny	224
Instytuty techniczne	225
Biblioteki wojskowe	225
Archiwum Wojskowe	225
Muzea wojskowe	228
Towarzystwo Wiedzy Wojskowej	229
Prasa wojskowa	229

Rozdział XIV. Powszechny obowiązek wojskowy.

Zasady ogólne	231
Przygotowanie i przeprowadzenie poboru	231
Służba wojskowa (służba czynna, służba w rezerwie i służba w pospolitem ruszeniu)	233
Zwolnienie od powszechnego obowiązku wojskowego	237
Obowiązek meldowania się	238
Służba pomocnicza	238

Rozdział XV. Wychowanie fizyczne i przysposobienie wojskowe.

Zasady ogólne	239
Ulgi w służbie czynnej dla przysposobienia wojskowego	240
Władze wychowania fizycznego i przysposobienia wojskowego	241
Komitety wychowania fizycznego i przysposobienia wojsko- wego	242
Jednostki wychowania fizycznego i przysposobienia wojsko- wego	243
Stowarzyszenia wychowania fizycznego i przysposobienia woj- skowego	243
Związek Strzelecki	243

Rozdział XVI. Wyszkołenie wojskowe.

Zasady ogólne	245
Wyszkołenie szeregowych służby czynnej	246
Wyszkołenie kandydatów na oficerów rezerwy	247
Wyszkołenie kadymatów na oficerów rezerwy	247
Wyszkołenie szeregowych i oficerów zawodowych	248
Szkoły wojskowe	249
Szkoły przygotowawcze	253
Szkoły zasadnicze	253
Szkoły i kursy doskonalące i specjalizujące	258

Szkoły wyższe	267
Stypendja	272
Rozdział XVII. Obowiązki i prawa szeregowych i oficerów.	
Personel sił zbrojnych	277
Żołnierze	277
Szeregowi	
Szeregowi służby czynnej	279
Szeregowi rezerwy i pospolitego ruszenia	284
Szeregowi nadterminowi	235
Szeregowi zawodowi	287
Szeregowi uczniowie szkół wojskowych	299
Oficerowie	
Oficerowie zawodowi	302
Oficerowie rezerwy	323
Oficerowie pospolitego ruszenia	327
Oficerowie czasu wojny	327
Oficerowie kontraktowi	327
Duchowni wojskowi	328
Rozdział XVIII. Przepisy dyscyplinarne.	
Zasady ogólne	330
Zawieszenie w czynnościach	330
Postępowanie dyscyplinarne	331
Kary dyscyplinarne	331
Zakres władzy dyscyplinarnej	332
Ogłaszanie kar	333
Wykonanie kar	334
Rozdział XIX. Wojskowy kodeks karny.	
Postanowienia ogólne	
Zakres mocy obowiązującej wojskowego kodeksu karnego	335
Zakres mocy obowiązującej kodeksu karnego z 1903 r.	336
Kary wojskowe	336
Warunki poczytania i przestępczości czynów	337
Rodzaje winy	337
Karanie dyscyplinarne	338
Zbrodnie i występki wojskowe	
Narażenie na niebezpieczeństwo państwa lub siły zbrojnej	338
Samowolne oddalenie się i dezercja	339
Samouszkodzenie i udanie ułomności	341
Tchórzostwo	341
Przestępstwa przeciw obowiązkom subordynacji wojskowej	341

Nadużycie władzy służbowej	345
Przestępstwa spełnione w polu na osobach lub mieniu	346
Inne przestępstwa przeciw własności	347
Naruszenie obowiązków służbowych	348
Inne przestępstwa przeciw porządkowi wojskowemu	349
Przestępstwa jeńców wojennych	350

Rozdział XX. Kodeks honorowy.

Zdolność honorowa	351
Obraza	351
Wyzwanie	353
Zadośćuczynienie honorowe	354
Postępowanie honorowe	354
Pojedynek	357

Rozdział XXI. Oficerskie sądy honorowe.

Zasady ogólne	359
Właściwość sądów honorowych	359
Organizacja sądów honorowych	359
Postępowanie sądów honorowych	360
Środki prawne	361

Rozdział XXII. Ordery i odznaczenia.

Order Orła Białego	363
Order Wirtuti Militari	363
Order Odrodzenia Polski	364
Krzyż Walecznych	365
Krzyż Zasługi	365
Krzyż Zasługi Za Dzielność	366
Medal Za Ratowanie Ginących	366
Medal Pamiątkowy Za Wojnę 1918—1921	367
Medal Dziesięciolecia Odzyskanej Niepodległości	367
Odznaka za rany i kontuzje	368
Odznaka za czas pobytu na froncie	369
Odznaki pamiątkowe	369
Przepisy o noszeniu orderów i odznaczeń	370
Noszenie orderów i odznaczeń w poszczególnych okolicznościach	373

Rozdział XXIII. Administracja w jednostkach administracyjnych.

Zasady ogólne	375
Gospodarka pieniężna	376
Gospodarka materiałowa	376
Gospodarka ryczałtowa	377

Rozdział XXIV. Uzbrojenie.

Broń wojskowa	379
Broń myśliwska	381
Nabywanie, posiadanie i noszenie broni	381

Rozdział XXV. Uposażenie.

Uposażenie zasadnicze	384
Dodatki do uposażenia	386
Uposażenie urzędników cywilnych	396
Uposażenie w różnych wypadkach	397
Potrącenia	399
Zaliczki zwrotne	402
Uposażenie podczas ćwiczeń i mobilizacji	402
Żołd	404
Należności uboczne	406
Dodatki wojenne	419
Pośmiertne i koszty pogrzebu	420
Uposażenie sanitariuszek Czerwonego Krzyża	421

Rozdział XXVI. Zaopatrzenie emerytalne.

Zaopatrzenie emerytów	423
Zaopatrzenie wdów i sierot	436

Rozdział XXVII. Wyżywienie.

Wyżywienie ludzi	442
Wyżywienie zwierząt	448
Gospodarka żywnościowa	451

Rozdział XXVIII. Umundurowanie.

Barwy broni i służb, oznaki oraz numeracja	454
Oznaki i barwy uczniów szkół wojskowych	472
Przepisy o noszeniu munduru	477
Oznaki służbowe	488
Zaopatrzenie mundurowe	490

Rozdział XXIX. Zakwaterowanie.

Zasady ogólne	498
Osobne kwatery stałe	499
Wspólne kwatery stałe	506
Kwatery przejściowe i nagłe	509

Rozdział XXX. Pomoc lekarska.

Zasady ogólne	512
Pomoc lekarska w formacjach i garnizonach	512
Leczenie w szpitalach wojskowych	514
Leczenie zagranicą	519
Leczenie w szpitalach cywilnych i przez lekarzy cywilnych	519
Lekarstwa i materiał sanitarny	520
Pomoc dentystyczna	521

Rozdział XXXI. Konie wojskowe.

Określanie koni	523
Podział na typy i kategorie	523
Maści, odmiany i oznaki koni	524
Piętnowanie	529
Nadawanie nazw	529
Oficerskie konie służbowe	530
Oficerskie konie własne	533
Konie prywatne oficerów	538
Kłacze żrebne i źrebięta	539
Higjena konia	539
Choroby zaraźliwe koni	541

Firma egzystuje 30 lat.

Nagrodzona wieloma złotymi medalami i krzyżami.

 Płaski zegarek – Tylko zł. 10.75.

Wysyłamy pocztą za zaliczeniem elegancki zegarek nikłowy. Chód dzwiczny. Wyregulowany do minuty z gwarancją za dobry chód na 5 lat. 2 szt. 21 zł.. Lepszego gatunku na kamieniach 15, 18, 21, 25, 30, 37, 45, 55 i 65 zł. Na rękę z paskiem 14, 17, 20, 23, 25, 30, 35, 45, 50, 60 i 6 zł. Z francuskiego nowego złota 15,50 zł., 2 szt. 30 zł., 3 szt. 4 zł., z lepszym mechanizmem na rękę z paskiem 21, 27, 35, 42, 50 i 58 zł. Budziki stołowe 15, 17 i 20 zł. Łańcuszki z nowego złota po 2.50, 3.50, 4.75 i 5.50. Za kosztą przesyłki i opakowanie płaci kupujący.

FABR. SKŁ. ZEGARKÓW

JÓZEF JAKUBOWICZ

Warszawa, Sienna 27, Oddz. 61.

 Mnóstwo listów dziękczynnych. Z braku miejsca zamieszczamy niektóre (3556) Za przysłane 3 zegarki składam serdeczne podziękowanie. Jestem zadowolony, proszę o nadesłanie jednego zegarka za 11.50 zł. W. Hajczuk. Urząd Gminny Swierze. (3557) Szan. Panie. Niniejszem dziękuję za nadesłane mi 5 zegarków i jestem bardzo zadowolony, w przyszłości zamówię większą ilość zegarków. Alek. Biał. Tczew.

FABRYKA ŻYRANDOLI ELEKTRYCZNYCH

E. KLIMKOWSKI i S-ka

Warszawa. Biuro sprzedaży ul. Nowogrodzka Nr. 25.

Tel. 511-07.

Fabryka ul. Grzybowska 55.

Tel. 447-23.

**POLECA ARTYKUŁY OŚWIETLENIOWE
NAJNOWSZYCH MODELI.**

STYCZEŃ

WARSZATA

1	10.0	10.0	10.0	10.0	10.0	10.0	10.0	10.0	10.0
2	10.0	10.0	10.0	10.0	10.0	10.0	10.0	10.0	10.0
3	10.0	10.0	10.0	10.0	10.0	10.0	10.0	10.0	10.0
4	10.0	10.0	10.0	10.0	10.0	10.0	10.0	10.0	10.0
5	10.0	10.0	10.0	10.0	10.0	10.0	10.0	10.0	10.0
6	10.0	10.0	10.0	10.0	10.0	10.0	10.0	10.0	10.0
7	10.0	10.0	10.0	10.0	10.0	10.0	10.0	10.0	10.0
8	10.0	10.0	10.0	10.0	10.0	10.0	10.0	10.0	10.0
9	10.0	10.0	10.0	10.0	10.0	10.0	10.0	10.0	10.0
10	10.0	10.0	10.0	10.0	10.0	10.0	10.0	10.0	10.0

POWIATOWY KMDT. UZUPEŁNIEN
w/z Kiersownik i. Referatu

Dział ogólny.

Kwiatkowski H.
K p Ł

S T Y C Z E Ń

Dzień	ŚWIĘTA RZ.-KAT.	Słońce		Księżyc		
		wsch.	zach.	wsch.	zach.	
1	Ś.	NOWY ROK	7.45	15.34	9.22	16.30
2	C.	Makarego op.	7.45	15.35	9.51	17.41
3	P.	Genowefy	7.45	15.37	10.11	18.54
4	S.	Eugenjusza m.	7.45	15.38	10.27	20.07
5	N.	Imienia Jezus	7.45	15.39	10.40	21.19
6	P.	TRZECH KRÓLI	7.44	15.39	10.50	22.32
7	W.	Lucjana m.	7.44	15.41	11.01	23.46
8	Ś.	Seweryna b.	7.44	15.42	11.13	—
9	C.	Juljana i Bazylisy m.	7.43	15.43	11.26	1.04
10	P.	Jana Dobr.	7.43	15.45	11.42	2.26
11	S.	Hygina p. m.	7.42	15.46	12.05	3.53
12	N.	Świętej Rodziny	7.41	15.47	12.40	5.21
13	P.	40 Żołnierzy mm.	7.41	15.49	13.32	6.45
14	W.	Hilarego	7.40	15.51	14.45	7.52
15	Ś.	Pawła 1-go pust.	7.39	15.52	16.15	8.39
16	C.	Marcelego p. m.	7.38	15.54	17.50	9.11
17	P.	Antoniego op.	7.37	15.55	19.24	9.33
18	S.	Stol. św. Piotra w Rzym.	7.37	15.57	20.52	9.49
19	N.	Kanuta kr.	7.35	15.59	22.15	10.03
20	P.	Sebastjana m.	7.35	16.00	23.36	10.15
21	W.	Agnieszki p. m.	7.33	16.02	—	10.27
22	Ś.	Wincentego m.	7.32	16.04	0.55	10.41
23	C.	Rajmunda de Penn.	7.31	16.05	2.12	10.57
24	P.	Tymoteusza b. m.	7.30	16.07	3.29	11.19
25	S.	Nawr. św. Pawła ap.	7.29	16.09	4.42	11.48
26	N.	Polikarpa b. m.	7.27	16.11	5.48	12.27
27	P.	Jana Chryz.	7.26	16.13	6.42	13.18
28	W.	Flawjana m.	7.25	16.14	7.23	14.21
29	Ś.	Franciszka Sal. b.	7.23	16.16	7.54	15.30
30	C.	Martyny p. m.	7.22	16.18	8.17	16.43
31	P.	Piotra z Nolasko	7.20	16.20	8.34	17.57

FAZY KSIĘŻYCA

Pierwsza kwadra	dn. 8	godz. 4.11
Pełnia	" 14	" 23.21
Ostatnia kwadra	" 21	" 17.07
Nów	" 29	" 20.07

Y T U I

MEBLE STYLÓWE
CENY PRZYSTĘPNE

S. A. POLEŃSKI
Warszawa
BRACKA 4.
Tel. 24-98.

L U T Y

Dzień	ŚWIĘTA RZ.-KAT.	Słońce		Księżyc	
		wsch.	zach.	wsch.	zach.
1	S. Ignacego b. m.	7.19	16.22	8.47	19.09
2	N. M. B. GROMNICZNEJ	7.17	16.23	8.58	20.22
3	P. Błażeja b. m.	7.15	16.25	9.09	21.35
4	W. Andrzeja Kors. b.	7.14	16.27	9.19	22.50
5	Ś. Agaty p. m.	7.12	16.29	9.32	—
6	C. Tytusa b., Doroty p. m.	7.10	16.31	9.46	0.08
7	P. Romualda op.	7.09	16.33	10.05	1.30
8	S. Jana z Matty	7.07	16.35	10.33	2.56
9	N. Apolonji p. m.	7.05	16.37	11.14	4.20
10	P. Scholastyki p.	7.03	16.38	12.14	5.33
11	W. Objawienie N. M. P.	7.01	16.40	13.36	6.28
12	Ś. 7 Założycieli Serwitów	7.00	16.42	15.09	7.07
13	C. Grzegorza II p.	6.58	16.44	16.46	7.32
14	P. Walentego m.	6.56	16.46	18.18	7.51
15	S. Faustyna m.	6.54	16.48	19.48	8.06
16	N. Juljanny p. m.	6.52	16.50	21.12	8.19
17	P. Juljana Kap.	6.50	16.52	22.35	8.32
18	W. Symeona b. m.	6.48	16.54	23.56	8.45
19	Ś. Gabina m.	6.45	16.56	—	9.01
20	C. Leona b.	6.43	16.58	1.15	9.21
21	P. Feliksa b.	6.41	17.00	2.31	9.47
22	S. Stól. św. Piotra w Ant.	6.39	17.02	3.41	10.23
23	N. Piotra Damj.	6.37	17.03	4.39	11.10
24	P. Macieja ap.	6.35	17.05	5.25	12.10
25	W. Cezarjusza	6.32	17.07	5.58	13.17
26	Ś. Wiktora	6.30	17.09	6.23	14.31
27	C. Aleksandra, Gabrijela	6.28	17.11	6.41	15.45
28	P. Teofila, Romana	6.26	17.12	6.55	16.58

FAZY KSIĘŻYCA

Pierwsza kwadra	dn.	6	godz.	18.26
Pełnia	"	13	"	9.39
Ostatnia kwadra	"	20	"	9.14
Nów	"	28	"	14.33

WARSZAWA

**MEBLE
STYŁOWE**
CENY PRZYSTĘPNE

S. A. POLEŃSKI

WARSZAWA, BRACKA 4.

Tel. 24-98.

M A R Z E C

Dzień		ŚWIĘTA RZ.-KAT.	Słońce		Księżyc	
			wsch.	zach.	wsch.	zach.
1	S.	Albina b.	6.24	17.14	7.07	18.11
2	N.	Pawła m.	6.22	17.16	7.17	19.25
3	P.	Kunegundy ces.	6.19	17.18	7.27	20.40
4	W.	Kazimierza kr.	6.17	17.20	7.39	21.57
5	Ś.	Popielec, Hadrjana m.	6.15	17.21	7.52	23.18
6	C.	Perpetuy i Felicytatymm.	6.13	17.23	8.09	—
7	P.	Tomasza z Akwinu	6.10	17.25	8.32	0.41
8	S.	Wincentego Kadł., Jana	6.08	17.27	9.06	2.05
9	N.	Franciszki Rzym. wd.	6.06	17.28	9.58	3.20
10	P.	40 Męczenników	6.04	17.30	11.08	4.21
11	W.	Sofronjusza b.	6.01	17.32	12.34	5.04
12	Ś.	Grzegorza W. p.	5.59	17.34	14.08	5.33
13	C.	Krystyny p. m.	5.57	17.36	15.42	5.54
14	P.	Matyldy ces.	5.55	17.37	17.12	6.10
15	S.	Klemensa Dworzaka	5.52	17.39	18.40	6.25
16	N.	Cyrjaka, Larga i Smar.	5.50	17.41	20.05	6.36
17	P.	Patrycjusza b.	5.48	17.43	21.30	6.50
18	W.	Cyryla Jer. b.	5.45	17.44	22.53	7.04
19	Ś.	Józefa Oblub. N.M.P.	5.43	17.46	—	7.22
20	C.	Eufemji m.	5.41	17.48	0.13	7.45
21	P.	Benedykta op.	5.38	17.50	1.28	8.17
22	S.	Katarzyny Szw.	5.36	17.51	2.32	9.00
23	N.	Feliksa m.	5.34	17.53	3.24	9.57
24	P.	Gabryela arch.	5.32	17.55	4.01	11.02
25	W.	Zwiastowanie N. M. P.	5.29	17.56	4.28	12.14
26	Ś.	Teodora b.	5.27	17.58	4.48	13.29
27	C.	Jana z Dam.	5.24	18.00	5.03	14.43
28	P.	Jana Kap.	5.22	18.01	5.15	15.57
29	S.	Eustazjusza op.	5.20	18.03	5.26	17.11
30	N.	Jana Klim.	5.18	18.05	5.36	18.27
31	P.	Balbiny p.	5.15	18.06	5.47	19.44

FAZY KSIĘŻYCA

Pierwsza kwadra dn. 8 godz. 5.00

Pełnia „ 14 „ 19.58

Ostatnia kwadra „ 22 „ 4.13

Nów „ 30 „ 6.46

KWIECIEŃ

Lp. porządkowa		Nazwa towaru		Cena	
Lp. porządkowa		Nazwa towaru		Cena	
1	W.	Włókna białe	100 kg	100	100
2	C.	Włókna czarne	100 kg	100	100
3	C.	Włókna szare	100 kg	100	100
4	C.	Włókna zielone	100 kg	100	100
5	C.	Włókna niebieskie	100 kg	100	100
6	H.	Włókna białe	100 kg	100	100
7	H.	Włókna czarne	100 kg	100	100
8	H.	Włókna szare	100 kg	100	100
9	H.	Włókna zielone	100 kg	100	100
10	C.	Włókna niebieskie	100 kg	100	100
11	H.	Włókna białe	100 kg	100	100
12	H.	Włókna czarne	100 kg	100	100
13	H.	Włókna szare	100 kg	100	100
14	H.	Włókna zielone	100 kg	100	100
15	H.	Włókna niebieskie	100 kg	100	100
16	H.	Włókna białe	100 kg	100	100
17	H.	Włókna czarne	100 kg	100	100
18	H.	Włókna szare	100 kg	100	100
19	H.	Włókna zielone	100 kg	100	100
20	H.	Włókna niebieskie	100 kg	100	100
21	H.	Włókna białe	100 kg	100	100
22	H.	Włókna czarne	100 kg	100	100
23	H.	Włókna szare	100 kg	100	100
24	H.	Włókna zielone	100 kg	100	100
25	H.	Włókna niebieskie	100 kg	100	100
26	H.	Włókna białe	100 kg	100	100
27	H.	Włókna czarne	100 kg	100	100
28	H.	Włókna szare	100 kg	100	100
29	H.	Włókna zielone	100 kg	100	100
30	H.	Włókna niebieskie	100 kg	100	100

WYKAZ CEN

MEBLE STYLWWE
CENY PRZYSTĘPNE

S. A. POLEŃSKI
Warszawa
BRACKA 4
Tel. 24-98.

K W I E C I E Ń

Dzień	ŚWIĘTA RZ.-KAT.	Słońce		Księżyc	
		wsch.	zach.	wsch.	zach.
1	W. Hugona b.	5.13	18.08	5.59	21.05
2	Ś. Franciszka z Pauli	5.11	18.10	6.15	22.29
3	C. Ryszarda b.	5.08	18.12	6.35	23.54
4	P. Izydora b.	5.06	18.13	7.06	—
5	S. Wincentego Fer.	5.04	18.15	7.51	1.12
6	N. Celestyna p.	5.02	18.17	8.54	2.17
7	P. Epifanjusza b.	4.59	18.18	10.15	3.05
8	W. Dionizego b.	4.57	18.20	11.44	3.37
9	Ś. Marji Kleof.	4.55	18.22	13.15	4.00
10	C. Ezechjela pr.	4.52	18.24	14.44	4.16
11	P. Leona W. p.	4.50	18.25	16.11	4.30
12	S. Juljusza p.	4.48	18.27	17.36	4.43
13	N. Hermenegilda m.	4.46	18.29	19.00	4.55
14	P. Justyna m.	4.43	18.30	20.25	5.08
15	W. Bazylego i Anastazji	4.41	18.32	21.48	5.24
16	Ś. Benedykta Józefa Labr.	4.39	18.34	23.08	5.44
17	C. Aniceta p.	4.37	18.36	—	6.13
18	P. Apolonjusza m.	4.34	18.38	0.19	6.52
19	S. Jerzego b.	4.32	18.40	1.17	7.43
20	N. WIELKANOC. Teodora	4.30	18.42	2.00	8.46
21	P. PON. WLKN. Anzelma	4.27	18.43	2.32	9.57
22	W. Sotera i Kajusa mm.	4.25	18.45	2.54	11.11
23	Ś. Wojciecha b. m.	4.23	18.47	3.10	12.25
24	C. Fidelisa z Sigm.	4.21	18.48	3.23	13.38
25	P. Marka ew.	4.19	18.50	3.34	14.52
26	S. Kleta i Marcelina p. mm.	4.17	18.52	3.44	16.07
27	N. Zyty p.	4.15	18.53	3.55	17.25
28	P. Pawła od Krzyża	4.13	18.55	4.07	18.46
29	W. Piotra z Werony m.	4.11	18.57	4.21	20.10
30	Ś. Katarzyny ze Sienny p.	4.09	18.59	4.40	21.37

FAZY KSIĘŻYCA

Pierwsza kwadra	dn.	6	godz.	12.25
Pełnia	"	13	"	6.48
Ostatnia kwadra	"	20	"	23.08
Nów	"	28	"	20.08

POMOCE SZKOLNE
dla szkół wojskowych

„PESTALOZZI“

WARSZAWA,
Świętokrzyska 1-3.

== Katalogi gratis. ==

MEBLE
STYLOWE
CENY PRZYSTĘPNE

S. A. POLEŃSKI

WARSZAWA, BRACKA 4.

Tel. 24-98,

M A J

Dzień		ŚWIĘTA RZ.-KAT.	Słońce		Księżyc	
			wsch.	zach.	wsch.	zach.
1	C.	Filipa i Jakóba ap.	4.07	19.00	5.07	23.01
2	P.	Atanazego b, Zygmunta	4.05	19.02	5.48	—
3	S.	KR. KORONY POLSKI	4.03	19.03	6.46	0.12
4	N.	Znał. św. Krzyża	4.01	19.05	8.02	1.05
5	P.	Piusa V, Moniki wd.	3.59	19.07	9.28	1.41
6	W.	Jana w Oleju	3.57	19.09	10.58	2.06
7	Ś.	Józefa	3.56	19.10	12.26	2.25
8	C.	Stanisława b.	3.54	19.12	13.52	2.38
9	P.	Grzegorza z Naz.	3.52	19.13	15.15	2.50
10	S.	Antonina b., Izydora	3.51	19.15	16.37	3.02
11	N.	Franciszka de Hier.	3.49	19.17	18.01	3.15
12	P.	Pankracego, Nereusza	3.47	19.18	19.24	3.28
13	W.	Serwacego	3.45	19.20	20.46	3.48
14	Ś.	Bonifacego m.	3.44	19.21	22.01	4.12
15	C.	Jana de la Salle	3.42	19.23	23.06	4.46
16	P.	Andrzeja Bob., Jana N.	3.41	19.25	23.56	5.32
17	S.	Paschalisa Baylon	3.39	19.26	—	6.32
18	N.	Wenancjusza m.	3.38	19.28	0.31	7.40
19	P.	Pudencjanny	3.36	19.29	0.57	8.52
20	W.	Bernardyna Sen.	3.35	19.31	1.16	10.07
21	Ś.	Tymoteusza m.	3.34	19.32	1.30	11.20
22	C.	Julji p., Heleny p.	3.32	19.33	1.42	12.32
23	P.	Dezyderjusza b. m.	3.31	19.35	1.51	13.46
24	S.	N.M.P. Wspom. Wiern.	3.30	19.36	2.02	15.02
25	N.	Grzegorza VII p.	3.29	19.37	2.13	16.21
26	P.	Filipa Nereusza	3.27	19.39	2.26	17.44
27	W.	Bedy W. b.	3.26	19.40	2.43	19.11
28	Ś.	Augustyna b.	3.25	19.41	3.06	20.39
29	C.	WNIEBOWST. PAŃSKIE	3.24	19.43	3.42	21.58
30	P.	Feliksa b. m	3.23	19.44	4.35	22.59
31	S.	Anieli Merici	3.22	19.45	5.47	23.42

FAZY KSIĘŻYCA

Pierwsza kwadra	dn.	5	godz.	17.53
Pełnia	"	12	"	18.29
Ostatnia kwadra	"	20	"	17.22
Nów	"	28	"	6.37

CZERWIEC

Dnia

1

2

3

4

5

6

7

8

9

10

11

12

13

14

15

16

17

18

19

20

21

22

23

24

25

26

27

28

MEBLE STYLÓWE
CENY PRZYSTĘPNE

S. A. POLEŃSKI
Warszawa
BRACKA 4.
Tel. 24-98.

CZERWIEC

Dzień	ŚWIĘTA RZ.-KAT.	Słońce		Księżyc	
		wsch.	zach.	wsch.	zach.
1	N. Jakóba Strepy b.	3.21	19.46	7.13	—
2	P. Sadoka	3.20	19.47	8.44	0.11
3	W. Klotyldy	3.19	19.49	10.14	0.31
4	S. Franciszka Car.	3.19	19.50	11.40	0.46
5	C. Bonifacego b. m.	3.18	19.51	13.02	0.59
6	P. Norberta b.	3.17	19.52	14.23	1.10
7	S. Roberta op.	3.16	19.53	15.45	1.22
8	N. ZESŁ. DUCHA ŚW.	3.16	19.54	17.06	1.35
9	P. PON. ŚW. Felicjana	3.15	19.55	18.27	1.52
10	W. Małgorzaty kr.	3.15	19.56	19.45	2.13
11	S. Barnaby ap.	3.14	19.56	20.54	2.43
12	C. Jana a. s. Facundo	3.14	19.57	21.49	3.26
13	P. Antoniego z Padwy	3.14	19.58	22.30	4.20
14	S. Bazylego b.	3.14	19.59	22.59	5.25
15	N. Urocz. Trójcy Przenajśw	3.13	19.59	23.20	6.27
16	P. Jana Fr. Reg.	3.13	20.00	23.36	7.51
17	W. Marcjana m.	3.13	20.00	23.48	9.04
18	S. Efrema d.	3.13	20.01	23.58	10.16
19	C. BOŻE CIAŁO	3.13	20.01	—	11.28
20	P. Sylwerego p. m.	3.13	20.01	0.08	12.41
21	S. Alojzego Gonz. w.	3.13	20.02	0.19	13.57
22	N. Paulina b.	3.13	20.02	0.31	15.16
23	P. Zenona m.	3.14	20.02	0.45	16.41
24	W. Nar. św. Jana Chrz.	3.14	20.02	1.05	18.09
25	S. Wilhelma op.	3.14	20.02	1.35	19.34
26	C. Jana i Pawła mm.	3.15	20.02	2.19	20.45
27	P. Najśw. Serca Jezus.	3.15	20.02	3.24	21.37
28	S. Ireneusza b.	3.16	20.02	4.48	22.12
29	N. Piotra i Pawła ap.	3.16	20.02	6.21	22.36
30	P. Wspomn. św. Pawła	3.17	20.02	7.55	22.52

FAZY KSIĘŻYCA

Pierwszą kwadra dn. 3 godz. 22.56

Pełnia „ 11 „ 7.12

Ostatnia kwadra „ 19 „ 10.00

Nów „ 26 „ 14.47

**MEBLE
STYLOWE**
CENY PRZYSTĘPNE

S. A. POLEŃSKI

WARSZAWA, BRACKA 4.

Tel. 24-98.

L I P I E C

Dzień	ŚWIĘTA RZ.-KAT.	Słońce		Księżyc	
		wsch.	zach.	wsch.	zach.
1	W. Przenajśw. Krwi Jezusa	3.17	20.01	9.24	23.06
2	S. Nawiedzenie N. M. P.	3.18	20.01	10.50	23.18
3	C. Leona II p., Anatola b.	3.19	20.00	12.12	23.30
4	P. Teodora b.	3.20	20.00	13.34	23.43
5	S. Antoniego Mar. Zac.	3.21	19.59	14.55	23.58
6	N. Łucji m.	3.22	19.58	16.15	—
7	P. Cyryla i Metodego	3.23	19.53	17.33	0.18
8	W. Elżbiety kr.	3.24	19.58	18.44	0.45
9	Ś. Weroniki de Julj.	3.24	19.57	19.44	1.22
10	C. 7 Braci Męczenników	3.26	19.56	20.29	2.12
11	P. Piusa I p.	3.27	19.55	21.02	3.14
12	S. Jana Gwalberta	3.28	19.54	21.25	4.24
13	N. Anakleta p.	3.29	19.53	21.42	5.38
14	P. Bonawentury	3.30	19.52	21.55	6.51
15	W. Henryka ces.	3.32	19.51	22.06	8.03
16	Ś. M. B. Szkaplerznej	3.33	19.50	22.15	9.15
17	C. Aleksego w.	3.34	19.49	22.25	10.26
18	P. Szymona z Lipnicy	3.35	19.48	22.36	11.39
19	S. Wincentego a Paulo	3.37	19.47	22.49	12.55
20	N. Czesława	3.38	19.46	23.06	14.15
21	P. Praksedy p.	3.40	19.44	23.29	15.40
22	W. Marii Magdaleny	3.41	19.43	—	17.06
23	Ś. Apolinarego b. m.	3.42	19.42	0.05	18.23
24	C. Kingi kr., Krystyny	3.43	19.41	1.00	19.24
25	P. Jakóba ap.	3.45	19.39	2.16	20.07
26	S. Anny	3.46	19.38	3.47	20.36
27	N. 7 Braci Śpiących	3.47	19.36	5.24	20.56
28	P. Wiktora p.	3.49	19.35	6.59	21.11
29	W. Marty p.	3.51	19.33	8.29	21.24
30	Ś. Abdona i Sennena mm.	3.52	19.32	9.56	21.37
31	C. Ignacego z Loyoli	3.54	19.30	11.20	21.49

FAZY KSIĘŻYCA

Pierwsza kwadra dn.	3 godz.	5.03
Pełnia	10 "	21.01
Ostatnia kwadra	19 "	0.29
Nów	25 "	21.42

WARTOŚĆ

Wzrost	Waga	Siła	Prędkość	Wzrost	Waga	Siła	Prędkość
160	55	10	1.2	160	55	10	1.2
165	60	11	1.3	165	60	11	1.3
170	65	12	1.4	170	65	12	1.4
175	70	13	1.5	175	70	13	1.5
180	75	14	1.6	180	75	14	1.6
185	80	15	1.7	185	80	15	1.7
190	85	16	1.8	190	85	16	1.8
195	90	17	1.9	195	90	17	1.9
200	95	18	2.0	200	95	18	2.0
205	100	19	2.1	205	100	19	2.1
210	105	20	2.2	210	105	20	2.2
215	110	21	2.3	215	110	21	2.3
220	115	22	2.4	220	115	22	2.4
225	120	23	2.5	225	120	23	2.5
230	125	24	2.6	230	125	24	2.6
235	130	25	2.7	235	130	25	2.7
240	135	26	2.8	240	135	26	2.8
245	140	27	2.9	245	140	27	2.9
250	145	28	3.0	250	145	28	3.0
255	150	29	3.1	255	150	29	3.1
260	155	30	3.2	260	155	30	3.2
265	160	31	3.3	265	160	31	3.3
270	165	32	3.4	270	165	32	3.4
275	170	33	3.5	275	170	33	3.5
280	175	34	3.6	280	175	34	3.6
285	180	35	3.7	285	180	35	3.7
290	185	36	3.8	290	185	36	3.8
295	190	37	3.9	295	190	37	3.9
300	195	38	4.0	300	195	38	4.0
305	200	39	4.1	305	200	39	4.1
310	205	40	4.2	310	205	40	4.2
315	210	41	4.3	315	210	41	4.3
320	215	42	4.4	320	215	42	4.4
325	220	43	4.5	325	220	43	4.5
330	225	44	4.6	330	225	44	4.6
335	230	45	4.7	335	230	45	4.7
340	235	46	4.8	340	235	46	4.8
345	240	47	4.9	345	240	47	4.9
350	245	48	5.0	350	245	48	5.0
355	250	49	5.1	355	250	49	5.1
360	255	50	5.2	360	255	50	5.2
365	260	51	5.3	365	260	51	5.3
370	265	52	5.4	370	265	52	5.4
375	270	53	5.5	375	270	53	5.5
380	275	54	5.6	380	275	54	5.6
385	280	55	5.7	385	280	55	5.7
390	285	56	5.8	390	285	56	5.8
395	290	57	5.9	395	290	57	5.9
400	295	58	6.0	400	295	58	6.0
405	300	59	6.1	405	300	59	6.1
410	305	60	6.2	410	305	60	6.2
415	310	61	6.3	415	310	61	6.3
420	315	62	6.4	420	315	62	6.4
425	320	63	6.5	425	320	63	6.5
430	325	64	6.6	430	325	64	6.6
435	330	65	6.7	435	330	65	6.7
440	335	66	6.8	440	335	66	6.8
445	340	67	6.9	445	340	67	6.9
450	345	68	7.0	450	345	68	7.0
455	350	69	7.1	455	350	69	7.1
460	355	70	7.2	460	355	70	7.2
465	360	71	7.3	465	360	71	7.3
470	365	72	7.4	470	365	72	7.4
475	370	73	7.5	475	370	73	7.5
480	375	74	7.6	480	375	74	7.6
485	380	75	7.7	485	380	75	7.7
490	385	76	7.8	490	385	76	7.8
495	390	77	7.9	495	390	77	7.9
500	395	78	8.0	500	395	78	8.0
505	400	79	8.1	505	400	79	8.1
510	405	80	8.2	510	405	80	8.2
515	410	81	8.3	515	410	81	8.3
520	415	82	8.4	520	415	82	8.4
525	420	83	8.5	525	420	83	8.5
530	425	84	8.6	530	425	84	8.6
535	430	85	8.7	535	430	85	8.7
540	435	86	8.8	540	435	86	8.8
545	440	87	8.9	545	440	87	8.9
550	445	88	9.0	550	445	88	9.0
555	450	89	9.1	555	450	89	9.1
560	455	90	9.2	560	455	90	9.2
565	460	91	9.3	565	460	91	9.3
570	465	92	9.4	570	465	92	9.4
575	470	93	9.5	575	470	93	9.5
580	475	94	9.6	580	475	94	9.6
585	480	95	9.7	585	480	95	9.7
590	485	96	9.8	590	485	96	9.8
595	490	97	9.9	595	490	97	9.9
600	495	98	10.0	600	495	98	10.0

MEBLE STYLÓWE
CENY PRZYSTĘPNE

S. A. POLEŃSKI
Warszawa
BRACKA 4.
Tel. 24-98.

SIERPIEŃ

Dzień	ŚWIĘTA RZ.-KAT.	Słońce		Księżyc	
		wsch.	zach.	wsch.	zach.
1	P. Piotra w Okowach	3.55	19.28	12.43	22.04
2	S. N. M. P. An., Alfonsa	3.57	19.27	14.04	22.22
3	N. Znal. św. Szczepana	3.58	19.25	15.24	22.46
4	P. Dominika w.	4.00	19.23	16.37	23.20
5	W. M. B. Śnieżnej	4.01	19.22	17.40	—
6	Ś. Przemienienie Pańskie	4.03	19.20	18.29	0.06
7	C. Kajetana w.	4.05	19.18	19.05	1.06
8	P. Cyrjaka m.	4.06	19.16	19.30	2.13
9	S. Romana m.	4.08	19.14	19.49	3.26
10	N. Wawrzyńca m.	4.09	19.12	20.04	4.40
11	P. Zuzanny p.	4.11	19.10	20.14	5.23
12	W. Klary p.	4.13	19.09	20.23	7.04
13	Ś. Hipolita i Kasjana mm.	4.14	19.07	20.33	8.16
14	C. Euzebjusza b.	4.16	19.05	20.43	9.27
15	P. WNIEBOWZ. N. M. P.	4.17	19.03	20.55	10.41
16	S. Joachima	4.19	19.01	21.09	11.58
17	N. Jacka w.	4.21	18.59	21.29	13.19
18	P. Heleny ces.	4.22	18.57	21.58	14.43
19	W. Ludwika z Tuluzy	4.24	18.55	22.41	16.03
20	S. Bernarda op.	4.25	18.52	23.47	17.10
21	C. Joanny Frem. de Chant.	4.27	18.50	—	18.01
22	P. Tymoteusza m.	4.29	18.48	1.09	18.35
23	S. Filipa Benicjusza	4.30	18.46	2.45	18.58
24	N. Bartłomieja ap.	4.32	18.44	4.22	19.15
25	P. Ludwika kr.	4.34	18.41	5.57	19.29
26	W. M. B. Częstochowskiej	4.36	18.39	7.28	19.42
27	Ś. Józefa Kalasantego	4.37	18.37	8.56	19.55
28	C. Augustyna b.	4.39	18.34	10.22	20.08
29	P. Ścięcie św. Jana Chrz.	4.41	18.32	11.47	20.25
30	S. Róży Lm	4.43	18.30	13.10	20.47
31	N. Rajmunda Non.	4.44	18.28	14.28	21.18

FAZY KSIĘŻYCA

Pierwsza kwadra	dn.	1	godz.	13.26
Pełnia	"	9	"	11.58
Ostatnia kwadra	"	17	"	12.31
Nów	"	24	"	4.37
Pierwsza kwadra	"	31	"	0.57

W R Z E S I E Ń

**MEBLE
STYLOWE**
CENY WYKŁADNE

S. A. POLEŃSKI

WARSZAWA, BRACKA 4.

Tel. 24-98.

W R Z E S I E Ń

Dzień		ŚWIĘTA RZ.-KAT.	Słońce		Księżyc	
			wsch.	zach.	wsch.	zach.
1	P.	Bronisławy, Idziego	4.46	18.25	15.36	22.01
2	W.	Stefana kr.	4.48	18.23	16.30	22.56
3	S.	Szymona Słupn.	4.49	18.21	17.08	—
4	C.	Rozalji p.	4.51	18.18	17.37	0.02
5	P.	Wawrzyńca, Justyna	4.52	18.16	17.56	1.14
6	S.	Zachariasza pr.	4.54	18.14	18.11	2.29
7	N.	Melchjora Gr.	4.56	18.12	18.23	3.42
8	P.	Narodzenie N. M. P.	4.58	18.09	18.32	4.54
9	W.	Piotra Klaw.	4.59	18.07	18.42	6.06
10	Ś.	Mikołaja z Tolentynu	5.01	18.04	18.52	7.18
11	C.	Prota i Jacka m.	5.02	18.02	19.03	8.31
12	P.	Najśw. Imienia M. B.	5.04	18.00	19.15	9.47
13	S.	Filipa m.	5.06	17.58	19.33	11.06
14	N.	Podwyższ. św. Krzyża	5.07	17.55	19.57	12.29
15	P.	M. B. Bolesnej	5.09	17.53	20.33	13.49
16	W.	Korneliusza i Cyprijana	5.11	17.51	21.28	15.00
17	Ś.	Stygmat. św. Franciszka	5.12	17.48	22.42	15.55
18	C.	Józefa z Kupertynu	5.14	17.46	—	16.33
19	P.	Januarego b. m.	5.16	17.44	0.10	17.00
20	S.	Eustachego m.	5.17	17.41	1.44	17.19
21	N.	Mateusza ap. ew.	5.19	17.39	3.20	17.34
22	P.	Tomasza b.	5.20	17.36	4.52	17.47
23	W.	Tekli p. m.	5.22	17.34	6.23	17.59
24	Ś.	N. M. P. Okupu	5.24	17.32	7.52	18.12
25	C.	Władysława z Gieln.	5.25	17.30	9.20	18.28
26	P.	Cyprijana i Justyny mm.	5.27	17.27	10.47	18.48
27	S.	Kosmy i Damjana mm.	5.29	17.25	12.11	19.16
28	N.	Wacława kr.	5.30	17.22	13.24	19.54
29	P.	Michała arch.	5.32	17.20	14.25	20.45
30	W.	Hieronima	5.34	17.18	15.10	21.49

FAZY KSIĘŻYCA

Pełnia	dn.	8 godz.	3.48
Ostatnia kwadra	"	15 "	22.13
Nów	"	22 "	12.42
Pierwsza kwadra	"	29 "	15.58

Dzień		ŚWIĘTA REZERWACJE		Dzień		
1	S.	Jana z D. Romaszka	13.00	1	S.	13.00
2	C.	Andrzej Ziobrow	13.00	2	C.	13.00
3	P.	Teresa od Dzieci	0.14	3	P.	0.14
4	S.	Franciszka z Asy	1.28	4	S.	1.28
5	N.	Placyda m.	1.41	5	N.	1.41
6	P.	Brumona op. Emilia	3.33	6	P.	3.33
7	W.	M. B. Róznice	3.08	7	W.	3.08
8	S.	Brigida p.	4.19	8	S.	4.19
9	C.	Ludwik Bary	4.33	9	C.	4.33
10	P.	Franciszka Bary	4.34	10	P.	4.34
11	S.	Emilia	10.18	11	S.	10.18
12	N.	Maksymiliana d.	11.38	12	N.	11.38
13	P.	Edwinda m.	12.33	13	P.	12.33
14	W.	Kalina p. m.	12.33	14	W.	12.33
15	S.	Teresa p.	12.33	15	S.	12.33
16	C.	Gerarda Maj	12.33	16	C.	12.33
17	P.	Młodzieńcy, Jadwiga	12.34	17	P.	12.34
18	S.	Lucyna w.	12.40	18	S.	12.40
19	N.	Prota z Alb.	12.53	19	N.	12.53
20	P.	Jana Kant	12.53	20	P.	12.53
21	W.	Urszula p. m.	12.53	21	W.	12.53
22	S.	Kordula p. m.	12.53	22	S.	12.53
23	C.	Zuzanna d.	12.53	23	C.	12.53
24	P.	Halina m.	12.53	24	P.	12.53
25	S.	Chryzanta i Dorota m.	12.53	25	S.	12.53
26	N.	Chryzota Kwie	12.53	26	N.	12.53
27	P.	Przemysław m.	12.53	27	P.	12.53
28	W.	Stefan i Jadwiga op.	12.53	28	W.	12.53
29	S.	Wacław d.	12.53	29	S.	12.53
30	C.	Albina Kobi	12.53	30	C.	12.53
31	P.	Wolfgang d.	12.53	31	P.	12.53

FABRYKA KSIĘŻYCA

dla 7 osób 19.38

Pielis

MEBLE STYLowe
CENY PRZYSTĘPNE

S. A. POLEŃSKI

Warszawa

BRACKA 4.

Tel. 24-98.

PAŹDZIERNIK

Dzień		ŚWIĘTA RZ.-KAT.	Słońce		Księżyc	
			wsch.	zach.	wsch.	zach.
1	Ś.	Jana z D., Remigjusza	5.35	17.16	15.41	23.00
2	C.	Aniołów Stróżów	5.37	17.13	16.03	—
3	P.	Teresy od Dziec. Jezus	5.39	17.11	16.20	0.14
4	S.	Franciszka z Assyżu	5.40	17.09	16.32	1.28
5	N.	Placyda m.	5.42	17.06	16.42	2.41
6	P.	Brunona op., Emila	5.44	17.04	16.51	3.53
7	W.	M. B. Różańcowej	5.45	17.02	17.01	5.06
8	Ś.	Brygidy p.	5.47	17.00	17.11	6.19
9	C.	Ludwika Bertr.	5.49	16.58	17.23	7.35
10	P.	Franciszka Borg.	5.50	16.55	17.39	8.54
11	S.	Emiljana	5.52	16.53	18.00	10.16
12	N.	Maksymiljana b.	5.54	16.50	18.32	11.38
13	P.	Edwarda kr.	5.56	16.48	19.19	12.52
14	W.	Kaliksta p. m.	5.57	16.46	20.26	13.51
15	Ś.	Teresy p.	5.59	16.44	21.48	14.35
16	C.	Gerarda Maj.	6.01	16.42	23.18	15.03
17	P.	Małgorzaty, Jadwigi	6.03	16.40	—	15.24
18	S.	Łukasza ew	6.04	16.37	0.50	15.40
19	N.	Piotra z Alk.	6.06	16.35	2.21	15.53
20	P.	Jana Kant.	6.08	16.33	3.51	16.05
21	W.	Urszuli p. m.	6.10	16.31	5.19	16.17
22	Ś.	Korduli p. m.	6.11	16.29	6.47	16.31
23	C.	Seweryna b.	6.13	16.26	8.16	16.49
24	P.	Rafała arch.	6.15	16.24	9.43	17.13
25	S.	Chryzanta i Darji m.	6.17	16.22	11.05	17.46
26	N.	Chrystusa Króla	6.19	16.20	12.13	18.33
27	P.	Florencjusza m.	6.21	16.18	13.06	19.33
28	W.	Szymona i Tadeusza ap.	6.23	16.16	13.42	20.43
29	Ś.	Narcyza b.	6.25	16.14	14.08	21.57
30	C.	Alfonsa Rodr.	6.27	16.12	14.26	23.12
31	P.	Wolfganga b.	6.28	16.10	14.40	—

FAZY KSIĘŻYCA

Pełnia	dn.	7 godz.	19.56
Ostatnia kwadra	"	15 "	6.12
Nów	"	21 "	22.48
Pierwsza kwadra	"	29 "	10.22

POMOCE SZKOLNE

dla szkół wojskowych

„PESTALOZZI“

WARSZAWA,
Świętokrzyska 1 - 3.

== Katalogi gratis. ==

**MEBLE
STYLOWE**
CENY PRZYSTĘPNE

S. A. POLEŃSKI

WARSZAWA, BRACKA 4.

Tel. 24-98.

L I S T O P A D

Dzień	ŚWIĘTA RZ.-KAT.	Słońce		Księżyc	
		wsch.	zach.	wsch.	zach.
1	S. WSZYST. ŚWIĘTYCH	6.30	16.08	14.51	0.25
2	N. Wiktoryna b.	6.32	16.06	15.00	1.37
3	P. Dzień Zaduszny	6.34	16.05	15.09	2.50
4	W. Karola Boromeusza	6.36	16.03	15.19	4.02
5	Ś. Zachariasza i Elżbiety	6.37	16.01	15.31	5.18
6	C. Leonarda w.	6.39	15.59	15.45	6.37
7	P. Antoniego Bal.	6.41	15.58	16.05	8.00
8	S. Gotfryda b.	6.43	15.56	16.34	9.24
9	N. Teodora m.	6.45	15.54	17.17	10.42
10	P. Andrzeja z Awel.	6.47	15.53	18.17	11.48
11	W. Marcina b.	6.48	15.51	19.36	12.36
12	Ś. Marcina p., 5 Br. Pol.	6.50	15.49	21.03	13.08
13	C. Stanisława Kostki	6.52	15.48	22.33	13.31
14	P. Józafata b. m.	6.54	15.46	—	13.47
15	S. Gertrudy p.	6.55	15.45	0.01	14.01
16	N. M. B. Ostrobramskiej	6.57	15.44	1.28	14.12
17	P. Salomei p.	6.59	15.42	2.53	14.24
18	W. Romana m.	7.01	15.41	4.19	14.36
19	Ś. Elżbiety kr.	7.02	15.40	5.47	14.52
20	C. Feliksa Wal.	7.04	15.38	7.14	15.12
21	P. Ofiarowanie N. M. P.	7.06	15.37	8.39	15.42
22	S. Cecylii p. m.	7.07	15.36	9.54	16.23
23	N. Klemensa p. m.	7.09	15.35	10.55	17.18
24	P. Jana od Krzyża	7.11	15.34	11.39	18.25
25	W. Katarzyny p. m.	7.12	15.33	12.09	19.39
26	Ś. Jana Berchm.	7.14	15.32	12.30	20.54
27	C. Walerjana b.	7.15	15.31	12.46	22.08
28	P. Zdzisławy p.	7.17	15.30	12.58	23.19
29	S. Saturnina	7.19	15.29	13.07	—
30	N. Andrzeja ap.	7.20	15.29	13.17	0.31

FAZY KSIĘŻYCA

Pełnia	dn.	6	godz.	11.28
Ostatnia kwadra	"	13	"	13.27
Nów	"	20	"	11.21
Pierwsza kwadra	"	28	"	7.18

MEBLE STYLÓWE
CENY PRZYSTĘPNE

S. A. POLEŃSKI

Warszawa

BRACKA 4.

Tel. 24-98.

G R U D Z I E Ń

Dzień		ŚWIĘTA RZ.-KAT.	Słońce		Księżyc	
			wsch.	zach.	wsch.	zach.
1	P.	Eligjusza b.	7.21	15.28	13.26	1.43
2	W.	Bibjanny p. m.	7.23	15.27	13.37	2.56
3	S.	Franciszka Kssw.	7.24	15.27	13.50	4.14
4	C.	Piotra Chryz., Barbary	7.26	15.26	14.08	5.35
5	P.	Sabby op.	7.27	15.25	14.32	7.00
6	S.	Mikołaja b.	7.28	15.25	15.10	8.23
7	N.	Ambrożego b.	7.30	15.25	16.06	9.36
8	P.	NIEP. PO CZ. N. M. P.	7.31	15.24	17.21	10.31
9	W.	Leokadii p.	7.32	15.24	18.47	11.10
10	S.	N. M. P. Loretańskiej	7.33	15.24	20.19	11.36
11	C.	Damazego p.	7.34	15.24	21.49	11.54
12	P.	Aleksandra m.	7.35	15.23	23.15	12.08
13	S.	Łucji p. m.	7.36	15.23	—	12.20
14	N.	Spirydjona b.	7.37	15.23	0.40	12.32
15	P.	Walerjana b.	7.38	15.23	2.03	12.44
16	W.	Euzebjusza b. m.	7.39	15.24	3.28	12.57
17	S.	Łazarza b.	7.40	15.24	4.53	13.16
18	C.	Oczek. N. M. P.	7.41	15.24	6.17	13.41
19	P.	Nemezjusza b.	7.41	15.24	7.36	14.16
20	S.	Teofila m.	7.42	15.25	8.42	15.05
21	N.	Tomasza ap.	7.43	15.25	9.33	16.08
22	P.	Zenona m.	7.43	15.25	10.08	17.20
23	W.	Wiktora p. m.	7.44	15.26	10.33	18.36
24	S.	Adama i Ewy	7.45	15.27	10.51	19.51
25	C.	BOŻE NARODZENIE	7.45	15.27	11.04	21.03
26	P.	SZCZEPANA M.	7.45	15.28	11.14	22.14
27	S.	Jana ap. ewang.	7.45	15.29	11.23	23.25
28	N.	Młodzianków	7.45	15.30	11.32	—
29	P.	Tomasza b. m.	7.46	15.30	11.43	0.36
30	W.	Eugenjusza b.	7.46	15.31	11.55	1.50
31	S.	Sylwestra p.	7.46	15.32	12.09	3.08

FAZY KSIĘŻYCA

Pełnia	dn.	6 godz.	1.40
Ostatnia kwadra	„	12 „	21.07
Nów	„	20 „	2.24
Pierwsza kwadra	„	28 „	4.59

Kalendarz obchodzących świąt

**MEBLE
STYLOWE**
CENY PRZYSTĘPNE

S. A. POLEŃSKI

WARSZAWA, BRACKA 4.

Tel. 24-98.

1. Częściowe zaćmienie księżyca — dn. 13 kwietnia. W Polsce niewidoczne.
2. Obrączkowe zaćmienie słońca — dn. 28 kwietnia. W Polsce niewidoczne.
3. Częściowe zaćmienie księżyca — dn. 7 października. Środek zaćmienia godz. 20.06. W Polsce widoczne.
4. Całkowite zaćmienie słońca — dn. 21-22 października. W Polsce niewidoczne.

Kalendarz obowiązujących świąt.

1. Wyznanie rzymsko-katolickie. 1 stycz. — Nowy Rok, 6 stycz. Trzech Króli, 2 lut. — Matki Boskiej Gromnicznej, 20 i 21 kwiet. — Wielkanoc, 3 maja — Królowej Korony Polskiej (Święto Narodowe oraz Święto Orderu Virtuti Militari), 29 maja — Wniebowstąpienie Pańskie, 8 i 9 czerw. — Zielone Świątki, 19 czerw. — Boże Ciało, 29 czerw. — Św. Piotra i Pawła, 15 sierp. — Wniebowzięcie N. M. P., 1 list. — Wszystkich Świętych, 8 grud. — Niepokalane Poczęcie N. M. P., 25 i 26 grud. — Boże Narodzenie.

2. Wyznanie grecko-katolickie. 7, 8 i 9 stycz. — Boże Narodzenie, 14 stycz. — Nowy Rok, 19 stycz. — Jordan, 12 lut. — Św. Bazylego, 15 lut. — Ofiarowanie Chrystusa, 7 kwiet. — Zwiastowanie Matki Boskiej, 20 i 21 kwiet. — Wielkanoc, 29 maja — Wniebowstąpienie Pańskie, 8 i 9 czerw. — Zielone Świątki, 7 lip. — Narodzenie Św. Jana, 12 lip. — Św. Piotra i Pawła, 19 sierp. — Przemienienie Pańskie, 28 sierp. — Wniebowzięcie N. M. P., 21 wrześ. — Narodzenie Matki Boskiej, 27 wrześ. — Podniesienie Krzyża Świętego, 8 list. — Św. Dymitra, 21 list. — Św. Michała, 4 grud. — Oczyszczenie N. M. P., 19 grud. — Św. Mikołaja, 22 grud. — Niepokalane Poczęcie Matki Boskiej.

3. Wyznanie ewangelickie. 1 stycz. — Nowy Rok, 6 stycz. — Trzech Króli, 18 kwiet. — Wielki Piątek, 20 i 21 kwiet. — Wielkanoc, 29 maja — Wniebowstąpienie Pańskie, 8 i 9 czerw. — Zielone Świątki, 1 list. — Święto Reformacji, 24 grud. — Wigilia Bożego Narodzenia, 25 i 26 grud. — Boże Narodzenie.

4. Wyznanie prawosławne. 1 stycz. — Nowy Rok, 6 stycz. — Trzech Króli, 2 lut. — N. M. P. Gromnicznej, 25 marca — Zwiastowanie N. M. P., 20 i 21 kwiet. — Wielkanoc, 29 maja — Wniebowstąpienie Pańskie, 8 i 9 czerw. — Zielone Świątki, 29 czerw. — Św. Piotra i Pawła, 6 sierp. — Przemienienie Pańskie, 15 sierp. — Wniebowzięcie N. M. P., 8 wrześ. — Narodzenie

N. M. P., 14 wrześ. — Podniesienie Krzyża Świętego, 21 list. —
Poświęcenie N. M. P., 6 grud. — Św. Mikołaja, 25 i 26 grud. —
Boże Narodzenie.*)

5. Wyznanie mojżeszowe. 14 marca — Purim, 12 kwiet. —
Wielka Sobota, 12 i 14 oraz 21 i 22 kwiet. — Wielkanoc (Pesach),
2 i 3 czerw. — Zielone Świątki (Szawuot), 3 sierp. — Post Tisza-
beaw, 23 i 24 wrześ. — Nowy Rok 5691 (Rosz Haszana), 27
wrześ. — Sobota Pokutna (Sabat Szuwa), 2 paźdz. — Post Dnia
Pojednania (Jom Hakipurim), 7 i 8 oraz 24 i 25 paźdz. — Sza-
lasy (Sukot), 20 grudn. — Sobota Chanukowa.

Święta ruchome.

Wielkanoc w roku

1931 — 5 kwietnia,	1936 — 12 kwietnia,
1932 — 27 marca,	1937 — 28 marca,
1933 — 16 kwietnia,	1938 — 17 kwietnia,
1934 — 1 kwietnia,	1939 — 9 kwietnia,
1935 — 21 kwietnia,	1940 —

Popielec — środa w 6 tygodni przed Wielką Środą.

Wniebowstąpienie — czwartek w 6 tygodni po Wielkiejnocy.

Zielone Świątki — niedziela w 7 tygodni po Wielkiejnocy.

Boże Ciało — czwartek w 9 tygodni po Wielkiejnocy.

*) Na obszarze O. K. Nr. II, III i IX żołnierze wyznania pra-
wosławnego obchodzą święta wraz z ludnością według starego sty-
lu (13 dni później od powyższych dat). Wyjątek stanowią Wiel-
kanoc, Wniebowstąpienie Pańskie i Zielone Świątki, które to świę-
ta należy obchodzić zgodnie z powyższymi datami.

Kalendarz stały.

Chcąc znaleźć dzień tygodnia dla dowolnej daty, należy:

1. w tab. I. odczytać cyfrę na skrzyżowaniu żadanego wieku i roku, przyczem przez wiek należy rozumieć pierwsze cyfry żadanego roku,

2. w tab. II. odczytać cyfrę na skrzyżowaniu znalezionej w tab. I cyfry i żadanego miesiąca,

3. w tab. III. odczytać dzień tygodnia na skrzyżowaniu znalezionej w tab. II cyfry i żadanego dnia.

I	W I E K I						
	Kal. juljański			Kal. gregorjański			
	0	7	14		17	21	25
	1	8	15 ¹⁾		18	22	26
	2	9			19	23	27
	3	10		15 ¹⁾	20	24	28
	4	11		16			
	5	12					
	6	13					

II	M I E S I A C E						
	V	VIII		VI	IX	IV	λ
		II ²⁾	XI		XII	VII	I ²⁾
	1	2	3	4	5	6	0
	2	3	4	5	6	0	1
	3	4	5	6	0	1	2
	4	5	6	0	1	2	3
	5	6	0	1	2	3	4
	6	0	1	2	3	4	5
	0	1	2	3	4	5	6

L A T A							
00	01	02	03	—	04	05	—
06	07	—	08	09	10	11	—
—	12	13	14	15	—	16	—
17	18	19	—	20	21	22	—
23	—	24	25	26	27	—	—
28	29	30	31	—	32	33	—
34	35	—	36	37	38	39	—
—	40	41	42	43	—	44	—
45	46	47	—	48	49	50	—
51	—	52	53	54	55	—	—
56	57	58	59	—	60	61	—
62	63	—	64	65	66	67	—
—	68	69	70	71	—	72	—
73	74	75	—	76	77	78	—
79	—	80	81	82	83	—	—
84	85	86	87	—	88	89	—
90	91	—	92	93	94	95	—
—	96	97	98	99	—	—	—

6	0	1	2	3	4	5	—
5	6	0	1	2	3	4	—
4	5	6	0	1	2	3	—
3	4	5	6	0	1	2	—
2	3	4	5	6	0	1	—
1	2	3	4	5	6	0	—
0	1	2	3	4	5	6	—

III	D N I E						
	1	2	3	4	5	6	7
	8	9	10	11	12	13	14
	15	16	17	18	19	20	21
	22	23	24	25	26	27	28
	29	30	31				

1	N	Pn	Wt	Śr	Cz	Pt	Sb
2	Pn	Wt	Śr	Cz	Pt	Sb	N
3	Wt	Śr	Cz	Pt	Sb	N	Pn
4	Śr	Cz	Pt	Sb	N	Pn	Wt
5	Cz	Pt	Sb	N	Pn	Wt	Śr
6	Pt	Sb	N	Pn	Wt	Śr	Cz
0	Sb	N	Pn	Wt	Śr	Cz	Pt

Przykład: Data 11 listopada 1918 wypadła w poniedziałek. W tab. I na skrzyżowaniu wieku 19 i roku 18 znajduje się cyfra 3, w tab. II na skrzyżowaniu cyfry 3 i miesiąca XI znajduje się cyfra 6, w tab. III na skrzyżowaniu cyfry 6 i dnia 11 znajduje się Pn.

1) Kalendarz juljański obowiązywał do 4 października 1582, od 15 października 1582 obowiązuje kalendarz gregorjański.

2) Styczeń i luty w latach przestępnych.

Kalendarz myśliwski.

RODZAJ ZWIERZINY	Wolno	Nie wolno
	p o l o w a ć	
Wilki, lisy, rysie, żbiki, niedźwiedzie	Cały rok	Cały rok
Niedźwiedzice z niedźwiedzietami Borsuki	1.IX—30.XI	1.XII—31.VIII
Kuny domowe (kamionki), kuny leśne (tumaki), tchórze, gronostaje, ła- sice, wydry, norki	Cały rok	Cały rok
Żubry	Cały rok	15.XII—31.VIII
Łosie-byki	1.IX—14.XII	Cały rok
Łosie-samice i cielęta	1.IX—31.X	1.XI—31.VIII
Jelenie-byki, daniële-rogaćze	21.IV—31.I	Cały rok
Jelenie i daniële—samice i cielęta	16.V—31.XII	1.II—20.IV
Sarny-koźły	Cały rok	1.I—15.V
w woj. pozn. i pom.	Cały rok	Cały rok
Sarny—kozy i koźleta	Cały rok	Cały rok
Koźice	Cały rok	Cały rok
Dziki	Cały rok	Cały rok
Zające-szaraki	1.X—31.I	1.II—30.IX
w woj. pozn. i pom.	1.X—14.I	15.I—30.IX
Zające-bielaki	1.XI—14.II	15.II—31.X
Króliki	Cały rok	Cały rok
Świstaki, bobry	1.XI—28.II	1.III—31.X
Wiewiórki	Cały rok	Cały rok
Orły, krogulce, jastrzębie — gołębia- rze, wrony, sroki	Cały rok	Cały rok
Ptaki drapieżne i krukowate z wy- jątkiem, jak wyżej	16.VIII—31.I	1.II—15.VIII
Głuszce-koguty	16.III—14.V	15.V—15.III
Głuszce-kury	Cały rok	Cały rok
Cietrzewie-koguty	16.VIII—31.V	1.VI—15.VIII
Cietrzewie-kury	Cały rok	Cały rok
w woj. białost., nowogr., pol., wil. i woł.	16.VIII—14.IX	15.IX—15.VIII
Jarząbki, pardwy	16.VIII—31.I	1.II—15.VIII
Baźanty-koguty	1.IX—31.I	1.II—31.VIII
Baźanty-kury	Cały rok	Cały rok
Kuropatwy	1.IX—30.XI	1.XII—31.VIII
w woj. białost., nowogr., pol., wil. i woł.	1.IX—31.X	1.XI—31.VIII
Przepiórki	1.IX—odlot	Przyłot—31.VIII
Ślonki	16.VIII—14.V	15.V—15.VIII
Bataljony, dzikie kaczory	11.VII—31.V	1.VI—10.VII
Dzikie kaczki, ptaki wodne i błotne	11.VII—28.II	1.III—10.VII
Dzikie gęsi, dzikie łabędzie	1.VIII—14.V	15.V—31.VII
Czarne bociany	Cały rok	Cały rok
Dropie, dropie-kamionki (strepety), dzikie gołębie, drozdy, kwiczoły, paszkoły	16.VIII—31.I	1.II—15.VIII

Nie wolno polować a) bez karty łowieckiej, b) w odległości mniej niż 100 m od cudzych zabudowań mieszkalnych, c) w odległości mniej niż 2 km od świątyń podczas nabożeństw w niedziele i święta, d) na cmentarzach, e) na wybrzeżu morskim w pasie 1 km szerokości na przelotne ptactwo morskie, f) z chartami lub psami gończymi w obwodach łowieckich mniej niż 2000 ha, g) na łosie byki oraz w województwie lwowskim i stanisławowskim na jelenie byki w obwodach łowieckich mniej niż 1000 ha, h) między zachodem i wschodem słońca; wyjątek — słonki podczas ciągu, głuszce i cietrzewie podczas toku, łosie i jelenie na rykowisku, kaczki na zlotach i przelotach, wilki, lisy, wydry i dziki na czatach.

Rada Ministrów może wprowadzić czas ochronny na dziki.

Minister rolnictwa może wprowadzić czas ochronny na lisy, rysie, żbiki, niedźwiedzie, kuny leśne (tumaki), norki i orły.

Rachuba czasu.

Rachuba czasu opiera się na okresach, odpowiadających ruchom ziemi i księżyca. Do wspomnianych okresów należą dzień, odpowiadający obiegowi księżyca dookoła ziemi, oraz rok, odpowiadający obiegowi ziemi dookoła słońca.

Rodzaje roku:

Rok gwiazdowy (okres między dwoma kolejnymi przejściami słońca przez stały punkt na ekliptyce) ma 365 dni 6 godz. 9 min. 9.5 sek. czyli 365.25636 dni średn.

Rok słoneczny (okres między dwoma kolejnymi przejściami słońca przez punkt wiosennego zrównania dnia z nocą) ma 365 dni 5 godz. 48 min. 46.08 sek. czyli 365.24220 dni średn.

Rok księżycowy perjodyczny (okres między dwoma kolejnymi przejściami księżyca przez stały punkt na niebie) ma 13 mies. po 27 dni 7 godz. 43 min. 11.5 sek. czyli 355 dni 4 godz. 21 min. 29.5 sek. czyli 355.18159 dni średn.

Rok księżycowy synodyczny (okres między dwoma kolejnymi odmianami księżyca) ma 12 mies. po 29 dni 12 godz. 44 min. 2.9 sek. czyli 354 dni 8 godz. 48 min. 34.6 sek. czyli 354.36705 dni średn.

Rok kalendarzowy ma 365 wzgl. 366 dni średn.

Rodzaje kalendarza:

Kalendarz juljański (starego stylu), wprowadzony przez Juljusza Cezara w 46 r. przed Chr., ma w roku 365.25000 dni średn., wskutek czego spóźnia się w stosunku do roku słonecznego o 0.00780 dnia średn. czyli o 1 dzień na 128 lat.

Kalendarz gregorjański (nowego stylu), wprowadzony przez Grzegorza XIII w 1582 r. po Chr., ma w roku 365.24250 dni średn., wskutek czego spóźnia się w stosunku do roku słonecznego o 0.00030 dni średn. czyli o 1 dzień na 3333 lat.

Kalendarz juljański i gregorjański mają rok o 12 mies. po 30 lub 31 dni czyli 365 dni (luty 28 dni) z tem, że celem usunięcia rozbieżności między rokiem słonecznym i kalendarzowym wprowadzają w każdym czterolecu jeden rok przestępny o 366 dniach (luty 29 dni).

Rokiem rzestępnym jest rok, którego cyfra jest podzielna przez cztery, przyczem w kalendarzu gregorjańskim wyjątek stanowią lata, których cyfra kończy się dwoma zerami, a nie jest podzielna przez czterysta (1600 rok przestępny, 1700, 1800, 1900 lata zwy- czajne, 2000 rok przestępny). Stąd pochodzi różnica 3 dni na 400 lat między kalendarzem juljańskim i gregorjańskim. Wspomnia- na różnica do 1900 r. wynosiła 12 dni, od 1900 r. wynosi 13 dni, od 2100 r. będzie wynosić 14 dni.

Kalendarz żydowski opiera się na ruchach słońca i księżyca, rozpoczynając się w roku biblijnego stworzenia świata (obecnie 5690 r.). Co 19 lat rok kalendarzowy zgadza się z rokiem słonecz- nym. Rok zwyczajny ma 12 mies. po 29 lub 30 dni czyli 353, 354 lub 355 dni, rok przestępny ma 13 miesięcy czyli 383, 384 lub 385 dni. Początek roku wypada w rozmaitych dniach roku gregorjańskiego.

Kalendarz muzułmański opiera się na ruchach księżyca, rozpo- czynając się w roku ucieczki Mahometa z Mekki do Medyny czyli w 622 r. po Chr. (obecnie 1348 r.). Rok ma 12 miesięcy po 29 lub 30 dni, w szczególności rok zwyczajny 354 dni, rok przestępny 355 dni. Początek roku wypada w rozmaitych dniach roku gregorjańskiego.

Kalendarz chiński opiera się na ruchach słońca i księżyca, roz- poczynając się w 2636 r. przed Chr. 60 lat stanowi cykl (obecnie od 1923 r. 77 cykl). Rok zwyczajny ma 12 mies. czyli 354 lub 355 dni, rok pełny ma 13 mies. czyli 383 lub 384 dni. Początek roku wypada między 10 stycznia i 19 lutego roku gregorjańskiego*).

Rodzaje czasu średniego --- patrz następna strona.

*) Chiny zamierzają wprowadzić w miejsce kalendarza chiń- skiego kalendarz gregorjański z dniem 1 stycznia 1930.

RODZAJE CZASU ŚREDNIEGO

W stosunku do
czasuśrodk.-europ

C Z A S	O B S Z A R	wcześniej o		później o	
		g.	m.	g.	m.
Nowo-zelandzki	Nowa Zelandja	0	30		
Wsch.-australijski	Wiktoria, Nowa Płd. Walja, Queensland, Tasmanja	9			
Płd.-australijski	Płd. Australja	8	30		
Japoński	Japonja, Korea	8			
Wsch.-chiński	Wsch. Chiny, Zach. Australja	7			
Płd.-chiński	Płd. Chiny, Indochiny	6			
Zach.-indyjski	Zach. Indje	4	30		
Wsch.-afrykański	Wsch. Afryka	1	30		
Wsch.-europejski ¹⁾	Finlandja, Estonja, Łotwa, Rosja, Ukraina, Rumunja, Bułgaria, Turcja, Egipt, Płd. Afryka	1			
Środk.-europejski ²⁾	Szwecja, Litwa, Norwegja, Danja, Niemcy, Polska, Czechosłowacja, Węgry, Austrija, Szwajcaria, Jugosławja, Italja				
Holenderski	Holandja				40
Zach.-europejski ³⁾	Belgja, Francja, Wielka Brytania, Hiszpanja, Portugalja, Algier			1	
Wsch.-brazylijski	Wsch. Brazylja			3	
Standart atlantycki	Płn.-wsch. Kanada, Środk. Brazylja			4	
Standart wschodni	Wsch. Kanada, Wsch. Stany Zjedn. Am., Panama, Peru, Chile, Zach. Brazylja			5	
Standart centralny	Środk. Kanada, Środk. Stany Zjedn. Am.			6	
Gór Skalistych	Zach. Kanada, Środk. Stany Zjedn. Am.			7	
Pacyfiku	Zach. Stanv Zjedn. Am., Kolumbja, Kalifornja.			8	

Przykład: Godz. 12 w Warszawie odpowiada godz. 20 w Tokio, godz. 16.30 w Kalkucie, godz. 13 w Moskwie, godz. 11 w Paryżu, godz. 7 w Nowym Jorku.

1) Według południka 30 stop. na wsch. od Greenwich,

2) Według południka 15 stop. na wsch. od Greenwich,

3) Według południka 0 stop.

M i a r y.

I. Miary długości.

Metryczne

Kilometr (km) = 1000 metrów, metr (m) = 10 decymetrom, decymetr (dm) = 10 centymetrom, centymetr (cm) = 10 milimetrom, milimetr (mm) = 1000 mikronów.

Inne

Stopień równika = 15 milom geograficznym = 111,3 km, mila geograficzna = 4 milom morskim = 7420 m, mila morska = 1855 m.

Mila polska = 8 stajom = 8534 m, staje = 246 prętom = 1066.75 m, pręt = 2,5 sążniom = 4,32 m, sążen = 3 łokciom = 1.73 m, łokieć = 2 stopom = 57.6 cm, stopa = 12 calom = 28.8 cm, cal = 12 linjom = 2.4 cm, linja = 2 mm.

Mila rumuńska = 7848 m.

Mila austriacka = 7586 m.

Mila niemiecka = 7500 m.

Mila francuska = 4445 m.

Mila angielska = 8 furlongs (stajom) = 1609 m, furlong = 10 chains (łańcuchom) = 760.8 m, chain = 4 poles wzgl. perches (prętom) = 76.08 m, pole wzgl. perch = 11 fathoms (sążniom) = 19.02 m, fathom = 2 yardom = 1.82 m, yard = 3 feet (stopom) = 0.91 m, foot = 12 inches (calom) = 30.5 cm, inch = 12 lines (linjom) = 30.48 mm, line = 2.54 mm.

Wiorsta = 500 sążniom = 1067 m, sążen = 3 arszynom = 7 stopom = 2.13 m, arszyn = 16 werszkom = 28 calom = 71.12 cm, stopa = 12 calom = 30.5 cm, werszek = 44.45 mm, cal = 12 linjom = 30.48 mm, linja = 2.54 mm.

2. Miary powierzchni.

Metryczne

Kilometr kwadr. (km²) = 1000000 metrów kwadr., metr kwadr. (m²) = 100 decymetrom kwadr., decymetr kwadr. (dm²) = 100 centymetrom kwadr., centymetr kwadr. (cm²) = 100 milimetrom kwadr. (mm²).

Hektar (ha) = 100 arom = 10000 m², ar (a) = 100 centyarom = 100 m², centyar (ca) = 1 m².

Inne

Włoka polska = 30 morgom = 16.796 ha, morg = 300 prętom kwadr. = 5600 m², pręt kwadr. = 6.25 sążniom kwadr. = 18.66 m², sążeń kwadr. = 9 łokciom kwadr. = 2.99 m², łokieć kwadr. = 4 stopom kwadr. = 0,33 m², stopa kwadr. = 144 calom kwadr. = 0,08 m², cal kwadr. = 5,76 cm².

Dziesięcina = 10925 m².

Morg austriacki = 5755 m².

Morg pruski = 2553 m².

Akr = 4047 m².

3. Miary objętości.

Metryczne

Kilometr sześć. (km³) = 1000000000 metrów sześć., metr sześć. (m³) = 1000 decymetrów sześć., decymetr sześć. (dm³) = 1000 centymetrów sześć., centymetr sześć. (cm³) = 1000 milimetrów sześć. (mm³).

Hektolitr (hl) = 100 litrom, litr (l) = 10 decylitrom, decylitr (dl) = 10 centylitrom, centylitr (cl) = 10 mililitrom (ml).

Inne

Sążeń sześć. rosyjski = 9.71 m³.

Sążeń sześć. austriacki = 6.82 m³.

Sążeń sześć. polski = 2 sągom = 5.16 m³.

Sążeń sześć. pruski = 3.34 m³.

Tonna rejestracyjna angielska = 100 stopom sześć. = 2.83 m³.

Tonna okrętowa angielska = 42 stopom sześć. = 1.19 m³.

Arszyn sześć. = 0.36 m³.

Łokieć sześć. = 0.19 m³.

Cal sześć. = 13.82 cm³.

Łaszt rosyjski = 16 ćwierciom = 3358 l, ćwierć = 8 czterwieriokom = 209.87 l, czterwieriok = 8 garncom = 26.23 l, garniec = 3.28 l.

Last angielski = 80 buszłom = 2908 l, buszel = 8 gallonom = 36.35 l, gallon = 4.54 l.

Beczka rosyjska = 40 wiadrom = 492 l, wiadro = 10 sztofom = 12.30 l, sztof = 1.23 l.

Okseft pruski = 200 — 240 l.

Korzec polski = 4 ćwierciom = 128 l, ćwierć = 8 garncom = 82 l, garniec = 4 kwartom = 4 l, kwarta = 4 kwaterkom = 1 l, kwaterka = 0.25 l.

Wiadro austrjackie = 56.6 l.

Bela papieru = 10 ryzom, ryza = 20 librom, libra = 25 arkuszom.

Gros = 12 tuzinom, tuzin = 12 sztukom.

Kopa = 4 mendlom, mendel = 15 sztukom.

Wagi.

Metryczne

Tonna (t) = 10 centnarom metrycznym, centnar metryczny (q) = 100 kilogramom, kilogram (kg) = 10 dekagramom, dekagram (dkg) = 10 gramom, gram (g) = 10 decygramom, decygram (dg) = 10 centygramom, centygram (cg) = 10 miligramom (mg).

Inne

Centnar polski = 4 kamieniom = 40.55 kg, kamień = 25 funtom = 10.14 kg, funt = 16 uncjom = 405.5 g, uncja = 2 łutom = 25.34 g, łut = 4 drachmom = 12.67 g, drachma = 2.61 skrupułom = 3.14 g, skrupuł = 26.48 granom = 11.85 g, gran = 0.04 g.

Pud rosyjski = 40 funtom = 16.38 kg, funt = 32 łutom = 409.5 g, łut = 3 zołotnikom = 12.79 g, zołotnik = 96 dolom = 4.26 g, dola = 0.18 g.

Funt austrjacki = 560 g.

Funt angielski = 453.6 g.

Karat = 205.9 mg.

Ceny biletów na pociągi osobowe w zł.

Km.	Kl. I.	Kl. II.	Kl. III.	Km.	Kl. I.	Kl. II.	Kl. III.
10	1,70	1,02	0,68	110	18,50	11,10	7,40
20	3,30	1,98	1,32	120	20,00	12,00	8,00
30	5,00	3,00	2,00	130	21,50	12,90	8,60
40	6,60	3,96	2,64	140	23,50	14,10	9,40
50	8,30	4,98	3,32	150	25,50	15,00	10,00
60	9,90	5,94	3,96	160	26,50	15,90	10,60
70	11,60	6,96	4,64	170	28,50	17,10	11,40
80	13,20	7,92	5,28	180	30,00	18,00	12,00
90	14,90	8,94	5,96	190	31,50	18,90	12,60
100	16,50	9,90	6,60	200	33,00	19,80	13,20

Ceny biletów na pociągi osobowe w zł.

Km.	Kl. I.	Kl. II.	Kl. III.	Km.	Kl. I.	Kl. II.	Kl. III.
310	48,00	28,80	19,20	610	82,00	49,20	32,80
320	49,50	29,70	19,80	620	82,50	49,50	33,00
330	51,00	30,60	20,40	630	83,50	50,10	33,40
340	52,00	31,20	20,80	640	84,00	50,40	33,60
350	53,50	32,10	21,40	650	85,00	51,00	34,00
360	55,00	33,00	22,00	660	85,50	51,30	34,20
370	56,00	33,60	22,40	670	86,50	51,90	34,60
380	57,50	34,50	23,00	680	87,00	52,20	34,80
390	59,00	35,40	23,60	690	88,00	52,80	35,20
400	60,00	36,00	24,00	700	88,50	53,10	35,40
410	61,50	36,90	24,60	710	89,50	53,70	35,80
420	62,50	37,50	25,00	720	90,00	54,00	36,00
430	63,50	38,10	25,40	730	91,00	54,60	36,40
440	64,50	38,70	25,80	740	91,50	54,90	36,60
450	65,50	39,30	26,20	750	92,50	55,50	37,00
460	66,50	39,90	26,60	760	93,00	55,80	37,20
470	67,50	40,50	27,00	770	94,00	56,40	37,60
480	68,50	41,10	27,40	780	94,50	56,70	37,80
490	69,50	41,70	27,80	790	95,50	57,30	38,20
500	70,50	42,30	28,20	800	96,00	57,60	38,40
510	72,00	43,20	28,80	810	97,00	58,20	38,80
520	73,00	43,80	29,20	820	97,50	58,50	39,00
530	74,00	44,40	29,60	830	98,50	59,10	39,40
540	75,00	45,00	30,00	840	99,00	59,40	39,60
550	76,00	45,60	30,40	850	100,00	60,00	40,00
560	77,00	46,20	30,80	860	100,50	60,30	40,20
570	78,00	46,80	31,20	870	101,50	60,90	40,60
580	79,00	47,40	31,60	880	102,00	61,20	40,80
590	80,00	48,00	32,00	890	103,00	61,80	41,20
600	81,00	48,60	32,40	900	103,50	62,10	41,40

Dopłata do pociągów pośpiesznych

na następnej stronie

połączenia

Wartość w Gł.		Najkrótsze										połączenia															
Baranowice		Białystok		Bielsko		Brześć N.		Bydgoszcz		Częstochowa		Dęblin		Gdynia		Gniezno		Grodno		Grudziądz		Jarosław		Katowice		Kielce	
403	215	566	607	514	514	290	258	524	572	392	283	150	176	532	638	290	284	179	372								
188	781	607	651	514	514	290	258	524	572	392	283	150	176	532	638	290	284	179	372								
378	781	607	651	514	514	290	258	524	572	392	283	150	176	532	638	290	284	179	372								
229	207	133	607	514	514	290	258	524	572	392	283	150	176	532	638	290	284	179	372								
285	688	473	514	514	514	290	258	524	572	392	283	150	176	532	638	290	284	179	372								
230	633	418	197	459	290	290	258	524	572	392	283	150	176	532	638	290	284	179	372								
113	363	301	380	156	398	258	258	524	572	392	283	150	176	532	638	290	284	179	372								
411	814	599	733	640	182	472	472	327	327	327	327	327	327	327	327	327	327	327	327								
279	682	467	397	508	102	289	289	524	572	392	283	150	176	532	638	290	284	179	372								
272	220	84	650	217	557	502	502	385	683	551	551	551	551	551	551	551	551	551	551								
260	663	448	602	489	75	490	373	153	153	153	153	153	153	153	153	153	153	153	153								
378	585	566	306	378	600	344	265	789	627	650	638	638	638	638	638	638	638	638	638								
318	683	506	60	476	472	88	320	659	637	590	547	547	547	547	547	547	547	547	547								
254	504	442	239	297	422	117	141	595	614	526	514	526	514	526	514	526	514	526	514								
344	331	257	570	124	629	489	231	755	623	341	604	335	554	384	284	179	372	372	372								
364	720	552	96	513	546	134	357	728	417	636	621	210	80	216	106	406	406	406	406								
184	394	372	40	187	469	329	71	595	463	456	444	194	394	212	212	212	212	212	212								
449	517	459	439	326	733	477	336	860	728	543	183	413	530	470	406	406	406	406	406								
152	314	99	230	232	437	382	265	563	431	183	413	530	470	406	406	406	406	406	406								
133	536	321	299	362	229	151	246	411	221	405	241	362	239	184	184	184	184	184	184								
48	451	236	426	277	333	278	161	363	327	320	212	426	366	302	302	302	302	302	302								
304	707	492	398	533	134	290	417	316	51	576	209	622	338	407	407	407	407	407	407								
413	631	601	341	424	635	379	300	824	662	685	673	35	325	297	297	297	297	297	297								
479	310	392	646	259	764	684	36	890	758	476	739	340	630	507	507	507	507	507	507								
67	40	255	31	296	226	163	180	410	220	339	241	445	251	196	196	196	196	196	196								
589	657	599	579	466	874	617	476	1000	868	683	911	273	563	535	535	535	535	535	535								
590	658	600	580	467	875	618	477	1001	869	684	912	274	564	536	536	536	536	536	536								
236	639	424	539	465	50	431	349	232	90	508	63	614	427	372	372	372	372	372	372								
428	200	240	806	373	713	658	541	839	707	156	688	806	746	682	682	682	682	682	682								
527	930	715	157	756	709	297	520	909	574	799	779	373	243	373	373	373	373	373	373								

k o l e j o w e.

Kowal	Kraków	Lublin	Lwów	Łomża	Łódź	Modlin	Poznań	Przemysł	920	105,00	63,00	42,00
545	160	314							930	106,00	63,60	42,40
202	343	265							940	106,50	63,90	42,60
356	516	303	601						950	107,50	64,50	43,00
477	285	317	495	285					960	108,00	64,80	43,20
392	412	232	497	200	181				970	109,00	65,40	43,60
648	412	488	753	456	251	352			980	109,50	65,70	43,80
300	245	229	98	565	397	461	657		990	110,50	66,30	44,20
135	550	295	207	491	612	527	783		1000	111,00	66,60	44,40
411	297	251	507	219	66	115	245	Przemysł				
342	483	405	140	741	635	637	893	Rów-	461	546		
343	484	406	141	742	636	638	894	'Skier-	656			
580	553	420	685	388	179	284	141	niewie-	239	246	657	144
772	712	699	339	561	476	732	841	Stani-	515	176	825	
708	163	711	506	679	545	575	575	nialawó-	490	839		
								włocław-	598			
								Tarnopol		826		
								Toruń		647	664	
								Włocławek		647	716	955
								Zakopane				

Dopłata do pociągów pośpiesznych w zł.

Km.	Kl. I.	Kl. II.	Kl. III.
1— 100	4,50	2,70	1,80
101— 200	8,50	5,10	3,40
201— 300	12,00	7,20	4,80
301— 400	15,00	9,00	6,00
401— 500	18,00	10,80	7,20
501— 600	20,50	12,30	8,20
601— 700	22,50	13,50	9,00
701— 800	24,00	14,40	9,60
801— 900	26,00	15,60	10,40
901—1000	28,00	16,80	11,20

T a r y f a p o c z t o w a.

1. Obrót wewnętrzny.

	gr.
1. KARTKI pojedyncze.....	15
z odpowiedzią	30
Wymiary: najmniejsze 10 × 7 cm., największe 15×10.5 cm.	
2. DRUKI a) prywatne do wagi 25 g.	5
ponad 25 do 50 g.	10
ponad 50 do 100 g.	15
ponad 100 do 250 g.	25
ponad 250 do 500 g.	50
ponad 500 do 1000 g.	60
ponad 1000 do 2000 g. (tylko pojedynczo wysyłane tomy)	70
b) urzędowe do wagi 250 g. jak druki prywatne, ponad 250 do 2000 g.....	40
c) dla ociemnionych do wagi 5000 g.	5
Wymiary: 45 cm. w każdym kierunku, rulony 75 cm. długości, 10 cm średnicy.	
3. LISTY a) prywatne do wagi 20 g.	25
ponad 20 do 250 g.....	50
ponad 250 do 500 g.	80
b) urzędowe do wagi 250 g. jak listy prywatne, ponad 250 do 2000 g.	70
Wymiary jak druki.	
4. LISTY WARTOŚCIOWE prywatne i urzędowe	
a) opłata za list polecony odpowiedniej wagi,	
b) należność asekuracyjna za każde 100 zł. podanej wartości lub ich część przy listach nadawanych w stanie zamkniętym	10

	gr.
w stanie otwartym	30
c) opłata dodatkowa bez względu na wagę i wartość	10
Podana wartość nie może przekraczać przy listach prywatnych 10.000 zł., przy listach urzędowych 100.000 zł.	

5. PACZKI prywatne i urzędowe

a) opłata od wagi do 1 kg.	601) — 802) — 1003) — 1204)
ponad 1 do 3 kg	80 — 120 — 160 — 200
ponad 3 do 5 kg	120 — 180 — 240 — 300
ponad 5 do 10 kg	180 — 260 — 400 — 600
ponad 10 do 15 kg	250 — 400 — 600 — 800
ponad 15 do 20 kg.	350 — 600 — 800 — 1000
b) opłata dodatkowa bez względu na wagę	10

6. PACZKI WARTOŚCIOWE prywatne i urzędowe

a) opłata za paczkę odpowiedniej wagi.	
b) należność asekuracyjna za każde 100 zł. podanej wartości lub ich część	10
c) należność manipulacyjna do 100 zł.	20
ponad 100 zł. podanej wartości	40
d) opłata dodatkowa bez względu na wagę i wartość ...	10
Podana wartość nie może przekraczać przy paczkach prywatnych 10.000 zł., przy paczkach urzędowych 100.000 zł.	

7. PRZEKAZY POCZTOWE zwykłe

a) opłata do 10 zł.	15
ponad 10 do 25 zł.	30
ponad 25 do 50 zł.	45
ponad 50 do 100 zł.	65
ponad 100 do 250 zł.	90
ponad 250 do 500 zł.	130
ponad 500 do 750 zł.	175
ponad 750 do 1000 zł.	215
b) opłata dodatkowa bez względu na wysokość przekazanej kwoty	5

-
- 1) Do 100 km.
 - 2) Ponad 100 do 300 km.
 - 3) Ponad 300 do 600 km.
 - 4) Ponad 600 km.

Przy przekazywanych blankietem nadawczym P. K. O. zleceniach pocztowych ponad 1000 zł. pobiera się dodatkowo za każde dalsze 500 zł. lub ich część 50

8. PRZEKAZY POCZTOWE telegraficzne

- a) opłaty jak przekazy pocztowe zwykłe,
- b) należytość manipulacyjna 20
- c) należytość telegraficzna jak telegramy,
- d) należytość za pośpieszne doręczenie.

2. Obrót z w. m. Gdańskiem.

- 1. KARTKI
- 2. DRUKI } jak w obrocie wewnętrznym.
- 3. LISTY }

1. LISTY WARTOŚCIOWE

- a) opłata za list odpowiedniej wagi, jak w obrocie wewnętrznym,
 - b) należytość za polecenie 60
 - c) należytość asekuracyjna za każde 300 zł. podanej wartości lub ich część 50
- Podana wartość nie może przekraczać 10.000 zł.

- 5. PACZKI , jak w obrocie
- 6. PACZKI WARTOŚCIOWE / zagranicznym.

3. Obrót zagraniczny.

- 1. KARTKI pojedyncze 30
 - z odpowiedzią 60
 - do Austrii, Czechosłowacji, Rumunii i Węgier pojedyncze 25
 - z odpowiedzią 50
 - Wymiary jak w obrocie wewnętrznym
- 2. DRUKI a) zwykłe za każde 50 g. 10
 - Najwyższa waga 2 kg., waga pojedynczo wysyłanych to-
mów może jednak wynosić 3 kg.
 - b) dla ociemniałych za każde 1000 g. 6
 - do Austrii, Czechosłowacji i Węgier do wagi 3000 g. 5
 - Najwyższa waga 3 kg.
 - Wymiary jak w obrocie wewnętrznym.
- 3. LISTY do wagi 20 g. 50
 - za każde dalsze 20 g. 30
 - do Austrii, Czechosłowacji, Rumunii i Węgier
 - do wagi 20 g. 40
 - za każde dalsze 20 g. 30

Najwyższa waga 2 kg.

Wymiary jak w obrocie wewnętrznym.

4. LISTY WARTOŚCIOWE

a) opłata za list polecony odpowiedniej wagi.

b) należność asekuracyjna za każde 300 zł. podanej wartości lub ich część

50

Podana wartość nie może przekraczać 5000 fr. w zlocie wzgl. ich równowartości w zł.

5. PACZKI opłaty od wagi, podane w zagranicznej taryfie paczkowej we fr. i cent., przelicza się na zł. i gr. według kursu fr. w zlocie.

6. PACZKI WARTOŚCIOWE

a) opłata za paczkę odpowiedniej wagi,

b) należność asekuracyjna za każde 300 fr. w zlocie podanej wartości lub ich część 50 cent.

c) należność ekspedycyjna od paczki 50 cent.

Podana wartość nie może przekraczać 1000 fr. w zlocie wzgl. ich równowartości w zł., jeżeli w obrocie z niektórymi krajami nie obowiązuje niższa kwota.

7. PRZEKAZY POCZTOWE

a) do krajów, z którymi wprowadzono obrót przekazowy z wyjątkiem Wlk. Brytanji, Kanady i Stanów Zjedn. do 100 zł.

80

za każde dalsze 100 zł.

50

b) do Wlk. Brytanji, Kanady i Stanów Zjedn. do 100 zł.

100

za każde dalsze 100 zł.

100

Należności dodatkowe.

a) Przy nadaniu

1. Polecenie przeswłęk

2. Doręczenie pośpieszne przesyłek

b) Przy odbiorze doręczenie

1. listów wartościowych do 100 zł.

10

ponad 100 do 1000 zł.

20

ponad 1000 do 5000 zł.

50

ponad 5000 zł. podanej wartości

10^a

2. przekazów pocztowych zwykłych i telegraficznych oraz przekazów P. K. O. do 10 zł.

5

ponad 10 do 25 zł.

10

ponad 25 do 50 zł.

20

41

Obr. wewn.	Obr. zagr.
g r o s z y	
50	60
80	100

	gr.
ponad 50 do 100 zł.	30
ponad 100 do 250 zł.	40
ponad 250 do 500 zł.	60
ponad 500 do 750 zł.	80
ponad 750 do 1000 zł.	100
3. przekazów P. K. O., które zawierają wypłacane przez państwo uposażenie emerytalne, zaopatrzenie wdowie i t.d.	
ponad 50 zł.	10
Za doręczenie pensyj emerytalnych weteranów z 1863 r. nie pobiera się należności.	
4. paczek do 5 kg.	50—30
do 10 kg.	60—40
do 15 kg.	100—70
do 20 kg.	120—90

Taryfa telegraficzna.

1. Obrót wewnętrzny.

1. TELEGRAMY zwykłe opłata od wyrazu	15
ponadto opłata od każdego telegramu	50
2. TELEGRAMY pilne opłata od wyrazu	45
ponadto opłata od każdego telegramu.	50

2. Obrót zagraniczny.

TELEGRAMY opłaty od wyrazu według zagranicznej taryfy telegraficznej.

Lotnicza taryfa pocztowa.

1. KARTKI I LISTY

W obrocie wewnętrznym i zagranicznym opłata równa dwukrotnej, do Marokka trzykrotnej, do Algieru i Tunisu czterokrotnej, do Senegambji pięciokrotnej opłacie za kartki i listy.

Do Argentyny, Brazylii i Urugwaju specjalna opłata. Przesyłki należy zaopatrzyć napisem „Lotnicza“ lub „Par avion“.

2. PACZKI

a) opłata pocztowa	}	według odrębnej taryfy
b) opłata za przewóz lotniczy		
c) opłata dodatkowa bez względu na wagę.....		10

S t a c j e r a d j o f o n i c z n e .

Państwo	Stacja	Fala m.	Często- tliwość kckl.)	Moc kw.
Anglja	Daventry Londyn (London)	1554,4 356,0	193,0 842,0	25,0 2,0
Austria	Wiedeń (Wien-Rosenhügel)	517,0	581,0	15,0
Belgia	Bruksela (Bruxelles) Louvain	509,0 339,0	590,0 887,0	1,5 8,0
Czechosłowacja	Berno (Brno)	342,0	878,0	2,4
	Koszyce (Kosice)	293,0	1022,0	10,0
	Mor. Ostrawa (Mor. Ostrava)	263,0	1139,0	10,0
	Praga (Praha)	487,0	617,0	5,0
	Preszбург (Bratislava)	279,2	1076,0	12,5
Dania	Kallundborg	1153,8	260,0	7,5
Estonja	Tallinn	296,0	1013,0	0,7
Finlandja	Lahti	1800,0	167,0	40,0
Francja	Algier	364,0	824,0	2,0
	Carthage	1350,0	222,2	2,0
	Montpellier	286,0	1049,0	5,0
	Paryż (Paris-Eiffel)	1444,0	207,5	15,0
	Paryż (Paris-Radio)	1725,0	174,0	12,0
	Tuluza (Toulouse)	381,0	788,0	8,0
Hiszpanja	Barcelona	349,0	860,0	8,0
	Catalana	275,0	1090,0	10,0
Holandia	Hilversum (do godz. 19)	298,0	1004,0	6,5
	Hilversum (po godz. 19)	1071,0	280,1	6,5
	Huizen (do godz. 17,40)	298,0	1004,0	6,5
	Huizen (po godz. 17,40)	1875,0	160,0	6,5
Italia	Medjolan (Milano)	500,8	599,0	7,0
	Neapol (Napoli)	331,4	905,0	1,5
	Rzym (Roma)	441,1	680,0	3,0
	Turyń (Torino)	274,2	1094,0	7,0
Jugosławia	Belgrad (Beograd)	429,0	689,0	5,0
	Lublana (Ljubljana)	566,0	530,0	3,0
Litwa	Kowno (Kaunas)	1935,0	155,0	7,0
Luxemburg	Luksemburg (Luxembourg)	223,0	1345,3	3,0
Łotwa	Ryga	525,0	572,0	3,0

Państwo	Stacja	Fala m.	Często- tliwość kckl.*)	Moc kw.
Niemcy	Berlin	418,0	716,0	1,5
	Frankfurt	390,0	770,0	1,5
	Gliwice (Gleiwitz)	253,0	1184,0	5,0
	Hamburg	372,0	806,0	1,5
	Kolonja (Köln)	227,0	1319,0	1,5
	Königswusterhausen	1635,0	183,0	30,0
	Królewiec (Königsberg)	276,0	1085,0	1,5
	Langenberg	473,0	635,0	15,0
	Lipsk (Leipzig)	259,0	1157,0	1,5
	Monachjum (München)	533,0	563,0	1,5
	Norymberga (Nürnberg)	239,0	1256,0	2,0
Norwegja	Stuttgart	360,0	833,0	1,5
	Wrocław (Breslau)	325,0	923,0	1,5
Norwegja	Oslo	496,7	604,0	1,2
Polska	Gdańsk (Danzig)	453,0	662,0	0,25
	Katowice	408,7	734,0	10,0
	Kraków	312,8	959,0	1,5
	Poznań	334,8	896,0	4,0
	Warszawa	1411,0	212,5	20,0
	Wiino	385,1	779,0	0,5
Rumunia	Bukareszt (Bucuresti)	394,0	761,0	0,12
Szwajcaria	Berno (Bern)	403,0	743,0	1,2
Szwecja	Stockholm	436,0	689,0	1,5
	Motala	1348,0	222,5	30,0
Turcja	Konstantynopol (Stambul)	1200,0	250,0	5,0
Stany Zjednoczone	Pittsburg	306,1	980,0	100,0
	Schenectady	379,5	790,0	100,0
Z. S. R. R.	Charków Narkompoczel	1304,0	230,0	12,0
	Kijów	800,0	375,0	20,0
	Leningrad	1000,0	300,0	20,0
	Moskwa Doświadczalna	825,0	364,0	20,0
	Moskwa Popow	1100,0	272,0	40,0
	Moskwa Komintern	1481,0	202,0	40,0
	Tyflis	1075,0	279,0	4,0

*) Kilocykl—1000 okr./sek.

Matematyka.

I. Wartości matematyczne.

$$\pi = 3.14159 \quad 2\pi = 6.28318 \quad \frac{1}{2}\pi = 1.57079 \quad \frac{\pi}{90} = 0.03490$$

$$\pi^2 = 9.86960 \quad \sqrt{\pi} = 1.77245 \quad \frac{1}{3}\pi = 1.04719 \quad \frac{\pi}{180} = 0.01745$$

$$\pi^3 = 31.00627 \quad \sqrt[3]{\pi} = 1.46459 \quad \frac{1}{4}\pi = 0.78539 \quad \frac{\pi}{360} = 0.00872$$

$$\frac{1}{\pi} = 0.31831 \quad \frac{1}{\pi^2} = 0.10132 \quad \frac{1}{\pi^3} = 0.03225 \quad \frac{180}{\pi} = 57.29578$$

$$g = 9.81230 \quad 2g = 19.62460 \quad \frac{1}{g} = 0.10192$$

$$g^2 = 96.23610 \quad \sqrt{g} = 3.13209 \quad \frac{1}{g^2} = 0.01039$$

$$\sqrt{2} = 1.41420 \quad \sqrt[3]{\frac{1}{2}} = 0.70711 \quad \sqrt[3]{\frac{1}{4}} = 0.50000$$

$$\sqrt[3]{2} = 1.25990 \quad \sqrt[3]{\frac{1}{2}} = 0.79370 \quad \sqrt[3]{\frac{1}{4}} = 0.63000$$

$$\sqrt{3} = 1.73210 \quad \sqrt[3]{\frac{1}{3}} = 0.57735$$

$$\sqrt[3]{3} = 1.44220 \quad \sqrt[3]{\frac{1}{3}} = 0.69335$$

$$e = 2.71828 \quad \text{zasada} \\ \text{log. nat.})$$

2. Długość łuku koła.

D łuku koła o promieniu 1 i kącie środkowym $\frac{1}{1} = \frac{\pi}{180} = 0.01745$

D łuku koła o promieniu R i kącie środkowym $R = R \frac{\pi}{180} \alpha = 0.01745 R \alpha$

D łuku koła o promieniu 1 dla kątów

15°	wynosi	0.2618
30°		0.5236
45°		0.7854
60°		1.0472

Długość koła o promieniu 1 dla kątów	90°	wynosi	1.5708
	120°		2.0944
	180°		3.1416

3. Algebra.

Potęgi i pierwiastki.

$$\begin{aligned}
 a^m \cdot a^n &= a^{m+n}; \quad a^m : a^n = a^{m-n}; \quad (a^m)^n = a^{m \cdot n}; \\
 a^m \cdot b^m &= (a \cdot b)^m; \quad a^m : b^m = (a : b)^m; \quad a^2 - b^2 = (a - b) \cdot (a + b); \\
 (a \pm b)^2 &= a^2 \pm 2ab + b^2; \quad a^3 \pm b^3 = (a \pm b) \cdot (a^2 \pm ab + b^2); \\
 (a \pm b)^3 &= a^3 \pm 3a^2b + 3ab^2 \pm b^3; \\
 \sqrt[n]{a^m} &= a^{\frac{m}{n}}; \quad \sqrt[m]{\sqrt[n]{a}} = \sqrt[m \cdot n]{a}; \quad \sqrt[m]{a} \cdot \sqrt[m]{b} = \sqrt[m]{ab}; \quad \sqrt[m]{a} : \sqrt[m]{b} = \sqrt[m]{a:b}
 \end{aligned}$$

Postępy.

Arytmetyczny. Wyraz n -ty : $a_n = a + (n-1)d$

$$\text{Suma wyrazów: } S_n = \frac{(a + a_n)n}{2} = \frac{(2a + (n-1)d)n}{2}$$

n — ilość wyrazów; d — wykładnik postępu (różnica)

Geometryczny. Wyraz n -ty : $a_n = aq^{n-1}$

$$\text{Suma wyrazów: } S_n = \frac{a_n q - a}{q - 1} = \frac{a(q^n - 1)}{q - 1}$$

n — ilość wyrazów; q — wykładnik postępu (iloraz)

Rachunek procentów.

Procenty zwykłe.

Kapitał — K , procent — p , stopa procentowa — s .

$$p = K \cdot \frac{s}{100}; \quad K \text{ po } n \text{ latach} = K \left(1 + \frac{s}{100} n \right)$$

Procenty składane.

$$K_n = K \cdot \left(1 + \frac{s}{100} \right)^n \quad - \text{jeśli procent doliczany jest rocznie;}$$

$$K_n = K \cdot \left(1 + \frac{s}{200}\right)^{2n} \quad \text{— jeśli procent doliczany jest półrocznie.}$$

4. G e o m e t r j a.

P l a n i m e t r j a.

a, b, c, d — boki, h — wysokość, P — powierzchnia, O — obwód.

$$\text{Trójkąt. } P = \frac{a \cdot h}{2}$$

$$\text{Trójkąt równoboczny. } h = \frac{a}{2} \sqrt{3}$$

$$P = \frac{a^2}{4} \sqrt{3}$$

$$\text{Kwadrat. } P = a^2$$

$$\text{Prostokąt. } P = a \cdot b$$

$$\text{Równoległobok. } P = a \cdot h$$

$$\text{Trapez. } P = \frac{h}{2} (a + c)$$

$$\text{Kóło. } O = 2 \cdot r \cdot \pi$$

$$P = r^2 \cdot \pi$$

S t e r e o m e t r j a.

a, b, c — krawędzie, d — przekątna, h — wysokość, G, g — podstawy dolna i górna, R, r — promień dolnej i górnej podstawy, P — powierzchnia, V — objętość.

$$\text{Graniastosłup dowolny. } V = G \cdot h$$

$$\text{Prostopadłościan. } P = 2(ab + bc + ca) \quad V = a \cdot b \cdot c.$$

$$d = \sqrt{a^2 + b^2 + c^2}$$

$$\text{Sześcian. } P = 6a^2; \quad V = a^3; \quad d = a \sqrt{3}$$

$$\text{Ostrosłup. } V = \frac{1}{3} G \cdot h$$

Ostrosłup ścięty.

$$V = \frac{1}{3} h \left(G + g + \sqrt{G \cdot g} \right)$$

Walec prosty. r — promień podstawy.

$$V = r^2 \pi \cdot h; \quad P = 2 r \pi \cdot h; \quad F = 2 r \pi (r + h).$$

Walec prosty ukośnie ścięty. h_1, h_2 — najkrótsza i najdłuższa tworząca.

$$V = r^2 \pi \cdot \frac{h_1 + h_2}{2}.$$

$$P = r \pi \cdot (h_1 + h_2).$$

Stożek. r — promień podstawy, t — tworząca.

$$V = \frac{1}{3} \pi r^2 \cdot h; \quad P = \pi r \cdot t; \quad F = \pi r (t + r).$$

Stożek ścięty (równoległe do podstawy).

R, r — promień dolnej i górnej podstawy,

h — odległość podstaw.

$$V = \frac{1}{3} \pi h (R^2 + Rr + r^2).$$

$$P = \pi (R + r) \sqrt{h^2 + (R - r)^2}$$

Kula. r — promień kuli, d — średnica.

$$V = \frac{4}{3} \pi r^3 = 4.1888 r^3; \quad V = \frac{1}{6} \pi d^3 = 0.5236 d^3$$

$$r = 0.62035^{\frac{3}{3}} \sqrt[3]{V}; \quad F = 4 r^2 \pi = \frac{3 V}{r}$$

Beczka. r — promień dna; R — największy promień beczki; l — wysokość (długość beczki).

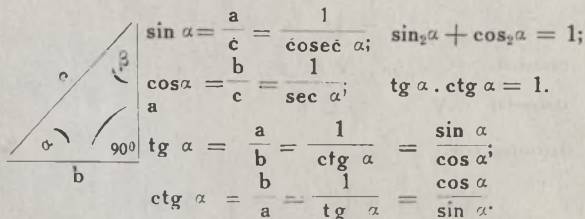
Dla bardziej wypukłych w przybliżeniu

$$V = 0.84 l (2 R^2 + Rr + 0.75 r^2).$$

Dla mniej wypukłych w przybliżeniu

$$V = 1.05 l (2 R^2 + r).$$

5. Trygonometria.

Fizyka.

I. M e c h a n i k a.

Ruch. s — droga, t — czas, v — prędkość.

$$s = v \cdot t$$

$$v = \frac{s}{t} \text{ (ruch jednostajny)}$$

$$v = \frac{s - s_0}{t - t_0} \text{ (ruch zmienny)}$$

Jednostką prędkości jest m/sek.

Ruch jednostajnie przyspieszony wzgl. opóźniony. s — droga, t — czas, v — prędkość, v_k — prędkość końcowa, a — przyspieszenie.

$$s = v_0 \cdot t + \frac{at^2}{2}$$

$$v_k = v_0 + a \cdot t$$

$$a = \frac{v - v_0}{t - t_0}$$

Przyspieszenie ziemskie. g — przyspieszenie ziemskie*).

$$s = v_0 t + \frac{g \cdot t^2}{2}$$

$$v = g \cdot t$$

Jednostką przyspieszenia jest m/sek².

Siła. S — siła, E — energia, m — masa, a — przyspieszenie, g — przyspieszenie ziemskie, h — wysokość.

$$S = m \cdot a \text{ (siła)}$$

$$S = m \cdot g \text{ (ciężar)}$$

$$E = m \cdot g \cdot h \text{ (energia potencjalna)}$$

$$E = \frac{m \cdot v^2}{2} \text{ (energia kinetyczna)}$$

Jednostką siły jest dyn (siła potrzebna do przyspieszenia 1 g masy o 1 cm/sek²) wzgl. 1 kg/m/sek².

$$981 \text{ dyn} = 1 \text{ g}$$

$$981000 \text{ dyn} = 1 \text{ kg}$$

*) g = około 9,81 m/sek² zależnie od szerokości geograficznej i wysokości nad poziom morza.

2. D y n a m i k a.

Praca. P — praca, S — siła, s — droga, α — kąt siły i drogi.

$$P = S \cdot (s - s_0) \cdot \cos \alpha$$

Jednostką pracy jest erg (praca 1 dyny na drodze 1 cm) wzgl. 1 kgm (praca 1 kg na drodze 1 m).

$$10^7 \text{ ergów} = 1 \text{ joule}$$

$$9.81 \cdot 10^7 \text{ ergów} = 981 \text{ joule'ów} = 1 \text{ kgm}$$

Moc. M — moc, S — siła, s — droga, t — czas, v — prędkość.

$$M = \frac{S \cdot s}{t} = \frac{v}{t}$$

Jednostką mocy jest erg/sek wzgl. kgm/sek.

$$10^7 \text{ erg/sek} = 1 \text{ joule/sek} = 1 \text{ watt}$$

$$1000 \text{ wattów} = 1000 \text{ voltamperów} = 1 \text{ kilowatt}$$

$$0.00981 \text{ kilowatta} = 1 \text{ kgm/sek}$$

$$0.736 \text{ kilowatta} = 75 \text{ kgm/sek} = 1 \text{ KM.}$$

3. C i o p ł o.

Termometry:

Skale Réamura, Celsiusa, Fahrenheita:

$$0^{\circ}\text{C} = 0^{\circ}\text{R} = 32^{\circ}\text{F}$$

$$100^{\circ}\text{C} = 80^{\circ}\text{R} = 212^{\circ}\text{F.}$$

Zamiana stopni termometrów C, R i F:

$$1^{\circ}\text{C} = \frac{4^{\circ}}{5}\text{R} (0.8^{\circ}\text{R}) = \frac{9}{5}\text{F} (1.8^{\circ}\text{F})$$

$$1^{\circ}\text{R} = \frac{5^{\circ}}{4}\text{C} (1.25^{\circ}\text{C}) = \frac{9^{\circ}}{4}\text{F} (2.25^{\circ}\text{F})$$

$$1^{\circ}\text{F} = \frac{5^{\circ}}{9}\text{C} (0.55^{\circ}\text{C}) = \frac{4^{\circ}}{9}\text{R} (0.44^{\circ}\text{R})$$

Temperatura topnienia niektórych ciał:

rtęć	-39.5°C	aluminjum	600°C
lód	0°	srebro	1000°
stearyna	61°	miedź	1050°
siarka	115°	żelazo	$1050^{\circ} - 1200^{\circ}$
ołów	335°	stal	$1300^{\circ} - 1400^{\circ}$
cynk	412°	platyna	2500°

Jednostką ciepła jest kaloria (ciepło potrzebne do podniesienia 1 g. wody o 1°C).

$$1 \text{ kaloria} = 427 \text{ kgm}$$

Chemja.

Pierwiastek	Znak chem.	Ciężar atomowy	Pierwiastek	Znak chem.	Ciężar atomowy
Aktyń	Ac	227,00	Neodyń	Nd	144,30
Antymon	Sb	120,20	Neon	Ne	20,20
Argon	Ar	39,88	Nikiel	Ni	58,68
Arsen	As	74,96	Niob	Nb	93,50
Azot	N	14,01	Niton	Ni	222,00
Bar	Ba	137,37	Olów	Pb	207,20
Beryl	Be	9,10	Osm	Os	190,90
Bizmut	Bi	209,00	Pallad	Pd	106,70
Bor	B	11,00	Platyna	Pt	195,20
Brom	Br	79,92	Polon	Po	210,00
Cer	Ce	140,25	Potas	K	39,10
Cez	Cs	132,81	Prazeodym	Pr	140,90
Chlor	Cl	35,46	Protaktyn	Pa	220,00
Chrom	Cr	52,00	Rad	Ra	226,40
Cyna	Sn	118,70	Rod	Rh	102,90
Cynk	Zn	65,37	Rtęć	Hg	200,60
Cyrkon	Zr	90,60	Rubin	Rb	85,45
Drimangan	Dr	187,00	Ruten	Ru	101,70
Dyspros	Dy	162,50	Samar	Sm	150,40
Erb	Er	167,70	Selen	Se	79,20
Europ	Eu	152,00	Siarka	S	32,06
Fluor	F	19,00	Skand	Sc	44,10
Fosfor	P	31,04	Sód	Na	23,00
Gadolin	Gd	157,30	Srebro	Ag	107,88
Gal	Ga	69,90	Stront	Sr	87,63
German	Ge	72,50	Tal	Tl	204,00
Glin	Al	27,10	Tantal	Ta	181,50
Hel	He	4,00	Tellur	Te	127,50
Holman	Ho	163,50	Terb	Tb	159,20
Illinium	Il	147,00	Tlen	O	16,00
Ind	In	114,80	Tor	Th	232,20
Iryd	Ir	193,10	Tul I	Tu'	169,40
Jod	J	126,92	Tul II	Tu''	178,00
Kadm	Cd	112,40	Tytan	Ti	48,10
Kobalt	Co	58,97	Uran	U	238,20
Krypton	Kr	82,92	Wanad	V	51,00
Krzem	Si	28,30	Wapń	Ca	40,07
Ksenon	X	130,20	Węgiel	C	12,00
Lantan	La	139,00	Wodór	H	1,008
Lit	Li	6,94	Wolfra	W	184,60
Lutet	Lu	175,00	Yterb	Yb	173,50
Magnez	Mg	24,32	Ytr	Y	88,70
Mangan	Mn	54,93	Złoto	Au	197,20
Miedź	Cu	63,57	Zelazo	Fe	55,84
Molibden	Mo	96,00			

Gwiazdy.

Jasność gwiazd wyraża się w 16 wielkościach. Jasność gwiazd pierwszej wielkości odpowiada światłu świecy normalnej w odległości 1100 m. Jasność gwiazd następnych wielkości odpowiada światłu 2 i pół razy słabszemu od jasności poprzednich wielkości.

Odległość gwiazd wyraża się w latach świetlnych (300.000 km./sek.).

Wielkość i odległość niektórych gwiazd:

a) 1-ej wielkości: Syryusz — 8,8, Procyon — 9,9, Altair — 14 2, Arkturus — 40. Antares — 100, Betelgeza — 160 lat świetlnych,

b) 2-ej wielkości: Gwiazda Polarna — 46,6 lat świetlnych.

Wielkość	Ilość
0,0	2
1,0	12
2,0	39
3,0	105
4,0	445
5,0	1.460
6,0	4.720
7,0	15.000
8,0	46.100
9,0	139.000
10,0	379.000
11,0	1.020.000
12,0	2.580.000
13,0	5.970.000
14,0	13.100.000
15,0	27.500.000
16,0	57.000.000

Gwiazdozbiorów 32 na półn. półkuli, 54 na połd. półkuli, 86 razem.

Słońce.

Średnica 1,419.175 km.

Światło słoneczne dobiega ziemi w ciągu 8 min. 18 sek.

Obrót słońca dookoła osi odbywa się w ciągu 25 — 26 dni.

Temperatura 6000°C.

Planety.

Planeta	Odległość od słońca w km.	Obrót dookoła słońca	Średnica w km.	Księżyce
Merkury .	58.000.000	88 dni	4.770	—
Wenus. .	108.000.000	225 dni	12.420	—
Ziemia. .	149.000.000	1 rok — dni	{ 12.757 *) 12.714 **)	1
Mars . .	228.000.000	1 rok 322 dni	6.780	2
Jowisz. .	778 000.000	11 lat 318 dni	{ 142.060 *) 132.560 **)	9
Saturn. .	1.426.000.000	29 lat 174 dni	{ 118.000 *) 106.400 **)	10 i pierścien
Uran . .	2.869.000 000	84 lat 26 dni	50.000	4
Neptun .	4.495.000.000	164 lat 328 dni	60.000	1

*) W płaszczyźnie równikowej.

**) W płaszczyźnie biegunowej.

Szybkość biegu ziemi dookoła osi na równiku 465 m./sek., w szerokości geograficznej 500 330 m./sek.

Szybkość biegu ziemi dookoła słońca 29.763 m./sek.

Księżyc.

Średnica 3.480 km.

Odległość średnia od ziemi 384.750 km.

Światło księżycowe dobiega ziemi w ciągu 1,25 sek.

Obrót dookoła osi odbywa się w ciągu 27 dni, 7 godzin, 43 min., sek.

Szybkość biegu dookoła ziemi 1000 m./sek.

Ziemia.

Długość równika	40.070 km.
Długość południka	40.003 km.
Powierzchnia ziemi	509,950.000 km ² .
Powierzchnia lądów (29%)	149,522.000 km ² .
Powierzchnia wód (71%)	360,428.000 km ² .
Objętość ziemi	1,083,260,000.000 km ³ .
Ludność ziemi	1,926,715.000 mieszk.
Zaludnienie ziemi na km ²	12.8 mieszk.

Kontynenty.

Kontynent	Obszar w tys. km. ²	Ludność w tys.	Zaludnienie na km. ²
Europa	9.657	479.311	49,6
Azja	44.169	1.060.429	24,0
Afryka	29.627	146.250	4,9
Ameryka	43.502	231.625	5,3
Australja	8 567	9.200	1,0

Oceany.

O c e a n	Powierzchnia w tys. km. ²	Największa głą- bokość w m.
Atlantycki	81.700	8.526
Indyjski	74 900	7.000
Spokojny	152.440	9.780

Półwyspy

Powierzchnia w km².

Europa :		Kamczatka	264.000
Skandynawski	800.000	Malajski	237.000
Pirenejski	584.000	Korea	218.200
Bałkański	468.000	Synaj	59.000
Apeniński	149.000	Ameryka :	
Krym	25.700	Labrador	1.800.000
Azja :		Kalifornia	143.000
Arabja	2.730.000	Floryda	110.000
Indje	2.088.000	Jukatan	73.000
Mała Azja	506.600	Alaska	22.000

Wyspy.

Powierzchnia w km².

Europa :		Formoza	34.750
Wielka Brytanja	217.720	Afryka :	
Sycylja	25.740	Madagaskar	591.560
Sardynja	24.075	Ameryka :	
Korsyka	8.860	Grenlandja	2.174.000
Azja :		Nw. Fundlandja	110.670
Borneo	745.950	Haiti	77.250
Sumatra	433.800	Australja :	
Hondo (Japonja)	226.500	Nw. Gwinea	771.900
Celebes	179.400	Płd. Nw. Zelandja	149.900
Jawa	126.100	Płn. Nw. Zelandja	115.160
Luzon (Filipiny)	106.200	Tasmanja	67.900
Sachalin	75.360	Nw. Kaledonja	16.700
Cejlon	65.600	Hawaji	11.050

G ó r y.

Wysokość w m.

Europa.

Mont Blanc (Alpy)	4.810
Mulhacen (Sierra Nevada)	3.481
Maladetta (Pireneje)	3.404
Etna (Sycylja)	3.279
Olimp (Macedonja)	2.985
Muss Alla (Rhodope)	2.924
Gran Sasso (Apeniny)	2.921
Rila Planina (Bałkan)	2.674

Garluch (Tatry)	2.663
Galdhøpig (Skandynawja)	2.468
Mont Dore (Auvergne)	1.886
Cret de la Neige (Jura)	1.723
Töll-pos-is (Ural)	1.683
Śnieżka (Sudety)	1.603
Ben Nevis (Grampians)	1.343

Azja:

Everest (Himalaje)	8.880
Godvin Austen (Karakorum)	8.619
Dupleix (Tybet)	8.000
Mustagh-Ata (Pamir)	7.864
Tiraszmir (Hindukusz)	7.750
Ullug-Mustagh (Kwenlun)	7.360
Chan-Tengri (Tienszan)	6.950
Elbrus (Kaukaz)	5.629
Demavend (Elburs)	5.465
Ararat (Armenja)	5.160
Bielucha (Altaj)	4.540
Kinabalu (Borneo)	4.175
Niitakajama (Formoza)	4.145
Erdjies Dagħ (Taurus)	3.960
Korintji (Sumatra)	3.690
Fudżijama (Japonja)	3.780

Afryka:

Kilimandżaro (Wsch. Afryka)	6.010
Kenia (Wsch. Afryka)	5.240
Ras Daszan (Abisynja)	4.620
Karissimbi (Środk. Afryka)	4.510
Djebel Tamjurt (Atlas)	4.500
Fako (Kamerun)	4.070
Pico de Teide (Teneryfa)	3.720
Champagne Castle (Gy Smocze)	3.660
Emi Kussi (Sahara)	3.400

Ameryka:

Aconcagua (Kord. — Argentyna)	7.085
Mercedario (Kord. — Chile)	6.798
Huscaran (Kord. — Peru)	6.763
Sorata (Kord. — Boliwja)	6.550
Chimborasso (Kord. — Ekwador)	6.247

McKinley (Alaska)	6.239
Logan (Alpy Morskie)	5.955
Orizaba (Meksyk)	5.582
Sierra Nevada (Kolumbja)	5.100
Whitney (Sierra Nevada)	4.419
Rainier (Gy Kaskadowe)	4.370
Columbia (Gy Skaliste)	4.300
Fuego (Guatemala)	3.836

Australja:

Carstens (Nw. Gwineja)	5.500
Mauna Kea (Hawaji)	4.210
Cook (Pld. Nw. Zelandja)	3.764
Ruapehu (Pln. Nw. Zelandja)	2.961
Kościuszki (Alpy Austr.)	2.236

Cieśniny.

Długość i szerokość w km.

Bab-el-Mandeb	50	17.5	Kanał koło	Dowru	50	33.0
Bełt Wielki	120	16.0	Koreańska		120	140.0
Bełt Mały	180	0.6	Malajska		780	36.0
Beringa	60	35.0	Messyńska		42	3.5
Bosfor	30	0.7	Otranto		120	57.0
Dardanele	71	1.3	Singapore		50	16.3
Gilbraltarska	90	40.0	Sund		110	4.0

Jeziora.

Powierzchnia w km² i wysokość ponad poziom morza w m.

Europa:			Azja:		
Ladoga	18.120	5	Kaspijskie	438.000	—20
Onega	9.550	35	Aral	62.000	40
Vänern	5.568	44	Bajkał	33.000	520
Pejpus	5.090	30	Bałkasz	18.400	274
Mälaren	1.163	05	Issyk-kul	5.890	1.615
Balaton	596	104	Urmja	4.700	1.220
Genewskie	581	375	Kukunor	4.000	3.040
Bodeńskie	538	395	Kossogol	3.400	1.620
Garda	370	66	Wan	3.400	1.780
Skutari	356	12	Afryka:		
Maggiore	212	194	Wiktorji	68.000	1.140
Como	146	198	Tanganika	31.000	780
Vierwaldstätter	117	437	Njassa	30.800	480
Narocz	80.5	166	Czad	16.000	240

Rudolfa	8.000	380	Erie	25.000	175
Alberta	5.300	652	Winnipeg	24.530	213
Edwarda	3.550	977	Ontario	18.760	75
Ameryka:			Nikaragua	8.430	83
Superior	83.000	183	Athabaska	7.400	210
Huron	59.510	177	Titikaka	6.900	3.812
Michigan	58.140	177	Great Salt	4.700	1.283
Great Bear	31.500	103	Australja:		
Great Slave	30.900	119	Eyre	10.000	—12

Rzeki.

Długość w km. i dorzecze w km².

Europa:			Indus	3.180	960.000
Wołga	3.570	1,420.000	Ganges	3.000	1,730.000
Dunaj	2.850	817 000	Syr-Darja	2.860	649.000
Dniepr	2.150	510.500	Amu-Darja	2.500	465.000
Don	1.860	429.800	Ural	2.380	219.900
Dźwina Płn.	1.780	362.300	Euftrat	2.000	765.000
Peczora	1.580	320.300	Irawadi	2.000	430.000
Dniestr	1.370	76.900	Afryka:		
Ren	1.326	224.400	Nil	5.760	3,007.000
Elba	1.154	147.744	Kongo	4.200	3,690.000
Wisła	1.125	198.285	Niger	4.160	2,092.000
Loara	1.020	121.000	Zambezi	2.660	1,330.000
Tajo	1.010	82.600	Oranje	1.860	1,020.000
Dźwina Zach.	930	85.400	Kubango	1.800	785.000
Odra	903	124.671	Limpopo	1.600	440.000
Guadiana	830	72 100	Juba	1.500	196.000
Niemen	788	100.900	Senegal	1.430	440.500
Rodan	759	98 900	Ameryka:		
Wezera	712	45.550	Mississipi	6.530	3,248.000
Sekwana	700	77.800	Amazonka	6,200	7,050.000
Pad	680	69.400	La Plata	4.700	3,104.000
Tamiza	405	12.550	Św. Wawrzyńca	3.800	1,248.000
Tyber	393	17.000	Mackenzie	3.780	1,660.000
Azja:			Jukon	3.600	900.000
Ob	5.200	2,947.900	Rio Grande	2.800	570.000
Jenissej	5.200	2,591.500	Winnipeg	2.400	1,080.000
Jangtsekiang	5.200	1,775.000	Orinoko	2.200	944.000
Lena	4.600	2,383.700	Australja:		
Amur	4.480	2,051.500	Murray	3.490	910.000
Hoangho	4.100	980.000			

Miasta.

Ludność w tys. mieszk.

Europa :		Szanghaj	1,007
Londyn	7,666	Bangkok	931
Paryż	4,412	Kanton	900
Berlin	4,014	Hangczou	892
Wiedeń	1,869	Pekin	805
Moskwa	1,543	Tiensin	800
Hamburg	1,485	Czengtu	800
Budapeszt	1,235	Afryka :	
Konstantynopol	1,203	Kairo	791
Glasgow	1,190	Aleksandrja	470
Liverpool	1,162	Johannesburg	288
Birmingham	1,151	Algier	207
Leningrad	1,067	Ameryka :	
Warszawa	1,028	Nw. Jork	9,250
Manchester	1,025	Chicago	2,995
Bruksela	802	Buenos Aires	2,310
Bukareszt	800	Filadelfja	1,952
Madryt	751	Rio de Janeiro	1,158
Kopenhaga	729	Detroit	1,118
Medjolan	713	Boston	1,072
Barcelona	710	Cleveland	855
Amsterdam	697	St. Louis	795
Rzym	692	Baltimore	762
Praga	677	Los Angeles	634
Azja :		Meksyk	616
Tokjo	2,173	San Francisco	530
Hankou	1,475	Santiago de Chile	507
Bombaj	1,325	Australja :	
Kalkuta	1,263	Sydney	926
Osaka	1,253	Melbourne	816

Koleje.

Długość w km.

Europa	390.000	Ameryka	588.500
Azja	143.800	Austr-ja	48.400
Afryka	59.200		

T u n e l e.

Długość w m.

Simplon (Szwajcarja)	19.730
St. Gotthard (Szwajcarja)	14.990
Lötschberg (Szwajcarja)	14.606
Mont Ceanis (Francja)	12.233
Arlberg (Austrja)	10.270
Ricken (Szwajcarja)	8.604
Taury (Austrja)	8.550
Otira (Pld. Nw. Zelandja)	8.450
Giovi (Italja)	8.270
Hauenstein (Szwajcarja)	8.135
Col di Tenda (Italja)	8.100
Karawanki (Austrja)	8.016
Pireneje (Francja)	7.800
Hoosak (Stany Zjedn.)	7.640

M o s t y.

Długość w m.

Europa :

Dunaj k. Czernawody	3.850
Tay k. Dundee	3.214
Wołga k. Symbirska	2.560
Firth of Forth k. Queenspring	2.466
Kan. Ces. Wilhelma k. Burg	2.218
Jez. Zurychskie k. Rapperswill	1.600
Wołga k. Syzrania	1.484
Wisła k. Fordonia	1.325
Ren k. Moguncji	1.290
Dniepr k. Jekaterynosławia	1.264

Azja :

Hoangho k. Tsinan	3.247
Godavari k. Radzahmundri	2.772
Amu-Darja k. Czardżuj	1.713
Songkoi k. Hanoi	1.683

Afryka :

Nil k. Assuan	1.966
---------------	-------

Ameryka :

Zatoka Galveston	3.390
Ohio k. Kairo	3.219

Hudson k. Nw. Jorku	8.180
Św. Wawrzyńca k. Montreal	2.637
Manhattan k. Nw. Jorku	2.530
Biobio k. Concepcion	1.882
East River k. Nw. Jorku.	1.826

C z ł o w i e k.

R a s y.

1. Rasa biała — 1010 milj. (53%).

A. Grupa aryjska — 947 milj. (49%), w tem Hindusi (Dżatowie, Gudżarowie, Gurkowie, Radżputowie, Sikhowie, Syngalezi) — 260 milj., Irańczycy (Armeńczycy, Kurdowie, Parsowie, Persowie, Tadżycy) — 25 milj., Grecy — 7 milj., Romanie (Francuzi, Hiszpanie, Portugalczycy, Retoromanie, Rumuni, Wallonowie, Włosi) — 210 milj., Germanie (Anglosasi, Duńczycy, Flamandowie, Holendrzy, Islandczycy, Niemcy, Norwegowie, Szwedzi) — 254 milj., Słowianie (Białorusini, Bułgarzy, Chorwaci, Czesi, Polacy, Rosjanie, Rusini, Serbowie, Słowacy, Słoweńcy, Wendowie) — 175 milj., Baskowie — 0.5 milj., Celtowie (Bretonowie, Iryjczycy, Walijszczy) — 4.5 milj., Litwini — 2 milj., Łotysze — 2 milj., Albańczycy — 1 milj., ludy kaukaskie (Abchazowie, Czerkiesi, Gruzini, Lezgini) — 6 milj.

B. Grupa semicka — 48 milj. (3%), w tem Arabowie i Żydzi.

C. Grupa chamicka — 15 milj. (1%), w tem Beni Mzab, Berberowie, Kabyłowie, Krumirowie, Nubijczycy, Riffeni, Tuaregowie.

2. Rasa żółta — 642 milj. (33%).

A. Grupa uralaska — 20 milj. (1%), w tem Finnowie bałtyccy (Estowie, Finnowie, Karelczycy, Liwowie), Finnowie wołżańscy (Czeremisi, Mordwini), Lapończycy, Ostjacy, Permjscy (Wotjacy, Zyrjanie), Samojedzi, Wogulowie, Węgrzy.

B. Grupa altajaska — 620 milj. (32%), w tem Baszkirzy, Czuczwasze, Kirgizi, Mongołowie (Burjaci, Kałmucy), Nogaje, Tatarzy, Tunguzi, Turcy, Turkmeni, Annamici, Birmanie, Chińczycy, Japończycy, Koreańczycy, Siamczycy, Tybetańczycy.

C. Grupa arktyczna — 2 milj. (0%), w tem Czuczasz, Eskimosi, Jukagirzy, Kamczadale, Korjacy.

3. Rasa czarna — 125 milj. (7%).

A. Grupa sudańska.

B. Grupa Bantu.

4. Rasa czerwona — 20 milj. (1%).

A. Grupa północno-amerykańska, w tem Algonkini (Mohikanie, Ottawa), Atabaskowie (Apasze, Hupe), Irokezi (Huronowie).

Maskoki, Siuksowie, Szoszonowie (Komanczowie), Aztecy, Toltecy.

B. Grupa południowo-amerykańska, w tem Araukanie, Arowakowie, Ges, Karaibowie, Patagończycy, Tupi-Guarani.

5. Malajowie — 65 milj. (3%), w tem Malajowie, Batakowie, Dajakowie, Howa, Jawańczycy, Tagale.

6. Negroidzi — 65 milj. (3%), w tem Buszmeni, Hotentoci, Pigmeje, Australijczycy, Drawidowie, Papuasi.

J ę z y k i.

1. Języki monosylabiczne zawierają wyrazy, złożone z jednego pnia, który nie posiada form deklinacji i konjugacji (rodzajów, liczb, osób, czasów, trybów i t. d.).

Należą tu języki annamicki, birmański, chiński, siamski, tybetański i t. d.

2. Języki aglutynacyjne zawierają wyrazy, złożone z kilku pni, z których główny posiada właściwe znaczenie, poboczne określają rodzaj, liczbę, osobę, czas, tryb i t. d.

Należą tu języki baskijski, japoński, węgierski, turecki i t. d.

3. Języki fleksyjne zawierają wyrazy, złożone z pnia i afiksów, przyczem same pnie mogą się zmieniać.

Należą tu języki grupy aryjskiej (sanskryt, zend, grecki, łaciński i t. d.), grupy semickiej (arabski, hebrajski i t. d.) i grupy chamickiej (egipski, herberyjski).

Ważniejsze języki: chiński — 435 milj., angielski — 135 milj., hinduski — 100 milj., niemiecki — 90 milj., rosyjski — 75 milj., hiszpański — 67 milj., japoński — 65 milj., włoski — 47 milj., francuski — 45 milj., ruski — 37 milj., portugalski — 35 milj., arabski — 34 milj., turecki — 32 milj., polski — 28 milj.

R e l i g j e.

1. Monoteiści — 978 milj. (51%).

A. Chrześcijananie — 734 milj. (38%), w tem katolicy — 385 milj., ewangelicy — 200 milj., prawosławni — 140 milj., pozostałe wyznania — 9 milj.

B. Żydzi — 14 milj. (1%).

C. Mahometanie — 230 milj. (12%), w tem sunnici i szyia

2. Politeiści — 949 milj. (49%).

A. Braminiści — 245 milj. (13%).

B. Buddyści — 600 milj. (31%), w tem konfucjoniści, lamaiści, syntoiści i taoiści.

C. Poganie — 104 milj. (5%), w tem fetyszyści i szamaniści.

Era	System	Zdarzenia	Charaktery	
			Skały	Flora
Archaiczna	—	—	Skały wybuchowe, gnejsy i łupki krystaliczne	Brak śladów żyprawdopodobnie
Eozoiczna	—	Skrapianie się pary wodnej, powstanie oceanów	Kwarcyty, zlepieńce, piaskowce, łupki glin.	Rośliny wodne
Paleozoiczna	Kambryjski	Zaburzenia w pierwotnym układzie skorupy ziemskiej, wynurzenie się łądów, powstanie gór	Kwarcyty, zlepieńce, piaskowce, łupki gliniaste, wapienie, węgiel w systemie karbońskim, rudy	Rośliny wodne
	Sylurski			Rośliny wodne
	Dewoński			Pierwsze rośliny lądowe, paprocie, skrzypy, widlaki
	Karboński			Pierwsze rośliny nagozależkowe
	Permski			Rozwój roślin nagozależkowych
Mesozoiczna	Triasowy	Tworzenie się skał osadowych	Piaskowice pstry wapienie muszlowe, gliny, węgiel	Rozwój roślin nagozależkowych
	Jurajski		Wapienie, piaski, rudy	Pierwsze rośliny jednoliściennne
	Kredowy		Gliny, margle, kreda	Pierwsze rośliny dwuliściennne
Kenozoiczna	Trzeciorzęd.	Wybuchy wulkanów	Piaski, gliny, ility, gips, sól, węgiel brun, ropa naft., wosk ziemny, siarka	Rozwój roślin jednoliściennnych i dwuliściennnych
	Czwartorzęd	Zlodowacenie	Moreny, glazy erratyczne, löss	Rośliny obecne
		Ustąpienie lodów	Osady rzeczne, wydmy, torfowiska	

s t y k a	Rozmieszczenie
Fauna	
cia organicznego, jednak powstaje	Skandynawja, Finlandja, Ukraina, Wołyń Tatry, Alpy
Gąbki, robaki, skorupiaki małże, bruchonogi	
Skorupiaki (trylobity), ramienionogi, małże, bruchonogi	Świętokrzyskie, Sandomierskie
Korale, skorupiaki	Szkocja, Pireneje, Skandynawja, Rosja, Ural, Świętokrzyskie, Podole
Pierwsze owady, głowonogi, pierwsze ryby	Belgja, Nadrenja, Harz, Krakowskie, Świętokrzyskie, Podole, Litwa, Łotwa
Wije, owady, pajęczaki, płazy, ryby	Ang'ja, ptn. Francja, Belgja, pld. Niemcy, Śląsk, Krakowskie, Świętokrzyskie, Donieckie
Ryby, płazy, gady	Niemcy, Tatry, Krakowskie, Świętokrzyskie
Rozwój gadów, pierwsze ssaki	Ptn. Francja, Niemcy, Tatry, Śląsk, Krakowskie, Kieleckie
Owady, ryby, płazy, gady, pierwsze ptaki, ssaki	Pieniny, Krakowskie, Częstochowskie, Świętokrzyskie, Radomskie
Zanik gadów, rozwój ptaków i ssaków	Szampanja, Szlezwik, Saksonja, Karpaty, Krakowskie, Kieleckie, Radomskie, Wołyń, Podole, Suwalskie, Grodzieńskie
Dalszy rozwój ptaków i ssaków, małpy	Środ. Francja, Austria, Karpaty, Podkarpacie, Kieleckie, Lubelskie, Wielkopolska, Prusy Wschodnie
Mamuty, renifery, zwierzęta obecne Człowiek: epoka kamienna (paleolit i neolit), bronzowa i żelazna	Ptn. i środk. Europa, ptn. Azja, ptn. Ameryka

D z i e j e p o w s z e c h n e.

Przed narodzeniem Chrystusa.

3400 Menes, 1-szy król Egiptu.

2700 Cheops, król Egiptu.

2194 — 2152 Hammurabi, król Babilonii.

1700—1600 Podbój Egiptu przez Hyksów.

1514 — 1466 Mojżesz.

1194 — 1184 Wojna trojańska.

1100 — 1000 Saul, 1-szy król Izraela.

1000 — 900 Dawid i Salomon. Hiram w Tyrze.

850 Założenie Kartaginy. 825 Likurg, prawodawca Sparty.

776 1-sza olimpiada w Grecji. 753 Założenie Rzymu.

722 — 706 Sargon Wk.

660 Powstanie Japonii. 606 Upadek królestwa Assyrii. Zburzenie Niniwy.

594 Solon, prawodawca Aten. 586 Upadek królestwa Judzkiego. Zburzenie Jerozolimy. 559 — 529 Cyrus, król Persji. 560 — 528 Pisistrat w Atenach. 521 — 481 Darjusz, król Persji. 510 Powstanie republiki rzymskiej. 500 Budda.

493 Początek wojen grecko-perskich (490 Maraton, 480 Termopile i Salamina). 478 Śmierć Konfucjusza. 477 Śmierć Buddy. 451 Decemwiriowie w Rzymie. 449 Koniec wojen grecko-perskich. 431 — 404 Wojny peloponeskie.

387 Najazd Gallów na Rzym. 338 Klęska Greków pod Cheroneą. Upadek Grecji. 336 — 323 Aleksander, król Macedonii. 301 Upadek Macedonii.

264 — 241 1-sza wojna punicka. 218 — 201 2-ga wojna punicka. 216 Klęska Rzymian pod Kannami.

149 — 146 3-cia wojna punicka. 146 Zburzenie Kartaginy i Koryntu. 133 — 121 Grakhowie w Rzymie. 112 — 106 Wojna jurgutyńska.

88 — 66 Wojny z Mitrydatem. 82 — 79 1-sza wojna domowa (Marjusz i Sulla). 73 — 71 Wojna niewolnicza (Spartakus i Krasus). 63 Spisek Katyliny. 60 1-szy triumwirat (Cezar, Pompejusz i Krassus). 58 — 50 Podbój Galji. 49 — 45 2-ga wojna domowa (Cezar i Pompejusz). 44 Śmierć Cezara. 43 2-gi triumwirat (Antonjusz, Lepid i Oktawjan). 31 Bitwa pod Akcjum. 30 Oktawjan, 1-szy cesarz rzymski.

Po narodzeniu Chrystusa.

9 Klęska Rzymian w lesie teutoburskim. 64 Spalenie Rzymu przez Nerona. 70 Zburzenie Jerozolimy przez Tytusa. 79 Zniszczenie Herkulanum i Pompei. 98 — 117 Trajan. 117 — 138 Hadrian. 161 — 180 Marek Aureli.

227 Sassanidowie w Persji.

306 — 337 Konstantyn Wk., cesarz rzymski. 313 Edykt medjołański (równouprawnienie chrześcijan). 325 1-szy sobór powszechny w Nicei. 330 Konstantynopol stolicą cesarstwa rzymskiego. 375 Początek wędrówki narodów. 395 Podział cesarstwa rzymskiego.

410 Zdobycie Rzymu przez Wizygotów. 416 Opanowanie Hiszpanji przez Wizygotów. 429 Opanowanie płn. Afryki przez Wandalów. 449 Opanowanie Brytanji przez Anglów i Saksonów. 451 Klęska Hunnów na polach katalońskich. Śmierć Attyli. 476 Upadek zach. cesarstwa rzymskiego. 481 — 511 Kłodwig, król Franków. Powstanie państwa Franków. 493 — 526 Teodoryk Wk., król Ostrogotów. Powstanie państwa Ostrogotów.

555 — 565 Justynian I, cesarz wsch. rzymski. 534 Upadek państwa Wandalów. 568 Opanowanie płn. Italji przez Longobardów. 590 — 604 Grzegorz Wk., papież.

622 Hedzra Mahometa. 645 Podbój Persji przez Arabów. Około 650 Państwo słowiańskie Samona.

711 Podbój Hiszpanji przez Arabów. 732 Odparcie Arabów przez Franków pod Tour i Poitiers. 755 Powstanie państwa kościelnego. 768 — 814 Karol Wk., król Franków. 800 Koronacja Karola Wk. Wskrzeszenie zach. cesarstwa rzymskiego.

827 Powstanie państwa angielskiego. 843 Traktat w Verdun. Podział państwa frankońskiego. 862 Powstanie państwa ruskiego. 871 — 901 Alfred Wk., król angielski. 888 Powstanie państwa włoskiego. 871 — 894 Państwo wielkomorawskie Świętopełka. 895 Węgrzy na nizinie pannońskiej. 900 Powstanie państwa duńskiego.

936 — 973 Otton I Wk., król niemiecki. 962 Koronacja Ottona Wk. Powstanie świętego cesarstwa rzymskiego narodu niemieckiego. 966 Chrzest Polski. 988 Chrzest Rusi. 997 — 1038 Stefan Św., 1-szy król węgierski. 1000 Powstanie państwa Inków w pld. Ameryce.

1018 Pokój budziszyński i wyprawa kijowska Bolesława Chr. 1025 Koronacja Bolesława Chr. 1034 Upadek państwa polskiego. 1066 — 1087 Wilhelm Zdobywca. Podbój Anglii przez Normanów. 1076 Początek walki o inwestyturę między Grzegorzem VII i Hen-

rykiem IV. 1077 Henryk IV w Kanossie. 1096 — 1099 1-sza krucjata (Piotr z Amiens, Gotfryd de Bouillon).

1122 Konkordat w Wormacji. Koniec walki o inwestyturę. 1138 Podział Polski. 1139 Powstanie państwa portugalskiego. 1147 — 1149 2-ga krucjata (Bernard z Clairvaux). 1152 — 1190 Fryderyk I Barbarossa, cesarz rzymski. 1156 Powstanie księstwa austriackiego i królestwa czeskiego. 1189 — 1192 3-cia krucjata.

1202 — 1204 4-ta krucjata. 1215 Magna charta libertatum w Anglii. 1226 Sprowadzenie Krzyżaków do Polski. 1241 Najazd Mongołów na Polskę i Węgry. 1273 Rudolf Habsburg. 1282 Nieszpory sycylijskie. 1291 Powstanie związku szwajcarskiego.

1331 Bitwa pod Płowcami. 1337 — 1453 Wojna stuletnia Anglii z Francją. 1346 Bitwa pod Crecy. 1356 Bitwa pod Poitiers. Złota bulla. 1364 Założenie uniwersytetu w Krakowie. 1386 Chrzest Litwy. 1397 Unja kalmarska.

1410 Bitwa pod Grunwaldem. 1413 Unja horodelska. 1414 — 1418 Sobór w Konstancji. 1419 — 1435 Wojny husyckie. 1422 Joanna d'Arc. 1431 — 1449 Sobór w Bazylei. 1444 Śmierć Władysława Warneńczyka pod Warną. 1451 — 1485 Wojna białej i czerwonej róży w Anglii. 1453 Zdobycie Konstantynopola przez Turków. 1466 Pokój w Toruniu. 1477 Bitwa pod Nancy. 1492 Odkrycie Ameryki. 1493 Pierwszy sejm walny w Piotrkowie. 1497 Wyprawa Jana Olbrachta na Bukowinę.

1511 Święta Liga. 1517 Wystąpienie Lutra. 1519 — 1556 Karol V, cesarz rzymski. 1523 — 1560 Gustaw I Waza, król Szwecji. 1525 Sekularyzacja Prus. Hołd pruski w Krakowie. 1530 Wojna chłopska. Konfesja augsburska. 1534 Związek szmalkaldzki. 1545 — 1563 Sobór w Trydencie. 1555 Pokój religijny w Augsburgu. 1556 — 1564 Ferdynand I, cesarz rzymski. 1556 — 1598 Filip II, król Hiszpanji. 1569 Unja lubelska. 1571 Noc św. Bartłomieja we Francji. 1573 Pierwsza wolna elekcja w Polsce. 1579 Unja utrechtska. Wojna polsko-moskiewska (Połock, Wielkie Łuki). 1589 — 1610 Henryk IV, król Francji. 1598 Edykt nantejski.

1606 Bitwa pod Kircholmem. 1608 Unja protestancka. 1609 Liga katolicka. 1610 Bitwa pod Kłuszynem. 1618 — 1648 Wojna trzydziestoletnia. 1620 Śmierć Żółkiewskiego pod Cecorą. 1624 Richelieu. 1625 Wallenstein. 1632 Śmierć Gustawa Adolfa pod Lützen. 1642 Rewolucja w Anglii. 1648 Pokój westfalski. Bunt Chmielnickiego (Żółte Wody, Korsuń, Pilawce). 1649 — 1660 Cromwell. 1651 Bitwa pod Beresteczkiem. 1652 Pierwsze liberum veto w Polsce. 1654 — 1660 Karol X Gustaw, król Szwecji. 1655 Najazd

Szwedów na Polskę. 1660 Pokój w Oliwie. 1668 — 1715 Ludwik XIV, król Francji. 1673 Bitwa pod Chocimem. 1679 Habeas corpus w Anglii. 1683 Bitwa pod Wiedniem. 1699 Pokój w Karłowicach.

1700 — 1721 Wojna północna Szwecji, Danji, Polski i Rosji. 1709 Bitwa pod Połtawą. 1713 Pokój w Utrechcie. 1713 — 1740 Fryderyk I Wilhelm, król Prus. 1714 Pokój w Rastadzie. 1715 — 1774 Ludwik XV, król Francji. 1740 — 1786 Fryderyk II Wk., król Prus. 1740 — 1780 Marja Teresa, cesarzowa Austrii. 1740 — 1745 Wojna śląska. 1748 Pokój w Akwizgranie. 1756 — 1763 Wojna siedmioletnia. 1762 — 1796 Katarzyna II, cesarzowa Rosji. 1765 — 1793 Józef II, cesarz Austrii. 1768 — 1774 Wojna rosyjsko-turecka. 1768 Konfederacja barska. 1772 1-szy rozbiór Polski. 1775 — 1783 Wojna Ameryki o niepodległość. 1776 Pokłanacja niepodległości Stanów Zjedn. 1783 Pokój w Wersalu. 1785 — 1797 Fryderyk Wilhelm II, król Prus. 1788 — 1792 Sejm czteroletni. 1789 Początek rewolucji we Francji. 1791 Uchwalenie konstytucji w Polsce. 1792 Konfederacja targowicka. 1793 Śmierć Ludwika XVI. Terror we Francji. 2-gi rozbiór Polski. 1794 Przysięga Kościuszkii. Bitwy pod Racławicami, w Warszawie, pod Szczekocinami i Maciejowicami. 1795 3-ci rozbiór Polski. 1796 — 1797 Bonaparte we Włoszech. Legjony Dąbrowskiego we Włoszech. Pokój w Campo Formio. 1797 — 1840 Fryderyk Wilhelm III, król Prus. 1797 Napoleon w Egipcie. 1799 Napoleon I-szym konsulem.

1800 Bitwy pod Marengo i Hohenlinden. 1801 Pokój w Luneville. 1801 — 1825 Aleksander I, cesarz Rosji. 1802 pokój w Amiens. 1804 Napoleon I, cesarzem Francji. 1805 Bitwy pod Trafalgar i Austerlitz. Pokój w Preszburgu. 1806 Bitwy pod Jeną i Auerstaedt. Powstanie Dąbrowskiego w Wielkopolsce. Wkroczenie Napoleona do Warszawy. 1807 Bitwy pod Prusą iławą i Frydlandem. Pokój w Tylży. Stworzenie księstwa warszawskiego. 1808 — 1812 Wojna w Hiszpanji. 1809 Bitwa pod Raszynem. Bitwy pod Eckmühl, Aspern, Esslingen i Wagram. Pokój w Schönbrunn. 1812 Wyprawa Napoleona na Rosję. Bitwy pod Smoleńskiem i Borodino. 1813 Bitwa pod Lipskiem. Śmierć ks. Józefa Poniatowskiego. 1814 Abdykacja Napoleona. Pokój w Paryżu. 1814 — 1815 Kongres wiedeński. Stworzenie Królestwa Kongresowego. 1815 Bitwa pod Waterloo. 1817 Kongres akwizgrański. 1821 Śmierć Napoleona. 1821 — 1828 Wojna Grecji o niepodległość. 1822 Brazylja królestwem. 1823 Doktryna Monroego w Ameryce. 1824 Wywolenie Ameryki Południowej. 1825 — 1855 Mikołaj I, cesarz Rosji.

1830 Rewolucja lipcowa w Paryżu. Wyzwolenie Belgji. Powstanie listopadowe w Polsce. 1830 — 1848 Ludwik Filip, król Francji. 1831 Bitwa pod Stoczkiem, Wawrem, Grochowem, Ostrołęką i Warszawą. Upadek powstania. 1832 Grecja królestwem. 1837 — 1901 Wiktoria, królowa Anglii. 1846 Rzeź galicyjska. Wcielenie Krakowa do Austrii. 1848 Rewolucja lutowa w Paryżu. Rewolucja w Austrii, Niemczech i Włoszech. 1848 — 1849 Powstanie węgierskie. 1848 — 1916 Franciszek Józef, cesarz Austrii.

1852 — 1870 Napoleon III, cesarz Francji. 1853 — 1856 Wojna krymska. Oblężenie Sebastopola. Pokój w Paryżu. 1855 — 1881 Aleksander II, cesarz Rosji. Cavour we Włoszech. 1859 Wojna austriacko - włoska. Bitwy pod Magentą i Solferino. Pokój w Villafranca. 1861 — 1888 Wilhelm I, król Prus. 1861 — 1878 Emanuel II, król Włoch. 1862 Bismarck w Niemczech. 1863 Powstanie styczniowe w Polsce. 1864 Stracenie członków Rządu Narodowego. 1866 Wojna austriacko-pruska. Bitwa pod Königgrätz. Pokój w Pradze. Wojna austriacko-włoska. Bitwa pod Custozzą. Pokój w Wiedniu. 1868 Rewolucja w Hiszpanji. 1870 — 1871 Wojna francusko-niemiecka. Sedan. Kapitulacja Metzu. Francja republiką. Zniesienie państwa kościelnego. Pokój we Frankfurcie n. M. 1871 Stworzenie cesarstwa niemieckiego. 1872 Walki karlistów w Hiszpanji. 1873 — 1880 Kulturkampf w Prusach. 1876 Wojna rosyjsko-turecka. 1877 — 1878 Pokój w San Stefano. Kongres berliński. Okupacja Bośni i Hercegowiny przez Austrię. 1880 Konferencja berlińska. 1882 Rumunia i Serbia królestwami. 1885 Wojna serbsko-bułgarska. 1888 — 1918 Wilhelm II, cesarz Niemiec. 1889 Brazylja republiką. 1894 — 1917 Mikołaj II, cesarz Rosji. 1895 — 1896 Powstanie na Kubie. 1897 Powstanie na Krete. Wojna grecko-turecka. 1899 Wojna hiszpańsko-amerykańska. Konferencja w Hadze. 1899 — 1902 Wojna południowo-afrykańska. 1900 Powstanie bokserów w Chinach. Zamordowanie Humberta, króla Włoch.

1901 — 1910 Edward VII, król Anglii. 1901 Zamordowanie Mac Kinley'a prezydenta Stanów Zjedn. 1903 Zamordowanie królestwa Serbji. 1904 — 1905 Wojna rosyjsko-japońska. Oblężenie Port-Artur. Bitwy pod Laojanem, nad Szaho, pod Mukdenem i Cuszimą. Pokój w Portsmouth. 1904 — 1907 Rewolucja w Rosji. 1905 Rozwiązanie unji szwedzko-norweskiej. 1906 Konferencja w Algieras. 1909 Aneksja Bośni i Hercegowiny przez Austrię. Wyzwolenie Bułgarji. Albert I królem Belgji. 1910 Czarnogóra królestwem. Jerzy V królem Anglii. 1911 Zatarg francusko-nie-

miecki o Marokko. 1911 — 1912 Wojna włosko-turecka. Pokój w Lozannie. 1911 Rewolucja w Chinach. 1912 — 1913 1-sza wojna bałkańska. Pokój w Londynie. 2-ga wojna bałkańska. Pokój w Bukareszcie. 1913 Poincaré prezydentem Francji. 1914 Zamordowanie Franciszka Ferdynanda, następcy tronu Austrii. Początek wojny światowej. Wkroczenie I brygady Legjonów Polskich do Królestwa Kongresowego. Bitwy pod Kraśnikiem i Tannenbergiem. Bitwa nad Marną. Zdobycie Antwerpii. Wyścig do morza. Zajęcie Belgradu. Bitwa pod Limanową. Odwrót z Serbji. 1915 Kapitulacja Przemyśla. Bitwa pod Gorlicami. Przystąpienie Włoch do wojny. Zajęcie Warszawy. Bitwa pod Verdun. Bitwa pod Skagerrak. Ofenzywa rosyjska na froncie austriackim. Przystąpienie Rumunii do wojny. Zajęcie Bukaresztu. 1916 — 1918 Karol I, cesarz Austrii. 1917 Rewolucja marcowa w Rosji. Abdykacja Mikołaja II. Przystąpienie Stanów Zjedn. do wojny. Ofenzywa austriacko-niemiecka na froncie włoskim. Rewolucja październikowa w Rosji. 1918 Rosja republiką. Lenin prezydentem Rosji. Przejście II brygady Legjonów Polskich na Ukrainę. Pokój w Brześciu n. B. Ofenzywa niemiecka na froncie francuskim. Pokój w Bukareszcie. Ofenzywa austriacka na froncie włoskim. Kontrofenzywa sprzymierzonych na froncie niemieckim. Kapitulacja Bułgarji i Turcji. Zawieszenie broni. Rewolucja w Niemczech. Rozpad Austro-Węgier. Wyzwolenie Czechosłowacji, Polski, Litwy, Łotwy, Estonji, Finlandji, Armenji i Gruzji. Walki o granice w Małopolsce i Wielkopolsce oraz na Śląsku. 1919 Ebert, prezydentem Niemiec. Pokój w Wersalu z Niemcami, w Neuilly z Bułgarją i w St. Germain z Austrią. Powstanie królestwa Serbów, Chorwatów i Słoweńców. Walki polsko-niemieckie i polsko-ruskie. Początek wojny polsko-rosyjskiej. Wyprawa wileńska. Oczyszczenie Małopolski. Powstanie śląskie. 1920 Liga Narodów w Genewie. Pokój w Sevres z Turcją. Objęcie Pomorza przez Polskę. Wojna polsko-rosyjska. Wyprawa kijowska. Odwrót. Bitwa pod Warszawą. Przeciwnatarcie z nad Wieprza. Bitwa nad Niemnem. Zajęcie Wilna przez gen. Żeligowskiego. Zawieszenie broni. 1921 Wojna grecko-turecka. Powstanie w Irlandji. Uchwalenie konstytucji w Polsce. Pokój w Rydze. Plebiscyt na Górnym Śląsku. 1922 Wyzwolenie Irlandji i Egiptu. Rewolucja faszystowska we Włoszech. Włączenie Wileńszczyzny do Polski. Podział Górnego Śląska. 1923 Uznanie granic wschodnich Polski. Okupacja zagłębia Ruhry przez Francję. Grecja i Turcja republikami. Powstanie Z. S. R. R. Primo de Rivera w Hiszpanji. 1924 Śmierć Lenina i Wilsona. Reforma monetarna

w Polsce. Coolidge prezydentem Stanów Zjedn. 1925 Hindenburg prezydentem Niemiec. Powstanie w Marokku. Rewolucja w Chinach. Traktaty w Locarno i Rapallo. Zniesienie okupacji zagłębia Ruhry przez Francję. Początek wojny celnej polsko-niemieckiej. 1926 Walki w Marokku. Rewolucja w Grecji i Portugalji. Wypadki w Polsce. Prześladowanie religijne w Meksyku. Strajk powszechny w Anglii. Polska i Niemcy w Radzie Ligi Narodów. 1927 Rewolucja na Litwie. Zerwanie stosunków brytyjsko-rosyjskich. Śmierć Ferdynanda, króla Rumunii. 1928 Albania królestwem. Pakt Kelloga. 1929 Restytucja państwa kościelnego. Protokół Litwinowa. Śmierć Focha. Zatarg chińsko-rosyjski. Konferencja haska. Powszechna Wystawa Krajowa w Poznaniu. Śmierć Clemenceau.

KRÓLOWIE POLSKI.

Mieczysław I	962—992	Jan I Olbracht	1492—1501
Bolesław I Chrobry	992—1025	Aleksander	1501—1506
Mieczysław II Gnuśny	1025—1034	Zygmunt I Stary	1506—1548
Kazimierz Odnow.	1040—1058	Zygmunt II August	1548—1572
Bolesław II Śmiały	1058—1080	Henryk Walezy	1573—1574
Władysław Herman	1080—1102	Stefan Batory	1576—1586
Bolesław III Krzywousty	1102—1138	Zygmunt III Waza	1587—1632
Bezkrólewie	1138—1296	Władysław IV	1632—1648
Władysław Łokietek	1296—1333	Jan II Kazimierz	1648—1668
Kazimierz Wielki	1333—1370	Michał Korybut Wiśniowiecki	1669—1673
Ludwik Węgierski	1370—1382	Jan III Sobieski	1674—1696
Jadwiga	1384—1386	August II	1697—1704
Władysław Jagiello	1386—1434	Stanisław Leszczyński	1704—1709
Władysław Warneńczyk	1434—1444	August II	1709—1733
Kazimierz Jagiellończyk	1447—1492	August III	1733—1763
		Stanisław Poniatowski	1764—1795

NACZELNIK PAŃSTWA I PREZYDENCI RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ.

11. XI. 1918 — 9. XII. 1922 Józef Piłsudski
9. XII. 1922 — 16. XII. 1922 Gabriel Narutowicz
20. XII. 1922 — 15. V. 1926 Stanisław Wojciechowski
1. VI. 1926 — Ignacy Mościcki

RZĄDY.

Przed 11. XI. 1918.

1. Jana Kucharzewskiego od 7. XII. 1917 do 27. II. 1918.
2. Ant. Ponikowskiego od 27. II. 1918 do 4. IV. 1918.
3. Jana Steczkowskiego od 4. IV. 1918 do 23. X. 1918.

4. Józefa Świeżyńskiego od 23. X. 1918 do 4. XI. 1918.
5. Władysława Wróblewskiego od 4. XI. 1918 do 18. XI. 1918.

Po 11. XI. 1918.

1. Jędrzeja Moraczewskiego od 18. XI. 1918 do 16. I. 1919
2. Ignacego Paderewskiego od 16. I. 1919 do 23. VII. 1919.
3. Leopolda Skulskiego od 18. VIII. 1919 do 26. VI. 1920.
4. Wład. Grabskiego (I) od 26. VI. 1920 do 24. VII. 1920.
5. Wincentego Witosa (I) od 24. VII. 1920 do 13. IX. 1921.
6. Ant. Ponikowskiego (I) od 19. IX. 1921 do 6. III. 1922.
7. Ant. Ponikowskiego (II) od 10. III. 1922 do 26. VI. 1922.
8. Artura Śliwińskiego od 28. VI. 1922 do 7. VII. 1922
9. Juliana Nowaka od 31. VII. 1922 do 16. XII. 1922.
10. Władysława Sikorskiego od 16. XII. 1922 do 26. V. 1923.
11. Wincentego Witosa (II) od 28. V. 1923 do 15. XII. 1923.
12. Wład. Grabskiego (II) od 20. XII. 1923 do 13. XI. 1925.
13. Aleksandra Skrzyńskiego od 20. XI. 1925 do 5. V. 1926.
14. Wincentego Witosa (III) od 10. V. 1926 do 15. V. 1926.
15. Kazimierza Bartla (I) od 16. V. 1926 do 4. VI. 1926.
16. Kazimierza Bartla (II) od 9. VI. 1926 do 26. IX. 1926.
17. Kazimierza Bartla (III) od 27. IX. 1926 do 1. X. 1926.
18. Józefa Piłsudskiego od 2. X. 1926 do 27. VI. 1928.
19. Kazimierza Bartla (IV) od 27. VI. 1928 do 13. IV. 1929.
20. Kazimierza Świtalskiego od 14. IV. 1929 do 7. XII. 1929.
21. Kazimierza Bartla (V) od 29. XII. 1929.

MINISTROWIE SPRAW WOJSKOWYCH.

1. Jan Wroczyński, płk. 12. X. 1918 — 1. III. 1919.
2. Józef Leśniewski, gen. por. 2. III. 1919 — 9. VIII. 1920.
3. Kaz. Sosnkowski, gen. por. 9. VIII. 1920 — 26. V. 1923.
4. Aleks. Osiński, gen. dyw. 28. V. 1923 — 13. VI. 1923*).
5. Stan. Szeptycki, gen. broni 13. VI. 1923 — 15. XII. 1923.
6. Kaz. Sosnkowski, gen. dyw. 19. XII. 1923 — 17. II. 1924.
7. Władysław Sikorski, gen. dyw. 17. II. 1924 — 14. XI. 1925.
8. Stefan Majewski, gen. dyw. 20. XI. 1925 — 27. XI. 1925*).
9. Lucjan Żeligowski, gen. broni 27. XI. 1925 — 5. V. 1926.
10. Juljusz Malczewski, gen. dyw. 10. V. 1926 — 15. V. 1926.
11. Józef Piłsudski, marsz. 16. V. 1926.

*) Kierownik Ministerstwa Spraw Wojskowych.

W y k a z

Państwo	Stolica	Powierzchnia w tys. km. kw.	Ludność		Ustrój
			w tys. mieszk.	na km. kw.	
Abisynja	Addis Abeba	900	10.000	11.1	Cesarstwo
Afganistan	Kabul	635	12.000	18.9	Królestwo
Albanja	Tirana	45	850	18.4	Królestwo
Andorra	Andorra	0,4	12	30.0	Republika
Argentyna	Buenos Aires	2.793	10.624	3.8	Republika
Austria	Wiedeń	84	7.750	80.4	Republika
Belgia	Bruksela	30	7.932	260.5	Królestwo
Afryka		2.439	15.000		
Razem		2.469	22.932		
Boliwia	La Paz	1.333	3.465	2.6	Republika
Brazylja	Rio de Janeiro	8.511	36.871	4.3	Republika
Bułgaria	Sofja	103	5.597	54.3	Królestwo
Chile	Santiago	752	4.008	5.3	Republika
Chiny	Nankin	11.680	448.907	40.5	Republika
Czechosłowacja	Praga	140	14.439	102.9	Republika
Dania*)	Kopenhaga	43	3.460	80.5	Królestwo
Europa		147	3.583		
Ameryka		2.170	15		
Razem		2.360	7.058		
Egipt	Kairo	994	14.169	14.3	Królestwo
Ekwador	Quito	454	2.000	4.4	Republika
Estonja	Tallinn	8	1.115	23.5	Republika

* Patrz Islandja w wojcie W wazniz Munketun Szew Krowiz

p a ń s t w

Święto	F l a g a	Sily zbrojne		
		Rodzaj	Ofic.	Szereg.
	Ziel., żółty i czerw. pasy poziome			
	Czarne pole, biały emblemat w środku			
	Czerw. pole, czarny orzeł w środku	Wojsko	473	9.858
25.V	Nieb., biały i nieb. pasy poziome, żółte słońce w środku	Wojsko Marynarka	1.501	25.983
12.XI	Czerw., biały i czerw. pasy poziome	Wojsko	1.408	18.950
27.XI	Czarny, żółty i czerw. pasy pionowe	Wojsko Wojsko kol.	4.163	61.000
			198	16.612
	Czerw., żółty i ziel. pasy poziome, emblemat w środku	Wojsko		8.000
15.XI	Ziel. pole, nieb. emblemat na żółtem tle w środku	Wojsko Marynarka	4.191	42.936
			1.215	8.935
3.X	Biały, ziel. i czerw. pasy poziome	Wojsko	999	18.971
18.IX	Biały i czerw. pasy poziome, biała gwiazda na nieb. tle w rogu	Wojsko Marynarka	1.430	20.950
	Czerw., żółty, nieb., biały i czarny pasy poziome	Wojsko Marynarka	100.000	1.500.000
28.X	Biały i czerw. pasy poziome, nieb. trójkąt prz. drzewcu	Wojsko	10.629	116.383
26.IX	Czerw. pole, biały krzyż w środku	Wojsko Aeronaut. Marynarka	1.107	8.625
			95	4000
	Czerw. pole, trzy białe półksiężce z gwiazdami			
	Żółty, nieb. i czerw. pasy poziome, biały orzeł w środku	Wojsko Marynarka	631	4.796
24.II	Nieb., czarny i biały pasy poziome	Wojsko Marynarka	1.500	15.840
				1.500

Państwo	Stolica	Powierzchnia w tys. km. kw.	Ludność		Ustrój
			w tys. mieszk.	na km. kw.	
Finlandja	Helsinki	388	3.558	9.2	Republika
Francja	Paryż	551	40.960	74.3	Republika
Azja		842	23.995		
Afryka		10.763	36.539		
Ameryka		91	544		
Australia		39	148		
Razem		12.286	102.186		
Gdańsk	Gdańsk	1.9	395		Wolne miasto
Grecja	Ateny	130	6.197	4.7	Republika
Gwatemala	Gwatemala	110	2.525	22.5	Republika
Haiti	Port au Prince	26	2.000	75.7	Republika
Hiszpanja	Madryt	505	22.285	43.0	Królestwo
Afryka		334	928		
Razem		839	23.213		
Holandja	Haga	34	7.626	222.8	Królestwo
Azja		1.900	51.350		
Ameryka		151	199		
Razem		2.085	59.175		
Honduras	Tegucigalpa	120	760	5.6	Republika
Indje	Delhi	4.667	326.500	68.3	Cesarstwo
Irlandja	Dublin	69	2.975	45.7	Wolne państwo
Islandja	Rejkjavik	103	102	1.0	Królestwo

Święto	F l a g a	Siły zbrojne		
		Rodzaj	Ofic.	Szereg.
6.XII	Białe pole, nieb. krzyż	Wojsko Marynarka	1.557 63	25.062 588
14.VII	Nieb., biały i czerw. pasy pionowe	Wojsko Wojsko kol. Marynarka	28.630 1.886 796	539.920 47.097 29.918
25.III	Czerw. pole, korona i dwa białe krzyże	Wojsko Marynarka	7.121 10.726	60.000
14.VII	9 nieb. i białych pasów poziomych biały krzyż na nieb. tle w rogu	Wojsko	397	6.394
	Nieb., biały i nieb. pasy pionowe, emblemat na biał. pasie	Gwardja	178	2.537
17.V	Nieb. i czerw. pasy, emblemat na biał. tle w środku	Wojsko Wojsko kol. Marynarka	13.434 2.715	100.000 72.507
31.VIII	Złote pole, dwa czerw. pasy poziome	Wojsko Wojsko kol. Marynarka	1.298 1.243 678	3.874 34.694 6.728
	Czerw., biały i nieb. pasy poziome	Wojsko	344	1.909
	Nieb., biały i nieb. pasy poziome, emblemat w środku	Wojsko	7.683	225.781
	Czerw. pole, flaga bryt. w rogu i białe słońce z prawej strony	Wojsko Marynarka	833	11.922
	Nieb. pole, czerw. krzyż			

Państwo	Stolica	Powierzchnia w tys. km. kw.	Ludność		Ustrój
			w tys. mieszk.	na km. kw.	
Italia	Rzym	310	40.796	131'5	Królestwo
Azja		3	100		
Afryka		2.109	2.130		
Razem		2.422	43.026		
Japonia	Tokjo	388	60.350	154'0	Cesarstwo
Azja		296	25.865		
Australja		2	57		
Razem		686	86.272		
Jugosławja	Belgrad	248	12.800	50'3	Królestwo
Kanada	Ottawa	9.834	9.750	1'0	Dominjum brytyjskie
Kolumbia	Bogota	1.196	8.026	6'7	Republika
Kostaryka	San Jose	54	521	9'6	Republika
Kuba	Hawana	119	3.569	30'0	Republika
Liberja	Monrovia	95	2.000	21'0	Republika
Liechtenstein	Vaduz	0'16	12	75'0	Księstwo
Litwa	Kowno	56	2.286	41'1	Republika
Luksemburg	Luksemburg	2'6	271	104'9	Wielkie księstwo
Łotwa	Ryga	66	1.871	28'4	Republika

Święto	F l a g a	Sily zbrojne		
		Rodzaj	Ofic.	Szereg.
11.XI	Ziel., biały i czerw. pasy pionowe, emblemat w środku	Wojsko Wojsko kol. Aeronaut. Marynarka	16.482 1.708 2.643	288.500 21.349 40.617
29.IV	Białe pole, czerw. słońce w środku	Wojsko Marynarka	5 540 73.880	183.260
17.XII	Nieb., biały czerw. pasy poziome	Wojsko Marynarka	6.795 256	101.800 2.000
	Czerw. pole, flaga bryt. w rogu i emblemat z praw. strony	Milicja Aeronaut. Marynarka	153 90	660 268
	Żółty. nieb. i czerw. pasy poziome, emblemat w środku	Wojsko Marynarka	408	8.347
	Nieb., biały, czerw., biały i nieb. pasy poziome	Wojsko	52	2'6
	5 nieb. i biał. pasów poziomych, czerw. trójkąt z białą gwiazdą przy drzewcu.	Wojsko Marynarka	606 151	12.053 1.039
	11 czerw. i biał. pasów poziomych, biała gwiazda na nieb. tle w rogu			
	Czerw., ziel. i żółty pasy poziome	Wojsko	1.830	21.691
18.XI	Czerw., biały i czerw. pasy poziome	Wojsko Aeronaut. Marynarka	2.000 450	8.000

Państwo	Stolica	Powierzchnia w tys. km. kw.	Ludność		Ustrój
			w tys. mieszk.	na km. kw.	
Meksyk	Meksyk	1.969	14.953	7.6	Republika
Monako	Monako	0,0015	25		Księstwo
Niemcy	Berlin	471	63.319	134.1	Republika
Nikaragua	Managua	151	730	4.8	Republika
Norwegia	Oslo	324	2.789	8.6	Królestwo
Europa		64	2		
Razem		388	2.791		
Nowa Zelandja	Wellington	269	1.464	5.4	Dominjum brytyjskie
Panama	Panama	89	500	5.6	Republika
Paragwaj	Asuncion	450	853	1.9	Republika
Persja	Teheran	1.645	9.000	5.5	Cesarstwo
Peru	Lima	1.383	5.000	3.6	Republika
Polska	Warszawa	388	30.000	77.3	Republika
Portugalia	Lizbona	92	6.011	65.7	Republika
Azja		23	1.177		
Afryka		2.406	7.774		
Razem		2.521	14.992		
Rumunja	Bukareszt	295	17.694	59.2	Królestwu
San Domingo	San Domingo	50	900	18.0	Republika
San Marino	San Marino	0.06	13	216.7	Republika
San Salvador	San Salvador	34	1.657	48.6	Republika

Święto	F l a g a	Siły zbrojne		
		Rodzaj	Ofic.	Szereg.
11.VIII	Ziel., biały i czerw. pasy pionowe, emblemat w środku	Wojsko Marynarka	17.232	54.813
	Czerw. i biały pasy poziome			
	Czarny, czerw. i żółty pasy poziome	Wojsko Marynarka	4.291 1.500	94 900 13.500
17 V	Niebl., biały i nieb. pasy poziome, emblemat w środku	Wojsko	48	239
	Czerw. pole, nieb. krzyż	Wojsko Marynarka	1.151 1.400	14.421
		Wojsko Marynarka	119	396
24.IV	4 pola, białe z nieb. gwiazda, czerw., nieb. i białe z czerw. gwiazda			
	Czerw., biały i nieb. pasy poziome, emblemat przy drzewcu	Wojsko	106	2.809
	Ziel., biały i czerw. pasy poz., żółty lew na tle słońca w środku	Wojsko Marynarka	40'000	
28.VII	Czerw., biały i czerw. pasy pionowe	Wojsko Marynarka	1.020	6.536
3.V	Biały i czerw. pasy poz., biały orzeł na czerw. tle na górn. pasie	Wojsko Marynarka	17.100 286	235.000 2.810
5.X	Ziel. i czerw. pasy pionowe, emblemat w środku	Wojsko Wojsko kol. Marynarka	4.549 395 725	30.375 12.121 4.445
10.V	Niebl., żółty i czerw. pasy pion. Nieb. i czerw. pola nakrzyż, biały krzyż z emblem. w środku	Wojsko Marynarka	14.658	170.968
	9 nieb. i biał. pasów poz., 14 biał. gwiazd na czerw. tle w rogu.	Wojsko	3.000	

Państwo	Stolica	Powierzchnia w tys. km. kw.	Ludność		Ustrój
			w tys. mieszk.	na km. kw.	
Siam	Bangkok	518	9.939	19.1	Królestwo
Stany Zjedn. Azja	Waszyngton	7.839	120.013	15.3	Republika
Ameryka		298	11.670		
Australia		1.541	1.529		
Razem		18	327		
		9.854	133.539		
Szwajcaria	Berno	41	3.980	96.6	Republika
Szwecja	Sztokholm	448	6.087	14.8	Królestwo
Turcja	Angora	763	13.660	17.9	Republika
Urugwaj	Montevideo	187	1.720	9.2	Republika
Wenezuela	Caracas	1.020	3.026	3.0	Republika
Węgry	Budapeszt	93	8.522	91.7	Królestwo
Wlk. Brytanja*)	Londyn	242	45.586	188.6	Królestwo
Europa		69	3.221		
Azja		5.588	344.534		
Afryka		9.898	53.035		
Ameryka		10.110	11.883		
Australia		8.520	8.726		
Razem		34.427	466.985		
Związek Australijski	Canberra	7.704	6.111	0.8	Dominium brytyjskie
Związek Półd. Afrykański	Pretorja	1.223	7.777	6.4	Dominium brytyjskie
Związek Socj. Radz. Republ.	Moskwa	21.252	149.519	6.9	Związek socj. radz. rpbl.

*) Patrz Irlandja, Indje, Kanada, Związek Australijski.

Święto	F l a g a	Siły zbrojne		
		Rodzaj	Ofic.	Szereg.
	Czerw. pole, biały słoń w środku	Wojsko	25 000	
4.VII	13 czerw. i biał. pasów poziom., 47 biał. gwiazd na nieb. tle w rogu	Wojsko Gwardja narod. Marynarka	12.810 12.244	123.271 168.977
1.VIII	Czerw. pole, biały krzyż w środ.			
16.VI	Nieb. pole, żółty krzyż w środku	Wojsko Marynarka	1.992 5.400	18.939
29.X	Czerw. pole, biały półksiężyc z gwiazdą w środku	Wojsko Marynarka	20.000	120.000
25.VIII	9 biał. i nieb. pasów poziom., żółte słońce na biał. tle w rogu	Wojsko Marynarka	818	7.314
	Żółty, nieb. i czerw. pasy poziome, 7 białych gwiazd w środku	Wojsko Marynarka	6.000	
20.VIII	Czerw., biały i ziel. pasy poziome, emblemat w środku	Wojsko	1.865	33.169
3.VI	Nieb. pole, czerw. krzyż ośmioramienny w środku	Wojsko Aeronaut. Marynarka	9.255 2.492 101.921	141.745 20.187
	Nieb. pole, flaga bryt. w rogu i 6 biał. gwiazd	Wojsko Milicja Aeronaut. Marynarka	269 3.194 145 435	1.358 41.724 890 4.375
		Wojsko Marynarka	151	1.259
7.XI	Czerw. pole, C.C.C.P. w rogu	Wojsko Marynarka	562.000	

i Związek Południowo-Afrykański

P o l s k a.

Statystyka*).

1. Granice.

Długość granic lądowej wynosi

z Rosją	1.407 km
z Rumunią	388 ..
z Czechosłowacją	920 ..
z Niemcami	1.912 ..
z W. M. Gdańskiem	139 ..
z Łotwą	103 ..
z Litwą	52, ..

Razem 5.390 km

Długość granicy morskiej wynosi 146 km

2. Powierzchnia.

Powierzchnia państwa polskiego wynosi 388.390 km².

3. Ludność.

Ludność państwa polskiego

w dniu 30. IX. 1921 wynosiła

27.176.717 mieszk. — 70 mieszk. na km²,

w dniu 1. I. 1929 wynosi

30.408.247 mieszk. — 78 mieszk. na km².

W tem w dniu 30. IX 1921 było:

Według płci **)

Płeć	W liczbach bezwzględnych	W stosunku procent.
męska	12.735.220	49,0
żeńską	13.279.005	51,0

*) Wszystkie dane według spisu ludności z dnia 30. IX. 1921, jeżeli w tekście nie podano innej daty.

**) Bez Górnego Śląska, Wilna i kilku powiatów województwa wileńskiego.

Według narodowości

N a r o d o w o ś ć	W liczbach bezwzględnych	W stosunku procentowym
polska	18.814.239	69.2
ruska	3.898.431	14.3
żydowska	2.110.448	7.8
białoruska	1.060.237	3.9
niemiecka	1.059.194	3.9
litewska	68.667	0.3
rosyjska	56.239	0.2
tutejsza	49.441	0.2
czeska	30.628	0.1
inna	15.780	0.05
niewiadoma	15.413	0.05

Według wyznań

W y z n a n i e	W liczbach bezwzględnych	W stosunku procentowym
rzymsko-katolickie	17.365.350	63.8
ormiańsko-katolickie }		
grecko-katolickie	3.031.059	11.2
inne katolickie	33.013	0.1
prawosławne	2.846.855	10.5
inne kościoła wschodniego	27.751	0.1
ewangelicko-augsburskie	1.002.216	3.7
ewangelicko-reformowane }		
ewangelicko-unijne	12.416	0.1
inne ewangelickie		
mojżeszowe	2.845.364	10.5
inne niechrześcijańskie	4.822	0.0
bezwyznaniowi	5.973	0.0
niewiadomi	1.898	0.0

Według zawodu

(czynni zawodowo i utrzymywani członkowie rodzin)

Z a w ó d	W liczbach bezwzględnych	W stosunku procentowym
Rolnictwo, leśnictwo, hodowla, ogrodnictwo, rybactwo	16.854.730	65.6
Górnictwo i przemysł	3.528.115	13.7
Handel i ubezpieczenia	1.611.167	6.3
Komunikacja i transport	834.764	3.3
Służba publiczna i wolne zawody	752.766	2.9
Wojsko i marynarka	439.150	1.7
Służba domowa i usługi osobiste	341.904	1.3
Bezrobotni i niewyk. zawodu	719.820	2.8
Bez bliższego określenia	612.824	2.4

Ruch ludności

(1928)

Na 1000 mieszkańców

małżeństw	9,0
urodzeń	33,8
zgonów	17,5
przyrost naturalny	16,3

4. Powierzchnia i ludność województw

Województwo	Powierzchnia w km ²	Ludność	Mieszk. na km ²	Polaków o/o
St. m. Warszawa	121	936.713	7.741	72
warszawskie	29.342	2.114.886	72	90
białostockie	32.450	1.301.858	40	77
kieleckie	25.741	2.535.898	98	91
krakowskie	17.448	1.992.810	114	93
lubelskie	31.123	2.085.746	67	85
lwowskie	27.024	2.718.014	101	57
łódzkie	19.034	2.252.769	118	83
nowogródzkie	22.692	800.761	35	54
poleskie	42.280	879.417	21	24
pomorskie	16.386	935.643	57	81
poznańskie	26.528	1.967.865	74	83
stanisławowskie	18.368	1.339.191	73	22
śląskie	4.230	1.124.967	266	71
tarnopolskie	16.240	1.428.520	88	45
wileńskie	29.109	1.005.565	34	58
wołyńskie	30.274	1.437.569	47	17
Wojsko	—	318.525	—	—

5. Miasta z ludnością ponad 20.000 mieszk.

Warszawa (1929)	1.086.305	Białystok	76.792
Łódź (1929)	597.183	Radom	61.599
Poznań (1929)	247.753	Stanisławów	51.391
Lwów (1929)	239.692	Przemyśl	47.958
Gdańsk (1928)	231.000	Kalisz	44.613
Kraków (1929)	205.262	Dąbrowa	41.681
Wilno (1929)	190.172	Kielce	41.346
Katowice (1929)	123.780	Piotrków	41.113
Lublin (1929)	116.314	Włocławek	40.281
Bydgoszcz (1929)	115.964	Toruń	39.428
Król. Huta (1928)	115.000	Tarnów	35.347
Częstochowa (1928)	109.000	Grodno	35.148
Sosnowiec (1929)	102.920	Pabjanice	34.967

Grudziądz	33.516	Nowy Sącz	26.280
Tarnopol	32.003	Gniezno	25.694
Gdynia (1929)	32.000	Rzeszów	24.942
Kołomyja	31.708	Inowrocław	24.277
Siedlce	30.676	Pińsk	23.468
Równe	30.482	Chełm	23.221
Brześć n. B.	29.553	Ostrowiec	22.215
Zawiercie	29.480	Łomża	22.014
Tomaszów Rawski	28.285	Zyrardów	21.336
Będzin	27.855	Łuck	21.157
Płock	27.750	Zgierz	21.123
Stryj	27.358	Kowel	20.818
Drohobycz	26.736	Radomsko	20.572

6. Polacy: (1928)

Polska	20.900.000	Belgia	13.000
Stany Zjedn.	3.840.000	Jugosławia	12.000
Niemcy	1.100.000	Austria	8.000
Z. S. R. R.	1.027.000	Wlk. Brytanja	5.000
Francja	500.000	Holandja	4.000
	240.000	Chiny	3.000
Belizylja	140.000	Luxemburg	3.000
Czechosłowacja	138.000	Kuba	2.000
Łotwa	83.000	Meksyk	2.000
Kanada	72.000	Afryka	1.300
Rumunja	57.000	Estonja	1.000
Gdańsk	30.000	Italja	1.000
Argentyna	27.000	Turcja	1.000
Węgry	17.000	Australja	0.300
		Razem	28.217.600

Emigrowało z kraju (1928)	186.630
Reemigrowało do kraju (1928)	119.080

7. Rolnictwo.

Użytkowanie gruntów:

Ogółem	37.661.300 ha
W tem grunty orne	18.307.800 ha—48,6%
łąki	3.838.000 ha—10,2%
pastwiska	2.528.600 ha— 6,7%

lasy	9.062.100 ha—24,1%
grunty inne	3.924.800 ha—10,4%

**Powierzchnia zasiana i zbiory ważniejszych ziemiopłodów
(1928)**

Ziemiopłody	Powierzchnia w tys. ha	Ogólny zbiór w tys. q	Zbiór z ha w q
Pszenica	1.289,6	16.116,9	12,5
Żyto	5.340,6	61.101,6	11,4
Jęczmień	1.156,0	15.272,1	13,2
Owies	2.038,2	24.977,0	12,3
Gryka	307,1	1.851,0	6,0
Proso	80,3	754,4	9,4
Kukurydza	90,6	850,4	9,4
Groch	181,5	1.762,6	9,7
Rzepak	24,0	198,8	8,3
Len	114,1	612,9	5,4
Konopie	29,3	179,0	6,1
Ziemniaki	2.504,7	276.604,9	110,0
Buraki cukrowe	234,3	49.027,5	209,0
Chmiel	3,5	17,2	4,9
Cykorja	2,4	284,1	116,0
Tytoń	2,0	30,1	15,4

**Zwierzęta.
(1927)**

Konie	4.126.936
Bydło rorate	8.601.796
Trzoda chlewna	6.333.456
Owce	1.917.837

**8. Górnictwo i hutnictwo.
(1928)**

Produkcja w tys. tonn:

węgiel kamienny	40.616	ruda żelazna	737
węgiel brunatny	74	ruda cynkowa	321
ropa naftowa	743	ruda ołowiana	17
gaz ziemny	459*)	surowiec żelazny	684
wosk ziemny	0,8	stal	1.438
sól kamienna i warzonka	401	cynk	162
sole potasowe	342	ołów	36

*) W milj. m³.

9. Przemysł.
(1928)

Przemysł	Zakładów	W tem zakładów	
		z silnikami	o mocy ogólnej KM
Ogółem	25.756	16.868	3.589.211
W tem			
górnictwo	609	506	1.219.575
hutnictwo	46	44	395.146
przemysł	25.101	16.318	1.974.490
W szczególności			
mineralny	1.730	811	118.238
metalowy	2.448	1.655	105.098
chemiczny	982	494	178.253
zapałczany	13	10	1.337
włókienniczy	2.399	1.477	257.681
papierniczy	265	194	52.867
skórzany	577	249	15.088
drzewny	2.875	2.278	120.415
spożywczy	9.949	7.990	361.951
odzieżowy	1.799	214	3.617
budowlany	1.092	121	6.931
poligraficzny	694	564	10.146
elektrownie i wodo- ciągi	278	261	742.868

Kotłów parowych (1929) 28.629
 Elektrowni o mocy ponad 5.000 kw (1928) 50
 o mocy ogólnej 600.420 kw i produkcji 1925 milj. kwh

10. Handel.
(1928)

Przywóz 5.165.374 tonn wartości 3.362.164.000 zł
 Wywóz 20.423.562 tonn wartości 2.507.990.000 zł
 Saldo ujemne 854.174.000 zł

12. Kredyt.
(31. XII. 1928)

Bank Polski:

Stan rachunków 2.262.769.427 zł
 Straty — zyski 80.578.715 zł
 Czysty zysk 36.083.939 zł

Bank Gospodarstwa Krajowego:

Stan rachunków 1.715.360.000 zł
 Straty — zyski 65.019.000 zł
 Czysty zysk 7.194.000 zł

Państwowy Bank Rolny:

Stan rachunków	738.522.000 zł
Straty — zyski	27.047.000 zł
Czysty zysk	12.176.000 zł

Pocztowa Kasa Oszczędności:

Stan rachunków	388.597.143 zł
Straty — zyski	25.391.805 zł
Czysty zysk	4.061.913 zł

51 banków akcyjnych:

Stan rachunków	1.910.657.000 zł
Straty — zyski	210.822.000 zł
Czysty zysk	16.061.000 zł

Obieg pieniężny 1.539.407.000 zł

13. Komunikacje.

(1928)

Koleje.

Długość linii kolejowych normalnotorowych	17.208 km
Długość linii kolejowych wąskotorowych	2.288 km

Tabor kolejowy:

normalnotorowy:	wąskotorowy:
5.215 parowozów	365 parowozów
11.941 wagonów osobowych	341 wagonów osobowych
144.652 wagonów towarowych	8.023 wagonów towarowych
Przewieziono 159 milj. osób i 64 milj. tonn towarów.	

Drogi.

Długość dróg bitych	43.436 km
Długość dróg gruntowych	42.354 km
Ilość samochodów	29.423
Ilość motocykli	4.597
Długość linii autobusowych	20.281 km
Ilość autobusów	2.121

Przewieziono 50 milj. osób.

Drogi wodne.

a) Rzeki żeglowne.

Wisła od wsi Pustynia (ujście Przemszy) do śluzy Einlage 930 km. Głębokości: *) Oświęcim — Kraków 0,60 m., Kraków — Sandomierz 0,70 m., Sandomierz — Warszawa — Modlin 0,60 m.,

*) Głębokość przy średnim stanie wody.

Modlin — Nieszawa — Toruń 0,80 m., Toruń — Tczew 1,80 m.,
Tczew — Ujście 4,5 m.

Przemsza od Mysłowic do ujścia 23 km., gł. 1 m.

San od Przemyśla do ujścia 159 km., gł. 0,40 m.

Niemen od ujścia Szczary do Kanału Augustowskiego 134
km. Głębokości: ujście Szczary — Grodno 0,60 m., Grodno —
— Kanał Augustowski 0,80 m.

Biebrza od ujścia Kan. Augustowskiego do Narwi 82 km.,
gł. 0,60 m.

Narew od ujścia Biebrzy do Bugu 279 km., gł. 0,60 m.

Styr od ujścia Prypeci do Łucka 220 km., gł. 0,60 m.

Prypeć od Pińska do granicy 150 km., gł. 1,00 m.

Dniestr. od Mikołajowa do granicy 334 km. Głębokości: od
Mikołajowa do Halicza 0,60 m., od Halicza do granicy 0,80 m.

Warta od ujścia Proсны do granicy 218 km., gł. 1 m.

Bug od Krystynopola do Wisły 704 km. Głębokości: od Kry-
stynopola do Włodawki 0,60 m., od Włodawki do Wisły 0,65 m.

Horyń od Dawidgródka w górę 50 km., gł. 0,50 m.

Droga wodna od Brześcia do Pińska Mucha-
wiec — Kanał Królewski — Pina 215 km., głębokość 0,75 m.

Połączenie Szczary z Kanałem Ogińskiego —
Jasiołda — Pina do Pińska 132 km., gł. 0,80 m.

Połączenie Kanału Ogińskiego z rzeką
Szczarą — Grodno 327 km., gł. 0,80.

b) Kanały.

Ogińskiego 54 km.	gł. 0.80 m.
Królewski 81 km.	„ 0,80 „
Augustowski 102 km.	„ 1,00 „
Bydgoski ze skanalizowaną Notecią 90 km.	„ 1,00 „

Żegluga morska.

Gdańsk:

Weszło 6.198 okrętów pojemności 4.045.240 reg. tonn

Wyszło 6.183 okrętów pojemności 4.026.596 reg. tonn

Gdynia:

Weszło 1.108 okrętów pojemności 985.004 reg. tonn

przewożąc 3.062 osób i 190.133 tonn towarów

Wyszło 1.093 okrętów pojemności 973.646 reg. tonn
przewożąc 20.066 osób i 1.767.215 tonn towarów
Ładowano przeciętnie dziennie 4.842 tonn.

Żegluga powietrzna.

Długość linji powietrznych 3.165 km.
Przewieziono 6.789 osób i 247.779 kg towarów.

U s t r ó j .

1. Władza zwierzchnia.

Państwo polskie jest rzecząpospolitą o parlamentarnej formie rządów.

Władzę zwierzchnią w Rzeczypospolitej Polskiej sprawuje naród za pośrednictwem władz ustawodawczej, wykonawczej i sądowej.

2. Władza ustawodawcza.

SEJM I SENAT.

Władzę ustawodawczą sprawuje Sejm i Senat, złożone z członków, wybranych w głosowaniu powszechnem, tajnem, bezpośredniem, równem i stosunkowem.

Prawo wybierania do Sejmu posiada każdy obywatel polski bez różnicy płci, który ukończył 21 lat, używa w pełni praw cywilnych i zamieszkuje w okręgu wyborczym przynajmniej od przedednia ogłoszenia wyborów, do Senatu każdy wyborca do Sejmu, który ukończył 30 lat i zamieszkuje w okręgu wyborczym w dniu ogłoszenia wyborów przynajmniej od roku, przyczem przewidziane są wyjątki dla kolonistów, robotników i urzędników państwowych.

Wojskowi w służbie czynnej nie posiadają prawa wybierania

Prawo wybieralności do Sejmu posiada każdy obywatel polski, który ukończył 25 lat i używa w pełni praw cywilnych, do Senatu każdy wyborca do Senatu, który ukończył 40 lat.

Wojskowi w służbie czynnej posiadają prawo wybieralności.

Sposób przeprowadzania wyborów normuje ordynacja wyborcza do Sejmu i Senatu, która ustala ilość członków izb ustawodawczych na 444 posłów i 111 senatorów.

Członkowie izb ustawodawczych muszą wykonywać mandat osobiste i nie mogą łączyć mandatu z jakimikolwiek korzyściami

od Rządu. Ponadto nie mogą oni otrzymywać od Rządu żadnych odznaczeń z wyjątkiem odznaczeń wojskowych.

Członkom izb ustawodawczych przysługuje prawo niezależności od instrukcji wyborców, prawo nietykalności za działalność w izbach ustawodawczych lub poza niemi, wchodzącą w zakres wykonywania mandatu, wreszcie prawo do diet i bezpłatnego korzystania z państwowych środków komunikacyjnych.

Członkowie izb ustawodawczych składają na ręce marszałków ślubowanie wobec izb.

Nie można być równocześnie członkiem Sejmu i Senatu.

Skazanie za przestępstwa, które określa ordynacja wyborcza, objęcie płatnej służby państwowej z wyjątkiem powołania na stanowiska ministrów, podsekretarzy stanu i profesorów szkół wyższych oraz uzyskanie korzyści od Rządu powoduje utratę mandatu.

Kadencja Sejmu trwa 5 lat od dnia otwarcia, po upływie którego to czasu mandaty posłów wygasają.

Kadencja Senatu zaczyna i kończy się równocześnie z kadencją Sejmu.

Zakres działania władzy ustawodawczej obejmuje stanowienie wszelkich praw publicznych i prywatnych oraz sposobu ich wykonania. Bez zgody Sejmu żadna ustawa nie może przyjść do skutku, jednak uchwała Sejmu nie stanowi jeszcze ustawy, lecz dopiero projekt, który musi być przekazany Senatowi do rozpatrzenia i ustawą staje się, gdy Senat

a) przed upływem 30 dni od doręczenia mu projektu wyrazi nań zgodę,

b) w ciągu 30 dni nie podniesie przeciw niemu zarzutów,

c) postanowi projekt zmienić lub odrzucić, co powinien w ciągu 30 dni zapowiedzieć Sejmowi, w ciągu zaś następnych 30 dni przedłożyć mu projekt zmian, a Sejm proponowane zmiany ostatecznie uchwali lub odrzuci.

W szczególności w drodze ustawowej nastąpić musi ustalenie corocznego budżetu państwa na następny rok budżetowy, zaciągnięcie pożyczki państwowej, zbycie, zamiana i obciążenie nieruchomości państwowego, nałożenie podatków i opłat publicznych, ustanowienie cel i monopolów, ustalenie systemu monetarnego oraz przyjęcie gwarancji finansowej przez państwo. W drodze ustawowej nastąpić również musi ustalenie stanu liczebnego sił zbrojnych i zezwolenie na coroczny pobór rekruta.

Prawo inicjatywy ustawodawczej przysługuje Sejmowi i Rządowi, przyczem projekty ustaw, pociągające za sobą wydatki ze skarbu państwa, muszą określać sposób ich użycia i pokrycia.

Oprócz działalności ustawodawczej Sejmowi przysługuje prawo do kontroli nad administracją finansową państwa oraz nad długami państwa, prawo zatwierdzania zarządzeń Rady Ministrów o stanie wyjątkowym, prawo interpelowania członków Rządu i pociągania ich do odpowiedzialności parlamentarnej, wreszcie prawo pociągania do odpowiedzialności konstytucyjnej zarówno prezydenta Rzeczypospolitej, jak też członków Rządu.

Sejm i Senat zwołuje, otwiera, odracza i zamyka prezydent Rzeczypospolitej.

Sejm winien być zwołany na pierwsze posiedzenie w trzeci wtorek po dniu wyborów i corocznie najpóźniej w październiku na sesję zwyczajną.

Prezydent Rzeczypospolitej może zwołać Sejm w każdym czasie na sesję nadzwyczajną wedle swego uznania a winien to uczynić na żądanie $\frac{1}{3}$ posłów w ciągu 2 tygodni. Ponadto Sejm zebrać się może na sesję nadzwyczajną w wypadkach, określonych w konstytucji.

Odroczenie wymaga zgody Sejmu, jeżeli ma być w ciągu tej samej sesji zwyczajnej powtórzone lub jeżeli przerwa ma trwać ponad 30 dni.

Prezydent Rzeczypospolitej rozwiązuje Sejm i Senat po upływie czasu, na który zostały wybrane, może również rozwiązać je przed upływem czasu, na który zostały wybrane, na wniosek Rady Ministrów umotywowanem orędziem, jednak raz tylko z tego samego powodu.

Obie izby ustawodawcze wybierają marszałków, ich zastępców, sekretarzy i komisje oraz normują w regulaminach szczegółowo sposób obrad.

Komplet zwykły, potrzebny do prawomocności uchwał, wynosi w obu izbach $\frac{1}{2}$ członków, komplet kwalifikowany, potrzebny w obu izbach do zmiany konstytucji, ponadto w Sejmie do postawienia w stan oskarżenia członków władzy wykonawczej, wynosi co najmniej połowę ustawowej liczby posłów.

Uchwały zapadają zwykłą większością głosów. Kwalifikowana większość głosów wymagana jest w obu izbach $\frac{2}{3}$ głosów do zmiany konstytucji, w Sejmie $\frac{11}{20}$ głosów do odrzucenia proponowanych przez Senat zmian projektu ustawy, $\frac{3}{5}$ głosów do postawienia w stan oskarżenia członków władzy wykonawczej, do

uchwały uznającej urząd Prezydenta Rzeczypospolitej za próżni-
ny, do usunięcia członków Kolegium Najwyższej Izby Kontroli
i do rewizji konstytucji przez Sejm obecny.

Sejm i Senat, połączone pod przewodnictwem marszałka Sejmu,
stanowią Zgromadzenie Narodowe, do którego zakresu działania
należą wybór prezydenta Rzeczypospolitej oraz rewizja konsty-
tucji co 25 lat.

Siedziba Sejmu i Senatu — Warszawa (Wiejska 4-6-8).

SEJM ŚLĄSKI.

Władzę ustawodawczą na obszarze Województwa Śląskiego w za-
kresie, który ustala statut organiczny Województwa Śląskiego,
sprawuje Sejm Śląski złożony z członków, wybranych w głosowa-
niu powszechnem, tajnem, bezpośredniem, równem i stosunkowem.

Prawo wybierania i wybieralności, sposób przeprowadzania wy-
borów oraz obowiązki i prawa członków Sejmu Śląskiego są za-
sadniczo analogiczne, jak członków Sejmu.

Siedziba Sejmu Śląskiego — Katowice.

KONTROLA PAŃSTWOWA.

Do kontroli administracji finansowej państwa powołana jest
Kontrola Państwowa, oparta na zasadzie kolegjalności i niezaleź-
ności sędziowskiej jej członków i podległa bezpośrednio prezy-
denta Rzeczypospolitej.

Kontrola Państwowa wykonywa kontrolę badając, czy działal-
ność administracyjna władz państwowych i samorządowych oraz
instytucji, działających przy udziale finansowym lub pod gwa-
rancją skarbu państwa, jest legalna, celowa i oszczędna.

Kontrola Państwowa dzieli się na Najwyższą Izbę Kontroli i okrę-
gowe izby kontroli.

Prezes Najwyższej Izby Kontroli zajmuje stanowisko równo-
rzędne ministrom, nie wchodzi jednak w skład Rady Ministrów
i jest odpowiedzialny za sprawowanie swego urzędu i za podleg-
łych mu urzędników bezpośrednio przed Sejmem. Zarówno on,
jak też członkowie Kolegium Najwyższej Izby Kontroli usuwalni
są tylko przez Sejm.

Najwyższa Izba Kontroli przedstawia corocznie Sejmowi wnio-
sek na udzielenie lub odmówienie Rzadowi absolutorjum.

Najwyższa Izba Kontroli — Warszawa (Żórawia 44).

Okręgowe izby kontroli — Warszawa (Złota 22), Brześć n. B.,
Kielce, Kraków, Lwów, Poznań i Wilno oraz urząd kontroli —
Katowice.

TRYBUNAŁ STANU.

Do przeprowadzenia postępowania i wydania wyroku w wypadku postawienia członków władzy wykonawczej przez Sejm w stan oskarżenia powołany jest Trybunał Stanu.

Trybunał Stanu składa się z pierwszego prezesa Sądu Najwyższego jako przewodniczącego oraz 12 członków, których wybierają z poza swego grona Sejm w liczbie 8 członków i Senat w liczbie 4 członków.

3. Władza wykonawcza.

Władzę wykonawczą sprawuje prezydent Rzeczypospolitej łącznie z ministrami.

PREZYDENT RZECZYPOSPOLITEJ.

Prezydenta Rzeczypospolitej wybierają na 7 lat bezwzględną większością głosów Sejm i Senat, połączone w Zgromadzenie Narodowe.

Prezydent Rzeczypospolitej nie może piastować żadnego urzędu, ani należeć do izb ustawodawczych. Przed objęciem urzędu składa on przysięgę w Zgromadzeniu Narodowym.

Prezydent Rzeczypospolitej, nie będąc odpowiedzialny przed Sejmem, sprawuje władzę przez odpowiedzialnych przed Sejmem ministrów i podległych im urzędników.

Prawa prezydenta Rzeczypospolitej w stosunku do izb ustawodawczych ograniczają się do zwoływania, otwierania, odraczania i zamykania oraz rozwiązywania Sejmu i Senatu.

Prezydent Rzeczypospolitej podpisuje ustawy i zarządza ich ogłoszenie oraz wydaje celem wykonania ustaw i z powołaniem się na nie rozporządzenia wykonawcze, przyczem każdy akt rządowy jego wymaga do swej ważności podpisu prezesa Rady Ministrów i właściwego ministra, którzy w ten sposób biorą zań odpowiedzialność.

W czasie, gdy Sejm i Senat są rozwiązane, aż do czasu ponownego zebrania się Sejmu, prezydent Rzeczypospolitej ma prawo wydawania w wypadkach nagłej konieczności państwowej rozporządzeń z mocą ustawy w dziedzinie, należącej do władzy ustawodawczej, rozporządzenia nie mogą jednak dotyczyć zmiany konstytucji i spraw zastrzeżonych wyraźnie w konstytucji dla władzy ustawodawczej oraz zmiany ordynacji wyborczej do Sejmu i Senatu.

Ponadto ustawa upoważnić może prezydenta Rzeczypospolitej do wydawania rozporządzeń z mocą ustawy w czasie i zakresie przez ustawę określonych z wyjątkiem zmiany konstytucji.

Wspomniane rozporządzenia tracą moc obowiązującą, jeżeli nie zostaną złożone Sejmowi w ciągu 14 dni po najbliższem posiedzeniu Sejmu lub jeżeli po złożeniu ich Sejmowi zostaną przez Sejm uchylone.

Prezydent Rzeczypospolitej mianuje i odwołuje prezesa Rady Ministrów, na wniosek prezesa Rady Ministrów mianuje i odwołuje ministrów, na wniosek Rady Ministrów obsadza urzędy cywilne i wojskowe, ponadto jest on najwyższym zwierzchnikiem sił zbrojnych państwa, nie może jednak sprawować naczelnego dowództwa w czasie wojny.

Naczelnego wodza sił zbrojnych na wypadek wojny mianuje prezydent Rzeczypospolitej na wniosek Rady Ministrów, przedstawiony przez ministra spraw wojskowych, który za akty, związane z dowództwem w czasie wojny, jak też za wszelkie sprawy kierownictwa wojskowego odpowiada przed Sejmem.

Prezydent Rzeczypospolitej reprezentuje państwo nazewnątrz, przyjmuje przedstawicieli dyplomatycznych państw obcych i wysyła przedstawicieli państwa polskiego, zawiera umowy z państwami obcemi i podaje je do wiadomości Sejmu, przyczem przymierza, umowy handlowe i celne oraz umowy, które stale obciążają skarb państwa albo zawierają przepisy prawne, obowiązujące obywateli, albo też wprowadzają zmianę granic państwa, wymagają zgody Sejmu.

Prezydent Rzeczypospolitej wypowiada wojnę i zawiera pokój tylko za uprzednią zgodą Sejmu.

Prezydentowi Rzeczypospolitej przysługuje prawo darowania i złagodzenia kary oraz darowania skutków zasądzenia karno-sądowego, prawo to jednak nie przysługuje mu w stosunku do ministrów, zasądzonych na skutek postawienia ich w stan oskarżenia przez Sejm.

Amnestja może być udzielona tylko w drodze ustawowej.

Zezwolenie prezydenta Rzeczypospolitej jest konieczne do wprowadzenia stanu wyjątkowego.

Za działalność swoją w urzędzie prezydent Rzeczypospolitej nie ponosi odpowiedzialności parlamentarnej, ani cywilnej, natomiast może on być pociągnięty przez Sejm do odpowiedzialności konstytucyjnej za zdradę kraju, pogwałcenie konstytucji lub przestępstwa karne.

Jeżeli prezydent Rzeczypospolitej nie może sprawować urzędu lub jeżeli urząd prezydenta Rzeczypospolitej opróżni się wskutek śmierci, orzeczenia się lub innej przyczyny, zastępuje go marszałek Sejmu, który zarządza nowe wybory, jeżeli Sejm jest rozwiązany w chwili,

gdy urząd prezydenta Rzeczypospolitej jest opróżniony oraz zwołuje Sejm celem poddania uchwale, czy urząd prezydenta Rzeczypospolitej należy uznać za opróżniony, jeżeli prezydent Rzeczypospolitej nie sprawuje go przez 3 miesiące.

Siedziba prezydenta Rzeczypospolitej — Warszawa (Zamek).

Przy prezydencie Rzeczypospolitej znajdują się:

1. Kancelaria Cywilna Prezydenta Rzeczypospolitej.
2. Gabinet Wojskowy Prezydenta Rzeczypospolitej.

ADMINISTRACJA PAŃSTWOWA.

Administracja państwowa obejmuje całokształt działalności władzy wykonawczej we wszystkich dziedzinach jej zakresu działania.

Celem dekoncentracji administracji państwowej państwo dzieli się na jednostki terytorjalne, mianowicie na województwa i powiaty oraz gminy miejskie i wiejskie, przyczem stolica państwa stanowi odrębną jednostkę narówni z województwami, zaś większe miasta odrębne jednostki narówni z powiatami.

Na czele administracji państwowej w państwie i jednostkach terytorjalnych stoją władze administracyjne.

Podziałowi państwa na jednostki terytorjalne odpowiada podział władz poszczególnych dziedzin administracji państwowej na władze centralne, okręgowe i powiatowe.

Centralnemi władzami administracyjnymi są prezes Rady Ministrów, który stoi na czele całokształtu administracji państwowej, tudzież ministrowie, którzy stoją na czele poszczególnych dziedzin administracji państwowej.

Ministrom podlegają okręgowe władze administracyjne, zaś okręgowym władzom administracyjnym podlegają powiatowe władze administracyjne, przyczem całokształt administracji państwowej w jednostkach terytorjalnych zespolony jest zasadniczo w jednym urzędzie pod jednym zwierzchnikiem.

Do udziału w administracji państwowej w jednostkach terytorjalnych powoływani są obywatele w drodze wyborów.

PREZES RADY MINISTRÓW.

Prezes Rady Ministrów kieruje polityką ogólną państwa, reprezentuje Rząd nawewnątrz i nazewnątrz, uzgadnia działalność poszczególnych dziedzin administracji państwowej oraz przewodniczy na posiedzeniach Rady Ministrów i czuwa nad wykonaniem jej uchwał.

Prezydum Rady Ministrów — Warszawa (Krakowskie Przedmieście 46-48).

Skład: Gabinet Prezesa Rady Ministrów, Biuro Prezesa Rady Ministrów, Biuro Prawne Prezesa Rady Ministrów i rzecznik Najwyższej Komisji Dyscyplinarnej, która znajduje się przy prezesie Rady Ministrów.

Prezesowi Rady Ministrów podlegają:

1. Polska Agencja Telegraficzna — Warszawa (Krakowskie Przedmieście 50 i Mokotowska 14).
2. Dyrekcja Monitora Polskiego — Warszawa (Miodowa 22).
3. Dyrekcja Drukarń Państwowych — Warszawa (Miodowa 20).

MINISTROWIE.

Ministrowie pod przewodnictwem prezesa Rady Ministrów lub jego zastępcy tworzą Radę Ministrów.

Ministrowie nie mogą piastować żadnego urzędu, ani uczestniczyć w instytucjach na zys obliczonych.

Ministrom przysługuje prawo brania udziału w posiedzeniach Sejmu osobiście lub przez podległych im urzędników oraz prawo przemawiania poza koleją mówców, zapisanych do głosu.

Rada Ministrów oraz poszczególni ministrowie mogą wydawać celem wykonania ustaw i z powołaniem się na nie rozporządzenia wykonawcze.

Rada Ministrów i poszczególni ministrowie ponoszą solidarnie i indywidualnie odpowiedzialność konstytucyjną i parlamentarną zarówno za ogólny kierunek polityki Rządu, działalność w urzędzie i zgodność jej z konstytucją i ustawami, jak też za akty rządowe prezydenta Rzeczypospolitej.

Do odpowiedzialności konstytucyjnej i parlamentarnej pociąga Radę Ministrów i poszczególnych ministrów Sejm, stawiając ich w stan oskarżenia przed Trybunałem Stanu w pierwszym wypadku, a zmuszając do ustąpienia w drugim wypadku.

MINISTER SPRAW WEWNĘTRZNYCH.

Minister spraw wewnętrznych kieruje polityką wewnętrzną i narodowościową państwa. Zakres działania jego obejmuje ogólne kierownictwo administracji wewnętrznej i nadzór nad działalnością samorządu, sprawy narodowościowe, bezpieczeństwo, porządek publiczny i ochronę granic, współpracę z ministrem spraw wojskowych w sprawach uzupełniania sił zbrojnych, mobilizacji i demobilizacji, osobistych i rzeczowych świadczeń wojennych, zasiłków wojskowych oraz sprawy zdrowia publicznego.

Ministerstwo Spraw Wewnętrznych — Warszawa (Nowy Świat 89 i Nowowiejska 39).

Skład: Departamenty Organizacyjny, Polityczny, Samorządowy, Administracyjny i Służby Zdrowia oraz Samodzielne Wydziały Wojskowy i Apropowizacyjny.

Ministrowi spraw wewnętrznych podlegają:

1. Komisarz Rządu na m. st. Warszawę i wojewodowie.

Wojewodom podlegają starostowie.

Wojewodowie względnie starostowie są przedstawicielami Rządu, sprawującymi z jego ramienia władzę wykonawczą na obszarze województwa względnie powiatu. Zakres działania ich obejmuje wszelkie sprawy administracji państwowej z wyjątkiem spraw, przekazanych administracji wojskowej, skarbowej, sądowej, szkolnej, kolejowej i pocztowo-telegraficznej oraz urzędom ziemskim, w szczególności uzgadnianie działalności poszczególnych dziedzin administracji państwowej na obszarze województw względnie powiatów. Wojewoda śląski jest ponadto wykonawcą uchwał Sejmu Śląskiego.

Obowiązki i uprawnienia wojewodów wzgł. starostów w zakresie obrony państwa — patrz „Dział Wojskowy”.

Urzędy wojewódzkie i starostwa:

W oje- wódz- two	Urząd woje- wódzki	S t a r o s t w a
M. st. Warszawa	Komisariat Rządu—Warszawa (Senatorska 16)	Warszawa Południe (Wiejska 16 — Kom. Pol. Państw. I, VIII, IX, X, XI, XII, XIII, XVI, XX, XXI, XXIII i I kol.) Warszawa Północ (Długa 31 — Kom. Pol. Państw. II, III, IV, V, VI, VII, XIX, XXII, XXVI i II kol.) Warszawa Praga (Szeroka 22 — Kom. Pol. Państw. XIV, XV, XVII, XVIII, XXIV, XXV, III kol., IV kol. i wodny)
Warszawskie	Warszawa (Al. Ujazdowska 5)	Błonie (z siedzibą w Grodzisku Mazowieckim), Ciechanów, Gostynin, Grójec, Kutno, Lipno, Łowicz, Maków, Mińsk Mazowiecki, Mława, Nieszawa (z siedzibą w Aleksandrowie), Płock, Płońsk, Przasnysz, Pułtusk, Radzymin, Rawa, Rypin, Sierpc, Skierniewice, Sochaczew, Warszawa powiat, Włocławek.
Białostoc- kie	Białystok	Augustów, Białystok miasto, Białystok powiat, Bielsk, Grodno, Kolno, Łomża, Ostrołęka, Ostrów, Sokółka, Suwałki, Szczuczyn (w Grajewie), Wołkowysk, Wysokie Mazowieckie.

Woje- wódz- two	Urząd woje- wódzki	S t a r o s t w a
Kieleckie	Kielce	Będzin, Częstochowa miasto, Częstochowa powiat, Iłża (w Wierzbniku), Jędrzejów, Kielce, Końskie, Kozienice, Miechów, Olkusz, Opatów, Opoczno, Pińczów, Rąbom, Sandomierz, Sosnowiec miasto, Stopnica (w Busku), Włoszczowa, Zawiercie.
Krakowskie	Kraków	Biała, Bochnia, Brzesko, Chrzanów, Dąbrowa, Gorlice, Grybów, Jasło, Kraków miasto, Kraków powiat, Limanowa, Maków, Mielec, Myślenice, Nowy Sącz, Nowy Targ, Oświęcim, Pilzno, Ropczyce, Tarnów, Wadowice, Wieliczka, Żywiec.
Lubelskie	Lublin	Biała Podlaska, Biłgoraj, Chełm, Garwolin, Hrubieszów, Janów, Konstantynów (w Janowie), Krasnystaw, Lubartów, Lublin miasto, Lublin powiat, Łuków, Puławy, Radzyń, Siedlce, Sokołów, Tomaszów, Węgrów, Włodawa, Zamość.
Lwowskie	Lwów	Bóbrka, Brzozów, Dobromil, Drohobycz, Gródek Jagielloński, Jarosław, Jaworów, Kolbuszowa, Krosno, Lisko, Lubaczów, Lwów miasto, Lwów powiat, Łańcut, Mościska, Nisko, Przemyśl, Przeworsk, Rawa Ruska, Rudki, Rzeszów, Sambor, Sanok, Sokal, Stary Sambor, Strzyżów, Tarnobrzeg, Żółkiew.
Łódzkie	Łódź	Brzeziny, Kalisz, Koło, Konin, Łask, Łęczyca, Łódź miasto, Łódź powiat, Piotrków, Radomsko, Sieradz, Słupca, Turek, Wieluń.
Nowo- gródzkie	Nowo- gródek	Baranowicze, Lida, * Nieśwież, Nowogródek, Słonim, Stołpce, Szczuczyn, Wołożyn.
Poleskie	Brześć n. B.	Brześć n. B., Drohiczyn, Iwacewicz, Kamień Koszyrski, Kobryń, Łuniniec, Pińsk, Prużana, Sarny, Stolin.
Pomorskie	Toruń	Brodnica, Chełmno, Chojnice, Działdowo, Gdynia, Gniew, Grudziądz miasto, Grudziądz powiat, Kartusy, Kościerzyna, Lubawa, Sępólno, Starogard, Świecie, Tczew, Toruń miasto, Toruń powiat, Tuchola, Wąbrzeźno, Wejherowo.

Woje- wódz- two	Urząd woje- wódzki	Starostwa
Poznańskie	Poznań	Bydgoszcz miasto, Bydgoszcz powiat, Chodzież, Czarneków, Gniezno miasto, Gniezno powiat, Gostyń, Grodzisk, Inowrocław miasto, Inowrocław powiat, Jarocin, Kępno, Kościan, Koźmin, Krotoszyn, Leszno, Międzychód, Mogilno, Nowy Tomyśl, Oborniki, Odolanów, Ostrów, Ostrzeszów, Pleszew, Poznań miasto, Poznań powiat, Rawicz, Strzelno, Szamotuły, Szubin, Śmigiel, Śrem, Środa, Wągrowiec, Wolsztyn, Września, Wyrzysk, Żnin.
Stanisławowskie	Stanisławów	Bohorodczany, Dolina, Horodenka, Kałusz, Kołomyja, Kosów, Nadwórna, Rohatyn, Skole, Stanisławów, Stryj, Śniatyn, Tłumacz, Turka, Żydaczów.
Śląskie	Katowice	Bielsko miasto, Bielsko powiat, Cieszyń, Huta Królewska miasto, Katowice miasto, Katowice powiat, Lubliniec, Pszczyna, Rybnik, Świętochłowice, Tarnowskie Góry.
Tarnopolskie	Tarnopol	Borszczów, Brody, Brzeżany, Buczacz, Czortków, Kamionka Strumiłowa, Kopyczyńce, Podhajce, Przemyślany, Radziechów, Skałat, Tarnopol, Trembowla, Zaleszczyki, Zbaraż, Zborów, Złoczów.
Wileńskie	Wilno	Brasław, Dżisna, Mołodeczno, Oszmiana, Postawy, Święciany, Wilejka, Wilno miasto, Wilno—Troki.
Wołyńskie	Łuck	Dubno, Horochów, Kostopol, Kowel, Krzemieniec, Luboml, Łuck, Równe, Włodzimierz, Zdołbunów.

2. Główny Urząd Statystyczny — Warszawa (Al. Jerozolim-
ska 32 i Nowowiejska 43).

3. Policja państwowa.

Policja państwowa jest organem wykonawczym ministra spraw wewnętrznych oraz wojewodów i starostów w zakresie utrzymania bezpieczeństwa i porządku publicznego, tudzież organem wykonawczym władz sądowych i prokuratorskich w zakresie dochodzenia i ścigania przestępstw.

Policja państwowa jest zorganizowana w sposób wojskowy w komendy, komisariaty i posterunki policji państwowej.

Na czele policji państwowej stoi podległa ministrowi spraw wewnętrznych Główna Komenda Policji Państwowej — Warszawa (Nowy Świat 67).

Głównemu komendantowi policji państwowej podlegają wojewódzkie komendy policji państwowej — Warszawa (Senatorska 12 na m. st. Warszawę i Al. Jerozolimską 12 na woj. warszawskie), Białystok, Brześć n. B., Kielce, Kraków, Lublin, Lwów, Łódź, Łuck, Nowogródek, Poznań, Stanisławów, Tarnopol, Toruń i Wilno.

Na czele policji państwowej w Województwie Śląskiem stoi podległa wojewodzie śląskiemu Główna Komenda Policji Państwowej na Województwo Śląskie — Katowice.

Wojewódzkim komendantom policji państwowej i głównemu komendantowi policji państwowej na Województwo Śląskie podlegają miejskie i powiatowe komendy policji państwowej.

Miejskie komendy policji państwowej obejmują miasta, które stanowią odrębne jednostki narówni z powiatami.

Powiatowe komendy policji państwowej obejmują w byłym zaborze austriackim i rosyjskim po jednym powiecie, w byłym zaborze niemieckim po kilka powiatów.

Miejskim i powiatowym komendantom policji państwowej podlegają komisariaty w większych miastach oraz posterunki w mniejszych miastach i gminach wiejskich.

4. Korpus ochrony pogranicza — patrz „Dział wojskowy“.

MINISTER SPRAW ZAGRANICZNYCH.

Minister spraw zagranicznych kieruje polityką zagraniczną państwa oraz sprawuje zastępstwo dyplomatyczne i konsularne państwa w kraju wobec przedstawicielstw zagranicznych i zagranicą przez przedstawicielstwa polskie.

Ministerstwo Spraw Zagranicznych — Warszawa (Wierzbowa 1).

Skład: Gabinet Ministra, Departamenty Polityczno-Ekonomiczny, Konsularny i Administracyjny.

Ministrowi spraw zagranicznych podlegają:

1. Komisariat Generalny Rzeczypospolitej Polskiej w Gdańsku, który sprawuje zastępstwo dyplomatyczne i konsularne państwa na obszarze w. m. Gdańska — Gdańsk (Neugartenstrasse 27).

2. Polskie urzędy dyplomatyczne i konsularne zagranicą:
Stolica Apostolska. Ambasada — Rzym (Lungotevere dei Mellini 24).
Liga Narodów. Delegacja — Genewa (12, rue Charles Galland).

- Argentyna.** Poselstwo — Buenos Aires (Calle Juncal 1360).
Konsulat — Buenos Aires (Las Heras 1617).
- Austrja.** Poselstwo — Wiedeń (IV. Argentinierstr. 25/27).
Konsulat — Wiedeń (III. Rennweg 1).
- Australja.** Konsulat — Sydney (46-52 Carrington Str.).
- Belgja.** Poselstwo — Bruksela (29, Av. des Gaulois).
Konsulaty — Bruksela (10, Place de Luxembourg) i Antwerpja (38, Rue Van Dyck).
- Brazylja.** Poselstwo — Rio de Janeiro (Senador Vergueiro 197).
Konsulaty — Rio de Janeiro (przy poselstwie), Kurytybs (Rua 13 de Maio 63) i Sao Paulo (Rua Luiz Coelho 6).
- Bulgaria.** Poselstwo — Sofja (Patriarch Eftimi 35).
Konsulaty — Sofja (Graf Ignatieff 51) i Warna (Angle de rues Tsar Boris et Rankow).
- Chili.** Konsulat — Santiago (Calle Nueva York 54).
- Chiny (Mandżurja).** Delegatura — Charbin (Gloukhaja 21).
- Czechosłowacja.** Poselstwo — Praga (Staromestké Náměstí, Pałac Kinského).
Konsulaty — Praga (I. Příkoje 15), Bratislava (Gunduličowa 12), Koszyce (Rákoczy 16), Morawska Ostrawa (28 Rijn 56) i Użhorod (Plac Żatkowicza 6).
- Dania.** Poselstwo — Kopenhaga (Frederiksgade 17).
Konsulaty — Kopenhaga (przy poselstwie), Aalborg (Jomfru Annagade 16), Aarhus (Rozenkranzgade 23), Haderslev (Nørregade 30), Hasle a/Bornholm (Klinker og Chammothestfabrikker-Hasle) i Odense (Odensen Aegforretning).
- Egipt.** Poselstwo — Kair (16, rue Ebn Zanki à Zamalek).
Konsulat — Kair (przy poselstwie).
- Estonja.** Poselstwo — Tallinn (Koh'tu tänav 10).
Konsulat — Tallinn (przy poselstwie).
- Finlandja.** Poselstwo — Helsingfors (Fabriksgatan 6a).
Konsulat — Helsingfors (przy poselstwie).
- Francja.** Ambasada — Paryż (12, Avenue de Tokio).
Konsulaty — Paryż (XVIIc. 19, Rue Alphonse de Neuville), Algier (24, Boul. Carnot), Bordeaux (27, Cours du Pavé des Chartrons), Le Havre (148, Boul. de Strasbourg). Lille (119, Boul. de République), Lyon (202, Cours Gambetta), Marsylja (6, Place Saint Férreol), Nicea (12, Rue de France) i Strasburg (49, Boul. Clémenceau).
- Grecja.** Poselstwo — Ateny (3, Place Mavrocordato).

Konsulat -- Ateny (przy poselstwie) i Saloniki (6, Rue Hérmou).

Hiszpanja. Poselstwo — Madryt (Zurbano 21).

Konsulaty — Madryt (przy poselstwie) i Barcelona (Rambla Cataluna).

Holandja. Poselstwo — Haga (Prinsessaegracht 9).

Konsulaty — Amsterdam (Heerengracht 495), Dordrecht (Singel 287), Heerlen (Tempstraat 12) i Rotterdam (Diergaardelaan 44a).

Indje Holenderskie (Jawa). Konsulat — Batawja (Welwreden, Molenvliet Oost 36).

Italja. Ambasada — Rzym (Via 24 Maggio, Palazzo Rospigliosi).

Konsulaty — Rzym (Piazza Campitelli 3), Florencja (Lung' Arno del Tempio 22), Katanja (Via Anzalone 7), Medjolan (Piazza Castello 6) i Triest (Piazza della Borsa 4).

Japonja. Poselstwo — Tokjo (55, Zaimkucho, Azabu-ku).

Konsulat — Tokjo (przy poselstwie) i Osaka (2-chomo Junkeimachi, Minamiku).

Jugosławia. Poselstwo — Belgrad (Krunska 58).

Konsulaty — Belgrad (przy poselstwie), Banja Luka (Aleksandrova 2) i Zagrzeb (Haulikova 8).

Kanada. Konsulat — Montreal (Que. 1490, Mackay Str.) i Winnipeg (Man. 173, Pertage Ave).

Luxemburg. Konsulat — Luxemburg (5, Rue Joseph II).

Łotwa. Poselstwo — Ryga (Elizabetes iela 41-43).

Konsulaty — Ryga (Rainis bul, 6), Dyneburg (Teatra iela 8) i Lipawa (Lorenca iela 17).

Meksyk. Konsulat — Meksyk (Paseo de la Reforma 42).

Monaco. Konsulat — Montecarlo (47, Rue Plati).

Niemcy. Poselstwo — Berlin (Kurfürstenstr. 136).

Konsulaty — Berlin (Kurfürstenstr. 137), Bytom (Gleiwitzerstr. 10), Elk (Falkstr. 19), Essen (Hindenburgstr. 90-92), Hamburg (Kirchenallee 27), Kolonja (Lindenthal, Dürenerstr. 248), Królewiec (Neuedammgasse 20), Kwidzyń (Herrenstr. 14), Lipsk (Gellertstr. 7), Monachjum (Kufsteinerpl. 2), Olsztyn (Friedrich Wilhelmspl. 5), Piła (Moltkestr. 11), Szczecin (Friedrich Karlstr. 9) i Wrocław (Freiburgerstr. 29).

Norwegja. Poselstwo — Oslo (Riddervoldsgate 2).

Konsulaty — Oslo (Dronningensgate 4) i Tönsberg.

Palestyna. Konsulat — Jerozolima (Bab-el-Zahre).

Paragwaj. Konsulat — Asuncion (Calle 15 de Agosto 225).

Persja. Poselstwo — Teheran (Parc Amin-ed-Dowleh Khiaban Darvaze Chimran).

Konsulat — Tabryz (Quartier Mahsoudié, Maison S. E. Blouri).

Peru. Konsulat — Lima (Barranco Santo Isabel 274).

Portugalia. Konsulaty — Lizbona (Rua dos Luziadas 15) i Porto (Avenida dos Aliados 41).

Rumunja. Poselstwo — Bukareszt (Alea Alexandru 21, Parc Filipesco).

Konsulaty — Bukareszt (Str. Popa Tatu 47), Braila (Rue General Praporgescu 9), Czerniowce (Str. Archimandrit Eusebie Popovici 18a), Galac (Str. Mihai Bravul 28) i Kiszyniów (Rue Prinz Nicolae 5).

Stany Zjedn. Ambasada — Waszyngton (C. C. 2640, 16-th Str.).

Konsulaty — Chicago III. (America Fore, 844, Rush Str.), Buffalo N. Y. (617, Filmore Av.), Detroit Mich. (80, E. Garfield Av.), Nowy Jork N. Y. (953, Third Av., 57-th Str.) i Pittsburg Pa. (249, N. Craig Str.).

Szwajcaria. Poselstwo — Bern (Elfenstr. 20).

Konsulaty — Bern (przy poselstwie) i Zurych (Fraumünsterstr. 13).

Szwecja. Poselstwo — Sztokholm (Narvavägen 32).

Konsulaty — Sztokholm (przy poselstwie i Strandvägen 1). Göteborg (Lilla Bommenstorg 2) i Malmö (Jöns Filsgatan 2).

Turcja. Poselstwo — Angora (Rue Stamboul, 3-me maison de l'Evkaf).

Konsulat — Konstantynopol (Rue Syra Selvi 139).

Urugwaj. Konsulat — Montevideo (Calle Mercedes 1074).

Węgry. Poselstwo — Budapeszt (I. Országház — utca 13).

Konsulat — Budapeszt (Kossuth Lajos tér 13/15).

Wielka Brytania. Ambasada — Londyn (W. I. 47, Portland Place).

Konsulat — Londyn (2, W. C. I., Upper Montague Str., Russell Square).

Związek Pld. Afr. Konsulat — Capetown (Sea Point, 11, Worcester Road).

Z. S. R. R. Poselstwo — Moskwa (Powarskaja 21).

Konsulaty — Moskwa (przy poselstwie, 3. Mieszczanskaja 32-34), Charków (Rakowskowo 15), Kijów (Liebknechta 1), Leningrad (Nabereżna Krasn. Flota 14), Mińsk (Sowieckaja 84) i Tyflis (Korganowskaja 24).

Zagraniczne urzędy dyplomatyczne i konsularne w Polsce.

Stolica Apostolska. Nuncjatura — Warszawa (Al. Szucha 12).

- Argentyna.** Poselstwo — Warszawa (Al. Jerozolimska 23).
Konsulaty — Warszawa (Żabia 4), Gdańsk i Kraków.
- Austria.** Poselstwo — Warszawa (Koszykowa 11b).
Konsulaty — Warszawa (przy poselstwie), Bielsko, Gdańsk, Kraków, Lwów, Łódź i Poznań.
- Belgia.** Poselstwo — Warszawa (Świętokrzyska 25).
Konsulaty — Warszawa (przy poselstwie), Gdańsk, Lwów, Łódź i Poznań.
- Boliwja.** Konsulat — Gdańsk.
- Brazylja.** Poselstwo — Warszawa (Al. Róż 4).
Konsulaty — Warszawa (Zgoda 4), Gdańsk, Katowice, Lwów i Poznań.
- Bułgarja.** Poselstwo — Warszawa (Al. Ujazdowska 39).
Konsulat — Warszawa (przy poselstwie).
- Chili.** Poselstwo — Warszawa (Mokotowska 19a).
Konsulaty — Warszawa (przy poselstwie) i Gdańsk.
- Czechosłowacja.** Poselstwo — Warszawa (Koszykowa 18).
Konsulaty — Warszawa (Złota 4), Katowice, Kraków, Lwów i Poznań.
- Danja.** Poselstwo — Warszawa (Pl. Małachowskiego 4).
Konsulaty — Warszawa (przy poselstwie i Bielańska 4), Gdańsk, Lwów, Łódź, Poznań i Puck.
- Dominika.** Konsulat — Gdańsk.
- Egipt.** Poselstwo — Berlin.
- Estonja.** Poselstwo — Warszawa (Al. Ujazdowska 19).
Konsulaty — Warszawa (przy poselstwie) i Gdańsk.
- Finlandja.** Poselstwo — Warszawa (Plan Napoleona 3).
Konsulaty — Warszawa (przy poselstwie i Matejki 8), Gdańsk, Gdynia, Katowice, Lwów i Łódź.
- Francja.** Ambasada — Warszawa (Al. Róż 2).
Konsulaty — Warszawa (przy poselstwie), Gdańsk, Gdynia, Katowice, Lwów, Łódź, Poznań i Toruń.
- Grecja.** Poselstwo — Warszawa (Foksal 16).
Konsulaty — Warszawa (przy poselstwie), Gdańsk, Kraków, Łódź i Poznań.
- Gwatemala.** Konsulaty — Gdańsk i Poznań.
- Hiszpanja.** Poselstwo — Warszawa (Krakowskie Przedmieście 13).
Konsulaty — Warszawa (Piękna 66-a) i Gdańsk.
- Holandja.** Poselstwo — Warszawa (Czackiego 9).
Konsulaty — Warszawa (przy poselstwie), Gdańsk, Lwów, Łódź i Poznań.
- Honduras.** Konsulat — Gdańsk.

Italja. Ambasada — Warszawa (Plac Dąbrowskiego 4).

Konsulaty — Warszawa (przy poselstwie), Gdańsk, Katowice i Łódź.

Japonja. Poselstwo — Warszawa (Foksal 10).

Konsulat — Warszawa (przy poselstwie) i Gdańsk.

Jugosławja. Poselstwo — Warszawa (Al. Ujazdowska 33).

Konsulat — Warszawa (Senatorska 36).

Kostarika. Konsulat — Łódź.

Łotwa. Poselstwo — Warszawa (Szkolna 6).

Konsulaty — Warszawa (przy poselstwie), Gdańsk, Łódź (Pabjanice), Poznań i Wilno.

Meksyk. Konsulaty — Warszawa (Hortensji 6) i Gdańsk.

Niemcy. Poselstwo — Warszawa (Piękna 17).

Konsulaty — Warszawa (przy poselstwie), Gdańsk, Katowice, Kraków, Łódź, Poznań i Toruń.

Nikaragua. Konsulat — Gdańsk.

Norwegja. Poselstwo — Warszawa (Foksal 3).

Konsulaty — Warszawa (przy poselstwie i Hipoteczna 1), Gdańsk i Gdynia.

Panama. Konsulat — Gdańsk.

Paragwaj. Konsulat — Warszawa (Nowy Świat 17).

Persja. Poselstwo — Warszawa (Kredytowa 8).

Peru. Konsulat — Warszawa (Oboźna 11), Kraków i Toruń.

Portugalja. Poselstwo — Warszawa (Focha 2).

Konsulaty — Warszawa (Foksal 14) i Gdańsk.

Rumunja. Poselstwo — Warszawa (Wiejska 10).

Konsulaty — Warszawa (przy poselstwie), Gdańsk, Lwów i Poznań.

San Marino. Konsulat — Warszawa (Wspólna 29).

Stany Zjedn. Ambasada — Warszawa (Al. Ujazdowska 9).

Konsulat — Warszawa (Jasna 11) i Gdańsk.

Szwajcarja. Poselstwo — Warszawa (Smolna 25).

Konsulaty — Warszawa (przy poselstwie) i Gdańsk.

Szwecja. Poselstwo — Warszawa (Królewska 3).

Konsulaty — Warszawa (przy poselstwie), Bydgoszcz, Gdańsk, Gdynia, Katowice i Poznań.

Turcja. Poselstwo — Warszawa (Szopena 2a).

Konsulaty — Warszawa (przy poselstwie), Gdańsk i Lwów.

Urugway. Poselstwo — Wiedeń (I. Neumarkt, Hotel Krantz).

Konsulat — Warszawa (Smolna 38) i Łódź.

Wenezuela. Konsulat — Gdańsk.

Węgry. Poselstwo — Warszawa (Mokotowska 48).

Konsulaty — Warszawa (przy poselstwie), Gdańsk, Katowice, Kraków i Lwów.

Wielka Brytania. Ambasada — Warszawa (Nowy Świat 18).

Konsulaty — Warszawa (Al. Róż 10 i Czackiego 6), Borysław, Gdańsk, Katowice, Lwów, Łódź i Poznań.

Z. S. R. R. Poselstwo — Warszawa (Poznańska 15).

Konsulaty — Warszawa (przy poselstwie), Gdańsk i Lwów.

MINISTER SPRAW WOJSKOWYCH.

Patrz „Dział wojskowy”.

MINISTER SKARBU.

Minister skarbu kieruje polityką finansową i skarbową państwa. Zakres działania jego obejmuje sprawy budżetowe i kredytowe, sprawy podatków i opłat, cel, akcyz i monopolów państwowych, sprawy obrotu pieniężnego, sprawy likwidacji poniesionych przez państwo i obywateli strat wskutek wojny oraz nadzór nad instytucjami kredytowymi i asekuracyjnymi.

Ministerstwo Skarbu — Warszawa (Rymarska 3-5).

Skład: Departamenty Ogólny, Obrotu Pieniężnego, Budżetowy, Cel, Podatków i Opłat, Akcyz i Monopolów, Kasowy i Likwidacyjny.

Ministrowi skarbu podlegają:

1. **Izby skarbowe** — Warszawa (Rymarska 1 na m. st. Warszawa i Długa 31 na woj. warszawskie), Białystok, Brześć n. B., Grudziądz, Kielce, Kraków, Lublin, Lwów, Łuck, Poznań i Wilno.

Izdom skarbowym podlegają:

a) **urzędy katastralne,**

b) **urzędy skarbowe podatków i opłat.**

c) **urzędy skarbowe akcyz i monopolów państwowych,**

d) **kasy skarbowe.**

2. **Dyrekcje cel** — Warszawa (Marszałkowska 31a), Lwów, Myśłowice, Poznań i Wilno, ponadto **inspektorat cel** — Gdańsk.

Dyrekcjom cel podlegają urzędy celne.

3. **Prokuratorja Generalna Rzeczypospolitej Polskiej**, która zajmuje się obroną i zastępstwem prawnem interesów skarbu państwa, udziela opinji i porad prawnych na żądanie władz państwowych oraz współdziała z niemi przy zawieraniu umów — Warszawa (Kopernika 36-40).

Oddziały — Katowice, Kraków, Lwów i Poznań.

Delegaci — Gdańsk i Wilno.

4. **Urząd Pożyczek Państwowych** — Warszawa (Senatorska 29).

5. Państwowy Urząd Kontroli Ubezpieczeń — Warszawa (Kopernika 36-40).

6. Generalna Dyrekcja Loterii Państwowej — Warszawa (Nalewki 2).

7. Generalna Dyrekcja Monopoli Tytoniowego — Warszawa (Nowy Świat 4).

8. Generalna Dyrekcja Monopoli Spirytusowego — Warszawa (Leszno 1).

9. Mennica Państwowa — Warszawa (Praga, Żąbkowska 27-31).

10. Państwowe Zakłady Graficzne — Warszawa (Al. Jerozolimska 91).

11. Centralna Kasa Skarbowa — Warszawa (Rymarska 3-5).

12. Pocztowa Kasa Oszczędności — Warszawa (Jasna 9).

13. Straż Graniczna.

Straż graniczna jest organem wykonawczym władz celnych w zakresie celnej ochrony granic i zapobiegania nielegalnemu ich przekraczaniu oraz dochodzenia i ścigania przestępstw skarbowych, przy czym działalność jej obejmuje zasadniczo jedynie obszar powiatów granicznych.

Straż graniczna jest zorganizowana w sposób wojskowy w inspektoraty, komisariaty i placówki straży granicznej.

Na czele straży granicznej stoi podległa ministrowi skarbu Komenda Straży Granicznej — Warszawa (Leszno 5).

Komendantowi straży granicznej podlegają okręgowe inspektoraty straży granicznej:

mazowiecki — Ciechanów,

pomorski — Czersk,

wielkopolski — Poznań,

śląski — Katowice,

małopolski — Sanok,

wewnętrzny — Warszawa.

Okręgowym inspektorom straży granicznej podlegają graniczne inspektoraty straży granicznej.

Granicznym inspektorom straży granicznej podlegają komisariaty i podkomisarjaty straży granicznej.

Komisarzom straży granicznej podlegają placówki straży granicznej.

Ponadto ministrowi skarbu podlegają pod względem zwierzchniego nadzoru:

1. Bank Polski — Warszawa (Bielańska 10-12).

2. Bank Gospodarstwa Krajowego — Warszawa (Królewska 5 i Krakowskie Przedmieście 32).

MINISTER SPRAWIEDLIWOŚCI.

Minister sprawiedliwości jako naczelny prokurator Rzeczypospolitej Polskiej sprawuje nadzór nad urzędami prokuratorskimi, czuwa nad należytem wymiarem sprawiedliwości, kieruje zarządem sądowym i więziennym oraz udziela opinii i porad prawnych na żądanie władz państwowych.

Ministerstwo Sprawiedliwości — Warszawa (Długa 7).

Skład: Departamenty Ustawodawczy, Administracyjny i Karny.

Ministrowi sprawiedliwości podlegają:

1. Prokurator przy Sądzie Najwyższym, prokuratorzy przy sądach apelacyjnych i prokuratorzy przy sądach okręgowych w drodze służbowej.

2. Więzienia państwowe.

3. Redakcja i Administracja Dziennika Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej — Warszawa (Długa 50).

Przy ministrze sprawiedliwości znajduje się Komisja Kodyfikacyjna Rzeczypospolitej Polskiej — Warszawa (Mokotowska 14).

MINISTER WYZNAŃ RELIGIJNYCH I OŚWIECENIA PUBLICZNEGO.

Minister wyznań religijnych i oświecenia publicznego kieruje polityką wyznaniową i szkolną państwa. Zakres działania jego obejmuje zarząd szkolnictwa powszechnego, średniego i wyższego oraz szkolnictwa zawodowego, oświatę pozaszkolną, sprawy higieny i budownictwa szkolnego, opiekę nad nauką, literaturą i sztuką oraz nadzór nad archiwami, bibliotekami, muzeami i teatrami, ponadto sprawy wyznaniowe.

Ministerstwo Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego — Warszawa (Bagatela 12, Hoża 88 i Al. Ujazdowska 37).

Skład: Departamenty Ogólny, Szkolnictwa Ogólnokształcącego, Szkolnictwa Zawodowego, Nauki i Szkół Wyższych, Sztuki i Wyznań Religijnych oraz Wydział Archiwów Państwowych.

Ministrowi wyznań religijnych i oświecenia publicznego podlegają kuratorja okręgów szkolnych — Warszawa (Al. Ujazdowska 20), Brześć n. B., Katowice, Kraków, Lublin, Lwów, Łódź, Łuck, Poznań, Toruń i Wilno oraz wizytator Liceum Krzemienieckiego.

Kuratorom okręgów szkolnych podlegają inspektoraty szkolne.

MINISTER ROLNICTWA.

Minister rolnictwa kieruje polityką rolną państwa. Zakres działania jego obejmuje sprawy rolnictwa i leśnictwa, meljoracje rolne,

sprawy hodowlane i weterynaryjne, zarząd niższego szkolnictwa rolniczego, nadzór nad przemysłem rolnym oraz zarząd dóbr państwowych.

Ministerstwo Rolnictwa — Warszawa (Senatorska 15).

Skład: Departamenty Ogólny, Rolnictwa, Chowu Koni, Weterynarii i Leśnictwa oraz Samodz. Wydział Wojskowy.

Ministrowi rolnictwa podlegają:

1. Okręgowe dyrekcje lasów państwowych — Warszawa (Senatorska 29), Białowieża, Bydgoszcz, Lwów, Łuck, Poznań, Radom, Sieulce, Toruń i Wilno.

2. Państwowy Instytut Meteorologiczny — Warszawa (Nowy Świat 72).

3. Państwowy Instytut Weterynaryjny — Warszawa (Grochowska 77).

4. Państwowe instytuty gospodarstwa rolnego — Bydgoszcz i Puławy.

MINISTER PRZEMYSŁU I HANDLU.

Minister przemysłu i handlu kieruje polityką przemysłową i handlową państwa. Zakres działania jego obejmuje sprawy górnictwa i hutnictwa, przemysłu, handlu wewnętrznego i zagranicznego, ochronę własności przemysłowej, sprawy miar i wag oraz nadzór nad instytucjami przemysłowymi i handlowymi.

Ministerstwo Przemysłu i Handlu — Warszawa (Elektoralna 2).

Skład: Departament Ogólny, Górniczo-Hutniczy, Przemysłowy, Handlowy i Morski oraz Samodz. Wydział Wojskowy.

Ministrowi przemysłu i handlu podlegają:

1. Główny Urząd Miar — Warszawa (Elektoralna 2).

Głównemu Urzędowi Miar podlegają okręgowe urzędy miar — Warszawa (Piękna 66a), Królewska Huta, Lublin, Lwów, Poznań i Wilno.

Okręgowym urzędom miar podlegają miejscowe urzędy miar.

2. Okręgowe urzędy probiercze — Warszawa (Złota 22), Kraków, Lwów i Wilno.

3. Urząd Patentowy — Warszawa (Elektoralna 2).

4. Główna Dyrekcja Państwowych Zakładów Górniczych i Hutniczych — Warszawa (Elektoralna 2).

5. Dyrekcja Salin Państwowych — Warszawa (Elektoralna 2).

6. Państwowy Instytut Geologiczny — Warszawa (Nowy Świat 72).

7. Państwowy Instytut Eksportowy — Warszawa (Elektoralna 2).

8. Instytut Badania Konjunktur Gospodarczych i Cen — Warszawa (Elektoralna 2).

9. Wyższe urzędy górnicze — Warszawa (Jasna 9), Katowice i Kraków.

Wyższym urzędом górniczym podlegają okręgowe urzędy górnicze.

MINISTER KOMUNIKACJI.

Minister komunikacji kieruje polityką komunikacyjną państwa w dziedzinie kolei żelaznych i lotnictwa. Zakres działania jego obejmuje zarząd państwowych kolei żelaznych oraz nadzór nad lotnictwem z wyjątkiem lotnictwa wojskowego.

Ministerstwo Komunikacji — Warszawa (Nowy Świat 14).

Skład: Departamenty Ogólny, Finansowy, Handlowo-Taryfowy, Ruchu, Utrzymania i Budowy, Mechaniczny i Zasobów, Biuro Personalne oraz Wydziały Wojskowy, Sanitarny i Lotnictwa Cywilnego.

Ministrowi komunikacji podlegają:

Okręgowe dyrekcje kolei państwowych — Warszawa (Nowy Świat 13), Gdańsk, Katowice, Kraków, Lwów, Poznań, Radom, Stanisławów i Wilno.

Okręgowym dyrekcjom kolei państwowych podlegają urzędy kolejowe.

MINISTER POCZT I TELEGRAFÓW.

Minister poczt i telegrafów kieruje polityką komunikacyjną państwa w dziedzinie poczt i telegrafów. Zakres działania jego obejmuje zarząd państwowych poczt i telegrafów.

Ministerstwo Poczt i Telegrafów — Warszawa (Plac Napoleona 8).

Skład: Departamenty Ogólny, Pocztowy i Techniczny oraz Wydział Wojskowy.

Ministrowi poczt i telegrafów podlegają okręgowe dyrekcje poczt i telegrafów — Warszawa (Plac Napoleona 10), Bydgoszcz, Gdańsk, Katowice, Kraków, Lublin, Lwów, Poznań i Wilno.

Okręgowym dyrekcjom poczt i telegrafów podlegają urzędy pocztowe i telegraficzne.

MINISTER ROBÓT PUBLICZNYCH.

Minister robót publicznych kieruje polityką budowlaną i komunikacyjną państwa w dziedzinie dróg kołowych i wodnych. Zakres działania jego obejmuje zarząd budynków państwowych oraz dróg kołowych i wodnych, odbudowę obszarów zniszczonych, sprawy po-

miarów topograficznych i hydrograficznych oraz sprawy elektryfikacyjne.

Ministerstwo Robót Publicznych — Warszawa (Kredytowa 9 i Plac Dąbrowskiego 8).

Skład: Departamenty Ogólny, Wodny, Budowlany, Drogowy i Prawno-Administracyjny oraz Wydział Elektryczny i Samodź. Referat Wojskowy.

Ministrowi robót publicznych podlegają:

1. Dyrekcja Robót Publicznych na m. st. Warszawę — Warszawa (Kredytowa 9)*).
2. Dyrekcje dróg wodnych — Warszawa (Jaana 10) i Wilno.

MINISTER PRACY I OPIEKI SPOŁECZNEJ.

Minister pracy i opieki społecznej kieruje polityką socjalną państwa. Zakres działania jego obejmuje ochronę pracy w górnictwie, przemyśle i handlu, opiekę społeczną nad dziećmi, młodocianymi i dorosłymi, sprawy inwalidzkie, sprawy pośrednictwa pracy, emigracyjne i ubezpieczeń społecznych.

Ministerstwo Pracy i Opieki Społecznej — Warszawa (Plac Dąbrowskiego 1 i Nowowiejska 45).

Skład: Wydział Prezydjalny, Departamenty Pracy, Opieki Społecznej i Ubezpieczeń Społecznych.

Ministrowi pracy i opieki społecznej podlegają:

1. Okręgowe inspekcje pracy — Warszawa (Marszałkowska 84 na m. st. Warszawę i Al. Jerozolimską 6 na woj. warszawskie), Białystok, Kielce, Kraków, Lublin, Lwów, Łódź, Poznań, Toruń, Stanisławów i Wilno.

Okręgowym inspektorom pracy podlegają obwodowe inspekcje pracy.

2. Główny Urząd Ubezpieczeń — Warszawa (Podwale 3).

Głównemu Urzędowi Ubezpieczeń podlegają okręgowe urzędy ubezpieczeń — Warszawa (Świętokrzyska 9), Lwów i Poznań.

3. Urząd Emigracyjny — Warszawa (Królewska 23).

Etapy — Gdańsk i Wejherowo.

Ekspozytury — Lwów i Mysłowice.

MINISTER REFORM ROLNYCH.

Minister reform rolnych kieruje przebudową ustroju rolnego w państwie. Zakres działania jego obejmuje sprawy parcelacji, regulacji i osadnictwa.

*) Okręgowe dyrekcje robót publicznych w województwach wchodziły w skład urzędów wojewódzkich.

Ministerstwo Reform Rolnych — Warszawa (Plac Dąbrowskiego 5).
Skład: Departamenty Ogólny, Urządzeń Rolnych i Ekonomiczno-Finansowy.

Przy Ministerstwie Reform Rolnych znajduje się Główna Komisja Ziemska.

Ministrowi reform rolnych podlegają:

1. Okręgowe urzędy ziemskie — Warszawa (Aleja Ujazdowska 7), Białystok, Brześć n. B., Grodno, Grudziądz, Katowice, Kielce, Kraków, Lublin, Lwów, Łuck, Piotrków, Poznań i Wilno.

Przy okręgowych urzędach ziemskich znajdują się okręgowe komisje ziemskie.

Okręgowym urzędom ziemskim podlegają powiatowe urzędy ziemskie.

2. Państwowy Bank Rolny — Warszawa (Nowogrodzka 50).

SAMORZĄD.

Obok administracji państwowej istnieje samorząd terytorjalny, którego przedstawicielstwom przekazuje państwo w określonym ustawowo zakresie prawo stanowienia w dziedzinie administracji, gospodarstwa i kultury.

Jednostki administracji państwowej są równocześnie jednostkami samorządu terytorjalnego.

Organem, stanowiącym w sprawach, należących do zakresu działania samorządu, są rady obieralne, mianowicie sejmiki wzgl. rady wojewódzkie i powiatowe oraz rady miejskie i gminne.

Organem wykonawczym samorządu są organa kolegjalne, wybierane przez przedstawicielstwo samorządu, pod przewodnictwem przedstawicieli państwowych władz administracyjnych, mianowicie wydziały wojewódzkie i powiatowe oraz magistraty i zarządy gminne.

Nadzór nad działalnością samorządu sprawuje państwo przez organa samorządu wyższego stopnia, jeżeli nie jest on przekazany ustawowo sądownictwu administracyjnemu.

Dla poszczególnych dziedzin życia gospodarczego przewiduje się ponadto samorząd gospodarczy, który wykonywać będą izby rolnicze, rzemieślnicze, przemysłowe, handlowe i t. d. połączone w Naczelną Izbę Gospodarczą z zadaniem współpracy z władzami państwowymi w kierowaniu życiem gospodarczym i w zamierzeniach ustawodawczych.

SĄDOWNICTWO ADMINISTRACYJNE.

Do orzekania o legalności aktów administracyjnych władz państwowych i samorządowych powołane jest sądownictwo administracyjne, oparte na zasadzie współdziałania czynnika obywatelskiego i sędziowskiego, z Najwyższym Trybunałem Administracyjnym na czele.

Z pod orzecznictwa Najwyższego Trybunału Administracyjnego wyłączone są sprawy należące do właściwości sądów, sprawy pozostawione swobodnemu uznaniu władz administracyjnych, sprawy mianowania na publiczne urzędy, sprawy dotyczące działań wojennych oraz organizacji i mobilizacji sił zbrojnych z wyjątkiem spraw uzupełnienia i zaopatrzenia, wreszcie sprawy dyscyplinarne.

Najwyższy Trybunał Administracyjny — Warszawa (Miodowa 22).

Wojewódzkie sądy administracyjne w byłym zaborze niemieckim.

4. Władza sądowa.

SĄDY.

Władzę sądową sprawują niezależne sądy, wymierzając sprawiedliwość w imieniu Rzeczypospolitej Polskiej.

Sądownictwo opiera się na zasadzie jawności rozpraw.

Sędziowie są niezawisli w sprawowaniu swego urzędu i podlegają tylko ustawom.

Sędziów mianuje w zasadzie prezydent Rzeczypospolitej, sędziowie pokoju są jednak wybierani przez ludność.

Sądy dzielą się na sądy powszechne i sądy wojskowe.

Sądy powszechne:

1. Sąd Najwyższy — Warszawa (Plac Krasińskich 5).

2. Sądy apelacyjne — Warszawa (Plac Krasińskich 3), Katowice, Kraków, Lublin, Lwów, Poznań, Toruń i Wilno.

3. Sądy okręgowe na obszarze Sądu Apelacyjnego w Warszawie — Biała Podlaska, Białystok, Kalisz, Łomża, Łódź, Mława, Piotrków, Płock, Siedlce, Sosnowiec, Suwałki, Warszawa (Miodowa 15) i Włocławek, na obszarze Sądu Apelacyjnego w Katowicach — Cieszyn i Katowice, na obszarze Sądu Apelacyjnego w Krakowie — Jasło, Kraków, Nowy Sącz, Rzeszów, Tarnów i Wadowice, na obszarze Sądu Apelacyjnego w Lublinie — Kielce, Lublin, Łuck, Radom, Równe i Zamość, na obszarze Sądu Apelacyjnego we Lwowie — Brzeżany, Czortków, Kołomyja, Lwów, Przemyśl, Sambor, Sanok, Stanisławów, Stryj, Tarnopol i Złoczów, na obszarze Sądu Apelacyjnego w Poznaniu — Bydgoszcz, Gniezno, Leszno, Ostrów i Poz-

nań, na obszarze Sądu Apelacyjnego w Toruniu — Chojnice, Grudziądz, Starogard i Toruń, na obszarze Sądu Apelacyjnego w Wilnie — Grodno, Nowogródek, Pińsk i Wilno.

4. Sądy powiatowe.

5. Sędziowie pokoju.

Sądy wojskowe — patrz „Dział Wojskowy”.

PROKURATORY.

Przy Sądzie Najwyższym, sądach apelacyjnych i sądach okręgowych znajdują się prokuratury podległe ministrowi sprawiedliwości.

TRYBUNAŁ KOMPETENCYJNY.

Do rozstrzygania sporów o właściwość między władzami administracyjnymi i sądami powołany jest Trybunał Kompetencyjny.

Trybunał Kompetencyjny składa się z 2 prezesów mianowanych z pośród sędziów Najwyższego Trybunału Administracyjnego i Sądu Najwyższego oraz 14 członków, z których 4 mianowanych z pośród sędziów Najwyższego Trybunału Administracyjnego, 4 mianowanych z pośród sędziów Sądu Najwyższego, 6 mianowanych z pośród osób, odznaczających się szczególną znajomością prawa, jednak nie piastujących urzędu ani w administracji, ani w sądownictwie (profesorów wyższych uczelni).

5. Powszechne obowiązki i prawa obywateli.

Obywatelstwo polskie nabywa się przez urodzenie lub nadanie, przyczem obywatel polski nie może być równocześnie obywatelem państwa obcego.

Obowiązki obywateli:

- a) wierność dla państwa, przestrzeganie konstytucji, ustaw i rozporządzeń oraz poszanowanie prawowitej władzy,
- b) wychowanie i wykształcenie dzieci,
- c) ponoszenie ustawowych ciężarów publicznych,
- d) służba wojskowa i świadczenia wojenne,
- e) pełnienie obowiązków publicznych, do których powoła naród lub właściwa władza.

Prawa obywateli:

- a) równość wszystkich wobec prawa i dostępność dla wszystkich urzędów publicznych w związku ze zniesieniem przywilejów rodowych i stanowych oraz tytułów i herbów rodowych,
- b) czynne i bierne prawo wyborcze,

e) pełna ochrona życia, wolności i mienia, w szczególności prawo do ochrony sądowej, prawo do wynagrodzenia przez państwo i samorząd szkody, wyrządzonej przez niezgodną z prawem działalność władz, prawo petycji, wolność prasy i słowa, wolność zachowania i pielęgnowania narodowości i religii, wolność sumienia i wyznania, wolność nauki i nauczania.

d) swobodne rozporządzanie swoją osobą i majątkiem, wolność osobista, nietykalność mieszkania, tajemnica listowa, prawo koalicji, zgromadzania się i zawiązywania stowarzyszeń.

Prawa wolności osobistej, nietykalności mieszkania, wolności prasy, tajemnicy listowej oraz koalicji, zgromadzania się i zawiązywania stowarzyszeń mogą być zawieszane podczas trwania stanu wyjątkowego i wojennego.

Wyznania są równouprawnione z tem, że wyznanie rzymsko-katolickie, jako wyznanie większości narodu, zajmuje naczelne stanowisko w państwie.

Wychowanie dzieci bez dostatecznej opieki rodzicielskiej, troska o stan moralny w zakładach publicznych i opieka nad macierzyństwem są obowiązkiem państwa.

Nauka obowiązuje wszystkich w zakresie szkoły początkowej i jest bezpłatna w szkołach publicznych. Szkoły prywatne podlegają nadzorowi państwa.

Własność jest podstawą ustroju społecznego i porządku prawnego, zaś ograniczenie lub zniesienie jej może nastąpić tylko ze względów publicznych za odszkodowaniem. Obrót ziemią jest ograniczony.

Praca pozostaje pod szczególną opieką państwa.

Mniejszości narodowościowe mają zapewniony pełny rozwój i mogą tworzyć samorządowe związki.

K o ś c i ó ł K a t o l i c k i .

Kościół Katolicki w Polsce zorganizowany jest w prowincje kościelne (metropolje), archidiecezje i diecezje, dziekanaty i parafje.

Prowincje kościelne dzielą się na archidiecezje i diecezje.

Archidiecezje i diecezje dzielą się na dziekanaty.

Dziekanaty dzielą się na parafje.

Obrządek	Prowincje kościelne	Archidiecezje i diecezje	Siedziba
i a s k i r o c i n s k i	gnieźnieńsko-poznańska	Archidiecezja gnieźnieńsko-poznańska Diecezja chełmińska " włocławska	Poznań Pelplin Włocławek
	warszawska	Archidiecezja warszawska Diecezja płocka " sandomierska " lubelska " podlaska " łódzka	Warszawa Płock Sandomierz Lublin Siedlce Łódź
	wileńska	Archidiecezja wileńska Diecezja łomżyńska " pińska	Wilno Łomża Pińsk
	lwowska	Archidiecezja lwowska Diecezja przemyska " łucka	Lwów Przemyśl Łuck
	krakowska	Archidiecezja krakowska Diecezja tarnowska " kielecka " częstochowska " śląska	Kraków Tarnów Kielce Częstochowa Katowice
grecki	lwowska	Archidiecezja lwowska Diecezja przemyska " stanisławowska	Lwów Przemyśl Stanisławów
ormiański	—	Archidiecezja lwowska	Lwów

Ustrój monetarny.

Jednostką monetarną Rzeczypospolitej Polskiej jest złoty (zl.), który dzieli się na 100 groszy (gr.).

Z jednego kilograma czystego złota wybija się 5924,44 złotych, czyli jeden złoty zawiera 0,1688 grama czystego złota.

Monety.

Monety są złote, srebrne, nikłowe i brązowe.

Monety złote są wybijane ze stopu zawierającego na tysiąc części ogólnej wagi 900 części złota i 100 części miedzi. Z jednego kilo-

grama tego stopu wybijają się 5.832 zł. Są monety po 100, 50 i 25 zł. Monety po 25 zł. noszą nazwę dukatów.

Monety po 100 zł. — waga 18.7546 g., średnica 30 mm.

" " 50 " — " 9.3773 " " 24 "

" " 25 " — " 4.6886 " " 19.5 "

Monety srebrne po 5 zł. są wybijane ze stopu, zawierającego na tysiąc części ogólnej wagi 750 części srebra i 250 części miedzi. Monety srebrne po 2 zł. są wybijane ze stopu, zawierającego na tysiąc części ogólnej wagi 500 części srebra i 500 części miedzi. Są monety po 5 i 2 oraz przejściowo po 1 zł.

Monety po 5 zł. — waga 18 g. średnica 33 mm.

" " 2 " — " 10 " " 27 "

" " 1 " — " 5 " " 23 "

Monety niklowe wybijane są z czystego niklu. Są monety po 1 zł. oraz 50, 20 i 10 gr.

Monety po 1 zł. — waga 7 g. średnica 25 mm.

" " 50 gr. — " 5 " " 23 "

" " 20 " — " 3 " " 20 "

" " 10 " — " 2 " " 17.6 "

Monety brązowe wybijane są ze stopu, zawierającego na tysiąc części ogólnej wagi 950 części miedzi, 40 części cyny i 10 części cynku. Są monety po 5, 2 i 1 gr.

Monety po 5 gr. — waga 3 g. średnica 20 mm.

" " 2 " — " 2 " " 17.6 "

" " 1 " — " 1.5 " " 14.7 "

W obiegu znajdują się monety brązowe, niklowe i srebrne. Monety złote są wybijane przez Mennicę Państwową osobom prywatnym, zgłaszającym do przebiccia pewną ilość złota, nie mniejszą jednak jak 100 gr.

Moc umarzania zobowiązań mają monety złote bez ograniczenia, monety srebrne po 5 zł. do kwoty 500 zł., srebrne po 2 zł. i niklowe po 1 zł. do kwoty 100 zł. przy każdej wypłacie, monety niklowe i brązowe do kwoty 10 zł. łącznie przy każdej wypłacie.

Kasy państwowe przyjmują monety wszelkich rodzajów w każdej ilości.

Pieniądze papierowe.

Pieniądze papierowe są dwojakiego rodzaju:

Noty Banku Polskiego po 500, 100, 50, 20 i 10 zł.

Bilety zdawkowe Ministerstwa Skarbu po 5 zł.

Jednostki monetarne.

Państwo	Jednostka monetarna	Wartość nominalna 100 jedn. w złotych
Argentyna	peso — 100 centavos	860.—
Austria	szyling — 100 groszy	125.44
Belgia	belg — 100 centymów	124.70
Boliwia	boliviano — 100 centavos	347.—
Brazylja	milrejs — 1000 rejsów	285.52
Bulgaria	lewa — 100 stotinków	172.—
Chile	peset — 100 centavos	108.—
Chiny	tael — 100 cash	1333.—
Czechoslowacja	korona — 100 halerzy	180.62
Dania	korona — 100 öre	238.87
Egipt	funt — 100 piastrow	4407.—
Ekwador	siukr — 100 centavos	178.—
Estonja	marka — 100 fenigów	172.—
Finlandja	marka — 100 fenigów	172.—
Francja	frank — 100 centimów	172.—
Gdańsk	gulden — 100 fenigów	173.51
Grecja	drachma — 100 lepta	172.—
Gwatemala	kwetzal — 100 centavos	891.—
Hiszpanja	peset — 100 centimów	172.—
Holandja	gulden — 100 centów	358.31
Indje	rupia — 16 annas po 12 pień.	435.16
Italia	lira — 100 centesimów	172.—
Japonia	jen — 100 sen po 100 rin	444.33
Jugosławja	denar — 100 para	172.—
Kanada	dolar — 100 centów	891.41
Kolumbia	peset — 100 centavos	868.—
Kuba	peset — 100 centavos	891.—
Litwa	lit —	
Łotwa	lat — 100 groszy	172.—
Meksyk	peset — 100 centavos	444.—
Niemcy	marka — 100 fenigów	212.33
Nikaragua	kordoba — 100 centów	891.—
Norwegja	korona — 100 öre	238.87
Panama	balboa — 2 peso	891.—
Paragwaj	peset — 100 centavos	860.—
Peru	libra —	4338.—
Portugalia	milrejs — 1000 rejsów	975.24
Rumunja	leja — 100 bani	172.—
San Domingo	peset — 100 centavos	891.—
Stany Zjedn.	dolar — 100 centów	891.41
Szwajcaria	frank — 100 centimów	172.—
Szwecja	korona — 100 öre	238.87
Turcja	funt — 100 piastrow	3916.—
Urugwaj	peset — 100 centavos	922.—
Wenezuela	bolivar — 100 centavos	172.—
Węgry	pengö — 100 filler	156.—
Wlk. Brytanja	funt szterl.—20 szylingów po 12 pens.	4338.—
Z. S. R. R	czerwoniec — 10 rubli po 100 kop.	4587.—

Budżet państwa na rok 1929/30.

C Z E Ś Ć					Wydatki	Dochody
					w z ł o t y c h	
A. ADMINISTRACJA (brutto)						
1.	Prezydent Rzeczypospolitej				3.862.963	275.160
2.	Sejm i Senat				10.539.732	286.821
3.	Kontrola Państwowa				7.381.327	145.055
4.	Prezydjum Rady Ministrów				2.972.133	33.940
5.	Ministerstwo Spraw Zagranicznych				55.390.861	12.150.000
6.	Ministerstwo Spraw Wojskowych				812.834.787	3.500.000
7.	Ministerstwo Spraw Wewnętrznych				235.221.157	15.613.054
8.	Ministerstwo Skarbu				145.985.780	1.706.691.627
9.	Ministerstwo Sprawiedliwości				123.174.890	43.192.975
10.	Ministerstwo Przemysłu i Handlu				56.523.966	12.444.500
11.	Ministerstwo Komunikacji				18.774.900	523.130
12.	Ministerstwo Rolnictwa				60.649.278	11.419.478
13.	Ministerstwo Wyzn. Rel. i Ośw. Publ.				433.276.456	10.771.265
14.	Ministerstwo Robót Publicznych				162.132.523	35.125.000
15.	Ministerstwo Pracy i Opieki Społ.				65.409.585	934.125
16.	Ministerstwo Reform Rolnych				72.909.762	5.077.525
17.	Ministerstwo Poczty i Telegrafów				2.818.611	5.349
18.	Emerytury				113.660.000	27.670.000
19.	Renty inwalidzkie i pensje				135.070.000	—
20.	Długi państwowe				247.311.420	—
R a z e m administracja					2.765.900.131	1.885.849.004
B. PRZEDSIĘBIORSTWA (netto)						
4.	Prezydjum Rady Ministrów (Posłka Agencja Telegraficzna, Drukarnie Państwowe, Wydawnictwa Państwowe)				831.100	738.330
6.	Ministerstwo Spraw Wojskowych (Państwowe Wytwórnice Uzbrojenia, Państwowa Wytwórnia Prochu i Materiałów Kruszacych, Państwowe Zakłady Lotnicze, Państwowe Zakłady Inżynierji, Państwowe Zakłady Umundurowania)				19.500.000	—
7.	Ministerstwo Spraw Wewnętrznych (Zdrojowiska państwowe, Państwowe Zakłady Przemysłowo-Zbożowe)				1.500.000	—
8.	Ministerstwo Skarbu (Państwowe Zakłady Graficzne, Mennica Państwowa)				—	—
10.	Ministerstwo Przemysłu i Handlu (Państwowe przedsiębiorstwa górnicze, hutnicze, przemysłowe i handlowe)				56.500	—
11.	Ministerstwo Komunikacji (Polskie Koleje Państwowe)				—	68.374.300
12.	Ministerstwo Rolnictwa (Polskie Lasy Państwowe)				—	80.394.580

C Z E Ś C		Wydatki	Dochody
		w z ł o t y c h	
14.	Ministerstwo Robót Publicznych (Państwowe Zakłady Wodociągowe)	—	—
15.	Ministerstwo Pracy i Opieki Społecznej. (Etapy Urzędu Emigracyjnego)	—	—
17.	Ministerstwo Poczty i Telegrafów (Polska poczta, telegraf i telefon)	—	15.094.200
R a z e m przedsiębiorstwa		21.887.600	164.601.410
C. MONOPOLE (netto)			
8.	Ministerstwo Skarbu		
	Monopol solny	—	47.230.000
	Monopol tytoniowy	—	405.000.000
	Monopol spirytusowy	—	426.543.000
	Loterja państwowa	—	17.000.000
	Monopol zapalczany	—	8.694.000
R a z e m monopole		—	904.517.000
R a z e m budżet		2.787.787.731	2.954.967.414

Budżet Ministerstwa Spraw Wojskowych.

D Z I A Ł		Wydatki	Dochody
		w z i o t y c h	
1.	Władze centralne	13.701.796	—
2.	Utrzymanie wojska	502.510.137	2.521.825
3.	Uzbrojenie	73.692.849	192.636
4.	Żegluga powietrzna	23.339.000	336.057
5.	Dział inżynieryjno-budowlany	35.475.961	246.006
6.	Dział techniczny	14.970.896	172.526
7.	Sanitarjat i weterynarja.	3.472.106	4.156
8.	Szkolnictwo	5.012.756	—
9.	Wydatki ogólne	107.265.286	—
10.	Marynarka	33.394.000	26.800
R a z e m		812.834.787	3.500.00

Długi państwowe.

Z dniem 31. XII. 1928 wynosiły.

długi wewnętrzne 335.232 zł.

długi zagraniczne 3.809.511 zł.

R a z e m 4.144.743 zł.

Stany budżetowe na rok 1929/30.

SILY ZBROJNE.

W O J S K O					
Oficerowie	Marsz.	1	Szeregowi zawodowi	Chor.	1.600
	Gen. broni	11		St. sierż.	5.028
	Gen. dyw.	36		Sierż.	10.147
	Gen. bryg.	81		Plut.	12.664
	Plk.	476		Kpr.	3.061
	Pplk.	875		Nadterm.	4 500
	Mjr.	2.468	Razem		37.000
	Kpt.	5.990	Szeregowi niezawod.	Plut.	210.589
	Por.	6.550		Kpr.	
	Ppor.	1.417		St. szer.	
Razem 17,905 *)		Szer.			
		Razem 210.589**			
M A R Y N A R K A					
Oficerowie	Wiceadm.	—	Szeregowi zawodowi	Chor.	28
	Kontradm.	2		St. bosm.	69
	Kmdr.	9		Bosm.	122
	Kmdr. por.	27		Bosm. mat.	202
	Kmdr. ppor.	51	Mat	279	
	Kpt.	135	Razem		700
	Por.	61	Szeregowi niezawod.	Nadterm.	388
	Ppor.	25		St. mar.	492
Razem 310		Mar.		1.400	
		Razem 2,280			
O G Ó Ł E M		Wojsko	265.494		
		Marynarka	3.290		
		Sily zbrojne	268.784		

KORPUS OCHRONY POGRANICZA.

Oficerowie	Gen. dyw.	1	Szeregowi	St. sierż.	175
	Gen. bryg.	—		Sierż.	660
	Plk.	10		Plut.	1.059
	Pplk.	19		Kpr.	4.975
	Mjr.	69		St. szer.	3.021
	Kpt.	265		Szer.	15.642
	Por.	501		Razem	25.532
	Ppor. i chor.	59	Ogółem 26.456		
Razem		924			

*) W tem 805 oficerów rezerwy.

**) W tem 1950 uczniów szkół podchorążych,
10639 szeregowych rezerwy.

STRAŻ GRANICZNA.

Oficerowie	Komendant	1	Szeregowi	St. przodownik . . .	150
	Nadinspektor	3		Przodownik	595
	Inspektor	22		St. strażnik	986
	Nadkomisarz	30		Strażnik	4.053
	Komisarz	59		Razem	5.784
	Podkomisarz	113		Ogółem	6.059
	Aspirant	47			
		Razem		275	

POLICJA PAŃSTWOWA.

Oficerowie	Generalny inspektor	1	Szeregowi	St. przodownik	2.150
	Nadinspektor	2		Przodownik	3.832
	Inspektor	26		St. posterunkowy	5.253
	Podinspektor	47		Posterunkowy	19.223
	Nadkomisarz	64		Razem	30.458
	Komisarz	210			
	Podkomisarz	293			
	Aspirant	210			
		Razem		853	

P O L S K A PAŃSTWOWA LOTERJA KLASOWA

Może zapewnić grającym
dobrobyt!

Połowa losów wygrywa!

Ciągnięcie co miesiąc!

Wygrane: 750.000 zł.

350.000 „

250.000 „

150.000 „

100.000 „

i t. d.

Losy (w cenie po 10 zł. za ćwiartkę)
są do nabycia w kolekturach
wszystkich większych miast Polski.

KOLEKTURY LOTERJI PAŃSTWOWEJ

JANINY HAŁADEJOWEJ

p. f.

„SZUKASZ SZCZĘŚCIA?

— OŚTĄP NA CHWILĘ!“

W A R S Z A W A

CENTRALA: NOWY-ŚWIAT 69.

ODDZIAŁ: KRAK.-PRZEDM. 87.

polecają duży wybór losów.

Ze względu na znaczną ilość posiadanych
losów bardzo często padają u nas

W I E L K I E W Y G R A N E.

Niedawno w naszej kolekturze padła

GŁÓWNA WYGRANA

Najlepszym świadectwem naszego powo-
dzenia są listy z podziękowaniem
z a s z c z ę ś l i w e l o s y.

Na prowincję wysyłamy losy na zlecenie listowne
lub po wpłaceniu należności na konto w P.K O. Nr. 956.

PLANY i PROSPEKTY DOSTARCZAMY
B E Z P Ł A T N I E.

„FLAMMARION”

WARSZAWA

MARSZAŁKOWSKA Nr. 96,

TEL. 284-59.

P O L E C A:

LORNETKI przyrządy optyczne, myśliwskie najnowszej konstrukcji o wielkiej światłosile (do obserwowania o zmierzchu).

APARATY fotograficzne i kinematograficzne, nowoczesnych systemów z obiektywami o wielkiej światłosile.

PRZYBORY do fotografii zawsze świeże w najlepszych gatunkach.

OKULARY I BINOKLE o szklach najwyższego gatunku „Zeiss - Punktal”.
Jako specjalność: najnowsze fasony amerykańskie w wielkim wyborze.

RADJOODBIORNIKI nowoczesne na prąd zmienny i stały (wyłączające miejscową stację), oraz bogaty wybór radjosprzętu.

U W A G A:

NA ŻĄDANIE WYSYŁAMY ILUSTROWANE
CENNIKI I KATALOGI BEZPŁATNIE.

PRZEMYSŁ I HANDEL ELEKTROTECHNICZNY

„WOLTAR“

SP. AKC.

Warszawa

Królewska 27

Telefony : 120-35, 177-68, 277-89

POLECA PO CENACH KONKURENCYJNYCH

Miedź elektrolityczną o wysokim przewodnictwie w postaci drutów, linek, szyn i tasiem. Haki i izolatory.

Przewodniki izolowane i w płaszczu ołowianym.
Kable ziemne dla niskiego i wysokiego napięcia.

Liczniki i automaty.

Wentylatory, silniki i prądnice.

Amperomierze i woltomierze.

oraz wszelkie materiały instalacyjne.

Dostawca I, II, VII, i IX Okręgowego Szefostwa Budownictwa oraz instytucji rządowych i samorządowych.

**FIRMA OZNACZONA MEDALEM
NA POWSZECHNEJ WYSTAWIE KRAJOWEJ
W POZNANIU**

Dział wojskowy.

- Dział wojskowy.

OBRONA PAŃSTWA.

Wojna współczesna.

Wojna współczesna przyniosła pojęcie wojny integralnej, wojny absorbującej życie społeczne i gospodarcze państw, wojny obliczonej na wyczerpanie jednego z przeciwników.

Wojna współczesna jest wojną narodów, których część walczy orężnie w polu, część współdziała z walczącymi w kraju.

W wojnie współczesnej uczestniczą prezydent Rzeczypospolitej i rząd, którzy kierują obroną państwa, siły zbrojne, które walczą orężnie w obronie państwa, wreszcie ludność, na której ciążyą szczególne obowiązki i której prawa ulegają ograniczeniom w interesie obrony państwa.

Prezydent Rzeczypospolitej.

Prezydent Rzeczypospolitej oprócz uprawnień, które posiada jako najwyższy zwierzchnik sił zbrojnych, wypowiada wojnę i zawiera pokój za uprzednią zgodą Sejmu, zarządza mobilizację na wniosek Rady Ministrów oraz przewodniczy Komitetowi Obrony Państwa, ponadto ma prawo również w zakresie obrony państwa

a) w wykonaniu ustaw i z powołaniem się na upoważnienie ustawowe wydawać rozporządzenia, zarządzenia, rozkazy i zakazy oraz zapewnić ich przeprowadzenie użyciem przymusu,

b) w czasie, gdy Sejm i Senat są rozwiązane, do chwili ponownego zebrania się Sejmu, wydawać w razie nagłej konieczności państwowej rozporządzenia z mocą ustawy z wyjątkiem spraw, zastrzeżonych przez konstytucję dla władzy ustawodawczej,

c) ponadto może być upoważniony przez ustawę do wydawania rozporządzeń z mocą ustawy w czasie i zakresie przez ustawę wskazanych.

Wspomniane rozporządzenia z mocą ustawy tracą moc obowiązującą, jeżeli nie zostaną złożone Sejmowi w ciągu 14 dni po najbliższem posiedzeniu Sejmu lub jeżeli po złożeniu ich Sejmowi zostaną przez Sejm uchylone.

Ponadto prezydentowi Rzeczypospolitej przysługuje prawo uznawania obszarów i miejscowości, które posiadają szczególną wagę dla obrony państwa, za obszary warowne lub rejony umocnione.

Siły zbrojne.

Siły zbrojne — patrz „Rozdz. II. Siły zbrojne“.

Rząd.

Rząd ponosi odpowiedzialność za przygotowanie i przeprowadzenie obrony państwa, w szczególności określa polityczne cele wojny, przygotowuje i przeprowadza ogólny plan wojny w dziedzinie poszczególnych działów administracji państwowej, dokonuje podziału zadań z zakresu obrony państwa między władze państwowe i samorządowe oraz sprawuje nadzór nad wykonaniem wspomnianych zadań.

Ponadto przysługuje mu prawo wydawania rozporządzeń, zarządzeń, rozkazów i zakazów w granicach upoważnienia ustawowego oraz zapewnienia ich przeprowadzenia użyciem przymusu.

Szczególne obowiązki i uprawnienia Rządu w zakresie obrony państwa określają ustawy i rozporządzenia z zakresu obrony państwa.

Organem Rządu do badania i opinjowania zagadnień, dotyczących obrony państwa, jest Komitet Obrony Państwa, który rozpatruje zagadnienia obrony państwa, opracowuje wytyczne dla jej organizacji oraz wnioski dla Rządu w zakresie jej przygotowania, wreszcie wydaje opinie w sprawach związanych z obroną państwa, a należących do zakresu działania kilku ministrów.

W skład Komitetu Obrony Państwa wchodzi prezydent Rzeczypospolitej jako przewodniczący, prezes Rady Ministrów jako zastępca przewodniczącego, minister spraw wojskowych, minister spraw wewnętrznych, minister spraw zagranicznych i minister skarbu oraz generalny inspektor sił zbrojnych jako członkowie.

Ponadto w skład Komitetu Obrony Państwa wejść mogą inni ministrowie w charakterze członków, jeżeli przedmiot obrad dotyczy ich zakresu działania, oraz powołane być mogą inne osoby.

Generalny inspektor sił zbrojnych jest z urzędu głównym referentem Komitetu Obrony Państwa, który nie może powziąć uchwały bez wysłuchania opinii generalnego inspektora sił zbrojnych.

Komitet Obrony Państwa zwołuje prezydent Rzeczypospolitej, bądź według swego uznania, bądź na wniosek prezesa Rady Ministrów, ministra spraw wojskowych lub generalnego inspektora sił zbrojnych.

Celem utrzymania ciągłości pracy przy generalnym inspektorze sił zbrojnych znajduje się Biuro dla Prac Komitetu Obrony Państwa, które przygotowuje materiały dla obrad Komitetu Obrony Państwa

i przekazuje powzięte przez Komitet Obrony Państwa uchwały do wykonania poszczególnym ministrom.

Ponadto w niektórych ministerstwach istnieją wydziały wojskowe, które opracowują zagadnienia, związane z obroną państwa, a dotyczące zakresu działania wspomnianych ministerstw, w szczególności wydziały wojskowe w Ministerstwie Spraw Wewnętrznych, Ministerstwie Rolnictwa, Ministerstwie Przemysłu i Handlu, Ministerstwie Komunikacji i Ministerstwie Poczty i Telegrafów oraz samodzielną referat wojskowy w Ministerstwie Robót Publicznych.

Obok centralnych władz państwowych w przygotowaniu i przeprowadzeniu obrony państwa biorą udział również okręgowe i powiatowe władze państwowe, w szczególności wojewodowie i starostowie.

Wojewodowie jako przedstawiciele Rządu na obszarze województw uzgadniają działalność administracji cywilnej oraz interesy gospodarcze województw z potrzebami obrony państwa.

W szczególności niezależnie od obowiązków, które ciążyą na administracji cywilnej w zakresie uzupełnienia i zaopatrzenia sił zbrojnych oraz w zakresie współdziałania sił zbrojnych z władzami cywilnymi w uśmierzaniu rozruchów lub przymusowym wykonywaniu przepisów prawnych, wojewodowie czuwają nad należytem uwzględnieniem interesów obrony państwa przez wszystkie działy administracji cywilnej oraz inicjują i kierują współdziałaniem czynników społecznych w akcji przygotowania obrony państwa.

W wypadku mobilizacji albo w wypadku, gdy ze względu na interes obrony państwa Rada Ministrów uzna to za konieczne, wojewodowie obejmują naczelne kierownictwo administracji państwowej na obszarze województw, przyczem wyjątek stanowią administracja wojskowa oraz administracja wymiaru sprawiedliwości, komunikacji, poczty i telegrafów. We wspomnianych wypadkach wojewodowie stają się zwierzchnikami wszystkich władz i urzędów państwowych.

Wojewodowie mogą za zgodą ministra spraw wewnętrznych przekazać czasowo niektóre lub wszystkie z wspomnianych uprawnień starostom, z którą to chwilą starostowie otrzymują w stosunku do powiatowych władz państwowych analogiczne uprawnienia, jak wojewodowie w stosunku do okręgowych władz państwowych.

Organem wojewodów do badania i opinjowania zagadnień, dotyczących obrony państwa na obszarze województw, mają być wojewódzkie komitety obrony państwa.

Podczas wojny następuje podział obszaru państwa na obszar krajowy i obszar wojenny.

Obszar krajowy podlega nadal poszczególnym ministrom w granicach ich zakresu działania.

Obszar wojenny podlega naczelnemu wodzowi, który z chwilą wprowadzenia stanu wojennego posiada rozległe uprawnienia nie tylko w stosunku do podległych mu władz i jednostek sił zbrojnych, lecz również w stosunku do znajdujących się na obszarze wojennym władz cywilnych i ludności.

Ludność.

Interes obrony państwa z jednej strony nakłada na ludność szczególne obowiązki, z drugiej strony ogranicza prawa ludności, wkraczając w ustrój społeczny i gospodarczy państwa, a nawet w życie prywatne obywateli nie tylko podczas wojny, lecz nawet już podczas pokoju.

Do najważniejszych obowiązków, nałożonych na obywateli w interesie obrony państwa, należą:

- a) obowiązek służby wojskowej,
- b) obowiązek służby pomocniczej,
- c) obowiązek osobistych świadczeń wojennych,
- d) obowiązek rzeczowych świadczeń wojennych,
- e) obowiązek odstępowania zwierząt i środków przewozowych na rzecz obrony państwa.

Ponadto należy tu wymienić ograniczenia praw obywateli w interesie obrony państwa wskutek

a) wprowadzenia stanu wojennego, które polegają na czasowym zawieszeniu konstytucją zagwarantowanych praw obywatelskich, mianowicie prawa wolności osobistej, nietykalności mieszkania, wolności prasy, tajemnicy korespondencji oraz prawa koalicji, zgromadzania się i zawiązywania stowarzyszeń,

b) przebywania, zamieszkania i posiadania nieruchomości na obszarach i w miejscowościach, uznanych za obszary warowne i rejonu umocnione,

c) przymusowego wycofania ludności i mienia z zagrożonych obszarów państwa.

Obowiązki i ograniczenia praw ludności w interesie obrony państwa normują ustawy i rozporządzenia z zakresu obrony państwa.

ROZDZIAŁ II.

SIŁY ZBROJNE.

Zadania sił zbrojnych.

Wojnę prowadzi cały naród, walczą orężnie w obronie państwa siły zbrojne.

W związku z powyższem dwojakie zadanie jest udziałem sił zbrojnych.

Głównem ich zadaniem jest

a) podczas wojny walka orężna,

b) podczas pokoju przygotowanie wszystkich zdolnych do służby wojskowej obywateli do zadań, które spoczną na nich podczas wojny, oraz zapewnienie przejścia sił zbrojnych ze stopy pokojowej na stopę wojenną czyli wyszkolenie i mobilizacja.

Pobocznem ich zadaniem jest współdziałanie z władzami cywilnymi w utrzymaniu bezpieczeństwa i porządku publicznego.

Skład sił zbrojnych.

Wojsko i marynarka.

Ze względu na środowisko, w którem walczą, siły zbrojne składają się z wojska lądowego i marynarki wojennej.

Wojsko walczy na lądzie, marynarka walczy na morzu.

Aeronautyka nie stanowi odrębnego rodzaju sił zbrojnych, lecz wchodzi w skład bądź wojska, bądź marynarki.

Ponadto w skład sił zbrojnych wchodzi podczas pokoju korpus ochrony pogranicza, podczas wojny straż graniczna i policja państwowa.

Bronie i służby.

Ze względu na zróżniczkowanie zadań i środków siły zbrojne składają się z broni i służb.

Bronie walczą, służby zapewniają siłom zbrojnym wszystko, co jest im do życia i walki potrzebne, w szczególności uzupełnienie w ludzi i konie, zaopatrzenie w materiał wszelkiego rodzaju, środki przewozowe, pomoc sanitarną i weterynaryjną, wymiar sprawiedliwości i opiekę duchowną (patrz — Rozdz. IX. Bronie i Rozdz. X. Służby).

Jednostki taktyczne.

Ze względu na dowodzenie siły zbrojne dzielą się na jednostki taktyczne, które dzielą się na wielkie jednostki i małe jednostki

(patrz — Rozdz. VII. Wielkie jednostki i Rozdz. VIII. Małe jednostki.)

Jednostki terytorjalne.

Niezależnie od podziału sił zbrojnych ze względu na dowodzenie na jednostki taktyczne obszar państwa dzieli się ze względu na administrację na jednostki terytorjalne, mianowicie na okręgi wojskowe (okręgi korpusów), które dzielą się na rejony służb i garnizony.

Podczas wojny następuje podział obszaru państwa na podległy ministrowi spraw wojskowych obszar krajowy oraz podległy naczelnemu wodzowi obszar wojenny, przyczem linja, rozgraniczająca oba obszary, ulegać może zmianom zależnie od przebiegu operacji.

Podległy naczelnemu wodzowi obszar wojenny dzieli się równolegle do linii frontu na obszar operacyjny i obszar etapowy, prostopadle do linii frontu na obszary poszczególnych armji.

Władze sił zbrojnych.

Dowódcy, sztaby, szefowie broni i służb, kwatery główne.

Na czele każdej jednostki stoi dowódca.

Dowódca na każdym szczeblu dowodzenia jest źródłem woli i rozkazodawstwa w stosunku do podległej mu jednostki. Powołany on jest do pobierania decyzji i ponoszenia za nią odpowiedzialności.

Dowódca sprawuje dowództwo nad podległą mu jednostką a władza jego rozciąga się na wszelkie zagadnienia, wynikające z zadań sił zbrojnych zarówno podczas pokoju, jak też podczas wojny. Władza dowódcy obejmuje więc przygotowanie podległej mu jednostki do wojny, użycie jej taktyczne, zaopatrzenie jej materialne, wreszcie utrzymanie w niej odpowiedniego poziomu moralnego i dyscypliny.

Do zasadniczych atrybucji dowódcy w sprawowaniu dowództwa należy:

- a) prawo rozkazodawstwa,
- b) prawo inspekcji i nadzoru nad sprawnością i gotowością bojową podległej mu jednostki,
- c) prawo pociągania podwładnych do odpowiedzialności,
- d) prawo dyscyplinarnego karania oraz udzielania pochwał i nagród,
- e) prawo walizkowania.

W razie nieobecności dowódcy zastępuje go przewidziany organizacyjnie, regulaminowo lub szczególnym rozkazem zastępca. Z chwilą objęcia dowództwa w zastępstwie wszystkie obowiązki i uprawnienia dowódcy oraz odpowiedzialność za sprawowanie dowództwa przechodzą na zastępcę.

Bezpośrednim organem dowódcy wielkiej jednostki jest sztab.

Zadaniem sztabu jest:

- a) przygotowanie wszystkich elementów decyzji dowódcy.
- b) wyrażenie decyzji dowódcy w formie instrukcji i rozkazów.
- c) uzupełnienie instrukcji i rozkazów niezbędnymi szczegółami, których dowódca nie ustalił,
- d) zapewnienie, by instrukcje i rozkazy doszły do wszystkich zainteresowanych podwładnych oraz sprawdzenie ich wykonania.

Sztab działa bezimiennie, nie występuje on nigdy nazewnątrw w charakterze władzy, nie może on być jednak w żadnym wypadku organem wykonawczym.

Na czele sztabu stoi szef sztabu, który kieruje pracą sztabu i jest za nią odpowiedzialny wobec dowódcy.

Szef sztabu występuje nazewnątrw tylko w imieniu dowódcy.

Rozkaz podpisany przez szefa sztabu z rozkazu dowódcy ma moc obowiązującą, jak rozkaz dowódcy, który ponosi zań odpowiedzialność.

Rozkazy, dotyczące spraw zasadniczych lub pociągające za sobą wydatki ze skarbu państwa oraz rozkazy, zawierające naganę lub pochwałę podwładnych, muszą być podpisane przez dowódcę.

Sztab dzieli się zasadniczo na cztery oddziały, mianowicie na: oddział I-szy, do którego zakresu działania należą organizacja, mobilizacja, ewidencja składu i stanu liczebnego jednostki oraz administracja personalna,

oddział II-gi, do którego zakresu działania należą informacja i wywiad,

oddział III-ci, do którego zakresu działania należą operacje i wyszkolenie,

oddział IV-ty, do którego zakresu działania należą zaopatrzenie, ewakuacja i transporty.

Technicznymi doradcami dowódcy wielkiej jednostki są szefowie broni i służb.

Szefowie broni i służb podlegają bezpośrednio dowódcy, otrzymują jednak wytyczne i rozkazy oraz referują wchodzące w ich zakres działania sprawy przez szefa sztabu.

Szefem broni jest dowódca broni w wypadku, gdy w zakres działania jego wchodzi równocześnie kierownictwo służby, związanej z podległą mu bronią. Dowódca broni, w którego zakres działania nie wchodzi kierownictwo służby, nie jest szefem broni (dowódca piechoty dywizyjnej, dowódca kawalerji dywizyjnej).

Szefowie broni i służb są równocześnie dowódcami wszystkich jednostek danej broni lub służby, które znajdują się w bezpośrednim rozporządzeniu dowódcy wielkiej jednostki.

Szefom broni i służb, jako organom kierowniczym, przysługuje prawo inspekcji technicznej w stosunku do wszystkich jednostek danej broni lub służby, wchodzących w skład wielkiej jednostki.

Podczas wojny sztab, szefowie broni i służb oraz jednostki pomocnicze stanowią kwaterę główną dowódcy wielkiej jednostki.

Służbą wewnętrzną kwatery głównej kieruje komendant kwatery głównej, który podlega szefowi sztabu.

Dowództwa taktyczne i władze terytorjalne.

Stosownie do podziału sił zbrojnych na jednostki taktyczne oraz podziału obszaru państwa na jednostki terytorjalne władze sił zbrojnych ze względu na zakres działania dzielą się na dowództwa taktyczne i władze terytorjalne.

Dowódcy taktyczni sprawują dowództwo nad podległymi im jednostkami.

Zakres działania ich obejmuje wszelkie sprawy, które stanowią istotę dowodzenia, w szczególności podczas pokoju przygotowanie podległych im jednostek do wojny pod względem wyszkolenia, podczas wojny użycie ich taktyczne i zaopatrzenie ich materialne.

Stosownie do podziału jednostek taktycznych na małe jednostki i wielkie jednostki dowództwa taktyczne dzielą się na niższe dowództwa i wyższe dowództwa, przyczem niższe dowództwa stanowią pod względem organizacyjnym i administracyjnym część składową małych jednostek.

Władze terytorjalne sprawują władzę nad wszystkimi jednostkami, które załogują na podległym im obszarze.

Zakres działania ich obejmuje:

a) wyzyskanie zasobów ludzkich i końskich podległego im obszaru podczas pokoju dla celów mobilizacji, podczas wojny dla celów uzupełniania jednostek, które to zadania wykonują one przez organa służb uzupełniających,

b) wyzyskanie zasobów materiałowych podległego im obszaru podczas pokoju dla celów mobilizacji, podczas wojny dla celów

zaopatrywania jednostek, które to zadania wykonują one przez organa służb zaopatrujących,

c) zapewnienie bezpieczeństwa i dyscypliny oraz wymiaru sprawiedliwości i opieki duchownej na podległym im obszarze, które to zadania wykonują one przez komendy garnizonów i żandarmerję oraz organa służby sprawiedliwości i służby duszpasterstwa.

Ponadto zakres działania ich obejmuje nadzór nad wyszkoleniem jednostek, które załogują na podległym im obszarze.

Stosownie do podziału obszaru państwa na okręgi, rejony i garnizony władze terytorjalne dzielą się na władze centralne, władze okręgowe, władze rejonowe i władze garnizonowe, przy czym zakres działania władz garnizonowych obejmuje przede wszystkim zapewnienie bezpieczeństwa i dyscypliny w podległych im garnizonach.

Dowództwo sił zbrojnych i centralna władza terytorjalna podczas pokoju spoczywają w ręku ministra spraw wojskowych, podczas wojny podzielone zostają między ministra spraw wojskowych i naczelnego wodza stosownie do podziału obszaru państwa na obszar krajowy i obszar wojenny.

Podległość taktyczna i podległość terytorjalna.

W związku z podziałem władz sił zbrojnych na dowództwa taktyczne i władze terytorjalne oraz w związku ze zróżniczkowanym ich zakresem działania podczas pokoju istnieje dwójaka podległość jednostek, mianowicie:

a) podległość taktyczna dowódcom taktycznym w zakresie dowodzenia,

b) podległość terytorjalna władzom terytorjalnym w zakresie uzupełniania i zaopatrywania, mobilizacji personalnej i materialowej oraz bezpieczeństwa i dyscypliny.

Podczas wojny jednostki podlegają bądź tylko władzom terytorjalnym, bądź tylko dowódcom taktycznym zależnie od tego, którym z nich zostały podporządkowane.

NAJWYŻSZY ZWIERZCHNIK SIŁ ZBROJNYCH.

Najwyższym zwierzchnikiem sił zbrojnych jest prezydent Rzeczypospolitej, który nie może jednak sprawować naczelnego dowództwa podczas wojny.

Prezydent Rzeczypospolitej, jako najwyższy zwierzchnik sił zbrojnych, sprawuje nad nimi dowództwo przez ministra spraw wojskowych i wydaje dekrety w sprawach, wchodzących w zakres najwyższego zwierzchnictwa sił zbrojnych, a niezastrzeżonych władzy ustawodawczej, ponadto przewodniczy Komitetowi Obrony Państwa.

Prezydent Rzeczypospolitej mianuje i zwalnia ministra spraw wojskowych, generalnego inspektora sił zbrojnych, wiceministrów spraw wojskowych i szefa Sztabu Głównego oraz dowódców i równorzędnych na stanowiskach od dowódcy dywizji włącznie w górę, ponadto nadaje stopnie oficerskie.

Przy prezydencie Rzeczypospolitej znajdują się:

1. Gabinet Wojskowy Prezydenta Rzeczypospolitej, do którego zakresu działania należą sprawy, związane z reprezentacją i sprawy, dotyczące najwyższego zwierzchnictwa sił zbrojnych.

2. Oddział zamkowy, złożony z kompanji zamkowej, zamkowego plutonu żandarmów, zamkowej kolumny samochodowej i stajni reprezentacyjnej.

Najwyższy Zwierzchnik Sił Zbrojnych

Prezydent Rzeczypospolitej

Dr. inż. IGNACY MOŚCICKI

Gabinet Wojskowy Prezydenta Rzeczypospolitej

Warszawa (Zamek)

Szef Gabinetu Wojskowego

Płk. Głogowski Jan

Zastępca Szefa Gabinetu Wojskowego

Ppłk. dpl. Fyda Wojciech

Adjutanci przyboczni { mjr. Jurgielewicz Kazimierz
kpt. Suszyński Bolesław
rtm. Calewski Wacław

Dowódca oddziału zamkowego — mjr. Czuruk Edward

WŁADZE CENTRALNE.**I. Ministerstwo Spraw Wojskowych.****Minister Spraw Wojskowych.**

Dowódcą sił zbrojnych podczas pokoju jest minister spraw wojskowych, który dowodzi bezpośrednio siłami zbrojnymi i kieruje całokształtem administracji wojskowej, ponosząc odpowiedzialność konstytucyjną i parlamentarną za swoją działalność.

Minister spraw wojskowych posiada wyłączne prawo rozkazodawstwa w stosunku do sił zbrojnych, mianuje i zwalnia dowódców i równorzędnych na stanowiskach, które nie są zastrzeżone dla prezydenta Rzeczypospolitej, oraz stoi na czele wojskowego urzędu prokuratorskiego, ponadto wchodzi w skład Komitetu Obrony Państwa.

Generałem przewidzianym na naczelnego wodza i stałym zastępcą ministra w sprawach, dotyczących przygotowania sił zbrojnych i państwa do wojny, jest generalny inspektor sił zbrojnych z szefem Sztabu Głównego.

Zastępcami i bezpośrednimi pomocnikami ministra w sprawach dowodzenia i administracji są wiceministrowie, którzy kierują z ramienia ministra całokształtem powyższych spraw oraz posiadają stałe upoważnienie do wydawania w imieniu ministra rozkazów w powyższych sprawach siłom zbrojnym na podstawie wytycznych generalnego inspektora sił zbrojnych i wniosków szefa Sztabu Głównego, mianowicie:

I-szy wiceminister, który skupia w swem ręku całość rozkazodawstwa w zakresie administracji,

II-gi wiceminister, który skupia w swem ręku całość rozkazodawstwa w zakresie dowodzenia z wyjątkiem spraw, dotyczących przygotowania sił zbrojnych do wojny i wchodzących w zakres działania generalnego inspektora sił zbrojnych i szefa Sztabu Głównego.

Bezpośrednim pomocnikiem ministra w sprawach personalnych jest szef Biura Personalnego, któremu przysługuje wyłączne prawo do referowania ministrowi wzgl. do wydawania w imieniu ministra zarządzeń w powyższych sprawach.

Kontrolę całokształtu administracji wojskowej z ramienia ministra wykonuje szef Korpusu Kontrolerów przez podległych mu oficerów kontrolerów.

Nadzór nad należytem wymiarem sprawiedliwości z ramienia ministra pełni naczelnny prokurator wojskowy (szef Departamentu Sprawiedliwości M. S. Wojsk.).

Ministerstwo Spraw Wojskowych.

Organem ministra jest Ministerstwo Spraw Wojskowych w składzie:

1. Gabinet Ministra,
2. Biuro Personalne,
3. Biuro Ogólno-Administracyjne,
4. Biuro Ogólno-Organizacyjne,
5. Biuro Uzupełnień,
6. Biuro Kontroli,
7. Departamenty Piechoty, Kawalerji, Artylerji i Aeronautyki, Szefostwa Saperów, Łączności i Broni Pancernej, Departamenty Uzbrojenia, Zaopatrzenia Inżynierji, Intendentury, Zdrowia, Budownictwa i Sprawiedliwości,
8. Kierownictwo Marynarki Wojennej,
9. Kwatera Główna M. S. Wojsk.

Gabinet Ministra jest bezpośrednim organem ministra w sprawach, związanych z reprezentacją oraz w sprawach, wymagających współpracy z izbami ustawodawczemi i centralnemi władzami administracyjnymi. Zakres działania jego obejmuje również redagowanie Dziennika Rozkazów.

Szefowi Gabinetu Ministra podlega Wydział Osad Żołnierskich wraz z przedstawicielami M. S. Wojsk. przy okręgowych urzędach ziemskich w Łucku, Wilnie, Grodnie i Brześciu n. B. oraz zastępcami przedstawicieli M. S. Wojsk. przy powiatowych komitetach nadawczych w Równem, Baranowiczach i Kobryniu, ponadto komendant Kwatery Głównej M. S. Wojsk.

Biuro Personalne jest bezpośrednim organem ministra w sprawach personalnych. Zakres działania jego obejmuje opracowywanie wytycznych i zarządzeń w sprawach personalnych oficerów, podoficerów zawodowych, duchownych wojskowych, urzędników i niższych funkcjonarjuszów, koordynowanie prac poszczególnych organów M. S. Wojsk. w sprawach personalnych oficerów oraz wydawanie Dziennika Personalnego i Rocznika Oficerskiego.

Biuro Ogólno-Administracyjne jest bezpośrednim organem I-go wiceministra w sprawach administracji. Zakres działania jego obejmuje opracowywanie wytycznych i ogólnych zarządzeń w sprawach zaopatrzenia, administracji materiałowej i pieniężnej oraz przemysłu wojennego, opracowywanie przepisów służbowych w po-

wyższych sprawach, tudzież uzgadnianie prac poszczególnych organów M. S. Wojsk. w zakresie administracji.

Biuro Ogólno-Organizacyjne jest bezpośrednim organem II-go wiceministra w sprawach dowodzenia. Zakres działania jego obejmuje opracowywanie wytycznych i ogólnych zarządzeń w sprawach organizacji, wyszkolenia i administracji stanem oficerów i szeregowych oraz urzędników i niższych funkcjonariuszów, opracowywanie przepisów służbowych w powyższych sprawach, tudzież uzgadnianie prac poszczególnych organów M. S. Wojsk. w zakresie organizacji i wyszkolenia.

Biuro Uzupełnień jest bezpośrednim organem II-go wiceministra w sprawach uzupełnienia sił zbrojnych w ludzi i konie. Zakres działania jego obejmuje opracowywanie wytycznych i ogólnych zarządzeń w sprawach poboru ludzi, koni i środków przewozowych oraz administracji rezerw personalnych i końskich.

Biuro Kontroli jest bezpośrednim organem I-go wiceministra w sprawach budżetu, kredytów i rozrachunku, zaś szefa Korpusu Kontrolerów w sprawach kontroli. Zakres działania jego obejmuje zestawienie budżetu, dysponowanie kredytami i rozrachunek z przyznanych poszczególnym departamentom kredytów tudzież wykonywanie kontroli zestawienia budżetu, kontroli kredytów, kontroli zamierzeń i kontroli następnej.

Departamenty i szefostwa są technicznymi organami wiceministrów w sprawach poszczególnych broni i służb. Zakres działania ich obejmuje opracowywanie na podstawie wytycznych i ogólnych rozkazów wiceministrów oraz szefa Sztabu Głównego wniosków i szczegółowych zarządzeń w sprawach organizacji, mobilizacji i wyszkolenia, administrację personelem, materiałem i kredytami oraz inspekcję techniczną poszczególnych broni i służb.

Szefowie Departamentów Uzbrojenia, Zaopatrzenia Inżynierji, Intendenty, Zdrowia, Budownictwa i Sprawiedliwości podlegają bezpośrednio I-mu wiceministrowi, szefowie Departamentów Piechoty, Kawalerji, Artylerji i Aeronautyki oraz szefowie saperów, łączności i broni pancernej podlegają bezpośrednio II-mu wiceministrowi, referują jednak wchodzące w ich zakres działania sprawy I-mu lub II-mu wiceministrowi albo szefowi Sztabu Głównego zależnie od właściwości sprawy.

Kierownictwo Marynarki Wojennej. (Patrz — Rozdz. XII. Marynarka wojenna.)

Ponadto organem ministra są niewchodzące w skład ministerstwa władze centralne, mianowicie:

1. Dowództwo Żandarmerji.
2. Polowa Kurja Biskupia.
3. Biuro Wyznań Niekatolickich.

Dowództwo Żandarmerji jest technicznym organem II-go wiceministra w sprawach żandarmerji. Zakres działania jego obejmuje opracowywanie na podstawie wytycznych i ogólnych rozkazów wiceministrów i szefa Sztabu Głównego wniosków i szczegółowych rozkazów w sprawach organizacji, mobilizacji i wyszkolenia żandarmerji, administrację personelem żandarmerji oraz kierownictwo i nadzór w drodze inspekcji działalności żandarmerji.

Polowa Kurja Biskupia i Biuro Wyznań Niekatolickich są organem ministra w sprawach służby duszpasterstwa poszczególnych wyznań. Zakres działania ich obejmuje sprawy organizacji i mobilizacji służby duszpasterstwa, kierownictwo działalnością duszpasterską, administrację duchownymi oraz administrację wojskowymi świątyniami, cmentarzami i materiałem liturgicznym poszczególnych wyznań.

Kwaterna Główna M. S. Wojsk. skupia w sobie organa pomocnicze ministerstwa w składzie:

1. komendant kwatery,
2. kancelarja główna M. S. Wojsk.,
3. płatnik M. S. Wojsk.,
4. administracja gmachów M. S. Wojsk.,
5. oficer informacyjny M. S. Wojsk.,
6. centrala telefoniczna M. S. Wojsk.,
7. rozmównica Hughes'a M. S. Wojsk.,
8. drukarnia M. S. Wojsk.,
9. bataljon sztabowy M. S. Wojsk., złożony z dowódcy baonu, drużyny dowódcy, 5 kompanji sztabowych i szwadronu sztabowego.

Ponadto przy M. S. Wojsk. znajdują się:

Biuro Kapituły Orderu Virtuti Militari. (Patrz — Rozdz. XXII. Ordery i odznaczenia.)

Oficerski Trybunał Orzekający, który rozpatruje sprawy przyjęcia względnie zatrzymania przyjętych już do wojska polskiego oficerów byłych wojsk zaborczych w związku z czynionemi im zarzutami natury etycznej, dotyczącemi zachowania się przed przyjęciem do wojska polskiego, oraz rozpatruje wszelkie sprawy, należące do właściwości oficerskich sądów honorowych, a przekazane mu przez ministra, tudzież orzeka w powyższych sprawach.

Państwowy Urząd Wychowania Fizycznego i Przysposobienia Wojskowego. (Patrz — Rozdz. XV. Wychowanie fizyczne i przysposobienie wojskowe.)

Ministrowi (wiceministrom) bezpośrednio podlegają:

1. dowódcy okręgów korpusów,
2. dowódcy grup artylerji, grup aeronautyki, brygad saperów i grup łączności,
3. komendanci szkół centralnych i kierownicy zakładów centralnych z wyjątkiem szkół i zakładów, które podlegają bezpośrednio generalnemu inspektorowi sił zbrojnych i szefowi Sztabu Głównego.

Ministerstwo Spraw Wojskowych.

Warszawa (Nowowiejska 1-5 i Marszałkowska 26)

Minister Spraw Wojskowych

Marszałek Polski Józef Piłsudski

Oficer sztabowy do zleceń — mjr. dpl. Sokołowski Adam

Adjutant przyboczny — vacat

Oficer ordynansowy — vacat

Szef Gabinetu Ministra — ppłk. dpl. Beck Józef

Zastępca Szefa Gabinetu Ministra — ppłk. Kamiński Feliks

I-szy Wiceminister Spraw Wojskowych

Gen. dyw. Konarzewski Daniel

Oficer sztabowy do zleceń — kpt. Younga de Lenie Józef

Oficer ordynansowy — Kpt. Sośnicki Stanisław

Zastępca I-go Wiceministra

Gen. bryg. dr. Składkowski Sławoj

Oficer ordynansowy — Kpt. Brenner Roman

Generał do zleceń I-go Wiceministra

Gen. bryg. dr. Zarzycki Ferdynand

Szef Biura Ogólno-Administracyjnego — płk. Langner Władysław

II-gi Wiceminister Spraw Wojskowych

Gen. bryg. Fabrycy Kazimierz

Oficer sztabowy do zleceń — mjr. dpl. Pęczkowski Mieczysław

Oficer ordynansowy — kpt. Walewski Witold

Szef Biura Ogólno-Organizacyjnego — ppłk. dpl. Horak Alojzy

Szef Biura Personalnego

Płk. dpl. Hulewicz Bohdan

Zastępca Szefa Biura Personalnego

Płk. Kominkowski Kazimierz

Płk. Wielowiejski Władysław

Biuro Uzupełnień

Szef biura — płk. Zabdyr Michał

Zastępca szefa biura — płk. dpl. Smykal Florjan

Szef departamentu — płk. dpl. Cwiertniak Stefan

Zastępca szefa departamentu — ppłk. Ostrowski Bolesław

Szef departamentu — płk. dpl. Brochwicz-Lewiński Zbigniew

Zastępca szefa departamentu — ppłk. Kudelski Mieczysław

Szef departamentu — płk. Bold Jan

Zastępca szefa departamentu — płk. Więckowski Stanisław

Szef departamentu — plk. dpl. inż. Rayski Ludomir

[illegible]

Szef naperów — mjr. Arczyński Stanisław

Szef łączności — mjr. inż. Goebel Kazimierz

Szefostwo Broni Pancernej

Vacat

Departament Uzbrojenia

Szef departamentu — płk. inż. Kieszniewski Kazimierz

Zastępca szefa departamentu — płk. Szpręgiewski Eugeniusz

Departament Zaopatrzenia Inżynierji

Szef departamentu — płk. Kossakowski Tadeusz

Zastępca szefa departamentu — ppłk. dpl. inż. Bagiński Henryk

Department Intendenty

Szef departamentu — płk. int. Masny Karol

Zastępca szefa departamentu — płk. int. dr. Rudolf Karol

Departament Zdrowia

Szef departamentu — gen. bryg. dr. Rouppert Stanisław

[illegible]

Departament Budownictwa

Szef departamentu — dyr. inż. Wieliński Zygmunt

Zastępca szefa departamentu — mjr. inż. Asielewski Bronisław

Departament Sprawiedliwości

Szef departamentu i naczelny prokurator wojskowy

Gen. bryg. dr. Daniec Józef

Zastępca szefa departamentu i naczelnego prokuratora wojskowego
vacat

Dowództwo Żandarmerji

Warszawa (Nowowiejska 5)

Dowódca Żandarmerji — ppłk. Bałaban Plato

Polowa Kurja Biskupia

Warszawa (Miodowa 24)

Biskup Polowy — ks. dr. Gall Stanisław

Wikariusz Generalny — vacat

Biuro Wyznań Niekatolickich

Warszawa (Plac Józefa Piłsudskiego 5)

Szef Biura — vacat

Zastępca Szefa Biura — ppłk. dr. Krawczyk Stanisław

Senior Wojsk. Wyzn. Ewang. Augsb. — ks. Gloeh Feliks

Senior Wojsk. Wyzn. Ewang. Reform. — ks. Szeffer Kazimierz

Senior Wojsk. Wyzn. Ewang. Unijn. — vacat

Protoprezbiter Wojskowy — ks. Martysz Bazyli

Nacz. Rabin Wojskowy — dr. Mieses Józef

Kwatera Główna M. S. Wojsk.

Warszawa (Nowowiejska 5)

Komendant Kwatery Głównej — mjr. Pasella Władysław

Generalny Inspektorat Sił Zbrojnych.

Generalny Inspektor Sił Zbrojnych.

Generałem przewidzianym na naczelnego wodza i stałym zastępcą ministra spraw wojskowych w sprawach dotyczących przygotowania sił zbrojnych i państwa do wojny jest **generalny inspektor sił zbrojnych.**

Generalny inspektor:

a) przeprowadza studia działań wojennych i przygotowuje plan wojny, ustala w związku z powyższem wytyczne w sprawach, wchodzących w zakres działania M. S. Wojsk., a dotyczących przygotowania sił zbrojnych do wojny, przeprowadza kontrolę przygotowań wojennych i inspekcje wyszkolenia oraz przygotowuje wyższych dowódców do zadań wojennych,

b) współpracuje z władzami państwowymi i instytucjami społecznymi w sprawach, dotyczących przygotowania państwa do wojny.

Generalny inspektor wchodzi w skład Komitetu Obrony Państwa, którego z urzędu jest głównym referentem i który nie może powziąć uchwały bez wysłuchania opinii generalnego inspektora.

Organami generalnego inspektora są:

1. Generalny Inspektorat Sił Zbrojnych,
2. Sztab Główny.

Doradczym organem generalnego inspektora jest Komitet dla Spraw Uzbrojenia i Sprzętu.

Generalnemu inspektorowi bezpośrednio podlegają:

1. Centrum Wyższych Studjów Wojskowych,
2. Wojskowe Biuro Historyczne.

Generalny Inspektorat Sił Zbrojnych.

Organem generalnego inspektora w zakresie kontroli przygotowań wojennych i inspekcji wyszkolenia oraz w zakresie prac Komitetu Obrony Państwa jest Generalny Inspektorat Sił Zbrojnych.

W skład Generalnego Inspektoratu Sił Zbrojnych wchodzi:

1. Gabinet Generalnego Inspektora Sił Zbrojnych,
2. Biuro Inspekcji, które opracowuje plany i wytyczne dla kontroli i inspekcji, przeprowadzanych przez generalnego inspektora lub powołanych do tego generałów, opracowuje wynikające z nich wnioski i czuwa nad ich zrealizowaniem.

3. Inspektorowie armji i generałowie do prac, którzy przeprowadzają kontrole przygotowań wojennych i inspekcje wyszkolenia w poszczególnych jednostkach stosownie do planów i wytycznych generalnego inspektora oraz wykonują prace szczególne.

Sztab Główny.

Organem generalnego inspektora w zakresie przygotowania sił zbrojnych do wojny jest Sztab Główny z szefem Sztabu Głównego na czele.

Sztab Główny opracowuje wszystkie części planu wojny, w szczególności plany mobilizacji, koncentracji, transportów i zaopatrzenia, stawia wnioski w sprawach, które wchodzi w zakres działania M. S. Wojsk., a dotyczą przygotowania sił zbrojnych do wojny, tudzież w sprawach personalnych oficerów dyplomowanych.

W skład Sztabu Głównego wchodzi:

- Oddz. I. Szt. Główn. dla spraw organizacji i mobilizacji,
- Oddz. II. Szt. Główn. dla spraw informacji i wywiadu,
- Oddz. III. Szt. Główn. dla spraw wyszkolenia i operacji,
- Oddz. IV. Szt. Główn. dla spraw zaopatrzenia, etapów i transportów.

W Oddz. IV. Szt. Główn. znajdują się organa służby komunikacyjno-transportowej z szefem służby komunikacyjnej na czele.

Szef służby komunikacyjnej kieruje całokształtem spraw, dotyczących przygotowania komunikacji do potrzeb obrony państwa i współpracuje w powyższych sprawach z Ministerstwem Komunikacji.

Szefowi służby komunikacyjnej podlegają:

1. inspektorzy transportów kolejowych,
2. oficerowie do spraw łączności, poczt polowych, drogowych i żeglugi śródlądowej,
3. delegaci Sztabu Głównego przy Ministerstwie Komunikacji i okręgowych dyrekcjach kolei państwowych,
4. delegaci Sztabu Głównego dla spraw łączności i spraw pocztowych przy Ministerstwie Poczt i Telegrafów.

Szefowi Sztabu Głównego bezpośrednio podlegają:

1. Wydział Wojskowy Komisarjatu Generalnego Rzeczypospolitej Polskiej w Gdańsku i attachés wojskowi przy polskich urządach dyplomatycznych zagranicą,
2. Wyższa Szkoła Wojenna,
3. Wyższa Szkoła Intendentury,
4. Wojskowy Instytut Naukowo-Wydawniczy,
5. Wojskowy Instytut Geograficzny,
6. Centralna Biblioteka Wojskowa.

Generalny Inspektorat Sił Zbrojnych

Warszawa (Belweder i Al. Ujazdowska 1-3-5).

Generalny Inspektor Sił Zbrojnych

Marszałek Polski

Józef Piłsudski.

Oficerowie do zleceń { płk. dpl. Gąsiorowski Janusz
ppłk. dpl. Głabisz Kazimierz

Adjutanci przyboczni { mjr. Busler Kazimierz
ppłk. Zembrzuski Konrad
kpt. Parczyński Czesław

Szef Gabinetu — mjr. Sobolta Franciszek

Szef Biura Inspekcji — płk. dpl. Gąsiorowski Janusz

Inspektorowie armji i I-si oficerowie sztabów

Gen. dyw. Sosnkowski Kazimierz

Mjr. dpl. Wiloch Stanisław

Gen. dyw. Romer Jan

Płk. dpl. Szyszko Zygmunt

Gen. dyw. Rydz-Śmigły Edward

Płk. dpl. Münnich Tadeusz

Gen. dyw. Osiński Aleksander

Płk. dpl. Aleksandrowicz Kazimierz

Gen. dyw. Skierski Leonard

Płk. dpl. Hoszowski Józef

Gen. dyw. Berbecki Leon

Płk. dpl. Wartha Witold

Gen. dyw. Rybak Józef

Płk. dpl. Krajewski Alfred

Gen. dyw. Norwid-Neugebauer Mieczysław

Płk. dpl. Bartak Piotr

Gen. dyw. Rómmel Juliusz

Płk. dpl. dr. Bardel Maciej

Generalowie do prac i I-si oficerowie sztabów

Gen. dyw. Piskor Tadeusz

Płk. dpl. Kowalski Wincenty

Gen. bryg. Dreszer Gustaw

Płk. dpl. Lenczowski Karol

Gen. bryg. Burhardt-Bukacki Stanisław

Płk. dpl. Gadomski Władysław

Gen. bryg. Dąb-Biernacki Stefan

Płk. dpl. Krzyżanowski Bolesław

Sztab Główny

Warszawa (Plac Józefa Piłsudskiego 3 i 7)

Szef Sztabu Głównego

Gen. dyw. Piskor Tadeusz

Oficer sztab. do zleceń — vacat

Oficerowie ordynansowi	}	kpt. Brzeziński Jacek
	}	kpt. Kamiński Bronisław

I-szy Zastępca Szefa Sztabu Głównego

Gen. bryg. Kwaśniewski Stanisław

Oficer ordynansowy — Kpt. Konopnicki Janusz

II-gi Zastępca Szefa Sztabu Głównego

Vacat

Szef Oddz. I. Szt. Główn. — płk. dpl. Zamorski Kordjan

Szef Oddz. II. Szt. Główn. — płk. dpl. Pełczyński Tadeusz

Szef Oddz. III. Szt. Główn. — płk. dpl. Przyjałkowski Zdzisław

Szef Oddz. IV. Szt. Główn. —

Szef Służby Komunikacyjnej
Płk. dpl. Szychowski Aleksander

Komitet dla Spraw Uzbrojenia i Sprzętu.

Doradczym organem generalnego inspektora sił zbrojnych w dziedzinie uzbrojenia i sprzętu jest Komitet dla Spraw Uzbrojenia i Sprzętu, który przeprowadza studia teoretyczne oraz doświadczenia i próby praktyczne, występuje z inicjatywą i wydaje na żądanie generalnego inspektora techniczne i taktyczne opinie w zakresie uzbrojenia i sprzętu.

Wydział Wojskowy
Komisarjatu Generalnego Rzeczypospolitej Polskiej
w Gdańsku.

Wydział Wojskowy Komisarjatu Generalnego Rzeczypospolitej Polskiej w Gdańsku sprawuje zastępstwo interesów sił zbrojnych na obszarze w. m. Gdańska.

Szefowi Wydziału Wojskowego podlega Wojskowa Słładnica Tranzytowa na Westerplatte.

Szefowi Wydziału Wojskowego przysługują uprawnienia komendanta garnizonu w stosunku do wszystkich jednostek i osób wojskowych, znajdujących się na obszarze w. m. Gdańska.

Szef Wydziału Wojskowego — mjr. dpl. Rosner Antoni
Gdańsk (Neugarten 27)

Attachés wojskowi przy polskich urzędach dyplomatycznych
zagranicą.

Czechosłowacja (Praga)	—	vacat
Estonja (Tallinn)	—	ppłk. dpl. Kara Stanisław
Finlandja (Helsinki)	—	kpt. dpl. Chodacki Marjan
Francja (Paryż)	—	płk. dpl. Bleszyński-Ferek Jerzy
Italja (Rzym)	—	vacat
Japonja (Tokjo)	—	mjr. dpl. Rajchman-Floyar Henryk
Jugosławja (Belgrad)	—	mjr. dpl. Starzyński Mieczysław
Łotwa (Ryga)	—	vacat
Niemcy (Berlin)	—	mjr. dpl. Morawski Witold
Rumunja (Bukareszt)	—	mjr. dpl. Michałowski Roman
Stany Zjedn. (Waszyngton)	—	vacat
Turcja (Angora)	—	vacat
Wielka Brytanja (Londyn)	—	vacat
Z. S. R. R. (Moskwa)	—	mjr. dpl. Kowalewski Jan

WŁADZE OKRĘGOWE.**Dowództwa okręgów korpusów.**

Dowódca okręgu korpusu sprawuje z ramienia ministra spraw wojskowych władzę terytorjalną i kieruje całokształtem administracji wojskowej na obszarze podległego mu okręgu korpusu.

Zakres działania dowódcy okręgu korpusu obejmuje wszystkie zagadnienia, wynikające z zadań wojska, przede wszystkim jednak sprawy dotyczące uzupełnienia i zaopatrzenia, mobilizacji personalnej i materiałowej oraz bezpieczeństwa i dyscypliny.

Ponadto dowódca okręgu korpusu jest organem pośredniczącym i kontrolującym wykonanie zarządzeń M. S. Wojsk. w zakresie wyszkolenia taktycznego i technicznego.

Dowódca okręgu korpusu jest właściwym dowódcą w stosunku do wszystkich osób wojskowych, przynależnych do jednostek, załugujących w podległym mu okręgu korpusu.

W stosunku do okręgowych władz administracyjnych dowódca okręgu korpusu jest przedstawicielem ministra spraw wojskowych i współpracuje z nimi ku ogólnemu dobru państwa, stojąc na straży interesów sił zbrojnych.

Zastępcą i bezpośrednim pomocnikiem dowódcy okręgu korpusu w sprawach uzupełniania w ludzi i konie, poboru ludzi, koni i środków przewozowych oraz administracji rezerw personalnych i końskich, jest w niektórych okręgach korpusów pomocnik dowódcy okręgu korpusu do spraw uzupełnień.

Bezpośrednim organem dowódcy okręgu korpusu jest sztab z szefem sztabu na czele.

Sztab dzieli się na:

- 1) oddział ogólny,
- 2) oddział wyszkolenia,
- 3) samodzielny referat informacyjny.

Prócz sztabu w skład dowództwa okręgu korpusu wchodzi inspektor poborowy.

Technicznymi doradcami dowódcy okręgu korpusu są szefowie służb okręgu korpusu, w szczególności szef uzbrojenia, inżynierji, intendentury i taborów, sanitarny, weterynarji i budownictwa oraz dziekan okręgu korpusu, ponadto w niektórych okręgach korpusów doradca prawny.

Szefowie broni i służb okręgu korpusu podlegają bezpośrednio dowódcy okręgu korpusu, otrzymują jednak wytyczne i rozkazy oraz referują wchodzące w ich zakres działania sprawy zasadniczo przez szefa sztabu.

Ponadto przy dowództwie okręgu korpusu znajduje się okręgowy urząd wychowania fizycznego i przysposobienia wojskowego. (Patrz — Rozdz. XV. Wychowanie fizyczne i przysposobienie wojskowe)

Pomocniczymi organami dowódcy okręgu korpusu są:

1) kancelaria sztabu z drukarnią, centralą telefoniczną i stacją telegraficzną,

2) oddział sztabowy.

Dowódcy okręgu korpusu podlegają pod względem uzupełnienia i zaopatrzenia, mobilizacji personalnej i materiałowej oraz bezpieczeństwa i dyscypliny wszystkie jednostki, które załogują na podległym mu obszarze.

Natomiast pod względem wyszkolenia oraz w sprawach personalnych podlegają:

a) formacje, które wchodzą w skład grup, brygad i dywizji, dowódcom grup, brygad i dywizji,

b) formacje, które nie wchodzą w skład grup, brygad i dywizji, dowódcy okręgu korpusu bezpośrednio lub pośrednio w drodze przez właściwych szefów służb,

e) formacje, które nie mają na obszarze okręgu korpusu dowódcy w osobie szefa służby, tudzież szkoły centralne i zakłady centralne ministrowi spraw wojskowych (I-mu lub II-mu wiceministrowi) bezpośrednio lub pośrednio w drodze przez właściwych szefów departamentów.

Gen. dyw. Stanisław Janusz	Gen. dyw. Stanisław Janusz	VII
Gen. dyw. Stanisław Janusz	Gen. dyw. Stanisław Janusz	VIII
Gen. dyw. Stanisław Janusz	Gen. dyw. Stanisław Janusz	IX
Gen. dyw. Stanisław Janusz	Gen. dyw. Stanisław Janusz	X

Dowództwa okrę

Nr.	Siedziba	Dowódca i pomocnik dowódcy	Szef sztabu
I	Warszawa (Przejazd 15)	gen. bryg. Wróblewski Jan gen. bryg. Jarnuszkiewicz Czesław	plk. dpl. Durski- Trzasko Antoni
II	Lublin	gen. bryg. Dobrodziecki Jerzy	pplk. dpl. Koc Leon
III	Grodno	gen. bryg. inż. Litwinowicz Aleksander gen. bryg. Frank Oswald	pplk. dpl. Janiszew- ski Lucjan
IV	Łódź	gen. bryg. Małachowski Stan. plk. dpl. Chilarski Eugenjusz	pplk. dpl. Smolarski Władysław
V	Kraków	gen. dyw. Wróblewski Stani- sław plk. dpl. Bolesławicz Marjan	plk. dpl. Świdziński Bolesław
VI	Lwów	gen. bryg. Popowicz Bolesław plk. dpl. Czerniewski Marjan	pplk. dpl. Niezabi- towski Tadeusz
VII	Poznań	gen. dyw. Dzierżanowski Kazimierz	pplk. dpl. Dżugaj Janusz
VIII	Toruń	gen. bryg. Pasławski Stefan	pplk. dpl. Rudowicz Edward
IX	Brześć n. B.	gen. bryg. Trojanowski Mie- czysław	pplk. dpl. Korkozo- wicz Jan
X	Przemyśl	gen. bryg. inż. Galica Andrzej	pplk. dpl. Kwiatek Feliks

gów korpusów.

Inspektor poborowy	Szefowie służb
plk. Nowakowski Antoni	uzbr. inż. int. i tab. san. wet. plk. Dunin-Wolski Leon mjr. Tomalak Wacław plk. int. Galił Stanisław plk. dr. Kollataj-Szednicki Jan plk. dr. Millak Konrad
plk. Kańczucki Edward	uzbr. inż. int. i tab. san. wet. plk. Jurkiewicz Ludwik kpt. Kwieciński Stanisław pplk. int. Buś Włodzimierz plk. dr. Sosnowski Mieczysław plk. Lindenbaum Emanuel
vacat	uzbr. inż. int. i tab. san. wet. plk. Sopotnicki Stanisław mjr. Rymkiewicz Andrzej pplk. int. Kościelny Władysław plk. dr. Ordylowski Szczepan plk. Śląski Jan
pplk. Serafinowicz Eustachy	uzbr. inż. int. i tab. san. wet. plk. Biernacki Apolinary plk. int. Swoboda Emil plk. dr. Miłodrowski Stefan mjr. Świecki Eugenjusz
pplk. dpl. Kwiatkow- ski Tadeusz	uzbr. inż. int. i tab. san. wet. plk. Trzebiński Stefan mjr. Wasilewski Stanisław pplk. int. Miodoński Szymon plk. dr. Korolewicz Bolesław plk. Iwaszkiewicz Stanisław
plk. Jachmowicz Adolf	uzbr. inż. int. i tab. san. wet. plk. Wesolowski Roman mjr. inż. Tyrowicz Tadeusz pplk. int. Witek Ignacy plk. dr. Kończacki Andrzej pplk. Dobiasz Leopold
plk. Rust Zygmunt	uzbr. inż. int. i tab. san. wet. plk. Gomołicki Mikołaj kpt. Janicki Alojzy plk. int. Trynczak Ignacy plk. dr. Jarociński Leonard plk. Kowalewski Maksymilian
vacat	uzbr. inż. int. i tab. san. wet. plk. Konczakowski Witold kpt. Lewandowski Kazimierz pplk. int. Malinowski Sylwester pplk. dr. Nadolski Jerzy plk. dr. Deszberg Kazimierz
plk. Goliński Franciszek	uzbr. inż. int. i tab. san. wet. plk. Rojek Józef plk. int. Sajgerśmid Józef plk. dr. Topolnicki Józef plk. Kruszynski Eugenjusz
plk. Pozniak Wiktor	uzbr. inż. int. i tab. san. wet. plk. Tucker Leonard kpt. Kramer Tadeusz pplk. int. Kozłowski Jan plk. dr. Paklikowski Bronisław pplk. Rażny Jan

WŁADZE GARNIZONOWE.**Komendy garnizonów.**

Komendant garnizonu sprawuje z ramienia dowódcy okręgu korpusu władzę terytorjalną na obszarze podległego mu garnizonu.

Zakres działania komendanta garnizonu obejmuje:

a) wszelkie sprawy związane z bezpieczeństwem i dyscypliną, w szczególności normowanie służby garnizonowej i wartowniczej, wyznaczanie eskort i konwojów, kwaterowanie jednostek i osób wojskowych, rozdział koszar i innych budynków wojskowych, placów alarmowych, placów ćwiczebnych i strzelnic między załogującą w garnizonie jednostki, normowanie służby sanitarnej i weterynaryjnej, wreszcie popieranie działalności oświatowej, kulturalnej i sportowej garnizonu, jeżeli wychodzi ona poza obręb jednostek,

b) sprawy, które wiążą się z reprezentowaniem wojska na uroczystościach państwowych, narodowych lub lokalnych oraz sprawy, które wymagają współdziałania władz wojskowych z władzami administracyjnymi i samorządowymi.

Komendantów garnizonów wyznacza dowódca okręgu korpusu.

Komendantami garnizonów są zasadniczo najwyżsi stopniem i starszeństwem dowódcy wielkich jednostek z wyjątkiem Warszawy, Wilna i Brześcia n. B., gdzie komendantami garnizonów są komendanci placu.

W obozach ćwiczeń komendantami garnizonów są komendanci obozów ćwiczeń, jeżeli nie znajdują się tam dowódcy wielkich jednostek, którzy jednak mogą władzę komendantów garnizonów przekazać komendantom obozów ćwiczeń.

Organami komendantów garnizonów są:

- 1) komendy placu w siedzibach dowództw okręgów korpusów i więzających garnizonach,
- 2) oficerowie placu w mniejszych garnizonach.

Komendant placu, będący równocześnie komendantem garnizonu, posiada uprawnienia komendanta garnizonu.

Oficerowie placu znajdują się w garnizonach, w których niema komend placu.

W garnizonach, w których znajdują się miejsca postoju dowództw wielkich jednostek, stanowiska oficerów placu zajmują oficerowie, wyznaczeni na te stanowiska oddzielnie.

W garnizonach, w których nie znajdują się miejsca postoju wielkich jednostek, stanowiska oficerów placu zajmują oficerowie, wyznaczeni na te stanowiska z pośród personelu załogujących w garnizonach jednostek.

Komendy placu.

Warszawa	— płk. dpl. dr. Wieniawa-Długoszowski Bolesław*)
Modlin	— mjr. Dłużniakiewicz Tadeusz
Lublin	— vacat *)
Wilno	— ppłk. Jażdżyński Stefan
Grodno	— płk. Adamowicz Bronisław
Łódź	— ppłk. Haberling Adam
Kraków	— ppłk. Kostrzewski Jan
Lwów	— ppłk. Jędrzychowski Feliks
Poznań	— płk. Malczewski Jan
Toruń	— ppłk. Prokop Jan
Brześć n. B.	— płk. dpl. Wecki Stanisław*)
Przemyśl	— vacat

*) Równocześnie komendant garnizonu.

ROZDZIAŁ VII.

WIELKIE JEDNOSTKI.

Wielkie jednostki.

Wielką jednostką jest jednostka, w skład której wchodzi kilka małych jednostek różnych rodzajów broni i służb albo kilka wielkich jednostek.

Wielkie jednostki dzielą się na:

- a) związki operacyjne,
- b) związki taktyczne.

Związkiem operacyjnym jest jednostka, w skład której wchodzi zmienna ilość małych jednostek różnych broni i służb lub wielkich jednostek, a której głównem zadaniem jest koncepcja i organizacja manewru czyli wyznaczanie zadań i kierunków działań dla poszczególnych wchodzących w jej skład jednostek.

Do związków operacyjnych należą podczas wojny armje i grupy operacyjne (korpusy).

Związkiem taktycznym jest jednostka, w skład której wchodzi stała ilość małych jednostek różnych broni i służb, a której głównem zadaniem jest organizacja walki czyli koordynowanie współdziałania broni i służb.

Do związków taktycznych należą zarówno podczas pokoju, jak też podczas wojny dywizje i samodz. brygady piechoty i kawalerji.

Armje.

Armja składa się z kwatery głównej armji, zmiennej ilości dywizji piechoty albo dywizji wzgl. samodz. brygad kawalerji, tudzież z pozadywizyjnych formacji poszczególnych broni, ponadto posiada wszystkie organa służb i środki przewozowe.

Armja posiada w swem wyłącznem rozporządzeniu część obszaru operacyjnego i część obszaru etapowego.

Znajdująca się w pasie działania armji część obszaru etapowego nosi nazwę okręgu etapowego, nad którym sprawuje władzę dowódca okręgu etapowego, podległy dowódcy armji.

Grupy operacyjne.

Grupa operacyjna (korpus) składa się z kwatery głównej grupy operacyjnej, zmiennej ilości dywizji piechoty albo dywizji wzgl. samodz. brygad kawalerji, tudzież z pozadywizyjnych formacji poszczególnych broni, ponadto mogą być do niej przydzielane organa służb i środki przewozowe w miarę potrzeby.

Dywizje piechoty.

Dywizja piechoty podczas pokoju składa się z dowództwa dywizji, 3 pułków piechoty i pułku artylerji polowej, ponadto w skład niektórych dywizji wchodzi bataliony strzelców.

Podczas wojny skład dywizji piechoty zwiększa się o kwaterę główną dywizji, formacje kawalerji, saperów i łączności oraz wszystkie potrzebne organa służb i środki przewozowe, ponadto mogą być do niej przydzielane formacje poszczególnych broni w miarę potrzeby.

Dowódca dywizji sprawuje dowództwo nad wszystkimi formacjami, które wchodzi w skład dywizji i podlega bezpośrednio właściwemu dowódcy okręgu korpusu, wobec którego jest odpowiedzialny za należyte sprawowanie powierzonego mu dowództwa.

Zakres działania dowódcy dywizji obejmuje przede wszystkim kierowanie wyszkoleniem podległych mu formacji oraz kierowanie przysposobieniem wojskowym w podległym mu rejonie przysposobienia wojskowego, ponadto nadzór nad sprawnością i gotowością bojową podległych mu formacji pod względem organizacji, mobilizacji i zaopatrzenia, bezpieczeństwa i dyscypliny oraz sprawy personalne.

Dowódca dywizji posiada władzę o wszystkich atrybucjach dowódcy, nie posiada jednak władzy administracyjnej i z tego względu niema przy sobie szefów służb.

Nie sprawuje on również władzy terytorjalnej z wyjątkiem szczególnych wypadków (niepokoje, rozruchy, stan wyjątkowy), w których dowódca okręgu korpusu przekazać mu może część przysługującej sobie władzy terytorjalnej na ściśle określonym obszarze. W tych wypadkach władza dowódcy dywizji rozciąga się na wszystkie na tym obszarze załogujące jednostki.

Dowódca dywizji jest zasadniczo komendantem garnizonu w miejscu swojej siedziby.

Ponadto jest on właściwym dowódcą wszystkich osób wojskowych, przynależnych do jednostek załogujących w rejonie służby sprawiedliwości, jeżeli w miejscu postoju dowództwa dywizji znajduje się wojskowy sąd apelacyjny.

Bezpośrednim organem dowódcy dywizji jest sztab z szefem sztabu na czele.

Prócz sztabu w skład dowództwa dywizji wchodzi oficer saperów, oficer łączności i oficer taborowy.

Dowódca piechoty sprawuje dowództwo nad formacjami piechoty, które wchodzi w skład dywizji i podlega bezpośrednio dowódcy

dywizji, wobec którego jest odpowiedzialny na należyte sprawowanie powierzonego mu dowództwa.

Zakres działania dowódcy piechoty obejmuje wykonywanie nadzoru nad wyszkoleniem piechoty stosownie do obowiązujących przepisów i wskazówek dowódcy dywizji, ponadto sprawy personalne oficerów piechoty.

We wszystkich innych sprawach, dotyczących piechoty, dowódca piechoty przysługuje prawo wglądu.

Bezpośrednim organem dowódcy piechoty jest oficer sztabu.

Dywizje piechoty.

Nr.	M. p. dowództwa	Dowódca dywizji, dowódca piechoty i szef sztabu
1	Wilno	plk. Kruszewski Jan plk. dpl. Stachiewicz Wacław mjr. dpl. Białkowski Michał
2	Kielce	gen. bryg. Łuczyński Aleksander vacat mjr. dpl. Dobrzański Mieczysław
3	Zamość	plk. Skwarczyński Stanisław plk. dpl. Dzwonkowski Zygmunt mjr. dpl. Umiastowski Roman
4	Toruń	gen. bryg. Raczyński-Maksymowicz Włodzimierz plk. Jatelnicki Bolesław mjr. dpl. Tomsa-Zapolski Franciszek
5	Lwów	gen. bryg. Czuma Walerjan plk. Zulauf Juliusz mjr. dpl. Kędzior Aleksander
6	Kraków	gen. bryg. Smorawiński Mieczysław plk. Mond Bernard mjr. dpl. Krokay Walery
7	Częstochowa	gen. bryg. Dąbkowski Mieczysław plk. dpl. Przedrzymirski-Krukowicz Emil mjr. dpl. Stanek Lucjan

Nr.	M. p. dowództwa	Dowódca dywizji, dowódca piechoty i szef sztabu
8	Modlin	gen. bryg. Szylling Antoni ptk. Kozicki Stanisław mjr. dpl. Ryziński Kazimierz
9	Siedlce	gen. bryg. Sikorski Franciszek ptk. dpl. Iwanowski Stefan mjr. dpl. Junker Franciszek
10	Łódź	gen. bryg. Wilczyński-Olszyna Józef ptk. dpl. inż. Rotarski Stefan mjr. dpl. Kluska Marjan
11	Stanisławów	gen. bryg. Łukoski Kazimierz ptk. dpl. Pieniążek Władysław mjr. dpl. Stępniewski Jerzy
12	Tarnopol	gen. bryg. Sołłohub-Dowoyno Stanisław ptk. dpl. Wojtkielewicz Alfons mjr. dpl. Klimecki Tadeusz
13	Równe	gen. bryg. Knoll Edmund ptk. dpl. Regulski Bronisław mjr. dpl. Arciszewski Stanisław
14	Poznań	gen. bryg. Kędzierski Anatol ptk. Grabowski Władysław mjr. dpl. Węgrzyn Franciszek
15	Bydgoszcz	gen. bryg. Thommée Wiktor ptk. dpl. Pomazański Henryk mjr. dpl. Pawłowicz Wiktor
16	Grudziądz	gen. bryg. Rachmistruk Włodzimierz ptk. Kustroń Józef mjr. dpl. Szydłowski Kazimierz
17	Gniezno	ptk. dpl. Malinowski Tadeusz ptk. dpl. Kawiński Rudolf mjr. dpl. Domański Wacław

Nr.	M. p. dowództwa	Dowódca dywizji, dowódca piechoty i szef sztabu
18	Łomża	gen. bryg. Fijałkowski Czesław płk. Kwaciszewski Józef mjr. dpl. Koeb Stefan
19	Wilno	gen. bryg. Kasprzycki Tadeusz płk. Skokowski Julian mjr. dpl. Zawisza Jerzy
20	Baranowicze	gen. bryg. Pożerski Olgierd płk. dpl. Boruta-Spiechowicz Mieczysław mjr. dpl. Kornaus Jan
21*)	Bielsko-Biała	gen. bryg. Przeździecki Wacław płk. Wir-Konas Alojzy mjr. dpl. dr. Patejdl Aleksander
22*)	Przemyśl	gen. bryg. Wieroński Stanisław płk. Dragat Władysław mjr. dpl. Pajączkowski Jerzy
23	Katowice	gen. bryg. dr. Zając Józef płk. Fijałkowski Bolesław płk. Rückemann-Orlik Wilhelm mjr. dpl. Nykulak Adolf
24	Jarosław	gen. bryg. Wieczorkiewicz Wacław płk. dpl. Paszkiewicz Gustaw mjr. dpl. Łoś Władysław
25	Kalisz	gen. bryg. Tokarzewski-Karaszewicz Michał płk. dpl. Wład Franciszek mjr. dpl. Szymański Roman
26	Skierniewice	gen. bryg. Mackiewicz Mieczysław płk. dpl. Bortnowski Władysław mjr. dpl. Biernacki Józef
27	Kowel	gen. bryg. Wołkowicki Jerzy płk. dpl. Drapella Juliusz mjr. dpl. Kułakowski Marjan

*) Górską.

Nr.	M. p. dowództwa	Dowódca dywizji, dowódca piechoty i szef sztabu
28	Warszawa	gen. bryg. Uzdowski Władysław płk. Żurakowski Romuald mjr. dpl. Rudnicki Adam
29	Grodno	gen. bryg. Kleeberg Franciszek płk. Sawicki Kazimierz mjr. dpl. Gaładyk Janusz
30	Kobryń	płk. Wrzaliński Stanisław płk. Dindorf-Ankowicz Franciszek mjr. dpl. Sienkiewicz Stanisław

Dywizje kawalerji.

Dywizja kawalerji podczas pokoju składa się z dowództwa dywizji, 3 brygad kawalerji, 2 dywizjonów artylerji konnej, szwadronu pionierów i szwadronu samochodów pancernych.

Podczas wojny skład dywizji kawalerji zwiększa się o kwaterę główną dywizji, formacje łączności oraz wszystkie potrzebne organa służb i środki przewozowe, ponadto mogą być do niej przydzielane formacje poszczególnych broni w miarę potrzeby.

Podległość i zakres działania dowódcy dywizji kawalerji przedstawiają się analogicznie, jak podległość i zakres działania dowódcy dywizji piechoty.

Wyjątek stanowi kierowanie przysposobieniem wojskowem, które nie wchodzi w zakres działania dowódcy dywizji kawalerji,

Bezpośrednim organem dowódcy dywizji jest sztab z szefem sztabu na czele.

Brygada składa się z 2 pułków kawalerji.

Podległość i zakres działania dowódcy brygady kawalerji przedstawiają się analogicznie, jak podległość i zakres działania dowódcy piechoty dywizyjnej.

Bezpośrednim organem dowódcy brygady jest oficer sztabu.

Dywizje kawalerji.

Nr.	M. p. dowództwa	Dowódca dywizji, dowódca artylerji i szef sztabu
2	Warszawa	gen. bryg. Dreszer Gustaw vacat mjr, dpl. Prołassowski Rafał
4	Lwów	gen. bryg. Głuchowski Janusz vacat vacat

Brygady kawalerji.

Nr.	M. p. dowództwa	Dowódca
1	Warszawa	plk. Strzemiński Stefan
10	Przemyśl	vacat
12	Ostrołęka	vacat
13	Łock	plk. dpl. Mochnacki Marjan
16	Lwów	vacat
17	Hrubieszów	plk. Piasecki Zygmunt

Samodzielne brygady kawalerji.

Samodz. brygada kawalerji podczas pokoju składa się z dowództwa samodz. brygady, 2, 3 lub 4 pułków kawalerji, dywizjonu artylerji konnej, szwadronu pionierów i szwadronu samochodów pancernych.

Podczas wojny skład samodz. brygady kawalerji zwiększa się analogicznie, jak skład dywizji kawalerji.

Podległość i zakres działania dowódcy samodzielnej brygady kawalerji przedstawiają się analogicznie, jak podległość i zakres działania dowódcy dywizji kawalerji.

Bezpośrednim organem dowódcy samodzielnej brygady jest sztab z szefem sztabu na czele.

Samodzielne brygady kawalerji.

Nr.	M. p. dowództwa	Dowódca i szef sztabu
2	Równe	płk. dpl. Anders Władysław rtm. dpl. Narzymiski Jan
3	Wilno	płk. dpl. Przewłocki Marjan rtm. dpl. Kostkiewicz Stanisław
5	Kraków	gen. bryg. Plisowski Konstanty rtm. dpl. Gruszecki Emil
6	Stanisławów	vacat mjr. dpl. Chwalibogowski Władysław
—	Baranowicze	gen. bryg. Skotnicki Stanisław mjr. dpl. Nalepa Tadeusz
—	Białystok	płk. dpl. Skrzyński-Kmicie Ludwik mjr. dpl. Wołowski Zygmunt
—	Poznań	płk. dpl. Zahorski Sergjusz mjr. dpl. Pętkowski Józef
—	Toruń	płk. dpl. dr. Abraham Roman mjr. dpl. Onacewicz Włodzimierz
—	Suwałki	gen. bryg. Waraksiewicz Adolf mjr. dpl. Święcicki Witold

Dowództwo Obszaru Warownego
Wilno.

Dowódca — gen. bryg. Paszkowski-Kruk Henryk

Szef sztabu — mjr. dpl. Drotlew Józef

MAŁE JEDNOSTKI.

Małe jednostki.

Małe jednostki dzielą się na:

- a) jednostki broni i jednostki służb,
- b) jednostki organizacyjnie samodzielne (organizacyjne) i organizacyjnie niesamodzielne (organizacyjnie przynależne),
- c) jednostki administracyjnie samodzielne (administracyjne) i administracyjnie niesamodzielne (administracyjnie przynależne).

Jednostką broni jest jednostka, która należy do jednego z rodzajów broni.

Jednostką służby jest jednostka, która należy do jednego z rodzajów służb.

Jednostką organizacyjnie samodzielną jest jednostka, która podlega bezpośrednio wyższemu dowódcy taktycznemu albo centralnej lub okręgowej władzy terytorjalnej i nie wchodzi w skład innej małej jednostki.

W przeciwnym razie jednostka jest organizacyjnie niesamodzielną.

Jednostką administracyjnie samodzielną jest jednostka, która otrzymuje zaopatrzenie bezpośrednio od wyższego dowódcy taktycznego albo od centralnej lub okręgowej władzy terytorjalnej i przed nimi się bezpośrednio rozlicza.

W przeciwnym razie jednostka jest administracyjnie niesamodzielną.

Formacje.

Jednostka organizacyjnie i administracyjnie samodzielna stanowi formację, istnieją jednak również formacje administracyjnie niesamodzielne.

Formacje dzielą się na pułki (samodz. oddziały), szkoły i zakłady poszczególnych broni i służb.

Pułki.

Pułk (samodz. oddział lub pododdział) jest formacją, która stanowi podczas pokoju ośrodek wyszkolenia szeregowych niezawodowych oraz mobilizacji i administracji, podczas wojny pełni właściwe dla poszczególnych broni i służb zadania.

Do pułków (samodz. oddziałów lub pododdziałów) należą pułki, samodz. bataljony i dywizjony oraz samodz. kompanje i szwadrony poszczególnych broni i służb.

W skład pułku (samodz. oddziału) wchodzi:

- a) dowództwo pułku (samodz. oddziału),
- b) kwatermistrzostwo,
- c) pododdział administracyjny,
- d) oddziały lub pododdziały.

W skład dowództwa pułku (samodz. oddziału) wchodzi dowódca, zastępca dowódcy i drużyna dowódcy, złożona z adjutanta i kancelarji, ponadto lekarz i lekarz weterynaryj (w pułkach broni jezdnych).

W skład kwatermistrzostwa wchodzi kwatermistrz, oficer mobilizacyjny z zastępcą, oficer materiałowy z zastępcą, oficer żywnościowy i płatnik.

W skład pododdziału administracyjnego wchodzi dowództwo pododdziału, pluton administracyjny i pluton taborowy, ponadto w pułkach piechoty orkiestra.

Do oddziałów należą bataljony i dywizjony poszczególnych broni.

W skład oddziału wchodzi:

- a) dowództwo oddziału,
- b) pododdziały.

W skład dowództwa oddziału wchodzi dowódca i drużyna dowódcy, złożona z adjutanta i kancelarji, ponadto w oddziałach detaszowanych podkwatermistrzostwo.

Do pododdziałów należą kompanje, szwadrony, baterje, eskadry i kolumny poszczególnych broni i służb.

W skład pododdziału wchodzi:

- a) dowództwo pododdziału,
- b) plutony.

W skład dowództwa pododdziału wchodzi dowódca i drużyna dowódcy, złożona z sierżanta szefa i podoficera gospodarczego.

W skład plutonów wchodzi drużyny i sekcje

Szkoły.

Szkoła jest formacją, która stanowi ośrodek wyszkolenia oficerów i podoficerów zawodowych oraz podchorążych rezerwy.

Do szkół należą szkoły oraz samodz. oddziały szkolne poszczególnych broni i służb.

W skład szkoły wchodzi:

- a) komenda szkoły,
- b) kwatermistrzostwo,
- c) pododdział administracyjny,
- d) kursy oficerskie albo oddziały lub pododdziały szkolne i pododdziały ćwiczebne.

W skład komendy szkoły wchodzi komendant i drużyna komendanta, złożona z adjutanta z kancelarią i dyrektora nauk z wykładowcami i instruktorami, ponadto lekarz i lekarz weterynarii (w szkołach broni jezdnych).

W skład kwatermistrzostwa wchodzi kwatermistrz, oficer materiałowy, oficer żywnościowy i płatnik.

W skład pododdziału administracyjnego, oddziałów lub pododdziałów szkolnych i pododdziałów ćwiczebnych wchodzi dowództwa oddziałów lub pododdziałów i pododdziały lub plutony o składzie, jak w pułkach.

Zakłady.

Zakład jest formacją, która wytwarza, przetwarza, naprawia, odbiera, przechowuje i wydaje materiał wszelkiego rodzaju.

Do zakładów należą instytuty techniczne, wytwórnie, zakłady przetwarzające i zakłady zaopatrzenia poszczególnych służb.

W skład zakładu wchodzi:

- a) kierownik zakładu,
- b) biuro kierownictwa,
- c) pracownie i laboratoria w instytutach technicznych, dział administracyjny i dział techniczny w wytwórniach i zakładach przetwarzających, centrala odbiorcza oraz główne i pomocnicze składnice w zakładach zaopatrzenia.

Ponadto do zakładów można zaliczyć szpitale i więzienia.

W skład szpitala wchodzi:

- a) drużyna komendanta szpitala z kwatermistrzostwem i kompanią obsługi,
- b) oddziały chorych,
- c) pracownie,
- d) apteka,
- e) przychodnia dentystyczna.

W skład więzienia wchodzi:

- a) drużyna komendanta więzienia z kwatermistrzostwem,
- b) więźniowie.

ROZDZIAŁ IX.

BRONIE.

Do broni należą piechota, kawalerja, artylerja, aeronautyka i inżynierja (saperzy i łączność), ponadto żandarmerja.

I. Piechota.

Piechota składa się z pułków piechoty, pułków strzelców podhalańskich, bataljonu manewrowego, bataljonów strzelców i pułku czołgów.

Szkołami piechoty są Szkoła Podchorążych Piechoty, Szkoła Podchorążych Rezerwy Piechoty, bataljony podchorążych rezerwy piechoty, Szkoła Podoficerów Zawodowych Piechoty, Centralna Szkoła Strzelnicza i Szkoła Wysokogórska.

Pułki piechoty i strzelców podhalańskich.

Skład pułku (piechoty, strzelców podhalańskich): a) drużyna dowódcy, b) pluton artylerji, c) pluton pionierów, d) pluton łączności, e) 2 lub 3 bataljony.

Skład bataljonu: a) poczet wzgl. drużyna dowódcy, b) 3 kompanje strzeleckie, c) kompanja k. m., ponadto w jednym z bataljonów w miejsce kompanji strzeleckiej kompanja podoficerska.

Pułki piechoty.

Nr.	M. p.	Dowódca	Święto
1	Wilno	vacat	6.VIII
2	Pińczów	pplk. dpl. Laveaux Ludwik	15.II
3	Jarosław	plk. Grot Leon	30.IX
4	Kielce	pplk. dpl. Kuczyński Zygm.	24.VI
5	Wilno	plk. dpl. Furgalski Teodor	4.VII
6	Wilno	plk. Biestek Stefan	28.VII
7	Chełm	plk. dpl. Borowiec Stanisław	22.IX
8	Lublin	plk. dpl. Endel - Ragis Leop.	15.V
9	Zamość	plk. Machowicz Stanisław	29.VII
10	Łowicz	plk. dpl. Kossecki Stefan	27.VI
11	Tarn. Góry	plk. Samboiski Leonard	6.VIII
12	Wadowice	plk. dpl. Jaklicz Józef	1.VIII
13	Pułtusk	ppik. Zientarski - Liziński Jan	31.X
14	Włocławek	plk. Misiąg Ignacy	15.V
15	Dęblin	plk. dpl. Sadowski Jan	5.IX

Nr.	M. p.	Dowódca	Święto
16	Tarnów	plk. dpl. Myszkowski Aleks.	28.V
17	Rzeszów	pplk. Kalęski Rudolf	6.VIII
18	Skierniewice	plk. dpl. Tarczyński-Alf Ta- deusz	24.VI
19	Obr. Lwowa	plk. dpl. Krasicki Freund Mikołaj	1.VI
20	Kraków	plk. Schuster-Kruk Stanisław	26.V
21	Warszawa	plk. Surówka Edward	18.VIII
22	Siedlce	plk. Hozer Kazimierz	16.VIII
23	Włodzimierz	plk. dpl. Włodarski Jan	13.VI
24	Łuck	plk. Kalabiński Stanisław	11.V
25	Piotrków	pplk. Maciejowski Ludwik	28.IX
26	Lwów	plk. Pytel Bolesław	17.IX
27	Częstochowa	pplk. dpl. Zborzil Józef	15.VI
28	Łódź	pplk. Bratro Jan	11.XI
29	Strz. Kan.	plk. dpl. Okulicz-Kozaryn Jarosław	15.V
30		pplk. Pereświet-Sołtan Konstanty	9.VI
31	Łódź	pplk. dpl. Dudziński Franc.	14.VII
32	Modlin	pplk. dpl. Polak Zygmunt	11.XI
33	Łomża	plk. Dłużniakiewicz Janusz	14.VIII
34	Biała Podl.	plk. Bitner Ludwik	8.V
35	Brześć n. B.	plk. dpl. Rudka Ludwik	14.VIII
36	L. Akad.	plk. dpl. Ulrych Juliusz	3.VI
37	Warszawa	plk. dr. Trojanowski Jerzy	9.IX
38	Strz. Lwow	plk. Biernacki Wacław	22.XI
39		plk. dpl. Durski Zygmunt	29.IV
40		plk. Gigiel-Melechowicz Józef	6.IX
41	Suwałki	pplk. Komierowski Witold	8.V
42	Białystok	pplk. Błocki Stefan	12.VII
43	Strz. Kres.	pplk. dpl. Chłusewicz Bene- dykt	25.VII
44		plk. Witorzeniec Roman	28.IV
45	Równe	pplk. dpl. Prugar-Ketling Bronisław	22.VI
46	Równe	pplk. dpl. Parafinski Tad.	11.IX
47	Stanisławów	plk. Rybicki Kazimierz	19.VII
48	Kołomyja	plk. Liwacz Józef	11.V
49	Kowel	pplk. Widacki Stanisław	27.V
50	Brzeżany	pplk. Chodźko-Zojko Jan	28.VI
51	Złoczów	pplk. Wiśniewski Walerjan	20.VII
52	Stryj	pplk. dpl. Piekarski Wacł.	11.IV
53	Tarnopol	pplk. dpl. Rowecki Stefan	19.I
54	Leszno	pplk. Ocetkiewicz Marjan	17.IX
55	Wlkp.	pplk. Żongolłowicz Eugen.	23.V
56		pplk. Chilewski Marjan	6.VI
57		plk. dpl. Wolikowski Romuald	22.VIII
58	Poznań		
59	Poznań		
	Inowrocław		

Nr.	M. p.	Dowódca	Święto
60	Wlkp.	ppłk Walczak Kazimierz	9.V
61	Bydgoszcz	ptk. Waśkiewicz Bolesław	29.V
62	Bydgoszcz	ppłk. dpl. Powierza Wład.	21.VIII
63	Toruń	ptk. Rymkiewicz Miecz.	8.V
64	Grudziądz	ppłk. Skroczyński Albin	14.IX
65	Grudziądz	ptk. Kieszkowski Gustaw	18.VIII
66	im. Marsz. Piłsuds.	ptk. dpl. Ajdukiewicz Adam	26.VI
67	Brodnica	ptk. inż. Grzędziński January	2.V
68	Września	ptk. Mazurkiewicz Tomasz	16.VIII
69	Gniezno	ptk. Kluczyński Wacław	11.XI
70	Pleszew	ptk. dpl. Mozdyniewicz Mieczysław	19.VIII
71	Zambrów	ptk. dpl. Borzęcki Roman	26.V
72	Radom	ppłk. dpl. Kawiński Gwido	14.VIII
73	Katowice	ppłk. dpl. Różycki-Koło- dzieczyk Tadeusz	23.VII
74	Górno ślaski	ptk. Marszałek Milan	2.X
75	Król. Huta	ppłk. Klaczyński Wacław	2.VI
76	Grodno	ptk. Oziewicz Ignacy	2.VIII
77	Lida	ptk. Alter Franciszek	12.II
78	Baranowicze	ptk. Sokół-Szahn Miecz.	26.VII
79	Stonim	ptk. Turkowski Marjan	26.VII
80	Stonim	ptk. Kohutnicki Romuald	11.VII
81	Grodno	ppłk. dpl. Maczek Stan.	22.VIII
82	Brześć n. B.	ptk. dpl. Świtalski Stan.	1.VII
83	Kobryń	ptk. Werobej Józef	29.IX
84	Pińsk	ppłk. Zawisłak Józef	29.VII
85	Nowowilejka	ptk. Weiślak Zygmunt	15.VIII
86	Mołodeczno	ptk. dpl. Bociański Ludwik	15.VIII

Pułki strzelców podhalańskich.

Nr.	M. p.	Dowódca	Święto
1	Nowy Sącz	ppłk. dpl. Janicki Kazimierz	6.VIII
2	Sanok	ppłk. Zuger Eugenjusz	23.IX
3	Bielsko	ptk. Zagórski Karol	21.IV
4	Cieszyn	ptk. Własak Antoni	26.IX
5	Przemyśl	ppłk. Janowski Julian	14.VIII
6	Stryj	ppłk. dpl. Ruszczewski Lucjan	9.V

Bataljon manewrowy.

Skład bataljonu: a) dowództwo bataljonu, b) kwatermistrzo-
stwo, c) kompanja administracyjna z drużyną pionierów i pluto-

nem łączności, d) kompanja podoficerska, e) 3 kompanje strzelerskie, f) kompanja k. m.

M. p. — Rembertów. Dowódca — ppłk. Wyrwiński Eugenjusz. Święto — 12. V.

Bataljony strzelców.

Skład bataljonu: a) drużyna dowódcy, b) drużyna pionierów, c) pluton łączności, d) 3 kompanje strzeleckie, e) kompanja k. m.

Nr.	M. p.	D o w ó d c a	Święto
1	Chojnice	mjr. dpl. Fleszar Alfred	
2	Starogard	ppłk. Michalski Stefan	

1 pułk czołgów.

Skład pułku: a) drużyna dowódcy, b) pluton łączności, c) 3 bataljony, d) pułkowe warsztaty.

Skład bataljonu: a) drużyna dowódcy, b) 3 kompanje.

M. p. — Przemyśl (Żurawica). Dowódca — płk. dpl. Mysłowski Mieczysław. Święto — 1. VI.

Szkoła Podchorążych Piechoty.

Skład szkoły: a) komenda szkoły, b) kwatermistrzostwo, c) kompanja administracyjna, d) bataljon unitarny, e) 2 bataljony podchorążych, f) szwadron luzaków.

Siedziba — Ostrów Maz. Komendant — płk. dpl. Kamski-Milan Maksymiljan.

Szkoła Podchorążych Rezerwy Piechoty.

Skład szkoły: a) komenda szkoły, b) kwatermistrzostwo, c) kompanja administracyjna, d) kompanja pionierów podchorążych rezerwy, e) kompanja łączności podchorążych rezerwy, f) 2 bataljony strzeleckie podchorążych rezerwy, g) bataljon k. m. podchorążych rezerwy.

Siedziba — Zambrów. Komendant — ppłk. Dąbek Stanisław.

Bataljony podchorążych rezerwy piechoty.

Skład bataljonu: a) dowództwo bataljonu, b) 2, 3 lub 4 kompanje strzeleckie, c) kompanja k. m.

Nr.	Siedziba	D o w ó d c a
2	Tomaszów Lub.	mjr. Kokoszka Józef
5	Kraków	ppłk. Muzyka Władysław
5a	Cieszyn	mjr. Jacorzyński Kazimierz
6a	Rawa Ruska	ppłk. Michnowicz Jan
7	Śrem	ppłk. Popelka Wilhelm
7a	Jarocin	ppłk. Juracki Paweł
9	Bereza Kart.	jr. udrewicz Wacław
10	Gródek Jag.	ppłk. Kurek Karol
10a	Nisko	mjr. Szewczyk Jan

Szkoła Podoficerów Zawodowych Piechoty.

Skład szkoły: a) drużyna komendanta, b) 5 kompanji szkolnych.
Siedziba — Grudziądz, Komendant — mjr. Wielgut Franciszek.

Centralna Szkoła Strzelnicza.

Skład szkoły: a) drużyna komendanta, b) kurs oficerski, c) kompanja podoficerska.

Siedziba — Toruń, Komendant — ppłk. dpl. Staich Antoni.

Szkoła Wysokogórska.

Skład szkoły: a) drużyna komendanta, b) 3 plutony strzeleckie, c) pluton k. m.

Siedziba — Zakopane, Komendant — kpt. Konopko Antoni.

2. Kawalerja.

Kawalerja składa się z pułków szwoleżerów, pułków ułanów, pułków strzelców konnych, szwadronów samochodów pancernych i szwadronów pionierów.

Szkołami kawalerji są Centrum Wyszkołenia Kawalerji i Szkoła Podoficerów Zawodowych Kawalerji.

Pułki szwoleżerów, ułanów i strzelców konnych.

Skład pułku (szwoleżerów, ułanów, strzelców konnych): a) drużyna dowódcy, b) pluton łączności, c) 4 szwadrony linjowe, d) szwadron k. m., e) szwadron zapasowy.

Pułki szwoleżerów.

Nr.	M. p.	D o w ó d c a	Święto
1 im. marsz. Józefa Piłsud- skiego	Warszawa	pplk. dpl. Karcz Jan	10.XII
2 Rokitniań- skich	Starogard	pplk. dpl. Drucki-Lubecki Konstanty	13.VI
3 Mazowiec- kich im. płk. Kozietulskiego	Suwałki	płk. Kulesza Stefan	2.VIII

Pułki ułanów.

Nr.	M. p.	D o w ó d c a	Święto
1 Krechowiec- kich im. płk. B. Mościckiego	Augustów	płk. dpl. Słoniński Marjan	24.VII
2 Grochow- skich im. gen. Dwernickiego	Suwałki	płk. Jasiewicz Wincenty	26.VIII
3	Tarn. Góry	pplk. Żeliszewski Kazim.	23.IX
4 Zaniemeń- skich	Wilno	płk. Kozierowski Czesław	9.VII
5 Zasławskich	Ostrołęka	płk. Jezierski Anatol	23.IX
6 Kaniowskich	Stanisławów	pplk. dpl. Radecki-Miku- licz Witold	11.V
7	Mińsk Maz.	pplk. Tyczyński Jan	23.III
8 im. ks. J. Po- niańskiego	Kraków	płk. Dembiński Stefan	19.III
9	Trembowla	pplk. Komorowski Tadeusz	31.VIII
10 Litewskich	Białystok	pplk. dpl. Porczyński Wi- tosław	8.V
11	Ciechanów	pplk. Głogowski Piotr	19.IV

Nr	M. p.	D o w ó d c a	Święto
12 Podolskich	Krzemieniec	plk. Rupp Rudolf	7.V
13 Wileńskich	Nowowilejka	plk. dpl. Korytowski Adam	25.VII
14 Jazłowiec- kich	Lwów	plk. Szuszkiewicz Antoni	11.VII
15 Poznańskich	Poznań	plk. dpl. Dreszer Rudolf	23.IV
16 Wielkopol- skich	Bydgoszcz	ppłk. Byliński Tadeusz	26.VII
17 Wielkopol- skich	Leszno	ppłk. dpl. Pragłowski Ale- ksander	7.V
18 Pomorskich	Grudziądz	ppłk. Traeger Albert	29.V
19 Wołyńskich im. K. Rózy- ckiego	Ostróg	ppłk. Piotraszewski Ale- ksander	19.VIII
20 im. króla Jana Sobies- kiego	Rzeszów	ppłk. Müller Władysław	24.VI
21 Nadwiślań- skich	Równe	ppłk. Safar Roman	15.VI
22 Podkarpac- kich	Brody	ppłk. dpl. dr. Rostworow- ski Stanisław	28.VI
23 Grodzień- skich	Podbrodzie	ppłk. Duchnowski Kazi- mierz	1.VI
24	Kraśnik	ppłk. Halicki Kazimierz	21.IX
25 Wielkopol- skich	Prużana	plk. Koiszewski Spirydjon	17.IX
26 Wielkopol- skich	Baranowicze	ppłk. dpl. Machalski Ta- deusz	18.VIII
27	Nieśwież	ppłk. dpl. Mally Fryderyk	8.VIII

Pułki strzelców konnych.

Nr.	M. p.	D o w ó d c a	Święto
1	Garwolin	ppłk. Zakrzewski Adam	9.V
2	Hrubieszów	ppłk. Niementowski Romanald	14.VII
3	Wołkowysk	plk. dpl. Rozwadowski Jan	27.IV
4	Płock	ppłk. Więckowski Mikołaj	23.V
5	Tarnów	plk. dpl. Kleeberg Julian	9.VI
6	Żółkiew	plk. Pytlewski Jerzy	8.XII
7	Poznań	ppłk. Kownacki Włodzimierz	29.VII
8	Chełmno	plk. dpl. Wzacny Bronisław	12.VI
9	Grajewo	plk. dpl. Grabowski Tadeusz	16.X
10	Łańcut	plk. Skuratowicz Piotr	29.IV

Centrum Wyszkołenia Kawalerji.

Skład centrum: a) komenda centrum, b) kwatermistrzostwo, c) szwadron administracyjny, d) dywizjon podchorążych, e) dywizjon podchorążych rezerwy, f) kursy oficerskie, g) kursy jazdy konnej.

Siedziba — Grudziądz. Komendant — płk. inż. Podhorski Zygmunt.

Szkola Podoficerów Zawodowych Kawalerji.

Skład szkoły: a) drużyna komendanta, b) szwadron szkolny, c) kadrowy pluton ćwiczebny k. m.

Siedziba — Jaworów. Komendant — ppłk. Tarnasiewicz-Heldut Edmund.

3. Artylerja.

Artylerja składa się z grup artylerji, pułków artylerji polowej, pułku manewrowego artylerji, pułku artylerji górskiej, pułków artylerji ciężkiej, pułku artylerji najcięższej, dywizjonów artylerji konnej, kompanji artylerji pieszej, pułku i samodz. dywizjonów artylerji przeciwlotniczej, dywizjonu pomiarów artylerji i dywizjonów pociągów pancernych.

Szkołami artylerji są Centrum Wyszkołenia Artylerji i Szkoła Podchorążych Rezerwy Artylerji.

Grupy artylerji.

Skład grupy: a) dowództwo grupy, b) kilka formacji artylerji.

Nr.	M. p.	Dowódca
1	Warszawa	ptk. Schally Kazimierz
2	Chełm	gen. bryg. Plisowski Józef
3	Wilno	ptk. Schrötter Karol
4	Łódź	ptk. Miller Stanisław
5	Kraków	ptk. Batory Aleksander
6	Lwów	ptk. Cehak Leopold
7	Poznań	ptk. Maciejowski Mieczysław
8	Toruń	ptk. Korycki Józef
9	Brześć n. B.	vacat
10	Przemyśl	ptk. Niemira Rudolf
11	Warszawa	ptk. Underka Rudolf

Pułki artylerji polowej.

Skład pułku: a) drużyna dowódcy, b) drużyna łączności, c) 3 dywizjony.

Skład dywizjonu: a) poczet wzgl. drużyna dowódcy, b) 2 lub 3 baterje.

Nr.	M. p.	D o w ó d c a	Święto
1	Wilno	ppłk. Filipkowski Władysław	18.VIII
2	Kielce	ppłk. dpl. Bigo Jan	12.VI
3	Zamość	ppłk. Cegielski Jerzy	24.IX
4	Inowrocław	ptk. dpl. Hauke Karol	4.VII
5	Lwów	ppłk. dpl. inż. Englisch Jerzy	7.XI
6	Kraków	ppłk. Geniusz Jan	22.V
7	Częstochowa	ppłk. dpl. Kapciuk Józef	12.IX
8	Płock	ppłk. Robakiewicz Edward	8.IX
9	Biała Podl.	ptk. Krzisch Otton	14.VI
10	Łódź	ptk. Zdzichowski Michał	7.V
11	Stanisławów	ppłk. dpl. Jagielski Rudolf	2.VI
12	Złoczów	ptk. Nowak Karol	20.VII
13	Równe	ptk. dpl. Tiletschke Jan	9.IX
14	Poznań	ppłk. Gałazka Michał	25.V
15	Bydgoszcz	ptk. Maleszewski Stefan	17.VIII
16	Grodzisz	ppłk. Żaboklicki Zygmunt	24.IX
17	Gniezno	ppłk. Młodzianowski Wacław	8.V
18	Ostrów Maz.	ptk. Pileski Bolesław	26.IX
19	Nowowilejka	ptk. Dębski Leon	16.VIII
20	Prószana	ptk. Drozdowski Władysław	11.V
21	Bielsko-Biała	ptk. dr. Odzierzyński Roman	25.V
22	Rzeszów	ptk. Woll Roman	5.V
23	Będzin	ptk. Rarogiewicz Stanisław	3.V
24	Jarosław	ptk. d Erceville Edward	4.V

Nr.	M. p.	D o w ó d c a	Święto
25	Kalisz	płk. Dawidajtis Władysław	29.VII
26	Skierniewice	ppłk. Hintz Henryk	30.V
27	Włodzimierz	płk. dpl. inż. Kurcusz Tadeusz	2.X
28	Dęblin	ppłk. Epler Adam	7.IX
29	Grodno	płk. Gnoiński Michał	7.VIII
30	Włodawa	ppłk. Buczek Ludwik	4.X

Pułk manewrowy artylerji.

Skład pułku: a) drużyna dowódcy, b) pluton łączności, c) 3 dywizjony.

Skład dywizjonu, jak w pułku artylerji polowej.

M. p. — Toruń. Dowódca — ppłk. Landau Maksymiljan. Święto—25.VII.

1. pułk artylerji górskiej.

pułku: a) drużyna dowódcy, b) drużyna łączności, c) 2 dywizjony.

Skład dywizjonu, jak w pułku artylerji polowej.

M. p. — Stryj. Dowódca — ppłk. Czopór Edward. Święto—16.IX.

Pułki artylerji ciężkiej.

Skład pułku: a) drużyna dowódcy, b) drużyna łączności, c) kadra pomiarów artylerji, d) 3 dywizjony.

Skład dywizjonu, jak w pułku artylerji polowej.

Nr.	M. p.	D o w ó d c a	Święto
1	Modlin	ppłk. dpl. dr. Künstler Stan.	7.IX
2	Chełm	płk. Czechowicz Leon	15.V
3	Wilno	ppłk. Hein Wiktor	2.IX
4	Łódź	ppłk. Bogusławski Leon	15.V
5	Kraków	płk. Cybulski Wincenty	15.VIII
6	Lwów	płk. dpl. dr. Pietras Wojciech	21.IV
7	Poznań	ppłk. Siedlecki Piotr	12.I
8	Toruń	ppłk. Jancewicz Michał	12.X
9	Siedlce	ppłk. Müllner Ferdynand	8.IX
10	Przemyśl	ppłk. Bokszezanin Jan	24.IV

1 pułk artylerji najcięższej

Skład pułku: a) drużyna dowódcy, b) drużyna łączności, c) 3 dywizjony.

Skład dywizjonu, jak w pułku artylerji polowej.

M. p. — Warszawa. Dowódca — płk. dpl. Markus Stanisław. Święto — 25.IX.

Dywizjony artylerji konnej.

Skład dywizjonu: a) drużyna dowódcy, b) drużyna łączności c) 2 lub 3 baterje.

Nr.	M. p.	D o w ó d c a	Święto
1 im. gen. J. Bema	Warszawa	mjr. dpl. Brzeszczyński Stefan	19.III
2	Dubno	ppłk. Bogdanowicz Tadeusz	1.IX
3	Wilno	ppłk. Filipowicz Jan	4.V
4	Suwałki	ppłk. Wąsowicz Jan	24.V
5	Kraków	ppłk. Lubański Leonard	16.VI
6	Stanisławów	ppłk. Sulkiewicz-Hożman Mirza Leon	13.VIII
7	Poznań	ppłk. Łakiński Zygmunt	2.VI
9	Baranowicze	ppłk. Szalewicz Wacław	23.VIII
10	Jarosław	ppłk. dpl. Sheybal Tadeusz	15.IX
11	Bydgoszcz	ppłk. dr. Dembiński Włodzimierz	8.VI
12	Ostrołęka	ppłk. Stachowicz Wojciech	26.V
13	Lwów	ppłk. Hertel Aleksander	7.VII
14	Białystok	ppłk. Romiszewski Brunon	12.VII

3 kompanja artylerji pieszej.

Skład kompanji: a) drużyna dowódcy, b) 3 baterje.

M. p. — Wilno. Dowódca — mjr. Leonhard Jerzy

1 pułk artylerji przeciwlotniczej.

Skład pułku: a) drużyna dowódcy, b) 3 dywizjony artylerji przeciwlotniczej, c) dywizjon techniczny, d) kompanja k. m.

Skład dywizjonu artylerji przeciwlotniczej: a) poczet dowódcy, b) 2 lub 3 baterje.

Skład dywizjonu technicznego: a) poczet dowódcy, b) kompanja łączności, c) kompanja reflektorów, d) pluton obserwacyjno-podsluchowy.

M. p. — Warszawa. Dowódca — ppłk. Bizon Józef. Święto — 29.VII.

Samodź. dywizjony artylerji przeciwlotniczej.

Skład dywizjonu: a) drużyna dowódcy, b) 2 lub 3 baterje.

Nr.	M. p.	D o w ó d c a	Święto
1	Grodno	kpt. Górski Bronisław	5 IX
3	Wilno	vacat	
5	Kraków	mjr. Batycki Stanisław	
6	Lwów	vacat	29 VII
7	Poznań	mjr. Meissner Adam	
8	Toruń	mjr. Baran Kazimierz	

Dywizjon pomiarów artylerji.

Skład dywizjonu: a) drużyna dowódcy, b) baterja pomiarów optycznych, c) baterja pomiarów akustycznych, d) pluton ćwiczący, e) pluton teletetryczny.

M. p. — Toruń. Dowódca — pplk. Steuer Karol.

Dywizjony pociągów pancernych.

Skład dywizjonu: a) drużyna dowódcy, b) 2 pociągi pancerne.

Skład pociągu pancernego: a) drużyna dowódcy, b) 2 plutony bojowe, c) pluton techniczny, d) pluton drezyn pancernych.

Nr.	M. p.	D o w ó d c a	Święto
1	Jabłonna	pplk. Fischer Zygmunt	
2	Niepołomice	pplk. Mazurkiewicz Stefan	

Centrum Wyszkołenia Artylerji.

Skład centrum: a) komenda centrum, b) Szkoła Podchorążych Artylerji, c) Szkoła Podoficerów Zawodowych Artylerji, d) Szkoła Strzelania Artylerji, e) kurs instruktorów jazdy konnej i zaprzęgami.

Siedziba — Toruń. Komendant — gen. dyw. Prich Rudolf.

Szkoła Podchorążych Rezerwy Artylerji.

Skład szkoły: a) komenda szkoły, b) kwatermistrzostwo, c) baterja administracyjna, d) 3 dywizjony szkolne.

Siedziba — Włodzimierz. Komendant — pplk. dr. Ząbkowski Ludwik.

4. Aeronautyka.

Aeronautyka składa się z grup aeronautyki, pułków lotniczych, batalionów balonowych i sztabowej eskadry treningowej.

Szkołami aeronautyki są Centrum Wyszukolenia Oficerów Lotnictwa, Centrum Wyszukolenia Podoficerów Lotnictwa i Lotnicza Szkoła Strzelania i Bombardowania.

Grupy aeronautyki.

Skład grupy: a) dowództwo grupy, b) kilka formacji aeronautyki.

Nr.	M. p.	D o w ó d c a
1	Warszawa	plk. inż. Beaurain Janusz
2	Poznań	plk. Senderek Jan
3	Kraków	pplk. dpl. Jasinski Stanisław

Pułki lotnicze.

Skład pułku: a) dowództwo pułku, b) kwatermistrzostwo, c) oddział portowy, d) dywizjon szkolny, e) 2 lub 3 dywizjony linjowe, myśliwskie lub niszczycielskie, f) park lotniczy.

Skład oddziału portowego: a) dowództwo oddziału, b) kompanja portowa, c) kompanja wartownicza.

Skład dywizjonu: a) dowództwo dywizjonu, b) 2 lub 3 eskadry linjowe, towarzyszące, myśliwskie lub niszczycielskie.

Nr.	M. p.	D o w ó d c a	Święto
1	Warszawa	pplk. Wieden Franciszek	8.VIII
2	Kraków	mjr. Wereszczyński Tadeusz	15.V
3	Poznań	pplk. Kalus Władysław	29.VIII
4	Toruń	pplk. Menczak August	23.V
5	Lida	pplk. Iwaszkiewicz Wacław	18.VI
6	Lwów	pplk. Domes Augustyn	31.V

Bataljony balonowe. .

Skład bataljonu: a) dowództwo bataljonu, b) kwatermistrzostwo, c) kompanja administracyjna, d) kompanja szkolna, e) 2 kompanje

balonów obserwacyjnych, f) kompanja balonów zaporowych, g) park balonowy, ponadto h) w jednym z bataljonów pluton podchorążych rezerwy.

Nr	M. p.	D o w ó d c a	Święto
1	Toruń	ppłk. Wolszlegier Jan	5.V
2	Jabłonna	ppłk. Wilcz - Wilsz Aleksander	15.IX

Centrum Wyszkołenia Oficerów Lotnictwa.

Skład centrum: a) komenda centrum, b) kwatermistrzostwo, c) oddział portowy, d) Szkoła Podchorążych Lotnictwa, e) eskadra ćwiczebna pilotażu, f) dywizjon ćwiczebny, g) park lotniczy.

Siedziba — Dęblin. Komendant — płk. dpl. Ujejski Stanisław.

Centrum Wyszkołenia Podoficerów Lotnictwa.

Skład centrum: a) komenda centrum, b) kwatermistrzostwo, c) oddział portowy, d) Szkoła Podoficerów Pilotów Lotnictwa, e) Szkoła Podoficerów Mechaników Samolotowych, f) park lotniczy.

Siedziba — Bydgoszcz. Komendant — ppłk. Prauss Tadeusz.

Lotnicza Szkoła Strzelania i Bombardowania.

Skład szkoły: a) komenda szkoły, b) kwatermistrzostwo, c) oddział portowy, d) eskadra szkolna, e) eskadra ćwiczebna.

Siedziba — Grudziądz. Komendant — mjr. Stachoń Bolesław.

5. Inżynierja.

Inżynierja składa się z

A. brygad saperów, bataljonów saperów, bataljonu mostowego, bataljonu elektrotechnicznego, bataljonu silnikowego i bataljonów mostów kolejowych,

B. grup łączności, pułków łączności, bataljonów telegraficznych, pułku radjotelegraficznego, kompanji łączności obszaru warownego, plutonów radjotelegraficznych, stacji telegraficznych i stacji radjotelegraficznych.

Szkołami inżynierji są Szkoła Podchorążych Inżynierji, Centrum Wyszkołenia Saperów i Centrum Wyszkołenia Łączności.

Brygady saperów.

Skład brygady: a) dowództwo brygady, b) kilka formacji saperów.

Nr.	M. p.	D o w ó d c a
1	Modlin	plk. Ciborowski Roman
2	Warszawa	plk. Skoryna Jan
3	Poznań	plk. dpl. inż. Zachorowski Władysław
4	Kraków	plk. Kołankowski Mikołaj

Bataljony saperów.

Skład bataljonu: a) dowództwo bataljonu, b) kwatermistrzostwo, c) kompanja administracyjna, d) pluton łączności, e) kompanja szkolna, f) 4 kompanje saperów, g) park saperski.

Nr.	M. p.	D o w ó d c a	Święto
1	Modlin	ppłk. dpl. Pawłowicz Czesław	7.VI
2	Puławy	ppłk. Magnuszewski Stanisław	11.V
3	Wilno	ppłk. Landau Ignacy	25.VII
4	Sandomierz	mjr. Langner Stefan	15.VIII
5	Kraków	mjr. Wańkowicz Jan	8.V
6	Brześć n. B.	ppłk. Wężyk Mieczysław	24.VI
7	Poznań	ppłk. dpl. dr. Steifer Marjan	14.VIII
8	Toruń	ppłk. Aleksandrowicz Aleksander	17.VIII

Bataljon mostowy.

Skład bataljonu: a) dowództwo bataljonu, b) kwatermistrzostwo, c) kompanja administracyjna, d) pluton łączności, e) kompanja szkolna, f) 3 kompanje mostowe, g) kompanja przepraw rzecznych, h) mistowy.

M. p. — Modlin (Kazuń). Dowódca — ppłk. Spałek Władysław. Święto — 5.VIII.

Bataljon elektrotechniczny.

Skład bataljonu: a) dowództwo bataljonu, b) kwatermistrzostwo, c) kompanja administracyjna, d) kompanja szkolna, e) 2 kompanje reflektorów, f) 2 kompanje elektrotechniczne, g) pluton hydrotechniczny, h) park elektrotechniczny.

M. p. — Modlin (Nowy Dwór). Dowódca — ppłk. Rewieński Marcei. Święto — 5.VIII.

Bataljon silnikowy.

Skład bataljonu: a) dowództwo bataljonu, b) kwatermistrzostwo kompanja administracyjna, d) kompanja szkolna, e) 2 kompanje silnikowe, f) park silnikowy.

p.—Modlin. Dowódca—mjr. Jasiński Mikołaj

Bataljony mostów kolejowych.

Skład bataljonu: a) dowództwo bataljonu, b) kwatermistrzostwo, c) kompanja administracyjna, d) kompanja szkolna, e) 4 kompanje mostów kolejowych, f) park mostów kolejowych, g) magazyn ćwiczebna.

Nr.	M. p.	D o w ó d c a	Święto
1	Kraków	ppłk. Zarzycki Adam	20.VI
2	Jabłonna	ppłk. inż. Głazek Wacław	26.VIII

Grupy łączności.

Skład grupy: a) dowództwo grupy, b) kadrę formacji łączności

Nr.	M. p.	D o w ó d c a
1	Warszawa	ppłk. inż. Kaliński Emil
2	Toruń	ppłk. Argasiński Tadeusz
3	Przemyśl	vacat

Pułki łączności.

Skład pułku: a) drużyna dowódcy, b) 3 bataljony.

Skład bataljonu: a) dowództwo bataljonu, b) kompanja szkolna, c) kadra kompanji szkolnej, d) 2 kompanje telegraficzne, e) pluton konny.

Nr.	M. p.	Dowódca	Święto
1	Zegrze	ppłk. Wróblewski Józef	1.VII
2	Jarosław	ppłk. Popiel Stefan	29.VI

Bataljony telegraficzne.

Skład bataljonu: a) dowództwo bataljonu, b) kwatermistrzostwo, c) kompanja administracyjna, d) kompanja szkolna, e) kadra kompanji szkolnej, f) 2 kompanje telegraficzne, g) pluton konny, h) park telegraficzny.

Nr.	M. p.	D o w ó d c a	Święto
5	Kraków	mjr. Doskoczyński Henryk	
7	Poznań	ppłk. Wallner Alfred	
9	Brześć n. B.	mjr. Łukoś Antoni	

Pułk radjotelegraficzny.

Skład pułku: a) drużyna dowódcy, b) 3 bataljony.

Skład bataljonu: a) dowództwo bataljonu, b) kompanja szkolna, c) kadra kompanji szkolnej, d) kompanja radjotelegraficzna, e) pluton konny, ponadto w bataljonach detaszowanych kwatermistrzostwo i kompanja administracyjna.

M. p. — Warszawa. Dowódca — ppłk. inż. Karaffa-Kraeuterkraft Zygmunt. Święto — 29.VI.

Szkoła Podchorążych Inżynierji.

Skład szkoły: a) komenda szkoły, b) kwatermistrzostwo, c) kompanja administracyjna, d) bataljon szkolny.

Siedziba — Warszawa. Komendant — płk. Dąbkowski Stefan.

Centrum Wyszukolenia Saperów.

Skład centrum: a) komenda centrum, b) kwatermistrzostwo, c) kompanja administracyjna, d) bataljon podchorążych rezerwy, e) kompanja podoficerów zawodowych, f) kompanja ćwiczebn., g) park centrum.

Siedz. — Modlin. Komendant — ppłk. Hajkowicz Maksymilian

Centrum Wyszukolenia Łączności.

Skład centrum: a) komenda centrum, b) kwatermistrzostwo, c) kompanja administracyjna, d) bataljon podchorążych rezerwy, e) bataljon podoficerów zawodowych, f) pluton ćwiczebny.

Siedziba — Zegrze. Komendant — mjr. inż. Hegner-Szymański Stanisław.

6. Żandarmerja.

Żandarmerja składa się z dywizjonów żandarmerji.

Szkołą żandarmerji jest Centrum Wyszkożenia Żandarmerji.

Dywizjony żandarmerji.

Skład dywizjonu: a) dowództwo dywizjonu, b) kwatermistrzostwo, c) 3 — 8 plutonów, ponadto w 1 dywizjonie d) oddział ochronny.

Nr.	M. p.	D o w ó d c a	Święto
1	Warszawa	ppłk. dr. Popowicz Adam	19.VIII
2	Lublin	mjr. Podgórski Tadeusz	5.XI
3	Grodno	mjr. Kuciel Stanisław	1.VII
4	Łódź	mjr. dr. Riesser Alfred	19.XII
5	Kraków	mjr. Stadnicki Roman	1.XI
6	Lwów	mjr. Ney Teofil	12 I
7	Poznań	mjr. Bay Józef	13. XI
8	Toruń	mjr. Skaza Alfred	4.XI
9	Brześć n. B.	ppłk. Batsch Bronisław	5.VIII
10	Przemyśl	mjr. Chodkiewicz Kazimierz	19.III

Centrum Wyszkożenia Żandarmerji.

Skład centrum: a) komenda centrum, b) kwatermistrzostwo, c) kompanja administracyjna, d) bataljon szkolny szeregowych niezawodowych, e) kadra kompanji szkolnej podoficerów zawodowych.

Siedziba — Grudziądz. Komendant — mjr. Sitek Stanisław.

Szkoły ogólne.

Szkołami ogólnymi są Centrum Wyższych Studiów Wojskowych, Wyższa Szkoła Wojenna, Doświadczalne Centrum Wyszkożenia, Szkoła Podchorążych dla Podoficerów, korpusy kadetów i Szkoła Podoficerska.

Centrum Wyższych Studiów Wojskowych.

Skład: a) komenda centrum, b) kurs oficerski.

Siedziba — Warszawa. Komendant — vacat.

Wyższa Szkoła Wojenna.

Skład: a) drużyna komendanta, b) kursy oficerskie.

Siedziba — Warszawa. Komendant — gen. bryg. Kutrzeba deusz.

Doświadczalne Centrum Wyszukolenia.

Skład: a) komenda centrum, b) kwatermistrzostwo, c) kompania administracyjna, d) kursy oficerskie.

Siedziba — Rembertów. Komendant — płk. Olbrycht Bruno.

Szkoła Podchorążych dla Podoficerów.

Skład: a) komenda szkoły, b) kwatermistrzostwo, c) kompania administracyjna, d) bataljon szkolny, e) szwadron szkolny, f) baterja szkolna.

Siedziba — Bydgoszcz. Komendant — ppłk. dpl. dr. Polniasz Franciszek.

Korpusy kadetów.

Skład: a) komenda korpusu, b) kwatermistrzostwo, c) kompania administracyjna, d) bataljon szkolny.

Nr.	Siedziba	K o m e n d a n t
1	Lwów	ppłk. dpl. Florek Kazimierz
2	Chełmno	ppłk. Kunc Bogusław
3	Rawicz	ppłk. Czachowski Konstanty

Szkoła Podoficerska.

Skład: a) komenda szkoły, b) kwatermistrzostwo, c) pluton administracyjny, d) 3 kompanie szkolne.

Siedziba — Konin. Komendant — mjr. Pretsch Mieczysław.

SŁUŻBY.

Do służb należą:

- I. służby uzupełniające
 1. służba poborowa,
 2. służba remontu.
- II. służby zaopatrujące (administracyjne)
 1. służba uzbrojenia,
 2. służba aeronautyki,
 3. służba inżynierji,
 4. służba intendentury ze służbą taborową,
 5. służba zdrowia ze służbą weterynaryj,
 6. służba budownictwa.
- III. służba sprawiedliwości,
- IV. służba duszpasterstwa.

I. SŁUŻBY UZUPEŁNIAJĄCE.

Zadaniem służb uzupełniających jest uzupełnianie sił zbrojnych w ludzi i konie.

Organa służb uzupełniających dzielą się na organa kierownicze i organa wykonawcze.

Organami kierowniczymi są minister spraw wojskowych (II. wiceminister) i dowódcy okręgów korpusów.

Organami wykonawczymi są urzędy i zakłady służb uzupełniających.

1. Służba poborowa.

Zadaniem służby poborowej jest uzupełnianie sił zbrojnych w ludzi oraz ewidencja i administracja rezerw.

Centralny organ kierowniczy — II. wiceminister, z którego ramienia całokształtem spraw, wchodzących w zakres działania służby poborowej, kieruje szef Biura Uzupełnień M. S. Wojsk.

Okręgowe organa kierownicze — dowódcy okręgów korpusów.

Doradcami dowódców okręgów korpusów w sprawach poborowych są inspektorzy poborowi, do których zakresu działania należy kontrola działalności organów wykonawczych służby poboro-

wej oraz współpraca ze sztabami dowództw okręgów korpusów w sprawach poborowych.

Organa wykonawcze — powiatowe komendy uzupełnień.

Zadanie:

1) Uzupełnianie formacji ewidencyjnych sił zbrojnych, mianowicie współpraca z władzami administracyjnymi w przygotowaniu i przeprowadzeniu poboru, przygotowanie i przeprowadzenie wcielenia oraz załatwianie wszelkich spraw, związanych z obowiązkiem służby czynnej, służbą pomocniczą i służbą ochotniczą;

2) Administracja rezerw, mianowicie ewidencja oficerów i szeregowych rezerwy i pospolitego ruszenia oraz oficerów w stanie spoczynku, ewidencja osób obowiązanych do służby wojskowej według zawodów i specjalności, przygotowanie mobilizacji szeregowych rezerwy i pospolitego ruszenia, załatwianie spraw dotyczących ćwiczeń rezerwistów oraz raportów i zebrań kontrolnych;

3) Załatwianie spraw, dotyczących inwalidów i osób wojskowych, zaginionych wskutek działań wojennych.

Informacje co do załatwienia przez powiatową komendę uzupełnień spraw poszczególnych osób mogą otrzymać:

a) osoby bezpośrednio zainteresowane względnie członkowie najbliższej rodziny zainteresowanych osób (ojciec, matka, brat, żona, opiekunowie) po wylegitymowaniu się;

b) członkowie Sejmu i Senatu w sprawach poszczególnych osób, w związku z ich służbą wojskową;

c) adwokaci, o ile posiadają pełnomocnictwo zainteresowanych osób;

d) przewodniczący związków inwalidów w sprawach inwalidzkich po okazaniu pełnomocnictw zainteresowanych inwalidów.

Poza wyżej wymienionymi nie mogą występować i uzyskiwać informacji w powiatowej komendzie uzupełnień żadne inne osoby w szczególności nie wolno interwenjować oficerom w sprawach poborowych.

Wszelkie pisma i podania do władz poborowych choćby były wnoszone za pośrednictwem władz administracyjnych lub samorządowych powinny być sporządzane jedynie w języku polskim.

Dokumenty załączone do pism i podań, jeżeli w oryginale zostały sporządzone w językach macierzystych ludności, powinny być przetłumaczone na język polski, dokładność zaś tłumaczenia powinna być stwierdzona przez urzędowego tłumacza lub przez polskie placówki zagraniczne.

Od opłaty stemplowej są zwolnione podania:

- 1) o ulgi w służbie wojskowej oraz o odroczenie lub zwolnienie od służby wojskowej zgodnie z ustawą o powszechnym obowiązku wojskowym;
- 2) apelacyjne i odwoławcze;
- 3) o przyjęcie do wojska w charakterze ochotnika;
- 4) o udzielenie pisemnych informacji w sprawie służby wojskowej;
- 5) osób prywatnych o przeniesienie szeregowych zawodowych i niezawodowych;
- 6) osób prywatnych o zwolnienie szeregowych zawodowych z czynnej służby wojskowej;
- 7) osób prywatnych o urlopy dla szeregowych;
- 8) o wydanie duplikatów dokumentów wojskowych w razie ich zagubienia;
- 9) o zezwolenie na otrzymanie paszportów zagranicznych.

Ponadto od opłaty stemplowej są zwolnione podania wojskowych zawodowych oraz szeregowych niezawodowych o zezwolenie na zawarcie małżeństwa.

Podlegają natomiast opłacie stemplowej podania:

- 1) o wydanie zgody na zwolnienie z obywatelstwa,
- 2) o zezwolenie na wstąpienie do wojsk państw obcych,
- 3) osób cywilnych w sprawie poszukiwania osób wojskowych,
- 4) o nadesłanie dokumentów ewidencyjnych z b. wojsk za-borczych.

Powiatowe komendy uzupełnień.

O. K. Nr.	P. K. U.	P o w i a t y
I.	Warszawa m. I	Kom. Pol. Państw. I, II, III, IV, V, XII, XXVI,
	Warszawa m. II	Kom. Pol. Państw. IX, XI, XIII, XVI, XX, XXI, XXIII,
	Warszawa m. III	Kom. Pol. Państw. XIV, XV, XVII, XVIII, XXIV, XXV,
	Warszawa m. IV	Kom. Pol. Państw. VI, VII, VIII, X, XIX, XXII,
	Ciechanów	Ciechanów, Działdowo, Mława, Przasnysz
	Grodzisk Maz. Łomża	Blonie, Sochaczew, Kolno, Łomża, Ostrołęka

O. K. Nr.	P. K. U.	P o w i a t y
I.	Małkinia Mińsk Maz. Modlin Płock Puławy Pultusk Radom Warszawa pow.	Ostrów, Sokolów, Węgrów, Mińsk Maz., Radzymin, Płońsk, Sierpc, Gostynin, Płock, Garwolin, Puławy, Maków, Pultusk, Kozienice, Radom, Grójec, Warszawa.
II.	Chelm Dubno Hrubieszów Kowel Kraśnik Krzemieniec Lublin Łuck Równe Sarny Włodzimierz Zamość	Chelm, Lubartów, Dubno, Hrubieszów, Tomaszów, Kamień Kosz., Kowel, Luboml, Janów, Krzemieniec, Lublin miasto, Lublin powiat, Łuck Równe, Zdobunów, Kostopol. Sarny, Horochów, Włodzimierz, Biłgoraj, Krasnystaw, Zamość.
III.	Białystok Grodno Lida Postawy Suwałki Święciany Wilejka Wilno m. Wilno pow. Wołkowysk	Białystok miasto, Białystok powiat, Szczuczyn, Wysokie Maz. Grodno, Sokółka, Lida, Szczuczyn, Wołozyn, Dzisna, Postawy, Augustów, Suwałki, Brasław, Święciany, Mołodeczno, Wilejka, Wilno miasto, Oszmiana, Wilno—Troki, Wołkowysk.
IV.	Częstochowa Końskie Kutno Łask Łódź m. I Łódź m. II Łódź pow. Piotrków Radomsko Sieradz Skierniewice Wieluń	Częstochowa miasto, Częstochowa po- wiat, Włoszczowa, Końskie, Opoczno, Kutno, Łęczyca, Łask, Kom. Pol. Państw. II, III, V, VIII, IX, XI, Kom. Pol. Państw. I, IV, VI, VII, X, XII, XIII, XIV. Brzeziny Łódź powiat, Piotrków, Radomsko, Sieradz, Łowicz, Rawa, Skierniewice, Wieluń,

O. K. Nr.	P. K. U.	P o w i a t y
V.	Bielsko Bochnia Dębica Jasło Katowice Kraków m. Kraków pow. Królewska Huta Miechów Nowy Sącz Nowy Targ Pszczyna Sosnowiec Tarnów Tarnowskie Góry Wadowice Zawiercie Żywiec	Bielsko miasto, Bielsko powiat, Cieszyn, Bochnia, Wieliczka, Mielec, Pilzno, Ropczyce, Gorlice, Jasło, Katowice miasto, Katowice powiat, Kraków miasto, Kraków powiat, Myślenice, Królewska Huta miasto, Świętochłowice, Miechów, Olkusz, Grybów, Nowy Sącz, Limanowa, Maków, Nowy Targ, Pszczyna, Rybnik, Będzin, Sosnowiec miasto, Brzesko, Dąbrowa, Tarnów, Lubliniec, Tarnowskie Góry, Chrzanów, Oświęcim, Wadowice, Zawiercie, Biała, Żywiec.
VI.	Brzeżany Buczacz Czortków Kałusz Kamionka Str. Kołomyja I Kołomyja II Lwów m. Lwów pow. Rawa Ruska Stanisławów Stryj Tarnopol Złoczów	Brzeżany, Podhajce, Rohatyn, Buczacz, Tłumacz, Borszczów, Czortków, Kopyczyńce, Zaleszczyki, Dolina, Kałusz, Brody, Kamionka Str., Radziechów, Horodenka, Kołomyja, Kosów, Śniatyn, Lwów miasto, Bóbrka, Lwów powiat, Rawa Ruska, Sokal, Zółkiew, Bohorodeczany, Nadwórna, Stanisławów, Skole, Stryj, Żydaczów, Skałat, Tarnopol, Trembowla, Zbaraż Przemysły, Zborów, Złoczów.
VII.	Gniezno Jarocin Kalisz Konin Kościan Ostrów Wlkp. Poznań m. Poznań pow. Szamotuły	Gniezno miasto, Gniezno powiat, Środa, Września, Gostynin, Jarocin, Koźmin, Krotoszyn, Pleszew, Rawicz, Kalisz, Turek, Koło, Konin, Sępca, Kościan, Leszno, Śmigiel, Śrem, Kępno, Odolanów, Ostrów, Ostrzeszów, Poznań miasto, Grodzisk, Nowy Tomyśl, Poznań powiat, Wolsztyn, Czarnków, Międzybóże, Oborniki, Szamotuły.

O. K. Nr.	P. K. U.	P o w i a t y
VIII.	Bydgoszcz Grudziądz Inowrocław Kościerzyna Starogard Toruń Włocławek	Bydgoszcz miasto, Bydgoszcz powiat, Chodzież, Sępólno, Szubin, Wyrzysk, Brodnica, Grudziądz miasto, Grudziądz powiat, Lubawa, Świecie, Tuchola, Inowrocław miasto, Inowrocław powiat Mogilno, Strzelno, Wągrowiec, Żnin, Gdynia, Kartuzy, Kościerzyna, Wejherowo, Chojnice, Gniew, Starogard, Tczew, Chełmno, Rypin, Toruń miasto, Toruń powiat, Wąbrzeźno, Lipno, Nieszawa, Włocławek.
IX.	Baranowicze Biała Podl. Bielsk Podl. Brześć n. B. Łuków Łuniniec Pińsk Siedlce Słonim	Baranowicze, Nieśwież, Stołpce, Biała, Włodawa, Bielsk, Brześć n. B., Kobryń, Pruzana, Łuków, Radzyń, Iwacewice, Łuniniec, Stolin, Drohiczyn, Pińsk Konstantynów, Siedlce, Nowogródek, Słonim.
X.	Drohobycz Gródek Jag. Jarosław Kielce Łańcut Nisko Ostrowiec Pińczów Przemyśl Rzeszów Sambor Sańok Wierzbnik	Drohobycz, Gródek Jag., Jaworów, Mościska, Rudki, Jarosław, Lubaczów, Kielce, Łańcut, Przeworsk, Nisko, Tarnobrzeg, Opatów, Sandomierz, Jędrzejów, Pińczów, Stopnica, Brzozów, Dobromil, Przemyśl, Kolbuszowa, Rzeszów, Strzyżów, Sambor, Stary Sambor, Turka, Krosno, Lisko, Sanok, Iłża.

2. Służba remontu.

Zadaniem służby remontu jest uzupełnianie sił zbrojnych w konie oraz ewidencja i klasyfikacja koni dla potrzeb wojskowych.

Centralny organ kierowniczy — I. wzgl. II. wiceminister, z których ramienia całokształtem spraw hodowlanych kieruje szef De-

partamentu Kawalerji M. S. Wojsk., a budżetem służby remontu administruje szef Departamentu Zdrowia M. S. Wojsk.

Centralny organ wykonawczy — Wojskowy Zakład Remontu Koni — Warszawa.

Skład:

- a) biuro kierownictwa,
- b) komisje remontowe nr. 1 — Warszawa, nr. 2 — Poznań, nr. 3 — Kraków.
- c) zapas młodych koni — Góra Kalwarja.

Zadaniem komisji remontowych jest prowadzenie stałego zakupu koni dla potrzeb sił zbrojnych, przewóz zakupionych koni do siedziby komisji remontowej, gromadzenie i pielęgnowanie koni w okresie kontumacji oraz ewidencjonowanie koni, w którym to celu przy komisji remontowej znajduje się punkt zborny koni.

Zadaniem zapasu młodych koni jest gromadzenie zakupionych przez komisje remontowe koni przed osiągnięciem przepisanego do użytku wojskowego wieku, pielęgnowanie ich i oswajanie ich z ludźmi, sprzętem i porządkiem stajennym oraz wydawanie koni po osiągnięciu przepisanego do użytku wojskowego wieku jednostkom sił zbrojnych.

Okręgowe organa kierownicze — dowódcy okręgów korpusów.

Organa wykonawcze — rejonowi inspektorzy koni.

Zadanie:

Wykonywanie czynności, związanych z ewidencją, przeglądem i poborem koni i środków przewozowych oraz współpraca z instytucjami państwowymi i samorządowymi w sprawach hodowlanych.

Rejonowi inspektorzy koni.

O. K. Nr.	R. l. K.
I.	Warszawa, Ciechanów, Dęblin, Mińsk Maz., Ostrołęka, Płock
II.	Chełm, Dubno, Kowel, Krzemieniec, Lublin, Łuck, Równe, Włodzimierz, Zamość
III.	Białystok, Grodno, Mołodeczno, Postawy, Wilno, Wołkowysk

O. K. Nr.	R. I. K.
IV.	Częstochowa, Łódź, Sieradz, Skierniewice, Piotrków
V.	Bielsko, Katowice Kraków, Tarnów
VI.	Czortków, Kołomyja, Lwów, Stanisławów, Tarnopol, Złoczów, Żółkiew
VII.	Gniezno, Jarocin, Kalisz, Poznań
VIII.	Bydgoszcz, Grudziądz, Inowrocław, Starogard, Toruń, Włocławek
XI	Baranowicze, Biała Podl., Brześć n. B., Pińsk, Prużana, Siedlce
X.	Gródek Jag., Jarosław, Kielce, Przemyśl, Rzeszów Sambor, Sandomierz

II. SŁUŻBY ZAOPATRUJĄCE.

Zadaniem służb zaopatrujących (administracyjnych) jest zaopatrywanie sił zbrojnych w pieniądze, wszelkiego rodzaju materiały i środki przewozowe oraz zapewnienie siłom zbrojnym pomocy sanitarnej i weterynaryjnej, w szczególności:

- a) zakup, wytwarzanie, przetwarzanie, gromadzenie, przechowywanie i konserwacja oraz wydawanie jednostkom wszelkiego rodzaju materiału,
- b) administracja personelem,
- c) administracja materiałem,
- d) administracja przyznanymi kredytami,
- e) nadzór nad działalnością organów funkcyjnych w formacjach,
- f) szkolenie personelu służb oraz personelu funkcyjnego w formacjach.

Organa służb zaopatrujących (administracyjnych) dzielą się na organa kierownicze i organa wykonawcze.

ORGANA KIEROWNICZE.

Zadaniem organów kierowniczych jest:

a) przewidywanie i ocena potrzeb i mających je pokryć zasobów. stawianie dowódcom wniosków w sprawach organizacji, mobilizacji i wyszkolenia oraz użycia taktycznego i technicznego służb tudzież wydawanie na podstawie ogólnych rozkazów dowódców szczegółowych rozkazów organom wykonawczym służb w sprawach gromadzenia i użycia zasobów,

b) kierowanie administracją personalną i materiałową oraz dysponowanie przyznanymi kredytami,

c) sprawowanie stałego nadzoru technicznego nad działalnością organów wykonawczych służb.

Organa kierownicze dzielą się na organa centralne i organa okręgowe, ponadto w niektórych służbach na organa rejonowe i organa garnizonowe.

Centralne organa kierownicze.

Centralnym organem kierowniczym służb jest minister spraw wojskowych (I. wiceminister), z którego ramienia całokształtem spraw, wchodzących w zakres działania poszczególnych służb, kierują właściwi szefowie departamentów M. S. Wojsk.

Szefom departamentów M. S. Wojsk. podlegają centralne organa wykonawcze poszczególnych służb.

Okręgowe organa kierownicze.

Okręgowymi organami kierowniczymi poszczególnych służb są dowódcy okręgów korpusów, z których ramienia całokształtem spraw, wchodzących w zakres działania poszczególnych służb, kierują właściwi szefowie służb okręgów korpusów.

Szefom służb okręgów korpusów podlegają okręgowe organa wykonawcze poszczególnych służb.

ORGANA WYKONAWCZE.

Zadaniem organów wykonawczych jest:

a) zakup, odbiór, wytwarzanie i przetwarzanie zasobów,

b) przechowywanie i konserwacja zasobów,

c) wydawanie zasobów jednostkom na podstawie asygnat organów kierowniczych.

Organa wykonawcze dzielą się na organa centralne i organa okręgowe, ponadto w niektórych służbach na organa rejonowe i organa garnizonowe.

Organami wykonawczymi są instytuty badań technicznych (instytuty techniczne) oraz centralne, okręgowe, rejonowe i garnizonowe zakłady służb.

I. Służba uzbrojenia.

Zadaniem służby uzbrojenia jest zaopatrywanie sił zbrojnych w materiał uzbrojenia, w szczególności w broń, amunicję, środki wybuchowe i sprzęt walki chemicznej.

Centralny organ kierowniczy — Szef Departamentu Uzbrojenia M. S. Wojsk.

Centralne organa wykonawcze:

Inspekcja Techniczna Uzbrojenia — Warszawa.

Inspektor — płk. Lachowicki-Czechowicz Tadeusz.

Zadanie: Badanie zużycia broni i amunicji oraz sprzętu walki chemicznej, tudzież przedkładanie szefowi departamentu wniosków w sprawach wyszkolenia personelu i konserwacji materiału służby uzbrojenia.

Instytut Badań Materiałów Uzbrojenia — Rembertów.

Kierownik — płk. inż. Niewiadomski Paweł.

Zadanie: Prowadzenie studjów oraz prób i doświadczeń, wykorzystywanie doświadczeń wojennych i technicznej literatury, opracowywanie projektów oraz opracowywanie i opinjowanie przepisów technicznych w zakresie materiału uzbrojenia.

Wojskowy Instytut Gazowy — Warszawa.

Kierownik — płk. inż. Wojnicz-Sianożęcki Zygmunt.

Zadanie: Prowadzenie studjów oraz prób i doświadczeń, wykorzystywanie doświadczeń wojennych i technicznej literatury, opracowywanie projektów oraz opracowywanie i opinjowanie przepisów technicznych w zakresie materiału walki chemicznej.

Wojskowy Zakład Zaopatrzenia Uzbrojenia — Warszawa.

Kierownik — płk. Sikorski Bolesław.

Zadanie: Zakup, odbiór, przechowywanie, konserwacja, naprawa i wydawanie jednostkom materiału uzbrojenia.

Skład:

a) kierownictwo zakładu,

b) biuro kierownictwa,

c) centrala odbiorcza materiałów uzbrojenia,

d) główne składnice uzbrojenia z filjami,

e) pomocnicze składnice uzbrojenia.

Okręgowe organa kierownicze — szefowie uzbrojenia okręgów korpusów.

Oddziały służby uzbrojenia.

Nr	M p.	Nr.	M. p.
1	Modlin	6*)	Lwów
2*)	Lublin	7*)	Poznań
3*)	Grodno	8*)	Toruń
4*)	Łódź	9	Brześć n. B.
5*)	Kraków	10*)	Przemyśl

Szkoły.

Szkoła Gazowa — Warszawa.

Komendant — ppłk. dpl. Jasiński Walery.

Szkoła Zbrojmistrzów — Warszawa.

Komendant — płk. inż. Wieleżyński Aleksander.

Służba uzbrojenia w formacjach.

Służbę uzbrojenia w formacjach poszczególnych broni i służb pełnią oficerowie materiałowi przy pomocy podoficerów broni.

2. Służba aeronautyki.

Zadaniem służby aeronautyki jest zaopatrywanie sił zbrojnych w materiał lotniczy, balonowy i meteorologiczny.

Centralny organ kierowniczy — Szef Departamentu Aeronautyki M. S. Wojsk.

Centralne organa wykonawcze:

Instytut Badań Technicznych Lotnictwa — Warszawa.

Kierownik — prof. inż. Mokrzycki Gustaw.

Zadanie: Przeprowadzanie studjów oraz prób i doświadczeń, wykorzystywanie doświadczeń wojennych i technicznej literatury oraz współpraca z instytucjami cywilnymi w zakresie materiału lotnictwa.

*) Kadra.

Centrum Badań Lekarsko - Lotniczych — Warszawa.

Kierownik — płk. dr. Huszcza Adam.

Wojskowy Zakład Zaopatrzenia Aeronautyki — Dęblin.

Kierownik — płk. inż. Abczyński Henryk.

Zadanie: Zakup, odbiór, przechowywanie, konserwacja, naprawa i wydawanie jednostkom materiału lotniczego i balonowego.

Skład:

a) kierownictwo zakładu,

b) biuro kierownictwa,

c) centrala odbiorcza,

d) główne składnice lotnictwa i balonowa.

Główna Stacja Meteorologiczna z zadaniem prowadzenia obserwacji i badań meteorologicznych i aerologicznych, opracowywanie spostrzeżeń i wyników obserwacji i badań, komunikowanie ich organom służby meteorologicznej sił zbrojnych oraz pokrewnym organom państwowym i prywatnym.

Bataljon lotnictwa — Poznań.

Dowódca — ppłk. Abakanowicz Piotr.

3. Służba inżynierji.

Zadaniem służby inżynierji, która obejmuje służbę saperów, służbę łączności i służbę samochodów, jest zaopatrywanie sił zbrojnych w materiał inżynieryjny, w szczególności w materiał saperski i fortyfikacyjny, materiał kolejowy, materiał łączności, materiał samochodowy i materiał broni pancernej.

Centralny organ kierowniczy — Szef Departamentu Zaopatrzenia Inżynierji M. S. Wojsk.

Centralne organa wykonawcze:

Instytut Badań Inżynierji — Warszawa.

Kierownik — ppłk. Szwykowski Wacław.

Zadanie: Przeprowadzanie studjów oraz prób i doświadczeń, wykorzystywanie doświadczeń wojennych i technicznej literatury, opracowywanie norm i warunków technicznych, sprawowanie nadzoru technicznego nad wytwarzaniem i odbiór materiału inżynieryjnego.

Wojskowy Zakład Zaopatrzenia Inżynierji — Warszawa.

Kierownik — ppłk. O'Brien de Lacy Patryk.

Zadanie: Zakup, odbiór, przechowywanie, konserwacja i wydawanie jednostkom materiału inżynieryjnego.

Skład:

a) kierownictwo zakładu,

b) biuro kierownictwa,
 c) centrala odbiorcza,
 d) główne składnice łączności, samochodowa, saperska, minerska, nawierzchni kolejowych, mostów kolejowych oraz narzędzi i taboru kolejowego,

e) pomocnicze składnice inżynierji.

Stacje telegraficzne.

Stacje radjotelegraficzne.

Okręgowe organa kierownicze — szefowie inżynierji okręgów korpusów.

Organa garnizonowe:

Zarządy i dozory forteczne.

Zadanie: Konserwacja istniejących obiektów fortecznych.

Magazyny materiałów fortyfikacyjnych.

Zadanie: Przechowywanie materiałów fortyfikacyjnych.

Dywizjony samochodowe.

Nr.	M. p.	D o w ą ż o d c a	Święto
1	Warszawa	mjr. Rudzki Piotr	25.IV
2	Lublin	kpt. Ogorzałek Stanisław	8.IX
3	Grodno	kpt. Rogiński Albert	7.II
4	Łódź	ppłk. Rzeszowski Aleksander	25.VI
5	Kraków	mjr. Hryniewski Wacław	31.X
6	Lwów	ppłk. Damski Władysław	8.VIII
7	Poznań	mjr. Srocki Władysław	11.XI
8	Bydgoszcz	mjr. Meyer Andrzej	10.XII
9	Brześć n.B.	mjr. Rokicki Józef	17.VI
10	Przemysł	mjr. Wiszniowski Bolesław	8.IX

Szkoły.

Szkoła Czołgów i Samochodów — Warszawa.

Komendant — mjr. Liro Władysław.

4. Służba intendenty.

Zadaniem służby intendenty jest normowanie uposażenia pie-
 niężnego (poborów, kosztów podróży i przesiedleń), zaopatrywa-
 nie sił zbrojnych w materiał intendencki, w szczególności żywność,
 furaz, materiał mundurowy i kwaterunkowy, tudzież administrowanie
 kredytami wszystkich służb administracyjnie niesamodzielnych.

Centralny organ kierowniczy — Szef Departamentu Intenden-
 tury M. S. Wojsk.

Centralne organa wykonawcze:

Instytut Techniczny Intendentury — Warszawa.

Kierownik — płk. int. Koźmiński Julian.

Zadanie: Prowadzenie studjów oraz prób i doświadczeń, opracowywanie norm i typów, opracowywanie warunków technicznych oraz opinjowanie wynalazków w zakresie materiału intendenckiego.

Wojskowy Zakład Zaopatrzenia Intendenckiego i Taborowego — Warszawa.

Kierownik — płk. int. Guzik Franciszek.

Zadanie: Zakup, odbiór, przechowywanie, konserwacja, wydawanie jednostkom i brakowanie zużytego umundurowania, pościeli i sprzętu koszarowego. Odbiór i nadzór nad terminową wysyłką przetworów ropnych z poszczególnych rafinerji oraz udzielanie opinji w sprawach zaopatrzenia wojska w przetwory ropne. Zakup, odbiór, przechowywanie, konserwacja, naprawa i wydawanie jednostkom materiału taborowego.

Skład:

- a) kierownictwo zakładu,
- b) biuro kierownictwa,
- c) centrala odbiorcza,
- d) wojskowe biuro węglowe,
- e) wojskowe biuro przetworów ropnych,
- f) składnice mundurowe,
- g) główna składnica taborowa.
- h) filje W. Z. Z. Int. i Tab.

Okręgowe organa kierownicze — szefowie intendentury i taborów okręgów korpusów.

Rejonowe organa kierownicze — kierownicy administracji pieniężnej.

Zadanie: Kierowanie zaopatrywaniem w pieniądze załogujących na obszarze rejonu formacji.

Bataljony administracyjne.

Nr.	M. p.	Nr.	M. p.
1.	Warszawa	6.*	Lwów
2.*)	Lublin	(7)	Poznań
3.*)	Grodno	8.	Toruń
4.*)	Łódź	9	Brześć n B
5.*)	Kraków	10.	Przemysł

*) Kadra.

Szkoły

Wyższa Szkoła Intendentury — Warszawa.

Komendant — ppłk. int. Stypułkowski Henryk.

Służba intendentury w formacjach.

Służbę intendentury w formacjach poszczególnych broni i służb pełnią oficerowie materiałowi, zastępcy oficerów materiałowych, oficerowie żywnościowi i płatnicy przy pomocy szeregowych funkcyjnych służby intendentury (podoficerów rachunkowych (gospodarczych), żywnościowych i furazowych).

4a. Służba taborowa.

Zadaniem służby taborowej jest zaopatrywanie sił zbrojnych w materiał taborowy, w szczególności w siodła, uprząż i wozy.

Centralny organ kierowniczy — Szef Departamentu Intendentury M. S. Wojsk. (Wydział Taborowy).

Centralny organ wykonawczy:

Wojskowy Zakład Zaopatrzenia Intendenckiego i Taborowego (Główna składnica taborowa) — Warszawa (Praga).

Zadanie: Zakup, odbiór, przechowywanie, konserwacja, naprawa i wydawanie jednostkom materiału taborowego.

Okręgowe organa kierownicze — szefowie intendentury i taborów okręgów korpusów.

Szwadrony taborowe.

Nr.	M. p.	D o w ó d c a	Święto
1	Warszawa	kpt. Pawlicki Jan	
2	Lublin	kpt. Stróżyna Zygmunt	
3	Sokółka	kpt. Metelski Marjan	
4	Łódź	kpt. Biłyk Kazimierz	
5*)	Kraków	kpt. Gajewski Stefan	
6	Lwów	kpt. Łukasiewicz Kazimierz	
7	Poznań	por. Strzesak Jan	
8	Przemyśl	kpt. Góralik Czesław	
9	Brześć n. B.	kpt. Skibiński-Orliński Ludwik	
10*)	Toruń	mjr. Skoczylas Szymon	

*) Szkolny.

Służba taborowa w formacjach.

Służbę taborową w formacjach poszczególnych broni i służb pełnią oficerowie żywnościowi przy pomocy szeregowych funkcyjnych służby taborowej (podoficerów taborowych).

5. Służba zdrowia.

Zadaniem służby zdrowia jest czuwanie nad stanem zdrowotnym sił zbrojnych, niesienie siłom zbrojnym pomocy lekarskiej oraz zaopatrywanie sił zbrojnych w materiały sanitarny i weterynaryjny.

Centralny organ kierowniczy — Szef Departamentu Zdrowia M. S. Wojsk.

Organem doradczym i opiniodawczym szefa departamentu jest istniejąca przy Szkole Podchorążych Sanitarnych Wojskowa Rada Sanitarna.

Centralny organ wykonawczy:

Wojskowy Zakład Zaopatrzenia Sanitarnego — Warszawa.

Kierownik — płk. dr. Kobos Tadeusz.

Zadanie: Zakup, odbiór, wytwarzanie, naprawa, przechowywanie, konserwacja i wydawanie jednostkom materiału sanitarnego i weterynaryjnego.

Skład:

- a) kierownictwo zakładu,
- b) biuro kierownictwa,
- c) instytut badań,
- d) centrala odbiorcza,
- e) główna składnica sanitarna.

Okręgowe organa kierownicze — szefowie sanitarni okręgów korpusów.

Szpitala:

Szpitala okręgowe — Warszawa, Chełm z filją w Lublinie, Grodno z filją sezonową w Druskienikach, Łódź, Kraków, Lwów, Poznań, Toruń z filją sezonową w Ciechocinku, Brześć n. B. i Przemyśl.

Zadanie:

a) leczenie szpitalne i ambulatoryjne osób wojskowych i osób do leczenia wojskowego uprawnionych,

b) badanie i wystawianie wojskowych orzeczeń i świadectw lekarskich dla osób wojskowych i osób do zbadania przez władze wojskowe przysłanych,

c) specjalizacja oficerów i szeregowych sanitarnych.

W skład szpitali okręgowych wchodzi oddziały chorych, przychodnie dla ambulatoryjnego leczenia i wystawiania wojskowych orzeczeń lekarskich oraz pracownie rentgenologiczne i bakterjologiczne dla przeprowadzania naukowych badań lekarskich, apteki, ponadto:

w 1, 5 i 7 szpitalu okręgowym — wytwórnia protez, poza-
w 1 szpitalu okręgowym centralna przychodnia lekarska i centralna przychodnia dentystyczna, dwie ostatnie czasowo przy Szkole Podchorążych Sanitarnych.

w 6 szpitalu okręgowym — zakład dla ociemniałych.

Apteki szpitali okręgowych są równocześnie aptekami garnizonowymi.

Szpitala wojskowe — Modlin, Równe i Wilno.

Zadanie: Leczenie szpitalne i ambulatoryjne oraz badanie i wystawianie wojskowych orzeczeń i świadectw lekarskich dla osób z garnizonu, w którym szpital wojskowy posiada siedzibę, oraz z garnizonów, które określa dowódca obłogu korpusu.

W skład szpitali wojskowych wchodzi oddziały chorych, przychodnie dentystyczne i apteki.

Sanatorjum wojskowe — Zakopane.

Organa garnizonowe:

Naczelnicy lekarze garnizonów w większych garnizonach lub najstarsi stopniem i starszeństwem lekarze formacji jako naczelnicy lekarze garnizonów w mniejszych garnizonach.

Garnizonowe izby chorych w garnizonach, w których niema szpitali wojskowych, a z których transport chorych do najbliższych szpitali wojskowych jest utrudniony.

Zadanie:

a) zapewnienie doraźnej pomocy lekarskiej i warunków szpitalnych chorym garnizonu,

b) leczenie chorych, których stan wymaga leczenia szpitalnego przez czas do czterech tygodni oraz specjalnej diety,

c) leczenie ambulatoryjne osób wojskowych i osób do leczenia wojskowego uprawnionych,

d) badanie i wystawianie świadectw lekarskich dla osób wojskowych i osób przez władze wojskowe do zbadania przysłanych.

Garnizonowe przychodnie dentystyczne w garnizonach, w których niema szpitali wojskowych.

Zadanie: Zapewnienie pomocy dentystycznej osobom wojskowym i osobom do leczenia wojskowego uprawnionym.

Kąpieliska garnizonowe w większych garnizonach.

Bataljony sanitarne.

Nr.	M. p.	Nr.	M. p.
1.	Warszawa	6.	Lwów
2.)*	Lublin	7.	Poznań
3.	Grodno	8.)*	Toruń
4.)*	Łódź	9.)*	Brześć n. B.
5.	Kraków	10.)*	Przemyśl

5a Służba weterynarii.

Służbę zdrowia w formacjach poszczególnych broni i służb pełnią lekarze formacji przy pomocy sekcji lub patrolów sanitarnych,

Służba zdrowia w formacjach.

w skład których wchodzi szeregowi funkcyjni służby zdrowia (podoficerowie i szeregowcy sanitarni).

Zadaniem służby weterynarii jest ochrona stanu zdrowotnego używanych w wojsku zwierząt oraz nadzór nad przeznaczonemi do spożycia w wojsku mięsem i produktami pochodzenia zwierzęcego.

Centralny organ kierowniczy — Szef Departamentu Zdrowia M. S. Wojsk. (Wydział Weterynarii).

Centralny organ wykonawczy:

Wojskowa Pracownia Weterynaryjna — Warszawa.

Zadanie: Prowadzenie badań w zakresie serologii i bakterjologii, patologii i anatomii patologicznej oraz higieny zwierząt, tudzież specjalizacja lekarzy weterynarii.

Okręgowe organa kierownicze — szefowie weterynarii okręgów korpusów.

Organa garnizonowe:

Garnizonowi lekarze weterynarii w garnizonach, w których istnieją większe skupienia koni, a w których niema formacji broni jezdnych.

Szkoly.

Centralna Szkoła Podoficerów Zawodowych Weterynarii—Warszawa.

Komendant — ppłk. dr. Kulczycki Józef.

Służba weterynarii w formacjach.

Służbę weterynarii w formacjach broni jezdnych pełnią lekarze weterynaryjni formacji przy pomocy szeregowych funkcyjnych służby weterynarii (podoficerów weterynaryjnych).

*) Kadra.

Formacje posiadają w swoim składzie ambulanse oraz kuźnie służące w niektórych wypadkach za ambulanse i podkuwalnie garnizonowe.

6. Służba budownictwa.

Zadaniem służby budownictwa jest zarządzanie istniejącymi i nowowznoszonymi budowlami wojskowymi oraz terenami wojskowymi, jak również budowlami i terenami, które stanowią własność prywatną, znajdując się jednak w posiadaniu władz wojskowych na podstawie umów prywatno-prawnych.

Centralny organ kierowniczy — Szef Departamentu Budownictwa M. S. Wojsk.

Centralne organa wykonawcze:

Kierownictwa nowych budowli (mogą być podporządkowane szefom budownictwa okręgów korpusów).

Zadanie: Prowadzenie robót budowlanych przy nowowznoszonych budowlach wojskowych.

Okręgowe organa kierownicze — szefowie budownictwa okręgów korpusów:

Nr. I.	ppłk. inż. Wlekliński Mikołaj
Nr. II.	kpt. inż. Gruca Ignacy
Nr. III.	ppłk. inż. Jeleniewski Eugenjusz
Nr. IV.	mjr. inż. Dubanowicz Adam
Nr. V.	ppłk. inż. Hackbeil Jan
Nr. VI.	mjr. inż. Bernadzki Marjan
Nr. VII.	kpt. inż. Wolak Mieczysław
Nr. VIII.	kpt. inż. Jarosławski Leopold
Nr. IX.	mjr. inż. Kinel Tadeusz
Nr. X.	mjr. inż. Schramm Zygmunt.

Organa garnizonowe:

Garnizonowe administracje koszar w siedzibach dowództw okręgów korpusów, ponadto w Wilnie.

III. SŁUŻBA SPRAWIEDLIWOŚCI.

Zadaniem służby sprawiedliwości jest:

- a) wymiar sprawiedliwości oraz współdział przy wymiarze sprawiedliwości w myśl obowiązujących siły zbrojne ustaw karnych,
- b) nadzór nad wymiarem sprawiedliwości,
- c) administracja sądowa i więzienna oraz administracja personelu służby sprawiedliwości,

d) współdziałanie przy opracowaniu ustaw i rozporządzeń oraz zawierających postanowienia prawne przepisów wojskowych, współdziałanie przy zawieraniu przez władze wojskowe aktów prawnych oraz udzielanie na żądanie władz wojskowych opinii i porad prawnych.

Organami służby sprawiedliwości są:

- A. Organa kierownicze.
- B. Sądy wojskowe.
- C. Prokuratury przy sądach wojskowych.
- D. Więzienia wojskowe.

A. Organa kierownicze.

Zadaniem organów kierowniczych służby sprawiedliwości jest kierownictwo administracją sądową i więzienną oraz administracja personelem służby sprawiedliwości.

Centralnym organem kierowniczym służby sprawiedliwości jest minister spraw wojskowych, z którego ramienia całokształtem spraw, wchodzących w zakres działania służby sprawiedliwości, kieruje szef Departamentu Sprawiedliwości M. S. Wojsk.

Okręgowymi organami kierowniczymi służby sprawiedliwości są dowódcy okręgów korpusów.

B. Sądy wojskowe.

Zadaniem sądów wojskowych jest orzekanie w sprawach karnych w myśl ustawy wojskowego postępowania karnego.

Sądami wojskowymi w toku instancji są:

Najwyższy Sąd Wojskowy,

Wojskowe sądy okręgowe,

Wojskowe sądy rejonowe (po 3 w każdym okręgu korpusu).

C. Prokuratury wojskowe.

Zadaniem prokuratorów wojskowych jest pełnienie czynności oskarżycieli publicznych przed sądami wojskowymi i nadzór nad należytych wymiarem sprawiedliwości.

Naczelnym prokuratorem wojskowym jest minister spraw wojskowych, z którego ramienia nadzór nad należytych wymiarem sprawiedliwości sprawuje szef Departamentu Sprawiedliwości M. S. Wojsk. jako Naczelnny Prokurator Wojskowy.

Prokuratorami wojskowymi w toku instancji są:
Prokurator przy Najwyższym Sądzie Wojskowym,
Prokuratorzy przy wojskowych sądach okręgowych,
Oficerowie sądowi przy wojskowych sądach rejonowych.

D. Więzienia wojskowe.

Zadaniem więzień wojskowych jest wykonywanie orzeczonych przez sądy wojskowe kar aresztu i więzienia.

Więzienia wojskowe są:

Wojskowe więzienie śledcze po jednym na okręg korpusu w siedzibach sądów okręgowych, które służą do pomieszczenia przytrzymanych lub aresztowanych osób na czas trwania dochodzeń karnych lub śledztwa tudzież do pomieszczenia osób, odbywających karę więzienia.

Wojskowy zakład do odbywania kary twierdzy — Toruń.

Sądy i prokuratury wojskowe.

Najwyższy Sąd Wojskowy — Warszawa (Plac Marsz. Piłsudskiego 5).

Prezydent Najwyższego Sądu Wojskowego

Gen. bryg. dr. Krzemieński Jakób

Prokurator przy Najwyższym Sądzie Wojskowym

Płk. Rzymowski Jan

Wojskowe sądy okręgowe.

Nr.	Siedziba	Szef sądu i prokurator przy sądzi
I	Warszawa	plk. Kostecki Mikołaj ppłk. dr. Zieliński Konrad
II	Lublin	ppłk. Eustachiewicz Stanisław mjr. dr. Müller Karol
III	Wilno	ppłk. dr. Kamiński Tadeusz ppłk. Doboszyński Antoni
IV	Łódź	plk. Orski Stanisław mjr. dr. Dąbrowski Jan
V	Kraków	ppłk. dr. Cięciel Stanisław ppłk. dr. Przywara Michał

Nr.	Siedziba	Szef sądu i prokurator przy sądzie
VI	Lwów	plk. dr. Stampfl Marjan ppłk. dr. Rozwoda Ludwik
VII	Poznań	plk. Piotrowski Cezary plk. dr. Kielbiński Adam
VIII	Grudziądz	ppłk. Zozuliński Kazimierz mjr. Sożyński Karol
IX	Brześć n. B.	ppłk. dr. Giziński Tadeusz mjr. Lisowski Konstanty
X	Przemyśl	ppłk. dr. Jakubowski Tadeusz mjr. dr. Raczek Jacenty

IV. SŁUŻBA DUSZPASTERSTWA.

Zadaniem służby duszpasterstwa jest zaspokajanie potrzeb religijnych sił zbrojnych i zapewnienie siłom zbrojnym opieki duchownej.

Organa służby duszpasterstwa dzielą się na organa centralne, okręgowe, rejonowe lub garnizonowe.

Organa służby duszpasterstwa podlegają pod względem wojskowym władzom wojskowym, pod względem jurysdykcyjno-kościelnym władzom kościelnym.

Służba duszpasterstwa obejmuje:

1. służbę duszpasterstwa wyznań katolickich,
2. służbę duszpasterstwa wyznań niekatolickich.

I. Służba duszpasterstwa wyznań katolickich.

A. Służba duszpasterstwa wyznania rzymsko-katolickiego.

Centralnym organem służby duszpasterstwa wyznania rzym.-kat. jest biskup polowy, który kieruje działalnością służby duszpasterstwa w wojsku, podlegając pod względem wojskowym ministrowi spraw wojskowych, pod względem jurysdykcyjno - kościelnym Stolicy Apostolskiej.

Okręgowymi organami służby duszpasterstwa wyznania rzym.-kat. są dziekani okręgów korpusów, którzy kierują działalnością służby duszpasterstwa na obszarze okręgów korpusów, podlegając pod względem wojskowym dowódcom okręgów korpusów, pod względem jurysdykcyjno-kościelnym biskupowi polowemu.

Dziekani okręgów korpusów:

Nr. I.	dziek. ks. Burzyński Antoni
Nr II.	dziek. ks. Pajkert Jan
Nr. III.	prob. ks. Suchcicki Kazimierz
Nr. IV.	prob. ks. Zieliński Stanisław
Nr. V.	dziek. gen. ks. Niezgoda Piotr
Nr. VI.	vacat
Nr. VII.	dziek. ks. Wilkans Julian
Nr. VIII.	dziek. ks. Sienkiewicz Jerzy
Nr. IX.	dziek. ks. Matejkiewicz Antoni
Nr. X.	prob. ks. Jaroński Ludwik

Rejonowemi organami służby duszpasterstwa wyznania rzymsko-katolickiego są proboszcze wojskowi, którzy sprawują jurysdykcję kościelną, są szafarzami sakramentów i pełnią czynności urzędników stanu cywilnego w stosunku do należących do podległych im parafii wojskowych osób, ponadto administrują majątkiem kościelnym.

Do parafii wojskowych należą wszystkie osoby wojskowe wyznania rzymsko-katolickiego wraz z rodzinami oraz należące do wojska lub marynarki osoby cywilne, które załogują lub zamieszkują na obszarze poszczególnych parafii wojskowych, w szczególności:

a) wszyscy oficerowie, szeregowi i duchowni wojska i marynarki, którzy pełnią stale i b czasowo służbę czynną,

b) rodziny pozostających w służbie czynnej osób wojskowych, mianowicie zamieszkująca z mężem żona oraz zamieszkujące z rodzicami dzieci przed ukończeniem 21 roku życia,

c) uczniowie szkół wojskowych i wychowankowie szkół, które przygotowują do zawodu wojskowego, uczniowie orkiestr wojskowych i wychowankowie ochron wojskowych,

d) emeryci wojskowi, inwalidzi wojenni i weterani powstań narodowych, którzy znajdują się w szpitalach wojskowych,

e) wszystkie osoby, które zostały powołane do służby czynnej podczas mobilizacji,

f) urzędnicy wojskowi, którzy pełnią służbę w twierdzach, szkołach, szpitalach i więzieniach wojskowych,

g) wszystkie osoby cywilne (mężczyźni i kobiety), które bądź pełnią służbę i zamieszkują w wojskowych szpitalach i zakładach sanitarnych, bądź też powołane zostały do jakichkolwiek prac wojennych podczas wojny, a znajdują się poza obszarem swoich parafii.

h) jeńcy wojenni, więźniowie i internowani podczas wojny.

Parafje wojskowe wyznania rzymsko-katolickiego.

Nazwa	Siedziba proboszcza	O b s z a r
Okręg Korpusu Nr. I.		
MN. .P. Królowej Polski	Warszawa (Długa 15)	m. Warszawa — dzielnica Śródmieście
Św. Jerzego	Warszawa (Cytadela)	m. Warszawa — dzieln. Cytadela i Powązki, pow. Błonie, Sochaczew i część pow. Warszawa (z lewej strony Wisły bez garn. Kazuń)
Św. Teresy od Dzieciątka Jezus	Warszawa (Łazienki)	m. Warszawa—dzieln. Łazienki, pow. Grójec.
Św. Klemensa Dworzaka	Warszawa (Praga)	m. Warszawa — dzieln. Praga, część pow. Warszawa (garn. Rembertów) i Radzymin (bez garn. Benjaminów)
Św. Barbary	Modlin	pow. Ciechanów, Działdowo, Mława, Płońsk i część pow. Warszawa (z prawej strony Narwi oraz garn. Kazuń i Nowy Dwór)
Św. Michała	Dęblin	pow. Garwolin, Puławy i część pow. Kozienice (garn. Zajezerze)
Matki Boskiej Częstochowskiej	Zegrze	pow. Maków, Przasnysz, Pułtusk, część pow. Radzymin (garn. Benjaminów) i Warszawa (garn. Jabłonna)

Nazwa	Siedziba prohoszcza	O b s z a r
Św. Stanisława Biskupa	Radom	pow. Radom, część pow. Ko- zienice (bez garniz. Zaje- zierze)
Wniebowzięcia N. M. P.	Łomża	pow. Kolno i Łomża
Św. Józefata	Ostrów. Maz.	pow. Ostrów, Sokółów i Wę- grów.
Św. Stanisława Kostki	Płock	pow. Gostynin, Płock i Sierpc
Św. Jacka	Mińsk Maz.	pow. Mińsk Maz.
Św. Wojciecha	Ostrołęka	pow. Ostrołęka
Okręg Korpusu Nr. II.		
Niep. Pocz. N. M. P.	Lublin	m. Lublin, pow. Janów, Lu- bartów i Lublin
Św. Władysława	Chełm	pow. Chełm, Krasnostaw i Lu- boml
Św. Michała Arch.	Zamość	pow. Biłgoraj, Zamość i To- maszów
Św. Wojciecha	Kowel	pow. Kamień Koszyr., Ko- wel i Sarny
Św. Józefa Głub.	Równe	pow. Kostopol, Równe i Zdoł- bunów
N. M. P. Królo- wej Polski	Łuck	pow. Łuck

Nazwa	Siedziba proboszcza	O b s z a r
Św. Jana Kan- tego	Dubno	pow. Dubno i Ostrog
Św. Józefata	Włodzimierz	pow. Włodzimierz
Św. Stanisław: Kostki	Krzemieniec (Białokrynica)	pow. Krzemieniec

Okręg Korpusu Nr. III.

Wniebowzięcia N. M. P.	Grodno	pow. Grodno i Sokółka
Św. Ignacego	Wilno	m. Wilno, pow. Wilno-Troka (bez garn. Nowowilejka)
Św. Stanisława Kostki	Nowowilejka	pow. Braclaw i Święciany oraz garn. Nowowilejka
Św. Ignacego	Lida	pow. Lida
Bł. Andrzeja Boboli	Wilejka	pow. Dzisna, Postawy i Wi- lejska
Św. Franciszka z Assyżu	Mołodeczno	pow. Mołodeczno, Oszmiana i Wołożyn
Św. Wojciecha	Wołkowysk	pow. Wołkowysk
Św. Stanisława Bisk.	Białystok	pow. Białystok, Szczuczyn i Wysokie Mazow.
Św. Kazimierza	Suwałki	pow. Augustów i Suwałki

Okręg Korpusu Nr. IV.

Św. Jerzego	Łódź	m. Łódź, pow. Łask, Brzeziny, Łódź, Piotrków i Sieradz
-------------	------	---

Nazwa	Siedziba proboszcza	O b s z a r
Św. Stanisława Kostki	Częstochowa	pow. Częstochowa, Radomsko, Wieluń i Włoszczowa
Św. Antoniego	Łowicz	pow. Kutno, Łęczyca i Łowicz
Wniebowzięcia N. M. P.	Skierniewice	pow. Końskie, Opoczno, Rawa i Skierniewice

Okręg Korpusu Nr. V.

N. M. P. Kró- lowej Polski	Kraków	m. Kraków, pow. Kraków, Miechów, Myślenice, Olkusz. Wieliczka oraz garn. Krze- szowice i Niepołomice
Św. Wojciecha	Tarnów	pow. Bochnia (bez garn. Nie- połomice), Brzesko, Dąbro- wa, Mielec, Pilzno, Ropczyce i Tarnów
Św. Jerzego	Nowy Sącz	pow. Gorlice, Grybów, Jasło, Limanowa, Nowy Sącz i No- wy Targ
N. M. P. Ludzi mierskiej	Biała-Bielsko	m. Bielsko, pow. Biała, Biel- sko, Cieszyn, Maków, O- święcim, Wadowice i Zy- wiec
Św. Kazimierza	Katowice	m. Katowice, pow. Będzin, Chrzanów (bez garn. Krze- szowice), Katowice i Pszczy- na

Nazwa	Siedziba proboszcza	O b s z a r
Bł. Andrzeja Boboli Św. Michała Arch.	Huta Królewska Lubliniec	m. Huta Królewska, pow. Rybnik i Świętochłowice pow. Lubliniec i Tarnowskie Góry

Okręg Korpusu Nr. VI.

N. M. P. Kró- lowej Polski	Lwów	m. Lwów, pow. Bóbrka, Bro- dy, Kamionka Strum., Lwów, Radziechów, Rawa Ruska, Sokal i Żółkiew
Św. Stanisła- wa Biskupa	Stanisławów	pow. Bohorodczany, Horoden- ka, Kałusz, Kołomyja, Ko- sów, Nadwórna, Peczeniżyn, Śniatyn i Stanisławów
Św. Michała Arch.	Złoczów	pow. Przemyślany, Zborów i Złoczów
Św. Kazimierz a	Tarnopol	pow. Borszczów, Brzeżany, Bu- czacz, Czortków, Husiatyn, Podhajce, Skalat, Tarnopol, Trembowła, Zaleszczyki i Zbaraż
Św. Józefa Oblub.	Stryj	pow. Rohatyn, Skole, Stryj i Żydaczów

Okręg Korpusu Nr. VII.

Św. Józefa Oblub.	Poznań	m. Poznań, pow. Czarneków, Grodzisk, Kościan, Między- chód, Nowy Tomyśl, Oborni- ki, Poznań, Śrem, Środa, Szamotuły i Wolsztyn.
----------------------	--------	---

Nazwa	Siedziba proboszcza	O b s z a r
św. Stanisława Biskupa	Gniezno	m. Gniezno, pow. Gniezno, Koło, Konin, Słupca i Wrze- śnia
św. Jerzego	Kalisz	pow. Kalisz i Turek
św. Kazimierza	Leszno	pow. Gostyń, Leszno, Rawicz i Śmigiel
św. Mikołaja	Ostrów Wlkp.	pow. Jarocin, Kępno, Koźmin, Krotoszyn, Odolanów, O- strów, Ostrzeszów i Ple- szew

Okręg Korpusu Nr. VIII.

Św. Katarzyny	Toruń	m. Toruń, pow. Brodnica, Lu- bawa, Toruń i Wąbrzeźno
Św. Jerzego	Bydgoszcz	m. Bydgoszcz, pow. Bydgoszcz, Chodzież, Szubin, Wyrzysk i Żnin
Św. Michała Arch.	Włocławek	pow. Lipno, Nieszawa, Rypin, i Włocławek
Św. Barbary i Maurycego	Inowrocław	m. Inowrocław, pow. Inowro- cław, Mogilno i Strzelno
Św. Kazimierza	Chełmno	pow. Chełmno
Św. Stanisława Bisk.	Grudziądz	n. Grudziądz, pow. Chojnice, Grudziądz, Świecie i Tuchola
N. M. P. Kró- lowej Polski	Gdynia	w. m. Gdańsk, pow. Gdynia, Kartuzy i Wąjherowo
Św. Piotra Ap.	Starogard	pow. Gniew, Kościerzyna, Sę- polno, Starogard i Tczew

Nazwa	Siedziba proboszcza	O b s z a r
Okręg Korpusu Nr. IX.		
Sw. Kazimierz	Brześć n. B.	pow. Bielsk, Brześć n. B. Włodawa
Serca Pana Je- zusa	Siedlce	pow. Łuków i Siedlce
Św. Krzyża	Biała Podl.	pow. Biała Podl., Konstanty- nów i Radzyń
Św. Antoniego Pad.	Baranowicze	pow. Baranowicze, Nieśwież i Stołpce
Nawiedz. N.M.	Słonim	pow. Nowogródek i Słonim
Św. Piotra i Pawła	Prużana	pow. Iwacewicze i Prużana
Św. Jacka	Kobryń	pow. Drohiczyn i Kobryń
Św. Stanisława Kostki	Pińsk	pow. Luniniec, Pińsk i Stolin
Okręg Korpusu Nr. X.		
Serca Pana Je- zusa	Przemyśl	pow. Brzozów, Dobromil, Dro- hobycz, Gródek Jag., Jawo- rów, Krosno, Lisko, Luba- czów, Mościska, Przemyśl, Rudki, Sambor, Sanok, St Sambor i Turka
Św. Wojciecha	Jarosław	pow. Cieszanów, Jarosław i Przeworsk
N.M.P. Królo- wej Polski	Kielce	pow. Ilża, Jędrzejów, Kielce, Opatów, Pińczów, Sando- mierz i Stopnica
N.M.P. Królo- wej Polski	Rzeszów	pow. Rzeszów, Kolbuszowa, Łańcut, Nisko, Strzyżów i Tarnobrzeg

Organami służby duszpasterstwa wyznania rzymsko-katolickiego w formacjach są podlegli pod względem wojskowym dowódcom formacji, pod względem jurysdykcyjno-kościelnym biskupowi polowemu kapelani formacji.

B. Służba duszpasterstwa wyznania grecko-katolickiego.

Centralnym organem służby duszpasterstwa wyznania grecko-katolickiego jest biskup polowy, którego doradcą w sprawach wyznania grecko-katolickiego jest wchodzący w skład Polowej Kurji Biskupiej dziekan wyznania grecko-katolickiego.

Rejonowymi organami służby duszpasterstwa wyznania grecko-katolickiego są proboszcze wojskowi wyznania grecko-katolickiego.

Parafje wojskowe wyznania grecko-katolickiego obejmują osoby wojskowe wyznania grecko-katolickiego wraz z rodzinami.

Parafje wojskowe wyznania grecko-katolickiego.

N a z w a	Siedziba proboszcza	O b s z a r
Św. Józefata	Warszawa	Okr. korp. nr. I i III
Św. Bazylego	Kraków	Okr. korp. nr. V i X
Św. Mikołaja	Lwów	Okr. korp. nr. II, VI i IX
Zw. N.M.P.	Łódź	Okr. korp. nr. IV
Św. Stefana	Poznań	Okr. korp. nr. VII i VIII

2. Służba duszpasterstwa wyznań niekatolickich.

Centralnym organem służby duszpasterstwa wyznań niekatol. jest szef Biura Wyznań Niekatolickich, który kieruje z ramienia ministra spraw wojskowych działalnością służby duszpasterstwa wyznań niekatolickich w wojsku.

Doradcami ministra spraw wojskowych w sprawach wyznaniowych w drodze przez szefa Biura Wyznań Niekatolickich są szefowie głównych urzędów duszpasterskich wyznań niekatolickich, wchodzących w skład Biura Wyznań Niekatolickich, w szczególności:

a) dla wyznania ewngielicko - augsburskiego — senior wojskowy wyzn. ewang.-augsb.

b) dla wyznania ewangelicko-reformowanego — senior wojskowy wyzn. ewang.-reform.

c) dla wyznania ewngielicko - unijnego — senior wojskowy wyzn. ewang.-unijn.,

- d) dla wyznania prawosławnego — protoprezbiter wojskowy,
- e) dla wyznania mojżeszowego — naczelny rabin wojskowy.

Okręgowymi organami służby duszpasterstwa wyznań niekatolickich w okręgach korpusów, w których stnieją większe skupienia osób wojskowych wyznań niekatolickich, są szefowie służby duszpasterstwa wyznań niekatolickich okręgów korpusów, a mianowicie:

- a) dla wyznania ewangelicko-augsburskiego — proboszcze wojskowi wyzn. ewang.-augsburg.,
- b) dla wyznania ewangelicko-reformowanego — proboszcze wojskowi wyzn. ewang.-reform.,
- c) dla wyznania prawosławnego — dziekani wzgl. proboszcze wojskowi wyzn. prawosł.,
- d) dla wyznania mojżeszowego — rabini wojskowi.

Garnizonowymi organami służby duszpasterstwa wyznań niekatolickich w garnizonach, w których istnieją większe skupienia osób wojskowych wyznań niekatolickich, są kapelani wojskowi poszczególnych wyznań niekatolickich oraz rabini wojskowi.

KORPUS OCHRONY POGRANICZA.

Zadanie.

Korpus ochrony pogranicza jest organem wykonawczym władz państwowych w zakresie ochrony granic.

Zadaniem korp. ochr. pogr. jest zapewnienie bezpieczeństwa na pograniczu oraz ochrona celna granic i zapobieganie nielegalnemu ich przekraczaniu.

Korp. ochr. pogr. wykonuje powyższe zadanie w porozumieniu z władzami administracyjnymi i skarbowymi, bądź występując samodzielnie, bądź współdziałając z policją państwową w charakterze asystencji.

W wykonywaniu powyższego zadania korp. ochr. pogr. stosuje się do obowiązujących w wojsku regulaminów i instrukcji oraz do obowiązujących w służbie ochrony granic ustaw i rozporządzeń.

Skład.

Korp. ochr. pogr. stanowi zorganizowaną w sposób wojskowy jednostkę.

W skład korp. ochr. pogr. wchodzi dowództwo korpusu, sztab, gady, dywizjon żandarmerji i szkoły korp. ochr. pogr.

Personel.

Personel korp. ochr. pogr. składa się z of. zaw. oraz s. zaw. i niezaw.

Obowiązki i prawa of. i szer. korp. ochr. pogr. są analogiczne jak obowiązki i prawa of. i szer. wojska.

Uzupełnienie korp. ochr. pogr. następuje:

a) co do of. w drodze przeniesienia na własną prośbę lub z urzędu of. z wojska, przyczem przeniesieni do korp. ochr. pogr. of. spełnić muszą przed przeniesieniem warunek sprawowania dowództwa,

b) co do szer. zaw. w drodze przeniesienia na własną prośbę lub z urzędu podof. z wojska, przyczem przeniesieni do korp. ochr. pogr. podof. zobowiązać się muszą do służby w korp. ochr. pogr. na przeciąg co najmniej 3 lat,

c) co do szer. niezaw. w drodze przeniesienia z urzędu szer. wojska do korp. ochr. pogr., przyczem szer. piechoty otrzymują półroczne wyszkolenie w formacjach piechoty wojska, poczem pełnią

służbę przez 18 miesięcy w korpusie ochrony pogranicza, szer. kawalerji otrzymują roczne wyszkolenie w formacjach kawalerji wojska, poczem pełnią służbę przez 13 miesięcy w korp. ochr. pogr.

Dowództwo korpusu ochrony pogranicza.

Dowódca korpusu sprawuje dowództwo nad wszystkimi wchodzącymi w skład korp. ochr. pogr. jednostkami i podlega w zakresie ochrony granic bezpośrednio ministrowi spraw wewnętrznych.

Przy dowódcy korpusu znajdują się inspektor formacji pieszych i inspektor formacji konnych, którzy przeprowadzają z ramienia dowódcy korpusu inspekcję formacji pieszych i formacji konnych korpusu.

Dowódcy korpusu bezpośrednio podlegają brygady, dywizjon żandarmerji i szkoły korp. ochr. pogr.

Bezpośrednim organem dowódcy korpusu jest sztab korpusu z szefem sztabu na czele.

W skład sztabu korpusu wchodzi:

- a) oddział ogólny,
- b) oddział operacyjno-wyszkoleniowy,
- c) samodzielny referat wywiadowczy.

Technicznymi doradcami dowódcy korpusu są szefowie służb uzbrojenia, inżynierji, łączności, intendenty, taborowej, sanitarnej i weterynaryjnej oraz doradca prawny.

Szefowie służb podlegają dowódcy korp. ochr. pogr., otrzymują jednak wytyczne i rozkazy oraz referują wchodzące w ich zakres działania sprawy przez szefa sztabu.

Pomocniczymi organami dowódcy korpusu są kancelarja sztabu, płatnik i oddział sztabowy.

Brygady korpusu ochrony pogranicza.

W skład brygady korpusu ochrony pogranicza wchodzi dowództwo brygady, zmienna ilość pułków oraz baonów piechoty i szwadronów kawalerji.

Dowództwo brygady korpusu ochrony pogranicza.

Dowódca brygady sprawuje dowództwo nad wszystkimi, wchodzącymi w skład brygady jednostkami i podlega bezpośrednio dowódcy korp. ochr. pogr.

Zakres działania dowódcy brygady obejmuje wszelkie sprawy, które wchodzi w zakres działania wyższych dowódców z uwzględnieniem szczególnych wymagań służby ochrony granic.

Bezpośrednim organem dowódcy brygady jest sztab brygady z szefem sztabu na czele.

Technicznymi doradcami dowódcy brygady są: referenci służb uzbrojenia, łączności, intendentury, weterynarii i /uszpasterstwa.

Pomocniczym organem dowódcy brygady jest drużyna sztabowa.

Pułk korpusu ochrony pogranicza.

Skład pułku: a) drużyna dowódcy, b) zmienna ilość bataljonów piechoty, c) zmienna ilość szwadronów kawalerji.

Bataljon korpusu ochrony pogranicza.

Skład bataljonu: a) drużyna dowódcy, b) pluton łączności, c) zmienna ilość kompanji piechoty, d) kadra kompanji szkolnej.

Skład kompanji: a) drużyna dowódcy, b) trzy plutony.

Szwadron korpusu ochrony pogranicza.

Skład szwadronu: a) drużyna dowódcy, b) dwa plutony, c) drużyna c. k. m.

Dywizjon żandarmerji korpusu ochrony pogranicza.

Skład dywizjonu: a) drużyna dowódcy, b) sześć plutonów o zmiennej ilości posterunków.

Dowódca dywizjonu znajduje się przy dowództwie korpusu, plutony w brygadach, posterunki w bataljonach korp. ochr. pogr.

Szkoły korpusu ochrony pogranicza.

Bataljon szkolny.

Zadaniem bataljonu jest szkolenie podoficerów służby czynnej piechoty oraz doskonalenie przeniesionych do korp. ochr. pogr. podof. zaw. piechoty przed awansem na sierżanta.

Skład bataljonu: a) drużyna dowódcy bataljonu, b) zmienna ilość kompanji szkolnych.

Szkoła podoficerów zawodowych kawalerji.

Zadaniem szkoły jest doskonalenie przeniesionych do korp. ochr. pogr. podof. zaw. kawalerji przed awansem na wachmistrza.

Skład szkoły: a) drużyna komendanta, b) szwadron szkolny, c) kurs podmajstrzych podkuwaczy.

Szkoła tresury psów meldunkowych.

Zadaniem szkoły jest tresura psów meldunkowych dla potrzeb służby ochrony pogranicza.

Skład szkoły: a) poczet komendanta, b) instruktorzy, c) ga psów meldunkowych.

Dowództwo Korpusu Ochrony Pogranicza.

Warszawa (Nowy Świat 69)

Dowódca korpusu ochrony pogranicza

Gen. bryg. Tessaro Stanisław

Inspektor formacji pieszych

Płk. Sobieszczak Stanisław

Inspektor formacji konnych

Ppłk. Seeliger-Reklewski Tadeusz

Szef sztabu

Mjr. dpl. Kirszenstein Witold

Zastępca szefa sztabu

Mjr. dpl. Krzyżanowski Włodzimierz

Szef sł. uzbr.	mjr. Niedźwiecki Marjan
Szef sł. inż.	ppłk. Bobrowski Adam
Szef. sł. łączn.	mjr. Grudziński Zygmunt
Szef. sł. int.	ppłk. int. Müller Ignacy
Szef. sł. tab.	mjr. Bogusz Zygmunt
Szef sł. san.	ppłk. dr. Michałowski Stanisław
Szef sł. wet.	ppłk. Badowski Tytus
Doradca prawny	mjr. Żuk-Rybicki Tomasz

Brygady korpusu ochrony pogranicza.

Nazwa	M. p.	Dowódca i szef sztabu
Grodno	Grodno	ppłk. dpl. Bołtuć Mikołaj mjr. dpl. Jędruch Aleksander
Wilno	Wilno	ppłk. Korewo Franciszek mjr. dpl. Szymkiewicz Czesław
Nowogródek	Baranowicze	ppłk. Juszczański Stanisław mjr. dpl. Kramarczyk Jerzy
Polesie	Łachwa	ppłk. dr. Wołkowicki Tadeusz mjr. dpl. Strusiewicz Karol
Wołyń	Łuck	ppłk. Nowaczyński Wincenty kpt. dpl. Kalinka Mirosław
Podole	Tarnopol	ppłk. Godziejewski Eugenjusz kpt. dpl. Wilimowski Seweryn

MARYNARKA WOJENNA.

W skład marynarki wojennej wchodzi:

- a) Kierownictwo Marynarki Wojennej,
- b) flota,
- c) flotylla rzeczna,
- d) kadra marynarki wojennej,
- e) Szkoła Podchorążych Marynarki Wojennej,
- f) Centralna Składnica Marynarki Wojennej.

Kierownictwo Marynarki Wojennej.

Na czele marynarki wojennej stoi szef Kierownictwa Marynarki Wojennej, który podlega bezpośrednio M. S. Wojsk.

Bezpośrednim organem szefa Kierownictwa Marynarki Wojennej jest Kierownictwo Marynarki Wojennej, w skład którego wchodzi:

- a) wydział ogólny z kancelarią i archiwum oraz oddziałem sztabowym,
- b) sztab,
- c) szefostwa służb.

Flota.

Na czele floty stoi dowódca floty, który podlega bezpośrednio szefowi Kierownictwa Marynarki Wojennej.

Bezpośrednim organem dowódcy floty jest sztab.

W skład floty wchodzi:

- a) dywizjon torpedowców:
- kontrtorpedowce:

1. Burza *)	1550 tonn,	34 węzłów
2. Wicher *)	1550 „	34 „
torpedowce:		
1. Krakowiak	380 tonn,	24 węzłów,
2. Kujawiak	335 „	25 „
3. Mazur	360 „	25 „
4. Podhalanin	365 „	23 „
5. Ślężak	380 „	25 „

*) W budowie.

b) dywizjon łodzi podwodnych:

łodzie podwodne

1. Ryś*)	1000 1250 tonn, 14 9 węzł.ow**)
2. Wilk*)	1000 1250 „ 14 9 „ **)
3) Żbik*)	1000 1250 „ 14 9 „ **)

c) dywizjon ćwiczebny:

kanonierki

1. Komendant Piłsudski	342 tonn, 14 1/2 węzłów,
2. General Haller	342 „ 14 1/2 „

trawlerzy

1. Czajka	196 tonn, 13 1/2 węzłów.
2. Jaskółka	196 „ 13 1/2 „
3. Mewa	196 „ 13 „
4. Rybitwa	196 „ 14 „

d) jednostki pomocnicze:

statek minowy General Sosnkowski 170 tonn, 7 węzłów,

statek szkolny Iskra 500 tonn,

statek hydrograficzny Pomorzanin 250 tonn, 8 węzłów,

transportowiec wojenny Wilja 8720 tonn, 10 węzłów,

e) morski dywizjon lotniczy,

f) szkoła podoficerów specjalistów z bazą szkolną Bałtyk 7355 tonn.

Dowódcy floty podlega komenda portu wojennego Gdynia.

Komendant portu wojennego jest dowódcą wszystkich jednostek marynarki wojennej na wybrzeżu i komendantem garnizonu w porcie wojennym.

Flotylla rzeczna.

Na czele flotylli rzecznej stoi dowódca flotylli rzecznej, który podlega pod względem bezpieczeństwa i dyscypliny D. O. K. Nr. IX, pod innymi względami szefowi Kierownictwa Marynarki Wojennej.

W skład flotylli rzecznej wchodzi:

a) monitory

1. Horodyszcze	110 tonn, 12 km/godz.,
2. Pińsk	110 „ 12 „
3. Toruń	110 „ 12 „
4. Warszawa	110 „ 12 „
5. Kraków	75 „ 12 „
6. Wilno	75 „ 12 „

**) W liczniku wyporność i szybkość nad wodą, w mianowniku wyporność i szybkość pod wodą.

b) statki uzbrojone

1. Admirał Dickman	169 tonn, 16 km./godz.,
2. Generał Sikorski	30 „ 10 „
3. Generał Szeptycki	87 „ 15 „
4. Hetman Chodkiewicz	35 „ 12 „

c) kutry uzbrojone,

d) hydroglissery,

e) pławowce rzeczne,

f) szkoła podoficerów specjalistów.

Dowódca flotylli rzecznej podlega komenda portu wojennego Pińsk.

Kadra marynarki wojennej.

Formacją macierzystą dla szeregowych marynarki wojennej jest kadra marynarki wojennej, która podlega pod względem bezpieczeństwa i dyscypliny D. O. K. VIII, pod innymi względami szefowi Kierownictwa Marynarki Wojennej.

Szkoła Podchorążych Marynarki Wojennej.

Szkołą zasadniczą dla kandydatów na oficerów zawodowych marynarki wojennej jest Szkoła Podchorążych Marynarki Wojennej, która podlega bezpośrednio szefowi Kierownictwa Marynarki Wojennej.

Centralna Składnica Marynarki Wojennej.

Zakładem zaopatrzenia w materiał wszelkiego rodzaju dla jednostek marynarki wojennej jest Centralna Składnica Marynarki Wojennej, która podlega bezpośrednio szefowi Kierownictwa Marynarki Wojennej.

Kierownictwo Marynarki Wojennej

Warszawa (Chałubińskiego 3)

Szef Kierownictwa Marynarki Wojennej

Kmdr. Świrski Jerzy

Zastępca Szefa Kierownictwa Marynarki Wojennej

Kmdr. Petelenz Czesław

Szef Sztabu Kierownictwa Marynarki Wojennej

Kmdr. dpl. Frankowski Czesław

Flota.
Gdynia.

Dowódca Floty
Kmdr. Unrug Józef
Szef Sztabu Floty
Kmdr. por. dpl. Solski Eugenjusz
Dywizjon torpedowców
Dowódca — kmdr. por. Stankiewicz Jan
Dywizjon łodzi podwodnych
Dowódca — vacat
Dywizjon ćwiczebny
Dowódca — kmdr. por. dpl. Mohuczy Adam
Transportowiec wojenny Wilja
Dowódca — kmdr. Łątkiewicz Jerzy
Morski dywizjon lotniczy
Dowódca — kmdr. ppor. Trzaska-Durski Karol
Port wojenny Gdynia
Komendant — kmdr. por. Filanowicz Władysław

Flotylla rzeczna
Pińsk
Dowódca — kmdr. ppor. Zajączkowski Witold

Kadra marynarki wojennej
Świecie
Dowódca — kpt. Czachowicz Jan

Szkoła Podchorążych Marynarki Wojennej
Toruń
Komendant — kmdr. por. Korytowski Karol

Centralna Składnica Marynarki Wojennej
Modlin
Kierownik — por. Kubiński Rudolf

Święto marynarki wojennej — 10 lutego.

INSTYTUCJE NAUKOWE.

Wojskowe Biuro Historyczne.

Zadaniem Wojskowego Biura Historycznego jest zbieranie, opracowywanie i ogłaszanie materiałów historycznych, dotyczących wojen polskich 1918—1920, wojny powszechnej 1914 — 1918 ze szczególnem uwzględnieniem walk formacji polskich oraz wojen dawnych ze szczególnem uwzględnieniem wojen polskich, opracowywanie i ogłaszanie prac historycznych, w szczególności studjów taktycznych i urzędowej historii wojny 1918 — 1920, opinjowanie i ekspertyza w zakresie doświadczeń wojennych we współpracy z inspektorami armji, oddziałami Sztabu Głównego i departamentami M. S. Wojsk.

Szef Wojsk. Biura Hist. — gen. bryg. Stachiewicz Julian
Warszawa (Al. Ujazdowska 1 - 3 - 5).

Wojskowy Instytut Naukowo-Wydawniczy.

Zadaniem Wojskowego Instytutu Naukowo-Wydawniczego jest prowadzenie studjów naukowych z zakresu wojskowości na wskazane przez szefa Sztabu Głównego lub podjęte z własnej inicjatywy tematy, ewidencja ruchu naukowego w kraju i zagranicą, współpraca z M. S. Wojsk. w zakresie ustalenia słownictwa wojskowego, kontrola służbowych wydawnictw wojskowych pod względem języka i słownictwa oraz ocena prywatnych wydawnictw wojskowych w myśl regulaminu służby wewnętrznej cz. I pkt. 30 e, prowadzenie sekretariatu „Bellony” i redagowanie „Żołnierza Polskiego”, kierownictwo polityki wydawniczej, popularyzacja wiedzy wojskowej wśród wojska i społeczeństwa w kraju i zagranicą przez dostarczanie prasie krajowej i zagranicznej artykułów i zdjęć z życia wojska oraz przez wykłady za pośrednictwem Polskiego Radja, ponadto przechowywanie zapasu regulaminów i instrukcji.

Szef Wojsk. Inst. Nauk.-Wyd. — mjr. dpl. Quirini Eugenjusz
Warszawa (Plac Józefa Piłsudskiego 3).

Wojskowy Instytut Geograficzny.

Zadaniem Wojskowego Instytutu Geograficznego jest:

a) przeprowadzanie triangulacji, niwelacji oraz wszelkich innych pomiarów dla celów wojskowych,

b) sporządzanie zdjęć topograficznych dla celów wojskowych oraz sprawdzanie i utrzymywanie w stanie aktualnym materiału kartograficznego,

c) wykonywanie prac kartograficznych i reprodukcyjnych w podziałkach używanych do celów wojskowych oraz zaopatrzenie wojska w materiał kartograficzny,

d) opracowywanie opisów terenu,

e) szkolenie oficerów wojskowej służby geograficznej oraz personelu kartograficznego.

Szef Wojsk. Inst. Geogr. — płk. Kreutzinger Józef
Warszawa (Wilcza 64).

Instytuty techniczne.

Instytut Badań Materiałów Uzbrojenia.

Instytut Badań Technicznych Lotnictwa.

Instytut Badań Inżynierji.

Instytut Techniczny Intendentury.

Instytut Badań w Wojskowym Zakładzie Zaopatrzenia Sanitarnego.

Wejskowy Instytut Gazowy.

(Patrz Rozdz. X. Służby).

Centrum Badań Lekarsko-Lotniczych.

(Patrz Rozdz. X. Służby).

Biblioteki wojskowe.

Centralna Biblioteka Wojskowa*).

Zadaniem Centralnej Biblioteki Wojskowej jest gromadzenie, porządkowanie, przechowywanie i udostępnianie książek i czasopism oraz rękopisów i map z zakresu wojskowości, jak również książek i czasopism z zakresu wiedzy ogólnej, tudzież udzielanie wiadomości bibliograficznych z zakresu wojskowości władzom i osobom wojskowym, jak też naukowo pracującym osobom cywilnym, ponadto prowadzenie przeglądu krajowej i zagranicznej literatury wojskowej, wydawanie „Komunikatu Bibliograficznego” i „Wojskowych Wiado-

*) Otwarta w dnie powszednie od 8.30 do 20 godz., w dnie świąteczne od 10 do 13 godz.

mosci Biblijograficznych", prowadzenie centralnego katalogu okręgowych bibliotek wojskowych oraz katalogu książek i rękopisów, które pozostają w związku z zagadnieniami wojskowymi, a znajdują się w poszczególnych bibliotekach naukowych w państwie.

Zbiory Centralnej Biblioteki Wojskowej obejmują:

- a) zbiory Centralnej Biblioteki Wojskowej,
- b) zbiory bibliotek podręcznych poszczególnych organów władz centralnych i instytucji centralnych,
- c) zbiory Polskiego Archiwum Wojennego,
- d) zbiory Biblioteki Rapperswilskiej.

Centralna Biblioteka Wojskowa wraz z Polskiem Archiwum Wojennem posiada dzieł w 197.585 tomach, 2.544 map i 500 rękopisów ponadto 27.896 odezów, afiszów i ulotek oraz 63.609 wycinków z gazet.

Biblioteki podręczne posiadają 42.818 dzieł w 54.508 tomach, w tem biblioteka

Oddziału II Sztabu Głównego około 8.000 tomów,

Szkoły Podchorążych Inżynierji około 6.000 tomów,

Departamentu Uzbrojenia M. S. Wojsk. około 3.000 tomów,

Kierownictwa Marynarki Wojennej około 3.000 tomów,

Instytutu Badań Technicznych Lotnictwa około 2.000 tomów.

Biblioteka Rapperswilska posiada 61.824 druków, 2514 rękopisów, 145 atlasów, 2.858 map, 279 albumów, 12.314 sztychów, 9.661 fotografii i 2.808 nut.

Ze zbiorów Centralnej Biblioteki Wojskowej mogą korzystać a) oficerowie w służbie czynnej i poza służbą czynną, b) szeregowi za upoważnieniem dowódców, c) urzędnicy, d) naukowo pracujące osoby cywilne za zezwoleniem dyrektora, e) instytucje naukowe.

Wspomniane osoby z wyjątkiem oficerów w służbie czynnej muszą wpłacać kaucję w wysokości wartości wypożyczonych książek.

Książki wypożycza się na cztery tygodnie.

Nie wypożycza się:

a) rękopisów, b) druków Biblioteki Rapperswilskiej, c) dzieł stanowiących bibliotekę podręczną czytelnii i biur, d) druków polskich i o Polsce, wydanych przed 1863 rokiem, e) druków obcych, wydanych przed 1831 rokiem, f) druków wydanych później, lecz stanowiących biblijograficzną rzadkość lub przedstawiających znaczną wartość materjalną, g) map i atlasów, h) nieoprawionych czasopism z bieżącego roku.

Dyrektor Centr. Biblj. Wojsk. — pplk. dr. Łodyński Marjan
Warszawa (Al. Ujazdowska 1).

Okręgowe biblioteki wojskowe.

Zadaniem okręgowych bibliotek wojskowych, które istnieją w siedzibach dowództw okręgów korpusów z wyjątkiem D. O. K. Nr. I, jest gromadzenie, porządkowanie, przechowywanie i udostępnianie książek i czasopism oraz rękopisów i map z zakresu wojskowości, jak również książek i czasopism z zakresu wiedzy ogólnej, tudzież udzielanie wiadomości bibliograficznych z zakresu wojskowości władzom i osobom wojskowym, jak też naukowo pracującym osobom cywilnym na obszarze okręgu korpusu.

Zbiory okręgowych bibliotek wojskowych:

Nr. II.	5.313 dzieł w	5.807 tomach,
Nr. III.	4.127 dzieł w	5.663 tomach,
Nr. IV.	4.126 dzieł w	4.687 tomach,
Nr. V.	8.675 dzieł w	11.553 tomach,
Nr. VI.	7.845 dzieł w	13.953 tomach,
Nr. VII.	10.821 dzieł w	15.670 tomach,
Nr. VIII	7.601 dzieł w	8.611 tomach,
Nr. IX.	4.147 dzieł w	4.263 tomach,
Nr. X.	7.152 dzieł w	8.526 tomach.

Biblioteki na prawach okręgowych bibliotek wojskowych:

Biblioteka Generalnego Inspektoratu Sił Zbrojnych

1.317 dzieł w 1.749 tomach.

Biblioteka Wyższej Szkoły Wojennej

4.000 dzieł w 6.156 tomach.

Biblioteka Szkoły Podchorążych Sanitarnych

22.621 dzieł w 26.560 tomach.

Garnizonowe biblioteki wojskowe.

Zadaniem garnizonowych bibliotek wojskowych, które mogą istnieć w większych garnizonach poza siedzibami D. O. K., a które powstają przez połączenie zbiorów bibliotek załogujących w garnizone formacji oraz bibliotek Towarzystwa Wiedzy Wojskowej, jest udostępnianie wspomnianych zbiorów osobom wojskowym garnizonu

Pułkowe i szkolne biblioteki wojskowe.

Zadaniem pułkowych i szkolnych bibliotek wojskowych, które istnieją we wszystkich pułkach (samodz. oddziałach), szkołach i większych zakładach jest gromadzenie, porządkowanie, przechowywanie i udostępnianie książek i czasopism z zakresu wojskowości,

jak również książek i czasopiśm z zakresu wiedzy ogólnej, ponadto książek z zakresu beletrystyki osobom wojskowym formacji.

Archiwum Wojskowe.

Zadaniem Archiwum Wojskowego jest gromadzenie, inwentaryzowanie i przechowywanie aktów, które posiadają znaczenie dla historii wojskowości polskiej, rejestracja aktów wojskowych w archiwach i bibliotekach państwowych oraz publicznych i prywatnych, wydawanie katalogów aktów wojskowych i wydawnictw specjalnych, udzielanie wiadomości archiwalnych z zakresu wojskowości władzom, urzędom i osobom prywatnym z tem, że wiadomości, które dotyczą aktów tajnych, mogą być udzielane po uzyskaniu zezwolenia szefa Sztabu Głównego.

Dyrektor Arch. Wojsk. — ppłk. dr. Pawłowski Bronisław
Warszawa (Fort Legionów).

Muzea wojskowe.

Muzeum Wojska*).

Zadaniem Muzeum Wojska jest gromadzenie i konserwowanie zbiorów muzealnych z zakresu wojskowości, popularyzacja tych zbiorów zapomocą wydawnictw, odczytów i pokazów, tudzież utrzymywanie kontaktu z pokrewnymi instytucjami w kraju i zagranicą.

Dyrektor Muzeum Wojska — płk. w st. sp. Gembarzewski Bronisław
Warszawa (Podwale 15).

Wielkopolskie Muzeum Wojska.

Poznań.

Towarzystwo Wiedzy Wojskowej.

Zadaniem Towarzystwa Wiedzy Wojskowej jest skupianie pracowników na polu wiedzy wojskowej celem jej rozwijania, krzewienia i popierania.

Na czele Towarzystwa Wiedzy Wojskowej stoi Zarząd Główny wraz z sekcjami naukowymi w Warszawie (Al. Szucha 23), któremu podlegają koła okręgowe i garnizonowe z podsekcjami naukowymi.

Statut Towarzystwa Wiedzy Wojskowej w Dz. Rozk. Nr. 13/27 poz. 127.

Zarząd Główny: prezes — gen. bryg. Stachiewicz Julian, I wice-

*) Otwarte codziennie od 11 do 15 godz. z wyjątkiem poniedziałków

prezes — ppłk. dpl. Janicki Kazimierz, II wiceprezes — ppłk. int. Stypułkowski Henryk, skarbnik — mjr. dpl. Quirini Eugeniusz, sekretarz — mjr. w st. sp. Spasowicz Wacław, członkowie — ppłk. dr. Łodyński Marjan, ppłk. dpl. Winiarski Władysław, ppłk. dpl. Zieleniewski Tadeusz, mjr. dr. Lipiński Wacław, kpt. Lepecki Mieczysław, zastępcy członków — płk. dpl. Bolesławicz Marjan, płk. dpl. Przyjałkowski Zdzisław, ppłk. dr. Krawczyk Stanisław.

Komisja Rewizyjna: członkowie — gen. bryg. dr. Maciszewski Feliks, gen. bryg. dr. Rouppert Stanisław i ppłk. int. Zapolski Jerzy, zastępcy członków — płk. Wielowieyski Władysław i kpt. int. Pogonowski Bolesław.

Prasa wojskowa.

Bellona, dwumiesięcznik, wydawany przez Wojskowy Instytut Naukowo-Wydawniczy, poświęcony zagadnieniom z zakresu operacji i taktyki broni połączonych, historii wojennej, wychowania i wyszkolenia, organizacji i administracji, przemysłu wojennego i fortyfikacji, wychodzi od 1918 r.

Przegląd Wojskowy, kwartalnik, wydawany przez Oddział II Sztabu Głównego, Wojskowy Instytut Naukowo-Wydawniczy i Towarzystwo Wiedzy Wojskowej, poświęcony zestawieniom, streszczeniom i przekładom z literatury i prasy zagranicznej, wychodzi od 1926 r.

Przegląd Historyczno-Wojskowy, miesięcznik, wydawany przez Wojskowe Biuro Historyczne, poświęcony zagadnieniom z zakresu historii wojennej, wychodzi od 1929 r.

Przegląd Piechoty, miesięcznik, wydawany przez Departament Piechoty M. S. Wojsk., Wojskowy Instytut Naukowo-Wydawniczy i Sekcję Piechoty Towarzystwa Wiedzy Wojskowej, poświęcony zagadnieniom z zakresu piechoty, wychodzi od 1928 r.

Przegląd Kawaleryjski, miesięcznik, wydawany przez Departament Kawalerji M. S. Wojsk, poświęcony zagadnieniom z zakresu kawalerji oraz hodowli koni i sportu konnego, wychodzi od 1924 r.

Przegląd Artyleryjski, miesięcznik, wydawany przez Departament Artylerji M. S. Wojsk., poświęcony zagadnieniom z zakresu artylerji lądowej i morskiej, służby uzbrojenia i przemysłu wojennego, wychodzi od 1923 r.

Przegląd Wojskowo-Techniczny (dawniej Saper i Inżynier Wojskowy) z działami saperów, łączności i broni pancernej, miesięcznik, wydawany przez Szefostwa Saperów, Łączności i Broni Pancernej oraz Departament Zaopatrzenia Inżynierji M. S. Wojsk., poświęcony

zagadnieniom z zakresu inżynierji oraz przemysłu wojennego, wychodzi od 1922 r.

Przegląd Lotniczy, miesięcznik, wydawany przez Departament Aeronautyki M. S. Wojsk. i Sekcję Lotniczą Towarzystwa Wiedzy Wojskowej, poświęcony zagadnieniom z zakresu aeronautyki oraz przemysłu wojennego, wychodzi od 1928 r.

Przegląd Intendencki, kwartalnik, wydawany przez Koło Oficerów Intendentów, poświęcony zagadnieniom z zakresu administracji wojskowej, w szczególności służby intendentury, wychodzi od 1926 r.

Lekarz Wojskowy, dwutygodnik, wydawany przez Sekcję Sanitarną Towarzystwa Wiedzy Wojskowej, poświęcony zagadnieniom z zakresu medycyny, higjeny i służby zdrowia, wychodzi od 1920 r.

Wiadomości Weterynaryjne, miesięcznik, wydawany przez towarzystwa lekarzy weterynaryjnych, poświęcony zagadnieniom z zakresu medycyny weterynaryjnej i służby weterynarii, wychodzi od 1919 r.

Wojskowy Przegląd Prawniczy, miesięcznik, wydawany przez Departament Sprawiedliwości M. S. Wojsk. i Sekcję Prawniczą Towarzystwa Wiedzy Wojskowej, poświęcony zagadnieniom z zakresu ustawodawstwa wojskowego i służby sprawiedliwości, wychodzi od 1928 r.

Przegląd Morski, miesięcznik, wydawany przez Szkołę Podchorążych Marynarki Wojennej, poświęcony zagadnieniom z zakresu marynarki wojennej, wychodzi od 1928 r.

Szaniec, dwutygodnik, wydawany prywatnie, poświęcony zagadnieniom obrony państwa, wychodzi od 1927 r.

Żołnierz Polski, tygodnik, wydawany przez Wojskowy Instytut Naukowo-Wydawniczy, poświęcony popularyzacji wiedzy wojskowej wśród szeregowych, wychodzi od 1919 r.

Polska Zbrojna, dziennik, wydawany prywatnie, poświęcony zagadnieniom obrony państwa, wychodzi od 1921 r.

POWSZECHNY OBOWIĄZEK WOJSKOWY.

Zasady ogólne.

Powsz. obow. wojsk., który to obowiązek powinien być spełniony, osobiście, podlegają wszyscy obywatele polscy płci męskiej oraz wszyscy mężczyźni, którzy przebywają na obszarze państwa, jeżeli nie udowodnią obywatelstwa obcego.

Powsz. obow. wojsk. obejmuje:

1. obowiązek zgłoszenia się do spisów poborowych i stawienia do poboru,
2. obowiązek służby wojskowej, w szczególności służby czynnej, służby w rezerwie i służby w pospolitem ruszeniu,
3. obowiązek meldowania się.

Władzami dla spraw, związanych z wykonywaniem powsz. obow. wojsk., są władze cywilne i wojskowe, w szczególności w kraju starostwa i urzędy gminne oraz powiatowe komendy uzupełnień. zagranicą urzędy konsularne.

Przygotowanie i przeprowadzenie poboru.

Urzędy stanu cywilnego przesyłają corocznie do dnia 15 września urzędom gminnym wyciągi z metryk urodzenia i śmierci mężczyzn, którzy kończą 18 lat życia.

Na podstawie wyciągów metrykalnych urzędy gminne sporządzają corocznie rejestry mężczyzn, podlegających powsz. obow. wojsk., którzy zamieszkują w gminie i kończą 18 lat życia.

Mężczyźni, podlegający powsz. obow. wojsk., są obowiązani w ciągu października i listopada roku, w którym kończą 20 lat życia, zgłosić się osobiście lub pisemnie z dokumentami, stwierdzającymi tożsamość osoby, we właściwym urzędzie gminnym.

Na podstawie rejestrów gminnych i spisów mężczyzn, podlegających powsz. obow. wojsk., urzędy gminne sporządzają corocznie do dnia 1 stycznia spisy poborowych w alfabetycznym porządku.

Spisy poborowych powinny być wyłożone w ciągu 2 tygodni w urzędach gminnych do przejrzania, przyczem mężczyznom, podlegającym powsz. obow. wojsk. przysługuje prawo żądania uzupełnienia lub sprostowania mylnych wpisów.

Na podstawie spisów poborowych starostwa sporządzają listy poborowych i przesyłają je przed poborem głównym powiatowym

komendom uzupełnień celem założenia głównych ksiąg ewidencyjnych dla poszczególnych roczników poborowych.

Mężczyźni, podlegający powsz. obow. wojsk., są obowiązani co rocznie w okresie wieku poborowego stawiać się do poboru, dopóki właściwa komisja poborowa bądź nie uzna ich za zdolnych do służby czynnej lub służby w pospolitem ruszeniu, bądź zupełnie od służby wojskowej nie zwolni.

Obowiązek stawiennictwa do poboru należy spełnić przed komisją poborową gminy, w której spisach poborowy został wykazany lub w której został zarejestrowany albo w której w chwili poboru przebywa.

Pobór zarządza M. S. Wojsk., a przeprowadza M. S. Wewn.

Pobór główny odbywa się corocznie między dniem 1 maja i dniem 30 czerwca. M. S. Wojsk. może jednak zarządzić pobór główny również w innym terminie.

Pobory dodatkowe odbywają się w miarę potrzeby.

O zdolności lub niezdolności do służby wojskowej poborowych orzekają w I-szej instancji w kraju komisje poborowe, zagranicą konsularne komisje poborowe, w II-giej instancji w kraju komisje rozpoznawcze, zagranicą konsularne komisje rozpoznawcze.

Komisja poborowa, w skład której wchodzi jako przewodniczący starosta oraz jako członkowie przedstawiciele władz wojskowych i cywilnych, tudzież przedstawiciel samorządu powiatowego, dokonuje przeglądu poborowych i orzeka o ich zdolności lub niezdolności z zaliczeniem do jednej z następujących kategorii:

kat. A — zdolny do służby czynnej,

kat. B — czasowo niezdolny do służby wojskowej,

kat. C — zdolny do służby w pospolitem ruszeniu z bronią,

kat. D — zdolny do służby w pospolitem ruszeniu bez broni,

kat. E — zupełnie niezdolny do służby wojskowej.

Poborowi, zaliczeni do kat. B, powinni stawiać się do poboru w następnym roku.

Od orzeczenia komisji poborowej nie przysługuje poborowemu prawo odwołania.

Komisja rozpoznawcza, w skład której wchodzi jako przewodniczący wojewoda oraz jako członkowie przedstawiciele władz wojskowych i cywilnych, tudzież przedstawiciel samorządu wojewódzkiego, przeprowadza ponownie badanie zdolności fizycznej

a) poborowych, jeżeli nastąpiła różnica zdań między członkami komisji poborowej,

- b) poborowych, uznanych przy poborze za niezdolnych, jeżeli zachodzą okoliczności, uzasadniające konieczność ponownego poboru,
- c) członków płci męskiej rodzin poborowych, proszących o odroczenie służby czynnej jako jedyni żywicieli rodzin.

Uchwały komisji rozpoznawczej są ostateczne.

Służba wojskowa.

Zasady ogólne.

Obowiązek służby wojskowej rozpoczyna się z chwilą osiągnięcia wieku poborowego czyli z początkiem tego roku, w którym podlegający powsz. obow. wojsk kończy 21 lat życia, zaś trwa

a) w służbie czynnej do końca roku, w którym poborowy kończy 23 lat życia,

b) w rezerwie do końca roku, w którym szeregowy rezerwy kończy 40 lat życia, oficer rezerwy 50 lat życia,

c) w pospolitem ruszeniu do końca roku, w którym szeregowy pospolitego ruszenia kończy 50 lat życia, oficer pospolitego ruszenia 60 lat życia.

Podczas wojny wiek poborowy rozpoczyna się z początkiem roku, w którym podlegający powsz. obow. wojsk. kończy 19 lat życia.

Obowiązani do służby wojskowej, urodzeni w tym samym roku, stanowią rocznik poborowy, oznaczony według roku ich urodzenia.

Obowiązany do służby wojskowej, którzy wykazą się czynnym udziałem w pracy przysposobienia wojskowego przysługuje prawo do ulg w wykonaniu obowiązku służby wojskowej (patrz „Rozdz. XV. Wychowanie fizyczne i przysposobienie wojskowe”).

Obowiązany do służby wojskowej wolno zawierać związki małżeńskie bez zezwolenia władz wojskowych, jednak zawarcie związku małżeńskiego przed odbyciem służby wojskowej lub podczas jej trwania nie daje prawa do odroczenia obowiązku służby wojskowej ani prawa do świadczeń ze skarbu państwa na rzecz rodziny z tytułu i w czasie trwania służby wojskowej.

Obowiązani do służby wojskowej muszą uzyskiwać zezwolenie władz wojskowych na wyjazd zagranicę.

Od służby wojskowej są lub mogą być wykluczeni mężczyźni, skazani na karę pozbawienia wolności, przyczem wykluczenie może trwać najdłużej 10 lat od dnia odcierpienia, przedawnienia lub łagodzenia kary.

Służba czynna.

Do służby czynnej są obowiązani poborowi, uznani za zdolnych do służby czynnej, jeżeli nie uzyskali odroczenia.

Ponadto do służby czynnej mogą być przyjęci jako ochotnicy zdolni do służby czynnej obywatele polscy, którzy skończyli 17 lat życia, a nie osiągnęli jeszcze wieku poborowego oraz przedłożyli urzędowe poświadczenie nienagannego prowadzenia się i w wypadku niepełnoletności zezwolenie ojca względnie prawnego opiekuna na wstąpienie do wojska.

Ochotnicy zobowiązują się do służby czynnej przez 2 lata, podczas wojny aż do demobilizacji.

Ochotnikom przysługuje prawo wyboru broni na warunkach, które ustala M. S. Wojsk.

Obywatele państw obcych mogą być przyjęci do służby wojskowej wyłącznie jako ochotnicy za zezwoleniem Prez. Rzpl.

Poborowi i ochotnicy powinni się stawić do służby czynnej na wezwanie powiatowych komend uzupełnień.

Termin wcielenia poborowych i ochotników ustala corocznie M. S. Wojsk.

Służba czynna trwa:

a) we wszystkich rodzajach wojska lądowego z wyjątkiem kawalerji i artylerji konnej — 2 lata,

b) w kawalerji i artylerji konnej — 2 lata i 1 miesiąc,

c) w marynarce wojennej — 2 lata i 3 miesiące.

Poborowi, odbywający w tym samym roku służbę czynną, stanowią kontyngent, którego określenie następuje w drodze ustawy.

Poborowi, którzy nie mogli być powołani do służby czynnej w ramach czasu trwania służby czynnej i kontyngentu, zostają zaliczeni do ponadkontyngentowych z tem, że powołanie ich do służby czynnej może nastąpić do końca roku, w którym kończą 25 lat życia.

Celem zapewnienia wyszkolenia wojskowego w ramach kontyngentu wszystkim zdolnym do służby czynnej poborowym M. S. Wojsk. może skrócić czas trwania służby czynnej lub też udzielić urlopu części szeregowych, aby w jej miejsce powołać do służby czynnej poborowych ponadkontyngentowych oraz poborowych korzystających z odroczeń.

W związku z powyższem obecnie czas trwania służby czynnej wynosi w piechocie, pociągach pancernych, żandarmerji i służbie zdrowia — 18 miesięcy, w artylerji z wyjątkiem artylerji konnej — 19 miesięcy, w służbie uzbrojenia i służbie intendentury — 21 miesięcy, w czołgach, aeronautyce i inżynierji — 24 miesięcy, w kawalerji i artylerji konnej — 25 miesięcy, w marynarce wojennej — 27 miesięcy.

Skrócenie służby czynnej.

Prawo do skrócenia służby czynnej przysługuje poborowym i ochotnikom, uznanym za zdolnych do służby czynnej, którzy ukończyli państwową lub równorzędną prywatną szkołę średnią i złożyli egzamin dojrzałości lub inny egzamin końcowy, przyczem czasu trwania skróconej służby czynnej nie może przekraczać 15 miesięcy.

Prawo do skróconej służby czynnej może przysługiwać również poborowym i ochotnikom, którzy ukończyli co najmniej 6 klas państwowej lub równorzędnej prywatnej szkoły średniej albo złożyli egzamin, odpowiadający co najmniej 6 klasom państwowej szkoły średniej, zgodnie z rozp. M. W. R. i O. P. w Dz. U. R. P. Nr. 21/29 poz. 215.

Poborowi i ochotnicy, którzy podczas odbywania skróconej służby czynnej nie uzyskali warunków mianowania podporucznikiem rezerwy, tracą prawo do skróconej służby czynnej.

Prawo do skróconej służby czynnej nie przysługuje mężczyznom, wykluczonym od służby wojskowej, uczniom szkół przygotowawczych i oficerskich, wydalonym ze szkół, tudzież osobom, skazanym za niektóre przestępstwa, w szczególności za przestępstwa z chęci zysku.

Odroczenie służby czynnej.

Prawo do odroczenia służby czynnej przysługuje:

a) poborowym, którzy są jedynymi żywicielami rodzin, jeżeli utrzymanie rodziny jest zależne wyłącznie od pracy poborowego i jeżeli poborowy rodzinę istotnie utrzymuje.

b) poborowym, którzy są właścicielami odziedziczonych gospodarstw rolnych,

c) poborowym odbywającym studia teoretyczne lub praktyczne.

Za jedynych żywicieli rodzin należy uważać synów niezdolnych do pracy rodziców, rodzonych lub przyrodnych braci osieroconego i do pracy niezdolnego rodzeństwa oraz wnuków niezdolnych do pracy dziadków, jeżeli nie posiadają oni zdolnych do pracy dzieci.

Za właścicieli odziedziczonych gospodarstw rolnych należy uważać poborowych, którzy odziedziczyli w linii zstępnej gospodarstwo rolne, wystarczające na utrzymanie jednej rodziny, a nieprzekraczające trzykrotnie powyższego dochodu, jeżeli prowadzą oni gospodarstwo samodzielnie jako jedyne źródło dochodu.

Odroczenie służby czynnej jedynym żywicielom rodzin i właścicielom odziedziczonych gospodarstw rolnych może być udzielone tylko na przeciąg roku, poczem poborowy powinien odbyć służbę

czynną, jeżeli nie uzyskał ponownego odroczenia. W roku, w którym wspomniani poborowi kończą 23 lat życia, zostają powołani do służby czynnej na 5 miesięcy i następnie przeniesieni do rezerwy.

Odroczenie służby czynnej poborowym, odbywającym studia teoretyczne lub praktyczne, może być udzielane na przeciąg kilku lat, w szczególności:

a) uczniom ostatniej klasy państwowych lub równorzędnych prywatnych szkół średnich najwyżej do 22 lat życia,

b) studentom szkół akademickich oraz równorzędnych państwowych lub prywatnych szkół wyższych najwyżej do 23 lat życia z tem, że przedłużenie odroczenia służby czynnej może nastąpić tylko zależnie od potrzeb wojska najwyżej do 25 lat życia,

c) poświęcającym się studjom teologicznym wyznań chrześcijańskich oraz uczniom przez państwo uznanych i nadzorowanych zakładów rabinackich najwyżej do 25 lat życia,

d) uczniom, terminującym w rzemiośle i handlu, najwyżej do 22 lat życia.

Z chwilą ogłoszenia mobilizacji odroczenia tracą moc i poborowi, którzy je otrzymali, mogą być powołani do służby czynnej.

Podczas wojny odroczenia mogą być udzielane na warunkach, które ustali M. S. Wojsk.

Prośby o udzielanie odroczeń należy wnosić najdalej do 14 dni od chwili uznania poborowego za zdolnego do służby czynnej względnie najdalej do 4 tygodni od chwili uzyskania wiadomości o okolicznościach, które dają prawo do odroczenia, a które powstały po właściwym terminie wnoszenia próśb.

Duchowni uznanych przez państwo wyznań religijnych oraz zakonnicy i nowicjusze zakonni zostają przy poborze zaliczeni do pospolitego ruszenia bez broni z tem, że w razie powołania do służby czynnej duchowni, posiadający święcenia kapłańskie pełnią służbę duszpasterską, duchowni, nieposiadający święceń kapłańskich oraz nowicjusze zakonni będą użyci do służby sanitarnej.

O przyznaniu lub odmowie prawa do odroczeń orzekają właściwe starostwa, o przyznaniu lub odmowie ulg dla duchownych, zakonników i nowicjuszów zakonnych orzekają właściwe komisje powołowe.

Służba w rezerwie.

Do służby w rezerwie obowiązani są mężczyźni, zaliczeni do rezerwy.

Szeregowi rezerwy są obowiązani do odbycia podczas służby w rezerwie 14 tygodni ćwiczeń wojskowych z tem, że czas trwania jednego ćwiczenia nie może przekraczać 6 tygodni.

Oficerowie rezerwy są obowiązani do odbywania ćwiczeń wojskowych do końca roku, w którym kończą 40 lat życia, w szczególności oficerowie rezerwy, mianowani w rezerwie, są obowiązani do odbycia 36 tygodni ćwiczeń z tem, że czas trwania jednego ćwiczenia nie może przekraczać 8 tygodni. Odbywanie ćwiczeń wojskowych przez oficerów, przeniesionych do rezerwy z pośród oficerów zawodowych, ustali M. S. Wojsk.

Ponadto oficerowie rezerwy mogą być powoływani na dodatkowe ćwiczenia do końca roku, w którym kończą 50 lat życia, z tem, że czas trwania ćwiczeń ustala każdorazowo Rada Ministrów.

Służba w pospolitem ruszeniu.

Do służby w pospolitem ruszeniu są obowiązani:

1. poborowi, uznani za zdolnych do służby w pospolitem ruszeniu,
2. zwolnieni do rezerwy po wyjściu z rezerwy,
3. zaliczeni do pospolitego ruszenia.

Szeregowi i oficerowie pospolitego ruszenia nie odbywają ćwiczeń wojskowych.

Zwolnienie od powszechnego obowiązku wojskowego.

Od powsz. obow. wojsk. zostają zwolnieni:

1. mężczyźni, uznani za zupełnie niezdolnych do służby wojskowej,
2. duchowni oraz szeregowi pospolitego ruszenia z końcem roku, w którym kończą 50 lat życia, oficerowie pospolitego ruszenia z końcem roku, w którym kończą 60 lat życia,
3. mężczyźni, którzy udowodnią obywatelstwo obce lub ubiegają się o obywatelstwo obce,
4. mężczyźni, skazani na karę pozbawienia wolności, wydalenia z wojska lub wydalenia z korpusu oficerskiego prawomocnym wyrokiem sądowym albo wykluczeni z korpusu oficerskiego prawomocnym orzeczeniem oficerskiego sądu honorowego.

Mężczyźni, zwolnieni w całości lub w części od powsz. obow. wojsk., płacą podatek wojskowy, określony rozp. Rady Ministrów w Dz. U. R. P. Nr. 9/30 poz. 63.

Obowiązek meldowania się.

Mężczyźni, podlegający powsz. obow. wojsk., od 1 września roku, w którym kończą 18 lat życia, do chwili stawienia się do poboru, poborowi i ochotnicy od chwili uznania za zdolnych lub czasowo niezdolnych do służby czynnej oraz szeregowi i oficerowie rezerwy i pospolitego ruszenia są obowiązani zawiadamiać w ciągu 8 dni właściwe urzędy dla spraw meldunkowych o każdorazowej zmianie miejsca zamieszkania.

Powyższy obowiązek spoczywa również na szeregowych urlopowanych stale lub na ściśle określony termin wskutek czasowej niezdolności do służby wojskowej oraz na mężczyznach, wykluczonych od służby wojskowej.

Szeregowi i oficerowie rezerwy i pospolitego ruszenia są obowiązani do osobistego zgłoszenia się na wezwanie władz wojskowych i cywilnych w sprawach wojskowych.

Szeregowi i oficerowie rezerwy i pospolitego ruszenia są obowiązani stawić się corocznie w czasie między 15 października i 15 grudnia na zebrania kontrolne.

Zebrania kontrolne oficerów rezerwy i pospolitego ruszenia noszą nazwę raportów kontrolnych.

Zebrania kontrolne odbywają się zasadniczo w siedzibach starostw, raporty kontrolne odbywają się zasadniczo w siedzibach powiatowych komend uzupełnień.

Służba pomocnicza

Obok powsz. obow. wojsk. istnieje obowiązek służby pomocniczej.

Obowiązkowi służby pomocniczej podlegają z chwilą wybuchu wojny, zarządzenia mobilizacji albo gdy tego wymaga interes obrony państwa, wszyscy obywatele polscy płci męskiej, którzy nie pełnią służby czynnej, służby w rezerwie lub służby w pospolitem ruszeniu. w wieku od 17 do 60 lat życia.

Do służby pomocniczej mogą być również przyjmowane zgłaszające się ochotniczo kobiety.

WYCHOWANIE FIZYCZNE I PRZYSPOSOBIENIE WOJSKOWE.

Zasady ogólne.

Zadaniem wych. fiz. i przysp. wojsk. jest:

a) podniesienie poziomu fizycznego oraz wzmoczenie tężyzny i sprawności fizycznej społeczeństwa, zwłaszcza młodzieży,

b) udzielenie podstawowego wykształcenia wojskowego młodzieży w wieku przedpoborowym oraz młodzieży w wieku poborowym, która otrzymała odroczenie służby czynnej lub zaliczona została do nadkontyngentu, tudzież utrzymanie w sprawności i gotowości wojskowej szeregowych i oficerów rezerwy.

Udział w pracach wych. fiz. i przysp. wojsk. jest ochotniczy.

Wych. fiz. i przysp. wojsk. jest kierowane i prowadzone terytorjalnie.

Obszar państwa dzieli się na okręgi wych. fiz. i przysp. wojsk., które odpowiadają obszarom okręgów korpusów, okręgi wych. fiz. i przysp. wojsk. dzielą się na rejony przysp. wojsk., które odpowiadają obszarom zakwaterowania dywizji piechoty, rejony przysp. wojsk. dzielą się na obwody przysp. wojsk., które odpowiadają obszarom zakwaterowania pułków piechoty, obwody przysp. wojsk. dzielą się na powiaty przysp. wojsk., które odpowiadają zasadniczo obszarom powiatów administracyjnych.

Ogólne kierownictwo wych. fiz. i przysp. wojsk. należy do władz wojskowych, działających w porozumieniu z władzami administracyjnymi i szkolnymi, techniczne kierownictwo wych. fiz. i przysp. wojsk. należy do władz wych. fiz. i przysp. wojsk.

Wych. fiz. prowadzi się w jednostkach wych. fiz., przysp. wojsk. prowadzi się w jednostkach przysp. wojsk.

Program przysp. wojsk. opiera się na programie wykształcenia wojskowego, przyczem metoda pracy w jednostkach przysp. wojsk. różni się od metody pracy w jednostkach wojskowych ze względu na ochotniczy charakter przysp. wojsk.

Ze względu na różnice w wieku, zakres wiadomości ogólnych i stosunek do służby wojskowej program przysp. wojsk. jest dostosowany do podziału członków przysp. wojsk. na trzy grupy, mianowicie młodzież szkolną, młodzież pozaszkolną oraz szeregowych i oficerów rezerwy.

Młodzież szkolna szkół niższych i średnich otrzymuje wykształcenie w ramach drużyny, przyczem program wykształcenia rozłożony jest na dwa lata i sześciotygodniowy obóz letni i obejmuje dwa stopnie. 1-szy stopień (wykształcenie indywidualne) osiąga się w ciągu pierwszego roku, 2-gi stopień (całość wykształcenia podstawowego) osiąga się w ciągu drugiego roku i obozu letniego.

Młodzież pozaszkolna otrzymuje wykształcenie w ramach drużyny, przyczem program wykształcenia rozłożony jest na trzy lata i obejmuje dwa stopnie. 1-szy stopień (wykształcenie indywidualne) osiąga się w ciągu pierwszego roku, 2-gi stopień (wykształcenie w ramach drużyny) osiąga się w ciągu następnych dwu lat.

Szeregowi i oficerowie rezerwy uzupełniają otrzymane podczas służby wojskowej wykształcenie, przyczem program wykształcenia obejmuje wychowanie fizyczne, doskonalenie się w strzelaniu i opanowaniu sprzętu walki oraz utrzymanie wiadomości z zakresu taktyki.

Ulgi w służbie czynnej dla przysposobienia wojskowego.

Prawo do ulg w służbie czynnej przysługuje poborowym, którzy osiągnęli 1-szy lub 2-gi stopień przysp. wojsk.

Ulgi w służbie czynnej dla przysp. wojsk. polegają:

I. u poborowych bez cenzusu:

A. za osiągnięcie 1-go stopnia przysp. wojsk. na przywilejach, udzielanych zależnie od zachowania się i postępów w wykształceniu poborowych, do których to przywilejów należą:

- a) urlopy okolicznościowe na święta,
- b) pierwszeństwo w przyjmowaniu do szkół podoficerskich,
- c) przyspieszenie awansu na starszego szeregowca w szkołach podoficerskich zależnie od postępów w wykształceniu,
- d) zezwolenia na opuszczenie koszar w okresie rekruckim oraz przepustki w niedziele i święta,

e) zwolnienie od cięższych robót porządkowych,

B. za osiągnięcie 2-go stopnia przysp. wojsk. oprócz przywilejów jak wyżej, na skróceniu służby czynnej, mianowicie:

- a) w piechocie o 3 miesiące przez późniejsze wcielenie,
- b) w artylerji o 3 miesiące przez wcześniejsze stałe urlopowanie,
- c) w aeronautyce o 3 miesiące przez późniejsze wcielenie, zaś dla absolwentów będących pod nadzorem Dep. Aero. M. S. Wojsk. szkół pilotów lub szkół mechaników o 12 miesięcy przez wcześniejsze stałe urlopowanie.

d) w inżynierji, w szczególności w saperach, łączności i samochodach, o 2 miesiące przez późniejsze wcielenie,

II. u poborowych z cenzusem:

A. za osiągnięcie 1-go stopnia przysp. wojsk. na przywilejach, jak wyżej,

B. za osiągnięcie 2-go stopnia przysp. wojsk. na skróceniu służby czynnej, mianowicie:

a) w piechocie o 3 miesiące przez późniejsze wcielenie,

b) w kawalerji o 3 miesiące przez późniejsze wcielenie, jeżeli odbyli dodatkowy kurs jazdy konnej,

c) w aeronautyce o 3 miesiące przez późniejsze wcielenie absolwentów będących pod nadzorem Dep. Aero. M. S. Wojsk. szkół Ligi Obrony Powietrznej Państwa,

d) w służbie zdrowia o 3 miesiące przez późniejsze wcielenie.

Osiągnięcie 2-go stopnia przysp. wojsk. daje w artylerji i inżynierji tylko przywileje, jak za osiągnięcie 1-go stopnia przysp. wojsk.

Władze

wychowania fizycznego i przysposobienia wojskowego.

Władze wych. fiz. i przysp. wojsk. dzielą się na centralne, okręgowe, rejonowe, obwodowe i powiatowe.

Ogólne kierownictwo wych. fiz. i przysp. wojsk. w państwie należy do M. S. Wojsk., działającego w porozumieniu z M. S. Wewn. i M. W. R. i O. P.

Organem M. S. Wojsk. w sprawach wych. fiz. i przysp. wojsk. jest Państwowy Urząd Wych. Fiz. i Przysp. Wojsk., który kieruje z ramienia M. S. Wojsk. wych. fiz. i przysp. wojsk. w państwie pod względem organizacji, wyszkolenia i zaopatrzenia.

Dyrektorowi Państwowego Urzędu Wych. Fiz. i Przysp. Wojsk. podlega bezpośrednio Centralny Instytut Wych. Fiz.

Ponadto przy M. S. Wojsk. jako organ doradczy w sprawach wych. fiz. znajduje się Rada Naukowa Wych. Fiz., która prowadzi badania naukowe, wydaje opinie i stawia wnioski w dziedzinie wych. fiz. W skład jej wchodzi z urzędu M. S. Wojsk. lub wyznaczony przez niego zastępca jako przewodniczący, dyrektor Państwowego Urzędu Wych. Fiz. i Przysp. Wojsk., delegat M. S. Wewn. i delegat M. W. R. i O. P., z nominacji osoby, powołane przez M. S. Wojsk. w porozumieniu z M. S. Wewn. i M. W. R. i O. P. jako członkowie.

Ogólne kierownictwo wych. fiz. i przysp. wojsk. w okręgach wych. fiz. i przysp. wojsk. należy do D. O. K.

Organem D. O. K. w sprawach wych. fiz. i przysp. wojsk. są okręgowe urzędy wych. fiz. i przysp. wojsk., które kierują z ramienia D. O. K. wych. fiz. i przysp. wojsk. pod względem organizacji, wyszkolenia i zaopatrzenia.

Kierownikom urzędów podlegają bezpośrednio okręgowe ośrodki wych. fiz.

Ogólne kierownictwo przysp. wojsk. w rejonach przysp. wojsk. należy do dowódców dywizji piechoty, w obwodach przysp. wojsk. do dowódców pułków (samodz. bataljonów) piechoty.

Organami dowódców dywizji piechoty w sprawach przysp. wojsk. są rejonowi komendanci przysp. wojsk., organami dowódców pułków (samodz. bataljonów) piechoty w sprawach przysp. wojsk. są obwodowi komendanci przysp. wojsk., którym podlegają powiatowi komendanci przysp. wojsk.

Komitety

wychowania fizycznego i przysposobienia wojskowego.

Jako organa społeczne w sprawach wych. fiz. i przysp. wojsk. w m. st. Warszawie i województwach oraz miastach i powiatach istnieją stołeczny i wojewódzkie oraz miejskie i powiatowe komitety wych. fiz. i przysp. wojsk., przyczem wojewódzkim komitetom wych. fiz. i przysp. wojsk. podlegają znajdujące się na obszarze województw miejskie i powiatowe komitety wych. fiz. i przysp. wojsk.

Zadaniem komitetów wych. fiz. i przysp. wojsk. jest uzgadnianie działalności władz państwowych i samorządowych oraz instytucji społecznych w sprawach wych. fiz. i przysp. wojsk., tudzież wspieranie pomocą moralną i materjalną prac w zakresie wych. fiz. i przysp. wojsk. w myśl wytycznych i wskazówek Państwowego Urzędu Wych. Fiz. i Przysp. Wojsk.

W skład wojewódzkich komitetów wych. fiz. i przysp. wojsk. wchodzi z urzędu wojewoda jako przewodniczący, dowódca okręgu korpusu albo kierownik okręgowego urzędu wych. fiz. i przysp. wojsk. lub rejonowy komendant przysp. wojsk. i kurator okręgu szkolnego, z nominacji cztery osoby z pośród miejscowych działaczy na polu wych. fiz. i przysp. wojsk. jako członkowie.

W skład miejskich wzgl. powiatowych komitetów wych. fiz. i przysp. wojsk. wchodzi z urzędu prezydent miasta wzgl. starosta jako przewodniczący, obwodowy lub powiatowy komendant przysp.

wojsk. i inspektor szkolny, z nominacji dwadzieścia osób z pośród miejscowych działaczy na polu wych. fiz. i przysp. wojsk. jako członkowie.

Siedzibą wojewódzkich wzgl. miejskich i powiatowych komitetów wych. fiz. i przysp. wojsk. jest siedziba urzędów wojewódzkich wzgl. starostw, a działalność ich rozciąga się na obszar poszczególnych województw wzgl. starostw.

Jednostki

wychowania fizycznego i przysposobienia wojskowego.

Jednostkami wych. fiz. są Centralny Instytut Wych. Fiz., oraz okręgowe ośrodki wych. fiz., które szkolą wojskowych i cywilnych instruktorów wych. fiz.

Jednostkami przysp. wojsk. są bądź złożone z młodzieży szkolnej hufce szkolne w szkołach niższych i średnich, bądź złożone ze stowarzyszonej lub niestowarzyszonej młodzieży pozaszkolnej oddziały przysp. wojsk.

Jednostki przysp. wojsk. dzielą się na plutony i drużyny o różnym poziomie wyszkolenia.

Stowarzyszenia

wychowania fizycznego i przysposobienia wojskowego.

W pracach wych. fiz. i przysp. wojsk. biorą udział stowarzyszenia wych. fiz. i przysp. wojsk. oraz związki sportowe.

Stowarzyszenia wych. fiz. i przysp. wojsk., do których należą Związek Oficerów Rezerwy, Ogólny Związek Podoficerów Rezerwy Stowarzyszenie Rezerwistów i Byłych Wojskowych, Federacja Polskich Związków Obrońców Ojczyzny, Związek Strzelecki, Federacja Związków Młodzieży Wiejskiej (Centralny Związek Młodzieży Wiejskiej, Związek Młodzieży Ludowej, Małopolski Związek Młodzieży), Związek Pionierów Rzeczypospolitej Polskiej, Legja Mocarstwowa, Związek Harcerstwa Polskiego, Zjednoczenie Młodzieży Polskiej, Stowarzyszenie Gimnastyczne Sokół i Związek Straży Pożarnych, posiadają własną organizację władz i jednostek.

Związek Strzelecki.

Najważniejszym stowarzyszeniem wych. fiz. i przysp. wojsk. jest Związek Strzelecki, który oprócz ogólnych zadań wych. fiz. i przysp. wojsk. ze szczególnem uwzględnieniem strzelectwa i marszów ma na celu wychowanie obywatelskie członków.

Organizacja Związku Strzeleckiego odpowiada organizacji wych. fiz. i przysp. wojsk., w szczególności jest oparta na podziale obszaru państwa na okręgi (podokręgi), obwody i powiaty, obejmujące okręgi wych. fiz. i przysp. wojsk. oraz obwody i powiaty przysp. wojsk.

Władzami Związku Strzeleckiego są zjazdy delegatów wzgl. walne zebrania, zarządy z wydziałami wykonawczymi, komisje rewizyjne i sądy honorowe.

Władze Związku Strzeleckiego dzielą się na władze centralne, do których należą Zjazd Walny Delegatów, Zarząd Główny, Główna Komisja Rewizyjna i Główny Sąd Honorowy, oraz władze okręgowe (podokręgowe) i powiatowe, do których należą zjazdy delegatów okręgów (podokręgów) i powiatów, zarządy okręgowe (podokręgowe) i powiatowe, komisje rewizyjne okręgowe (podokręgowe) i powiatowe oraz okręgowe sądy honorowe.

W skład zarządów wchodzi komendanci, mianowicie komendant główny, komendanci okręgów (podokręgów), obwodów, powiatów i oddziałów.

Jednostkami Związku Strzeleckiego są oddziały w poszczególnych miastach i gminach z walnem zebraniem i zarządem, w skład którego wchodzi komendant oddziału, na czele.

Państwowy Urząd

Wychowania Fizycznego i Przysposobienia Wojskowego

Warszawa (Myśliwiecka 3-5)

Dyrektor — płk. dpl. Kiliński Władysław

Zastępca dyrektora — ppłk. dr. Krzyski Tomasz

Okręgowe urzędy

wychowania fizycznego i przysposobienia wojskowego.

Kierownicy

Warszawa	— mjr. Lewin Maksymilian
Lublin	— mjr. Bezeg Zygmunt
Grodno	— mjr. dpl. Okulicki Leopold
Łódź	— mjr. Ulatowski Leon
Kraków	— mjr. dpl. Ring Kazimierz
Lwów	— ppłk. Csadek Zygmunt
Poznań	— mjr. Bobrowski Ignacy
Toruń	— mjr. Sulik Nikodem
Brześć n. B.	— mjr. dpl. Szostak Bronisław
Przemyśl	— mjr. Nakoniecznikoff Przemysław

**Centralny Instytut Wychowania Fizycznego
Warszawa (Bielany)**

Dyrektor — płk. dr. Osmólski Władysław

**Komenda Główna Związku Strzeleckiego
Warszawa (Al. Jerozolimska 27)**

Komendant — gen. bryg. Rozeń Władysław

Zastępca komendanta — mjr. dpl. Rusin Władysław

Komendy Okręgów Związku Strzeleckiego

Komendanci

Warszawa	— mjr. Stefański Ksawery
Lublin	— kpt. Targowski Franciszek
Grodno	— kpt. Skwarnicki Józef
Łódź	— kpt. dpl. Pluta-Czachowski Kazimierz
Kraków	— mjr. Naimski Ludwik
Lwów	— kpt. Idzik Marjan
Poznań	— mjr. Grefner Alfred
Toruń	— mjr. Zagórowski Paweł
Brześć n. B.	— kpt. Wierzbicki Włodzimierz
Przemyśl	— kpt. Ickowicz Kazimierz

WYSZKOLENIE WOJSKOWE.

Zasady ogólne.

Zadaniem wyszkolenia wojskowego jest przygotowanie żołnierzy i jednostek do wojny.

Wyszkolenie wojskowe obejmuje:

1. Wyszkolenie szeregowych służby czynnej oraz kandydatów na podoficerów i oficerów rezerwy, w szczególności

a) wyszkolenie, doskonalenie i specjalizację szeregowych służby czynnej,

b) wyszkolenie, doskonalenie i specjalizację kandydatów na podoficerów rezerwy,

c) wyszkolenie, doskonalenie i specjalizację kandydatów na oficerów rezerwy,

2. wyszkolenie szeregowych i oficerów zawodowych, w szczególności

a) wyszkolenie, doskonalenie i specjalizację podoficerów zawodowych,

b) wyszkolenie, doskonalenie i specjalizację oficerów zawodowych,

c) wyższe studia wojskowe,

3. wyszkolenie jednostek.

Wyszkolenie szeregowych służby czynnej.

Wyszkolenie szeregowych służby czynnej odbywa się w pułkach (samodz. oddziałach) poszczególnych broni i służb i dzieli się na wyszkolenie indywidualne i wyszkolenie w ramach jednostek (drużyny, plutonu, pododdziału).

Wyszkolenie indywidualne trwa 2 miesiące, wyszkolenie w ramach drużyny trwa 4 — 6 miesięcy, resztę czasu służby czynnej przeznaczają się na doskonalenie i specjalizację.

W formacjach o jednorazowym wcieleniu szeregowi, wcieleni w jesieni, powinni przejść do wiosny wyszkolenie indywidualne i wyszkolenie w ramach drużyny. W formacjach o dwurazowym wcieleniu wyszkolenie szeregowych, wcielonych na wiosnę, skraca się tak, by mogli wziąć udział w ćwiczeniach letnich roku, w którym zostali wcieleni.

Po szkole rekruta, która zasadniczo odbywa się w pododdziałach, wydziela się część szeregowych celem specjalizacji na szeregowych karabinów maszynowych, pionierów, łączności i t. d.

Specjalizacja odbywa się w pułkach wzgl. na kursach dywizyjnych lub korpusowych.

Dalsze doskonalenie i specjalizacja szeregowych służby czynnej następuje podczas ćwiczeń wojskowych w rezerwie.

Sposób wyszkolenia, doskonalenia i specjalizacji szeregowych służby czynnej określają instrukcje wyszkolenia poszczególnych broni i służb.

Wyszkolenie kandydatów na podoficerów rezerwy.

Wyszkolenie kandydatów na podoficerów rezerwy odbywa się w szkołach podoficerskich w pułkach wzgl. na kursach dywizyjnych lub korpusowych.

Doskonalenie kandydatów na podoficerów rezerwy odbywa się w drodze praktyki na stanowiskach podoficerskich.

Specjalizacja kandydatów na podoficerów rezerwy odbywa się bądź na kursach specjalizujących, bądź w drodze praktyki, która może być zakończona egzaminem.

Orkiestranci zdają tylko egzamin muzyczny.

Dalsze doskonalenie i specjalizacja kandydatów na podoficerów rezerwy następuje podczas ćwiczeń wojskowych w rezerwie.

Sposób wyszkolenia, doskonalenia i specjalizacji kandydatów na podoficerów rezerwy określają instrukcje wyszkolenia poszczególnych broni i służb.

Wyszkolenie kandydatów na oficerów rezerwy.

Wyszkolenie kandydatów na oficerów rezerwy odbywa się w bataljonach podchorążych rezerwy w niektórych pułkach piechoty lub w szkołach podchorążych rezerwy poszczególnych broni, mianowicie:

a) na oficerów rezerwy piechoty w Szkole Podchorążych Rezerwy Piechoty w Zambrowie oraz w bataljonach podchorążych rezerwy piechoty w Tomaszowie Lubelskim, Krakowie, Cieszynie, Rawie Ruskiej, Śremie, Jarocinie, Berezie Kartuskiej, Gródku Jagiellońskim i Nisku,

b) na oficerów rezerwy kawalerji w Centrum Wyszkolenia Kawalerji w Grudziądzu,

c) na oficerów rezerwy artylerji w Szkole Podchorążych Rezerwy Artylerji we Włodzimierzu,

d) na oficerów rezerwy aeronautyki w Centrum Wyszkolenia Lotnictwa w Dęblinie wzgl. w 1 bataljonie balonowym w Toruniu,

e) na oficerów rezerwy saperów w Centrum Wyszkożenia Saperów w Modlinie,

f) na oficerów rezerwy łączności w Centrum Wyszkożenia Łączności w Zegrzu.

g) na oficerów rezerwy sanitarnych w Szkole Podchorążych Sanitarnych w Warszawie,

h) na oficerów rezerwy weterynaryjnych w Centrum Wyszkożenia Kawalerji w Grudziądzu wzgl. w Szkole Podchorążych Rezerwy Artylerji we Włodzimierzu.

Doskonalenie kandydatów na oficerów rezerwy odbywa się w drodze praktyki na stanowiskach podoficerskich i oficerskich w formacjach poszczególnych broni.

Specjalizacja kandydatów na oficerów rezerwy odbywa się w drodze praktyki na stanowiskach specjalistów lub w odpowiednich zakładach.

Dalsze doskonalenie i specjalizacja kandydatów na oficerów rezerwy następuje podczas ćwiczeń wojskowych w rezerwie.

Wyszkożenie, doskonalenie i specjalizację kandydatów na oficerów rezerwy określają instrukcje wyszkolenia poszczególnych rodzajów broni i służb.

Wyszkożenie szeregowych i oficerów zawodowych.

SZKOŁY WOJSKOWE.

Wyszkożenie szeregowych i oficerów zawodowych odbywa się w szkołach wojskowych.

W zależności od zadań, poziomu naukowego i stopni wojskowych uczestników, szkoły dzielą się na szkoły i kursy oficerskie i podoficerskie.

Szkoły i kursy oficerskie i podoficerskie dzielą się na

a) szkoły przygotowawcze,

b) szkoły zasadnicze,

c) szkoły i kursy doskonalące i specjalizujące,

d) szkoły ~~wyższe~~.

Zadaniem szkół przygotowawczych jest przygotowanie kandydatów na oficerów zawodowych do szkół zasadniczych.

Zadaniem szkół zasadniczych jest szkolenie kandydatów na oficerów zawodowych.

Zadaniem szkół i kursów doskonalących jest pogłębianie wiadomości fachowych oficerów i podoficerów zawodowych na poszczególnych szczeblach hierarchji wojskowej.

Zadaniem szkół i kursów specjalizujących jest pogłębianie wiadomości fachowych oficerów i podoficerów zawodowych w poszczególnych dziedzinach wiedzy wojskowej.

Zadaniem szkół wyższych jest przygotowanie oficerów na stanowiska wyższych dowódców wzgl. na stanowiska oficerów sztabów wyższych dowództw.

M. S. Wojsk. ogłasza corocznie plan kursów i praktyk, podając w nim daty rozpoczęcia i zakończenia kursów, ilość uczestników, rodzaj wojska wzgl. korpusy osobowe, z których mają pochodzić oraz szkołę, która ma kurs uruchomić.

Na podstawie planu kursów i praktyk poszczególne departamenty M. S. Wojsk. ogłaszają plany kursów dla każdego rodzaju wojska oddzielnie z podaniem imiennie lub ilościowo podoficerów wzgl. oficerów, którzy w ciągu roku z każdej formacji mają być wysłani na kursy.

Powołanie do życia kursów centralnych następuje przez rozkaz powoławczy M. S. Wojsk., zaś kursów okręgowych przez właściwe D. O. K. Rozkazy powoławcze wyszczególniają imiennie wzgl. ilościowo kandydatów, podając wymagane wyekwipowanie uczestników kursu, zarządzenia gospodarcze oraz termin meldowania się u komendanta kursu. Rozkazy powoławcze są rozsyłane na 2 miesiące przed rozpoczęciem kursu.

Rozstrzygającymi motywami przy wyznaczeniu na kursy są potrzeby formacji, kwalifikacje służbowe oraz kwalifikacje fizyczne, moralne i umysłowe kandydatów.

Zabronione jest wysyłanie na kursy kandydatów posiadających ujemne kwalifikacje, znajdujących się pod śledztwem sądowo-karnym, dyscyplinarnym lub honorowym, odbywających karę sądową, wreszcie mających być zwolnionymi do rezerwy.

Warunki, którym powinni odpowiadać kandydaci na podoficerskie kursy doskonalące, określa Dz. Rozk. Nr. 20/28 poz. 228.

Organizacja szkół — patrz „Rozdz. VIII. Małe jednostki”, „Rozdz. IX. Bronie”, „Rozdz. X. Służby” i „Rozdz. XII. Marynarka wojenna”.

SZKOŁY PRZYGOTOWAWCZE.

Szkoła Podoficerska.

Konin.

Zadanie — Przygotowanie kandydatów na podoficerów zawodowych piechoty przez odpowiednie wychowanie i wyszkolenie zarówno ogólne, jak też wojskowe z tem, że program szkoły obej-

muje zakres 7 klas szkoły powszechnej oraz zakres pułkowej szkoły podoficerskiej.

Czas trwania kursu — 3 lata.

Warunki przyjęcia — Do szkoły mogą kandydować obywatele polscy w wieku od 14 do 16 lat życia, którzy posiadają ukończone 4 klasy szkoły powszechnej i odpowiednie warunki fizyczne.

Rodzice (opiekunowie) winni złożyć zobowiązanie do oddania kandydata do wojska bezpośrednio po ukończeniu szkoły i odsłużenia przez niego niezależnie od obowiązkowej służby wojskowej po 3 lata za każdy rok nauki w charakterze podoficera zawodowego.

Po ukończeniu szkoły uczniowie zaciągają się do wojska w charakterze ochotników, uzyskują stopień st. szeregowca lub kaprała, a po odbyciu obowiązkowej służby wojskowej zostają mianowani podoficerami zawodowymi.

Podania należy składać do Dep. Piech. M. S. Wojsk. załączając: a) własnoręcznie napisany życiorys, b) metrykę, c) świadectwo zdrowia, d) świadectwo szkolne, e) deklarację rodziców wzgl. opiekunów.

Pierwszeństwo posiadają sieroty i synowie wojskowych służby czynnej. Przed przyjęciem do szkoły kandydaci podlegają badaniu lekarskiemu i egzaminowi wstępnemu.

Szczegóły — Dz. Rozk. Nr. 27/28 poz. 312.

Korpusy kadetów.

Lwów, Rawicz, Chełmno.

Zadanie — Przygotowanie kandydatów na oficerów zawodowych do szkół zasadniczych wszystkich rodzajów broni przez udzielenie im wykształcenia ogólnego w zakresie szkoły średniej oraz podstawowego wychowania i wyszkolenia wojskowego.

Czas trwania kursu — 5 lat w ramach 5 klas od 1-szej klasy (IV klasy gimn.) do 5-tej klasy (VIII klasy gimn.).

Warunki przyjęcia — Do korpusów kadetów mogą kandydować synowie obywateli polskich, dobrze rozwinięci fizycznie i zdolni w przyszłości do służby wojskowej.

Pierwszeństwo, przy równem przygotowaniu naukowem, posiadają kolejno: 1) sieroty po poległych wojskowych, 2) sieroty po wojskowych zawodowych, 3) synowie inwalidów, 4) synowie wojskowych zawodowych w służbie czynnej i emerytowanych, 5) sieroty pozostające pod wyłączną opieką krewnych wojskowych zawodowych, 6) sieroty po urzędnikach państwowych i nauczycielach, 7) sieroty po obywatelach, którzy padli ofiarą wojny, 8) synowie

urzędników państwowych i nauczycieli, 9) inni kandydaci w miarę wolnych miejsc.

Do korpusu kadetów są przyjmowani kandydaci wyłącznie tylko na podstawie egzaminów konkursowych. Termin egzaminów (zazwyczaj przy końcu sierpnia) jest ogłaszany w prasie. W zasadzie kandydaci są przyjmowani do 1-szej klasy (IV klasy gimnazjalnej). Do 2-giej klasy (V klasy gimnazjalnej) może dopuścić komendant korpusu w miarę wolnych miejsc. Do wyższych klas kandydatów nie przyjmuje się.

Warunki przyjęcia do 1-szej klasy korpusu kadetów: 1) nieprzekroczenie 15 roku życia w roku wstąpienia, 2) złożenie podania przez rodziców w odpowiednim terminie (do 10 lipca) z wymaganymi załącznikami, 3) uznanie kandydata za zdrowego przez specjalną komisję lekarską (w korpusie), 4) złożenie z wynikiem dobrym egzaminu konkursowego (zakres III klasy gimnazjalnej lub 7 klasy szkoły powszechnej).

Na wstępny egzamin konkursowy do 1-szej klasy składa się: 1) nauka religii, 2) język polski, 3) język niemiecki, 4) język francuski, 5) historia, 6) geografia, 7) przyroda, 8) fizyka i chemia, 9) matematyka (arytmetyka, algebra i geometria).

Podanie należy składać (przesyłać listem poleconym) wprost do jednego z korpusów kadetów, załączając: 1) świadectwo szkolne lub metrykę urodzenia, 2) świadectwo szczepienia ospy, 3) urzędowe orzeczenie lekarza wojskowego (z powiatowej komendy uzupełnień lub komendy placu), 4) zaświadczenie obywatelstwa polskiego (wojskowych i urzędników nie obowiązuje), 5) ewentualne podanie o zwolnienie od opłaty, 6) zobowiązanie rodziców (opiekunów), że oddają syna do korpusu kadetów w zamiarze poświęcenia go służbie wojskowej, oraz, że zwrócą te opłaty szkolne, od których syn ich będzie zwolniony, w wypadku, gdy nie wstąpi do szkoły podchorążych (Dz. Rozk. 7/27 poz. 56).

Nauka w korpusach kadetów jest bezpłatna. Opłata za utrzymanie kadeta wynosi 1200 zł. rocznie.

Opłatę wnoszą się w ratach półrocznych w dniu 15 listopada i 15 marca każdego roku. Sieroty po oficerach i podoficerach zawodowych, synowie oficerów i podoficerów zawodowych oraz synowie inwalidów wojennych są zazwyczaj zwalniani od opłaty, jeżeli wykazują postępy w nauce co najmniej dostateczne i dobre sprawowanie.

Wszyscy inni kadeci, jeżeli wykazują dobre postępy i sprawowanie, mogą ubiegać się o zwolnienie od opłaty w całości lub w połowie.

Suma wszystkich zwolnień nie może przekraczać 75% całości opłat w korpusie kadetów.

Zwalnia się kadeta z korpusu kadetów wskutek: 1) prośby rodziców lub opiekunów, 2) nabawienia się choroby uniemożliwiającej pobyt w korpusie, 3) nieuiszczenia opłaty, 4) złych postępów w nauce, jeżeli kadet powtarzający tę samą klasę nie okaże postępów już w pierwszym okresie roku szkolnego.

Wydala się kadeta z korpusu kadetów, jeżeli zachowuje się niepoprawnie i wywiera zły wpływ na innych kadetów, przyczem kadet wydany z jednego korpusu nie może być przyjęty do innego korpusu.

Absolwenci korpusów kadetów, chcąc wstąpić do szkół podchorążych, muszą przejść kurs unitarny w Szkole Podchorążych Piechoty.

Powyższe nie dotyczy absolwentów korpusów kadetów w latach 1930 i 1931 (obecnie uczniów 4-ej i 5-tej klasy).

Szczegóły — Dz. Rozk. Nr. 13/25 poz. 145, Nr. 26/25 poz. 276, Nr. 22/27 poz. 259, Nr. 2/28 poz. 14, Nr. 18/29 poz. 178 i Nr. 2/30 poz. 13.

Uprawnienia uczniów korpusów kadetów określa zarz. M. S. Wojsk. B. Og. Org. L. 781/Szk. 26.

Kurs unitarny w Szkole Podchorążych Piechoty.

Rózan.

Zadanie — Przygotowanie kandydatów na oficerów zawodowych do szkół zasadniczych wszystkich rodzajów broni przez udzielenie im jednolitego podstawowego wykształcenia wojskowego teoretycznego i praktycznego.

Czas trwania kursu — 9 miesięcy.

Warunki przyjęcia — Na kurs mogą kandydować obywatele polscy w wieku od 17 do 22 lat życia, którzy:

1. odpowiadają wymaganiom moralnym,
2. posiadają świadectwo dojrzałości,
3. okazały się zdarnymi fizycznie,
4. złożą wstępny egzamin konkursowy.

Kandydaci składają podania bezpośrednio komendantowi Szkoły Podchorążych Piechoty w terminie do dnia 15 sierpnia.

Do podania należy załączyć: a) metrykę urodzenia, b) świadectwo dojrzałości, c) własnoręcznie napisany życiorys, d) fotografię z czytelnym podpisem, e) zalegalizowane zezwolenie rodziców na wstąpienie do szkoły (jeżeli kandydat jest niepełnoletni).

f) świadectwo zdolności fizycznej do służby wojskowej (wzór nadany w Dz. Rozk. Nr. 24/28), wystawione przez lekarza rządowego lub samorządowego, g) świadectwo moralności wydane przez władze policyjne, jeżeli kandydat nie przychodzi wprost ze szkoły średniej, h) zaświadczenie P. K. U. o stosunku do służby wojskowej (o ile kandydat jest w wieku poborowym).

Kandydaci, odpowiadający warunkom, są wzywani do szkoły w czasie pomiędzy 1 a 15 września dla przeprowadzenia zbadania stanu zdrowia i złożenia egzaminu konkursowego. Kandydaci, uznani za niezdolnych fizycznie, do egzaminu konkursowego nie przystępują. Program egzaminu obejmuje zakres wiadomości szkoły średniej ogólnokształcącej z następujących przedmiotów: a) historia Polski, b) geografia Polski, c) matematyka, d) fizyka. Egzamin jest pisemny.

Kandydaci zakwalifikowani do przyjęcia wstępują do czynnej służby wojskowej w charakterze ochotników i odchodzą na przeciąg 4 tygodni do pułków piechoty w celu odbycia służby próbnej. Kandydaci którzy uzyskali dobre opinie w pułkach zostają definitywnie przyjęci do szkoły.

Wydatki na kształcenie kandydatów na oficerów zawodowych wraz z całkowitem utrzymaniem (umundurowanie, zakwaterowanie i wyżywienie) ponosi skarb państwa.

Po ukończeniu kursu unitarnego w Szkole Podchorążych Piechoty, absolwenci zostają przydzieleni do szkół podchorążych broni (piechoty, kawalerji, artylerji, inżynierji i lotnictwa) zależnie od uzdolnień, postępów w nauce i próśb uczniów.

Szczegóły — Dz. Rozk. Nr. 24/28 poz. 276.

SZKOŁY ZASADNICZE.

Szkoła Podchorążych Piechoty.
Ostrów Mazowiecka.

Szkoła Podchorążych Kawalerji.
Grudziądz.

Szkoła Podchorążych Artylerji
Toruń.

Szkoła Podchorążych Lotnictwa
Dęblin.

Szkoła Podchorążych Inżynierji
Warszawa.

Zadanie — Szkolenie kandydatów na oficerów zawodowych piechoty, kawalerji, artylerji, aeronautyki i inżynierji z tem, że Szkoła Podchorążych Inżynierji szkoli kandydatów na oficerów zawodowych saperów i łączności.

Czas trwania kursu — 2 lata z tem, że absolwenci Szkoły Podchorążych Inżynierji po mianowaniu podporucznikami zostają na 3-ci rok w szkole na kursie aplikacyjnym i po 3-cim roku otrzymują lokaty i przydziały.

Warunki przyjęcia — Do Szkół Podchorążych Piechoty, Kawalerji, Artylerji, Lotnictwa i Inżynierji mogą kandydować:

- a) absolwenci kursu unitarnego w Szkole Podchorążych Piechoty,
- b) absolwenci szkół podchorążych rezerwy, którym kurs podchorążych rezerwy wraz ze służbą w pułkach zostaje zaliczony za kurs unitarny w Szkole Podchorążych Piechoty.
- c) absolwenci korpusów kadetów *).

Absolwenci szkół podchorążych rezerwy i absolwenci korpusów kadetów składają podania o przyjęcie do szkół podchorążych komendantom szkół podchorążych bądź w drodze przez komendantów szkół podchorążych rezerwy lub dowódców pułków wzgl. w drodze przez komendantów korpusów kadetów, bądź bezpośrednio, jeżeli pozostają w rezerwie, w terminie do 1 czerwca wzgl. 1 maja.

Do podania należy załączyć: a) metrykę urodzenia, b) świadectwo dojrzałości, c) własnoręcznie sporządzony życiorys z dokładnym adresem, d) fotografię z czytelnym podpisem na odwrotnej stronie, e) zezwolenie rodziców wzgl. opiekunów na wstąpienie do szkoły, f) świadectwo zdolności fizycznej do wojskowej służby zawodowej, g) świadectwo ukończenia szkoły podchorążych rezerwy, h) zaświadczenie z pracy w przysposobieniu wojskowem.

Przełożeni kandydatów opinują i przesyłają podanie bezpośrednio komendantom Szkół Podchorążych Piechoty, Kawalerji, Artylerji i Inżynierji przed 1 czerwca, komendantowi Szkoły Podchorążych Lotnictwa przed 1 maja.

Wyboru kandydatów do szkół podchorążych dokonuje Komisja Międzyszkolna, która przedstawia wnioski na odpowiedni rozdział absolwentów kursu unitarnego w Szkole Podchorążych Piechoty na szkoły podchorążych, biorąc pod uwagę ilość miejsc w szkołach podchorążych, przydatność kandydatów do poszczególnych broni, prośby absolwentów kursu unitarnego oraz podania absol-

*) Przejęciowo.

wentów szkół podchorążych rezerwy i absolwentów korpusów kadetów.

Na podstawie wniosków Komisji Międzyszkolnej M. S. Wojsk. powołuje kandydatów do szkół podchorążych z tem, że ostateczne przyjęcie kandydatów z pośród absolwentów szkół podchorążych rezerwy i absolwentów korpusów kadetów następuje po odbyciu 6-tygodniowego kursu unifikacyjnego w Szkole Podchorążych Piechoty.

Praktyka w formacjach — Uczniowie szkół podchorążych odbywają w formacjach dwie praktyki: pierwszą po ukończeniu korpusu kadetów lub kursu unitarnego w Szkole Podchor. Piechoty i drugą po przejściu na drugi rocznik szkół podchor. broni. Prośby absolwentów co do wyboru formacji są w miarę możliwości uwzględniane.

Pierwsza praktyka w pułkach piechoty rozpoczyna się dnia 2.VIII — powrót wprost do szkoły podchor. broni.

W czasie praktyki uczniowie podchorążowie pełnią tylko służbę linjową jako sekcyjni lub drużynowi w kompanjach strzeleckich.

Druga praktyka w formacjach tej broni, w której mają służyć podchorążowie w przyszłości już jako oficerowie. Praktyka rozpoczyna się po miesięcznym urlopie i trwa trzy miesiące — powrót wprost do szkoły.

Podchorążowie pełnią funkcje podoficerskie do dowódcy plutonu włącznie tylko w służbie linjowej.

Uczniowie szkół podchorążych broni otrzymują wyżywienie, żołd i całkowite wyekwipowanie na koszt skarbu.

Szczegóły — Dz. Rozk. Nr. 18/29 poz. 178.

Szkoła Podchorążych dla Podoficerów

Bydgoszcz.

Zadanie — Szkolenie kandydatów na oficerów zawodowych piechoty, kawalerji i artylerji z pośród podoficerów zawodowych.

Czas trwania kursu — 3 lata.

Warunki przyjęcia — Do szkoły kandydować mogą podoficerowie służby czynnej, w szczególności:

do grupy specjalizującej piechoty — podoficerowie piechoty, kawalerji, artylerji, lotnictwa (tylko piloci), balonów, saperów, łączności i samochodów oraz żandarmerji,

do grupy specjalizującej kawalerji — podoficerowie kawalerji, artylerji i taborów, ponadto pozostałych rodzajów wojska, jeżeli wykazą znajomość jazdy konnej i nauki o koniu.

do grupy specjalizującej artylerji — jedynie podoficerowie artylerji.

Kandydaci muszą odpowiadać następującym warunkom:

- a) wiek ukończonych 19, a nieprzekroczonych 30 lat życia
- b) 3 lata służby wojskowej, w tem 1 rok w linji bezpośrednio przed egzaminem konkursowym,
- c) stopień co najmniej plutonowego,
- d) kwalifikacje moralne i służbowe bez zarzutu.

Kandydaci składają podania dowódcom pułków w drodze służbowej w terminie do 1 lutego.

Do podania należy załączyć: a) wyciąg z księgi ewidencyjnej, b) wykaz kwalifikacyjny, c) wyciąg z księgi kar, d) świadectwo zdolności fizycznej do wojskowej służby zawodowej, e) życiorys z dwoma fotografjami, f) zezwolenie rodziców wzgl. opiekuna na wstąpienie do szkoły w razie niepełnoletności.

Ponadto podoficerowie żonaci załączają do podania orzeczenie oficerskiej komisji małżeńskiej.

Dowódcy pułków opinują i przesyłają podania bezpośrednio komendantowi Szkoły Podchorążych dla Podoficerów.

Kandydaci, odpowiadający wymaganym warunkom, zostają dopuszczeni do egzaminu konkursowego w zakresie wyszkolenia ogólnego i wojskowego.

Kandydaci, wezwani do egzaminu, mogą otrzymać urlop dla przygotowania się.

Przed egzaminem kandydaci zostają poddani przeglądowi lekarskiemu przez specjalną komisję; uznani za nieodpowiednich zostają niezwłocznie odesłani do formacji.

Egzamin odbywa się w maju przed komisją. Po egzaminie kandydaci wracają do formacji z tem, że o wynikach zostają zawiadomieni przed 1 lipca.

Przyjęci do szkoły otrzymują urlop dla załatwienia spraw osobistych i rodzinnych.

Kandydaci, którzy egzaminu konkursowego nie zdali, mogą go powtórzyć w roku następnym; w razie niezdania tracą prawo do dalszego ubiegania się o przyjęcie do szkoły.

Szczegóły — Dz. Rozk. Nr. 21/27 poz. 246, Nr. 5/28 poz. 54 i Nr. 7/28 poz. 80.

Szkoła Podchorążych Sanitarnych

Warszawa.

Zadanie — Szkolenie kandydatów na oficerów zawodowych sanitarnych w kierunku wojskowym z tem, że studja lekarskie far-

maceutyczne i dentystyczne odbywają na Uniwersytecie Warszawskim i w Państwowym Instytucie Dentystycznym.

Czas trwania kursu — 6 lat dla lekarzy, 5 lat dla farmaceutów i dentystów.

Warunki przyjęcia — Do szkoły mogą kandydować obywatele polscy w wieku od 17 do 22 lat życia, maturzyści szkół, uprawnieni do wstąpienia na wydział medyczny uniwersytetu. Nie mogą być przyjęci kandydaci, posiadający stopień oficerski wzgl. będący słuchaczami medycyny z zaliczonymi semestrami.

Kandydaci składają podania bezpośrednio komendantowi Szkoły Podchorążych Sanitarnych w terminie do dnia 10 lipca.

Do podania należy załączyć: a) świadectwo maturalne (oryginał i uwierzytelniony odpis), b) metrykę urodzenia i odpis, c) sześć fotografii, podpisanych przez właściciela, d) życiorys (2 egzemplarze), e) zobowiązanie do odsłużenia (wzór podany w Dz. Rozk. 19/27), f) zaświadczenie obywatelstwa, g) odpis arkusza ewidencyjnego z powiatowej komendy uzupełnień, h) świadectwo lekarskie, i) świadectwo moralności, o ile kandydat nie przychodzi wprost ze szkoły średniej.

Ponadto kandydaci składają zobowiązanie do służby zawodowej przez okres, równy dwukrotnemu okresowi pobytu w szkole.

Przyjęcie do szkoły poprzedzają oględziny lekarskie.

Uczniowie otrzymują wyżywienie, żołd i całkowite wyekwipowanie na koszt skarbu państwa według norm, ustalonych dla szkół podchorążych. Szkoła nie pobiera żadnych opłat, lecz sama opłaca wszelkie koszty studjów uniwersyteckich uczniów oraz dostarcza niezbędnych pomocy szkolnych.

Po uzyskaniu dyplomu na uniwersytecie i złożeniu przepisanych egzaminów w szkole absolwenci uzyskują stopień podporucznika sanitarnego.

Szczegóły — Dz. Rozk. Nr. 19/27 poz. 231.

Szkoła Podchorążych Marynarki Wojennej Toruń.

Zadanie — Szkolenie kandydatów na oficerów zawodowych marynarki wojennej.

Czas trwania kursu — 3 lata i 1 miesiąc.

Warunki przyjęcia — Do szkoły mogą kandydować obywatele polscy płci męskiej, którzy:

- a) nie przekroczyli 20 lat życia w dniu 1 maja roku przyjęcia,
- b) posiadają zdolność fizyczną do wojskowej służby zawodowej,
- c) posiadają świadectwo dojrzałości,
- d) złożą egzamin konkursowy.

Podania o przyjęcie do szkoły należy składać bezpośrednio komendantowi Szkoły Podchorążych Marynarki Wojennej w terminie do dnia 1 maja.

Do podania należy załączyć: a) dowód obywatelstwa polskiego, b) metrykę urodzenia, c) świadectwo dojrzałości, d) życiorys z dwiema fotografjami, e) zobowiązanie do służby zawodowej w marynarce wojennej przez okres, równy 3-krotnemu okresowi pobytu w szkołach marynarki wojennej, f) zezwolenie rodziców wzgl. opiekunów na wstąpienie do szkoły, g) świadectwo moralności, jeżeli między uzyskaniem świadectwa dojrzałości a wstąpieniem do szkoły upłynęło ponad 6 miesięcy.

Kandydaci po zbadaniu przez komisje lekarskie przy szpitalach okręgowych składają w lipcu egzamin konkursowy w zakresie matematyki, fizyki, chemii i języka francuskiego.

Przyjęcie do szkoły następuje na podstawie wyników egzaminu konkursowego.

SZKOŁY I KURSY DOSKONALĄCE I SPECJALIZUJĄCE *).

Doświadczalne Centrum Wyszkożenia Rembertów.

Zadanie — Doskonalenie oficerów wszystkich rodzajów broni w współdziałaniu broni oraz prowadzenie doświadczeń w zakresie współdziałania broni.

*) Ponadto kursy doskonalące i praktyki w formacjach poszczególnych rodzajów wojska, mianowicie 3-mies. kurs artylerji przeciwlotniczej dla oficerów młodszych artylerji i 4 — 5 mies. kurs artylerji przeciwlotniczej dla podoficerów zawodowych artylerji w 1 p. a. pl., 10-mies. kurs obsesratorów balonowych dla oficerów młodszych aeronautyki w 1 b. bal., 6-mies. kurs fotograficzny dla oficerów młodszych aeronautyki w 6 p. lotn., 8-mies. kurs reflektorów dla podoficerów zawodowych aeronautyki w b. elektr., 4-mies. kurs meteorologiczny dla podoficerów zawodowych aeronautyki w 1 p. lotn., 3½-mies. kurs weterynaryjny dla oficerów weterynaryjnych w Wojsk. Prac. Wet., 3-mies. kurs przeszkolenia dla oficerów sądowych w Dep. Spraw. M. S. Wojsk., 8-mies. kurs wykładowców historii wojennej w Wojsk. Biurze Hist., 5 — 8-mies. kurs hughesistów, praktyka oficerów i podoficerów zawodowych piechoty w pułkach artylerji, praktyka oficerów artylerji w pułkach piechoty.

Kursy:

- a) 3-mies. kursy unitarne dla dowódców pułków,
- b) 4½-mies. kursy unitarne dla kapitanów i rotmistrzów przeciw awansem na majora.

Na powyższe kursy zostają powołani oficerowie piechoty, kawalerji, artylerji, lotnictwa, saperów, łączności, samochodowi, taborni i żandarmerji.

Na kurs unitarny przed awansem na majora mogą być powołani kapitanowie i rotmistrzowie, którzy zdadzą z pomyślnym wynikiem egzamin sprawdzający w dowództwie okręgu korpusu.

Egzamin sprawdzający obejmuje trzy tematy, mianowicie:

- 1-szy temat z regulaminu służby polowej, regulaminu piechoty, nauki o broni, organizacji sił zbrojnych i łączności,
- 2-gi temat z nauki o terenie i organizacji terenu,
- 3-ci temat z regulaminów i instrukcji broni, z której oficer pochodzi.

Szczegóły — Dz. Rozk. Nr. 27/24 poz. 413 i Nr. 9/29 poz. 87.

Szkoła Podoficerów Zawodowych Piechoty

Grudziądz.

Zadanie — Doskonalenie podoficerów zawodowych piechoty przed awansem na sierżanta.

Czas trwania kursu — 5 miesięcy.

Centralna Szkoła Strzelnicza

Toruń.

Zadanie — Specjalizacja oficerów i podoficerów zawodowych wszystkich rodzajów broni w dziedzinie wyszkolenia strzeleckiego, ponadto prowadzenie badań i doświadczeń w zakresie uzbrojenia piechoty.

Kursy:

- a) 3-tyg. kursy informacyjne dla dowódców pułków,
- b) 2-mies. kursy strzeleckie dla oficerów sztabowych,
- c) 3-mies. kursy strzeleckie dla oficerów młodszych,
- d) 3½-mies. kursy strzeleckie dla podoficerów zawodowych.

Szkoła Podoficerów Zawodowych Kawalerji

Jaworów.

Zadanie — Doskonalenie podoficerów zawodowych kawalerji przed awansem na wachmistrza.

Czas trwania kursu — 5 miesięcy.

Centrum Wyszkołenia Kawalerji *)

Grudziądz.

Zadanie — Doskonalenie oficerów kawalerji i weterynaryjnych oraz specjalizacja oficerów i podoficerów zawodowych kawalerji w dziedzinie jazdy konnej i ujeżdżania koni.

Kursy:

- a) 3-mies. kursy doskonalące dla oficerów sztabowych,
- b) 7½-mies. kursy doskonalące dla dowódców szwadronów,
- c) 2-mies. kursy taktyczne samochodów pancernych dla oficerów młodszych,
- d) 10-mies. kursy instruktorów jazdy konnej dla oficerów młodszych,
- e) 7-mies. kursy sportu konnego dla rotmistrzów,
- f) 10-mies. kursy ujeżdżaczy koni dla podoficerów zawodowych.

Centrum Wyszkołenia Artylerji)**

Toruń.

W skład Centrum Wyszkołenia Artylerji wchodzą:

I. Szkoła Podoficerów Zawodowych Artylerji

Zadanie — Doskonalenie podoficerów zawodowych artylerji przed awansem na ogniomistrza.

Czas trwania kursu — 4—5 miesięcy.

II. Szkoła Strzelania Artylerji

Zadanie — Specjalizacja oficerów artylerji w dziedzinie strzelania artyleryjskiego.

Kursy:

- a) 5-mies. kursy doskonalące dla dowódców dywizjonów,
- b) 5-mies. kursy dla dowódców baterji,
- c) 4-mies. kursy zwiadowców dla oficerów młodszych,
- d) 2½-mies. kursy pomiarowe dla oficerów młodszych,
- e) 8-mies. kursy specjalizujące dla oficerów młodszych piechoty

*) Szkoła Podchorążych Rezerwy Kawalerji — patrz „Wyszkołenie kandydatów na oficerów rezerwy”, Szkoła Podchorążych Kawalerji — patrz „Szkoly zasadnicze”.

**) Szkoła Podchorążych Artylerji—patrz „Szkoly zasadnicze”.

Ponadto Centrum Wyszkożenia Artylerji prowadzi:

a) 10-mies. kursy instruktorów jazdy konnej i zaprzęgów dla oficerów młodszych,

b) 8-mies. kursy ujeżdżaczów koni dla podoficerów zawodowych.

Centrum Wyszkożenia Podoficerów Lotnictwa Bydgoszcz.

W skład Centrum Wyszkożenia Podoficerów Lotnictwa wchodzi:

I. Szkoła Podoficerów Pilotów Lotnictwa.

Zadanie — Szkolenie kandydatów na podoficerów zawodowych pilotów lotnictwa oraz doskonalenie podoficerów zawodowych pilotów lotnictwa.

Czas trwania kursu — 6 miesięcy.

Warunki przyjęcia — Do szkoły mogą kandydować podoficerowie zawodowi wszystkich rodzajów broni oraz szeregowi nadterminowi aeronautyki, którzy odpowiadają następującym warunkom:

- a) nieprzekrozone 26 lat życia,
- b) zdolność fizyczna do służby lotniczej w powietrzu,
- c) bardzo dobre kwalifikacje,
- d) stan wolny, ponadto szeregowi nadterminowi
- e) ukończenie z pomyślnym wynikiem pułkowej szkoły obsługi lotniczej lub szkoły podoficerów rezerwy.

Kandydaci składają własnoręcznie napisane podania szefowi Dep. Aero. M. S. Wojsk. w drodze służbowej w terminie do dnia 30 września.

Do podania należy załączyć: a) życiorys, b) kartę ewidencyjną z wyciągiem z księgi kar i opinią bezpośredniego przełożonego, c) świadectwo lekarskie szpitala okręgowego o zdolności fizycznej do służby lotniczej w powietrzu.

Ponadto kandydaci zobowiązują się do 3-letniej służby zawodowej w lotnictwie od dnia ukończenia kursu z pomyślnym wynikiem oraz do niezawierania związku małżeńskiego w ciągu 2 lat po ukończeniu kursu.

Szczegóły — Dz. Rozk. Nr. 33/26 poz. 328.

Ponadto Szkoła Podoficerów Pilotów Lotnictwa prowadzi:

a) 1-mies. kursy instruktorów pułkowych plutonów obsługi lotniczej dla oficerów młodszych,

b) 9-mies. kursy pilotażu dla podoficerów zawodowych,

c) 2-mies. kursy instruktorów pilotów dla podoficerów zawodowych.

II. Szkoła Podoficerów Mechaników Samolotowych.

Zadanie — Szkolenie kandydatów na podoficerów zawodowych mechaników samolotowych oraz doskonalenie podoficerów zawodowych mechaników samolotowych.

Czas trwania kursu — 8 miesięcy.

Warunki przyjęcia — Do szkoły mogą kandydować szeregowi nadterminowi i podoficerowie zawodowi do plutonowego włącznie wszystkich rodzajów wojska oraz szeregowcy aeronautyki, którzy odpowiadają następującym warunkom:

- a) umiejętność pisania i czytania oraz znajomość arytmetyki,
- b) przygotowanie fachowe, mianowicie bądź ukończenie z pomyślnym wynikiem szkoły przemysłowej, bądź wykwalifikowanie w rzemiośle, które może mieć zastosowanie w lotnictwie, ze świadectwem wyzwolenia, bądź ukończenie z pomyślnym wynikiem pułkowej szkoły obsługi lotniczej.

Kandydaci składają własnoręcznie napisane podania szefowi Dep. Aero. M. S. Wojsk. w drodze służbowej w terminie, który zostaje corocznie ogłoszony.

Do podania należy załączyć: a) własnoręcznie sporządzony życiorys, b) zeszyt ewidencyjny, c) dokumenty, stwierdzające posiadanie wymaganych warunków.

Ponadto szeregowi nadterminowi składają zobowiązanie do służby zawodowej po ukończeniu kursu z pomyślnym wynikiem.

Szczegóły — Dz. Rozk. Nr. 33/26 poz. 328.

Centrum Wyszkożenia Oficerów Lotnictwa*)

Dęblin.

Zadanie — Doskonalenie i specjalizacja oficerów aeronautyki.

Kursy:

- a) 4-mies. kursy doskonalące dla dowódców eskadr,
- b) 6-mies. kursy pilotażu dla oficerów młodszych,
- c) 3-mies. kursy pilotażu myśliwskiego dla oficerów młodszych,
- d) 3-tyg. kursy pilotażu nocnego dla oficerów młodszych,
- e) 10-mies. kursy obserwatorów artyleryjskich dla oficerów młodszych,
- f) 1½-mies. kursy obserwatorów wyższych dowództw.

*) Szkoła Podchorążych Lotnictwa — patrz „Szkoly zasadnicze”.

Lotnicza Szkoła Strzelania i Bombardowania.

Grudziądz.

Zadanie — Specjalizacja oficerów i podoficerów zawodowych aeronautyki w dziedzinie strzelania i bombardowania lotniczego.

Kursy:

a) 1½-mies. kursy strzelania i bombardowania dla oficerów sztabowych.

b) 2½-mies. kursy strzelania i bombardowania dla oficerów młodszych,

c) 6-mies. kursy strzelania i bombardowania dla podoficerów zawodowych,

d) 5-mies. kursy strzelania i bombardowania dla podoficerów niezawodowych.

Centrum Wyszkołenia Saperów*)

Modlin.

Zadanie — Doskonalenie podoficerów zawodowych saperów przed awansem na sierżanta oraz specjalizacja oficerów i podoficerów zawodowych piechoty i kawalerii w dziedzinie wyszkolenia pionierskiego.

Kursy:

a) 5 — 7 mies. kursy doskonalące dla podoficerów zawodowych,

b) 4-mies. kursy pionierskie dla oficerów młodszych piechoty i kawalerji,

c) 4-mies. kursy pionierskie dla podoficerów zawodowych piechoty i kawalerji.

Centrum Wyszkołenia Łączności)**

Zegrze.

Zadanie — Doskonalenie podoficerów zawodowych łączności przed awansem na sierżanta oraz specjalizacja oficerów i podoficerów zawodowych wszystkich rodzajów broni w dziedzinie łączności.

*) Szkoła Podchorążych Rezerwy Saperów — patrz „Wyszkołenie kandydatów na oficerów rezerwy”.

**) Szkoła Podchorążych Rezerwy Łączności — patrz „Wyszkołenie kandydatów na oficerów rezerwy”.

Kursy:

- a) 4—5-mies. kursy doskonalące dla podoficerów zawodowych.
- b) 5-mies. kursy łączności dla oficerów młodszych wszystkich rodzajów broni,
- c) 5-mies. kursy łączności dla podoficerów zawodowych wszystkich rodzajów broni.

Szkoła Czołgów i Samochodów

Warszawa.

Zadanie — Doskonalenie podoficerów zawodowych czołgów i samochodów przed awansem na sierżanta oraz specjalizacja oficerów i podoficerów zawodowych wszystkich rodzajów broni w dziedzinie czołgów i samochodów.

Kursy:

- a) 6-mies. kursy doskonalące dla podoficerów zawodowych,
- b) 5-mies. kursy techniczne dla oficerów młodszych czołgów,
- c) 7-mies. kursy czołgowe dla oficerów młodszych wszystkich rodzajów broni,
- d) 4-mies. kursy samochodowe dla oficerów młodszych wszystkich rodzajów broni,
- e) 6-mies. kursy czołgowe dla podoficerów zawodowych wszystkich rodzajów broni,
- f) 5½-mies. kursy samochodowe dla podoficerów zawodowych wszystkich rodzajów broni,
- g) 8-mies. kursy monterów samochodowych dla podoficerów zawodowych majstrów wojskowych.

Centrum Wyszkołenia Żandarmerji.

Grudziądz.

Zadanie — Aplikacja oficerów poszczególnych rodzajów broni na oficerów żandarmerji oraz szkolenie kandydatów na podoficerów zawodowych żandarmerji.

Kursy:

- a) 5-mies. kursy aplikacyjne dla oficerów młodszych wszystkich rodzajów broni,
- b) 7-mies. kursy doskonalące dla podoficerów zawodowych żandarmerji.

Szkoła Gazowa

Warszawa.

Zadanie — Specjalizacja oficerów w dziedzinie walki chemicznej.

Kursy:

- a) 1-mies. kursy walki gazowej dla oficerów młodszych wszystkich rodzajów broni,
- b) 5-mies. kursy broni chemicznej dla oficerów młodszych wszystkich rodzajów broni.

Szkoła Zbrojmistrzów

Warszawa.

Zadanie — Szkolenie kandydatów na podoficerów zawodowych majstrów wojskowych rusznikarzy, puszkarzy i pirotechników.

Czas trwania kursów — 10 miesięcy.

Warunki przyjęcia — Do szkoły mogą kandydować:

a) na kursy majstrów wojskowych rusznikarzy i puszkarzy podoficerowie niezawodowi i zawodowi wszystkich rodzajów broni i służb, którzy umieją biegle czytać, pisać i rachować oraz posiadają świadectwo wyzwolonego ślusarza,

b) na kursy majstrów wojskowych pirotechników podoficerowie niezawodowi i zawodowi wszystkich rodzajów broni i służb, którzy posiadają świadectwo ukończenia 7 klas szkoły powszechnej oraz podstawowe wiadomości z zakresu rzeczoznawstwa broni i amunicji.

Podania o przyjęcie składają kandydaci komendantowi Szkoły Zbrojmistrzów w drodze służbowej w terminie, który określa każdorazowo szef Dep. Uzbr. M. S. Wojsk.

Do podania należy załączyć zobowiązanie do służby zawodowej w razie ukończenia szkoły z pomyślnym wynikiem.

Przyjęcie do szkoły poprzedza egzamin w zakresie wiedzy fachowej.

Szczegóły — Dz. Rozk. Nr. 38/23 poz. 490.

Praktyki fabryczne absolwentów — Dz. Rozk. Nr. 28/28 poz. 318.

Ponadto Szkoła Zbrojmistrzów prowadzi 12-mies. kursy doskonalące dla oficerów młodszych służby uzbrojenia.

Szkoła Podoficerów Zawodowych Służby Weterynarii.

Warszawa.

Zadanie — Doskonalenie podoficerów zawodowych służby weterynarii i majstrów wojskowych podkuwaczy przed awansem na sierżanta.

Czas trwania kursów — 5 miesięcy dla podoficerów zawodowych służby weterynarii wzgl. 6 miesięcy dla podoficerów zawodowych majstrów wojskowych podkuwaczy.

Szkoła Topografów *)

Warszawa.

Zadanie — Specjalizacja oficerów w dziedzinie prac topograficznych.

Czas trwania kursu — 10 miesięcy.

Warunki przyjęcia — Do szkoły mogą kandydować oficerowie wszystkich rodzajów broni i służb w stopniu porucznika, którzy odpowiadają następującym warunkom:

- a) ogólne wykształcenie w zakresie szkoły średniej,
- b) bardzo dobra kwalifikacja służbowa,
- c) co najmniej 2 lata służby w linii,
- d) nieprzekroczony 35 rok życia,
- e) zupełna zdolność do służby linowej, zwłaszcza dobry wzrok,
- f) niepozostawianie pod śledztwem lub dochodzeniem karnym lub honorowem,

g) złożenie z dostatecznym wynikiem egzaminu wstępnego.

Kandydaci składają podania szefowi Wojskowego Instytutu Geograficznego w drodze służbowej w terminie do dnia 30 listopada.

Do podania należy załączyć: a) dokumenty, stwierdzające ukończenie szkoły średniej, b) krótki życiorys ze szczegółowym uwzględnieniem wykształcenia ogólnego i wojskowego, c) świadectwo lekarskie, stwierdzające stan zdrowia i normalny wzrok, d) opinie dowódców za ostatnie 3 lata.

Przyjęcie do szkoły poprzedza egzamin wstępny, o dopuszczeniu do którego decyduje szef Sztabu Głównego na wniosek szefa Wojskowego Instytutu Geograficznego.

Szczegóły — Dz. Rozk. Nr. 36/29 poz. 365.

Szkoła Podoficerów Specjalistów Morskich

Gdynia.

Zadanie — Szkolenie kandydatów na podoficerów zawodowych marynarki wojennej (morskich).

Czas trwania kursu — 6 — 12 miesięcy.

Szkoła Podoficerów Specjalistów Rzecznych

Brześć n. B.

Zadanie — Szkolenie kandydatów na podoficerów zawodowych marynarki wojennej (rzecznych).

Czas trwania kursu — 6 — 12 miesięcy.

*) Przy Wojskowym Instytucie Geograficznym.

Centralny Instytut Wychowania Fizycznego*)

Warszawa.

Zadanie — Specjalizacja oficerów i podoficerów zawodowych wszystkich rodzajów broni w dziedzinie wychowania fizycznego.

Kursy:

- a) 12-mies. kursy wychowania fizycznego dla oficerów młodszych,
- b) 1-mies. kursy uzupełniające wychowania fizycznego dla oficerów młodszych,
- c) 12-mies. kursy szermierki dla oficerów młodszych,
- d) 3-mies. kursy gimnastyki i sportów dla oficerów młodszych,
- e) 1½-mies. kursy gimnastyki i sportów dla oficerów młodszych przysposobienia wojskowego,
- f) 12-mies. kursy szermierki dla podoficerów zawodowych,
- g) 4 — 5 mies. kursy gimnastyki i sportów dla podoficerów zawodowych.

Warunki przyjęcia — Dz. Rozk. Nr. 30/25 poz. 311, Nr. 21/26 poz. 218 i Nr. 6/27 poz. 46.

SZKOŁY WYŻSZE.

Centrum Wyższych Studiów Wojskowych

Warszawa.

Zadanie — Przygotowanie generałów i pułkowników wszystkich rodzajów broni na stanowiska wyższych dowódców.

Czas trwania kursu — 6 miesięcy.

Wyższa Szkoła Wojenna

Warszawa.

Zadanie — Przygotowanie oficerów wszystkich rodzajów broni na stanowiska oficerów sztabów wielkich jednostek.

Czas trwania kursu -- 2 lata.

Warunki przyjęcia — Do szkoły mogą kandydować oficerowie piechoty, kawalerji, artylerji, aeronautyki, saperów i łączności w stopniach od porucznika do majora włącznie, którzy odpowiadają następującym warunkom:

*) Patrz „Rozdz. XV. Wychowanie fizyczne i przysposobienie wojskowe“.

a) wiek od 27 do 36 lat życia w dniu wstąpienia do szkoły
b) zupełna zdolność do służby frontowej (świadczenie lekarskie),
c) co najmniej 6 lat służby oficerskiej, w tem 2 lata dowodzenia.
do dnia 1 stycznia roku kandydowania do szkoły*),

d) dowodzenie na froncie w wojnie światowej lub polskiej w stopniu oficera lub podoficera co najmniej przez 6 miesięcy lub co najmniej przez 3 miesiące, jeżeli kandydat wskutek działań wojennych odniósł ranę wzgl. kontuzję lub jeżeli w ciągu dalszych 3 miesięcy pełnił służbę w sztabach od bataljonu do dywizji włącznie na froncie, przyczem pierwszeństwo mają kandydaci z bojami odznaczeniami*),

e) wykształcenie w zakresie co najmniej szkoły średniej z egzaminem dojrzałości (dokument urzędowy),

f) niepozostawanie pod śledztwem lub dochodzeniem karnem lub honorowem.

Wyboru kandydatów dokonuje szef Sztabu Głównego na podstawie list kandydatów, które sporządzają wiceministrowie, szef Sztabu Głównego, dowódcy okręgów korpusów i dowódca korpusu ochrony pogranicza na podstawie wniosków dowódców formacji lub próśb oficerów.

Listy kandydatów wraz z wykazami kwalifikacyjnymi mają być przesłane szefowi Sztabu Głównego w drodze służbowej w terminie do dnia 1 marca.

Na podstawie listy kandydatów, którą sporządza komisja pod przewodnictwem komendanta Wyższej Szkoły Wojennej, szef Sztabu Głównego wybiera 120 kandydatów, powołując ich na

a) 3-mies. praktykę w formacjach broni,

b) 2-mies. kurs próbny przy Wyższej Szkole Wojennej, który ma stwierdzić zdolności i wiadomości kandydatów w zakresie wiedzy ogólnej (geografia, historia, ekonomja polityczna), taktyki ogólnej, taktyki piechoty, kawalerji i artylerji, topografji, fortyfikacji polowej, historii wojennej, języków obcych i jazdy konnej.

W ciągu trwania kursu kandydaci wysłuchują wykładów i wykonują ćwiczenia ustne i pisemne w powyższym zakresie.

Po skończeniu kursu szef Sztabu Głównego wybiera na podstawie listy kandydatów, którą sporządza komendant Wyższej Szkoły

*) Warunki w punktach c) i d) w przyszłości będą zmienione w ten sposób, że warunkiem będzie co najmniej 6 lat służby oficerskiej, w tem 4 lata dowodzenia.

Wojennej, określoną przez siebie ilość oficerów, powołując ich do Wyższej Szkoły Wojennej.

Kandydaci niepowołani na praktykę i kurs próbny oraz kandydaci niepowołani do Wyższej Szkoły Wojennej mogą być przedstawiani w następnych latach.

Szczegóły — Dz. Rozk. Nr. 5/29 poz. 44 i Nr. 4/30 poz. 33.

Dyplomy absolwentów Wyższej Szkoły Wojennej — Dz. Rozk. Nr. 25/29 poz. 243.

Znak oficerów dyplomowanych — Dz. Rozk. Nr. 36/23 poz. 470.

Ponadto Wyższa Szkoła Wojenna prowadzi kursy wyższych dowódców artylerji oraz kursy oficerów sztabowych artylerji, lotnictwa, saperów i łączności, wreszcie kurs fortyfikacyjny.

École Supérieure de Guerre

Paryż.

Zadanie — Przygotowanie oficerów wszystkich rodzajów broni na stanowiska oficerów sztabów wielkich jednostek oraz na wykładowców i asystentów w szkołach oficerskich i wyższych.

Czas trwania kursu — 2 lata.

Warunki przyjęcia — Do szkoły mogą kandydować absolwenci 1-go rocznika Wyższej Szkoły Wojennej.

Wyboru kandydatów dokonuje szef Sztabu Głównego na podstawie listy kandydatów, którą sporządza komendant Wyższej Szkoły Wojennej.

Lista kandydatów ma być przesłana szefowi Sztabu Głównego w terminie do dnia 1 marca.

Szczegóły — Dz. Rozk. Nr. 3/28 poz. 26.

Wyższa Szkoła Intendentury

Warszawa.

Zadanie — Szkolenie kandydatów na oficerów intendentów.

Czas trwania kursu — 2 lata.

Warunki przyjęcia — Do szkoły mogą kandydować oficerowie wszystkich broni i służb oraz marynarki wojennej z wyjątkiem oficerów kontrolerów i oficerów intendentów w stopniach porucznika i kapitana, którzy odpowiadają następującym warunkom:

- a) zdolność do służby wojskowej (zdolność do jazdy konnej),
- b) wiek od 25 do 35 lat,
- c) 6 lat służby oficerskiej,
- d) świadectwo dojrzałości,
- e) bardzo dobra kwalifikacja,

f) niepozostawianie pod śledztwem lub dochodzeniem karnem lub honorowem.

Kandydaci składają podania szefowi Dep. Int. M. S. Wojsk. w drodze służbowej w terminie do dnia 1 października.

Podania kandydatów rozpatruje komisja pod przewodnictwem komendanta Wyższej Szkoły Wojennej.

Przyjęcie do szkoły poprzedza pisemny egzamin przedwstępny, który odbywa się w ciągu grudnia w dowództwach okręgów korpusów w zakresie wiedzy ogólnej oraz geografji, historii i terenoznawstwa, tudzież ustny egzamin wstępny, który odbywa się w ciągu kwietnia w Wyższej Szkole Intendentury w zakresie organizacji i administracji sił zbrojnych, prawodawstwa, fizyki i chemji oraz jednego z języków (francuski, niemiecki, rosyjski lub angielski).

O przyjęciu do szkoły decyduje szef Dep. Int. M. S. Wojsk. na podstawie listy, którą sporządza po przeprowadzeniu egzaminu wstępnego komendant Wyższej Szkoły Intendentury.

Przed przyjęciem do szkoły kandydaci składają deklarację, w której
a) zgadzają się na przeniesienie po ukończeniu szkoły do korpusu oficerów intendentów,

b) zobowiązują się do niewnoszenia próśb o przeniesienie z korpusu oficerów intendentów lub zwolnienie z wojska przed upływem 5 lat po ukończeniu szkoły.

Kandydaci przyjęci do szkoły odbywają przed rozpoczęciem kursu 3-mies. praktykę w formacjach służby intendentury.

Szczegóły — Dz. Rozk. Nr. 29/25 poz. 304 i Nr. 13/27 poz. 128.

Przemianowanie absolwentów szkoły następuje po odbyciu 10-mies. praktyki, którą normuje Dz. Rozk. Nr. 23/28 poz. 264 i Nr 24/29 poz. 235.

Studja w wyższych zakładach naukowych.

O przeniesienie na studja w wyższych zakładach naukowych mogą ubiegać się oficerowie, którzy posiadają co najmniej 2 lata zaliczonych studjów i orzeczenie władz akademickich, że mogą być przyjęci na dalsze studja, przyczem wyjątek stanowią oficerowie aeronautyki, którzy mogą ubiegać się o przeniesienie na studja politechniczne, nie posiadając rozpoczętych studjów politechnicznych.

Oficerowie ubiegający się o przeniesienie na studja muszą odpowiadać następującym warunkom:

- a) nieprzekroczony 32 rok życia,
- b) stopień co najwyżej kapitana,
- c) bardzo dobre opinie,
- d) dobry stan zdrowia.

Kandydaci składają podania o przeniesienie na studia szefom właściwych departamentów M. S. Wojsk. w drodze służbowej w ciągu lutego i lipca.

Do podania należy załączyć: a) zobowiązanie w myśl Dz. Rozk. Nr. 7/27 poz. 56, b) świadectwo lekarskie, c) zaświadczenie władz akademickich i d) opinie przełożonych.

Przeniesień na studia udziela się na czas do roku z tem, że przedłużenie przeniesień może nastąpić zależnie od postępu w studiach.

Co roku po zakończeniu roku szkolnego właściwe departamenty M. S. Wojsk. przeprowadzają kontrolę studjów.

Oficerowie przeniesieni na studia są obowiązani odbyć w okresie ferji letnich 6-tyg. praktykę w wojsku.

Szczegóły — Dz. Rozk. Nr. 21/27 poz. 245 i Nr. 33/29 poz. 325.

Zobowiązania osób wojskowych i cywilnych, kształcących się na koszt M. S. Wojsk., określa Dz. Rozk. Nr. 7/27 poz. 56 i Nr. 30/27 poz. 365.

Studja zagranicą.

Oficerowie są wysyłani dla studjów:

a) na 2-letnie kursy w Wyższej Szkole Wojennej i Wyższej Szkole Intendentury w Paryżu po złożeniu specjalnych egzaminów konkursowych;

b) na 2-letnie kursy w wyższych szkołach technicznych (Wyższa Szkoła Poczt i Telegrafów, Wyższa Szkoła Inżynierji, Lotnictwa i t. d.) na wniosek właściwych departamentów M. S. Wojsk. po złożeniu specjalnych egzaminów;

c) na kilkumiesięczne kursy strzeleckie, obrony przeciwlotniczej, czołgów i t. d. na wniosek właściwych departamentów M. S. Wojsk. po złożeniu egzaminu sprawdzającego z języka francuskiego i znajomości terminologii fachowej;

d) na kilkumiesięczne praktyki przy dowództwach, zakładach i wytwórniach wojskowych na wniosek właściwych departamentów M. S. Wojsk.

Instrukcję o studiach oficerów we Francji zawiera Dz. Rozk. Nr. 11/24 poz. 163 i Nr. 23/24 poz. 347.

Wyjazdy na studia zagranicę normuje Dz. Rozk. Nr. 27/29 poz. 268.

Stypendja dla kandydatów na oficerów inżynierów.

Stypendja w ilości, określonej corocznie przez M. S. Wojsk., mogą być przyznane rzeczywistym studentom Politechniki Warszawskiej, którzy zobowiążą się do zawodowej służby wojskowej w charakterze oficerów inżynierów przez okres, równy 2½-krotnemu okresowi pobierania stypendjum, co najmniej przez okres 3 lat, od daty mianowania stypendysty podporucznikiem zawodowym.

W wypadku nieuzyskania z jakichkolwiek powodów stopnia podporucznika lub utraty zdolności do służby wojskowej stypendysta odsługuje wspomniany okres w charakterze inżyniera cywilnego w jednej z instytucji wojskowych.

W wypadku niemożności odsłużenia wspomnianego okresu M. S. Wojsk. może zwolnić od obowiązku odsłużenia za zwrotem pobranego stypendjum.

Maksymalny okres stypendjalny obejmuje 3-ci i 4-ty rok studiów oraz okres egzaminów państwowych.

Wysokość stypendjum wynosi uposażenie miesięczne podporucznika samotnego w Warszawie (grupa IX szczebel a) bez dodatku służbowego i dodatku mundurowego.

Podczas pobierania stypendjum stypendysta nie może pracować zarobkowo bez zgody M. S. Wojsk.

O stypendjum mogą się ubiegać rzeczywisci studenci Politechniki Warszawskiej, którzy odpowiadają następującym warunkom:

- a) obywatelstwo polskie,
- b) nieposzlakowana przeszłość,
- c) świadectwo półdyplomowe,
- d) zdolność do zawodowej służby wojskowej,
- e) nieprzekroczenie 22 lat życia (kandydaci, którzy korzystają z odroczenia służby czynnej) wzgl. 28 lat życia (kandydaci, którzy odbyli obowiązek służby wojskowej).
- f) stan wolny.

Pierwszeństwo przysługuje kandydatom z lepszymi świadectwami półdyplomowymi oraz ze znajomością języków (angielski, francuski, niemiecki).

Kandydaci składają podania o stypendjum M. S. Wojsk. (Biuro Og. Org.) w drodze przez rektora politechniki w terminie do dnia

*) Zobowiązania osób wojskowych i cywilnych, kształcących się na koszt M. S. Wojsk., określa Dz. Rozk. Nr. 7/27 poz. 56 i Nr. 30/27 poz. 365.

15 listopada, zaznaczając w podaniu, w której dziedzinie techniki wojskowej pragną pracować.

Do podania należy załączyć: a) własnoręcznie napisany życiorys, b) świadectwo urodzenia, c) dowód obywatelstwa polskiego, d) zaświadczenie powiatowej komendy uzupełnień o stosunku do służby wojskowej, e) świadectwo powiatowej komendy uzupełnień o zdolności do zawodowej służby wojskowej, f) świadectwo półdyplomowe, g) notarialnie legalizowane zobowiązanie kandydata wzgl. w razie niepełnoletności rodziców lub opiekunów, h) deklarację o znajomości obcych języków.

M. S. Wojsk. może cofnąć stypendjum a) na własną prośbę stypendysty, b) wskutek choroby stypendysty ponad 3 miesiące, c) na wniosek rektora politechniki, d) gdy stypendysta przeniesie się na inny wydział politechniki bez zgody M. S. Wojsk., e) gdy stypendysta straci wymagane warunki, f) gdy powstaną wątpliwości, czy stypendysta ukończy studia we właściwym czasie.

Statut stypendjum zawiera Dz. Rozk. Nr. 30/27 poz. 364 i Nr. 26/28 poz. 297.

Stypendja dla kandydatów na oficerów lekarzy weterynaryjnych.

Stypendja w ilości 30 rocznie mogą być przyznane rzeczywistym studentom Akademii Medycyny Weterynaryjnej we Lwowie i Wydziału Weterynaryjnego Uniwersytetu Warszawskiego, którzy zobowiązują się do zawodowej służby wojskowej w charakterze oficerów lekarzy weterynaryjnych przez okres, równy $2\frac{1}{2}$ -krotnemu okresowi pobierania stypendjum, co najmniej przez okres 3 lat, od daty mianowania podporucznikiem zawodowym.

W wypadku niez uzyskania z jakichkolwiek powodów stopnia podporucznika lub utraty zdolności do służby wojskowej stypendysta odsługuje wspomniany okres w charakterze cywilnego lekarza weterynaryjnego w jednej z instytucji wojskowych.

W wypadku niemożności odsłużenia wspomnianego okresu M. S. Wojsk. może zwolnić od obowiązku odsłużenia za zwrotem pobranego stypendjum.

Maksymalny okres stypendjalny obejmuje 2-gi, 3-ci i 4-ty rok studjów oraz okres egzaminów państwowych.

Wysokość stypendjum wynosi uposażenie miesłeczne podporucznika samotnego (grupa IX szczebel a) bez dodatku służbowego i dodatku mundurowego.

Podczas pobierania stypendjum stypendysta nie może pracować zarobkowo bez zgody M. S. Wojsk., ani nie może zawrzeć związku małżeńskiego.

O stypendjum mogą się ubiegać rzeczywisci studenci Akademii Medycyny Weterynaryjnej we Lwowie i Wydziału Weterynaryjnego Uniwersytetu Warszawskiego, którzy odpowiadają następującym warunkom:

- a) obywatelstwo polskie,
- b) przesłuchanie co najmniej 1 roku studjów z wynikiem pozytywnym,
- c) zdolność do zawodowej służby wojskowej,
- d) nieprzekroczenie 22 lat życia (kandydaci, którzy korzystają z odroczenia służby czynnej) wzgl. 26 lat życia (kandydaci, którzy odbyli obowiązek służby wojskowej),
- e) nieposzlakowana przeszłość,
- f) stan wolny.

Pierwszeństwo przysługuje kandydatom z lepszymi świadectwami ze złożonych egzaminów oraz ze znajomością obcych języków (angielski, francuski, niemiecki).

Kandydaci składają podania o stypendjum do M. S. Wojsk. (Dep. Zdrowia) w drodze przez rektora uczelni i D. O. K. (szefa wet.) w terminie do dnia 1 kwietnia.

Do podania należy załączyć: a) własnoręcznie napisany życiorys, b) świadectwo urodzenia, c) dowód obywatelstwa polskiego, d) zaświadczenie powiatowej komendy uzupełnień o stosunku do służby wojskowej, e) świadectwo powiatowej komendy uzupełnień o zdolności do zawodowej służby wojskowej, f) świadectwo złożonych egzaminów, g) notarialnie legalizowane zobowiązanie kandydata wzgl. w razie niepełnoletności rodziców lub opiekunów, h) deklarację o znajomości obcych języków.

M. S. Wojsk. może cofnąć stypendjum a) na własną prośbę stypendysty, b) wskutek choroby stypendysty ponad 3 miesiące, c) na wniosek rektora uczelni, d) gdy stypendysta przeniesie się na inny wydział, e) gdy stypendysta straci wymagane warunki, f) wskutek niemożności ukończenia studjów we właściwym czasie.

Statut stypendjum zawiera Dz. Rozk. Nr. 6/29 poz. 57.

Stypendja Kierownictwa Marynarki Wojennej.

- a) na Politechnice Warszawskiej.

Stypendja w ilości 5 rocznie mogą być przyznane studentom Wydziału Mechanicznego Politechniki Warszawskiej, którzy zobowiążą się do zawodowej służby wojskowej w charakterze oficerów inżynierów marynarki wojennej za stypendjum I klasy przez 3 lata, za stypendjum II klasy przez 1½ roku, za stypendjum III klasy przez 1 rok.

Wysokość stypendjum wynosi uposażenie miesięczne podporucznika samotnego w Warszawie i dzieli się na trzy klasy, przyczem I klasa odpowiada pełnemu stypendjum, II klasa odpowiada połowie stypendjum, III klasa odpowiada trzeciej części stypendjum.

O stypendjum mogą się ubiegać studenci Wydziału Mechanicznego Politechniki Warszawskiej, którzy odpowiadają następującym warunkom:

- a) obywatelstwo polskie,
- b) nieposzlakowana przeszłość pod względem narodowym,
- c) świadectwo półdyplomowe,
- d) zdolność do służby w marynarce wojennej,
- e) nieprzekroczenie 28 lat życia.

Kandydaci składają podania o stypendjum Kierownictwu Marynarki Wojennej w terminie do dnia 10 lipca.

Do podania należy załączyć: a) świadectwo urodzenia, b) pisemne zobowiązanie do odsłużenia wymaganej ilości lat, c) świadectwo półdyplomowe, d) własnoręcznie napisany życiorys, e) w razie niepełnoletności zezwolenie rodziców lub opiekunów, f) świadectwo zdolności do służby w marynarce wojennej.

Stypendyści są obowiązani złożyć zadowalniająco egzamin teoretyczny i praktyczny z dodatkowych przedmiotów oraz odbyć po złożeniu wspomnianych egzaminów praktykę na okrętach marynarki wojennej w ciągu 3 kampanji po 2 miesiące w okresie letnim.

Po ukończeniu studjów, złożeniu egzaminów i odbyciu praktyki stypendyści są obowiązani celem uzyskania stopnia oficerskiego przejść roczne przeszkolenie wojskowe na kursie podchorążych rezerwy, otrzymując w czasie przeszkolenia zamiast stypendjum świadczenia w naturze.

Statut stypendjum zawiera Dz. Rozk. Nr. 41/23 poz. 536 i Nr. 21/26 poz. 222.

b) w Państwowej Szkole Morskiej.

Stypendja w ilości, określonej corocznie przez Kierownictwo Marynarki Wojennej, mogą być przyznane niezamożnym uczniom Wydziału Mechanicznego Państwowej Szkoły Morskiej w Tczewie, którzy zobowiążą się do zawodowej służby wojskowej w charakterze oficerów technicznych marynarki wojennej przez okres, równy $2\frac{1}{2}$ -krotnemu okresowi pobierania stypendjum, co najmniej przez okres 3 lat, od daty powołania do pełnienia służby czynnej w marynarce wojennej.

W wypadku nieuzyskania z jakichkolwiek powodów stopnia podporucznika lub utraty zdolności do służby w marynarce wojennej stypendysta odsluguje wspomniany okres w charakterze technika cywilnego w jednej z instytucji marynarki wojennej.

W wypadku niemożności odsluzenia wspomnianego okresu Kierownictwo Marynarki Wojennej może zwolnić od obowiązku odsluzenia za zwrotem pobranego stypendjum.

Wysokość stypendjum wynosi całkowitą opłatę roczną, pobieraną przez Państwową Szkołę Morską.

Podczas pobierania stypendjum stypendysta nie może zawrzeć związku małżeńskiego.

O stypendjum mogą się ubiegać uczniowie Wydziału Mechanicznego Państwowej Szkoły Morskiej w Tczewie, którzy odpowiadają następującym warunkom:

- a) obywatelstwo polskie,
- b) nieposzlakowana przeszłość pod względem narodowym,
- c) zdolność do służby w marynarce wojennej,

d) odbycie praktycznego pływania kandydackiego, zaliczenie w poczet uczniów Państwowej Szkoły Morskiej i nieprzekroczenie 20 lat życia lub zdanie egzaminu, obowiązującego przy promowaniu na 2-gi kurs (3-cie półrocze) i nieprzekroczenie 21 lat życia.

- e) stan wolny.

Pierwszeństwo przysługuje kandydatom z lepszymi kwalifikacjami oraz ze znajomością obcych języków (angielski, francuski, niemiecki).

Kandydaci składają podania o stypendjum Kierownictwu Marynarki Wojennej w terminie do dnia 15 lipca.

Do podania należy załączyć: a) własnoręcznie napisany życiorys, b) świadectwo urodzenia, c) dowód obywatelstwa polskiego, d) świadectwo zdolności do służby w marynarce wojennej, e) zaświadczenie dyrektora szkoły o wykazanych kwalifikacjach do służby morskiej, f) notarialnie legalizowane zobowiązanie kandydata wzgl. w razie niepełnoletności rodziców lub opiekunów, g) zobowiązanie od złożenia niezwłocznie po przeniesieniu do rezerwy podania do Kierownictwa Marynarki Wojennej o przemianowanie na oficera zawodowego marynarki wojennej, h) deklarację o znajomości obcych języków.

Kierownictwo Marynarki Wojennej może cofnąć stypendjum a) na własną prośbę stypendysty, b) wskutek choroby stypendysty ponad 3 miesiące, c) na wniosek dyrektora szkoły, d) gdy stypendysta straci wymagane warunki.

Statut stypendjum zawiera Dz. Rozk. Nr. 32/29 poz. 320.

OBOWIĄZKI I PRAWA SZEREGOWYCH I OFICERÓW.

Personel sił zbrojnych.

Personel sił zbrojnych dzieli się na personel wojskowy i personel cywilny.

Personel wojskowy dzieli się na żołnierzy i duchownych wojskowych.

Żołnierze.

Żołnierz jest obywatelem, na którym spoczywa szczególny obowiązek bronienia ojczyzny i gotowości oddania w każdej chwili życia w jej obronie.

Żołnierz winien służyć za wzór miłości honoru i ojczyzny, pełnić wiernie i uczciwie służbę wojskową, być dbałym i sprawiedliwym. dowódcą, posłusznym i oddanym podwładnym, szczerym i doskonałym kolegą oraz życzliwym współobywatelem ludności.

Każdy żołnierz składa ustawowo ustaloną przysięgę.

Żołnierze dzielą się na szeregowych i oficerów.

SZEREGOWI.

Podział szeregowych.

Szer. dzielą się na szer. wojska lądowego i szer. marynarki wojennej.

Szer. wojska lądowego i marynarki wojennej dzielą się na:

a) szer., pełniących służbę wojskową na mocy ustawy o powszechnym obowiązku wojskowym, mianowicie na:

1. szeregowych służby czynnej,
2. „ rezerwy,
3. „ pospolitego ruszenia,

b) szer., pełniących służbę wojskową na mocy dobrowolnego zobowiązania, mianowicie na:

1. szeregowych nadterminowych,
2. „ zawodowych,
3. „ uczniów szkół wojskowych.

Szer. wojska lądowego dzielą się w ług rodzajów wojska na:

1. szeregowych piechoty,
2. „ kawalerji,

3. szeregowych artylerji,
4. „ aeronautyki,
5. „ inżynierji,
6. „ żandarmerji,
7. „ służby uzbrojenia,
8. „ służby intendentury,
9. „ służby zdrowia.

Szer. dzielą się na szeregowców i podoficerów.

Stopnie szeregowych.

Istnieją następujące stopnie szer.

w wojsku lądowem: w marynarce wojennej:

s z e r e g o w c y

szeregowiec (strzelec, ułan,	marynarz,
szwoleżer, kanonier, saper),	
starszy szeregowiec (st. strze-	starszy marynarz,
lec, st. ułan, st. szwoleże,	
bombardjer, st. saper),	

p o d o f i c e r o w i e

kapral (żandarm, podmajstrzy	mat,
wojskowy),	
plutonowy (st. żandarm, mł.	bosmanmat,
majster wojskowy),	
sierżant (wachmistrz, ognio-	bosman,
mistrz, majster wojskowy),	
starszy sierżant (st. wach-	starszy bosman,
mistrz, st. ogniomistrz, st.	
majster wojskowy),	
chorąży*)	bosman floty wzgl. chorąży*).

Szer., który ukończył z pomyślnym wynikiem szkołę podchorążych rezerwy, otrzymuje tytuł pchor. rez. (posp. rusz.).

Tytuł pchor. rez. (posp. rusz.) traci się wskutek osiągnięcia stopnia of. albo prawomocnego wyroku sądowego lub orzeczenia komisji dyscyplinarnej, pociągających za sobą degradację.

Szer. może uzyskać stopień of., jeżeli odpowiada ustawowo wymaganym warunkom.

*) Przejściowo.

Szeregowi służby czynnej.

Ogólnie.

Szer. sł. cz. staje się osoba, przyjęta do służby wojskowej w myśl ustawy o powszechnym obowiązku wojskowym, z chwilą zaliczenia do stanu faktycznego formacji.

Przeniesienie z jednego do drugiego rodzaju wojska.

Przeniesienie szer. z jednego do drugiego rodzaju wojska może nastąpić:

- a) z urzędu, jeżeli wymagają tego względy służbowe,
- b) na własną prośbę, jeżeli zezwalają na to względy służbowe.

Przeniesienie do rezerwy i pospolitego ruszenia.

Szer. sł. cz. przeniesiony zostaje:

- a) do rez.
 - 1) po odbyciu służby czynnej, jeżeli nie pozostaje nadal w służbie wojskowej jako szer. nadterm. lub zaw.,
 - 2) wskutek wyboru do jednej z izb ustawodawczych,
 - b) do posp. rusz. na podstawie orzeczenia komisji rewizyjnej.
- Szer., wybrany do jednej z izb ustawodawczych w razie przyjęcia mandatu, zostaje przeniesiony do rez. i nie może być powołany do służby czynnej nawet w wypadku mobilizacji.

Zwolnienie ze służby czynnej.

Szer. zostaje zwolniony ze służby czynnej:

- a) w razie zupełnego zwolnienia od obowiązku służby wojskowej,
- b) w razie uznania za zupełnie niezdolnego do służby wojskowej,
- c) w drodze prawomocnego wyroku sądowego, orzekającego wydalenie z wojska lub wyłączenie od obowiązku służby wojskowej.

Odpowiedzialność karna i dyscyplinarna.

Szer. sł. cz., dopuszczający się czynów przestępnych, odpowiada w myśl wojskowego kodeksu karnego i powszechnych ustaw karnych oraz wojskowej ustawy postępowania karnego przed sądami wojskowymi.

Szer., dopuszczający się czynów, uwłaczających godności żołnierskiej lub niespełniający należycie obowiązków, odpowiada w myśl przepisów dyscyplinarnych również w wypadku, gdy wspomniane czyny nie podpadają pod rygory ustaw karnych.

Czasu trwania kary pozbawienia wolności, orzeczonej prawomocnym wyrokiem sądowym, nie zalicza się zasadniczo szer. do czasu służby czynnej, z wyjątkiem czasu trwania kary pozbawienia wolności nieprzekraczającego 3 tygodni.

Udział w działalności politycznej.

Szer. 1. cz. nie wolno brać udziału w działalności politycznej, ani należeć do stowarzyszeń o celach politycznych, natomiast do czasu wprowadzenia jednolitego ustawodawstwa samorządowego wolno brać udział w wyborach do samorządu na obszarze b. Królestwa Kongresowego.

Wykonywanie zawodów cywilnych.

Szer. sł. cz. nie wolno wykonywać zawodu cywilnego, ani oddawać się jakimkolwiek ubocznym zajęciom.

Zawieranie związków małżeńskich.

Szer. sł. cz. nie wolno zasadniczo do czasu zwolnienia do rezerwy zawierać związku małżeńskiego.

Na zawarcie związku małżeńskiego szer. winien uzyskać zezwolenie przełożonego o uprawnieniach co najmniej dowódcy pułku, przyczem zezwolenie nie przesądza, czy do zawarcia związku małżeńskiego nie zachodzą religijne lub ustawowe przeszkody.

Do prośby o zezwolenie na zawarcie związku małżeńskiego należy załączyć:

- a) stwierdzenie starostwa (równorzędnej władzy administracyjnej), że zachodzi konieczność zawarcia związku małżeńskiego,
- b) świadectwo moralności narzeczonej,
- c) wojskowe świadectwo lekarskie, stwierdzające stan zdrowia szeregowego.

O zawarciu związku małżeńskiego powinien szer. zameldować najpóźniej do 14 dni w drodze służbowej temu przełożonemu, który udzielił zezwolenia, przedkładając równocześnie wyciąg z metryki ślubu.

Szer., którzy aspirują do stopnia of., obowiązują w zakresie zawierania związków małżeńskich przepisy, dotyczące of. zaw.

Awanse.

Awansowanie szer. sł. cz. zarówno podczas pokoju, jak też podczas wojny następuje o jeden stopień z wyjątkiem szer.,

a) którzy odbywają skróconą służbę czynną i którym może być nadany wyższy stopień zależnie od postępu w szkole podchorążych rezerwy,

b) którzy nie ukończyli z pomyślnym wynikiem szkoły podchorążych rezerwy i którym komisja kwalifikacyjna szkoły nadaje stopień zależnie od ich kwalifikacji.

Awanse szer. następują zależnie od stopnia po przesłużeniu w każdym stopniu co najmniej podanego niżej okresu czasu na podstawie odpowiednich kwalifikacji i w miarę wolnych etatów.

Awanse na st. szer. (równorzędnych) następują po przesłużeniu w stopniu szer. (równorzędnego) co najmniej 4 miesięcy.

Awanse na kpr. (równorzędnych) następują po ukończeniu z pomyślnym wynikiem szkoły podoficerskiej.

Awanse na plut. (równorzędnych) następują po przesłużeniu w stopniu kpr. (równorzędnego) co najmniej 8 miesięcy.

Awanse na sierż. (równorzędnych) następują po przesłużeniu w stopniu plut. (równorzędnego) co najmniej 12 miesięcy.

Awanse na st. sierż. (równorzędnych) następują po przesłużeniu w stopniu sierż. (równorzędnego) co najmniej 24 miesięcy.

Szer., którzy ukończyli co najmniej:

a) 6 klas państwowej lub prywatnej szkoły o uprawnieniach gimnazjum państwowego albo

b) 3 kursy seminarjum nauczycielskiego albo

c) równorzędną ilość klas lub kursów szkoły zawodowej, mogą być awansowani niezależnie od wolnych etatów.

Niezależnie od obowiązujących czasokresów szer. może awansować za czyn wyjątkowego męstwa na polu bitwy.

Niezależnie od wolnych etatów szer. może otrzymać tytularny stopień.

Niezależnie od obowiązujących czasokresów i wolnych etatów szer., odbywający skróconą służbę czynną może awansować do stopnia

a) st. szer. po ukończeniu okresu wyszkolenia podstawowego,

b) tyt. kpr. po ukończeniu okresu podoficerskiego w szkole podchorążych rezerwy z postępem co najmniej dobrym lub po ukończeniu szkoły podchorążych rezerwy i zdaniu egzaminu końcowego z postępem pomyślnym,

c) tyt. plut. po ukończeniu szkoły podchorążych rezerwy i zdaniu egzaminu końcowego z postępem co najmniej dobrym lub po ukończe-

niu okresu praktyki na stanowiskach podoficerskich z postępowaniem co najmniej dobrym,

d) tyt. sierż. po ukończeniu okresu praktyki na stanowiskach oficerskich z postępowaniem co najmniej dobrym.

Z chwilą przeniesienia do rezerwy stopnie tytularne stają się rzeczywistymi.

Podczas ćwiczeń wojskowych w rezerwie sierż. pchor. rez. mogą być awansowani na st. sierż.

Szer., przeciw którym wdrożone zostało postępowanie sądowe lub dyscyplinarne, wyłączeni są od awansów na czas postępowania.

Zasądzonym wyrokiem sądowym na karę pozbawienia wolności, czasu pozbawienia wolności nie wlicza się do czasokresu, wymaganego do awansu.

Prawo awansowania szer. przysługuje przełożonym o uprawnieniach co najmniej dowódcy pułku.

Degradacja.

Szer. si. cz. może być zdegradowany do stopnia szer. wskutek:

a) prawomocnego wyroku sądowego,

b) orzeczenia dyscyplinarnego.

Podof. zdegradowany powinien być przeniesiony do innej formacji tego samego rodzaju wojska, st. szer. zdegradowany do innego pododdziału tej samej formacji.

Szer. zdegradowany może być ponownie awansowany w wypadku nienagannego sprawowania się i widocznej poprawy w ciągu 6 miesięcy oraz zależnie od przebiegu poprzedniej służby, jeżeli rodzaj czynu przestępnego i skutki wyroku sądowego nie stoją temu na przeszkodzie.

Urlopy.

Urlopy szer. si. cz. dzielą się na urlopy stałe i urlopy czasowe.

Urlopy stałe są udzielane wskutek:

a) czasowej niezdolności do służby czynnej na podstawie orzeczenia komisji rewizyjnej,

b) stałego urlopowania rocznika na podstawie zarządzenia M. S. Wojsk.

Urlopy czasowe dzielą się na:

a) okolicznościowe,

b) lecznicze.

Urlopy okolicznościowe przysługują szer. w wypadkach szczególnie ważnych spraw osobistych, rodzinnych lub majątkowych, przy-
czem czas trwania urlopów nie może przekraczać 10 dni w roku
służby, ponadto ze względu na szczególnie ciężkie warunki służby,
przyczem czas trwania urlopów wynosi 14 dni.

Niezależnie od powyższego szer. mogą być udzielane świąteczne
urlopy okolicznościowe, których czas trwania każdorazowo określa
M. S. Wojsk.

Urlopy okolicznościowe przedłużone być mogą w razie obojętnej
choroby z tem, że przedłużenie urlopu należy zaliczać na poczet
urlopu leczniczego.

Urlopy lecznicze dzielą się na:

- a) zdrowotne,
- b) ozdrowieńcze,
- c) udzielane na czas do ukończenia postępowania rewizyjnego.

Urlopy zdrowotne przysługują szer. w wypadkach złego stanu
zdrowia, jeżeli stan zdrowia nie wymaga opieki lekarskiej, ani
zabiegów leczniczych i rokuje zupełną poprawę.

Czas trwania urlopów zdrowotnych nie może przekraczać 6 ty-
godni w okresie służby czynnej, przyczem każdorazowy urlop nie
może przekraczać 3 tygodni.

Urlopy ozdrowieńcze przysługują szer., pozostającym w leczeniu
w szpitalach wojskowych, z chwilą gdy stan zdrowia nie wymaga
dalszej opieki lekarskiej, jednak przebyta choroba lub zabiegi leczeni-
cze powodują konieczność dłuższego wypoczynku, po którym prze-
widuje się powrót do zdrowia.

Czas trwania urlopów ozdrowieńczych nie może przekraczać 6 ty-
godni.

Urlopy zdrowotne i ozdrowieńcze przedłużone być mogą tylko
w razie, gdy urlopowany jest tak ciężko chory, że powrót wzgl.
transport do szpitala wojskowego byłyby połączone z niebezpie-
czeństwem dla zdrowia.

Urlopów czasowych udzielają:

- a) przełożeni o uprawnieniach dowódcy kompanji do 3 dni.
- b) przełożeni o uprawnieniach dowódcy bataljonu do 7 dni.
- c) przełożeni o uprawnieniach dowódcy pułku do najwyższego
wymiaru.

Urlopów zdrowotnych udzielają uprawnieni do udzielania urlopów
przełożeni na podstawie świadectwa, wystawionego przez lekarza
formacji lub garnizonową izbę chorych.

Urlopów ozdrowieńczych udzielają komendanci szpitali, w których szer. przebywali w leczeniu, na podstawie orzeczenia, wystawionego przez szpital wojskowy.

Urlopów leczniczych udzielać można również szer., co do których wdrożone zostało postępowanie rewizyjne, na czas do ukończenia postępowania rewizyjnego, jeżeli udzielony urlop nie przedłuży lub nie utrudni postępowania.

Urlopów zagranicznych udziela M. S. Wojsk.

Czasowe wstrzymanie urlopów zarządzić może M. S. Wojsk. na całym obszarze państwa lub jego części wzgl. w wypadkach epidemii chorób zakaźnych D. O. K. na obszarze okręgu korpusu.

Szeregowi rezerwy i pospolitego ruszenia.

Ogólnie.

Szer. rez. wzgl. posp. rusz. staje się osoba, zaliczona do rezerwy wzgl. pospolitego ruszenia w myśl ustawy o powszechnym obowiązku wojskowym.

Szer. rez. i posp. rusz., powołanych do służby czynnej, obowiązują zasadniczo wszystkie przepisy, dotyczące szer. sł. cz.

Awanse.

Awanse szer. rez. następują pod warunkiem nienagannego sprawowania się oraz:

a) na st. szer. (równorzędnego) pod warunkiem wykazania podczas ćwiczeń wojskowych w rezerwie dostatecznej znajomości służby wojskowej i wzorowej karności,

b) na kpr. (równorzędnego) pod warunkiem ukończenia podczas służby czynnej szkoły podoficerskiej oraz wykazania podczas ćwiczeń wojskowych w rezerwie opanowania istoty wyszkolenia właściwego rodzaju broni lub służby i wzorowej karności,

c) na plut. (równorzędnego) pod warunkiem wykazania podczas ćwiczeń wojskowych w rezerwie bardzo dobrego opanowania istoty wyszkolenia właściwego rodzaju broni lub służby i wzorowej karności.

Awansów na stopnie wyższe w rezerwie podczas pokoju niema.

Awanse następują z dniem zwolnienia z ćwiczeń.

Urlopy.

Urlopy okolicznościowe przysługują szer. rez. i szer. posp. rusz., powołanym do służby czynnej wzgl. na ćwiczenia wojskowe w rezer-

wie, tylko w wyjątkowych wypadkach, przyczem czas trwania urlopów nie może przekraczać 4 dni w okresie służby czynnej wzgl. w okresie ćwiczeń.

Mianowanie szeregowym zawodowym.

Szer. rez. mogą być na własną prośbę mianowani szer. zaw., jeżeli odpowiadają ustawowo wymaganym warunkom mianowania szer.

Szer. posp. rusz. nie mogą być mianowani szer. zaw.

Szeregowi nadterminowi.

Ogólnie.

Szer., którzy odbyli służbę czynną, mogą zobowiązać się do dalszej służby wojskowej w charakterze szer. nadterm. na przeciąg 1 roku w wojsku lądowym wzgl. 2 lat w marynarce wojennej, które to zobowiązanie może być przedłużane z roku na rok.

Służba nadterminowa może trwać zasadniczo tylko 3 lata, poczem szer. nadterm. może być mianowany szer. zaw. albo musi być przeniesiony do rezerwy lub pospolitego ruszenia.

Szer. nadterm. obowiązują wszystkie przepisy, dotyczące szer. sł. cz., z wyjątkiem stałego urlopowania na podstawie orzeczenia komisji rewizyjnej, w którym to wypadku szer. nadterm. może być przeniesiony do rezerwy względnie do pospolitego ruszenia.

Szer. nadterm. przysługuje prawo uzupełnienia warunków do awansu (ukończenia szkoły podoficerskiej) oraz prawo do mianowania podof. zaw., jeżeli odpowiadają wymaganym do mianowania podof. zaw. warunkom, przyczem służba nadterminowa zalicza się im do służby zawodowej, w szczególności do wymaganych do uzyskania zezwolenia na zawarcie związku małżeńskiego 3 lat służby zawodowej, do wymaganych do otrzymania stanowisk w cywilnej służbie państwowej lub samorządowej 12 lat służby zawodowej oraz do wymiaru zaopatrzenia emerytalnego. Natomiast służba nadterminowa nie zalicza się im do zadeklarowanych okresów służby zawodowej, wysługi lat i szczebla uposażenia.

Warunki mianowania szeregowym nadterminowym.

Szer. nadterm. może być mianowany szer. zdolny do służby czynnej w wieku do 26 lat życia włącznie, o kwalifikacji mo-

ralnych i służbowych bez zarzutu oraz zdolnościach instruktor-
skich lub fachowych.

Do własnoręcznie podpisanego podania o mianowanie szer. nadterm.
należy załączyć:

- a) pisemne zobowiązanie do służby nadterminowej na przeciąg
1 roku wzgl. 2 lat,
- b) pisemne urzędowo lub notarialnie uwierzytelnione zezwolenie
ojca lub prawnego opiekuna w wypadku niepełnoletności,
- c) świadectwo moralności w wypadku przebywania na stałym
urlopie ponad 4 tygodnie.

Podania o przedłużenie służby nadterminowej należy wносить naj-
później na 3 miesiące przed upływem terminu zobowiązania, przy-
czem rozstrzygnięcie przełożonego powinno być podane do wiadom-
ości petentom najpóźniej na 1 miesiąc przed upływem terminu
zobowiązania.

Prawo mianowania szer. nadterm. oraz prawo przedłużenia służby
nadterminowej przysługuje przełożonemu o uprawnieniach co naj-
mniej dowódcy pułku.

Przeniesienie do rezerwy i pospolitego ruszenia.

Szer. nadterm. przeniesiony zostaje do rezerwy lub pospolitego
ruszenia:

- a) przed upływem terminu, do którego zobowiązał się do służby
nadterminowej,

- 1) na własną prośbę, jeżeli zostanie ona uwzględniona przez
przełożonego o uprawnieniach co najmniej dowódcy pułku,

- 2) z urzędu w razie niezdolności do służby czynnej, w razie co
najmniej dwukrotnego ukarania w drodze dyscyplinarnej, w razie
degradacji w drodze prawomocnego wyroku sądowego lub orzeczenia
dyscyplinarnego lub w razie wyboru do jednej z izb ustawodawczych,

- b) po upływie terminu, do którego zobowiązał się do służby nad-
terminowej, jeżeli prośba o przedłużenie służby nadterminowej nie
zostanie uwzględniona.

Przeniesienie do rezerwy lub pospolitego ruszenia zarządza prze-
łożony o uprawnieniach co najmniej dowódcy pułku.

Szer. nadterm., przeniesionych do rezerwy i pospolitego ruszenia
obowiązują wszystkie przepisy, dotyczące szer. rez. i posp. rusz.
w szczególności przepisy o ćwiczeniach wojskowych w rezerwie,
które odbywają oni z właściwym rocznikiem z tem jednak, że w tym
roku kalendarzowym, w którym zostali przeniesieni do rezerwy,
nie będą powoływani na ćwiczenia.

Zwolnienie ze służby nadterminowej.

Szer. nadterm. zostają zwolnieni ze służby nadterminowej w wypadku zupełnej niezdolności do służby wojskowej na podstawie orzeczenia komisji rewizyjnej.

Urlopy.

Urlopy wypoczynkowe przysługują szer. nadterm. w pierwszym i drugim roku służby nadterminowej do 7 dni, w trzecim roku służby nadterminowej do 2 tygodni w roku kalendarzowym.

Szeregowi zawodowi.

Ogólnie.

Szer., którzy odbyli służbę czynną, mogą zobowiązać się do dalszej służby wojskowej w charakterze podof. zaw. na przeciąg 3 lat w wojsku lądowym wzgl. 5 lat w marynarce wojennej, które to zobowiązanie może być przedłużane na dalsze 3, 6 lub 9 lat.

Podział podoficerów zawodowych.

Podof. zaw. dzielą się na kategorie:

- 1) podoficerów zawodowych broni i służb,
- 2) podoficerów zawodowych majstrów wojskowych,
- 3) podoficerów zawodowych orkiestrantów.

Przeniesienie z jednego do drugiego rodzaju wojska oraz z jednej do drugiej formacji.

Przeniesienie podof. zaw. z jednego do drugiego rodzaju wojska oraz w obrębie tego samego rodzaju wojska z jednej do drugiej formacji może nastąpić:

- a) z urzędu, jeżeli względy służbowe tego wymagają,
- b) na własną prośbę, jeżeli względy służbowe na to pozwalają.

Przeniesienie podof. zaw. z jednego do drugiego rodzaju wojska zarówno ze względów służbowych, jak też na własną prośbę zarządza M. S. Wojsk.

Przeniesienie podof. zaw. z jednej do drugiej formacji tego samego rodzaju wojska zarówno ze względów służbowych, jak też na własną prośbę zarządza:

- 1) dowódca dywizji lub samodzielnej brygady przy przeniesieniu w obrębie dywizji lub samodzielnej brygady,
- 2) D. O. K. przy przeniesieniach w obrębie okręgu korpusu,
- 3) M. S. Wojsk. przy przeniesieniach z jednego do drugiego okręgu korpusu.

Przeniesienie z jednej do drugiej kategorii.

Przeniesienie podof. zaw. z jednej do drugiej kategorii może nastąpić jedynie na własną prośbę podof. zaw., jeżeli posiada lub uzyska wymagane dla kategorii, do której ma być przeniesiony, warunki i jeżeli zobowiąże się do służby zawodowej w tej kategorii na przeciąg 3 lat.

Przeniesienie podof. zaw. z jednej do drugiej kategorii przeprowadza dowódca formacji na podstawie każdorazowej decyzji M. S. Wojsk.

Warunki mianowania podoficerem zawodowym.

Podof. zaw. może być mianowany szer., który odbył służbę czynną, otrzymał kwalifikacje moralne i służbowe bez zarzutu, posiada znajomość języka polskiego w słowie i piśmie oraz umiejętność rachowania, ukończył z pomyślnym wynikiem szkołę podoficerską i uzyskał rzeczywisty lub tytularny stopień kpr. w wojsku lądowym wzgl. co najmniej stopień st. mar. w marynarce wojennej, w wypadku niepełnoletności uzyskał zezwolenie ojca lub prawnego opiekuna, ponadto odpowiada wymaganym dla poszczególnych kategorii podof. zaw. warunkom, mianowicie:

1) dla podof. zaw. broni i służb:

a) zdolność do służby czynnej, stwierdzona przez lekarza wojskowego,

b) wiek najwyżej 28 lat w chwili mianowania,

c) umiejętność biegłego czytania, pisania i rachowania po polsku w zakresie 4 klas szkoły powszechnej, przyczem dowódca, któremu przysługuje prawo mianowania podof. zaw. może osobiście stwierdzić zakres wspomnianego wykształcenia i zaznaczyć to w podaniu kandydata, jeżeli kandydat nie posiada świadectwa szkolnego z zakresu 4 klas szkoły powszechnej,

d) zdolność instruowania we właściwym rodzaju wojska,

e) ukończenie szkoły podoficerskiej właściwego rodzaju wojska, jeżeli kandydat uzyskał stopień kpr. na podstawie ukończenia szkoły podoficerskiej w innym rodzaju wojska;

2) dla podof. zaw. majstrów wojskowych:

a) zdolność do służby czynnej, stwierdzona przez lekarza wojskowego,

b) umiejętność biegłego czytania, pisania i rachowania po polsku w zakresie 4 klas szkoły powszechnej, przyczem dowódca, któremu przysługuje prawo mianowania podof. zaw., może osobiście stwierdzić zakres wspomnianego wykształcenia i zaznaczyć to w podaniu kandydata, jeżeli kandydat nie posiada świadectwa szkolnego z zakresu 4 klas szkoły powszechnej,

c) wiek najwyżej 30 lat w chwili mianowania,

d) ukończenie szkoły lub kursu fachowego albo złożenie z pomyślnym wynikiem odpowiedniego egzaminu fachowego przed wojskową komisją egzaminacyjną, jeżeli kandydat uzyskał stopień kpr. na podstawie ukończenia szkoły podoficerskiej w innej kategorii podof. zaw.;

3) dla podof. zaw. orkiestrantów:

a) zdolność do służby czynnej, stwierdzona przez lekarza wojskowego,

b) wiek najwyżej 32 lat w chwili mianowania,

c) wykształcenie w zakresie co najmniej 4 klas szkoły powszechnej,

d) ukończenie przed odbyciem służby czynnej szkoły wychowanków orkiestr wojskowych albo złożenie kwalifikacyjnego egzaminu muzycznego, jeżeli kandydat uzyskał stopień kpr. na podstawie ukończenia szkoły podoficerskiej w innej kategorii podof. zaw.

Powyższa granica wieku dla poszczególnych kategorii podof. zaw. obowiązuje tylko przy pierwszym mianowaniu podof. zaw., natomiast nie obowiązuje przy mianowaniu podof. zaw. podof. rez., którzy już byli podof. zaw. i którzy ponownie wnoszą podanie o mianowanie podof. zaw.

Podania o mianowanie podof. zaw. składają:

a) szer. sł. cz. w drodze służbowej przełożonemu jednostki, do której posiadają przynależność służbową.

b) szer. rez. powiatowemu komendantowi uzupełnień.

Do własnoręcznie napisanego i podpisanego podania o mianowanie podof. zaw. należy załączyć:

a) pisemne zobowiązanie do służby zawodowej, stwierdzone podpisem dowódcy formacji wzgl. powiatowego komendanta uzupełnień oraz w wypadku niepełnoletności uwierzytelnionem urzędowo lub notarialnie podpisem ojca wzgl. prawnego opiekuna,

b) dokumenty, stwierdzające spełnienie warunków, wymaganych do mianowania podof. zaw. poszczególnych kategorii,

c) wynik badania stanu zdrowia, stwierdzony przez lekarza formacji wzgl. lekarza powiatowej komendy uzupełnień.

Szer. rez., którzy pozostawali w rezerwie dłużej niż 4 tygodnie, powinni ponadto załączyć do podania świadectwo moralności, wystawione przez władze administracyjne.

Podania szer. rez. uzupełnia powiatowy komendant uzupełnień odpisami dokumentów wojskowych i uzyskaną w drodze korespondencji opinią dowódcy formacji, w której szer. odbył służbę czynną lub ćwiczenia wojskowe w rezerwie, stwierdzając, że nie podnosi zastrzeżeń przeciw mianowaniu kandydata podof. zaw., poczem:

a) skierowuje podanie do dowódcy formacji, jeżeli kandydat wymienił formację, do której pragnie być przydzielony,

b) przedkłada podanie D. O. K., jeżeli kandydat nie wymienił formacji, do której pragnie być przydzielony, albo, jeżeli dowódca formacji nie zgadza się na przyjęcie kandydata.

W ostatnim wypadku D. O. K. rozstrzyga, do której formacji podanie należy skierować.

Podania o przedłużenie służby zawodowej wraz z wojskowym świadectwem lekarskim w myśl Dz. Rozk. Nr. 17/29 poz. 166 należy wnosić najpóźniej na 4 miesiące przed upływem terminu zobowiązania, przyczem rozstrzygnięcie przełożonego powinno być podane do wiadomości petentowi najpóźniej na 3 miesiące przed upływem terminu zobowiązania.

Jeżeli podof. zaw. podania wraz z zobowiązaniem nie złoży albo jeżeli właściwy przełożony prośby o pozostawienie w służbie zawodowej nie uwzględni, podof. zaw. przeniesiony zostaje w stan spoczynku albo do rezerwy lub pospolitego ruszenia.

W razie mobilizacji lub powołania szer. rez. do służby czynnej na podstawie uchwały Rady Ministrów ze względu na bezpieczeństwo państwa, podof. zaw. zostają zatrzymani w służbie wojskowej, chociaż nie ponowili zobowiązania.

Prawo mianowania podof. zaw. oraz prawo przedłużenia służby zawodowej przysługuje przełożonemu o uprawnieniach co najmniej dowódcy pułku.

Stany podoficera zawodowego.

Podof. zaw. może się znajdować:

- a) w stanie czynnym,
- b) w stanie nieczynnym,
- c) w stanie spoczynku.

St a n c z y n n y.

Podof. zaw. znajduje się w stanie czynnym, jeżeli pełni służbę na przewidzianem etatowo stanowisku.

Wszystkie przewidziane etatowo stanowiska od plut. włącznie wzwyż powinny być obsadzone przez podof. zaw.

Podof. zaw. inwalidzi, którzy mimo swego inwalidztwa nadają się do służby zawodowej, mogą być na własną prośbę zatrzymani w stanie czynnym zależnie od uznania D. O. K. na stanowiskach administracyjnych.

St a n n i e c z y n n y.

Podof. zaw. znajduje się w stanie nieczynnym, jeżeli czasowo nie pełni służby czynnej wskutek:

a) własnej prośby o urlop celem odbycia kursu lub praktyki, potrzebnych do uzyskania stanowiska w cywilnej służbie państwowej, samorządowej lub prywatnej,

b) czasowej niezdolności do służby czynnej, stwierdzonej przez komisję rewizyjną,

c) zredukowania etatów,

d) dostania się do niewoli lub zaginięcia na terenie działań wojennych,

e) wyboru do jednej z izb ustawodawczych.

Urlop celem odbycia kursu lub praktyki, potrzebnych do uzyskania stanowiska w cywilnej służbie państwowej, samorządowej lub prywatnej, może być udzielony podof. zaw. jednorazowo w końcowym okresie służby po 5 latach służby zawodowej w wojsku lądowym wzgl. 8 latach służby zawodowej w marynarce wojennej na przeciąg od 3 do 6 miesięcy przez przełożonego o uprawnieniach co najmniej dowódcy pułku.

Urlop może być udzielony na podstawie wiarygodnego zaświadczenia, że odbycie kursu lub praktyki jest konieczne do otrzymania stanowiska i że podof. będzie przyjęty na kurs lub praktykę bez zastrzeżeń, przyczem zaświadczenie musi określać czas trwania kursu lub praktyki.

Podof. zaw., który wykorzystał urlop dla odbycia kursu lub praktyki, nie podlega przymusowemu zwolnieniu ze służby zawodowej, przeciwnie może prosić o pozostawienie w służbie zawodowej na przeciąg dalszych 3 lat, w żadnym jednak wypadku nie może uzyskać ponownie urlopu dla odbycia kursu lub praktyki.

Podof. zaw., znajdujący się w stanie nieczynnym wskutek otrzymania urlopu, nie może być przeniesiony w stan czynny przez czas

trwania urlopu z wyjątkiem mobilizacji lub powołania szeregowych rezerwy do służby czynnej, przyczem przez czas trwania urlopu zachowuje wszystkie uprawnienia stanu czynnego.

Podof. zaw. przenosi w stan nieczynny wskutek otrzymania urlopu przełożony o uprawnieniach dowódcy pułku.

Podof. zaw., który przez więcej niż 6 następujących po sobie miesięcy nie jest w możności pełnić służbę z powodu złego stanu zdrowia, powinien być przedstawiony komisji rewizyjnej, która oznacza termin przebywania podof. w stanie nieczynnym.

Po upływie terminu oznaczonego przez komisję rewizyjną, podof. zaw. powinien być ponownie przedstawiony komisji rewizyjnej, która orzeka, czy może on być przeniesiony do stanu czynnego, czy też ma pozostawać nadal w stanie nieczynnym.

Okres czasu pozostawania podof. zaw. w stanie nieczynnym nie może przekraczać 1 roku bez przerwy lub $1\frac{1}{2}$ roku w przeciągu 6 lat.

Po upływie powyższych terminów podof. zaw. w razie dalszej niezdolności do służby czynnej powinien być przeniesiony w stan spoczynku.

Czas przebyty w stanie nieczynnym wskutek czasowej niezdolności do służby czynnej zalicza się podof. zaw. do czasokresu koniecznego do awansu jedynie w wypadku, jeżeli niezdolność nastąpiła w związku ze służbą wojskową.

Podof. zaw. przenosi w stan nieczynny wskutek czasowej niezdolności do służby czynnej przełożony o uprawnieniach dowódcy pułku.

Podof. zaw., przeniesionemu w stan nieczynny z powodu zredukowania etatów, przysługują wszystkie uprawnienia stanu czynnego w przeciągu $1\frac{1}{2}$ roku.

Po upływie $1\frac{1}{2}$ roku od chwili przeniesienia w stan nieczynny wskutek zredukowania etatów podof. zaw. zostaje przeniesiony:

a) w stan spoczynku, jeżeli odpowiada warunkom, określonym ustawą emerytalną,

b) do rezerwy lub pospolitego ruszenia, jeżeli nie odpowiada wspomnianym warunkom.

W przeciągu $1\frac{1}{2}$ roku pozostawania w stanie nieczynnym wskutek zredukowania etatów podof. zaw. może być przeniesiony w każdej chwili w stan czynny, przyczem czas pozostawania w stanie nieczynnym zalicza się do służby zawodowej i czasokresu koniecznego do awansu, zaś w przeciągu dalszych 3 lat posiada prawo pierwszeństwa w otrzymaniu stanowiska podof. zaw. w posiadanym stopniu w wypadku wolnych etatów.

Przeniesienie podof. zaw. w stan nieczynny wskutek zredukowania etatów zarządza M. S. Wojsk.

Podof. zaw., przeniesionemu w stan nieczynny wskutek dostania się do niewoli lub zaginięcia na terenie działań wojennych, po powrocie i przeprowadzeniu postępowania rehabilitacyjnego zalicza się czas pozostawania w stanie nieczynnym do służby zawodowej i czasokresu, koniecznego do awansu.

Podof. zaw. przenosi w stan nieczynny wskutek dostania się do niewoli lub zaginięcia na terenie działań wojennych po upływie 30 dni od chwili dostania się do niewoli lub zaginięcia przełożony o uprawnieniach co najmniej dowódcy pułku.

Podof. zaw. wybrany do jednej z izb ustawodawczych przeniesiony zostaje w stan nieczynny na czas sprawowania mandatu bez prawa do uposażenia i prawa noszenia munduru.

Podof. zaw., wybrany do jednej z izb ustawodawczych, zwolniony zostaje na czas sprawowania mandatu od wszelkich obowiązków i traci wszelkie uprawnienia, które posiadał jako podof. zaw.

Czasu pozostawania w stanie nieczynnym wskutek wyboru do jednej z izb ustawodawczych nie zalicza się podof. zaw. do czasu służby zawodowej.

Z chwilą wygaśnięcia mandatu podof. zaw. przeniesiony zostaje do stanu czynnego.

Podof. zaw. przenosi w stan nieczynny wskutek wyboru do jednej z izb ustawodawczych przełożony o uprawnieniach co najmniej dowódcy pułku.

Stan spoczynku.

Podof. zaw. znajduje się w stanie spoczynku, jeżeli zwolniony został od pełnienia służby wojskowej na przewidzianym etatowo stanowisku z powodów i na warunkach określonych ustawą emerytalną.

Podof. zaw. powinien być przeniesiony w stan spoczynku z chwilą ukończenia 56 lat życia.

Ponadto podof. zaw. powinien być przeniesiony w stan spoczynku w wypadku przekroczenia terminów pozostawania w stanie nieczynnym wskutek czasowej niezdolności do służby wojskowej, jeżeli orzeczenie komisji rewizyjnej stwierdza dalszą niezdolność do służby wojskowej.

Podof. zaw. przenosi w stan spoczynku przełożony o uprawnieniach co najmniej D. O. K. na wniosek przełożonego o uprawnieniach co najmniej dowódcy pułku.

W razie mobilizacji podof. zaw., przeniesiony w stan spoczynku, może być powołany przez M. S. Wojsk do służby wojskowej do chwili ukończenia 56 lat życia.

Przeniesienie do rezerwy i pospolitego ruszenia.

Podof. zaw., który nie może być przeniesiony w stan spoczynku z powodów i na warunkach określonych ustawą emerytalną, może być przeniesiony do rezerwy lub pospolitego ruszenia:

a) przed upływem terminu, do którego zobowiązał się do służby zawodowej, na własną prośbę, jeżeli zostanie ona uwzględniona w drodze wyjątku przez przełożonego o uprawnieniach co najmniej dowódcy pułku.

b) po upływie terminu, do którego zobowiązał się do służby zawodowej, z urzędu, jeżeli prośba o przedłużenie służby zawodowej nie zostanie uwzględniona przez przełożonego o uprawnieniach co najmniej dowódcy pułku.

Przeniesienie podof. zaw. do rezerwy lub pospolitego ruszenia na własną prośbę może nastąpić:

a) ze względu na stan zdrowia,

b) ze względów rodzinnych i majątkowych.

Ze względu na stan zdrowia przeniesieni być mogą do rezerwy lub pospolitego ruszenia podof. zaw. broni i służb, uznani za zdolnych do służby tylko w pospolitem ruszeniu z bronią lub bez broni.

Ze względów rodzinnych i majątkowych przeniesieni być mogą do rezerwy lub pospolitego ruszenia podof. zaw., którzy udowodnią konieczność przeniesienia z powyższych względów.

Przerwy w służbie zawodowej, która została spowodowana nieprawidłowem i w następstwie unieważnionem przeniesieniem do rezerwy, nie zalicza się do okresu służby zawodowej, przeciwnie okres służby zawodowej winien być przesunięty w ten sposób, by podof. zaw. istotnie przesłużył okres, do którego się zobowiązał.

Podof. zaw., przeniesionych do rezerwy i pospolitego ruszenia, obowiązują wszystkie przepisy, dotyczące szer. rez. i posp. rusz., w szczególności postanowienia o ćwiczeniach wojskowych w rezerwie, które odbywają oni z właściwym rocznikiem z tem jednak, że w tym roku kalendarzowym, w którym zostali przeniesieni do rezerwy, nie będą powoływani na ćwiczenia.

Podof. zaw., przeniesionym do rezerwy lub pospolitego ruszenia, którzy odbyli służbę zawodową przez przeciąg co najmniej 12 lat w wojsku lądowem wzgl. 11 lat w marynarce wojennej, zapewnia

państwo prawo pierwszeństwa w otrzymaniu odpowiadających ich kwalifikacjom stanowisk w cywilnej służbie państwowej lub samorządowej albo w instytucjach przez państwo subwencjonowanych z zaliczeniem czasu służby wojskowej do zaopatrzenia emerytalnego oraz dodatku za wysługę lat, jeżeli dodatki za wysługę lat są dla wspomnianych stanowisk przewidziane.

W związku z powyższem podof. zaw. otrzymują po odbyciu co najmniej 12 wzgl. 11 lat służby zawodowej przy przeniesieniu do rezerwy lub pospolitego ruszenia poświadczenie służby zawodowej, dające im prawo pierwszeństwa w otrzymaniu zapewnionych przez państwo stanowisk.

Poświadczenie służby zawodowej wystawia przełożony, uprawniony do przeniesienia podof. zaw. do rezerwy lub pospolitego ruszenia.

Podof. zaw., przeniesieni do rezerwy lub pospolitego ruszenia wskutek prawomocnego wyroku sądowego lub orzeczenia komisji dyscyplinarnej, nie mogą otrzymać poświadczenia służby zawodowej, dającego im prawo pierwszeństwa w otrzymaniu zapewnionych przez państwo stanowisk.

Sposób nadawania stanowisk podof. zaw., przeniesionym do rezerwy lub w stan spoczynku, określa rozp. Rady Ministrów w Dz. U. R. P. Nr. 115/26 poz. 666 i rozp. M. S. Wojsk. w Dz. Rozk. Nr. 1/29 poz. 6.

Do kwalifikowania podof. zaw. do otrzymania stanowisk powołana jest komisja kwalifikacyjna przy Biurze Pers. M. S. Wojsk., której regulamin zawiera Dz. Rozk. Nr. 31/28 poz. 344.

Zwolnienie ze służby zawodowej.

Podof. zaw. przestaje być podof. zaw. wskutek:

- a) przeniesienia do rezerwy lub pospolitego ruszenia,
- b) prawomocnego wyroku sądowego, orzekającego degradację lub wydalenie z wojska,
- c) orzeczenia komisji dyscyplinarnej, orzekającego degradację w myśl przepisów dyscyplinarnych albo wydanego wskutek dwukrotnej w ciągu 1½ roku w wojsku lądowym wzgl. w ciągu 8 lat w marynarce wojennej ujemnej kwalifikacji, stwierdzającej nienadawanie się do służby zawodowej,
- d) zwolnienia lub wykluczenia od powszechnego obowiązku wojskowego.

W skład komisji dyscyplinarnej wchodzi 1 of. sz., 2 of. mł. i 2 podof.

Komisja dyscyplinarna orzeka zwolnienie ze służby zawodowej wskutek degradacji lub ujemnej kwalifikacji po przeprowadzonym postępowaniu ostrzegawczym.

W wypadku degradacji na mocy prawomocnego wyroku sądowego lub orzeczenia komisji dyscyplinarnej podof. zaw. przeniesiony zostaje do rezerwy lub pospolitego ruszenia z tem, że w razie mobilizacji nie może otrzymać przydziału do formacji, w której został zdegradowany.

Odpowiedzialność karna i dyscyplinarna.

W zakresie odpowiedzialności karnej i dyscyplinarnej podof. zaw. obowiązują zasadniczo przepisy, dotyczące szer. sł. cz.

Udział w działalności politycznej.

Podof. zaw. nie wolno brać udziału w działalności politycznej, ani należeć do stowarzyszeń o celach politycznych, natomiast do czasu wprowadzenia jednolitego ustawodawstwa samorządowego wolno brać udział w wyborach do samorządu na obszarze byłego Królestwa Kongresowego.

Podof. zaw. może należeć do stowarzyszeń, niemających celów politycznych, w myśl przepisów, dotyczących of. zaw.

Wykonywanie zawodów cywilnych.

Podof. zaw. w stanie czynnym nie wolno wykonywać zawodu cywilnego, ani oddawać się jakimkolwiek ubocznym zajęciom.

Podof. zaw. w stanie nieczynnym może wykonywać zawód cywilny za zezwoleniem M. S. Wojsk.

Ograniczenia powyższe nie dotyczą podof. zaw. w stanie spoczynku.

Zawieranie związków małżeńskich.

Na zawarcie związku małżeńskiego podof. zaw. winien uzyskać zezwolenie przełożonego o uprawnieniach co najmniej dowódcy pułku, przyczem zezwolenie nie przesądza, czy do zawarcia związku małżeńskiego nie zachodzą religijne lub ustawowe przeszkody.

Zezwolenie na zawarcie związku małżeńskiego może otrzymać podof. zaw., który ukończył 24 lat życia, odbył 3 lata służby zawodowej i uzyskał rzeczywisty stopień plut. *).

*) Podof. zaw. aeronautyki (personel latający) obowiązują szczególne ograniczenia.

W wyjątkowych wypadkach M. S. Wojsk. (w razie nagłości przełożony o uprawnieniach co najmniej dowódcy pułku) może udzielić zezwolenia na zawarcie związku małżeńskiego mimo braku wymaganych warunków.

Do próby o zezwolenie na zawarcie związku małżeńskiego należy załączyć świadectwo moralności narzeczonej oraz wojskowe świadectwo lekarskie, stwierdzające stan zdrowia podof. zaw. Wytyczne, któremi należy kierować się przy wystawianiu świadectw lekarskich, zawiera Dz. Rozk. Nr. 33/29 poz. 329.

O zawarciu związku małżeńskiego powinien podof. zaw. zameldować najpóźniej do 14 dni w drodze służbowej temu przełożonemu, który udzielił zezwolenia, przedkładając równocześnie wyciąg z metryki ślubu.

Podof. zaw., którzy aspirują do stopnia of., obowiązują w zakresie zawierania związków małżeńskich przepisy, dotyczące of. zaw.

Awanse.

W zakresie awansów podof. zaw. obowiązują zasadniczo przepisy, dotyczące szer. sł. cz. z wyjaśnieniem w Dz. Rozk. Nr. 9/29 poz. 86.

Awanse podof. zaw. na sierż. (równorzędnych) następują po odbyciu 3 lat służby zawodowej i przesłужeniu w stopniu plut. (równorzędnego) co najmniej 12 miesięcy oraz po ukończeniu z pomyslnym wynikiem szkoły podof. zaw. właściwego rodzaju wojska.

Awanse podof. zaw. na st. sierż. (równorzędnych) następują po odbyciu 6 lat służby zawodowej i przesłужeniu w stopniu sierż. (równorzędnego) co najmniej 24 miesięcy.

Awanse podof. zaw. na bosm. floty następują po przesłужeniu w stopniu st. bosm. co najmniej 4 lat oraz po ukończeniu specjalnego kursu.

Degradacja.

Degradacja — patrz „Zwolnienie ze służby zawodowej“.

Urlopy.

W zakresie urlopów podof. zaw. obowiązują zasadniczo przepisy, dotyczące szer. sł. cz.

Urlopy podof. zaw. dzielą się na;

a) okolicznościową,

- b) wypoczynkowe,
- c) lecznicze,
- d) służbowe,
- e) dla odbycia praktyki cywilnej.

Urlopy okolicznościowe przysługują podof. zaw. w wypadkach szczególnie ważnych spraw osobistych, rodzinnych lub majątkowych, przyczem czas trwania urlopów nie może przekraczać 7 dni w roku kalendarzowym.

Niezależnie od powyższego podof. zaw. mogą być udzielane świąteczne urlopy okolicznościowe, których czas trwania każdorazowo określa M. S. Wojsk.

Urlopy okolicznościowe, przekraczające 7 dni w roku kalendarzowym, należy zaliczać na poczet urlopów wypoczynkowych.

Urlopy wypoczynkowe przysługują wszystkim podof. zaw. co-roczenie, przyczem czas trwania urlopów w roku kalendarzowym wynosi:

- a) w pierwszym trzechleciu służby zawodowej do 2 tyg.,
- b) w drugim trzechleciu służby zawodowej do 3 tyg.,
- c) w dalszych trzechleciach służby zawodowej do 4 tyg.

Podof. zaw. aeronautyki (personelowi latającemu) oraz podof. zaw. pełniącym służbę w szczególnie ciężkich warunkach (korp. ochr. pogr.), przysługują urlopy wypoczynkowe bez względu na okres służby zawodowej do 4 tygodni.

Urlopy lecznicze przysługują podof. zaw. w wypadkach złego stanu zdrowia na podstawie orzeczenia lekarskiego, przyczem czas trwania urlopów nie może przekraczać 6 miesięcy w roku kalendarzowym.

Korzystanie z urlopu leczniczego wyklucza możliwość korzystania z urlopu wypoczynkowego w tym samym roku kalendarzowym.

Urlopy służbowe przysługują podof. zaw. w wypadkach przeniesienia służbowego z jednego do drugiego garnizonu celem załatwienia spraw osobistych w związku z przeniesieniem, przyczem czas trwania urlopów wynosi:

- a) dla nieżonatego do 7 dni,
- b) dla żonatego lub wdowca z dziećmi do 14 dni.

Urlopy dla odbycia kursu lub praktyki — patrz., „Stan nieczynny”.

Czas, przebyty przez podof. zaw. na urlopach okolicznościowych, wypoczynkowych i służbowych z zachowaniem uposażenia, nie może przekraczać 6 tygodni w roku kalendarzowym,

Szeregowi uczniowie szkół wojskowych.

Ogólnie.

Szer. ucz. szk. wojsk. staje się ten, kto w myśl ustawy o powszechnym obowiązku wojskowym obowiązany jest do służby wojskowej lub uprawniony do służby wojskowej w charakterze ochotnika i zostanie przyjęty oraz zaliczony do stanu faktycznego szkoły wojskowej jednego z następujących typów:

- a) szkoły przygotowawczej,
- b) szkoły oficerskiej,
- c) szkoły oficerskiej dla podoficerów.

Szer. uczn. szk. wojsk. otrzymują w szkołach przygotowawczych tytuł kdt.-pchor., w szkołach oficerskich i szkole oficerskiej dla podoficerów tytuł pchor.

Warunki przyjęcia do poszczególnych szkół wojskowych, jak też warunki przenoszenia uczniów z jednej do drugiej szkoły określają rozp. M. S. Wojak.

Uczn. szk. wojsk. nie otrzymują stopni szer.

Szer., którzy wstępują do szkół przygotowawczych i oficerskich, jak też podof., którzy wstępują do szkoły oficerskiej dla podoficerów, zachowują posiadane przed wstąpieniem do szkoły stopnie wojskowe i zachowują wszelkie stąd wynikające uprawnienia, jednak podczas pobytu w szkole nie noszą oznak posiadanych stopni, jak również nie korzystają z tytułów według posiadanych stopni.

Pchor. rez., którzy wstępują do szkół oficerskich po ukończeniu szkoły podchorążych rezerwy, nie korzystają podczas pobytu w szkole oficerskiej z tytułu pchor. rez.

Udział w działalności politycznej.

Szer. uczn. szk. wojsk. obowiązują w zakresie udziału w działalności politycznej postanowienia, dotyczące szer. sł. cz.

Szer. ucz. szkoły przygotowawczej i oficerskiej, wybrany na członek izb ustawodawczych, zostaje przeniesiony do rezerwy, przyczem czas pobytu w szkole zalicza mu się na poczet obowiązkowej służby wojskowej.

Szer. taki nie może być powołany do służby czynnej nawet w wypadku mobilizacji do czasu wygaśnięcia mandatu.

Szer. uczn. szkoły oficerskiej dla podoficerów obowiązują w wypadku wyboru na członka izb ustawodawczych postanowienia, do-

tyczące podof. zaw., przyczem czas pobytu w szkole zostaje im zaliczony na poczet zobowiązania do służby zawodowej.

Zawieranie związków małżeńskich.

Szer. uczn. szk. wojsk. nie mogą otrzymać podczas pobytu w szkole zezwolenia na zawarcie związku małżeńskiego.

Odpowiedzialność dyscyplinarna.

Przepisy dyscyplinarne dla szeregowych uczniów szkół wojskowych określa rozp. M. S. Wojsk. w Dz. Rozk. Nr. 9/26 poz. 93.

Obowiązki i prawa.

Obowiązki i prawa szer. uczn. szk. wojsk. z tytułu kształcenia się w szkołach wojskowych określi rozp. M. S. Wojsk.

Absolwenci szkół wojskowych są obowiązani do odśluzenia w wojskowej służbie zawodowej co najmniej trzykrotnego czasu pobytu w szkole wojskowej jako ekwiwalentu za kosztu studjów.

Wymiar i warunki odsluziwania określi dla każdego typu szkół wojskowych rozp. M. S. Wojsk.

Szeregowi uczniowie szkół przygotowawczych i oficerskich.

Szer. uczn. szkół przygotowawczych i oficerskich nie dopełniają podczas pobytu w szkole obowiązku służby czynnej, a czas spędzony w szkołach przygotowawczych i oficerskich nie zalicza się im na poczet uprawnień z tytułu wysługi emerytalnej.

Szer. uczn. szkół przygotowawczych i oficerskich w wypadku opuszczenia szkoły z jakiegokolwiek powodu przed jej ukończeniem względnie przed uzyskaniem stopnia oficerskiego są obowiązani bez względu na wiek i niezależnie od czasu przebytego w szkole do odbycia bezpośrednio po opuszczeniu szkoły ustawowego okresu służby czynnej.

Czas służby czynnej odbytej przez szer. uczn. przed wstąpieniem do szkół wojskowych zalicza się w stosunku dzień za dzień na poczet powyższego obowiązku.

Całkowite lub częściowe zaliczenie czasu pobytu w szkołach przygotowawczych i oficerskich na poczet obowiązkowej służby czynnej może nastąpić w wyjątkowych wypadkach na warunkach, które określi rozp. M. S. Wojsk.

Szer. uczn. szk. wojsk., którzy występują ze szkół przygotowawczych przed ich ukończeniem, tracą tytuł kdt.-pchor., mogą

natomiast otrzymać tytuł pchor. rez., jeżeli w czasie odsługiwania ukończą szkołę podchorążych rezerwy.

Szer. uczn. szk. wojsk., którzy występują ze szkół oficerskich przed ich ukończeniem, mogą otrzymać tytuł pchor. rez.

Sposób odbywania służby wojskowej przez szer., którzy zostali wydaleny lub zwolnieni ze szkół wojskowych, określi rozp. M. S. Wojsk.

Szeregowi uczniowie szkoły oficerskiej dla podoficerów.

Podof. zaw. przechodzi z chwilą przyjęcia do szkoły oficerskiej dla podoficerów z grupy podof. zaw. do grupy szer. uczn. szk. wojsk.

Czas pobytu w szkole nie zalicza mu się na poczet okresu zobowiązania do służby zawodowej, wyjąwszy czas sprawowania mandatu do izb ustawodawczych.

Bieg czasokresu zobowiązania do służby zawodowej przed wstąpieniem do szkoły oficerskiej dla podoficerów ulega przerwie na czas pobytu podof. w szkole, czas pobytu w szkole zalicza się im jednak na poczet ich uprawnień z tytułu uposażeniowej i emerytalnej wysługi lat.

Szer. uczn. szkoły oficerskiej dla podoficerów w wypadku zwolnienia lub wydalenia ze szkoły przed jej ukończeniem lub po jej ukończeniu z wynikiem niepomyślnym zobowiązani są bezpośrednio po opuszczeniu szkoły do odsłużenia w charakterze podof. zaw. pozostałego okresu zobowiązania, złożonego przed wstąpieniem do szkoły.

Częściowe lub całkowite zaliczenie czasu pobytu w szkole oficerskiej dla podoficerów na poczet powyższego zobowiązania może nastąpić w poszczególnych wypadkach z wyjątkowych przyczyn na podstawie decyzji M. S. Wojsk.

Szer. uczn. szkoły oficerskiej dla podoficerów przechodzą z chwilą zwolnienia lub wydalenia ze szkoły przed jej ukończeniem lub po jej ukończeniu z wynikiem niepomyślnym do grupy podof. zaw. w posiadanym poprzednio stopniu, tracąc tytuł pchor.

Uczniowie korpusów kadetów i szkół dla małoletnich.

Do szkół wojskowych zalicza się również korpusy kadetów i szkoły dla małoletnich.

Uczniowie wspomnianych szkół nie są szer. i nie podlegają postanowieniom, dotyczącym szer.

Obowiązki i prawa uczniów korpusów kadetów ustali rozp. M. S. Wojsk w porozumieniu z M. W. R. i O. P.

Obowiązki i prawa uczniów szkół dla małoletnich, jak również uprawnienia z tytułu ich ukończenia określi rozp. M. S. Wojsk.

OFICEROWIE.

Podział oficerów.

Of. może być nieposzlakowany obywatel państwa polskiego, który odpowiada przewidzianym ustawowo warunkom i którego patriotyzm nie ulega żadnej wątpliwości.

Of. dzieli się na of. wojska lądowego i of. marynarki wojennej.

Of. wojska lądowego i marynarki wojennej dzieli się na:

- a) oficerów zawodowych,
- b) oficerów rezerwy,
- c) oficerów pospolitego ruszenia,
- d) oficerów czasu wojny.
- e) oficerów kontraktowych.

Oficerowie zawodowi.

Podział na korpusy osobowe.

Of. zaw. wojska lądowego dzieli się na korpusy osobowe, mianowicie na:

1. korpus oficerów piechoty,
2. „ „ kawalerji,
3. „ „ artylerji,
4. „ „ inżynierji i saperów,
5. „ „ aeronautycznych,
6. „ „ łączności,
7. „ „ kolejowych,
8. „ „ samochodowych,
9. „ „ taborowych,
10. „ „ żandarmerji,
11. „ „ kontrolerów,
12. „ „ sądowych,
13. „ „ sanitarnych,
14. „ „ intendentów,
15. „ „ uzbrojenia,
16. „ „ geografów,
17. „ „ weterynaryjnych,
18. „ „ administracji.

Organizację korpusu of. administracji ustala rozp. M. S. Wojsk. w Dz. Rozk. Nr. 17/28 poz. 199 i Nr. 28/28 poz. 317.

Of. zaw. marynarki wojennej tworzą wspólny korpus of. marynarki wojennej*).

Generałowie i admirałowie tworzą korpus generałów.

Of. poszczególnych korpusów osobowych, powołani do prac Sztabu (Głównego, nie tworzą odrębnego korpusu osobowego.

Wszystkie korpusy osobowe są równorzędne i nie zachodzi między nimi stosunek nadrzędności lub podrzędności.

Przeniesienia.

Przeniesienie of. z jednego do drugiego korpusu osobowego może nastąpić tylko na własną prośbę of. Wyjątek stanowi automatyczne przeniesienie do korpusu gen. w wypadku awansu na gen. Władzom wojskowym przysługuje jednak prawo czasowego przydziału of. do dowolnego rodzaju wojska.

Of., przeniesiony do korpusu of. kontrolerów oraz of. kontroler, awansowany na gen., nie może być przeniesiony w czasie znajdowania się w stanie czynnym lub nieczynnym do innego korpusu osobowego lub użyty w innym rodzaju wojska.

Of. kontroler oraz of. kontroler, awansowany na gen., przeniesiony w stan spoczynku lub do rezerwy, w razie powołania do służby czynnej lub przyjęcia z rezerwy na of. zaw. nie może być użyty w korpusie of. kontrolerów.

Przenoszenie of. do korpusu of. kontrolerów określa rozp. Prez. Rzpl. w Dz. U. R. P. Nr. 76/23 poz. 596.

Warunki konkursu oraz egzamin dla kandydatów na of. kontrolerów określa rozp. M. S. Wojsk. w Dz. Rozk. Nr. 43/24 poz. 322.

Przeniesienie of. z jednej do drugiej jednostki może nastąpić z urzędu lub na własną prośbę of.

Wytyczne przeniesień of. zawiera rozp. M. S. Wojsk w Dz. Rozk. Nr. 1/28 poz. 6, Nr. 11/28 poz. 133 i Nr. 28/28 poz. 316.

Dyscyplinę przeniesień określa rozp. M. S. Wojsk. w Dz. Rozk. Nr. 32/27 poz. 390.

*) Przejściowo of. zaw. marynarki wojennej dzielą się na korpusy osobowe, mianowicie na:

korpus oficerów	morskich.	
"	"	rzeczno-brzegowych.
"	"	technicznych

Kompetencje poszczególnych dowódców w sprawach personalnych oficerów określają zarządzenia M. S. Wojsk. w Dz. Nr. 18/28 poz. 215, Nr. 7/29 poz. 62, Nr. 24/29 poz. 230 i Nr. 3/30 poz. 27.

Stopnie oficerskie.

Istnieją następujące stopnie of.

w wojsku lądowym:

w marynarce wojennej:

oficerowie młodzi

podporucznik,

podporucznik,

porucznik,

porucznik,

kapitan (rotmistrz),

kapitan,

oficerowie sztabowi

major,

komandor-podporucznik,

podpułkownik,

komandor-porucznik,

pułkownik,

komandor,

generałowie

generał brygady,

kontradmiral,

generał dywizji,

wiceadmiral.

generał broni,

marszałek Polski.

Warunki mianowania podporucznikiem.

W wojsku lądowym.

Ppor. w korpusach of. piechoty, kawalerji, artylerji, inżynierji i saperów, aeronautycznych, łączności, kolejowych, samochodowych, taborowych i żandarmerji mianowany zostaje, kto odpowiada warunkom, wymienionym pod A. lub B., mianowicie kto:

A.

1) ukończył korpus kadetów lub szkołę średnią z egzaminem dojrzałości albo złożył egzamin z wykształcenia ogólnego, będący uproszczonym egzaminem dojrzałości,

2) ukończył szkołę podchorążych i odbył 3-miesięczną służbę w jednym z rodzajów broni,

3) otrzymał dyplom z ukończenia szkoły oficerskiej co najmniej o 2-letnim kursie, odbywając w tym czasie 3-miesięczną służbę w jednym z rodzajów broni,

4) posiada kwalifikacje moralne i służbowe bez zarzutu.

B.

1) odbył co najmniej 3 lata służby wojskowej i otrzymał stopień plutonowego.

2) złożył egzamin do szkoły oficerskiej, wykazując wykształcenie ogólne w zakresie co najmniej programu szkoły powszechnej,

3) po ukończeniu 2-letniego kursu w szkole oficerskiej, uwzględniającej w swym programie podniesienie poziomu wykształcenia ogólnego i wojskowego, złożył z pomyślnym wynikiem egzamin na ppor.,

4) posiada kwalifikacje moralne i służbowe bez zarzutu.

Ppor. w korpusach of. sądowych, sanitarnych, uzbrojenia, geografów, weterynaryjnych i administracyjnych mianowany zostaje, kto odpowiada warunkom, wymienionym pod A. lub pod B., mianowicie kto:

A.

1) otrzymał dyplom z ukończenia szkoły akademickiej,

2) ukończył szkołę podchorążych, odbył 3-miesięczną służbę w jednym z rodzajów broni i złożył z pomyślnym wynikiem egzamin na ppor. jednego z rodzajów broni lub uzyskał stopień ppor. rez.,

3) ukończył kurs fachowy w zakresie swej specjalności i złożył z pomyślnym wynikiem egzamin z tego kursu.

4) posiada kwalifikacje moralne i służbowe bez zarzutu.

B.

1) odbył co najmniej 3 lata służby wojskowej i otrzymał stopień plut.,

2) złożył egzamin do szkoły oficerskiej, wykazując wykształcenie ogólne w zakresie co najmniej programu szkoły powszechnej,

3) ukończył szkołę oficerską o kursie co najmniej 2-letnim, uwzględniającą w swym programie podniesienie poziomu wykształcenia ogólnego, wojskowego i fachowego swej specjalności i złożył z pomyślnym wynikiem egzamin z tego kursu,

4) posiada kwalifikacje moralne i służbowe bez zarzutu.

Warunki mianowania ppor. korpusu of. administracji grupy kapelmistrzów określa ust. w Dz. U. R. P. Nr. 86/25 poz. 588.

W marynarce wojennej.

Ppor. w korpusie oficerów marynarki wojennej mianowany zostaje, kto odpowiada warunkom, wymienionym pod A. lub pod B., mianowicie kto:

A.

1) ukończył korpus kadetów lub szkołę średnią z egzaminem dojrzałości lub handlową szkołę morską o uprawnieniach szkoły średniej.

2) ukończył szkołę podchorążych, odbył co najmniej 3-miesięczne pływanie na jednostkach morskich w kampanji czynnej i uzyskał stopień bism.-pchor.,

3) otrzymał dyplom z ukończenia oficerskiej szkoły marynarki wojennej o kursie co najmniej 3-letnim i w tym czasie odbył 9-miesięczne pływanie na jednostkach morskich w kampanji czynnej,

4) posiada kwalifikacje moralne i służbowe bez zarzutu.

B.

1) odbył co najmniej 3 lata służby w marynarce wojennej, w tym czasie 12-miesięczne pływanie na jednostkach morskich w kampanji czynnej i uzyskał stopień bism. mata,

2) złożył egzamin do oficerskiej szkoły marynarki wojennej i uzyskał stopień bism.-pchor.,

3) otrzymał dyplom z ukończenia oficerskiej szkoły marynarki wojennej o kursie co najmniej 3-letnim i w tym czasie odbył 9-miesięczne pływanie na jednostkach morskich w kampanji czynnej.

Dla bism. pchor., którzy ukończyli szkołę akademicką typu fizyczno-matematycznego lub technicznego czas trwania kursu w oficerskiej szkole marynarki wojennej wynosi co najmniej 2 lata pod warunkiem złożenia egzaminu, którego program ustali M. S. Wojak.

Warunki mianowania ppor. podczas wojny określi rozp. Prez. Rzpl.

Ppor. mianowany może być szer. w razie śmierci w związku ze służbą wojskową w wypadku wyjątkowych zasług.

Stany oficera zawodowego.

Of. zaw. może się znajdować:

a) w stanie czynnym,

b) w stanie nieczynnym,

c) w stanie spoczynku,

Stan czynny.

Of. znajduje się w stanie czynnym, gdy pełni służbę na etatowo przewidzianem stanowisku.

Of.-inwalida, zdolny mimo swego inwalidztwa do służby zawodowej, może być zatrzymany w stanie czynnym zależnie od uznania M. S. Wojsk.

Stan nieczynny.

Of. znajduje się w stanie nieczynnym, gdy nie pełni czasowo służby wskutek:

- a) własnej prośby o długoterminowy urlop,
- b) czasowej niezdolności do służby czynnej, stwierdzonej przez komisję rewizyjną,
- c) zredukowania etatów,
- d) dostania się do niewoli lub zaginięcia na terenie działań wojennych,
- e) wyhoru do jednej z izb ustawodawczych.

Ponadto of. marynarki wojennej może być przeniesiony w stan nieczynny celem przejścia do instytucji państwowych lub prywatnych, mających na celu rozwój floty wojennej lub handlowej.

Długoterminowe urlopy mogą być udzielane na przeciąg czasu od 6 miesięcy do 3 lat.

Of., znajdujący się w stanie nieczynnym wskutek długoterminowego urlopu, nie może być przeniesiony w stan czynny bez swej zgody, z wyjątkiem mobilizacji lub zwiększenia etatów.

Czas spędzony w stanie nieczynnym wskutek długoterminowego urlopu wlicza się of. do czasu służby zawodowej jedynie w wyjątkowych wypadkach zależnie od uznania M. S. Wojsk.

Of., który przez więcej niż 6 miesięcy w ciągu jednego roku nie jest w możności pełnić służbę z powodu złego stanu zdrowia, powinien być przedstawiony komisji rewizyjnej, która oznacza termin przebywania of. w stanie nieczynnym.

W ostatnim miesiącu przed upływem terminu, oznaczonego przez komisję rewizyjną, of. powinien być ponownie przedstawiony komisji rewizyjnej, która orzeka, czy może on być przeniesiony do stanu czynnego, czy też ma pozostać nadal w stanie nieczynnym.

Czas pozostawania w stanie nieczynnym wskutek czasowej niezdolności do służby wojskowej nie może przekraczać 3 następujących po sobie lat lub 4 lat w przeciągu 6 lat.

Po upływie powyższych terminów of. w razie dalszej niezdolności do służby czynnej powinien być przeniesiony w stan spoczynku.

Czas pozostawania w stanie nieczynnym wskutek czasowej niezdolności do służby wojskowej zalicza się of. do czasokresu, niezbędnego do awansu jedynie w wypadku, gdy niezdolność wywołana została w związku z pełnieniem służby wojskowej.

Of., przeniesiony w stan nieczynny wskutek zredukowania etatów, przysługują w ciągu 3 lat wszystkie uprawnienia stanu czynnego oraz prawo pierwszeństwa w otrzymaniu stanowiska w posiadanym stopniu w miarę wolnych etatów.

Of., przeniesionemu w stan nieczynny wskutek dostania się do niewoli lub zaginięcia na terenie działań wojennych, zalicza się po powrocie z niewoli i przeprowadzeniu postępowania rehabilitacyjnego cały czas, spędzony w stanie nieczynnym z powodu niewoli, do czasokresu niezbędnego do awansu.

Of., przeniesiony w stan nieczynny wskutek wybrania do jednej z izb ustawodawczych, traci na czas sprawowania mandatu prawo do uposażenia i prawo do noszenia munduru.

Of., wybrany do jednej z izb ustawodawczych, zwolniony zostaje na czas sprawowania mandatu od wszelkiej zależności służbowej i traci wszelkie uprawnienia służbowe w stosunku do innych wojskowych posłów.

Of., przeniesionemu w stan nieczynny wskutek wyboru do jednej z izb ustawodawczych, zalicza się czas sprawowania mandatu do czasokresu, niezbędnego do awansu.

Of. marynarki wojennej, przeniesionemu w stan nieczynny celem przejścia do instytucji, mających na celu rozwój marynarki wojennej lub handlowej, przysługują w ciągu 3 lat uprawnienia stanu czynnego, poczem zostaje on przeniesiony do rezerwy.

Of. w stan nieczynny przenosi M. S. Wojsk.

Stan spoczynku.

Of. znajduje się w stanie spoczynku, gdy został zwolniony od pełnienia służby na przewidzianem etatowo stanowisku z powodów i na warunkach, określonych ustawą emerytalną.

Of. winien być przeniesiony w stan spoczynku z chwilą osiągnięcia następującej granicy wieku:

W wojsku lądowym:

do stopnia mjr. włącznie	ukończonych	53 lat
" " pplk.	"	55 "
" " plk.	"	57 "
" " gen. bryg.	"	59 "
" " gen. dyw. i broni	"	61 "

w marynarce wojennej:

do stopnia kmdr.-ppor. włącznie	ukończonych	45 lat
" " kmdr.-por.	"	50 "
" " kmdr.	"	56 "
" " kontradm.	"	58 "
" " wiceadm.	"	60 "

Of. w stan spoczynku przenosi Prez. Rzpl.

Of. do stopnia gen. bryg. i kontradm. włącznie, przeniesionym w stan spoczynku z powodu osiągnięcia granicy wieku, nadaje Prez. Rzpl. następny stopień oficerski, jako stopień tytularny, jeżeli przeżyli oni w ostatnio posiadanym stopniu co najmniej 2 lata.

Of., przeniesiony w stan spoczynku, może być powołany do służby czynnej:

- a) podczas pokoju na 2 ćwiczenia czterotygodniowe,
- b) w razie mobilizacji na czas potrzeby.

Of., przeniesiony w stan spoczynku, może prosić o przeniesienie go z powrotem w stan czynny, jeżeli:

a) przeniesienie w stan spoczynku nastąpiło na własną prośbę, a of. nie przekroczył granicy wieku i jest według orzeczenia komisji rewizyjnej zdolny do służby wojskowej,

b) przeniesienie w stan spoczynku nastąpiło ze względu na niezdolność do służby wojskowej, a of. w międzyczasie zdolność do służby wojskowej według orzeczenia komisji rewizyjnej odzyskał,

c) będąc powołany do służby czynnej w wypadku mobilizacji awansował, a granica wieku dla stopnia, na który awansował, nie została przekroczona.

Prośba o przeniesienie w stan czynny powinna być wniesiona w wypadkach a) i b) wprost, w wypadku c) w drodze służbowej do M. S. Wojsk.

Przeniesienie do rezerwy i pospolitego ruszenia.

Of. zaw. może być przeniesiony do rezerwy z powodu:

- a) własnej prośby o przeniesienie do rezerwy,

b) dwukrotnie bezpośrednio po sobie następującej ujemnej rocznej kwalifikacji, stwierdzającej nienadawanie się na wyższe stanowisko i orzeczenia komisji, ustanawianej w tym celu corocznie przy M. S. Wojsk. i D. O. K. w myśl rozp. Prez. Rzpl. w Dz. U. R. P. Nr. 55/25 poz. 392 i rozp. M. S. Wojsk. w Dz. Rozk. Nr. 22/25 poz. 234 i Nr. 6/29 poz. 52.

c) stwierdzonej przez komisję rewizyjną utraty zdolności do służby wojskowej.

Of., który nabył prawo do uposażenia emerytalnego, przeniesiony zostaje w powyższych wypadkach w stan spoczynku.

Of. zaw. przeniesiony zostaje do rezerwy z powodu dwukrotnie bezpośrednio po sobie następującej ujemnej rocznej kwalifikacji po przeprowadzeniu postępowania ostrzegawczego.

W razie, jeżeli w rocznej kwalifikacji of. znajduje się chociażby jedna kwalifikacja któregośkolwiek z jego przełożonych, dyskwalifikująca of. do służby zawodowej i stwierdzająca nienadawanie się jego na wyższe stanowisko, M. S. Wojsk. wzgl. D. O. K. wyznacza of. co najmniej w stopniu płk. celem przeprowadzenia badania, czy wydana of. ujemna roczna kwalifikacja jest dostatecznie uzasadniona.

W razie, jeżeli w rocznej kwalifikacji of. znajduje się ujemna kwalifikacja, wydana przez D. O. K., of. co najmniej w stopniu gen. dyw. celem przeprowadzenia badania, czy wydana of. ujemna kwalifikacja jest dostatecznie uzasadniona, wyznacza M. S. Wojsk.

Wyznaczony of. ma obowiązek waszechstronnego zbadania sprawy, przyczem przysługuje mu prawo wglądu do odpowiednich aktów oraz prawo przesłuchania osób, których przesłuchanie uzna za potrzebne, poczem składa pisemny meldunek władzy, która go wyznaczyła.

Jeżeli istnieją podstawy, uzasadniające przypuszczenie, że of. otrzymał ujemną kwalifikację słusznie, władza przełożona przesyła mu ostrzeżenie, że bezpośrednio następująca ujemna roczna kwalifikacja może pociągnąć przeniesienie go do rezerwy względnie w stan spoczynku, poczem składa meldunek M. S. Wojsk.

Jeżeli istnieją podstawy, uzasadniające przypuszczenie, że of. otrzymał ujemną kwalifikację niesłusznie, władza przełożona wzywa przełożonego wzgl. przełożonych, którzy wydali ujemną kwalifikację, do osobistego wyjaśnienia sprawy względnie zarządza ponowne zbadanie sprawy przez of., który przeprowadzał badanie, lub przez innego oficera.

Jeżeli władza przełożona poweźmie ostateczne przekonanie o niesłuszności kwalifikacji, może ona zależnie od charakteru sprawy

załatwić ją w stosunku do przełożonego wzgl. przełożonych, którzy wydali ujemną kwalifikację.

a) w drodze dyscyplinarnej, w którym to wypadku zarządza jednocześnie określenie lub zmianę ujemnej kwalifikacji.

b) w drodze sędowo-karnej wzgl. sędowo-honorowej, w których to wypadkach określenie lub zmiana ujemnej kwalifikacji zostanie uzależniona od wyroku wzgl. orzeczenia sądowego.

Of., który otrzymał ujemną kwalifikację słusznie, winien być przeniesiony niezwłocznie do innej jednostki, niepodlegającej przełożonemu, który wydał ujemną kwalifikację.

Of., który otrzymał ujemną kwalifikację niesłusznie, może być przeniesiony do innej jednostki na własną prośbę.

Powyższe postanowienia o przeniesieniu of. zaw. do rezerwy z powodu ujemnej kwalifikacji nie mają zastosowania do of. sądowych, mianowanych sędziami wojskowymi, oraz of. kontrolerów i of. kontrolerów, awansowanych na gen., których przeniesienie do rezerwy z powodu ujemnej kwalifikacji normują szczególne przepisy.

Of., przeniesionym do rezerwy lub w stan apoczynku, przy równych kwalifikacjach przysługuje prawo pierwszeństwa w otrzymaniu stanowisk w cywilnej służbie państwowej lub samorządowej albo instytucjach subwencjonowanych przez państwo.

Sposób nadawania stanowisk of. zaw., przeniesionym do rezerwy lub w stan apoczynku, określa rozp. Rady Ministrów w Dz. U. R. P. Nr. 116/27 poz. 985 i rozp. M. S. Wojsk w Dz. Rozk. Nr. 1/29 poz. 6.

Do kwalifikowania of. do otrzymania stanowisk powołano komisję kwalifikacyjną przy Biurze Pers. M. S. Wojsk., której regulamin zawiera Dz. Rozk. Nr. 31/28 poz. 343.

Pozbawienie stopnia.

Of. może być pozbawiony stopnia jedynie:

- a) w wypadku utraty obywatelstwa polskiego,
- b) w drodze prawomocnego wyroku sądowego,
- c) w drodze prawomocnego orzeczenia oficerskiego sądu honorowego.

Udział w działalności politycznej.

Of. w stanie czynnym i nieczynnym nie wolno brać udziału w działalności politycznej, ani należeć do stowarzyszeń o celach

politycznych, natomiast do czasu wprowadzenia jednolitego ustawodawstwa samorządowego wolno brać udział w wyborach do samorządu na obszarze b. Królestwa Kongresowego.

Of. w stanie czynnym i nieczynnym nie wolno należeć do stowarzyszeń przyaprobowania wojskowego; w pracach stowarzyszeń przysposobienia wojskowego wspomniani of. mogą brać udział jedynie w charakterze instruktorów.

Of. w stanie czynnym i nieczynnym może należeć do krajowych stowarzyszeń, niemających celów politycznych, za zezwoleniem właściwego D. O. K. wzgl. za zezwoleniem M. S. Wojsk, do zagranicznych stowarzyszeń, niemających celów politycznych, za zezwoleniem M. S. Wojsk.

Of. w stanie czynnym i nieczynnym nie wolno pobierać w jakiegokolwiek formie wynagrodzenia z tytułu pełnienia czynności w wymienionych wyżej stowarzyszeniach.

Należenie of. do stowarzyszeń i związków określa P. S. 325 — 585.

Of. w stanie spoczynku wolno brać udział w działalności politycznej i należeć do stowarzyszeń o celach politycznych oraz stowarzyszeń, niemających celów politycznych, jednak postępowanie ich nie może w żadnym wypadku pozostawać w sprzeczności z wymogami honoru oficerskiego i dobrem sił zbrojnych.

Używanie tytułów naukowych.

Of., który wykaze się osiągnięciem na jednej z wyższych uczelni dyplomem doktora, inżyniera lub magistra, uzyskuje prawo podpisywania się w służbie przynależnym mu tytułem naukowym z chwilą ogłoszenia dyplomu w „Dzienniku Personalnym” lub „Roczniku Oficerskim”.

Wykonywanie zawodów cywilnych.

Of. w stanie czynnym nie wolno wykonywać zawodów cywilnych, trudnić się przemysłem lub handlem i zajmować stanowisk w służbie państwowej. Wyjątek stanowią lekarze, dentyści i lekarze weterynarii, którzy mogą wykonywać praktykę cywilną w myśl szczególnych przepisów.

Of. w stanie czynnym może zarządzać przedsiębiorstwem przemysłowym lub handlowym za zezwoleniem M. S. Wojsk, jedynie w wypadku, gdy przedsiębiorstwo stanowi własność of., jego żony, nieletnich dzieci lub nieletnich powierzonych jego opiece.

Of. w stanie nieczynnym wolno wykonywać zawód cywilny z zezwoleniem M. S. Wojsk.

Ograniczenia powyższe nie dotyczą of. w stanie spoczynku.

Zawieranie związków małżeńskich.

Na zawarcie związku małżeńskiego of. w stanie czynnym i nieczynnym winien uzyskać zezwolenie przełożonego.

Zezwoleń na zawarcie związku małżeńskiego of. w stanie czynnym udzielają:

a) gen., of. szt. oraz of. bez względu na stopień, pełniącymi służbę w M. S. Wojsk. i jednostkach, podlegających bezpośrednio M. S. Wojsk, M. S. Wojsk,

b) of. mł. właściwy D. O. K.

Zezwoleń na zawarcie związku małżeńskiego of. w stanie nieczynnym udzielają władze, wymienione w rozp. M. S. Wojsk. w Dz. Rozk. Nr. 15/28 poz. 181.

Zezwolenie na zawarcie związku małżeńskiego może otrzymać of. pod warunkiem:

a) ukończenia 24 lat życia,

b) w stopniu ppor. i por. posiadania wspólnie z narzeczoną dochodów, odpowiadających co najmniej poborom żonatego kłr. (rtm.).

c) nieposzlakowanej opinii narzeczonej.

Do wydawania orzeczenia w związku z powyższymi warunkami powołane są komisje oficerskie przy władzach wojskowych i formacjach, których skład i tryb urzędowania określa rozporządzenie M. S. Wojsk. w Dz. Rozk. Nr. 29/21 poz. 590, Nr. 7/25 poz. 83 i Nr. 15/27 poz. 160.

Postanowienie o orzeczeniach komisji oficerskich niema zastosowania do gen. i of. na stanowiskach dowódców pułków i stanowiskach równorzędnych.

O zawarciu związku małżeńskiego powinien of. w stanie czynnym i nieczynnym zameldować pisemnie najpóźniej do 14 dni przełożonemu, który udzielił zezwolenia na zawarcie związku małżeńskiego, przedkładając równocześnie wyciąg z metryki ślubu.

Of. w stanie spoczynku nie potrzebuje zezwolenia na zawarcie związku małżeńskiego, jednak o zawarciu związku małżeńskiego powinien donieść pisemnie najpóźniej do 4 tygodni powiatowej komendzie uzupełnień, na której obszarze zamieszkuje, załączając jednocześnie wyciąg z metryki ślubu.

Awanse.

Awansowanie of. zarówno podczas pokoju, jak też podczas wojny następuje o jeden stopień.

Awanse of. poszczególnych korpusów osobowych wojska lądowego i marynarki wojennej z wyjątkiem mianowanych sędziami wojskowymi of. sądowych oraz of. kontrolerów i of. kontrolerów, awansowanych na gen., następują zależnie od stopnia po przesłużeniu w każdym stopniu co najmniej podanej niżej ilości lat i spełnieniu podanych niżej warunków oraz na podstawie odpowiednich kwalifikacji i w miarę wolnych etatów.

a) według starszeństwa,

b) z wyboru, dokonanego przez M. S. Wojsk. na podstawie wniosków położonych.

Awanse na por. następują automatycznie według starszeństwa po przesłużeniu 2 lat w stopniu ppor.

Awanse na kpt. (rtm.) następują po przesłużeniu w stopniu por. co najmniej 4 lat, w tem:

podczas pokoju

$\frac{4}{\pi}$ według starszeństwa,

$\frac{1}{\pi}$ z wyboru,

podczas wojny

$\frac{1}{2}$ według starszeństwa,

$\frac{1}{2}$ z wyboru.

Dla ppor. i por., którzy ukończyli szkołę akademicką i uzyskali odpowiedni dyplom, okres czasu służby w stopniach ppor. i por. wymagany do awansu, skraca się

dla ppor. do 1 roku,

dla por. co najmniej do 2 lat.

Awanse na mjr. i kmdr.-ppor. następują po przesłużeniu w stopniu kpt. (rtm.) co najmniej 4 lat, w tem:

podczas pokoju

$\frac{2}{\pi}$ według starszeństwa,

$\frac{3}{\pi}$ z wyboru,

podczas wojny

$\frac{1}{\pi}$ według starszeństwa,

$\frac{4}{\pi}$ z wyboru.

Awanse na ppłk. i kmdr.-por. następują po przesłużeniu w stopniu mjr. i kmdr.-ppor. co najmniej 3 lat, w tem:

podczas pokoju

$\frac{1}{\pi}$ według starszeństwa,

$\frac{4}{\pi}$ z wyboru.

podczas wojny
tylko z wyboru.

Awanse na płk. i kmr. następują po przesłużeniu w stopniu ppłk. i kmr.-por. co najmniej 4 lat zarówno podczas pokoju, jak też podczas wojny tylko z wyboru.

Awanse na gen. bryg., gen. dyw. i gen. broni oraz na kontradm. i wiceadm. następują po przesłużeniu w poprzednich stopniach co najmniej 3 lat zarówno podczas pokoju, jak też podczas wojny tylko z wyboru.

Stopień marsz. Polski nadaje Prez. Rzpl. za wyjątkowe zasługi w obronie państwa.

Zasady, które dotyczą starszeństwa przy awansach, sposobu przeprowadzania wyboru oraz kwalifikowania of. wojska określa rozp. Prez. Rzpl. w Dz. U. R. P. Nr. 50/23 poz. 352 i Nr. 81/25 poz. 555.

Zasady, które dotyczą starszeństwa przy awansach oraz sposobu przeprowadzenia wyboru na stopnie gen., określa rozporządzenie Prez. Rzpl. w Dz. U. R. P. Nr. 89/23 poz. 699, Nr. 96/24 poz. 894 i Nr. 81/25 poz. 554.

Podczas wojny do czasu służby, wymaganego do awansu na ppor., por., kpt (rtm.), mjr., kmr.-ppor. oraz ppłk. i kmr.-por., czas służby, przebyty na terenie działań wojennych lub na jednostkach pływających w kampanji czynnej, liczy się podwójnie.

Od of. piechoty, kawalerji, artylerji, inżynierji i saperów, aeronautycznych, łączności, kolejowych, samochodowych, taborowych i żandarmerji oprócz podanych wyżej warunków wymagane jest ponadto:

a) do awansów na mjr. ukończenie z pomyślnym wynikiem specjalnego kursu dla of. szt.,

b) do awansów of., powołanych do prac Sztabu Głównego, przesłużenie po każdym awansie przed dalszem pełnieniem powyższej służby 1 roku w linji na stanowiskach, odpowiadających stopniom, na które awansowali,

c) do awansów of. piechoty, kawalerji, artylerji, inżynierji i saperów oraz łączności, nie należących do of., powołanych do prac Sztabu Głównego, rzeczywiste sprawowanie dowództwa przez przeciąg 2 lat na stanowiskach, odpowiadających stopniom, posiadanym, przed awansem.

d) do awansów of. aeronautycznych, kolejowych, samochodowych, taborowych i żandarmerji, nienależących do of., powołanych do prac Sztabu Głównego, rzeczywiste sprawowanie dowództwa.

przez przeciąg 2 lat w sposób, określony rozp. M. S. Wojsk. w Dz. Rozk. Nr. 10/23 poz. 128, Nr. 20/25 poz. 215 i Nr. 17/26 poz. 181.

Pełnienie czynności kwatermistrza, adjutanta oraz dowódcy oddziału i pododdziału sztabowego wzgl. administracyjnego nie może być uznane za rzeczywiste sprawowanie dowództwa.

Awanse mianowanych sędziami wojskowymi of. sądowych następują według starszeństwa po przesłużeniu w każdym stopniu co najmniej podanego wyżej dla każdego stopnia okresu czasu na podstawie odpowiednich kwalifikacji i w miarę wolnych etatów

Awanse of. kontrolerów oraz of. kontrolerów, awansowanych na gen., następują jedynie z wyboru po przesłużeniu w każdym stopniu co najmniej 2 lat na podstawie odpowiednich kwalifikacji i w miarę wolnych etatów.

Zasady, które dotyczą starszeństwa przy awansach, sposobu przeprowadzania wyboru oraz kwalifikowania of. kontrolerów i of. kontrolerów, awansowanych na gen., określa rozp. Prez. Rzpl. w Dz. U. R. P. Nr. 76/23 poz. 596 i rozp. M. S. Wojsk. w Dz. Rozk. Nr. 27/23 poz. 264.

Od of. marynarki wojennej oprócz podanych wyżej warunków wymagane jest ponadto:

a) do awansów na por. odbycie co najmniej 8-miesięcznego pływania na jednostkach morskich w kampanji czynnej,

b) do awansów na kpt. odbycie w stopniu por. co najmniej 12-miesięcznego pływania na jednostkach morskich i flotyllach rzecznych w kampanji czynnej,

c) do awansów na kmdr.-ppor.:

1) sprawowanie w stopniu kpt. na jednostkach pływających w kampanji czynnej co najmniej 4-miesięcznego morskiego dowództwa oraz co najmniej 8-miesięcznego dowództwa jednostką rzeczną lub pełnienie funkcji zastępcy dowódcy wzgl. oddziałowego of. specjalisty przez powyższy okres czasu,

2) złożenie egzaminu, którego program ustala M. S. Wojsk.,

d) do awansów na kmdr.-por. i kmdr. sprawowanie dowództwa nad pływającymi jednostkami i oddziałami marynarki wojennej.

Do of. marynarki wojennej, którzy w stopniu por. lub kpt. przeznaczeni zostali do specjalizowania się w poszczególnych gałęziach nauki i techniki morskiej, nie jest wymagane sprawowanie dowództwa do awansu na kmdr.-ppor. i stopnie wyższe, zaś zamiast egzaminu, wymaganego do awansu na kmdr.-ppor., zalicza się im wykonaną pracę naukową lub obronę opracowanego projektu. Dal-

szy awans of., nieposiadających cenzusu dowodzenia, następuje wyłącznie na stanowiska administracyjno-techniczne.

Zasady, które dotyczą starszeństwa przy awansach, sposobu przeprowadzania wyboru oraz kwalifikowania of. marynarki wojennej, określa rozp. Prez. Rzpl. w Dz. U. R. P. Nr. 3/26 poz. 15.

Sposób obliczania cenzusu pływania i sprawowania dowództwa ustala rozp. M. S. Wojsk. w Dz. Rozk. Nr. 10/26 poz. 101.

M. S. Wojsk. może zwalniać w drodze wyjątku of. inwalidów od zadośćuczynienia powyższym warunkom.

Of. marynarki wojennej posiadają prawo do otrzymania dyplomów oficerów marynarki handlowej, bez składania egzaminów.

W razie śmierci of. w związku ze służbą wojskową, w wypadkach wyjątkowych zasług, of. może być awansowany o jeden stopień.

Of., przeciw którym wdrożono postępowanie dyscyplinarne, sądowno-honorowe lub sądowno-karne, są wyłączeni od prawa do awansu na czas postępowania.

Of., zasądzonym wyrokiem sądowym na karę pozbawienia wolności lub orzeczeniem sądu honorowego na karę zawieszenia w czynnościach, czas trwania kary pozbawienia wolności lub zawieszenia w czynnościach nie wlicza się do okresu czasu, wymaganego do awansu.

Urlopy.

Urlopy of. zaw. dzielą się urlopy długoterminowe i urlopy krótkoterminowe.

Urlopy długoterminowe — patrz „Stan nieczynny”.

Urlopy krótkoterminowe mogą być z zachowaniem uposażenia lub bez uposażenia.

Urlopy krótkoterminowe z zachowaniem uposażenia dzielą się na:

- 1) okolicznościowe,
- 2) wypoczynkowe,
- 3) kuracyjną,
- 4) służbowe.

Urlopy okolicznościowe przysługują of. w wypadkach szczególnie ważnych spraw osobistych, rodzinnych lub majątkowych, przy czym czas trwania urlopów nie może przekraczać 7 dni w każdym poszczególnym wypadku.

Urlopów okolicznościowych udzielają przełożeni o uprawnieniach co najmniej dowódcy pułku.

Urlopy wypoczynkowe przysługują wszystkim of. corocznie, przyczem czas trwania urlopów w roku kalendarzowym wynosi:

a) dla of. młodszych 4 tygodnie.

b) dla of. szt. i gen. 6 tygodni.

W wypadkach wyjątkowych, w uwzględnieniu czasu służby i wartościowej pracy dla dobra służby, mogą również of. mł. na wniosek bezpośredniego przełożonego otrzymać urlopy wypoczynkowe do 6 tygodni.

Of., będący właścicielami gospodarstw rolnych, mogą otrzymać urlopy wypoczynkowe w okresie robót rolnych, jeżeli względy służbowe na to pozwalają.

Przysługujące of. urlopy wypoczynkowe mogą być wykorzystane jednorazowo lub w 2 półroczach, jeżeli na to pozwalają względy służbowe.

Niewykorzystanie urlopu wypoczynkowego w roku kalendarzowym nie uprawnia do wykorzystania go w następnym roku kalendarzowym.

W wypadkach, gdy przełożony ze względów służbowych nie może udzielić urlopu wypoczynkowego w czasie, o który of. prosi, winien określić termin, w którym da of. możliwość wykorzystania urlopu.

Urlopów wypoczynkowych udzielają:

A) W M. S. Wojsk.:

a) wiceministrom, of. na stanowiskach gen. i płk. oraz of. kontrolerom — M. S. Wojsk.,

b) pozostałym of. — przełożeni na stanowiskach gen. (w wydziałach samodzielnym przełożeni na stanowiskach płk.).

B) w jednostkach bezpośrednio podległych M. S. Wojsk.:

a) inspektorom armji, dowódcom okręgów korpusów i oficerom o uprawnieniach co najmniej dowódcy pułku — M. S. Wojsk.,

b) pozostałym oficerom — przełożeni o uprawnieniach co najmniej dowódcy pułku.

C) w jednostkach podległych D. O. K.:

a) of. wchodzącym w skład D. O. K. — D. O. K.,

b) of. szt. — przełożeni o uprawnieniach co najmniej dowódcy dywizji,

c) of. mł. urlopów do 6 tygodni — przełożeni o uprawnieniach co najmniej dowódcy dywizji, urlopów do 4 tygodni — przełożeni o uprawnieniach co najmniej dowódcy pułku.

Urlopy kuracyjne przysługują of. w wypadkach złego stanu zdrowia, przyczem czas trwania urlopów nie może przekraczać 6 miesięcy w ciągu jednego roku, licząc do dnia zachorowania.

Jeżeli zachodzi potrzeba wypoczynku po kuracji, czas niezbędny do wypoczynku zalicza się do urlopu kuracyjnego.

Jeżeli of. korzystał z urlopu kuracyjnego w czasie krótszym, niż czas przysługującego mu urlopu wypoczynkowego, przysługuje mu prawo wykorzystania różnicy czasu między urlopem kuracyjnym i wypoczynkowym.

Urlopów kuracyjnych udzielają na podstawie orzeczenia lekarskiego:

A) of. na stanowiskach co najmniej płk. — M. S. Wojsk.

B) pozostałym of.:

a) na okres do 6 tygodni — przełożeni o uprawnieniach co najmniej dowódcy dywizji,

b) na okres ponad 6 tygodni — przełożeni o uprawnieniach co najmniej D. O. K.

Urlopów kuracyjnych of. pozostającym w stanie chorych w szpitalach wojskowych, bezpośrednio po odbytem leczeniu szpitalnem, udzielają na wniosek komendanta szpitala wojskowego wymienieni wyżej przełożeni.

W wypadku przyznania of. miejsca w sanatorium lub uzdrowisku udzielać należy urlopu wypoczynkowego. Gdyby jednak of. urlop wypoczynkowy wykorzystał, a stan zdrowia jego wymagał leczenia w sanatorium lub uzdrowisku, udzielać mu należy urlopu kuracyjnego.

Wytyczne przy udzielaniu of. urlopów kuracyjnych ustala rozporządzenie M. S. Wojsk. w Dz. Rozk. Nr. 16/27 poz. 183.

Urlopy służbowe przysługują of.:

a) do 2 tygodni w wypadkach przeniesienia służbowego z jednego do drugiego garnizonu celem załatwienia spraw osobistych w związku z przeniesieniem,

b) do 8 tygodni po powrocie z niewoli nieprzyjacielskiej.

Przy przeniesieniu służbowem urlop zostaje of. udzielony z chwilą przeniesienia lub też później w celu dokonania rzeczywistego przesiedlenia się zależnie od względów służbowych.

Po powrocie z niewoli of. przysługuje 8 tygodni urlopu, jeżeli niewola trwała ponad 6 miesięcy, co najmniej 4 tygodnie urlopu, jeżeli niewola trwała mniej niż 6 miesięcy.

Urlopów służbowych udzielają:

a) przy przeniesieniu służbowem — przełożeni o uprawnieniach co najmniej dowódcy pułku,

b) po powrocie z niewoli — D. O. K.

Prawo przedłużenia urlopu przysługuje przełożonemu, który urlopu udzielił.

W szczególnie ważnych wypadkach prawo przedłużenia urlopu przysługuje władzom lokalnym, jednak o czas nie dłuższy, niż 4 dni.

Czas, przebyty przez of. na urloпах okolicznościowych, wypoczynkowych i służbowych z zachowaniem uposażenia w ciągu jednego roku kalendarzowego nie może przekraczać 8 tygodni.

Udzielanie urlopów komendantom, of. i szer. oraz słuchaczom i uczniom szkół i kursów normuje Dz. Rozk. Nr. 40/25 poz. 398 i Nr. 11/26 poz. 108.

Urlopów zagranicznych udziela M. S. Wojsk.

Urlopy krótkoterminowe bez uposażenia mogą otrzymywać of. na własną prośbę tylko w ważnych sprawach osobistych, przyczem czas trwania urlopów nie może przekraczać 6 miesięcy.

Urlopów krótkoterminowych bez uposażenia udzielają:

a) gen. i of. szt. na stanowiskach od dowódców pułków włącznie w górę — M. S. Wojsk.,

b) pozostałym of. — przełożeni o uprawnieniach co najmniej D. O. K.

Czasowe wstrzymanie urlopów zarządzić może M. S. Wojsk. na całym obszarze państwa lub jego części wzgl. w wypadku epidemii chorób zakaźnych D. O. K. na obszarze okręgu korpusu.

Noszenie munduru.

Patrz „Rozdz. XXVIII. Umundurowanie“.

Wyjazdy zagranicę.

Of. nie wolno wyjeżdżać zagranicę bez otrzymania rozkazu lub zezwolenia właściwej władzy wojskowej.

Zezwolenia na wyjazd w sprawach prywatnych udzielają:

a) of. w stanie czynnym i powołanym do służby czynnej (w czasie udzielonego im urlopu) i of. w stanie nieczynnym szef Biura Pers. M. S. Wojsk.,

b) of. w stanie spoczynku i of. rez. właściwy D. O. K.

Of. w stanie czynnym i powołani do służby czynnej oraz of. w stanie nieczynnym wnoszą do M. S. Wojsk. drogą służbową podania, które powinny zawierać: 1) imię i nazwisko, 2) stopień, 3) formację, w której of. pełni służbę (of. w stanie czynnym) względnie miejsce pobytu (of. w stanie nieczynnym), 4) dokąd ma zamiar jechać i na jak długo, 5) cel podróży.

Of. w stanie spoczynku i of. rez. wnoszą podania do D. O. K. przez właściwą powiatową komendę uzupełnić osobiście lub listem poleconym, podając: 1) stopień, 2) imię i nazwisko, 3) rok urodzenia, 4) miejsce faktycznego zamieszkania, 5) możliwie dokładny adres w kraju, do którego wyjeżdżają.

Dokumentem, stwierdzającym prawo of. do wyjazdu zagranicę, jest paszport zagraniczny albo dyplomatyczny lub służbowy, który of. do chwili powrotu do kraju powinien stale posiadać przy sobie.

Of. wyjeżdżający w sprawach służbowych otrzymują paszport dyplomatyczny z M. S. Z. albo paszport służbowy.

Of. wyjeżdżający w sprawach prywatnych załatwiają wszelkie formalności osobiście, wnosząc podania do właściwych władz administracyjnych na podstawie pisemnego zezwolenia kompetentnej władzy wojskowej.

Uzyskanie paszportu ulgowego oraz potrzebnych wiz jest obowiązkiem właściciela paszportu.

Wyjazd swój meldują, podając datę wyjazdu i powrotu:

a) of. w stanie czynnym i powołani do służby czynnej osobiście (wyjątkowo pisemnie) dowódcy formacji,

b) of. w stanie nieczynnym pisemnie M. S. Wojsk.,

c) of. w stanie spoczynku i of. rez. D. O. K. w drodze przez powiatową komendę uzupełnień.

Każdy of. (w stanie czynnym lub nieczynnym) po przybyciu zagranicę obowiązany jest swoje przybycie oraz cel i termin pobytu zagranicą z podaniem adresu w ciągu 24 godzin, zaś swój wyjazd z danego państwa co najmniej na 24 godzin przed wyjazdem z zaznaczeniem, dokąd się udaje, podać do wiadomości szefowi polskiej placówki dyplomatycznej lub konsularnej.

W razie, gdy przy placówce dyplomatycznej urzęduje attaché wojskowy, zawiadomienie to powinno się odbyć za jego pośrednictwem. Jeżeli zaś of. przybywa do miejscowości, w której attaché wojskowy urzęduje, obowiązany jest osobiście się mu meldować.

Gen. zawiadamiają o swem przybyciu zawsze pisemnie. Jeżeli przebywają w charakterze służbowym w miejscowości, w której urzęduje attaché wojskowy, powinien się on osobiście im meldować.

O każdej zmianie adresu zagranicą są of. zobowiązani w przeciągu 24 godzin zawiadamiać szefa polskiej placówki dyplomatycznej lub konsularnej (attaché wojskowego). W ra-

zie podróży celem zwiedzenia danego kraju of. podaje tylko program swej podróży z wykazem miejscowości, które zamierza kolejno zwiedzić.

Of. w stanie spoczynku i of. rez. powinni w terminie do dni 14 zgłosić się u właściwej władzy konsularnej, najbliższej ich miejsca zamieszkania, oraz zawiadomić konsulat o każdej zmianie miejsca pobytu.

Of. znajdujący się zagranicą, zwłaszcza występujący w mundurze lub w inny sposób ujawniający charakter of., powinien z honorem i godnością reprezentować wojsko polskie.

W wypadkach zadrażnienia godności osobistej lub narodowej of. powinien reagować z taktem i stanowczością, lecz bez brutalności i natychmiast meldować o tem służbowo polskiemu attaché wojskowemu, zaś w braku attaché wojskowego w danem państwie przez polską placówkę dyplomatyczną lub konsularną do M. S. Wojsk.

Of., przebywającym zagranicą, nie wolno udawać się na teren manewrów i na linję frontów lub dawnych frontów, zwiedzać zagraniczne instytucje i zakłady wojskowe oraz posługiwać się w tych wypadkach aparatami fotograficznymi bez specjalnego na to zezwolenia odpowiednich władz danego państwa, uzyskanego za pośrednictwem polskiego attaché wojskowego względnie w braku attaché wojskowego za pośrednictwem polskiej placówki dyplomatycznej lub konsularnej.

Of., znajdujący się zagranicą, spełniają rozkazy i wskazówki polskiego attaché wojskowego, który:

1) reguluje udział of. zagranicą w uroczystościach, obchodach i nabożeństwach;

2) wydaje przepisy, normujące życie służbowe i zachowanie się poza służbą of. zagranicą;

3) prowadzi ewidencję of. zagranicą;

4) udziela of., znajdującym się służbowo zagranicą, pomocy i ułatwień w sprawie zakwaterowania i warunków życia;

5) ma nadzór nad przestrzeganiem przez of. zagranicą ogólnych przepisów o dyscyplinie, zachowaniu się i umundurowaniu;

6) pośredniczy w korespondencji służbowej of. zagranicą;

7) pośredniczy we wszelkich sprawach of. z władzami obcego państwa;

8) kontroluje dokumenty of. zagranicą;

9) ma prawo żądać od of. zagranicą wszelkich informacji co do ich działalności na obszarze danego państwa.

Szczegółowe postanowienia o wyjazdach zagranicę zawiera P. S. 325 — 565.

Oficerowie rezerwy.

Podział na korpusy osobowe.

Korpus of. rez. wojska lądowego składa się z of. rez.:

a) piechoty, kawalerji, artylerji, inżynierji i saperów, aeronautycznych, łączności i kolejowych,

b) sanitarnych i weterynaryjnych,

c) samochodowych, taborowych, żandarmerji, sądowych, intendentów, uzbrojenia, geografów i administracji, jeżeli w tych korpusach zawodowo służyli, oraz z of. rez. piechoty, kawalerji, artylerji, inżynierji i saperów, aeronautycznych, łączności i kolejowych, jeżeli będąc przydzieleni podczas wojny do jednego z wymienionych w niniejszym punkcie rodzajów wojska, w nim awansowali.

Of. kontroler oraz of. kontroler, awansowany na gen., przeniesiony do rezerwy, zostaje zaliczony do rezerwy jednego z rodzajów wojska zależnie od posiadanych kwalifikacji.

Korpus of. rez. marynarki wojennej składa się z of. rez. którzy:

a) zawodowo służyli w marynarce wojennej i przeniesieni zostali do rezerwy,

b) zostali mianowani ppor. marynarki wojennej w rezerwie,

c) będąc przydzieleni podczas wojny do marynarki wojennej, w niej awansowali i na własną prośbę zaliczeni zostali do marynarki wojennej.

Warunki mianowania podporucznikiem rezerwy.

Ppor. rez. piechoty, kawalerji, artylerji, inżynierji i saperów, aeronautycznym, łączności oraz kolejowym mianowany zostaje, kto odpowiada warunkom wymienionym pod A. lub B., mianowicie kto:

A.

1) ukończył korpus kadetów lub szkołę średnią z egzaminem dojrzałości albo złożył egzamin z wykształcenia ogólnego, będący uproszczonym egzaminem dojrzałości, albo ukończył 6 klas szkoły średniej, jeżeli obniżenie podanego wyżej poziomu wykształcenia ogólnego zależnie od potrzeb wojska zarządzi M. S. Wojsk.,

2) podczas odbywania skróconej służby wojskowej ukończył z pomyślnym wynikiem 6-miesięczny kurs szkoły podchorążych rezerwy,

3) odbył co najmniej jedno z ćwiczeń wojskowych w rezerwie, który to warunek nie dotyczy tych, którzy w chwili rozpoczęcia służby wojskowej wykazują się przysposobieniem wojskowem w odpowiednim zakresie,

4) posiada kwalifikacje moralne i służbowe bez zarzutu.

B.

1) odbył co najmniej 6-letnią służbę wojskową w charakterze podof. zaw. i uzyskał stopień sierż.,

2) złożył egzamin, wykazujący wykształcenie ogólne co najmniej w zakresie szkoły powszechnej,

3) ukończył z pomyślnym wynikiem 6-miesięczny kurs podchorążych rezerwy,

4) posiada kwalifikacje moralne i służbowe bez zarzutu.

Warunki mianowania ppor. rez. sanitarnym i weterynaryjnym określa rozp. Prez. Rzpl. w Dz. U. R. P. Nr. 106/25 poz. 741.

Warunki mianowania ppor. rez. marynarki wojennej określa rozp. Prez. Rzpl. w Dz. U. R. P. Nr. 25/29 poz. 262.

Ppor. rez. może zostać mianowany każdy szer., posiadający kwalifikacje moralne, za czyn wyjątkowego męstwa na polu bitwy.

Sposób przeprowadzania nominacji ppor. rez. określa rozp. M. S. Wojsk. w Dz. Rozk. Nr. 18/27 poz. 217 i Nr. 7/29 poz. 64.

Pozbawienie stopnia.

Of. rez. może być pozbawiony stopnia jedynie:

a) w wypadku utraty obywatelstwa polskiego,

b) w drodze prawomocnego wyroku sądowego,

c) w drodze prawomocnego orzeczenia oficerskiego sądu honorowego.

Udział w działalności politycznej.

Of. rez. powołany do służby czynnej nie może brać udziału w działalności politycznej, ani należeć do stowarzyszeń o celach politycznych.

Of. rez., wybrany podczas powołania do służby czynnej do jednej z izb ustawodawczych, z chwilą przyjęcia mandatu zostaje przeniesiony z powrotem do rezerwy.

Wykonywanie zawodów cywilnych.

Wykonywanie zawodu cywilnego przez oficerów rezerwy, powołanych do służby czynnej, określi rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej.

Zawieranie związków małżeńskich.

Oficerów rezerwy, powołanych do służby czynnej, obowiązują w zakresie zawierania związków małżeńskich postanowienia, dotyczące oficerów zawodowych.

Awanse.

Oficerowie rezerwy awansują podczas służby w rezerwie do stopnia kapitana (rotmistrza) włącznie.

Oficerowie zawodowi, przeniesieni do rezerwy, zatrzymują posiadane stopnie.

Awanse oficerów rezerwy podczas służby w rezerwie następują po odbyciu podanych niżej ćwiczeń i na podstawie odpowiednich kwalifikacji.

Awanse na poruczników rezerwy następują po odbyciu w stopniu podporucznika rezerwy co najmniej 2 ćwiczeń wojskowych.

Awanse na kapitanów (rtm.) rezerwy następują po odbyciu w stopniu porucznika rezerwy następnych co najmniej 2 ćwiczeń wojskowych i złożeniu egzaminu na kapitana (rotmistrza) rezerwy.

Awanse oficerów rezerwy sanitarnych i weterynaryjnych określa rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej w Dz. U. R. P. Nr. 106/25 poz. 739.

Sposób przeprowadzania awansów oficerów rezerwy określa rozporządzenie Ministra Spraw Wojskowych w Dz. Rozk. Nr. 20/28 poz. 224.

Urlopy.

Oficerów rezerwy, powołanych do służby czynnej, obowiązują w zakresie urlopów postanowienia, dotyczące oficerów zawodowych.

Oficerowie rezerwy, powołani na ćwiczenia wojskowe, mogą otrzymywać urlopy okolicznościowe.

Przejście oficerów rezerwy na oficerów zawodowych.

Oficerowie rezerwy, mianowani w rezerwie piechoty, kawalerji, artylerji, inżynierji i saperów, aeronautyczni, łączności i kolejowi mogą przejść do korpusów oficerów zawodowych piechoty, kawalerji, artylerji, inżynierji i saperów, aeronautycznych, łączności, kolejowych, samochodowych, taborowych i żandarmerji, jeżeli:

a) otrzymali dyplom z ukończenia szkoły oficerskiej o kursie co najmniej 2-letnim,

b) nie przekroczyli 25 lat życia,

c) posiadają kwalifikacje moralne i służbowe bez zarzutu.

Oficer rezerwy, mianowany ppor. w rezerwie za czyn wyjątkowego męstwa na polu bitwy, może przejść do korpusu oficerów zawodowych również w wypadku przekroczenia 25 lat życia.

Oficerowie rezerwy, mianowani w rezerwie piechoty, kawalerji, artylerji, inżynierji i saperów, aeronautyczni, łączności i kolejowi mogą przejść do korpusu oficerów zawodowych sądowych, sanitarnych, intendentów, uzbrojenia, geografów, weterynaryjnych i administracji, jeżeli:

a) spełnili warunki, wymagane do mianowania ppor. zawodowym w tych korpusach.

b) nie przekroczyli 30 lat życia.

Warunki przejścia oficerów rezerwy do korpusu oficerów zawodowych sanitarnych i weterynaryjnych określa rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej w Dz. U. R. P. Nr. 106/25 poz. 740.

Warunki przejścia of. rez. marynarki wojennej do korpusu of. zaw. marynarki wojennej określa rozp. Prez. Rzpl. w Dz. U. R. P. Nr. 25/29 poz. 263.

Starszeństwo i warunki przyjęcia oficerów zawodowych, przeniesionych do rezerwy, ponownie na oficerów zawodowych określa rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej w Dz. U. R. P. Nr. 84/23 poz. 647 i rozporządzenie Ministra Spraw Wojskowych w Dz. Rozk. Nr. 33/23 poz. 425.

Przy przejściu na oficerów zawodowych oficerowie, mianowani w rezerwie, otrzymują starszeństwo, które byłoby im przyznane, gdyby kończyli szkołę oficerską, wymaganą od ofice-

rów zawodowych, jednocześnie ze swymi rówieśnikami ze szkoły oficerskiej.

Oficerowie rezerwy przeniesieni do korpusu oficerów zawodowych, jeżeli w tym korpusie nie awansowali a następnie ponownie zostali przeniesieni do korpusu oficerów rezerwy, otrzymują w tym korpusie starszeństwo i lokatę, któreby mieli, gdyby cały czas pozostawali w korpusie oficerów rezerwy.

Oficerowie pospolitego ruszenia.

Oficerów pospolitego ruszenia, powołanych do służby czynnej, obowiązują zasadniczo wszystkie postanowienia, dotyczące oficerów zawodowych.

Oficerowie czasu wojny.

Osoby zgłaszające się ochotniczo, jeżeli nie są obowiązane do służby wojskowej, oraz osoby powołane do świadczeń wojennych, mogą otrzymać tytuł oficera czasu wojny w stopniach, odpowiadających stanowiskom, na które zależnie od posiadanych kwalifikacji zostały przeznaczone.

Powołanym do świadczeń wojennych osobom stanowiska i stopnie oficerów czasu wojny są nadawane przez M. S. Wojsk. na wnioski właściwych departamentów, przedkładane przez Biuro Pers. M. S. Wojsk.

Zgłaszające się ochotniczo osoby, które pragną otrzymać tytuł oficerów czasu wojny, wnoszą należycie umotywowane podania ze wskazaniem specjalności do Biura Pers. M. S. Wojsk., które w porozumieniu z właściwym departamentem M. S. Wojsk. przedkłada M. S. Wojsk. wniosek co do stanowiska i stopnia, które mogłyby być przyznane wspomnianym osobom.

Obowiązki i uprawnienia oficerów czasu wojny określi rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej.

Oficerowie kontraktowi.

Obywatele państw obcych mogą w wyjątkowych wypadkach pełnić służbę w wojsku polskim kontraktowo za szczególnem zezwoleniem Prezydenta Rzeczypospolitej i po przedstawieniu zgody tych państw, których są obywatelami.

Obywatele państw obcych mogą pełnić służbę w wojsku polskim w charakterze oficerów lub funkcjonariuszów cywilnych.

Kontrakty z obywatelami państw obcych są zawierane indywidualnie.

Warunki kontraktów z obywatelami państw obcych, którzy mają pełnić służbę w charakterze oficerów, winny uwzględniać podporządkowanie ich mocy obowiązujących w wojsku polskiem przepisów honorowych, dyscyplinarnych i karnych oraz przepisom o udziale w działalności politycznej, o wykonywaniu zawodów cywilnych i wyjazdach zagranicę, tudzież regulaminom i instrukcjom.

Warunki kontraktów z obywatelami państw obcych, którzy mają pełnić służbę w charakterze funkcjonarjuszów cywilnych winny uwzględniać podporządkowanie ich mocy postanowień o udziale w działalności politycznej, o wykonywaniu zawodów cywilnych i wyjazdach zagranicę.

Podania obywateli państw obcych o przyjęcie do służby kontraktowej powinny być wnoszone do Biura Pers. M. S. Wojsk., które w porozumieniu z właściwymi departamentami i Dep. Int. M. S. Wojsk. ustala warunki kontraktu i przedkłada M. S. Wojsk. ostateczne wnioski.

Po uzyskaniu na wniosek M. S. Wojsk. zezwolenia Prezydenta Rzeczypospolitej na przyjęcie obywatela państwa obcego do służby kontraktowej, kontrakt z nim podpisuje w imieniu M. S. Wojsk. szef Biura Pers. M. S. Wojsk.

Uzyskanie przez oficera kontraktowego obywatelstwa polskiego powoduje zwolnienie go ze służby kontraktowej i chociaż może stanowić podstawę do przyznania mu charakteru oficera rezerwy, jednak nie przesądza sprawy powołania go do służby czynnej w charakterze oficera rezerwy i przemianowania go na oficera zawodowego.

DUCHOWNI WOJSKOWI.

Podział duchownych wojskowych.

Duchowni wojskowi dzielą się na:

- a) duchownych wyznań katolickich (rzymsko-katolickiego i grecko-katolickiego),
- b) duchownych wyznań ewangelickich (ewangelicko-augsburskiego, ewangelicko-reformowanego i ewangelicko-unijnego),
- c) duchownych wyznania prawosławnego,
- d) duchownych wyznania mojżeszowego.

Stopnie duchownych wojskowych.

Istnieją następujące stopnie duchownych wojskowych:

1. wyznań katolickich:

kapelan (odpowiadający stopniowi kpt.),
starszy kapelan (odpowiadający stopniowi mjr.),
proboszcz (odpowiadający stopniowi ppłk.),
dziekan (odpowiadający stopniowi płk.),
dzikan generalny (odpowiadający stopniowi gen. bryg.),
biskup polowy (odpowiadający stopniowi gen. dyw.),

2. wyznań ewangelickich:

kapelan (odpowiadający stopniowi kpt.),
starszy kapelan (odpowiadający stopniowi mjr.),
proboszcz (odpowiadający stopniowi ppłk.),
senior (odpowiadający stopniowi płk.),

3. wyznania prawosławnego:

kapelan (odpowiadający stopniowi kpt.),
starszy kapelan (odpowiadający stopniowi mjr.),
dziekan (odpowiadający stopniowi ppłk.),
protoprezbiter (odpowiadający stopniowi płk.),

4. wyznania mojżeszowego:

rabin (odpowiadający stopniowi kpt.),
starszy rabin II kl. (odpowiadający stopniowi mjr.),
starszy rabin I kl. (odpowiadający stopniowi ppłk.),
naczelný rabin (odpowiadający stopniowi płk.).

Obowiązki i prawa duchownych wojskowych.

Obowiązki i prawa duchownych wojskowych określa konkordat między Stolicą Apostolską a Rzeczpospolitą Polską (Dz. U. R. P. Nr. 72/25 poz. 501) oraz statut duszpasterstwa wojskowego (Dz. U. R. P. Nr. 124/26 poz. 714), ponadto prawo kanoniczne poszczególnych wyznań.

PRZEPISY DISCYPLINARNE.

Zasady ogólne.

Dyscyplinarnie karze się za:

a) przewinienia przeciwko karności, porządkowi wojskowemu i przepisom służbowym, które nie podpadają pod postanowienia karne obowiązujących ustaw,

b) przestępstwa pospolite i wojskowe, które w wypadkach mniejszej wagi można karać dyscyplinarnie w myśl art. 45 kodeksu karnego wojskowego (patrz — „Rozdz. XIX. Wojskowy kodeks karny”).

Władzy dyscyplinarnej przełożonych wojskowych podlegają:

a) oficerowie i szeregowi służby czynnej,

b) oficerowie i szeregowi rezerwy lub pospolitego ruszenia powołani do służby czynnej względnie na ćwiczenia wojskowe lub zebrania kontrolne,

c) inwalidzi wojskowi umieszczeni w zakładach wojskowych,

d) inne osoby w myśl przepisów dyscyplinarnych.

Władza dyscyplinarna nie jest przywiązana do stopnia, lecz do stanowiska służbowego i musi być wykonywana przez przełożonego osobiście. Władza dyscyplinarna nie przysługuje podoficerom; wyjątek od tej zasady stanowią podoficerowie kominendanci transportów i dowódcy oddziałów wydzielonych, którzy w tym charakterze posiadają prawo karania podwładnych szeregowych karami porządkowymi do trzech dni oraz aresztem lekkim do dwóch dni.

W razie potrzeby przywrócenia karności wojskowej, ujawnienia przestępstwa lub wywołania zgorszenia publicznego, każdy oficer lub podoficer ma prawo i obowiązek przyaresztować niższego żołnierza na własną odpowiedzialność.

Zawieszenie w czynnościach.

Przełożonemu dyscyplinarnemu przysługuje prawo tymczasowego zawieszenia podwładnego w czynnościach służbowych w razie podejrzenia go o takie przestępstwo lub przewinienie, iż dalsze pełnienie przez niego czynności służbowych byłoby przeciwne interesom służby. Prawo zawieszania w czynnościach służbowych przysługuje:

dowódcy kompanji (równorzędnemu) w stosunku do wszystkich szeregowych,

dowódcy pułku (równorzędnemu) w stosunku do oficerów młodszych do dowódcy kompanji (równorzędnych) włącznie.

dowódcy dywizji (równorzędnemu) w stosunku do oficerów, pełniących funkcje dowódcy bataljonu (równorzędnych) włącznie, ministrowi spraw wojskowych w stosunku do wszystkich oficerów.

Równocześnie z zawieszeniem w czynnościach służbowych musi być wszczęte postępowanie dyscyplinarne lub wniesione doniesienie karne.

Postępowanie dyscyplinarne.

Przed nałożeniem kary winny musi być wezwany do raportu karnego lub powinien udzielić wyjaśnień pisemnie względnie drogą protokołu. Dochodzenie nie może trwać więcej niż 48 godzin. Przełożony dyscyplinarny, który nałożył karę, nie może jej cofnąć ani zmienić, może jednak zawiesić jej wykonanie, jeżeli ukarany rokuje poprawę. Termin zawieszenia nie może być dłuższy, jak 3 miesiące.

Wyższy przełożony dyscyplinarny może podwyższyć karę jednak uwzględniając karę nałożoną lub odbytą jako część kary podwyższonej.

Przewinienia, podlegające władzy dyscyplinarnej, ulegają przedawnieniu po upływie 3 miesięcy od dnia ich popełnienia.

Kary dyscyplinarne.

Kary dyscyplinarne dzielą się na kary porządkowe, kary aresztu i kary degradacji.

Względem szeregowców i starszych szeregowców stosuje się:

- a) naganę,
- b) codzienne meldowanie się w oznaczonym ubiorze i oporządzeniu przez przeciąg najwyżej 7 dni,
- c) roboty poza kolejką do 14 dni,
- d) zakaz opuszczania koszar do 28 dni,
- e) areszt lekki do 28 dni,
- f) areszt średni do 21 dni,
- g) areszt ścisły do 14 dni,
- h) degradację do stopnia szeregowca.

Względem podoficerów stosuje się:

- a) naganę,
- b) odebranie prawa przebywania poza koszarami po capstrzyku do 28 dni,
- c) zakaz opuszczania koszar do 28 dni,
- d) areszt lekki do 28 dni,
- e) areszt średni do 21 dni,
- f) degradację do stopnia szeregowca.

Względem oficerów stosuje się:

- a) nagane przy raporcie,
- b) nagane pisemną lub ustną w obecności równych i wyższych stopniem oficerów,
- c) areszt domowy do 28 dni,
- d) obostrzony areszt domowy do 21 dni (tylko względem oficerów młodszych).

Podczas pokoju w warunkach polowych oraz podczas wojny w polu karę aresztu względem szeregowców i starszych szeregowców zastąpić można karą stójki pod karabinem, licząc 1 dzień aresztu lekkiego za 1 godzinę stójki, 1 dzień aresztu średniego za 2 godziny stójki z przerwą godzinną, 1 dzień aresztu ścisłego za 2 godziny stójki w pełnym rynsztunku z przerwą godzinną.

Zakres władzy dyscyplinarnej.

Dowódca	W s t o s u n k u d o:			
	szeregowców	podoficerów	oficerów młodszych	oficerów sztabowych
kompanji (równorzędny)	wszystkie kary porządkowe, areszt lekki do 9 dni, areszt średni do 7 dni, areszt ścisły do 5 dni,	wszystkie kary porządkowe, areszt lekki do 9 dni, areszt średni do 7 dni,	—	—
bataljonu (równorzędny)	wszystkie kary porządkowe, areszt w dwukrotnym wymiarze przysługującym dowódcom kompanji,		nagany, areszt domowy do 9 dni, obostrzony areszt domowy do 7 dni,	—
pułku (równorzędny)	kary porządkowe, areszt lekki do 28 dni, areszt średni do 21 dni, areszt ścisły do 14 dni,	kary porządkowe, areszt lekki do 28 dni, areszt średni do 21 dni, degradacja	nagany, areszt domowy do 28 dni, obostrzony areszt domowy do 21 dni,	nagany, areszt domowy do 9 dni,

Dowódca	W s t o s u n k u d o :			
	szeregowców	podoficerów	oficerów młodszych	oficerów sztabowych
piechoty dywizyjnej (równorzędny)	j a k d o w ó d c a p u ł k u			nagany, areszt domowy do 18 dni (o ile nie są dowódcami pułków),
dywizji (równorzędny)	j a k d o w ó d c a p u ł k u			nagany i areszt domowy do 28 dni. Wobec dowódców pułków (równorzędnych) nagany i areszt domowy do 9 dni. Wobec generałów nagany

Dowódcom okręgów korpusów, inspektorom armji, szefowi Korpusu Kontrolerów, szefowi Sztabu Głównego, wiceministrom, generalnemu inspektorowi sił zbrojnych i ministrowi spraw wojskowych przysługuje w stosunku do podległych im szeregowych i oficerów prawo wymierzania kar do najwyższego wymiaru.

Komendanci garnizonów posiadają zakres władzy dyscyplinarnej o jeden stopień wyższy, niżby im przysługiwał z tytułu zajmowanego stanowiska służbowego. Nie dotyczy to jednak komendantów garnizonów, którzy posiadają uprawnienia dyscyplinarne dowódcy dywizji.

Ogłaszanie kar.

Kary dyscyplinarne szeregowców ogłasza się w rozkazie dziennym.

Kary dyscyplinarne podoficerów podaje się do wiadomości na zbiorce równych i wyższych stopniem podoficerów jednostki przez odczytanie kary z dodatku do rozkazu dziennego.

Kary oficerów ogłasza się w rozkazie oficerskim, który podaje się do wiadomości ukaranemu oraz równym i wyższym stopniem oficerom.

Wykonanie kar.

Areszt lekki odbywa się po skończeniu zajęć dziennych w zamknięciu od wieczornego posiłku do pobudki z zakazem korespondowania bez kontroli i zakazem palenia tytoniu podczas zamknięcia.

Areszt średni odbywa się w zamknięciu celkowym z zakazami, jak przy areszcie lekkim, przyczem ukarani służby nie pełnią.

Areszt ścisły odbywa się w zamknięciu celkowym, podobnie jak areszt średni, przyczem przez czas trwania aresztu ukarani skazani są na twarde łóżce i post o chlebie i wodzie z przerwą co trzeci dzień.

Osadzenie w areszcie średnim i ścisłym muszą poprzedzić oględziny lekarskie.

Degradację podoficerów podczas pokoju poprzedza postępowanie ostrzegawcze.

Areszt domowy odbywa się w mieszkaniu, przyczem ukaranemu wolno opuścić mieszkanie jedynie w celu służbowym, natomiast nie wolno przebywać w kasynie oficerskiej ani przyjmować odwiedzin.

Obostrzony areszt domowy odbywa się w przeznaczonym na ten cel oddzielnym pokoju w budynku wojskowym albo w areszcie oficerskim przy warcie głównej, przyczem ukarani służby nie pełnią.

Wszelkie kary szeregowych i oficerów z wyjątkiem kary nagany ustnej przy raporcie wciąga się do księgi kar.

WOJSKOWY KODEKS KARNY*).

Postanowienia ogólne.

Zakres mocy obowiązującej wojskowego kodeksu karnego.

(Art. 1.) Moc obowiązująca kodeksu rozciąga się na przestępstwa wojskowe, popełnione przez:

- 1) osoby wojskowe, będące w służbie czynnej,
- 2) oficerów i podoficerów zawodowych w stanie nieczynnym,
- 3) inwalidów wojskowych, umieszczonych w zakładach wojskowych,
- 4) osoby, należące do załogi lub wzięte w charakterze służbowym na pokład okrętu wojennego,

(Art. 2.) ponadto na przestępstwa wojskowe, popełnione przez:

- 1) osoby, które przebywają przy jednostce zmobilizowanej lub będącej zagranicą państwa na mocy jakiegokolwiek stosunku służbowego lub umownego,
- 2) osoby należące do załogi lub wzięte w charakterze służbowym na pokład statku, wcielonego czasowo do marynarki wojennej w razie mobilizacji lub wojny,
- 3) jeńców wojennych, pozostających pod nadzorem wojskowym.

(Art. 3.) Moc obowiązująca kodeksu rozciąga się na przestępstwa wojskowe, popełnione przez wojskowych zagranicą,

(Art. 4.) oraz na przestępstwa wojskowe, popełnione na wojskowych państwach sprzymierzonych w czasie pełnienia wspólnej służby w razie poręczonej wzajemności.

(Art. 5.) Moc obowiązująca kodeksu rozciąga się w wypadkach przewidzianych w art. 52, 98 i 110 na przestępstwa wojskowe, popełnione przez oficerów i podoficerów zawodowych w stanie spoczynku,

(Art. 6.) oraz na przestępstwa wojskowe, popełnione przez osoby, uznane za zdolne do służby wojskowej, ochotników, nadkontyngentowych, zwolnionych do rezerwy, tudzież obowiązanych do pospolitego ruszenia w czasie, gdy nie pełnią służby czynnej.

*) Wyciąg z kodeksu karnego wojskowego.

Zakres mocy obowiązującej kodeksu karnego z 1903 r.^{*)}

(Art. 7.) Postanowienia, które według kodeksu karnego z 1903 r. mają ogólne zastosowanie do zbrodni i występków lub pewnego rodzaju zbrodni i występków, stosują się odpowiednio do zbrodni i występków wojskowych, przyczem występkami wojskowymi są także przestępstwa, zagrożone karą aresztu wojskowego.

(Art. 8.) Moc obowiązująca kodeksu karnego z 1903 r. rozciąga się na przestępstwa pospolite, popełnione przez osoby, wyliczone w art. 1 i 2,

(Art. 9.) oraz na zbrodnie i występki pospolite, popełnione przez wojskowych zagranicą.

Kary wojskowe.

(Art. 10.) Karami głównymi, wymierzanymi za przestępstwa wojskowe, są:

- 1) kara śmierci przez rozstrzelanie,
- 2) areszt wojskowy.

Pozatem wymierzane będą kary, przewidziane w kodeksie karnym z 1903 r. (kara śmierci, zamknięcie w ciężkim więzieniu bezterminowem, zamknięcie w ciężkim więzieniu terminowem od 4 lat do 15 lat i od 1 roku do 4 lat, zamknięcie w więzieniu zastępującem dom poprawy od 1 roku do 6 lat, zamknięcie w więzieniu od 2 tygodni do 6 lat i od 2 tygodni do 1 roku, zamknięcie w twierdzy od 2 tygodni do 6 lat, osadzenie w areszcie od 1 dnia do 6 miesięcy, grzywna).

(Art. 12.) Rodzajami aresztu wojskowego są areszt domowy, areszt kajutowy, obostrzony areszt domowy, obostrzony areszt kajutowy, areszt lekki, areszt średni i areszt ścisły.

(Art. 13.) Areszt domowy i kajutowy stosuje się do oficerów, obostrzony areszt domowy i kajutowy, do oficerów młodszych, areszt lekki i średni do szeregowych, areszt ścisły do szeregowców.

(Art. 11.) Karami dodatkowymi na czci dla żołnierzy są:

- 1) wydalenie z wojska lub marynarki dla szeregowych,
- 2) degradacja dla starszych szeregowców i podoficerów.
- 3) wydalenie z wojska lub marynarki i wydalenie z korpusu oficerskiego dla oficerów.

^{*)} Kodeks karny, który obowiązuje na obszarze byłego zaboru rosyjskiego.

(Art. 18.) Wydalenie z wojska lub marynarki szeregowego pociąga za sobą z mocy samego prawa:

- 1) utratę stopnia wojskowego,
- 2) utratę stanowiska służbowego i związanego ze stanowiskiem służbowym uposażenia,
- 3) utratę orderów, odznaczeń i oznak zaszczytnych wraz z przywiazanymi do ich posiadania uprawnieniami,
- 4) trwałą niezdolność do powtórniego wstąpienia do wojska lub marynarki.

(Art. 20.) Degradacja szeregowego pociąga za sobą z mocy samego prawa powrót do stopnia szeregowca.

(Art. 22.) Wydalenie z wojska lub marynarki oficera pociąga za sobą skutki, wskazane w art. 18,

(Art. 23.) a oficera lub podoficera w stanie spoczynku pociąga za sobą z mocy samego prawa skutki, wskazane w art. 18 ust. 1). 3) i 4).

(Art. 25.) Wydalenie z korpusu oficerskiego oficera pociąga za sobą z mocy samego prawa utratę stopnia wojskowego oraz utratę stanowiska służbowego i związanego z niem uposażenia.

(Art. 26.) a oficera w stanie spoczynku pociąga za sobą z mocy samego prawa utratę stopnia wojskowego.

Warunki poczytania i przestępczości czynów.

(Art. 29.) Czynów, spełnionych przez przełożonego w celu obrony przed czynną napaścią podwładnego lub w celu wymuszenia posłuchu dla swych rozkazów w wypadku ostatecznej potrzeby i bezpośrednio grożącego niebezpieczeństwa, nie uważa się za nadużycie władzy służbowej.

Rodzaje winy.

(Art. 30.) Jeżeli naruszono prawo karne przez wykonanie rozkazu w sprawach służbowych, odpowiada za to jedynie przełożony, który wydał rozkaz. Podwładnego, spełniającego rozkaz, spotka jednak kara jako współnika przestępstwa, gdy wydany rozkaz przekroczył albo gdy wiedział o tem, że rozkaz przełożonego dotyczył czynu, którego celem było spełnienie zbrodni lub występku.

(Art. 31.) Naruszenie obowiązku służbowego z bojaźni przed osobistym niebezpieczeństwem karze się tak samo, jak umyślne naruszenie obowiązku służbowego.

(Art. 32.) Kto inną osobę do popełnienia zbrodni wojskowej lub współnictwa w niej bezskutecznie wzywa lub kto wezwa-

nie do popełnienia zbrodni wojkowej przyjmuje oraz kto ofiaruje się do popełnienia zbrodni wojkowej lub współnictwa w niej albo kto zaofiarowanie się do popełnienia zbrodni wojkowej przyjmuje, ulegnie karze więzienia od 3 miesięcy, gdy zbrodnia jest zagrożona karą śmierci lub ciężkiego więzienia bezterminowego, zaś karze więzienia lub twierdzy do 2 lat, gdy zbrodnia jest zagrożona łagodniejszą karą.

Karanie dyscyplinarne.

(Art. 45.) W wypadkach mniejszej wagi można z pominięciem postępowania sądowego karać w drodze dyscyplinarnej za:

I. występki wojskowe, przewidziane

1) w art. 48, 50, 63, 73 cz. 1, 74, 75 cz. 1, 76, 77, 78, 105, 106 cz. 1, 120, 124 cz. 1, 127 cz. 2, 129, 134,

2) w art. 131 w razie lekkiego uszkodzenia ciała,

3) w art. 133, jeżeli winnym jest szeregowy,

4) w art. 99, jeżeli przestępstwo polega na pożyczeniu pieniędzy lub przyjęciu podarunku bez uprzedniej wiedzy wspólnego przełożonego,

5) w art. 121 cz. 1 i 2 za kradzież, przywłaszczenie lub oszustwo, jeżeli przestępstwo zostało popełnione przez szeregowego, wartość mienia skradzionego, przywłaszczonego lub nabytego przez oszukanie lub korzyści osiągniętej przez oszukanie nie przenosi 50 zł., a sprawca nie był jeszcze za kradzież, przywłaszczenie lub oszustwo dyscyplinarnie karany lub przez sąd prawomocnie skazany;

II. wykroczenia, przewidziane w kodeksie karnym z 1903 r., z wyjątkiem wypadków, w których są przewidziane kary dodatkowe;

III. występki przywłaszczenia, kradzieży i oszustwa, przewidziane w kodeksie karnym z 1903 r., jeżeli przestępstwo zostało popełnione przez szeregowego w warunkach, określonych w niniejszym artykule cz. I ust. 5).

Zbrodnie i występki wojskowe.

Narażenie na niebezpieczeństwo państwa lub siły zbrojnej.

(Art. 46.) Żołnierz, który popełni czyn, stanowiący bunt przeciw władzy zwierzchniej lub zdradę stanu lub inne przestępstwo przeciw państwu, ulega karze, przewidzianej w kodeksie karnym z 1903 r.

Kto w polu umyślnie naruszy obowiązek służbowy i tem spowoduje, że przedsięwzięcia nieprzyjacielskie doznają poparcia lub że dla prowadzących wojnę wojsk polskich lub sprzymierzonych powstanie niebezpieczeństwo lub szkoda, będzie karany zamknięciem w ciężkiem więzieniu na czas do 10 lat albo w więzieniu, zastępującem dom poprawy lub twierdzy na czas nie krótszy od 1 roku. Obok twierdzy można orzec degradację.

(Art. 47.) Karze śmierci ulega:

1) dowódca miejsca umocnionego, który odda je nieprzyjacielowi, nie wyczerpawszy wprzód wszystkich środków obrony;

2) dowódca, który zaniedbując stojące do swego rozporządzenia środki obrony, opuści powierzone mu stanowisko lub odda je nieprzyjacielowi;

3) dowódca, który podda się w otwartem polu w razie, jeśli to spowoduje złożenie broni przez podwładne wojska, a on sam nie uczynił wprzód wszystkiego, czego obowiązek odeń wymaga;

4) dowódca, który okręt lub jego załogę odda nieprzyjacielowi, nie uczyniwszy wprzód wszystkiego, czego obowiązek odeń wymaga.

Samowolne oddalenie się i dezercja.

(Art. 48.) Kto się samowolnie oddali ze swej jednostki, opuści swe stanowisko służbowe lub z umysłu zdala od tychże się trzyma albo kto samowolnie przekroczy udzielony mu urlop, będzie karany zamknięciem w więzieniu lub w twierdzy na czas do 6 miesięcy lub aresztem wojskowym.

(Art. 50.) Jeżeli nieobecność trwała dłużej niż 7 dni, w polu dłużej niż 3 dni, wymierzona będzie kara zamknięcia w więzieniu lub w twierdzy na czas do 2 lat.

(Art. 51.) Jeżeli nieobecność w polu trwała dłużej niż 7 dni, wymierzona będzie kara zamknięcia w więzieniu lub w twierdzy na czas nie krótszy od 6 miesięcy.

(Art. 52.) Tej samej karze ulegną osoby, wymienione w art. 5 i 6, które po zarządzeniu mobilizacji nie uczynią zadość powołaniu do służby lub publicznemu wezwaniu do stawienia się w ciągu 3 dni po upływie oznaczonego terminu.

(Art. 53.) Winny samowolnego oddalenia się w zamiarze trwałego uchylecia się od ustawowego lub dobrowolnie przyjętego obowiązku wojskowego ulega karze za dezercję.

(Art. 54.) Za dezercję wymierzona będzie kara zamknięcia w więzieniu na czas od 6 miesięcy do 3 lat. Przy pierwszym powtórzeniu — kara zamknięcia w więzieniu na czas nie krótszy od 1 roku, przy następnem powtórzeniu — kara ciężkiego więzienia do 10 lat.

Usiłowanie ulega karze.

(Art. 55.) Za dezercję w polu wymierzona będzie kara zamknięcia w ciężkim więzieniu do 10 lat lub w więzieniu, zastępującem dom poprawy. W razie powtórzenia, jeżeli poprzednią dezercję popełniono nie w polu, wymierzona będzie kara zamknięcia w ciężkim więzieniu terminowem, jeżeli zaś poprzednią dezercję popełniono w polu kara śmierci lub kara zamknięcia w bezterminowem ciężkim więzieniu, albo ciężkie więzienie terminowe na czas nie krótszy od 10 lat.

(Art. 57.) Dezercję ze stanowiska w obliczu nieprzyjaciela lub z oblężonej twierdzy karze się śmiercią.

Tej samej karze ulega zbieg, który przechodzi do nieprzyjaciela.

(Art. 58.) Obok więzienia za dezercję orzeka się degradację.

(Art. 59.) Jeżeli dezerterski stawia się w przeciągu 6 tygodni, a w polu w przeciągu 1 tygodnia po dokonaniu dezercji, można zmniejszyć karę ciężkiego więzienia, więzienia, zastępującego dom poprawy, lub więzienia, która była wymierzona, do połowy, a w miejsce kary śmierci wymierzyć zamknięcie w ciężkim więzieniu bezterminowem lub w ciężkim więzieniu terminowem. Jednocześnie orzeka się degradację.

(Art. 61.) Kto, otrzymawszy wiarygodną wiadomość o zamiarze dezercji w czasie, kiedy jej udaremnienie jest możliwe, zaniecha donieść o tem w porę swemu przełożonemu, ulega, jeżeli dezercji dokonano, karze więzienia lub twierdzy do 6 miesięcy lub aresztu wojskowego, a jeżeli dezercji dokonano w polu karze zamknięcia w więzieniu lub w twierdzy do 3 lat.

(Art. 62.) Kto umyślnie nakłania drugiego do popełnienia dezercji lub umyślnie dezercję popiera, karany będzie, jeżeli dezercji dokonano, zamknięciem w więzieniu na czas od 6 miesięcy do 3 lat, w polu zamknięciem w ciężkim więzieniu na czas do 10 lat lub zamknięciem w więzieniu, zastępującem dom poprawy.

Usiłowanie ulega karze.

(Art. 63.) Aresztowany, który się sam uwalnia, karany będzie zamknięciem w więzieniu lub w twierdzy na czas do 6 miesięcy lub aresztem wojskowym, jeżeli wyższa kara za dezercję nie ma zastosowania.

(Art. 64.) Oficer, osadzony w areszcie domowym, który samowolnie mieszkanie opuści, karany będzie zamknięciem w więzieniu lub w twierdzy na czas do 6 miesięcy lub aresztem wojskowym, przyczem orzeka się wydalenie z korpusu oficerskiego.

Oficer, osadzony w areszcie domowym, który przyjmuje odwiedziny, karany będzie zamknięciem w więzieniu lub

w twierdzy na czas do 6 miesięcy lub aresztem wojskowym z tem, że w cięższych wypadkach orzeka się wydalenie z korpusu oficerskiego.

Samouszkodzenie i udanie ułomności.

(Art. 65.) Kto umyślnie przez samouszkodzenie się lub w inny sposób spowoduje sam lub przez drugiego swą niezdolność do spełniania ustawowego lub dobrowolnie przyjętego obowiązku wojskowego, karany będzie zamknięciem w więzieniu na czas nie krótszy od 1 roku, przyczem orzeka się degradację.

Usiłowanie ulega karze.

(Art. 66.) Tym samym karom pozbawienia wolności ulega ten, kto na żądanie pozbawia drugiego zdolności do spełniania ustawowego lub dobrowolnie przyjętego obowiązku wojskowego, przyczem można orzec degradację. Jeżeli przestępstwo spełniono po zarządzeniu mobilizacji, wymierzona będzie kara ciężkiego więzienia terminowego na czas do 8 lat.

(Art. 67.) Kto w zamiarze zupełnego lub częściowego uchylenia się od ustawowego lub dobrowolnie przyjętego obowiązku wojskowego użyje środka obliczonego na wprowadzenie w błąd, karany będzie zamknięciem w więzieniu.

Ten sam przepis karny stosuje się do uczestnika.

Tchórzostwo.

(Art. 68.) Kto w potyczce ucieka z tchórzostwa i towarzyszy broni skłania słowami lub znakami do ucieczki, ulega karze śmierci.

(Art. 69.) Karany będzie ciężkiem więzieniem terminowem do 8 lat, kto z tchórzostwa:

1) w czasie wymarszu do walki, w potyczce lub w odwrócenie skrycie pozostaje w tyle poza swą jednostką, chyłkiem się z niej wymyka lub ukrywa, rzuca do ucieczki, odrzuca lub porzuca swą broń lub amunicję, albo czyni swego konia lub swoją broń niezdadnymi do użycia;

2) udaje rannego lub cierpiącego albo przez umyślne upicie się usiłuje uchylić się od walki lub od innej z niebezpieczeństwem dla niego połączonej czynności służbowej w obliczu nieprzyjaciela.

Przestępstwa przeciwko obowiązkom subordynacji wojskowej.

(Art. 73.) Kto w służbie lub w związku z czynnością służbową narusza cześć, należną przełożonemu, w szczególności

głośno się uskarża lub naganie się sprzeciwia, karany będzie zamknięciem w areszcie wojskowym.

Jeżeli naruszenia czci dopuszczono się pod bronią lub wobec zebranych szeregowych, albo jeżeli ono przedstawia się jako groźba, wymierzony będzie areszt średni lub ścisły na czas nie krótszy od 14 dni, albo zamknięcie w więzieniu lub w twierdzy na czas nie dłuższy od 3 lat.

(Art. 74.) Kto na pytanie w sprawach służbowych świadomie powie nieprawdę przełożonemu, karany będzie aresztem wojskowym.

(Art. 75.) Kto obraża przełożonego lub starszego w stopniu służbowym, karany będzie zamknięciem w więzieniu lub w twierdzy na czas nie dłuższy od 2 lat lub aresztem wojskowym, a w razie obrazy w służbie lub w związku z czynnością służbową zamknięciem w więzieniu lub w twierdzy na czas nie dłuższy od 3 lat lub aresztem wojskowym.

(Art. 76.) Nieposłuszeństwo, wynikające z niewykonania, samowolnej zmiany lub przekroczenia rozkazu w sprawach służbowych, karane będzie zamknięciem w więzieniu lub w twierdzy na czas nie dłuższy od 1 roku lub aresztem wojskowym.

(Art. 78.) Kto wyraźnie odmówi posłuszeństwa lub wyrazi swe nieposłuszeństwo przez słowa, gesty lub inne działania, kto wzywa przełożonego do wytłómaczenia się co do otrzymanego odeń rozkazu służbowego lub nagany albo mimo powtórzenia rozkazu służbowego trwa w nieposłuszeństwie, karany będzie średnim lub ścisłym aresztem na czas nie krótszy od 14 dni lub zamknięciem w więzieniu lub w twierdzy na czas nie dłuższy od 3 lat.

(Art. 79.) Jeżeli jeden z czynów, wskazanych w art. 78, spełniono wobec zebranych szeregowych pod bronią lub wbrew rozkazowi stawania pod broń, wymierzona będzie kara zamknięcia w więzieniu lub w twierdzy, w polu — na czas nie krótszy od jednego roku.

(Art. 80.) Kto cokolwiek przedsięwzie, aby zapomocą gwałtu lub groźby przeszkodzić przełożonemu w wykonaniu rozkazu służbowego albo zmusić go do podjęcia lub zaniechania czynności służbowej, karany będzie za taki opór zamknięciem w więzieniu, zastępującem dom poprawy, lub w więzieniu lub w twierdzy na czas nie krótszy od 6 miesięcy.

(Art. 81.) Kto czynnie targnie się na przełożonego lub przedsięwzie czynny nań napad, karany będzie zamknięciem w więzieniu, zastępującem dom poprawy, lub w więzie-

niu lub w twierdzy na czas nie krótszy od 3 lat. Jeżeli czynu dokonano pod bronią, w służbie lub wobec zebranych szeregowych, albo z bronią lub z innem niebezpiecznem narzędziem, wymierzone będzie ciężkie więzienie terminowe na czas nie dłuższy od 8 lat lub kara zamknięcia w więzieniu, zastępującem dom poprawy, na czas nie krótszy od 3 lat.

(Art. 83.) Kto wzywa lub pobudza żołnierza do odmowy posłuszeństwa, do oporu lub do czynnego targnięcia się na przełożonego, ulega karze narówni z podżegaczem, jeśli wezwwanie lub pobudzenie spowodowało przestępstwo lub usiłowanie przestępstwa.

(Art. 84.) Kto wzywa lub pobudza dwu lub więcej żołnierzy do wspólnej odmowy posłuszeństwa, wspólnego oporu lub wspólnego targnięcia się na przełożonego, karany będzie zamknięciem w ciężkiem więzieniu na czas nie dłuższy od 8 lat lub w więzieniu, zastępującem dom poprawy, bez względu na to, czy skutek nastąpił.

(Art. 85.) Kto bez upoważnienia urządza zebrania żołnierzy dla narady nad sprawami lub instytucjami wojskowymi, albo zbiera podpisy w celu wspólnego przedstawienia lub zażalenia odnośnie do tychże spraw lub instytucji, karany będzie zamknięciem w więzieniu lub w twierdzy na czas nie dłuższy od 3 lat lub aresztem wojskowym. Jednocześnie orzec można wydalenie z korpusu oficerskiego.

Biorący udział w tem zebraniu, przedstawieniu lub zażaleniu, karani będą zamknięciem w więzieniu lub w twierdzy na czas nie dłuższy od 6 miesięcy lub aresztem wojskowym.

(Art. 86.) Kto się stara wywołać między towarzyszami broni niezadowolenie ze służby, będzie karany zamknięciem w więzieniu lub w twierdzy na czas nie dłuższy od 3 lat lub aresztem wojskowym.

(Art. 87.) Jeżeli dwie lub więcej osób zmówi się do wspólnej odmowy posłuszeństwa, stawienia oporu lub targnięcia się na przełożonego, ulegną one karze za rokosz. Kara wymierzona będzie wedle przepisu odnoszącego się do czynu, którego spełnienia zmowa dotyczy.

(Art. 88.) Kto otrzyma wiarygodną wiadomość o rokoszu w czasie, gdy można jeszcze zapobiec zamierzcnemu czynowi przestępnemu i zaniecha donieść o tem w porę, będzie karany zamknięciem w więzieniu lub w twierdzy na czas nie dłuższy od 3 lat lub aresztem wojskowym.

(Art. 89.) Biorący udział w rokoszu nie ulegnie karze, jeżeli o nim wtedy doniesie, kiedy władza właściwa nie ma jeszcze o nim wiadomości i jeżeli to uczyni w taki sposób, że można zapobiec zamierzonemu czynowi.

(Art. 90.) Jeżeli dwie lub więcej osób skupia się w zbiegowisko i wspólnymi siłami przedsięwzięcie odmowę posłuszeństwa przełożonemu, opór lub targnięcie się na przełożonego, każdy uczestnik zbiegowiska karany będzie za rozruch wojсковy zamknięciem w ciężkim więzieniu terminowem. w polu ciężkim więzieniem na czas nie krótszy od 8 lat.

(Art. 91.) Przywódcy i podżegacze rozruchu wojkowego tudzież biorący udział w rozruchu wojkowym, którzy się dopuszczają czynnego gwałtu na przełożonym, karani będą zamknięciem w ciężkim więzieniu terminowem na czas nie krótszy od 5 lat lub w ciężkim więzieniu bezterminowem, a jeżeli rozruch popełniono w polu, karą śmierci.

(Art. 92.) Jeżeli rozruch wojkowy popełniono w obecności nieprzyjaciela, karani będą wszyscy współnicy przestępstwa karą śmierci.

(Art. 93.) Biorący udział w rozruchu wojkowym, którzy powrócą do posłuszeństwa, zanim dojdzie do czynnego gwałtu na przełożonym, karani będą zamknięciem w więzieniu lub w twierdzy na czas nie dłuższy od 2 lat, o ile nie są podżegaczami lub przywódcami rozruchu.

(Art. 96.) Kto narusza część należną warcie wojkowej, obraża ją, dopuszcza się wobec niej nieposłuszeństwa lub oporu lub czynnie na nią się targnie, ulegnie karze takiej, jak za czyn spełniony przeciw przełożonemu.

(Art. 97.) Kto wyzwie na pojedynek przełożonego lub starszego stopniem służbowym z powodów służbowych, karany będzie zamknięciem w więzieniu lub w twierdzy na czas nie krótszy od 1 roku, w razie odbycia pojedynku zamknięciem w więzieniu lub w twierdzy na czas nie krótszy od 3 lat. Jednocześnie orzeka się wydalenie z korpusu oficerskiego.

Tej samej karze ulegnie przełożony, który wyzwanie przyjmie lub do pojedynku stanie.

(Art. 98.) Osoby, wymienione w art. 5 i 6, ulegają powyższym karom także wtedy, gdy nie pełnią służby czynnej, jeśli popełnią jedno z powyższych przestępstw w stosunku służbowym z przełożonym lub w mundurze wojkowym. albo jeżeli dopuszczają się nieposłuszeństwa lub oporu przeciw prawnie uzasadnionemu rozkazowi w sprawach służbowych.

Nadużycie władzy służbowej.

(Art. 99.) Kto nadużywa swej władzy służbowej w stosunku do podwładnego do rozkazów lub żądań, niepozostających w żadnym związku ze służbą, lub dla celów prywatnych, również, kto żąda od podwładnego podarunków, pożycza od niego bez uprzedniej wiedzy wspólnego przełożonego pieniądze lub przyjmuje podarunki, albo wogóle kto skłania podwładnego zapomocą swego stanowiska służbowego do zobowiązań dlań niekorzystnych lub mogących wywierać wpływ szkodliwy na wzajemny stosunek służbowy, karany będzie zamknięciem w więzieniu lub w twierdzy na czas nie dłuższy od 2 lat.

W wypadkach cięższych, w szczególności w razie powtórzenia przestępstwa, można orzec wydalenie z korpusu oficerskiego lub degradację.

(Art. 100.) Kto przez nadużycie swej władzy służbowej lub swego stanowiska służbowego umyślnie skłonił podwładnego do spełnienia przestępstwa, karany będzie wedle przepisu, odnoszącego się do czynu, do którego nakłoniono.

(Art. 101.) Kto przez nadużycie swej władzy służbowej lub swego stanowiska służbowego usiłuje skłonić podwładnego do spełnienia czynu, zagrożonego karą, karany będzie zamknięciem w więzieniu lub w twierdzy na czas nie dłuższy od 1 roku lub aresztem wojskowym.

(Art. 102.) Przełożony, który groźbą niekorzystnych następstw lub innemi bezprawnymi środkami usiłuje powstrzymać jednego lub więcej podwładnych od wniesienia lub popierania zażalenia, udaremnia lub usiłuje udaremnić zażalenie, wniesione doń przepisowo, a które jest on obowiązany dalej przedłożyć lub zbadać, karany będzie zamknięciem w więzieniu lub w twierdzy lub aresztem wojskowym. Jednocześnie orzec można wydalenie z korpusu oficerskiego lub degradację.

(Art. 103.) Kto umyślnie przekracza swój zakres prawa karania, w szczególności kto świadomie wymierza niezasłużone lub niedozwolone kary, karany będzie zamknięciem w więzieniu. Jednocześnie orzec można wydalenie z korpusu oficerskiego.

(Art. 104.) Kto z umysłu wywiera bezprawny wpływ na wymiar sprawiedliwości, karany będzie zamknięciem w więzieniu.

(Art. 105.) Kto bez upoważnienia podejmuje czynność, którą można podjąć tylko z mocy prawa rozkazywania lub ka-

rania, karany będzie zamknięciem w więzieniu lub w twierdzy na czas do 1 roku lub aresztem wojskowym.

(Art. 106.) Kto obraża podwładnego lub się z nim niezgodnie z przepisami obchodzi, karany będzie zamknięciem w więzieniu lub w twierdzy na czas do 2 lat lub aresztem wojskowym.

(Art. 107.) Kto z umysłu podwładnego trąca, bije lub w inny sposób wyrządza mu krzywdę na ciele albo na zdrowiu szkodę, karany będzie zamknięciem w więzieniu lub w twierdzy do 3 lat.

(Art. 108.) Jeżeli wskutek czynu nastąpiło bardzo ciężkie lub ciężkie uszkodzenie ciała podwładnego, wymierzona będzie kara zamknięcia w ciężkim więzieniu terminowem na czas nie dłuższy od 5 lat.

Jeżeli bardzo ciężkie lub ciężkie uszkodzenie ciała zamierzono i ono nastąpiło, wymierzona będzie kara zamknięcia w ciężkim więzieniu na czas nie dłuższy od 10 lat.

Jeżeli z uszkodzenia ciała wynika śmierć podwładnego, wymierzona będzie kara zamknięcia w ciężkim więzieniu terminowem.

(Art. 109.) Warta wojskowa, która spełni jedno z przestępstw wojskowych, wskazanych w art. 99 — 101 i 103 — 108, ulega karze takiej, jakiej by uległ przełożony za spełnienie tego czynu.

(Art. 110.) Osoby, wymienione w art. 5 i 6, karane będą według powyższych przepisów także wtedy, gdy nie pełnią służby czynnej, jeżeli popełnią w stosunku służbowym z podwładnymi w mundurze wojskowym jedno z powyższych przestępstw.

Przestępstwa, spełnione w polu na osobach lub mieniu.

(Art. 111.) Kto się w polu samowolnie oddala z jednostki w celu brania zdobyczy lub samowolnie jako zdobycz zabiera rzeczy, które podlegają prawu zdobyczy, karany będzie zamknięciem w więzieniu lub w twierdzy na czas do 3 lat lub aresztem wojskowym. Jednocześnie orzec można degradację.

Tej samej karze ulega ten, kto bezprawnie przywłaszcza sobie zdobycz, którą prawnie osiągnął, a do oddania której jest obowiązany.

(Art. 114.) Winny plądrowania karany będzie zamknięciem w więzieniu i degradacją.

(Art. 115.) Kto złośliwie lub swawolnie spustoszy lub zniszczy cudze rzeczy w polu, karany będzie zamknięciem w więzieniu lub w twierdzy na czas do 2 lat lub aresztem wojskowym, w cięższych wypadkach, jak za płądrowanie.

(Art. 116.) Jeżeli płądrowanie lub czyn równie karalny spełniono zapomocą gwałtu na osobie, wymierzona będzie kara zamknięcia w ciężkim więzieniu na czas do 10 lat. Jeżeli przez gwałt spowodowano ciężkie uszkodzenie ciała, wymierzona będzie kara zamknięcia w ciężkim więzieniu na czas nie krótszy od 10 lat, jeżeli zaś spowodowano śmierć człowieka, kara śmierci.

(Art. 117.) Kto w polu w zamiarze bezprawnego przywłaszczenia sobie zabierze jakikolwiek przedmiot członkowi wojsk polskich lub sprzymierzonych, pozostałemu na placu boju, albo odbierze lub wymusi jakikolwiek przedmiot od chorego lub rannego na placu boju, w marszu, w czasie transportu lub w szpitalu albo od jeńca wojennego, powierzonego jego straży, karany będzie zamknięciem w ciężkim więzieniu na czas do 10 lat.

(Art. 118.) Kto w polu jako maruder ludność miejscową uciska, karany będzie zamknięciem w więzieniu na czas nie krótszy od 6 miesięcy.

Jeżeli czyn spełniło dwie lub więcej osób, które się zmówiły w celu ciągłego uciskania ludności miejscowej, lub jeśli czyn nosi cechy płądrowania albo przestępstwa równie surowo karanego, wówczas będzie karany każdy z biorących w niem udział, zamknięciem w ciężkim więzieniu terminowem na czas do 10 lat.

Inne przestępstwa przeciw własności.

(Art. 120.) Kto umyślnie i bezprawnie uszkodzi, niszczy lub porzuca służbowy przedmiot, karany będzie zamknięciem w więzieniu lub w twierdzy na czas do 2 lat lub aresztem wojskowym. Jednocześnie orzec można degradację.

(Art. 121.) Kto podczas służby lub z naruszeniem wojskowego stosunku służbowego dopuści się kradzieży albo przywłaszczenia przedmiotów dostępnych albo powierzonych mu z powodu służby lub swego stanowiska służbowego, albo kto wśród tych warunków dopuści się oszustwa, karany będzie aresztem średnim lub ścisłym na czas nie krótszy od 14 dni albo zamknięciem w więzieniu.

Naruszenie obowiązków służbowych.

(Art. 122.) Kto umyślnie wystawia nieprawdziwe poświadczenie służbowe lub zdaje niezgodne z prawdą raporty, meldunki albo sprawozdania służbowe lub je świadomie dalej przedkłada, karany będzie więzieniem na czas od 6 miesięcy do 3 lat i degradacją.

(Art. 123.) Kto za czyn, stanowiący naruszenie obowiązku służbowego, przyjmie, żąda lub pozwala sobie przyrzec podarunek lub inne korzyści, karany będzie za łapownictwo zamknięciem w ciężkim więzieniu do 5 lat. Jednocześnie można orzec degradację.

(Art. 124.) Kto jako dowódca warty wojskowej lub jednostki przeznaczonej do wykonania pewnego zlecenia, albo jako rozprawdzający lub wartownik, z własnej winy stanie się niezdolnym do spełnienia służby, lub samowolnie stanowisko lub posterunek opuści, albo wogóle postępuje wbrew danym mu przepisom o tej służbie, karany będzie średnim lub ścisłym aresztem na czas nie krótszy od 14 dni, w polu na czas nie krótszy od 3 tygodni, albo zamknięciem w więzieniu lub w twierdzy do 2 lat.

(Art. 125.) Kto przez niedbalstwo w pełnieniu swej służby spowoduje znaczne uszkodzenie okrętu lub samolotu, karany będzie zamknięciem w więzieniu lub w twierdzy na czas do 2 lat lub aresztem wojskowym. Jednocześnie orzec można wydalenie z korpusu oficerskiego.

(Art. 126.) Kto jako dowódca warty wojskowej lub jednostki, przeznaczonej do wykonania pewnego zlecenia albo jako wartownik świadomie dopuści się spełnienia przestępstwa, któremu mógł i był służbowo obowiązany przeszkodzić, ulegnie takiej karze, jak gdyby sam spełnił przestępstwo.

(Art. 127.) Kto umyślnie pozwala uciec aresztowanemu, powierzonemu jego dozorowi, konwojowi lub straży albo z umysłu uwolnienie tegoż skutecznym lub je wesprze, również kto umyślnie nie dokona aresztowania, nakazanego mu przez przełożonego lub należącego do jego obowiązku służbowego, karany będzie średnim lub ścisłym aresztem na czas nie krótszy od 14 dni albo zamknięciem w więzieniu lub w twierdzy.

Jeżeli ucieczkę aresztowanego udogodniono lub ułatwiono tylko przez niedbalstwo albo jeżeli aresztowanie nie doszło do skutku tylko z powodu niedbalstwa, wymierzona będzie kara zamknięcia w więzieniu lub w twierdzy na czas do 6 miesięcy lub kara aresztu wojskowego.

Inne przestępstwa przeciw porządkowi wojskowemu.

(Art. 129.) Kto bez pozwolenia opuści wartę lub swe miejsce przy jednostce, przeznaczonej do wykonania pewnego zlecenia, albo podczas marszu, karany będzie aresztem wojskowym. W polu wymierzony będzie areszt średni lub ścisły albo kara zamknięcia w więzieniu lub w twierdzy na czas do 6 miesięcy.

(Art. 130.) Kto z własnej winy zaniedba dozoru nad swymi podwładnymi, do którego jest obowiązany, albo kto umyślnie zaniecha obowiązkowego doniesienia lub ścigania przestępstw swych podwładnych, karany będzie zamknięciem w więzieniu lub w twierdzy na czas do 6 miesięcy lub aresztem wojskowym. Jednocześnie co do oficerów orzec można wydalenie z korpusu oficerskiego.

(Art. 131.) Kto przez nieostrożne obchodzenie się z bronią lub amunicją uszkodzi człowieka na ciele, karany będzie zamknięciem w więzieniu lub w twierdzy na czas do 3 lat lub aresztem wojskowym, a w razie spowodowania śmierci człowieka zamknięciem w więzieniu lub w twierdzy.

(Art. 132.) Kto bezprawnie użyje broni, przeznaczonej do służby, lub wezwie podwładnego do bezprawnego użycia takiej broni, karany będzie zamknięciem w więzieniu lub w twierdzy na czas do 1 roku.

(Art. 133.) Kto ożeni się bez wymaganego zezwolenia służbowego, karany będzie zamknięciem w twierdzy na czas do 3 miesięcy. Jednocześnie orzec można wydalenie z korpusu oficerskiego.

(Art. 134.) Kto w służbie lub po wyznaczeniu do służby, wskutek upicia się, stanie się niezdolnym do spełniania swych obowiązków służbowych, karany będzie aresztem średnim lub ścisłym albo zamknięciem w więzieniu lub w twierdzy na czas do 1 roku. Jednocześnie orzec można wydalenie z korpusu oficerskiego.

(Art. 135.) Kto w złej wierze wniesie zażalenie, oparte na nieprawdziwych twierdzeniach, karany będzie zamknięciem w więzieniu lub w twierdzy na czas do 1 roku lub aresztem wojskowym.

Kto ponownie i lekkomyślnie wnosi zażalenie, oparte na nieprawdziwych twierdzeniach, lub wniesie zażalenie z pominięciem przepisanej drogi służbowej, karany będzie aresztem wojskowym.

Przestępstwa jeńców wojennych.

(Art. 136.) Do przestępstw jeńców wojennych stosuje się odpowiednie przepisy niniejszego kodeksu w miarę ich stopnia wojskowego.

(Art. 137.) Jeniec wojenny, który ucieka, łamiąc słowo honoru, lub po uwolnieniu na słowo honoru łamie je, karany będzie śmiercią.

Tej samej karze ulega, kto po uwolnieniu z niewoli pod pewnemi warunkami przed końcem wojny, tych warunków nie dotrzyma.

KODEKS HONOROWY*).

Zdolność honorowa.

Sprawą honorową jest dochodzenie zadośćuczynienia za obrazę, wyrządzoną honorowi jednej strony, na drugiej stronie, która obrazę wyrządziła, w drodze rokowań między sekundantami obu stron.

W sprawie honorowej stronami, zastępcami, sekundantami, sędziami i t. d. mogą być wyłącznie osoby zdolne honorowo.

Człowiekiem zdolnym honorowo jest każdy mężczyzna stanu świeckiego, który uznaje sposób załatwiania zatargów honorowych w drodze sprawy honorowej, a który 1) przekroczył 21 rok życia albo uzyskał świadectwo dojrzałości lub stopień oficerski, 2) nie został uznany za niezdolnego honorowo wyrokiem sądu honorowego, 3) nie był karany sądownie za przestępstwa hańbiące, 4) rozporządza pełnią władz umysłowych.

Osoby stanu duchownego i kobiety nie posiadają zdolności honorowej.

O zdolności honorowej może wyrokować wyłącznie sąd honorowy.

Obraza.

Istnieją trzy stopnie obrazy.

Obrazą pierwszego stopnia jest uchybienie czyjejś godności osobistej przez lekceważące wyrażenie.

Obrazą drugiego stopnia jest uwłasczenie czyjejś godności osobistej przez pogardliwe lub obelżywe wyrażenie.

Obrazą trzeciego stopnia jest bądź znieważenie czyjejś godności osobistej przez uderzenie lub hańbiące posądzenie, bądź obraza narodu, rodziny lub kobiety.

Rozgłaszanie nieprawdziwych lub obrażających wieści jest również obrazą jednego z powyższych stopni.

Stopień obrazy ustalają sekundanci wzgl. sędzia rozjemczy.

Przy obrazach obustronnych prawa obrazonego przysługują temu, kto został ciężiej obrażony, przy obrazach obustronnych w równym stopniu prawa obrazonego przysługują temu, kto został pierwszy obrażony.

Przy obrazie drukiem odpowiada autor, jeżeli jednak autor jest nieznan lub niezdolny honorowo, odpowiada redaktor odpowiedzialny

*) Wyciąg z kodeksu honorowego Tad. Zamoyskiego i Eug. Krzemienieckiego.

Rzeczowa krytyka oraz urzędowe wystąpienia nie mogą być powodem sprawy honorowej.

W wypadku obrazy osoby urzędowej podczas pełnienia obowiązków służbowych oraz obrazy bez powodu obrażony nie jest obowiązany do żądania zadośćuczynienia honorowego, lecz może skierować sprawę na drogę sądową*).

Przedmiotem postępowania honorowego nie może być 1) obraza, popełniona przez męża, który znieważa uwodziciela żony, 2) obraza, popełniona wskutek prowokacji za odmówienie pożyczki, 3) obraza, za którą zostało udzielone zadośćuczynienie, 4) obraza między krewnymi pierwszego stopnia, 5) obraza, popełniona przez człowieka niezdolnego honorowo, pijanego lub awanturnika.

W powyższych wypadkach sprawę należy skierować na drogę sądową.

Prawa obrażonego mogą być przelane 1) na syna, jeżeli obrażony przekroczył 55 rok życia lub jest niezdolny do władania bronią, 2) na najbliższego krewnego, jeżeli obrażony nie ma syna lub nie osiągnął jeszcze ze względu na wiek zdolności honorowej, 3) na przyjaciela, jeżeli obrażony nie osiągnął jeszcze ze względu na wiek zdolności honorowej lub jest niezdolny do władania bronią.

Prawa obrażonego zostają przelane 1) w razie nieobecności obrażonego na syna, najbliższego krewnego lub przyjaciela, 2) w razie obrazy kobiety na najbliższego krewnego (mąż, narzeczoną, brat i t. d.), towarzyszącego w chwili obrazy mężczyznę lub tego, kto pierwszy stanął w jej obronie.

Zadośćuczynienia honorowego w imieniu zmarłego może żądać każdy człowiek zdolny honorowo.

Obowiązek zadośćuczynienia honorowego nie może być na nikogo przelany z wyjątkiem wypadku, gdy obrażającą jest kobieta, a obrażony żąda zadośćuczynienia, w którym to wypadku obowiązek zadośćuczynienia zostaje przelany na najbliższego krewnego lub towarzyszącego jej w chwili obrazy mężczyznę.

Obrażonemu przysługuje prawo wyboru broni, ponadto przy obrazie trzeciego stopnia prawo ustalenia warunków pojedynku i w pojedynku na pistolety prawo pierwszego strzału.

Rokowania sekundantów i pojedynków powinny się odbyć w miejscu zamieszkania obrażonego.

*) Postępowanie w wypadku zniewagi władz wojskowych lub osób wojskowych określa Dz. Rozk. Nr. 23/28 poz. 268.

Wyzwanie.

Żądanie zadośćuczynienia honorowego następuje w drodze wyzwania.

Wyzwanie i przyjęcie wyzwania powinno nastąpić w ciągu 24 godzin, a może nastąpić w szczególnych okolicznościach w ciągu 48 godzin od chwili obrazy wzgl. od chwili dojścia obrazy do wiadomości obrażonego.

Po upływie 48 godzin wyzwanie należy odrzucić, jeżeli szczególne okoliczności nie usprawiedliwiają zwłoki.

W wypadku, gdy obraza nie może być przedmiotem postępowania honorowego, należy wyzwanie przyjąć, a odmowę zadośćuczynienia honorowego podać do wiadomości obrażonemu za pośrednictwem sekundantów obu stron.

Wątpliwości, wynikające z przekroczenia terminu wyzwania lub odmowy zadośćuczynienia honorowego, rozstrzyga sąd honorowy.

Wyzwanie należy skutecznić:

a) osobiście przez wymianę biletów wizytowych, jeżeli nastąpiło ono natychmiast po obrazie,

b) za pośrednictwem sekundantów, jeżeli nie nastąpiło ono natychmiast po obrazie oraz w wypadku obrazy zaocznej.

W razie niemożności mianowania sekundantów w ciągu 24 godzin od chwili obrazy wyzwanie należy skutecznić listownie.

Prośbę o mianowanie sekundantów wyzywanego należy przesłać za pośrednictwem sekundantów wyzywającego.

Sekundanci wyzywającego powinni przybyć do mieszkania wyzywanego w ciągu 24 godzin od chwili obrazy z tem, że w razie niezastania wyzywanego w domu pozostawiają bilety wizytowe z adresami oraz zawiadomieniem o celu przybycia i podaniem godziny ponownego przybycia.

W razie trzykrotnego niezastania wyzywanego w domu sekundanci mogą to uważać za odmowę zadośćuczynienia honorowego bez powodu, załatwiając sprawę spisaniem protokołu jednostronnego.

Wyzywany, otrzymawszy zawiadomienie sekundantów wyzywającego, powinien ich oczekiwać w podanej przez nich godzinie wzgl. w razie konieczności opuszczenia mieszkania pozostawić list z przeproszeniem za nieobecność i podaniem godziny, kiedy sekundanci wyzywającego mogą przybyć.

Po przybyciu sekundantów wyzywającego należy przyjąć prośbę o mianowanie sekundantów, przyczem należy zasięgnąć informacji, dokąd sekundanci wyzywanego mają się zgłosić.

W rzeczowe dyskusje wdawać się nie wolno.

Wyzywanego, który w ciągu 24 godzin wzgl. 48 godzin od chwili porozumienia się z sekundantami wyzywającego nie mianuje i nie skieruje do nich bez powodu sekundantów, można wzgl. należy uważać za odmawiającego zadośćuczynienia honorowego bez powodu.

Zadośćuczynienie honorowe.

Załatwienie sprawy honorowej następuje przez:

- 1) zadośćuczynienie honorowe, mianowicie zaprzeczenie chęci obrazy, odwołanie obrazy, przeproszenie lub pojedynyk,
- 2) protokół jednostronny,
- 3) skierowanie sprawy na drogę sądową w wypadkach przewidzianych kodeksem honorowym.

W razie obrazy trzeciego stopnia zadośćuczynieniem honorowym może być tylko pojedynyk.

Jeżeli 1) obrażający odmówi zadośćuczynienia honorowego bez powodu, 2) obrażony nie żąda zadośćuczynienia honorowego, 3) jedna ze stron odpowiada odmownie na żądanie zwołania sądu honorowego, 4) jedna ze stron nie staje na polu walki w oznaczonym przez sekundantów terminie, 5) rokowania zostają zerwane bez powodu, obowiązkiem sekundantów jest spisanie protokołu jednostronnego, który należy doręczyć drugiej stronie w ciągu 48 godzin od chwili spisania.

Jeżeli strona, przeciw której protokół jednostronny spisano, nie odpowie wyzwaniem sekundantów, podpisanych na protokole jednostronnym w ciągu 48 godzin od chwili doręczenia, protokół jednostronny można opublikować.

Spisanie protokołu jednostronnego bez dostatecznej podstawy jest obrazą.

Postępowanie honorowe.

Załatwienie sprawy honorowej następuje w drodze postępowania honorowego.

Rokowania, mające na celu załatwienie sprawy honorowej, prowadzą sekundanci obu stron.

Sekundantami mogą być ludzie zdolni honorowo z dokładną znajomością zasad postępowania honorowego.

Sekundantami nie mogą być ludzie zdolni honorowo, 1) którzy są bezpośrednio zainteresowani w prowadzonej sprawie honorowej, 2) którzy są krewnymi pierwszego stopnia jednej ze stron, 3) których zdolność honorowa jest badana przez sąd honorowy.

Prośbie o przyjęcie mandatu sekundanta nie należy odmawiać, jednak odmówienie prośbie nie jest obrazą.

Sekundanci powinni baczyć, aby terminy z ich winy nie zostały przekroczone, są obowiązani jak najsumienniej bronić honoru mocodawcy i dążyć do polubownego załatwienia sprawy honorowej, nie mogą jednak cofnąć się przed spisaniem warunków pojedynkowych, jeżeli tylko w ten sposób obronić mogą honor mocodawcy.

Sekundant może się zrzec mandatu, a strona może odwołać mandat, o czym należy zawiadomić mocodawcę wzgl. sekundanta oraz sekundantów drugiej strony w ciągu 24 godzin od chwili zrzeczenia się lub odwołania, przyczem ani zrzeczenie się mandatu, ani odwołanie mandatu nie może być uważane za obrazę.

Sekundant, który nie dotrzymuje przez opieszałość terminów i źle broni honoru mocodawcy, powinien być przez mocodawcę pociągnięty do odpowiedzialności honorowej.

Sekundant, który rozmyślnie działa na szkodę mocodawcy, traci zdolność honorową.

Po objęciu mandatu sekundanci wyzywającego udają się w należyty terminie do mieszkania wyzywanego z prośbą o zamianowanie sekundantów, poczem w ciągu dalszych 24 godzin sekundanci wyzywanego powinni nawiązać łączność z sekundantami wyzywającego.

Posiedzenia sekundantów powinny się odbywać o ściśle oznaczonej godzinie, przyczem sekundanci jednej strony mają obowiązek czekać na przybycie sekundantów drugiej strony najwyżej 15 minut. Nieusprawiedliwione nieprzybycie sekundantów jednej ze stron w ciągu 15 minut po oznaczonej godzinie należy uważać za zerwanie rokowań bez powodu.

Z każdego posiedzenia należy sporządzić protokół w dwu egzemplarzach, które należy zaopatrzyć podpisami sekundantów obu stron.

Jeżeli zachodzi potrzeba zasięgnięcia opinii stron, spowodowana tem przerwa w posiedzeniach sekundantów nie może przekraczać 3 dni.

Na pierwszym posiedzeniu należy ustalić: 1) kodeks honorowy, który ma stanowić podstawę postępowania honorowego, 2) stan faktyczny zatargu honorowego, 3) komu przysługują prawa obrażonego, 4) stopień obrazy, 5) czy obie strony są duellantami (uznającymi pojedynek).

Jeżeli jedna ze stron poddaje w wątpliwość zdolność honorową drugiej strony, rokowania zostają zawieszone, a sprawa w formie zapisu (pytań, postawionych na piśmie przez sekundantów obu stron wspólnie albo jednej lub drugiej strony oddzielnie) zostaje przekazana sądowi honorowemu do rozstrzygnięcia.

Sąd honorowy składa się z 5 członków.

Sędziami honorowymi mogą być ludzie zdolni honorowo, którzy cieszą się ogólnem uznaniem i powszechnym szacunkiem.

Sędziami honorowymi nie mogą być ludzie zdolni honorowo, co do których istnieją zastrzeżenia, wspomniane przy sekundantach.

Sędziów (arbitrów) powołują sekundanci obu stron, przewodniczącego sądu (superarbitra) powołują sędziowie z pozu swego grona.

Obowiązkiem sądu honorowego jest dokładne zbadanie sprawy i wydanie wyroku w formie odpowiedzi na pytania, postawione w zapisie, zgodnie z honorem i sumieniem.

Sąd honorowy ma prawo żądać zmiany zapisu, badać materiały, które mogą wyjaśnić sprawę, przesłuchiwać strony, sekundantów i świadków oraz wzywać rzeczoznawców.

Wyrok sądu honorowego jest bezapelacyjny.

Jeżeli sąd honorowy wyda wyrok, stwierdzający niesłuszność wątpliwości co do zdolności honorowej przeciwnika, należy podanie w wątpliwość zdolności honorowej uważać za obrazę trzeciego stopnia.

Jeżeli sąd honorowy wyda wyrok, stwierdzający słuszność wątpliwości co do zdolności honorowej przeciwnika, należy spisać protokół jednostronny, który załatwia sprawę honorową.

Rokowania powinny być wznowione w ciągu 48 godzin po wydaniu wyroku przez sąd honorowy.

W wypadku, gdy sekundanci obu stron nie mogą dojść do porozumienia w sprawach natury formalnej (rodzaju zadośćuczynienia honorowego, wyboru broni i t. d.), sprawę rozstrzyga sędzia rozjemczy.

Sędziego rozjemczego powołują sekundanci obu stron jednomyślnie.

Sędzią rozjemczym może być człowiek zdolny honorowo, który jest wybitnym znawcą postępowania honorowego i cieszy się powszechnem poważaniem.

Sędzia rozjemczy na wspólnym z sekundantami posiedzeniu po wysłuchaniu opinii, zbadaniu materiałów wzgl. przesłuchaniu stron wydaje orzeczenie.

Orzeczenie sędziego rozjemczego jest bezapelacyjne.

Po udzieleniu zadośćuczynienia honorowego sekundanci obu stron spisują protokół, w którym po podaniu formy i treści zadośćuczynienia stwierdzają, że sprawa jest załatwiona ku honorowi obu stron.

Jeżeli strona ma jednocześnie kilka zatargów honorowych, należy je załatwiać w chronologicznej kolejności z tem, że rokowania sekundantów w późniejszych sprawach są zawieszone do czasu zakończenia wcześniejszej sprawy.

Pojedynek*).

Obowiązkiem sekundantów jest dążyć do pokojowego załatwienia zatargu honorowego i uważać pojedynek za ostateczne wyjście.

Sekundantom nie wolno przyjąć mandatu, jeżeli mocodawca żąda pojedynku aż do śmierci jednego z walczących.

W wypadku niemożności załatwienia sprawy honorowej w drodze pokojowej, co należy stwierdzić protokółarnie, sekundanci powinni powziąć uchwałę co do odbycia pojedynku, wyboru broni, warunków pojedynku i wyboru kierownika pojedynku.

Prawo wyboru broni przysługuje obrażonemu.

W wypadku niemożności dojścia do porozumienia w sprawie wyboru broni lub warunków pojedynku, rozstrzyga ostatecznie sędzia rozjemczy.

Zawodowemu szermierzowi nie wolno brać udziału w pojedynku na broń białą, wyjąwszy wypadek, gdy jest obrażony obrazą trzeciego stopnia.

*) W myśl art. 481 — 488 kodeksu karnego z 1903 r. i art. 97 kodeksu karnego wojskowego pojedynek jest przestępstwem.

Rodzaje pojedynków: 1) na szable, 2) na szpady, 3) na pistolety a) ze stałym stanowiskiem ze strzałem na komendę lub dowolną kolejnością strzałów, b) z awansem, c) z awansem po równoległych liniach, 4) obostrzone, 5) wyjątkowe (bez sekundantów, natychmiast po obrazie, na broń automatyczną, z zawiązanymi oczyma, amerykański i t. d.).

Udział w jakimkolwiek charakterze w pojedynku wyjątkowym powoduje utratę zdolności honorowej.

Odbycie pojedynku powinno nastąpić zasadniczo w ciągu tygodnia od chwili powzięcia przez sekundantów uchwały co do odbycia pojedynku.

OFICERSKIE SĄDY HONOROWE.

Zasady ogólne.

Oficerskie sądy honorowe istnieją dla ochrony godności i honoru oficerów i powołane są do rozpatrywania spraw oficerów o naruszenie godności i honoru, jako też do rozpatrywania za targów, nieporozumień i kolizji honorowych. Sądy honorowe są powołane również do rozpatrywania takich zarzutów honorowych, które odnoszą się do czasu przed uzyskaniem stopnia oficerskiego w wojsku polskim.

Oficerskim sądom honorowym podlegają wszyscy oficerowie tak zawodowi w stanie czynnym, w stanie nieczynnym i w stanie spoczynku, jak też oficerowie rezerwy, pospolitego ruszenia oraz oficerowie kontraktowi.

Właściwość sądów honorowych.

Oficerowie zawodowi w stanie nieczynnym i w stanie spoczynku oraz oficerowie rezerwy i pospolitego ruszenia podlegają za przewinienia popełnione w czasie, gdy nie pełnią służby czynnej, sądowni honorowemu przy jednostce, w której w czasie popełnienia przewinienia pełnili służbę, lub temu sądowni honorowemu, który znajduje się najbliżej ich miejsca zamieszkania.

Przy przeniesieniu służbowym oficera do innej formacji na okres dłuższy, niż 3 miesiące, sprawa honorowa tego oficera winna być przekazana do sądu honorowego tej formacji, do której nastąpiło przeniesienie.

W wypadkach łączności spraw oficerów stopni niższych z oficerami stopni wyższych, właściwym jest sąd dla oficerów wyższego stopnia.

Minister spraw wojskowych może na prośbę obwinionego oficera lub na wniosek jego przełożonego o uprawnieniach dowódcy okręgu korpusu albo z urzędu przenieść w drodze wyjątku każdą sprawę z kompetencji właściwego sądu honorowego do innego sądu honorowego tej samej kategorii.

Organizacja sądów honorowych.

Oficerskie sądy honorowe dzielą się na:

a) sądy honorowe dla oficerów młodszych (zasadniczo przy formacjach),

b) sądy honorowe dla oficerów sztabowych (zasadniczo przy dowództwach okręgów korpusów),

c) sąd honorowy dla generałów (przy Min. Spr. Wojsk.).

Sądy honorowe składają się zależnie od tego, czy tworzą jeden, dwa lub trzy komplety, z 7-miu, 12-tu lub 18-tu członków, wybieranych w mies. grudniu na przeciąg 2 lat zapomocą głosowania pisemnego i tajnego.

Do ważności wyborów potrzebny jest udział przynajmniej $\frac{4}{5}$ ogólnej ilości oficerów uprawnionych do głosowania. Wybrani są ci oficerowie, którzy otrzymali największą ilość głosów, co najmniej jednak więcej niż połowę oddanych ważnych głosów. Głosowanie bezpośrednie. Upoważnienia nieważne.

Nie mogą wybierać i nie mogą być wybierani do oficerskich sądów honorowych oficerowie, co do których zostało wszczęte postępowanie sądowe lub honorowe, zawieszeni w służbie i odbywający karę pozbawienia wolności (z wyjątkiem aresztu domowego).

Nie mogą być wybierani na członków sądu niektórzy oficerowie z tytułu stopnia, zajmowanego stanowiska lub specjalnego stosunku do służby, jak marszałkowie Polski, minister spraw wojskowych, generalny inspektor sił zbrojnych, wiceministrowie, szef Sztabu Głównego, szef Korpusu Kontrolerów, naczelny prokurator wojskowy, szef Biura Personalnego, przełożony formacji, przy której dany sąd ma funkcjonować oraz oficerowie w stanie spoczynku, rezerwy i pospolitego ruszenia.

Wybrany sąd honorowy wybiera przewodniczącego i jego zastępcę z pośród oficerów najstarszych stopniem.

Jeżeli niema co najmniej dwóch oficerów najstarszych stopniem, wyboru nie przeprowadza się i przewodniczącym zostaje z urzędu oficer najstarszy stopniem.

Postępowanie sądów honorowych.

Oficerskie sądy honorowe funkcjonują w kompletach składających się z członków, wyznaczonych na stałe przez przewodniczącego sądu z pośród pełnego składu sądu honorowego, albo też jako wydziały sądu honorowego, składające się z przewodniczącego sądu lub jego zastępcy oraz dwóch członków, wyznaczonych każdorazowo przez przewodniczącego dla poszczególnych spraw z pełnego składu sądu honorowego.

Do wydziału sądu honorowego skierowuje przewodniczący sprawy mniejszej wagi, które, jego zdaniem, nie wymagają skierowania na komplet sądu honorowego.

Wydział sądu honorowego po przeprowadzeniu postępowania może uchwalić:

- a) umorzenie sprawy,
- b) nakazanie stronom załatwienia sprawy w sposób wskazany przez wydział,
- c) przekazanie sprawy do załatwienia kompletowi sądu honorowego,
- d) przesłanie sprawy przełożonemu dyscyplinarnemu z wnioskiem na ukaranie dyscyplinarne lub właściwemu dowódcy z wnioskiem na skierowanie na drogę karno-sądową.

Oficerowi, oddanemu pod sąd honorowy, przysługuje prawo wybrania sobie dla obrony rzecznika, z wyjątkiem spraw rozpatrywanych przez wydział sądu honorowego. Rzecznikiem może być każdy oficer niezależnie od posiadanego stopnia.

Obowiązek jednak przyjmowania tej funkcji nie istnieje.

Sposób załatwiania spraw w kompletach oficerskich sądów honorowych podają §§ 68 — 69 statutu.

W wypadku uznania oficera winnym naruszenia honoru lub godności oficerskiej sąd honorowy, jeżeli nie uważa za dostateczne udzielenia napomnienia, orzeka jedną z następujących kar.

- a) karę nagany,
- b) karę surowej nagany,
- c) karę wykluczenia z korpusu oficerskiego.

Orzekanie innych kar jest wzbronione.

Orzeczone kary wpisuje się do ewidencji i listy kwalifikacyjnej oficera.

Kara surowej nagany pociąga za sobą zakaz uczęszczania do kasyn oficerskich i utrzymywania stosunków towarzyskich z oficerami przez przeciąg dni 14 od daty ogłoszenia kary. Wszystkie kary ogłasza się co do oficerów zawodowych w dodatku tajnym do rozkazu dziennego tej formacji, w której dany oficer pełni służbę. Rozkazy te podaje się do wiadomości tylko oficerom, posiadającym co najmniej ten stopień co ukarany, ogłoszenie o wykluczeniu z korpusu oficerskiego podaje się do wiadomości wszystkim oficerom bez względu na stopień.

Środki prawne.

Od orzeczeń oficerskich sądów honorowych nie przysługuje prawo odwołania z wyjątkiem orzeczenia kary wykluczenia z korpusu oficerskiego.

Odwołanie od orzeczenia wykluczenia z korpusu oficerskiego musi być wniesione pisemnie w przeciągu 14 dni od daty dorę-

czenia odnośnemu oficerowi odpisu orzeczenia sądu honorowego. Odwołanie od orzeczenia sądu honorowego dla oficerów młodszych ma być wniesione do sądu honorowego dla oficerów sztabowych, od orzeczenia sądu honorowego dla oficerów sztabowych do sądu honorowego dla generałów, od orzeczenia sądu honorowego dla generałów do odwoławczego sądu honorowego dla generałów.

Postępowanie ostrzegawcze określają §§ 109 — 122 statutu.

Orzeczenie sądu honorowego wymierzające karę wykluczenia z korpusu oficerskiego zatwierdza Prezydent Rzeczypospolitej.

Ministrowi spraw wojskowych przysługuje prawo:

1) znoszenia uchwał sądów honorowych, postanawiających oddanie oficera pod sąd honorowy.

2) znoszenia orzeczeń sądów honorowych, uwalniających obwinionego, udzielających napomnienia, nagany lub surowej nagany.

Z prawa tego może korzystać minister spraw wojskowych w ciągu trzech miesięcy od dnia wydania odnośnej uchwały lub orzeczenia.

Jeżeli Prezydent Rzeczypospolitej nie zatwierdza orzeczenia co do kary lub minister spraw wojskowych znosi uchwałę lub orzeczenie, sprawa przechodzi z powrotem do sądu, który wydał tę uchwałę lub orzeczenie, do ponownego rozpatrzenia.

W razie niezatwierdzenia przez Prezydenta Rzeczypospolitej kary wykluczenia z korpusu oficerskiego sąd honorowy, powołany do nowego orzeczenia kary, może wymierzyć tylko karę nagany lub surowej nagany.

ORDERY I ODZNACZENIA.

Order Orła Białego.

Order Orła Białego jest najwyższem odznaczeniem honorowem Rzeczypospolitej w celu nagradzania znakomitych zasług, położonych przez osoby zarówno cywilne, jak też wojskowe w czasie pokoju i wojny.

Odznakami orderu są:

- a) krzyż orderowy,
- b) gwiazda orderowa srebrna, noszona na lewej piersi,
- c) wstęga orderowa z błękitnej jedwabnej mory, przewieszona przez lewe ramię do prawego boku,
- d) łańcuch orderowy złoty z zawieszoną na nim gwiazdą orderową.

Wszyscy kawalerowie Orderu Orła Białego tworzą Zgromadzenie Kawalerów z wielkim mistrzem i kapitułą na czele.

Wielkim mistrzem orderu jest z urzędu prezydent Rzeczypospolitej, którego uroczystą odznaką jest łańcuch orderowy.

Order Virtuti Militari.

Order Virtuti Militari jest nagrodą czynów wybitnego męstwa i odwagi w boju dla dobra Ojczyzny. Dzieli się na 5 klas, których odznakami są:

Kl. I. Wielki krzyż, noszony na wstędze szerokiej, przewieszanej przez prawe ramię na lewy bok. Obok krzyża i wstęgi nosi się na lewej piersi gwiazdę orderową srebrną.

Kl. II. Krzyż komandorski, noszony na wstędze na szyji.

Kl. III. Krzyż kawalerski.

Kl. IV. Krzyż złoty.

Kl. V. Krzyż srebrny.

Krzyże klasy III, IV i V nosi się na lewej piersi.

Wielki krzyż otrzymuje dowódca za zwycięstwo w walnej bitwie zakończonej zupełną porażką nieprzyjaciela lub za bohaterką obronę, która rozstrzygnęła o losach operacji strategicznej.

Krzyż komandorski otrzymuje dowódca za zwycięstwo taktyczne lub mężną i skuteczną obronę trudnej pozycji.

Krzyż kawalerski otrzymuje oficer, podoficer lub szeregowiec, posiadający już krzyż złoty, za umiejętne kierownictwo

oddziałem, połączone z osobistym czynem wybitnego męstwa i z narażeniem życia.

Krzyż złoty otrzymuje:

- a) oficer za umiejętne kierownictwo oddziałem, połączone z czynem wybitnego męstwa i z narażeniem życia,
- b) podoficer lub szeregowiec, posiadający już krzyż srebrny za czyn wybitnego męstwa, połączony z narażeniem życia.

Krzyż srebrny otrzymuje oficer, podoficer lub szeregowiec za czyn wybitnego męstwa, połączony z narażeniem życia.

Do posiadania każdego krzyża Orderu Virtuti Militari przywiązane jest prawo do dożywotniej pensji orderowej w kwocie 300 zł. rocznie.

Prócz tego posiadanie orderu nadaje następujące przywileje:

- 1) tytuł kawalera orderu,
- 2) prawo pierwszeństwa przy przyjęciu do korpusu iuwalidów, przy nadziale ziemi, przy obsadzaniu posad rządowych i przy przyjmowaniu dzieci na miejsca stypendjalne w państwowych zakładach wychowawczych.

Szeregowi odznaczeni krzyżem złotym mogą awansować na oficerów, jeżeli posiadają odpowiednie kwalifikacje i złożą w ciągu roku po ukończeniu odnośnego kursu względnie szkoły egzamin na oficera rezerwy.

Posiadacze orderu tworzą Zgromadzenie Kawalerów Orderu Virtuti Militari z kanclerzem orderu i kapitułą na czele.

Kapituła składa się z 12 najstarszych klasą i kolejnością kawalerów orderu 4 wyższych klas.

Kanclerzem orderu jest najstarszy klasą i kolejnością kawaler orderu.

Dzień 3 maja jest dniem święta Orderu Virtuti Militari.

Order Odrodzenia Polski.

Order Odrodzenia Polski służy do nagradzania zasług, położonych w służbie dla państwa i społeczeństwa.

Order Odrodzenia Polski dzieli się na 5 klas.

Odznakami orderu w poszczególnych klasach są:

Kl. I. Wielki krzyż zawieszony na wstędze orderowej z ponosowej mory jedwabnej, przepasany z prawego ramienia na lewy bok, obok wstęgi na lewej piersi gwiazda orderowa.

Kl. II. Krzyż średniej wielkości zawieszony na szyji, na lewej piersi gwiazda orderowa.

Kl. II. Krzyż i wstęga jak w kl. II bez gwiazdy orderowej.

Kl. IV i V. Krzyż przypięty do lewej piersi na wstędze wąskiej; w klasie IV przypięta jest na wstędze orderowej rozetka z takiejże wstążki.

Wielkim mistrzem orderu jest z urzędu Prezydent Rzeczypospolitej, który z powyższego tytułu jest kawalerem orderu I klasy.

Prezydent Rzeczypospolitej przewodniczy kapitule, złożonej z powołanych co 3 lata z pośród kawalerów orderu 8 członków i 4 zastępców.

Krzyż Walecznych.

Krzyż Walecznych jest odznaczeniem wojskowem celem nagradzania czynów męstwa i odwagi, wykazanych w boju.

Krzyżem Walecznych może być ozdobiony czterokrotnie każdy oficer i każdy szeregowy bez względu na odstęp czasu.

Dwu, trzy lub czterokrotne odznaczenie oznacza się za pomocą pasków z blachy brązowej z wytłoczonymi na nich splotami liści dębowych, nakładanych na wstążkę posiadanego już Krzyża Walecznych.

Nadanie Krzyża Walecznych stwarza dla odznaczonego analogiczne przywileje jak dla kawalerów orderu Virtuti Militari w drugim rzędzie po nich.

Krzyż Zasługi.

Krzyż Zasługi został ustanowiony celem odznaczenia osób, które od chwili wskrzeszenia państwa polskiego położyły względem niego lub jego obywateli zasługi, spełniając czyny, nieiejące w zakresie ich zwyczajnych obowiązków, a przynoszące znaczną korzyść państwu lub poszczególnym obywatelom.

Krzyż zasługi dzieli się na 3 stopnie:

- stopień I — Krzyż złoty,
- „ II — Krzyż srebrny,
- „ III — Krzyż brązowy.

Krzyż Zasługi może być nadany tej samej osobie w każdym stopniu 4 razy.

Nadanie w każdym stopniu po raz drugi, trzeci i czwarty zaznacza się nałożeniem na wstążkę posiadanego Krzyża Zasługi jednego, dwu lub trzech pasków gładkich z odpowiedniego metalu.

Złoty Krzyż Zasługi nadaje prezydent Rzeczypospolitej, srebrny i brązowy nadaje prezes Rady Ministrów.

Krzyż Zasługi Za Dzielność.

Krzyż Zasługi Za Dzielność jest odmianą Krzyża Zasługi, ustanowioną dla szczególnego wyróżnienia oficerów i szeregowych policji państwowej, korpusu ochrony pogranicza oraz straży granicznej za czyny spełnione w specjalnie ciężkich warunkach z wykazaniem wyjątkowej odwagi, z narażeniem życia lub zdrowia w obronie prawa, nietykalności granic państwowych oraz życia i mienia obywateli.

Krzyż Zasługi Za Dzielność ma tylko jeden stopień i może być nadany tej samej osobie tylko trzy razy. Drugie i trzecie nadanie Krzyża Zasługi Za Dzielność zaznacza się nałożeniem na wstążkę posiadanego krzyża jednego względnie dwóch gładkich matowych okuć ze srebra z polerowanymi krawędziami.

Do Krzyża Zasługi Za Dzielność przy pierwszym i drugim nadaniu przywiązana jest dożywotnia pensja w wysokości 200 zł. rocznie.

Krzyż Zasługi Za Dzielność nadaje prezes Rady Ministrów.

Medal Za Ratowanie Ginących.

Ustanowiony celem nagradzania zasług, położonych przy ratowaniu tonących oraz ofiar katastrof żywiołowych.

Medal mogą otrzymać obywatele Rzeczypospolitej oraz cudzoziemcy, którzy bądź na obszarze Rzeczypospolitej, bądź przy ratowaniu obywateli polskich zagranicą, nieśli ratunek z narażeniem życia własnego.

Medal może być nadany jednej i tej samej osobie kilka razy. Każde następne nadanie oznacza się zapomocą pięcioramiennej gwiazdki metalowej brązowej na wstążce.

Medal Za Ratowanie Ginących nadaje minister spraw wewnętrznych, który może swe uprawnienie w tym względzie przekazać wojewodom.

Medal Pamiątkowy za Wojnę 1918—1921.

Ustanowiony w celu przekazania pamięci potomnych wysiłku Narodu o utrwalenie niepodległości i zabezpieczenie granic Ojczyzny w wojnie 1918 — 1921.

Prawo do otrzymania medalu służy tym, którzy w okresie od 1 listopada 1918 do 18 marca 1921:

a) jako żołnierze:

1) polegli, byli ranni, zmarli skutkiem choroby nabytej w polu lub z powodu niesienia rannym i chorym żołnierzom pomocy sanitarnej, bez względu na czas trwania ich służby;

2) pełnili służbę w formacjach linjowych w polu conajmniej przez trzy miesiące względnie jako ochotnicy po wezwaniu Rady Obrony Państwa z dnia 3 lipca 1920 conajmniej przez dwa miesiące lub też wogóle pełnili służbę czynną co najmniej przez pięć miesięcy.

b) jako osoby cywilne:

1) polegli, byli ranni, współdziałając z wojskiem w polu, zmarli skutkiem choroby nabytej przy współdziałaniu z wojskiem w polu lub przez niesienie żołnierzom pomocy sanitarnej, bez względu na czas trwania ich służby;

2) conajmniej przez pięć miesięcy współdziałali z wojskiem w polu względnie nieśli żołnierzom pomoc sanitarną lub duchową w polu, lub też conajmniej przez dziewięć miesięcy nieśli pomoc sanitarną żołnierzom w kraju, albo współdziałali z wojskiem w kraju w zabezpieczeniu mienia wojskowego;

3) jako cudzoziemcy współdziałali z wojskiem polskim w polu.

Medal Pamiątkowy Za Wojnę 1918 — 1921 nadaje minister spraw wojskowych względnie uprawnione do tego przez niego władze.

Medal Dziesięciolecia Odzyskanej Niepodległości.

Ustanowiony na pamiątkę odrodzenia Państwa Polskiego.

Prawo otrzymania medalu służy tym, którzy pełniąc nienagannie służbę państwową, wojskową albo cywilną, służbę samorządową albo służbę w innych instytucjach publiczno-prawnych w czasie od 11 listopada 1918 do dnia 11 listopada 1928:

a) odbyli czynną służbę wojskową w charakterze wojskowych zawodowych lub niezawodowych lub

b) pełnili faktyczną służbę w urzędach (instytucjach) państwowych, samorządowych lub w innych instytucjach publiczno-prawnych, a to przez okres conajmniej pięciu lat, licząc służbę określoną w pktach a) i b) łącznie.

Medalu nie mogą otrzymać osoby, które w wyżej wymienionym okresie popełniły przestępstwa, ograniczające je w używaniu praw obywatelskich lub też zostały ukarane sądownie za dewercję.

Prawo przyznania medalu przysługuje prezesowi Rady Ministrów i poszczególnym ministrom, którzy to prawo mogą przelewać na władze im podległe.

Odznaka za rany i kontuzje.

Wstążeczka koloru wstążki orderu „Virtuti Militari” rozmiaru połowy szerokości normalnej wstęgi, długości 4 — 7 cm. zależnie od ilości gwiazdek, noszona 1 cm nad lewą górną kieszenią w linii prostej nad guzikiem, zamykającym kieszeń lub 9 cm. niżej kołnierza kurtki na lewej piersi. Przy orderach noszona ma być 1 cm. nad wstążkami i w środku.

Ilość zranień oznacza się zapomocą gwiazdek z tem, że na jednej wstążeczce mogą być umieszczone tylko trzy gwiazdki. Zraniony poraz czwarty otrzymuje drugą wstążeczkę, która nosi o 1 cm. niżej od pierwszej.

Odznakę zatrzymuje się stale, nawet w wypadku utraty praw obywatelskich lub utraty stopnia.

Przyznanie prawa do wstążki z 3-ma gwiazdkami daje odznaczonemu prawo do jednorazowego awansu poza kolejką.

Prawo do używania odznaki mają wojskowi, którzy odnieśli rany i kontuzje podczas walk w obronie Ojczyzny po dniu 1 listopada 1918 w wojsku polskim, jak również ci wojskowi, którzy otrzymali rany i kontuzje w wojnie wszechświatowej przed 1 listopada 1918, walcząc:

- a) w b. legionach polskich,
- b) w b. I, II, i III korpusach wschodnich,
- c) w b. armji gen. Hallera oraz

d) w innych formacjach wojskowych polskich, uznanych przez Rzeczpospolitą Polską.

Odznaka za czas pobytu na froncie.

Za każde 6 miesięcy pobytu na froncie jedna naszywka z galonu srebrnego na prawym rękawie kurtki w kształcie kąta prostego z ramionami 8 cm. każda, kątem do góry.

Prawo do odznaki mają żołnierze, którzy byli na froncie w wojsku polskim po 1 listopada 1918 w bezpośredniej styczności bojowej z nieprzyjacielem, jak również wojskowi, którzy brali udział w wojnie światowej przed 1 listopada 1918 walcząc:

- 1) w b. Legjonach Polskich,
- 2) w b. I, II i III korpusach wschodnich,
- 3) w b. armji gen. Hallera,
- 4) w innych formacjach uznanych przez Rzeczpospolitą Polską.

Odznaki pamiątkowe.

Prawo do otrzymania odznaki pamiątkowej przysługuje:

A. Oficerom i szeregowym poszczególnych formacji, którzy pozostawali w szeregach formacji w czasie działań wojennych polskich od dnia 1.XI.1918 do dnia 21.III.1921 nie mniej niż:

- a) na froncie przez 3 miesiące lub
- b) w formacji przez 1 rok.

B. W czasie pokoju oficerom i podoficerom zawodowym po przesłużeniu faktycznem w formacji co najmniej przez 2 lata, oficerom niezawodowym po przesłużeniu faktycznem w formacji co najmniej przez 1 rok w stopniu oficerskim lub szeregowym.

Prawo to może być przyznane:

A. szeregowym niezawodowym w czasie pokoju po przesłużeniu w formacji co najmniej przez jeden rok, z wyjątkiem karanych sądownie karą więzienia za czyny hańbiące, karanych sądownie za dezercję, oraz sądownie lub dyscyplinarnie za samowolne oddalenie się. Odznakę tą nadaje dowódca pułku na wniosek dowódcy kompanji, szwadronu, baterji, zatwierdzony przez dowódcę baonu i zastępcę dowódcy pułku. Czasokresy powyższe stanowią minimalny warunek co do czasu służby w formacji do otrzymania odznaki pamiątkowej, z wyjątkiem odznak pamiątkowych szkół i kursów wojskowych, dla których czasokresy powyższe mogą być odpowiednio skrócone; regulaminy odznak poszczególnych formacji mogą te czasokresy odpowiednio zwiększyć.

B. innym osobom fizycznym lub prawnym, które położyły specjalne zasługi dla dobra formacji lub wojska, na podstawie uchwały ogólnego zebrania oficerskiego, zatwierdzonej przez dowódcę formacji.

Wręczanie odznaki pamiątkowej

odbywa się w zasadzie w dniu święta pułkowego względnie w terminie zwolnienia roczników do rezerwy.

Prawo do noszenia odznak pamiątkowych tracą:

- a) karani sądownie lub dyscyplinarnie za dezercję lub samowolne oddalenie się,
- b) karani sądownie za czyny hańbiące karą więzienia,
- c) oficerowie wykluczeni z korpusu oficerskiego prawomocnem orzeczeniem oficerskiego sądu honorowego,
- d) inne osoby fizyczne lub prawne na podstawie uchwały ogólnego zebrania oficerskiego, zatwierdzonej przez dowódcę okręgu korpusu i orzekającej pozbawienie tych osób prawa noszenia odznaki.

Sposób noszenia.

Dozwolone polskie znaki pamiątkowe nosi się niżej orderów pomiędzy górną klapą kieszeni, a pasem w kurtce oficerskiej, 15 cm. niżej kołnierza w kurtce żołnierskiej, a w żadnym razie na jednej wysokości z orderami, przyczem znaki formacyjne, pułkowe oraz za kampanje i obrony na lewej piersi, a naukowe i szkolne na prawej.

Dla uniknięcia przeładowania ubioru znakami, wolno nosić równocześnie najwyżej trzy znaki, według uznania posiadacza.

Przepisy o noszeniu orderów i odznaczeń.

1. Starszeństwo orderów i odznaczeń.

- a) ordery i odznaczenia polskie:

Order Orła Białego,
Order Wojskowy Virtuti Militari,
Order Odrodzenia Polski,
Krzyż Walecznych,
Krzyż Zasługi za Dzielność,
Krzyż Zasługi,

Krzyż Zasługi Wojsk Litwy Środkowej,
Medal za Ratowanie Ginących,
Medal Pamiątkowy za Wojnę 1918 — 1921,
Medal Pamiątkowy Dziesięciolecia Niepodległości,
Medal 3 Maja;

b) ordery i odznaczenia zagraniczne.

Ordery i odznaczenia zagraniczne nosi się w kolejności otrzymania przy zachowaniu starszeństwa klasy względnie orderu. Odznaczenia Stolicy Apostolskiej nosi się przed innymi odznaczeniami zagranicznymi.

2. Sposób noszenia.

a) Ordery i odznaczenia pełne.

Ordery i odznaczenia pełne, nieprzewidziane do noszenia na szyji, nosi się na lewej piersi, na wstążkach przepisanej barwy, zawieszonych na sznureczkach koloru kurtki, naszytych na niej. Długość wstążki 5 cm. Górny skraj wstążek znajduje się na wysokości dziurki pierwszego guzika kurtki, wstążki zapinane przy pomocy haftek (wzgl. zatrzasków), przymocowanych do nich na częściach wstążki, przylegających do kurtki. Większą liczbę orderów (odznaczeń, medali) na piersiach nosi się w sposób następujący:

1) 2 — 4 w jednym rzędzie, jeden obok drugiego.

2) od 5 — 10 w jednym rzędzie, przyczem wstążka każdego następnego orderu (odznaczenia, medalu) podsunęta (mniej lub więcej zależnie od ich ilości) pod wstążkę poprzedniego orderu (odznaczenia, medalu), tak, aby wszystkie zajęły tę samą szerokość, jaką zajmują cztery umieszczone obok siebie (14 — 15 cm),

3) ponad 10 w dwóch rzędach, szerokość pierwszego rzędu (14—15 cm.), przyczem drugi rząd zawieszony o 1½ cm. pod pierwszym, a w nim każde odznaczenie między dwoma rzędami pierwszego. Liczba orderów (odznaczeń, medali) w pierwszym rzędzie o jeden większa od liczby rzędu drugiego przy ogólnej nieparzystej liczbie orderów (odznaczeń, medali), większa zaś o dwa w wypadku ogólnej parzystej liczby.

Ordery (komandorje, względnie komandorje wielkie) przewidziane do noszenia na szyji nosi się w porządku starszeństwa. Komandorje orderów Stolicy Apostolskiej nosi się poniżej komandorji polskich, a powyżej komandorji zagranicznych orderów.

Wielkie wstęgi. Wstęgę wielką można nosić tylko jedną. Nakłada się przeto wstęgę orderu przedewszystkiem polskiego, w razie jej nieposiadania, wstęgę orderu zagranicznego. W razie

posiadania dwóch wstęg polskich nakłada się wstęgę orderu starszego. Wyjątek stanowi posiadanie orderów Orła Białego i wojskowego *Virtuti Militari*. Wówczas nakłada się wstęgę orderu wojskowego *Virtuti Militari*, natomiast gwiazdę orderu Orła Białego umieszcza się powyżej oraz bliżej środka piersi od gwiazdy orderu *Virtuti Militari*.

Gwiazdy. Gwiazdy klasy 1-szej nosi się na piersi lewej, gwiazdy zaś klasy drugiej z zasady na prawej, jednakowoż osoby, co do których stanowiska względnie hierarchji niema wątpliwości, że posiadają gwiazdy klasy 1-szej, w celu uniknięcia natłoku gwiazd na lewej piersi mogą część gwiazd przenieść na prawą pierś, zwłaszcza tych orderów, co do których bądź wymiar gwiazd, bądź ich rysunki nie przedstawiają wątpliwości co do ich klasy (orderu belgijskie, holenderskie, włoskie, rumuńskie, skandynawskie, finlandzkie, duńskie).

b) Wstążeczki.

Wstążeczki (baretki) wysokości 1 cm, naszyte na czarnej aksamitnej podkładce. Naszywa się na lewej stronie piersi bezpośrednio pod linią górnego rzędu sznureczków, służących do zawieszania pełnych odznaczeń. W wypadku posiadania do czterech wstążeczek, wstążeczki naszywa się w jednym rzędzie bezpośrednio jedna za drugą. W razie posiadania ilości odznaczeń większej niż 4, naszywa się je w dwa lub więcej rzędów. W rzędzie dolnym przy ilości mniejszej niż 4, w ten sposób, by wypadły pod środkiem rzędu (rzędów) górnego (górných).

Wstążeczki krzyża kawalerskiego (orderu kl. V-ej) są gładkie. Na wstążeczkach krzyża oficerskiego (orderu kl. IV-ej) jest umieszczony bączek (rozetka) z wstążki orderowej. Na wstążeczkach komandorji (kl. III-ej) bączek (rozetka) ma podłożony wąziutki galonik srebrny. Wstążeczka Komandorji Wielkiej wzgl. Oficera Wielkiego (kl. II-ej) ma podkładkę z gaionika w połowie długości złotego, a w połowie srebrnego. Na wstążeczce Wielkiej Wstęgi wzgl. Wielkiego Krzyża bączek ma podkładkę z galonika złotego.

Wstążeczki naszywa się według starszeństwa orderów i odznaczeń.

Wstążeczka odznak za rany i kontuzje ma być noszona 1 cm. nad lewą górną kieszenią kurtki oficerskiej w linii prostej nad guzikiem, kieszeń zamykającym, lub 9 cm. niżej kołnierza kurtki żołnierskiej na lewej piersi. Przy orderach noszona ma być zawsze 1 cm. nad górną linią wstążek pośrodku, tak, aby stanowiła ich koronę.

Noszenie orderów i odznaczeń w poszczególnych okolicznościach.

Na mundurach wojskowych.

A. *Ordery i odznaczenia pełne:*

Wszystkie posiadane odznaczenia (polskie i cudzoziemskie) nosi się w dniu Nowego Roku, świąt narodowych, w czasie meldowań się z powodu zmian przydziału, w czasie uroczystości, na których jest przewidywana obecność przedstawicieli poselstw obcych, akredytowanych przy naszym rządzie, oraz na przyjęciach urzędowych, na które są rozsyłane zaproszenia z zaznaczeniem obowiązku występowania w orderach.

Polskie (wszystkie) oraz jedno lub kilka cudzoziemskich:

1) Przy pełnieniu służby inspekcyjnej (garnizonowej), dokonywaniu przeglądów wojskowych, w czasie świąt formacji i oddziałów, uroczystych zamknięć roku szkolnego w szkołach, kursach i t. p. oraz w czasie innych uroczystości i przyjęć bez udziału cudzoziemców.

W tych wypadkach posiadając Krzyż Wielki (Wielką Wstęgę) można wstęg nie nakładać; gwiazda kl. I-szej (noszona na lewej piersi) — wystarcza. W razie nakładania wstęgi wielkiej na mundurze (wzgl. na płaszczu) przechodzi ona pod pasem głównym, przyczem pasek przez ramię (poprzeczka) zostaje odpięty.

W razie występowania w płaszczach oficerowie, posiadający odznaki komandorskie, rozpinają klapy płaszcza tak, aby był widoczny jeden krzyż komandorski.

2) W wypadku przebywania bądź na terytorjum danego kraju, którego odznaczenia się posiada, bądź w czasie wystąpień wobec przedstawicieli danego państwa.

W tych wypadkach uroczystych wystąpień wobec przedstawicieli obcego państwa, którego odznaczenia się posiada, oficerowie odznaczeni wielkimi wstęgami cudzoziemskimi nie nakładają wielkich wstęg polskich, lecz właśnie wstęgę danego kraju.

W każdym bądź razie zarówno ordery (kl. IV i kl. V) jak i komandorje (kl. III i kl. II) polskie, mają zawsze pierwszeństwo przed orderami obcymi.

Jedynie w momencie dekorowania orderami obcymi przypina się je na pierwszym miejscu przed orderami polskimi.

B. Wstążeczki (baretki)

We wszystkich innych okolicznościach, niewymienionych w punkcie A, wolno nosić wstążeczki (baretki). Pełne odznaki orderu wojskowego *Virtuti Militari* nosi się jednak zawsze.

Na płaszczach żadnych orderów (odznaczeń, medali), ani wstążek nie nosi się, wyjątek stanowi wstążka orderu *Virtuti Militari* lub Krzyża Walecznych, którą nosi się (wstążka normalnej szerokości) przeciągnięta przez trzecią dziurkę (licząc od kołnierza) i klapę płaszcza pod kątem 45°. Wstążkę Krzyża Walecznych nosi się w tym wypadku bez okuć. W wypadku jednoczesnego posiadania orderu *Virtuti Militari* i Krzyża Walecznych nosi się wyłącznie wstążkę orderu *Virtuti Militari*.

Na ubraniach cywilnych.

Na ubraniach cywilnych wolno nosić jedynie wstążeczki orderowe przepisowego wymiaru w bułonerkach lub miniatury odznak na łańcuszku. Wyjątek stanowi strój balowy (frak), przy którym mogą być noszone pełne odznaki orderów (odznaczeń, medali).

ADMINISTRACJA W JEDNOSTKACH ADMINISTRACYJNYCH.

1. Zasady ogólne.

Przez administrację rozumieć należy prowadzenie gospodarki pieniędzmi i materiałem, otrzymywanym przez formacje na zaspokojenie potrzeb życia codziennego.

Do prowadzenia samodzielnej gospodarki pieniężnej i materiałowej są uprawnione jednostki, którym nadano charakter jednostki administracyjnej.

Jednostki organizacyjnie samodzielne, którym nie nadano charakteru jednostki administracyjnej, noszą nazwę jednostek przynależnych, natomiast jednostki organizacyjnie niesamodzielne, które wchodzi w skład jednostki administracyjnej, noszą nazwę jednostek podległych.

Charakter jednostki administracyjnej nadaje jednostkom M. S. Wojsk.

Organem, powołanym do prowadzenia gospodarki pieniężnej i materiałowej w jednostce administracyjnej, jest kwatermistrzostwo (patrz — Rozdz. VIII. Małe jednostki).

Jednostki administracyjne podlegają okręgowym władzom terytorjalnym z wyjątkiem niektórych działów administracji (aeronauryka), w których jednostki administracyjne zależnie od systemu zaopatrzenia mogą podlegać bezpośrednio M. S. Wojsk.

Organem zaopatrującym jednostkę administracyjną jest w odniesieniu do:

- 1) pieniędzy — właściwy kierownik administracji pieniężnej.
- 2a) materiału intendenckiego — właściwa filja Wojskowego Zakładu Intendenckiego i Taborowego,
- 2b) materiału pozostałych służb — właściwa składnica materiałowa.

Zaopatrywanie odbywa się na podstawie:

- a) tabel należności zestawianych i ogłaszanych osobno dla każdej służby, a nawet poszczególnych jej działów lub
- b) rzeczywistego zużycia.

Należności określają obowiązujące ustawy, rozporządzenia Rady Ministrów i poszczególnych ministrów oraz zarządzenia M. S. Wojsk.

Rzeczywiste zużycie określa się drogą komisyjnego ustalania na podstawie dokonywanych prób.

2. Gospodarka pieniężna.

Dla zaspokojenia potrzeb życia codziennego jednostki administracyjne otrzymują od właściwych kierowników administracji pieniężnej gotówkę w formie:

- 1) funduszu obrotowego i
- 2) zaliczek na uzupełnienie funduszu obrotowego.

Fundusz obrotowy ustala i asygnuje kierownik administracji pieniężnej z początkiem roku budżetowego w wysokości, wystarczającej na pokrycie jednomiesięcznych potrzeb jednostki administracyjnej, która jest uprawniona do czynienia wydatków z funduszu w granicach należności ustalonych przez M. S. Wojsk.

Na uzupełnienie funduszu obrotowego jednostki administracyjne otrzymują między 1 a 20 każdego miesiąca zaliczki asygnowane przez kierownika administracji pieniężnej, przed którym następuje wyliczenie i definitywne uznanie wydatków i należności po upływie miesiąca sprawozdawczego.

Pieniądze asygnowane przez kierownika administracji pieniężnej jednostce administracyjnej są przelewane na jej rachunek bieżący w kasie skarbowej z tem, że podejmuje ona gotówkę w miarę potrzeby na podstawie imiennego zlecenia wypłaty.

Dla obrotów dokonywanych na rachunku bieżącym w kasie skarbowej płatnik jednostki administracyjnej prowadzi księgę rachunku bieżącego.

3. Gospodarka materiałowa.

Potrzebne materiały jednostki administracyjne otrzymują od organów zaopatrujących poszczególnych służb w sposób automatyczny lub zmechanizowany.

W sposób automatyczny są zaopatrywane jednostki administracyjne na podstawie przewidywań i obliczeń organów zaopatrujących, a opartych na należnościach zgóry ustalonych. Sposób zmechanizowany jest oparty na ustaleniu potrzeb po okresowym udowodnieniu przez jednostkę administracyjną praw do poszczególnych należności.

Gospodarka materiałowa w jednostkach administracyjnych obejmuje materiał użytku bieżącego i zapasu wojennego i obejmuje następujące czynności:

- 1) przyjęcie materiału od organu zaopatrującego.

- 2) magazynowanie i konserwacja materiału w jednostkach administracyjnych.

- 3) rozdział materiału na jednostki podległe i przynależne.
- 4) naprawę, wybrakowanie i kasację materiału,
- 5) klasyfikację i inwentaryzację materiału,
- 6) obroty materiałami na zewnątrz jednostki administracyjnej, jak wysyłka materiału, postępowanie z umundurowaniem unoszonem przez szeregowych i t. p.

Czynności wymienione w punktach 1 — 5 stanowią obrót wewnętrzny jednostki administracyjnej w przeciwieństwie do obrotów zewnętrznych w punkcie 6 wymienionych.

Obroty materiałowe dokonuje się na podstawie dowodów materiałowych, którymi są:

- a) faktura,
- b) odcinek mundurowy,
- c) protokół wybrakowania, sprzedaży lub przyjęcia,
- d) rachunek kupiecki,
- e) rozdzielnik materiału,
- f) wykazy warsztatowe,
- g) wykazy zwrotu,
- h) wyciągi z księgi wyposażenia osobistego.

Wszelkie obroty muszą być notowane w odpowiednich księgach i kartotekach materiałowych, których każda jednostka prowadzi w ilości 17 sztuk.

Ważniejsze księgi i kartoteki są:

- 1) Dziennik dowodów materiałowych, w którym notuje się tylko same dowody z wyjątkiem wyżej wyszczególnionych pod g) i h).
- 2) Ogólna kartoteka materiałowa, do której wpisuje się obroty zewnętrzne i te obroty wewnętrzne, które wpływają na stan materiałowy jednostki administracyjnej.
- 3) Kartoteka materiałowa, gdzie wpisuje się materiał według pododdziałów,
- 4) Księga materiałów jednorazowego użytku, której przeznaczenie wskazuje nazwa.

4. Gospodarka ryczałtowa.

Dla nadania dowódcy jednostki administracyjnej pewnej samodzielności w administrowaniu pieniędzmi, przeznaczonemi na niektóre potrzeby, a to w celu lepszego i szybszego ich zaspokojenia są ustalane przez M. S. Wojsk. ryczałty na pewien okres czasu.

Ryczałty są dwojakiego rodzaju, mianowicie ryczałty typu „A” i typu „B”.

Do typu „A” należą ryczałty, których wysokość jest określona na jednostkę użytkującą (osobę, zwierzę, komplet i t. p.) zaś całkowitą należność dla jednostki administracyjnej ustala się dopiero po udowodnieniu praw na podstawie ilości jednostek użytkujących.

Ryczałt typu B. jest ustalony dla całej formacji na pewien okres czasu.

Oszczędności powstałe na rachunku ryczałtu typu A muszą być z końcem roku przeniesione w następnym roku budżetowym na rachunek tegoż samego ryczałtu, gdy tymczasem oszczędności z ryczałtów typu B są przenoszone na rachunek funduszu gospodarczego. Rachunkiem tym dysponuje dowódca jednostki administracyjnej według własnego uznania, przeznaczając kwoty te na ulepszenie gospodarcze i cele oświatowo-kulturalne jednostki administracyjnej.

Do ryczałtów typu A należą:

- 1) ryczałt na wyżywienie ludzi,
- 2) ryczałt na wyżywienie zwierząt,
- 3) ryczałt mundurowy.

Do ryczałtów typu B należą:

- 1) ryczałt kwaterunkowy,
- 2) ryczałt kancelaryjny,
- 3) ryczałt wyszkoleniowy,
- 4) ryczałt taborowy,
- 5) ryczałt na konserwację materiału uzbrojenia i inżynierji.

Szczegóły zawiera przepis o administracji w jednostkach administracyjnych.

UZBROJENIE.

I. Broń wojskowa.

Karabiny.

KARABINY	Kali- ber	Ciężar kg. *)	Długość m.	Celownik m.
Kb. Mauser wz. 98. . . .	7,9	4,36	1,25	400—2000
Kbk. Mauser wz. 98. . . .	7,9	3,83	1,105	300—2000
Kbk. ros. wz. 91/98/25. . .	7,9	3,60	1,00	300—1200
Kb. Manlicher wz. 95. . .	8,0	3,65	1,27	300—2600**)
Kbk. Manlicher wz. 95. . .	8,0	3,13	1,00	300—2400**)
Kb. Loebell wz. 8/93. . . .	8,0	4,20	1,30	400—2400
Kb. frs. wz. 07/15—16. . .	8,0	4,195	1,30	250—2400
Kbk. frs. wz. 92/16. . . .	8,0	3,25	0,945	200—2000
R.k.m. Chauchat wz. 15. . .	8,0	9, 0		200—2000
K. m. Maxim wz. 08. . . .	7,9	18,00 ¹⁾	1,21	400—2000
K. m. Maxim wz. 08/15. . .	7,9	4,00 ²⁾	1,41	400—2000
K. m. Maxim wz. 08/15-18. .	7,9	12,0 ³⁾	1,28	400—2000
K. m. Hotchkis wz. 14. . .	8,0	25,00 ³⁾	1,80	200—2400
K. m. Schwarzlose wz. 7/12	8,0	19,30 ⁴⁾	0,945	200—2400**)

Amunicja.

Ciężar jednego naboju:

am. niem. (pol.)	24 g.
„ austr.	29 „
„ frs.	28 „

Opakowanie:

am. niem. (pol.) w skrzynkach po 1260 nab.	
„ austr. „ „ „ 1350 „	
„ frs. „ „ „ 1440 lub 1920 nab.	

Moździerz 81 mm.

Ciężar moździerza	52,50 kg.
„ podstawy	31,50 „
„ pocisku	3,24 „
Donośność	1920 m.

*) Ciężar podstawy ¹⁾ 31,5 kg, ²⁾ 1,2 kg, ³⁾ 24,8 kg, ⁴⁾ 18 kg.

**) Kroków.

Działa.

D Z I A Ł A	Ciężar działa kg. *)	Ciężar pocisku kg.	Donośność m.
Dz. górskie 65 mm. frs. wz. 06	450	szrapnel 4,5; scal. 5,2 granat 4; scal. 4,6	5500
Arm. 75 mm. frs. wz. 97	1870	szrapnel 7; scal. 9 granat 5,5; scal. 7 granat stal. 5,7—6,4 granat stal. scal. 8	8500 8000 11260
Arm. 3" (76,2 mm.) ros. wz. 02	1885	szrapnel 6,5; scal. 9 granat 6; scal. 9	ok. 8000 ok. 8500
Haub. 100 mm. austr. wz. 14	2270	szrapn. 13,5; lot. żel. 12 granat 13,5 gran.-szrapn. 16	7900 11500-13500
Haub. górską 100 mm. austr. wz. 16	1700	szrapnel 13,5 granat 13,5 gran.-szrapn. 16	8600 8000 11500-13500
Arm. 105 mm. frs. wz. 13	2650	szrapnel 17 granat stal. 16	12300 12600
Arm. 120 mm. frs. wz. 78	3500	granat stal. 20 granat stal. sur 19	10800 12400
Haub. 155 mm. frs. wz. 17	3700	granat stal. 43 granat stal. sur. 43 szrapnel 41	9500 11200
Arm. pol. 77 mm. niem. wz. 16	2260	szrapnel } granat } 7 granat C. 6	7500 7600 10700
Haub. 105 mm. niem. wz. 98	2260	szrapnel } granat } 16	7000 7000
Haub. 150 mm. niem. wz. 02	2710	granat 42	7450
Haub. 150 mm. niem. wz. 96	2725	granat 42	6100
Arm. 42''' (107 mm.) ros. wz. 10	2520	szrapnel } granat } ok. 17	ok. 10500 ok. 12000
Arm. 48''' (122 mm.) ros. wz. 09	2375	szrapnel } granat } ok. 23	ok. 7500
Haub. 6" (152 mm.) ros. (Schneider)	4100	szrapnel } granat } ok. 41	ok. 11000 ok. 12000

*) W marszu.

II. Broń myśliwska.

Kalibrem nazywamy średnicę lufy w broni śrótowej i kuli w broni kulowej.

Kalibry śrótówek oznaczają się popularnie liczbami parzystymi od 4 do 32, które to liczby oznaczają wychodzącą z funta ołowiu ilość okrągłych kul, pasujących do danej lufy; im mniejsza więc liczba, tem większa średnica lufy i kuli okrągłej.

Kalibry kulowe oznaczone są albo w milimetrach (niemiecka i francuska broń), albo w tysięcznych (Anglja) lub setnych (Ameryka) częściach cala angielskiego.

Tabelka porównawcza różnych kalibrów.

a) śrótowe:

kaliber 4 = 26,7 mm.	kaliber 16 = 16,8 mm.
" 8 = 21,8 "	" 20 = 15,6 "
" 10 = 20,0 "	" 24 = 14,7 "
" 12 = 18,6 "	" 28 = 13,0 "
" 14 = 17,8 "	" 32 = 13,3 "

b) kulowe angielskie:

kaliber 600 = 15,2 mm.	kaliber 400 = 10,0 mm.
" 577 = 11,6 "	" 360 = 9,3 "
" 500 = 12,7 "	" 303 = 7,6 "
" 450 = 11,5 "	

c) kulowe amerykańskie:

kaliber 45 = 11,5 mm.	kaliber 32 = 8,0 mm.
" 44 = 11,0 "	" 30 = 7,6 "
" 38 = 9,6 "	" 25 = 6,4 "
" 35 = 8,9 "	" 22 = 5,8 "

III. Nabywanie, posiadanie i noszenie przez osoby wojskowe krótkiej broni palnej, broni myśliwskiej oraz broni białej.

(P. S. 520 — 75).

Broń palna.

Osoby wojskowe mogą nabywać i posiadać względnie nosić broń palną krótką, jak też myśliwską jedynie po uzyskaniu odpowiedniego pozwolenia.

Pozwolenia tego udzielają:

a) of. zaw. w stanie czynnym oraz of. zaw. w stanie spoczynku, of. rez. i posp. rusz. w czasie pełnienia służby czynnej bezpośredni przełożeni, posiadający prawa co najmniej dowódcy pułku;

b) of. zaw. w stanie nieczynnym i w stanie spoczynku D.O.K., na których obszarze posiadają stałe miejsce zamieszkania;

c) of. rez. i posp. rusz. w czasie, gdy nie pełnią służby czynnej, właściwi pow. kmdci uzup., lecz tylko na nabycie broni palnej, należącej do przepisowego uzbrojenia. Na noszenie broni palnej muszą of. rez. i posp. rusz. uzyskać pozwolenie władz administracyjnych I inst.

Of. ad a) i b) uprawnieni są do posiadania i noszenia broni palnej na podstawie pisemnego zezwolenia na jej nabycie, of. ad c) są obowiązani meldować o nabyciu broni pow. kmdtowi uzup. celem umieszczenia w książeczkach stanu służby oficerskiej adnotacji, uprawniającej ich do posiadania tej broni.

Of. rez. i posp. rusz., którzy w czasie pełnienia służby zawodowej lub służby czynnej nabyli broń palną, posiadają po opuszczeniu służby czynnej prawo do posiadania nabytej broni.

Oficerowie w czasie pełnienia służby czynnej mogą nabywać amunicję do krótkiej broni palnej za okazaniem legitymacji osobistej, stwierdzającej ich stosunek do wojska.

Of. rez i posp. rusz. w czasie, gdy nie pełnią służby czynnej, mogą nabywać amunicję do broni, należącej do ich przepisanego uzbrojenia, za okazaniem książeczek stanu służby oficerskiej, zaopatrzonych adnotacją pow. kmdta uzup.

Przepisy, dotyczące of. zaw. oraz of. powołanych do służby czynnej, mają również zastosowanie do szer. zaw. w stanie czynnym i nieczynnym oraz w stanie spoczynku.

Wydawanie szer. zaw. pozwoleń na nabycie broni palnej skutecznia się tylko w razie istnienia uzasadnionej przyczyny.

Szer. zaw., którzy nabyli na podstawie otrzymanego pisemnego pozwolenia krótką broń palną, mają o tem natychmiast zameldować władzy wojskowej, która udzieliła pozwolenia na nabycie broni, poczem otrzymują poświadczenie, uprawniające do posiadania i noszenia tej broni.

Szer. zaw., którzy nabyli podczas pełnienia służby czynnej krótką broń palną i przeszli następnie do rezerwy lub posp. rusz., obowiązani są zameldować o tem właściwemu P. K. U., który umieszcza w ich książeczkach wojskowych adnotację, uprawniającą ich do posiadania tej broni.

Na noszenie broni palnej muszą szer. rez. i posp. rusz. uzyskać pozwolenie władz administracyjnych I inst.

Szer. zaw. w stanie czynnym i nieczynnym oraz w stanie spoczynku mogą nabywać amunicję za okazaniem dowodu, uprawniającego do posiadania i noszenia odpowiedniej broni.

Of. w służbie czynnej i w stanie spoczynku oraz szer. zaw. mogą nabywać, posiadać i nosić broń myśliwską gładką i gwin-towaną za pozwoleniem dowódców, uprawnionych do wydawa-nia pisemnych pozwoleń na nabycie, posiadanie oraz noszenie krótkiej broni palnej, amunicję zaś do broni myśliwskiej za okazaniem legitymacji osobistej, stwierdzającej ich stosunek do wojska.

Posiadanie nabytej za pozwoleniem władz wojskowych broni myśliwskiej nie daje jednak prawa do polowania, które nabywa się jedynie przez uzyskanie karty łowieckiej.

Osoby wojskowe mogą odstępować posiadaną krótką i my-śliwską broń palną oraz amunicję tylko wtedy, gdy nabywający wykaże się pozwoleniem właściwych władz na kupno względnie posiadanie takiej broni i amunicji. Odstąpienie to winno być przez osobę wojsk. zaznaczone na pozwoleniu wydanem przez władzę administracyjną nabywcy przez określenie ilości i ro-dzaju broni lub amunicji, daty oraz własnego nazwiska i adresu.

Broń biała.

Osoby wojskowe mogą nabywać broń białą w mundurze bez ograniczeń, zaś w ubraniu cywilnem za okazaniem legity-macji, stwierdzających ich stosunek do wojska.

UPOSAŻENIE.

I. Uposażenie zasadnicze.

1. Prawo do uposażenia.

Prawo do uposażenia powstaje:

a) dla wstępujących do służby zawodowej z dniem 1 miesiąca, jeżeli zgłoszenie się nastąpiło najpóźniej dnia 15 miesiąca kalendarzowego, zaś z dniem 16 miesiąca, jeżeli zgłoszenie się nastąpiło po dniu 15 miesiąca kalendarzowego;

b) dla mianowanych (awansowanych) z dniem 1 najbliższego miesiąca po dniu mianowania (awansu), jeżeli ten dzień nie zbiega się z terminem płatności uposażenia;

c) dla szer., mianowanych ppor. w służbie czynnej, od dnia 1 miesiąca, w którym nastąpiło mianowanie przy równoczesnem potrąceniu żołdu oraz wartości otrzymanego w naturze pożywienia, obliczonej według ryczałtu żywnościowego.

2. Wysokość uposażenia.

Wysokość up. of. i szer. zaw. określa się w punktach według grup i szczebli up.

A. Oficerowie.

Stopień wojskowy	Grupa up.	Szczebel uposażenia						
		a	b	c	d	e	f	g
Marszałek	I	2600						
Gen. broni, adm.	II	2200	2300	2400				
Gen. dyw., wiceadm.	III	1800	1900	2000	2100			
Gen. bryg., kontradm.	IV	1400	1500	1600	1700	1800		
Płk., kmdr.	V	1100	1200	1300	1400	1500	1600	
Ppłk., kmdr. por., mjr., kmdr. ppor.	VI	800	850	950	1025	1100	1175	
Kpt. (rtm.)	VII	600	660	720	780	840	900	
Por.	VIII	450	520	560	600	640	680	
Ppor.	IX	390	420	450	480	510	540	

Ppłk. i kmdr. por. otrzymują up. mjr. i kmdr. ppor., zwiększone o 75 punktów w każdym szczeblu.

B. Szeregowi zawodowi.

Stopień wojskowy	Grupa up.	Szczebel uposażenia						
		a	b	c	d	e	f	g
St. sierż., st. wehm., st. ognm., st. mjr. wojsk. st. bosman	X	330	350	370	390	410	430	450
Sierż., wehm., ognm., mjr. wojsk., bosman	XI	270	290	310	330	350	370	390
Plut., st. żand., mł. mjr. wojsk., bosmanmat. .	XII	240	255	270	285	300	315	330
Kpr., żand., podmajstrzy wojsk., mat.	XIII	210	225	240	255	270	285	300
St. mar.	XIV	180	195	210	225	240	255	270

Chor. i bosm. floty otrzymują up. ppor., zwiększone w każdym szczebelu o 10 punktów.

Kwotę up. miesięcznego otrzymuje się z pomnożenia mnożnej przez liczbę punktów odpowiedniej grupy i szczebła.

Mnożna wynosi obecnie 0.43 zł.; dla of. Wojskowej Misji Zakupów w Paryżu oraz na studjach we Francji 0.43 fr. szw.

Przy pierwszym mianowaniu otrzymuje się up. pierwszego szczebła danej grupy, przy awansach np. tego szczebła wyższej grupy, który jest pod względem ilości punktów bezpośredni wyższy od szczebła, otrzymywanego w niższej grupie.

3. Przesunięcia w szczebłach uposażenia.

Przesunięcie do wyższego szczebła odbywa się automatycznie co trzy lata w okresach półrocznych: 1 stycznia i 1 lipca każdego roku. Termin przesunięcia do wyższego szczebła ustala się w ten sposób, że zalicza się termin, od którego zaczyna się bieg trzechlecia, od I.I lub I.VII po terminie mianowania lub awansu.

Do czasokresu przesunąć nie zalicza się:

- czasu pełnienia obowiązkowej służby wojskowej w szeregach,
- czasu urlopu bezpłatnego z wyjątkiem urlopu na czas piastowania mandatu poselskiego lub senatorskiego,
- czasu zawieszenia w służbie lub osadzenia w areszcie śledczym, jeżeli nie zapadł wyrok lub orzeczenie uwalniające względnie jeżeli nie nałożono jedynie kary porządkowej,
- czasu trwania kary pozbawienia wolności na podstawie prawomocnego wyroku sądowego.

e) czasu pozostawania w stanie nieczynnym z powodu czasowej niezdolności do służby z wyjątkiem wypadku, gdy niezdolność ta powstała z przyczyn, związanych ze służbą wojsk.

II. Dodatki do uposażenia.

1. Dodatek regulacyjny.

Obecnie uposażenie jest powiększone o 60 punktów tytułem dodatku regulacyjnego.

2. Dodatek ekonomiczny.

Żonaci otrzymują na każdego członka rodziny (żona i dzieci) najwyżej jednak dla 5 członków rodziny, dodatek ekonomiczny po 44 punkty miesięcznie.

Dodatek ekonomiczny należy się:

a) na żonę, jeżeli nie pobiera up. lub zaop. em. ze skarbu państwa, a w razie separacji, gdy na mężu ciąży obowiązek alimentacji,

b) na dzieci ślubne i uprawnione tudzież pasierby do ukończenia 18 roku życia, jeżeli zaś uczęszczają do szkół państwowych lub prywatnych z prawem publiczności w charakterze rzeczywistych uczniów lub słuchaczy, albo jeżeli wskutek ułomności fizycznej i umysłowej lub nieuleczalnej choroby nie mogą zarabiać na swoje utrzymanie, do ukończenia 24 roku życia.

Na żony, zatrudnione w instytucjach państwowych i samorządach, w P. K. O., B. G. K. i P. B. R., tudzież na synów, kształcących się w szkołach wojskowych na koszt skarbu państwa, nie otrzymują wojsk. zaw. dod. ekonomicznego.

Of. i podof. zaw., którego żona przy zwolnieniu otrzymała odprawę, przysługuje prawo do dod. ekonomicznego na żonę od pierwszego najbliższego miesiąca po dniu jej zwolnienia.

3. Dodatek stołeczny i kresowy.

Pełniący stale służbę w Warszawie i Rembertowie otrzymują dod. stołeczny w wys. 20% up. mies., a pełniący służbę na obszarze woj. śląskiego, w Białej woj. krakowskiego i w Gdyni dod. kresowy w wys. 40% up. miesięcznego.

4. 10% podwyżka uposażenia.

Wojsk. zaw. i of. rez., powołani do sł. czyn., oraz urz. cyw. otrzymują 10% podwyżkę, obliczaną od up. zasadniczego, dod. regulacyjnego, ekonomicznego, wyrównawczego, stołecznego i kresowego.

5. 15% dodatek miesięczny.

Oprócz 10% podwyżki uposażenia otrzymują wojsk. zaw. i of. rez., powołani do służby czynnej, oraz urz. cyw. 15% dodatek miesięczny, obliczany od up. zasadniczego, dod. regulacyjnego, ekonomicznego, wyrównawczego, stołecznego lub kresowego i 10% podwyżki up.

6. Dodatek mieszkaniowy.

Wysokość dod. mieszkaniowego jest zależną od posiadanego stopnia, stosunków rodzinnych i miejsca przydziału służbowego.

Dod. mieszkaniowy wynosi — patrz tabela na str. 388 i 389.

7. Dodatek służbowy.

A. Dodatek służbowy dla oficerów.

Dodatek służbowy jest należnością, płatną miesięcznie z góry jednocześnie z up. i przysługuje wojskowym, pozostającym w czynnej służbie na etatowych stanowiskach w wymiarze, zależnym od spełnianej funkcji według niżej podanego zaszeregowania.

Of., którzy nie zajmują stanowiska etatowego, dod. służbowy w zasadzie nie przysługuje, I-szy wiceminister może jednak przyznać im dod. służb. na podstawie umotywowanego wniosku przełożonej władzy.

W razie przydziału lub przeniesienia of. w interesie służby na stanowisko, do którego przywiązany jest niższy dod. służb., aniżeli ten, który ostatnio mu przysługiwał, może I-szy wiceminister zezwolić na wypłatę temu of. przez ten czas dod. służb., jaki ostatnio pobierał.

Dodatku służbowego nie otrzymują wojsk. zaw., pozostający w stanie nieczynnym, na urlopie bez up. i w stanie spoczynku. Wojskowi, nie pełniący służby z powodu choroby wzgl. urlopu zdrowotnego, zatrzymują dod. służb. w ostatnio otrzymanym wymiarze przez pierwsze 6 miesięcy, licząc od dnia 1 miesiąca, następującego po tym miesiącu, w którym nastąpiło zaprzestanie pełnienia czynności służbowej z powodu choroby.

Of., oddani do dyspozycji ministra, szefa Sztabu Głównego i dowódców okręgów korpusów, otrzymują dod. służb. tylko za jeden miesiąc, następujący po oddaniu do dyspozycji.

Frekwentanci krótkotrwałych kursów doszkoleniowych, którzy odchodzą na nie z zachowaniem ostatnio zajmowanego stanowiska, otrzymują dod. służb., przywiązany do tego stanowiska.

Dodatek mie

STOPIEŃ	Warszawa	Miejscowości				
		białostockiego, kieleck., lubelskiego, łódzkiego, nowogródzkiego, poleskiego, warszawskiego, wileńskiego, wołyńskiego				
		k l a s y				
		I	II	III	IV	
		z ł o t y c h				
Marszałek Polski	}	242,86	167,44	150,43	133,43	116,43
Gen. broni						
Gen. dyw. utrzymuj.	}	168,58	114,30	101,29	89,29	76,29
Gen. bryg. rodzinę						
Płk. utrzymuj.	}	96,68	65,00	58,00	51,00	44,00
Płk. rodzinę						
Gen. dyw. samotny	}	60,00	42,67	37,67	33,67	28,67
Gen. bryg. samotny						
Płk. utrzymuj.	}	38,00	30,00	27,00	24,00	22,00
Płk. rodzinę						
Mjr. samotny	}	26,00	20,00	18,00	16,00	15,00
Mjr. samotny						
Kpt. utrzymuj.	}					
Kpt. rodzinę						
Ppor. samotny	}					
Ppor. samotny						
St. sierż. utrzymuj.	}					
Sierż. rodzinę						
Plut. samotny	}					
Plut. samotny						
Kpr. utrzymuj.	}					
Kpr. rodzinę						
Por. samotny	}					
Por. samotny						
Ppor. utrzymuj.	}					
Ppor. rodzinę						
St. sierż. samotny	}					
Sierż. samotny						
Plut. samotny	}					
Plut. samotny						
Kpr. samotny	}					
Kpr. samotny						

Do I klasy należą miejscowości

" II " " " "

" III " " " "

" IV " " " "

Pozostający pod dochodzeniem sądowym lub dyscyplinarnym i wskutek tego nie pełniący służby nie otrzymują dod. służb. Po zaniechaniu postępowania sądowo-karnego lub prawomocnym uwolnieniu od oskarżenia nie powstaje prawo do otrzymania za ten czas dod. służb. przy ponownym powierzeniu czynności służbowych.

szkaniowy.

w o j e w ó d z t w a							
krakowskiego, lwowskiego, stanisławowskiego, tarnopol- skiego, pow. białski i cieszyń- ski woj. śląskiego				pomorski, poznański, powiaty katowicki, lublin., pszczyński, rybnicki, świętochowski i tarnogórski woj. śląskiego			
k l a s y							
I	II	III	IV	I	II	III	IV
z ł o t y c h							
192,35	156,54	139,07	121,13	129,84	115,65	103,82	92,46
128,86	103,64	91,17	78,17	87,97	76,85	68,61	59,37
72,98	59,68	52,26	45,26	55,76	48,76	43,44	38,12
45,19	<u>41,03</u>	34,51	29,93	36,37	31,79	28,63	24,89
31,48	27,74	24,74	22,74	28,13	25,15	22,52	20,52
20,74	18,74	16,74	15,74	19,26	17,63	15,63	14,63

mające powyżej 80.000 mieszkańców

" " 40.000 "

" " 10.000 "

" poniżej 10.000 "

Przy przeniesieniu służbowym na stanowisko, do którego jest przywiązany dod. służb. a) wyższy od pobieranego ostatnio, otrzymuje się dod. służb. w wyższym wymiarze, b) niższy od pobieranego ostatnio, należy się dod. służb. otrzymywany dotychczas.

Pełniący obowiązki zastępczo wskutek nieobecności właściwego funkcjonariusza dłużej, niż 2 miesiące (60 dni), otrzymują za cały czas pełnienia służby dod. służb., jak przeniesieni służbowo. Wojskowi, mianowani p. o. otrzymują dod. służb., przywiązany do spełnianej funkcji.

W wypadkach, gdy z uwagi na przekazywanie funkcji jakieś stanowisko przez pewien czas jest zajmowane przez dwóch oficerów, nowoprzydzielonego i przekazującego funkcję, dod. służb. przysługuje obydwom najwyżej na przeciąg jednego miesiąca.

Wymiar dodatku służbowego nie podlega zwiększeniu o odpowiedni procent z tytułu dodatku stołecznego względnie kresowego. Nie uwzględnia się go też przy wymierzaniu odpraw i pośmiertnego.

Zaszeregowanie.

Kategoria	Wyso-kość w punktach	F U N K C J A
I.	5000	minister spraw wojskowych, generalny inspektor sił zbrojnych
II.	1500	wiceministrowie, szef Szt. Gł., szef Korp. Kontr., inspektorowie armji, generałowie do prac przy gen. insp. sił zbr.
III A.	1000	dowódca okr. korp., szef Kier. Mar. Woj., szef Biura Pers., kmdt Centr. Wyższ. Stud. Wojsk., kmdt Wyższ. Szk. Woj., Szef Wojsk. Biura Hist.
III B.	1000	zastępcy I-go wiceministra, szefa Szt. Gł., szefa Korp. Kontr., biskup polowy, naczelny prokurator wojskowy, prezydent Najw. Sądu Wojsk.
IV A.	900	dowódca dywizji, dowódca floty
IV B.	800	dowódca sam. bryg. kaw., szef departamentu i of. na stanowiskach generałów dywizji

Kate- gorja	Wyso- kość w punk- tach	F U N K C J A
V.	700	d-ca bryg., d-ca piech. dyw., d-ca bryg. sa- perów, d-ca grupy artylerji, łączności, d-ca grupy aeronautycznej, kier. wojsk. zakładu zaop., szef sztabu o. k. i t. p.
VI A.	600	d-ca pułku, d-ca dyonu łodzi podwodnych, szef saperów M. S. Wojsk., szef łączności M. S. Wojsk., szef broni pancernej M. S. Wojsk., kier. filji wojsk. zakł. zaop. int. i tab. i t. p.
VI B.	500	d-ca samodz. baonu, dyonu, transportowca, zast. d-cy pułku, szef wydz. w M. S. Wojsk., kier. wydz. wojsk. zakł. zaop., 1-szy of. szta- bu dowództwa grupy art., kier. rej. int. typ I i II, szef sztabu dywizji i t. p.
VII A.	350	d-ca baonu, dyonu, torpedowca, kontrtor- pedowca, łodzi podwodnej, kier. rej. int. typ III i IV, kwat. pułku, kier. ref. M. S. Wojsk. i t. p.
VII B.	<u>300</u>	d-ca szwadronu (of. szt.) szwadronu zapas., kier. referatu D.O.K., referent M.S. Wojsk., referent szefostwa saperów, łączności, bro- ni pancernej M. S. Wojsk. i t. p.
VIII.	250	d-ca kompanji, szwadronu, baterji, eskadry i t. p.
IX.	150	d-ca plutonu i t. p.

Od dodatku służbowego potrąca się podatek dochodowy, na-
tomiaśt nie podlega on potrąceniom z tytułu opłat emerytalnych.

B. Dodatek służbowy dla podoficerów zawodowych.

Podof. zaw. otrzymują dod. służb. według posiadanego stop-
nia bez względu na rodzaj spełnianej funkcji:

chorąży	— 90 punktów
st. sierż. (równorzędny)	— 80 „
sierż. (równorzędny)	— 70 „
plut. (równorzędny)	— 50 „
kpr. (równorzędny)	— 30 „

Chor., pobierający dod. służb. z racji zajmowania stanowi
ska of., nie otrzymują dod. służb. dla chor.

8. Dodatek dla sędziów i prokuratorów.

Of. korp. sąd., pełniący funkcje sędziów, prokuratorów i podprokuratorów, otrzymują oprócz dod. służb. miesięczny dodatek dla sędziów i prokuratorów:

- a) sędziowie rejonowi, sędziowie śledczy i sędziowie dla spraw szczególnej wagi 100 pkt
- b) sędziowie orzekający i podprokuratorzy przy wojsk. sądach okr. 150
- c) prokuratorzy przy wojsk. sądach okr. 200 „
- d) prokuratorzy przy Najw. Sądzie Wojsk. 250 „
- e) szefowie wojsk. sądów okr., sędziowie Najw. Sądu Wojsk., prokurator przy Najw. Sądzie Wojsk. i wiceprezydent Najw. Sądu Wojsk. 300 „
- f) prezydent Najw. Sądu Wojsk. i nacz. prokurator wojsk. 500 „

Dodatek ten otrzymują też of. korp. sąd., przydzieleni do Deptu Spraw. M. S. Wojsk., o ile mieli przedtem nominację sędziowską lub prokuratorowską i faktycznie funkcję tę pełnili w wysokości, zależnej od spełnianej przedtem funkcji. W razie przeniesienia na inne stanowisko sędziowie i prokuratorzy dodatek ten zatrzymują.

9. Dodatki i premje aeronautyczne.

A. Dodatki aeronautyczne.

Kate- gorja	Wysokość dodatku	O t r z y m u j ą
I	of. 100% uposażenia posiadanego stopnia szczebla a, chor. 100% uposaż. grupy IX szczebla a, szer. 100% uposaż. grupy X szczebla a,	piloci i etatowi obserwatorzy lotnic'wa, piloci sterowcowi balonów
II	75% wyżej wymienionego uposażenia	strzelcy płatowcowi, obserwatorzy nieetatowi lotnictwa

Kate- gorja	Wysokość dodatku	O t r z y m u j ą ;
III	50% wyżej wymienionego uposażenia	kontrolerzy techn. w fabrykach lub w warsztatach lotn., jeżeli kontrola polega na oblatywaniu, uczniowie szkół i kursów lotn., obserwatorzy balonów na uwięzi, piloci i obserwatorzy balonów wolnych, obserwatorzy sterowców
IV	30% wyżej wymienionego uposażenia	oficerowie techniczni. mechanicy, radiotelegrafisci, fotografowie i inni specjaliści lotnictwa
V	25% wyżej wymienionego uposażenia	uczniowie szkół i kursów balonowych, mechanicy, radiotelegrafisci, zbrojmistrze, fotografowie i inni specjaliści balonowi

Uczniowie otrzymują dod. aeronautyczny w połowie w czasie trwania szkoły, a w połowie po ukończeniu szkoły z pomyślnym wynikiem. W razie przedłużenia szkoły ponad okres, ustalony programem, otrzymują uczniowie dod. aeronautyczny za faktyczne dni lotu.

W razie choroby, wywołanej wypadkiem lotniczym przysługuje personelowi dod. aeronautyczny przez cały czas choroby w przeciągu sześciu miesięcy; w ciężkich wypadkach może być ten okres przedłużony wyjątkowo do jednego roku.

B. Premje aeronautyczne.

Premje wynoszą:

a) dla instruktorów pilotów szkół lotniczych, sterowcowych i eskadr treningowych niezależnie od dodatku aeronautycznego.

1) dla oficerów 0,4 punkta za każdy lot z uczniem.

2) dla podoficerów 0,3 punkta za każdy lot z uczniem,

b) dla instruktorów of. szkoły balonowej 0,3 punkta jednorazowo za każde podniesienie się z uczniem.

c) za dokonanie lotów nadprogramowych 25 punktów za każdą godzinę lotu nocnego.

Premje odbiorcze za lot próbny wynoszą:

a) na płatowcu nowowynalezonego systemu 256 punktów.

b) na nowym płatowcu systemu znanego 64 punktów.

c) na płatowcu po reparacji 39 punktów.

Premje dla majstrów wojsk. za montowanie aparatów lotn. wynoszą 48 punktów mies., jeżeli dokonywują lotów próbnych na zmontowanych przez siebie aparatach.

10. Uposażenie morskie.

Załogi statków wojennych i obiektów pływających wojskowej służby śródlądowej otrzymują w czasie zaokrętowania zarówno na morzu, jak i na rzekach oprócz normalnego uposażenia oddzielne up. morskie.

Uposażenie to wynosi:

STOPIEŃ WOJSKOWY	Ilość punktów mies.	
	Kampanja	Rezerwa
Admirał	1.200	600
Wiceadmirał	900	450
Kontradmirał	780	390
Komandor	600	300
Komandor-porucznik	480	240
Komandor podporucznik	420	210
Kapitan	300	153
Porucznik	240	120
Podporucznik	210	105
St. bosman zawodowy	180	90
Bosman zawodowy	150	75
Bosman mały zawodowy	120	60
Mały zawodowy	105	52.5
St. marynarz zawodowy	90	45
Mały ochotnik	78	39
St. marynarz ochotnik	60	30
Marynarz ochotnik	54	27
St. marynarz poborowy	6.5	3.25
Marynarz poborowy	6	3

Up. morskie wypłaca się miesięcznie z góry.

Mianowani ppor. w mar. woj. otrzymują oprócz jednorazowej kwoty na umundurowanie dodatek w wysokości 750 punktów.

Do dodatku na umundurowanie otrzymują of. mar. woj. dodatek w wysokości 350 punktów.

Podczas podróży zagranicę otrzymują załogi okrętów normalne up. krajowe wraz z up. morskiem z tytułu zaokrętowania. dod. służb., dod. dla specjalistów morskich i 50% djet podróży. należnych przy wyjazdach zagranicę. Szer. niezaw. otrzymują połowę djet szer. saw.

Of. mar. woj., pełniący służbę w czasie studjów we Francji na francuskim krążowniku szkolnym ćwiczebnym, otrzymują jednorazowo dodatek na zakup umundurowania francuskiego w wysokości 300 fr. szw.

11. Uposażenie marynarki wojennej na wodach w. m. Gdańska.

Pobyty okrętów w porcie i na wodach w. m. Gdańska, trwający do dnia 15 włącznie, uważa się za czasowy postój, ponad 15 dni zaś uważa się za stały postój.

W czasie czasowego postoju załogi okrętów otrzymują up. normalne oraz up. morskie i dodatki z tytułu służby na okręcie według norm krajowych.

Za czas od dnia pierwszego do trzeciego włącznie diety nie przysługują. Za czas od dnia czwartego postoju w Gdańsku do dnia piętnastego włącznie otrzymują załogi za każdy dzień postoju 50% diet według wymiaru i w walucie, przysługującej przy podróży służbowej do Gdańska. Szer. niezaw. otrzymują 12 $\frac{1}{2}$ % przysługujących diet podróжных.

Zasada ta ma zastosowanie również w odniesieniu do pojedynczych osób wojsk., przeniesionych z kraju na okręty, które mają czasowy postój w Gdańsku.

W czasie stałego postoju na wodach w. m. Gdańska załogi okrętów otrzymują up. normalne według norm i w walucie, mającej zastosowanie przy up. osób wojsk., mających stały przydział w Gdańsku. Up. morskie i dodatki, przysługujące z tytułu służby na okręcie, wypłaca się w złotych według norm krajowych.

Przy wyjazdach okrętów w ciągu miesiąca na stały postój do Gdańska, jak również przy przeniesieniach pojedynczych osób wojsk. w ciągu miesiąca na okręty, mające postój w Gdańsku, zaokrętowani otrzymują up. gdańskie od dnia, w którym nastąpił przyjazd do Gdańska, przyczem potrąca się na ten okres czasu wypłacone up. krajowe.

Przy przejazdach w ciągu miesiąca okrętów, mających stały postój w w. m. Gdańsku, jak również przy przeniesieniach pojedynczych osób wojsk. z okrętów, mających stały postój w Gdańsku do kraju, przeniesieni zatrzymują pobrane up. gdańskie, płatne mies., do końca danego miesiąca, a płatne dekadami, do końca danej dekady. Z dniem zaś 1 następnego miesiąca względnie dekady przeniesieni otrzymują up. krajowe, jeżeli nie nabędą na nowo prawa do up. gdańskiego.

Up. gdańskie jest to up. krajowe, przeliczone na guldeny gdańskie w stosunku 1 zł. = 1 guldenowi.

12. Dodatek mundurowy.

Nowomianowani ppor. otrzymują jednorazową kwotę na wyekwipowanie w wysokości 1.500 punktów przy mianowaniu, o ile są w służbie czynnej.

Of. zaw. po 2 latach od dnia mianowania ppor. otrzymują roczny dodatek na uzupełnienie umundurowania w wysokości 700 punktów, płatny za cały rok zgóry łącznie z up. na miesiąc styczeń.

Of. przydzieleni do mar. woj., otrzymują uzupełnienie dod. mundurowego w wysokości 350 punktów po upływie roku służby, jeżeli nadal pozostają w tej służbie. O ile uprawnienie do tej należności następuje w ciągu roku kalendarzowego, należność oblicza się jedynie na okres czasu brakujący do końca roku kalendarzowego.

13. Opłaty szkolne.

Na czas wypłacania dod. regulacyjnego otrzymują wojsk. zaw. zwrot opłaty szkolnej w prywatnych szkołach średnich ogólno-kształcących i zawodowych, jeżeli rodzice nie mogli umieścić dzieci w równorzędnych zakładach państwowych. Wysokość zwrotu opłaty szkolnej nie może przekraczać w szkołach średnich ogólnokształcących 30 zł., w szkołach zawodowych 45 zł. mies. Za dzieci w klasach przedwstępnych i wstępnych szkół średnich ogólnokształcących opłaty się nie zwraca.

Celem uzyskania tych należności powinien kwatermistrz zebrać od zainteresowanych na początku każdego roku szkolnego podania z dołączonymi do nich specjalnymi zaświadczeniami szkolnymi, a uzupełniwszy klauzulą, że każdy z pcentów jest uprawniony do pobierania dod. ekon. na to dziecko, przesłać właściwemu kierownikowi administracji pieniężnej z prośbą o przyznanie prawa do omawianej należności na bieżący rok szkolny.

Skarb państwa pokrywa wpisowe tylko za dzieci uczęszczające do szkół, które uzyskały prawa szkół państwowych. Wykaz takich szkół jest corocznie ogłaszany w Dzien. Rozk.

III. Uposażenie urzędników cywilnych.

Urz. cyw. etatowi i prowizoryczni otrzymują up. według grup i szczebli, ustalonych dla wojsk. zaw., z tem, że mają do nich również zastosowanie zasady o dod. regulacyjnym, ekonomicznym, stołecznym i kresowym oraz mieszkaniowym, jak i warunki posunięcia do wyższego szczebla uposażenia.

Niżsi funkcy. państw. otrzymują za pełnienie służby w niedzielę lub święto przez 8 godzin wynagrodzenie w wys. $\frac{1}{25}$ mies. up., obliczone bez dod. ekonomicznego i mieszkaniowego, jeżeli nie mogli otrzymać w tygodniu, następującym po niedzieli lub święcie zwolnienia ze służby na jeden dzień powszedni.

IV. Uposażenie w różnych wypadkach.

1. Uposażenie podczas urlopu zdrowotnego.

Podczas urlopu zdrowotnego wojsk. zaw. otrzymują pełne up. i dod. służb. przez sześć miesięcy. Po tym okresie tracą prawo do up., jeżeli nie zgłaszają się do służby wskutek niezdolności fizycznej lub umysłowej.

2. Uposażenie przy zmianie miejsca przydziału.

W razie zmiany miejsca przydziału służbowego, która wpływa na zmianę wysokości up., prawo do innego up. przysługuje od pierwszego dnia miesiąca, następnego po oddaniu czynności służbowych, wykonywanych w starym miejscu służbowym.

3. Pobory oficerów, odbywających studia.

Oficerowie, odbywający studia na wyższych zakładach naukowych w kraju, otrzymują pełne uposażenie posiadanego stopnia z wyjątkiem dodatku służbowego i dodatku za odkomenderowanie. Na opłatę czesnego i pomocy szkolnych otrzymują zapomogi w wysokości 100 zł miesięcznie.

4. Uposażenie przy przejściu do państwowej służby cywilnej.

W wypadkach bezpośredniego przejścia do państwowej służby cywilnej z wyjątkiem służby sędziowskiej i prokuratorskiej otrzymują osoby wojsk. dotychczas posiadany szczebel up., jeżeli otrzymują przy nominacji tę samą grupę up., którą posiadali w służbie poprzedniej.

Jeżeli grupa up. uzyskana przy nominacji jest wyższa od poprzednio posiadanej, otrzymują szczebel up., jak przy awansach.

Jeżeli grupa up. uzyskana przy nominacji jest niższa od poprzednio posiadanej, otrzymują szczebel up., odpowiadający alfabetycznie szczeblowi w poprzednio posiadanej grupie wyższej

5. Uposażenie podoficerów przydzielonych na praktykę.

Podof. zaw., urlopowani celem odbycia praktyki cywilnej. otrzymują przez czas jej odbywania, najwyżej jednak przez 6 mies., pełne up. bez dod. służbowego.

6. Uposażenie w razie samowolnego opuszczenia służby.

Samowolne oddalenie się z oddziału lub dezercja powoduje zawieszenie up.

Jeżeli po zgłoszeniu się lub przyprowadzeniu zbiegłego do oddziału nieobecność jego zostaje usprawiedliwiona, otrzymuje zainteresowany zaległe up., w przeciwnym razie traci je w całości za czas nieobecności.

W razie dezercji pobrane z góry up. podlega zwrotowi za czas nieprzesłużony.

7. Uposażenie zawieszonych w służbie i osadzonych w areszcie śledczym.

Od najbliższego pierwszego miesiąca po zawieszeniu w służbie lub osadzeniu w areszcie śledczym otrzymuje się $\frac{3}{4}$ up. Reszta pozostaje w zawieszeniu. Posiadający rodzinę otrzymuje cały dod. rodzinny i mieszkaniowy.

Jeżeli wdrożone postępowanie zostanie zaniechane lub nastąpiło prawomocne uwolnienie od oskarżenia, otrzymuje się resztę zatrzymanego up.

8. Uposażenie w czasie odbywania kary.

Of., zasądzeni wyrokiem sądowym na karę pozbawienia wolności, nie pociągającą wydalenia z wojska lub zwolnienia ze służby, otrzymują do chwili uprawomocnienia się wyroku połowę up. Posiadający rodzinę otrzymuje pełny dod. rodzinny i mieszkaniowy.

Jeżeli of. został zasądzony wyrokiem sądowym I. instancji na karę wydalenia z wojska lub zwolnienia ze służby, następuje zawieszenie wypłaty up. Władza przełożona może przyznać tylko rodzinie zasiłek do wysokości $\frac{1}{5}$ up. Uprawomocnienie się wyroku pociąga za sobą utratę up. W razie zwolnienia w II. instancji wzgl. skazania na karę, niepociągającą wydalenia z wojska lub zwolnienia ze służby, następuje wypłata pełnego względnie wyrównanie do połowy up.

9. Wstrzymanie wypłaty uposażenia.

W razie zwolnienia ze służby zawodowej, przeniesienia w stan spoczynku lub śmierci wstrzymuje się wypłatę up. czynnego z ostatnim dniem tego miesiąca, w którym nastąpiło zwolnienie, przeniesienie w stan spoczynku wzgl. śmierć.

V. Potrącenia.

1. Potrącenia ustawowe.

A. Podatek dochodowy.

Podatek dochodowy opłaca się od a) gaży zasadniczej, b) dod. regulacyjnego, c) dod. ekonomicznego, d) dod. stołecznego, e) 10% podwyżki uposażenia, f) 15% dodatku, g) dod. służbowego, h) dod. dla sędziów i prokuratorów, i) dod. mundurowego.

Podatek dochodowy oblicza się i potrąca w stosunku procentowym od sumy ogólnej rocznego dochodu. Roczny dochód do sumy 2.500 zł. jest wolny od podatku. Powyżej tej sumy pobiera się podatek według następującej skali:

L. p.	Wysokość w stosunku rocznym ponad	Stopa procent. podatku	L. p.	Wysokość w stosunku rocznym ponad	Stopa procent. podatku
1	2500—2600	1,5 ^o / _o	23	8000— 8800	3,9 ^o / _o
2	2600—2700	1,6 ^o / _o	24	8800— 9600	4,1 ^o / _o
3	2700—2800	1,7 ^o / _o	25	9600—10400	4,3 ^o / _o
4	2800—2900	1,8 ^o / _o	26	10400—11200	4,6 ^o / _o
5	2900—3000	1,9 ^o / _o	27	11200—12000	4,9 ^o / _o
6	3000—3100	2,0 ^o / _o	28	12000—13000	5,3 ^o / _o
7	3100—3200	2,1 ^o / _o	29	13000—14000	5,7 ^o / _o
8	3200—3400	2,2 ^o / _o	30	14000—15000	6,1 ^o / _o
9	3400—3600	2,3 ^o / _o	31	15000—16000	6,5 ^o / _o
10	3600—3800	2,4 ^o / _o	32	16000—17000	6,8 ^o / _o
11	3800—4000	2,5 ^o / _o	33	17000—18000	7,1 ^o / _o
12	4000—4200	2,6 ^o / _o	34	18000—19000	7,4 ^o / _o
13	4200—4400	2,7 ^o / _o	35	19000—20000	7,7 ^o / _o
14	4400—4800	2,8 ^o / _o	36	20000—22000	8,0 ^o / _o
15	4800—5200	2,9 ^o / _o	37	22000—24000	8,3 ^o / _o
16	5200—5600	3,0 ^o / _o	38	24000—26000	8,6 ^o / _o
17	5600—6000	3,1 ^o / _o	39	26000—28000	8,9 ^o / _o
18	6000—6400	3,2 ^o / _o	40	28000—30000	9,2 ^o / _o
19	6400—6800	3,3 ^o / _o	41	30000—32000	9,5 ^o / _o
20	6800—7200	3,4 ^o / _o	42	32000—34000	9,9 ^o / _o
21	7200—7600	3,5 ^o / _o	43	34000—36000	10,3 ^o / _o
22	7600—8000	3,6 ^o / _o			

Podatek dochodowy jest również pobierany z odprawy, za-
pomogi i remuneracji.

B. Opłata emerytalna.

Wojsk. zaw. potrąca się opłatę emerytalną w wysokości 3%
z up. mies. Przy osiągnięciu wyższej grupy lub wyższego szcze-
bla potrąca się przez przeciąg jednego roku połowę z uzyska-
nego podwyższenia poborów.

Of., przydzieleni do państwowych wytwórni i pobierający
tam specjalne wynagrodzenie, opłacają składki emerytalne
w wysokości, przypadającej od up., przysługującego im w danej
chwili według posiadanego stopnia.

2. Potrącenia administracyjne i sądowe.

A. Potrącenia z uposażenia oficerów i szeregowych zawodowych.

Ściąganie długów z poborów of. oraz szer. zaw. uskutecznia
się w ratach mies. przez potrącanie części up., przyczem potra-
cenia tego rodzaju nie mogą przekraczać:

- a) 10% up. — jeżeli są dokonywane na podstawie orzeczeń
sądowych,
30% up. — jeżeli mają za podstawę wypływający z ustawy
obowiązek alimentacji,
- b) 10% up. — jeżeli są dokonywane na podstawie zarządzeń
administracyjnych,
- c) 10% up. — jeżeli w rachubę wchodzi łączne potrącenia
na podstawie orzeczeń sądowych oraz zarządzeń admini-
stracyjnych wzgl. 30% w wypadku obowiązku alimentacji,
- d) 20% up. — jeżeli opierają się na dobrowolnem obciążeniu
up. na rzecz instytucji kredytowych za zgodą władzy
przełożonej,
- e) 3% up. wszelkie inne potrącenia, wynikające z dobrowol-
nego obciążenia up.

Jak up. rozumieć należy:

- 1) up. zasadnicze, 2) dod. regulacyjny, 3) dod. wyrównawczy.
- 4) dod. stołeczny lub kresowy, 5) 10% podwyżkę i 15% dod. do
uposażenia.

Potrąceń dokonuje się po odliczeniu kwoty, przypadającej
z tytułu podatku dochodowego i opłaty emerytalnej.

Ściąganie długów następuje przy najbliższej wypłacie up.
po dniu doręczenia płatnikowi wezwania o uskutecznienie potra-

ceń. Wniesienie rekursu przeciw orzeczeniu, nakazującemu potrącenie, wstrzymuje dokonywanie potrącenia długów.

O ile rekurs wniesiony do władzy administracyjnej II. instancji nie odniósł pożądanego rezultatu, przysługuje prawo do wniesienia skargi do Najw. Tryb. Adm.

Skarga do Najwyższego Trybunału Adm. przeciw orzeczeniu nie wstrzymuje sama przez się wykonania zaskarżonego zarządzenia lub orzeczenia. Skarżący ma prawo żądać tylko wstrzymania wykonania zarządzenia od ostatniej władzy administracyjnej po wniesieniu skargi, a władza powinna się przechylić do tego wniosku, jeżeli względy publiczne nie stoją temu żądaniu na przeszkodzie, a skarżący mógłby w razie wykonania ponieść szkodę niepowetowaną. Najw. Tryb. Adm. tylko wtedy zarządza wstrzymanie zarządzenia lub orzeczenia i to jedynie na wniosek skarżącego, jeżeli ostatnia władza administracyjna odmówiła wstrzymania wykonania lub zwleka z załatwieniem wniosku.

Potrącenia z tytułu udzielonych zaliczek nie podpadają pod pojęcie potrąceń administracyjnych i sądowych i mogą być uskuteczniane niezależnie od potrąceń administracyjnych i sądowych.

Z pod zapowiedzeń i zajęć administracyjnych i sądowych są wyłączone:

a) djety, koszty podróży i zwrot kosztów przesiedlenia służbowego,

b) wsparcia i zapomogi, przyznawane urzędnikom na ich leczenie lub rodziny, na pogrzeb rodziców, żony i dzieci albo też z powodu klęski elementarnej lub innego nieszczęśliwego wypadku,

c) pośmiertne.

Odprawy, wypłacane z powodu zwolnienia z czynnej służby, podlegają zapowiedzeniu wzgl. zajęciu administracyjnemu i sądowemu.

B. Potrącenia z uposażenia urzędników cywilnych.

Up. urz. cyw. ulega zajęciu administracyjnemu, tudzież zapowiedzeniu i zajęciu sądowemu do wysokości $\frac{1}{5}$ części up.

Za alimenty ulega up. urz. cyw. zapowiedzeniu i zajęciu sądowemu do wysokości $\frac{2}{5}$ up., przyczem pozostałe $\frac{3}{5}$ są wolne od wszelkich zapowiedzeń i zajęć.

Przy zbiegu zapowiedzeń i zajęcia na alimenty i na dług skarbowe oraz sądowego zajęcia uposażenia podlega potrąceniu $\frac{2}{5}$ poborów. Z potrącenia tego $\frac{1}{5}$ up. przypada do stosunkowego podziału na dług i alimenty, a druga $\frac{1}{5}$ część jest prze-

znaczona wyłącznie na zaspokojenie alimentów, gdyby pierwsza $\frac{1}{5}$ część na alimenty nie wystarczała przy zaspokojeniu innych długów.

Potrącenia mogą być skuteczniejsze z up. tylko po wyrównaniu podatku dochodowego i opłaty emerytalnej.

W odniesieniu do potrąceń z tytułu udzielonych zaliczek zwrotnych, odpraw, kosztów podróży i przesiedlenia oraz pośmiertnego mają moc obowiązującą te same postanowienia, które odnoszą się do wojskowych zawodowych.

VI. Zaliczki zwrotne.

Wojsk. zaw. mogą otrzymywać bezprocentowe zaliczki zwrotne do wysokości trzymiesięcznego up.

Wojsk. zaw., pełniącym służbę w jednostkach, podległych bezpośrednio M. S. Wojsk., udziela zaliczek M. S. Wojsk. (Dep. Int.), wojsk. zaw., pełniącym służbę w jednostkach, podległych bezpośrednio D. O. K. wzgl. Kier. Mar. Woj. udziela zaliczek D. O. K. wzgl. Kier. Mar. Woj.

Zaliczki jednomiesięczne mają być spłacane w 6, dwumiesięczne w 12, trzymiesięczne w 24 ratach.

W wypadku zwolnienia ze sł. zaw. potrącenia niespłaconych rat zaliczki następuje w całości przed zwolnieniem.

Jeżeli przy zwolnieniu przysługuje odprawa, niespłaconą resztą zaliczki jest potrącona z odprawy. Odchodzącym w stan spoczynku potrąca się zaliczkę z emerytury.

VII. Uposażenie podczas ćwiczeń i mobilizacji.

1. Uposażenie oficerów rezerwy, powołanych na ćwiczenia.

Of. rez., powołani na ćwiczenia lub do sł. wojsk. na podstawie zarządzenia Rady Ministrów otrzymują za każdy dzień służby od dnia stawienia się do dnia zwolnienia dzienną płacę w wys. $\frac{1}{30}$ części up. samotnych of. zaw. szczebla „a” odpowiedniej grupy.

Poza miejscem swego zamieszkania otrzymuje of. rez. zakwaterowanie przejściowe lub ekwiwalent pieniężny.

Of., mianowani ppor. w rez. otrzymują jednorazową kwotę na wyekwipowanie, jak ppor. zaw. Ppor. rez. wypłaca się wymieniony dodatek przy pierwszym powołaniu do ćwiczeń przez płatnika tej jednostki, do której zostali przydzieleni na czas ćwiczeń.

Jeżeli powołany do ćwiczeń lub do sł. wojsk. zarządzeniem Rady Ministrów stawić się ma do służby w miejscowości poza miejscem zamieszkania, liczy się mu up. od dnia wyjazdu do służby do dnia powrotu do miejsca zamieszkania oraz zwrot kosztów podróży.

Wypłata odbywa się co 10 dni z góry. Of. mogą otrzymać up. na miesiąc z góry, o ile ćwiczenia trwają dłużej niż miesiąc.

2. Uposażenie oficerów rezerwy podczas mobilizacji.

Of. rez., powołani do służby czynnej na skutek mob. lub częściowego uzupełnienia wojska do stopy wojennej, otrzymują od dnia stawienia się do służby up., jak of. zaw. według szczebla „a” danej grupy.

Of., mający rodzinę, otrzymują ponadto mies. dod. na inieszkanie dla rodziny, płatny z góry wraz z up. od 1 nast. mies. po zgłoszeniu się do służby, jeśli zmienili miejsce zamieszkania.

Kawalerowie, jeżeli nie mieszkają razem z rodzicami, tudzież wdowcy bezdzietni otrzymują dod. na składowe od 1 tego miesiąca, w którym zgłosili się do służby.

Postanowienia te odnoszą się również do of. zaw., pełniących służbę na obszarze wojennym lub przejściowo poza swoim garnizonem.

Of. rez., mający się stawić do miejscowości poza miejscem swego zamieszkania, otrzymują up. od dnia wyjazdu do służby do dnia powrotu do miejsca zamieszkania oraz zwrot kosztów podróży.

Jeżeli zgłoszenie się do służby następuje w ciągu miesiąca, up. oblicza się za odpowiednią ilość dni służby.

3. Uposażenie w razie dostania się do niewoli lub zaginienia na terenie działań wojennych.

W razie dostania się do niewoli lub zaginienia na terenie działań wojennych ulega zawieszeniu wypłata up. kawalerom lub wdowcom bezdzietnym.

Utrzym. rodz. należy się 50% up., pozostałe 50% ulega zawieszeniu. Żona separowana, uprawniona do alimentacji, otrzymuje up. w wysokości alimentów, nie wyższe jednak, jak 50%. Prawo to ulega zawieszeniu, jeżeli okoliczności wskazują, że dostanie się do niewoli było rozsądne.

Po powrocie i stwierdzeniu, że dostanie się do niewoli lub zaginięcie nastąpiło bez własnej winy, otrzymuje się zawieszone up. z potrąceniem zaliczek, pobranych w niewoli.

Gdy wojsk. zaw., który zaginął na terenie działań wojennych, nie odnajdzie się do roku od dnia ratyfikacji pokoju, traci rodzina zaginionego prawo do up., otrzymuje natomiast tymcz. zaopatrzenie w myśl ustawy emerytalnej.

VIII. Żołd.

1. Prawo do żołdu.

Prawo do pobierania żołdu powstaje od dnia przyjęcia w stan wyżywienia.

Szer. niezaw. otrzymują nadto umundurowanie i oporządzenie, które pozostaje własnością skarbu, wyżywienie i kwaterę.

2. Wysokość żołdu.

Szer. niezaw. otrzymują żołd, płatny dekadami z góry. Wysokość żołdu wyraża się w punktach dla poszczególnych stopni szeregowych:

st. sierż. (st. wachm., st. ogniom.)	— 7 punktów
sierż. (wachm., ogniom., mat och.)	— 6 „
plut. (st. mar. och.)	— 5 „
kpr. (mar. och.)	— 4 „
st. szer. (st. mar. pob.)	— 2,5 „
szer. (mar. pob.)	— 2 punkty.

Podchor. otrzymują 8 punktów dekadowo.

3. Wysokość żołdu podczas choroby.

Szereg. niezaw., oddani do szpitala na leczenie z powodu:

- chorób wenerycznych,
 - chorób i uszkodzeń, nabytych podczas urlopu,
 - wszelkich uszkodzeń ciała, mających na celu uchylenie się od służby wojskowej, ćwiczeń i t. p.,
 - wszelkich uszkodzeń ciała, nabytych z własnej winy bez chęci samouszkodzenia,
 - celem stwierdzenia niezdolności do służby wojskowej.
- otrzymują żołd, zmniejszony o 25%.

Szer. niezaw., przebywający w szpitalu z przyczyn związanych z pełnieniem służby lub z powodu epidemji, panującej w wojsku, otrzymują pełny żołd.

4. Żołd szeregowych nadterminowych.

Szer. nadterm. otrzymują żołd szer. niezaw. według posiadanego stopnia i dodatek w wysokości 35% up. kaprała zawodowego samotnego.

5. Żołd uczniów szkół oficerskich.

Szeregowi, uczniowie szkół oficerskich otrzymują:

1) w pierwszym roku nauki:

a) przed uzyskaniem tytułu podchorążego — żołd szeregowca,

b) po uzyskaniu stopnia podchorążego — żołd plutonowego niezawodowego,

2) w drugim roku nauki żołd sierżanta niezawodowego,

3) w trzecim roku nauki i w latach następnych — żołd st. sierż. niezawodowego.

Szeregowi, uczniowie szkół oficerskich, którzy przed wstąpieniem do szkoły byli podoficerami zawodowymi, otrzymują uposażenie posiadanego stopnia podoficera zawodowego *).

6. Żołd zawieszonych w służbie i znajdujących się w postępowaniu sądowo-karnem.

Podof. i st. szer., zasądzeni na karę pozbawienia wolności bez degradacji i szer. zasądzeni na karę pozbawienia wolności za przestępstwo, niepociągające za sobą u podof. i st. szer. degradacji, otrzymują od chwili uprawomocnienia się wyroku przez czas trwania kary połowę żołdu.

Posiadający rodzinę otrzymują dod. rodzinny w pełnym wymiarze.

Podof. i st. szer., zasądzeni w I. instancji na karę degradacji, wzgl. szer. na karę, pociągającą za sobą u podof. i st. szer. degradację, otrzymują $\frac{1}{5}$ żołdu szer.

Jeśli szer. został zasądzony na karę wydalenia z wojska następuje zawieszenie wypłaty; władza przełożona może jednak przyznać rodzinie zasiłek do wysokości $\frac{1}{5}$ up. Uprawomocnienie się wyroku I. instancji pociąga za sobą utratę prawa do up. Natomiast w razie zapadnięcia w II. instancji wyroku uwalniającego wzgl. skazującego na karę, niepociągającą degradacji, następuje wypłata pełnego wzgl. uzupełnienie do połowy up.

*) Dotyczy uczniów Szkoły Podchorążych dla Podoficerów.

7. Żołd szeregowych rezerwy podczas ćwiczeń.

Powołani na ćwiczenia lub do sł. wojsk. zarządzeniem Rady Ministrów otrzymują dzienny żołd posiadanego stopnia, obliczony w stosunku $\frac{1}{10}$ żołdu na dekadę szer. pełniących obowiązkową służbę wojskową za każdy dzień służby od dnia przyjęcia w stan wyżywienia.

8. Żołd szeregowych niezawodowych podczas mobilizacji.

Powołani do sł. czynnej na skutek mob. lub częściowego uzupełnienia wojska do stopy wojennej i ochotnicy otrzymują od dnia stawienia się do służby wzgl. przyjęcia w stan wyżywienia żołd, jako szer., pełniący obowiązkową służbę wojskową.

IX. Należności uboczne.

1. Podróże służbowe.

Podczas podróży służbowych do miejscowości położonych poza zwykłym miejscem służbowym otrzymują wojskowi djety i zwrot kosztów dojazdów.

Djety wynoszą dziennie dla:

marszałka	— zł. 100.—
gen. broni i admirała	— „ 50.—
gen. dyw., gen. bryg., wiceadm. i kontradm.	— „ 35.—
płk. i kmrdr.	— „ 25.—
ppłk., kmrdr. por., mjr. i kmrdr. ppor.	— „ 20.—
kpt. (rtm.)	— „ 15.—
por.	— „ 13.—
ppor. i chor.	— „ 11.50
st. sierż., sierż., plut. (równorzędnych)	— „ 9.50
kpr. (równorzędnych) oraz st. mar.	— „ 6.50

Szer. niezaw.:

a) podchor. i podof.	— „ 2.50
b) st. szer. i szer.	— „ 2.—

Przy podróży służb. do Warszawy lub na obszar woj. śląskiego zwiększa się djety o 20%.

Of. kontrolerzy otrzymują nadto dodatek do djet w wysokości:

a) generałowie	40%
b) pułkownicy	50%
c) podpułkownicy i majorowie	60%

normalnych djet.

Jednostką obliczenia djet jest 24 godzinny okres czasu. liczony od chwili rozpoczęcia podróży wzgl. od chwili wyjazdu z miejsca służbowego do chwili ukończenia podróży wzgl. do chwili powrotu do miejsca służbowego.

Jeżeli pobyt poza zwykłym miejscem służbowym trwa dłużej niż 24 godzin, należy się za końcowy okres czasu, o ile on wynosi więcej, niż 12 godzin, cała djeta, o ile zaś wynosi więcej niż 6 godzin, połowa djety.

Jeżeli pobyt poza zwykłym miejscem służbowym trwa krócej niż 24 godzin, należy się połowa djety, o ile pobyt ten trwa dłużej niż 6 godzin, zaś cała djeta tylko w tym wypadku, gdy pobyt poza zwykłym miejscem służbowym, trwający dłużej niż 6 godzin, przypada na porę nocną między 21 a 6 godziną.

Djety należą się również za niedziele i święta, przypadające w czasie trwania podróży służbowej, przez cały czas choroby, o ile zostanie zatwierdzona świadectwem lekarskim, a chory nie jest umieszczony w szpitalu na koszt skarbu państwa.

Przejazd koleją jest kredytowany. Przy przejazdach przysługuje:

I kl. dla oficerów od majora w górę.

II kl. dla oficerów młodszych i chorążych,

III kl. dla szeregowych.

Adjutantom i oficerom ordynansowym, podróżującym ze swoimi przełożonymi generałami i dowódcami pułków przysługuje podczas podróży służbowych I kl.

Kredytowany jest również przewóz koleją osobistego bagażu podróżnego o wadze:

a) od 50 kg przy podróżach służbowych ponad 6 dni,

b) do 100 kg przy podróżach służbowych ponad 30 dni.

Przy przejazdach kołowych zwraca się w miejscowościach, w których obowiązują zatwierdzone przez władze taryfy najmu koni lub samochodu, ceny podane w taryfie. W miejscowościach, nie posiadających taryf, zwraca się cenę najmu koni lub samochodu na podstawie dołączonego przez podróżującego własnoręcznego oświadczenia, podającego oprócz zapłaconej ceny także ilość kilometrów odbytej drogi kołowej z wymienieniem miejscowości początkowej i końcowej. W razie wątpliwości, czy zapłacono

cena odpowiada miejscowym stosunkom, może władza zasięgnąć informacji odnośnego urzędu gminnego.

Jeżeli drogę odbyto pieszo lub własnymi środkami lokomocji, zwraca się kwotę, odpowiadającą taryfie najmu koni, w miejscowościach zaś nie posiadających takiej taryfy, po 30 groszy za każdy km., o ile nie można było odbyć tej drogi tańszym środkiem lokomocji (koleją, statkiem, autobusem).

Przy komisjach miejscowych w miastach, mających ponad 50.000 mieszkańców, zwraca się koszt przejazdu dorożką względnie samochodem w kwocie faktycznej wydanej i odpowiadającej miejscowym cenom, o ile odległość miejsca komisyjnego od urzędu względnie od mieszkania wynosi więcej, niż 2 km. Jeżeli w danym miejscu istnieje tańszy środek komunikacyjny (tramwaj, autobus), zwraca się koszt przejazdu tym środkiem lokomocji.

Na koszty dojazdu do dworca, przystani i t. p. otrzymują ryczałt w wysokości:

a) gen. 2 zł., b) of. 1 zł. 50 gr., c) podof. zaw. 90 gr.

Udającym się w podróż służb. przysługuje prawo do zaliczki do wysokości należnych djęt i kosztów dojazdów.

Rachunki kosztów podróży mają być przedstawione do likwidacji w terminie do 14 dni po ukończeniu podróży. Niedotrzymanie tego terminu bez usprawiedliwienia pociąga za sobą utratę prawa do zwrotu kosztów podróży i djęt oraz obowiązek ewentualnego zwrotu pobranej zaliczki.

2. Podróże wojskowych, wzywanych do sądów pokoju.

Wojskowym, wzywanim do sądów pokoju w charakterze przedstawicieli władz wojskowych, występujących w roli oskarżycieli w stosunku do osób cywilnych lub w charakterze świadków w tych sprawach, należą się djety, jak za podróże służb.

3. Podróże wojskowych, wzywanych jako oskarżeni.

Wojskowym, wzywanim do sądów w charakterze oskarżonych, nie przysługują djety, ani zwrot kosztów podróży.

4. Podróże wojskowych, wzywanych do oficerskich sądów honorowych.

Wojsk. służby czynnej, wzywanim do oficerskich sądów honorowych w charakterze świadków, przysługują djety i zwrot kosztów dojazdów, jak za podróż służbową.

5. Stawienie się przed komisję superrewizyjną.

Wojsk. zaw., stawiającym się przed komisję superrewizyjną:

- a) z urzędu przysługują djety i zwrot kosztów dojazdów,
- b) na własną prośbę przysługuje tylko kredytowany przejazd koleją.

6. Przeniesienie służbowe.

W razie przeniesienia służbowego do miejscowości, położonej poza miejscem służbowym, przysługują:

- a) djety,
- b) zwrot kosztów dojazdów.

Wysokość djet taka sama jak przy podróżach służb. z tem, że pełne djety należą się przez pierwsze dwa tygodnie, licząc od dnia następnego po dniu przybycia na miejsce przeniesienia służbowego.

Przez dalszy przeciąg czasu przysługują:

1) przez następnych 6 tyg. djety zmniejszone:

- a) dla żonatych i wdowców z dziećmi o 20%,
- b) dla samotnych o 40%,

2) po upływie tego czasu

- a) dla żonatych i wdowców z dziećmi o 30%,
- b) dla samotnych o 50% normalnych djet.

○ ile przeniesiony służbowo otrzymuje mieszkanie w budynku rządowym, zmniejsza się djety o 10%.

7. Przeniesienia.

W razie przeniesienia do innej miejscowości należą się:

a) djety dla przeniesionego za czas podróży do nowego miejsca przydziału i za pierwszą dobę pobytu w tem miejscu oraz dla jego żony i dzieci za taki sam czas. Dla żony przysługuje 75%, dla dzieci 50% djet, należnych przeniesionemu, jeżeli te osoby pozostają na jego utrzymaniu.

b) kredytowany przejazd koleją dla przeniesionego i rodziny tej klasy, do której korzystania jest uprawniony przeniesiony, oraz jednej osoby ze służby w III kl.

Zwrot wydatków z tytułu przewozu osobistego bagażu przy przesiedleniach nie należy się przeniesionym.

c) zwrot kosztów przewozu urządzenia domowego koleją lub statkiem według taryfy wojsk., udowodnionych oryginalnym listem przewozowym.

Koszty przewozu urządzenia domowego opłaca przeniesiony gotówką. Zwraca się je po dokonaniem przesiedlenia.

Na pokrycie wszystkich innych wydatków, połączonych z przesiedleniem, otrzymuje przeniesiony ryczałt w wysokości:

a) samotny 75% jednomies. up.,

b) utrzymujący 1 do 3 członków rodziny 75% dwumies. up.

c) utrzymujący 4 i więcej członków rodziny 75% trzymiesięcznego uposażenia,
z doliczeniem 10% podwyżki uposażenia.

Za podstawę obliczenia ryczałtu przyjmuje się up. w wymiarze dla samotnego (bez dod. ekonom. i dod. służb.) zwiększone o 20%, jeżeli przeniesienie następuje ze stolicy lub z obszaru woj. śląskiego wzgl. do stolicy lub na obszar tego woj., jak również w obrębie woj. śląskiego.

Przeniesionemu na własną prośbę nie przysługuje zwrot kosztów przewozu urządzenia domowego, ani ryczałt przesiedleńczy. M. S. Wojsk. (Dep. Int.) może jednak w drodze wyjątku przyznać te należności w całości lub w części.

Ryczałt otrzymuje się po zgłoszeniu się na nowem miejscu służbowem.

Jeżeli przesiedlenie następuje w chwili wyjazdu na nowe miejsce przydziału, może płatnik dotychczasowej formacji wypłacić zaliczkę na przesiedlenie do wysokości ryczałtu.

Rachunki kosztów przesiedlenia mają być przedłożone do likwidacji w terminie 14 dni po dokonaniu przesiedlenia. Przekroczenie tego terminu bez dostatecznego usprawiedliwienia pozbawia prawa do zwrotu kosztów i nakłada obowiązek zwrócenia ewentualnie pobranej zaliczki.

Nowonianowani podporucznicy nie mają prawa do ryczałtu za przesiedlenie z tytułu przydziałów po ukończeniu szkół oficerskich z wyjątkiem podporuczników, którzy przed ukończeniem szkoły oficerskiej byli podoficerami zawodowymi.

8. Należności za podróże służbowe, odkomenderowania i przeniesienia na teren w. m. Gdańska.

Takie same należności, jak w kraju, przysługują podczas podróży służb., za czas odkomenderowania i w wypadku przesiedlenia się z kraju na obszar w. m. Gdańska i w obrębie tego obszaru z tą różnicą, że należne kwoty przelicza się na guldeny gdańskie w stosunku 1 zł. = 1 guld. gdańskiemu.

9. Należności z tytułu przeniesienia służbowego na kursy i do szkół wojskowych.

1. Of. zaw., uczestnicy kursów doskonalących i specjalizujących.

a) którzy pochodzą z innej miejscowości, pobierają dod. służbowy i ewent. różnicę dodatku za przeniesienie służbowe,

b) którzy pochodzą z tego garnizonu, w którym odbywają się kursy, zatrzymują dod. służbowy bez prawa do powyższej różnicy

2. Of. zaw., którzy uczęszczają na kursy aplikacyjne i odbywają wyższe studia wojskowe,

a) pochodzący z innej miejscowości otrzymują dodatek za przeniesienie służb. bez dod. służbowego;

b) pochodzący z tego garnizonu, w którym są kursy aplikacyjne i wyższe szkoły wojskowe, otrzymują zapomogi w wysokości 100 zł miesięcznie. Dodatek służb. im się nie należy.

Szer. zaw., którzy uczęszczają do szkół kształcących na podof. zaw. doskonalących i na kursy aplikacyjne, otrzymują:

a) o ile uczęszczają na kursy, odbywające się w miejscowościach ich stałego przydziału, dodatek służbowy,

b) o ile pochodzą z innej miejscowości dod. służb. i różnicę między nim, a dod. za przeniesienie służb.

10. Podróże służbowe, odkomenderowania i przesiedlenia zagranicę.

Of. i podof. zaw., oraz szer. niezaw. przysługują w czasie podróży służb., odkomenderowania (delegacji) zagranicą i w razie przeniesienia na inne miejsce służbowe za granicami państwa diety i zwrot kosztów podróży.

Przy podróżach służbowych na konferencje międzynarodowe do Genewy są podwyższone diety o 100% (Szwajcaria).

Przy podróżach zagranicznych przysługują za cały czas podróży i pobytu poza granicami państwa diety przewidziane dla krańcowego punktu podróży. W razie zatrzymania się w drodze ponad 24 godzin przysługują za ten czas diety według stawek ustalonych dla kraju, w którym się zatrzymano.

W wypadku podróży z zagranicy do kraju należą się diety według norm, ustalonych dla kraju, z którego odbywa się podróż.

Podczas odkomenderowania (delegacji) należą się po upływie dwu pierwszych tygodni, liczonych od dnia następnego po przybyciu do miejsca odkomenderowania, utrzymującym rodzinę diety zmniejszone o 20%, samotnym diety zmniejszone o 40%.

Wysokość djety dziennych.

STOPIEŃ	Ameryka, Afryka, Australia. Azja z wyjątkiem obszaru wchodzącego w skład Turcji i Z. S. R. R.										
	Wielka Brytania										
	dolary amerykańskie					franki szwajcarskie				mk. niem.	kor. czes.
	30 dol. am. bez względu na państwo zagraniczne										
Marszałek											
Generał	13	11	10	9	32	30	25	23	28	150	
Płk., ppłk., mjr.	11	9	8	7	27	26	22	19	22	125	
Kpt., por., ppor.	9	7	6	5	21	21	18	16	17	95	
St. sierż., sierż. plut. (równorz.)	5	4	3	3	15	13	12	10	12	60	
Kpr. zaw. i szer. niezaw. . . .	4	3	2,5	2,25	10	10	8	8	8	50	

Odkomenderowanie może trwać zasadniczo pół roku.

Za czas urlopu podczas odkomenderowania djety nie należą się. Przysługują natomiast po pierwszym rocznym pobycie zagr. w charakterze odkomenderowanego w każdym następnym roku pobytu zagr. djety za czas czterotygod. urlopu wypoczynkowego spędzonego zagranicą.

W razie przeniesienia na inne miejsce służb. zagranicą przysługują:

a) djety dla przeniesionego za czas podróży do nowego miejsca służbowego i za czas od chwili objęcia urzędowania, nieprzekraczający 8 dni, liczących się od dnia, następującego po

przybyciu na nowe miejsce służbowe, oraz djety dla żony w wysokości 75% i dla dzieci 50% djet, przysługujących przeniesionemu,

- b) zwrot kosztów podróży dla przeniesionego, żony i dzieci,
- c) zwrot kosztów przewozu urządzenia domowego.

11. Ryczałt na ubranie cywilne.

Wyjeżdżający pierwszy raz zagranicę i do Gdańska służbowo otrzymuje ryczałt na ubranie cywilne w wysokości 250 zł. Wyjeżdżający ponownie po upływie 3 lat od daty otrzymania ryczałtu oraz przebywający służbowo zagranicą bez przerwy dłużej, niż rok, otrzymują na uzupełnienie ubrania cywilnego 145 zł.

12. Wynagrodzenie wykładowców w szkołach oraz kursach wojskowych.

Za każdą faktycznie odbytą godzinę wykładu lub ćwiczeń należy się wykładowcom:

a) w wyższych szkołach wojskowych:

1) of. z wykształceniem akademickim lub równorzędnem i of. specjalistom 4.77 zł.

2) cywilnym wykładowcom z wykształceniem akademickim lub równorzędnem i of. wykładowcom 3.88 zł.,

b) w szkołach i na kursach średnich oraz podoficerskich broni i służb:

1) wykładowcom z wykształceniem akademickim lub równorzędnem 3.88 zł.,

2) wykładowcom z wykształceniem średnim lub równorzędnem 2.38 zł.

Za ćwiczenia naukowe w laboratorjach, warsztatach i zakładach oraz repetycje i egzaminy należy się połowa tych kwot.

Asystenci otrzymują 80% wynagrodzenia wykładowców.

Of. i podof. instruktorzy fachowi, którzy, jako wykładowcy lub instruktorzy, otrzymali stały przydział do szkoły lub na kursy, nie mają prawa do specjalnego wynagrodzenia za wykłady.

13. Należności podczas ćwiczeń letnich.

Wojskowi biorący udział w ćwiczeniach letnich otrzymują:

a) dodatek ćwiczebny, jeżeli wchodzi w skład organizacyjny wielkiej jednostki lub oddziałów do niej przynależnych, grupy artylerji i podczas koncentracji jednostek saperskich.

b) dodatek za odkomenderowanie, przydzieleni na okres ćwiczeń do sztabów, kierownictw oddziałów i do wielkich jednostek, jeżeli pochodzą z formacji, które w ramach tej samej wielkiej jednostki nie biorą udziału w ćwiczeniach.

c) należności za podróże służbowe otrzymują wojskowi biorący udział w ćwiczeniach w charakterze przedstawicieli instytucji centralnych lub podległych im oddziałów oraz przydzieleni rozkazami M. S. Wojsk. z dowództw i jednostek, które w ramach tej samej wielkiej jednostki nie biorą udziału w ćwiczeniach.

Oficerowie i podoficerowie żandarmerji, pełniący służbę bezpieczeństwa w rejonach ćwiczeń, otrzymują djety podróżne.

Należności za podróże służbowe przysługują również funkcjonariuszom państwowym i pracownikom kontraktowym, wyruszającym ze swym oddziałem na ćwiczenia.

14. Dodatek ćwiczebny.

Wojsk., biorący udział w ćwiczeniach poza swym garnizonem, otrzymują dodatek dzienny w następującym wymiarze:

a) of. zaw., posiadający rodzinę	11,0	punktów
b) „ „ kawalerowie i wdowcy bezdzietni	5,5	„
c) szer. zaw., posiadający rodzinę	5,5	„
d) „ „ kawalerowie i wdowcy bezdzietni	2,75	„
e) szer. niezaw.:		
1) st. sierż. (równorzędni)	0,7	„
2) sierż. (równorzędni)	0,6	„
3) plut. (równorzędni)	0,5	„
4) kpr.	0,4	„
5) st. szer.	0,25	„
6) szer.	0,2	„

Chorążym przysługuje dodatek ćwiczebny w wysokości, ustalonej dla oficerów.

Dodatek ćwiczebny przysługuje za cały czas ćwiczeń od dnia wymarszu do dnia powrotu do stałego garnizonu i jest płatny dekadami z dołu.

15. Należności rozjemców.

Oficerom, wyznaczonym na rozjemców, przysługuje dodatek ćwiczebny. Za czas podróży i za czas przebywania poza oddziałem, do którego zostali przydzieleni w charakterze rozjemców, przysługują djety podróżne.

16. Dodatek ćwiczebny wojsk technicznych.

Wojsk. zaw., którzy biorą czynny udział w ćwiczeniach praktycznych, mających na celu szkolenie w służbie technicznej, będącej ich specjalnością, przysługuje dodatek ćwiczebny wojsk technicznych, płatny z dołu, w wysokości:

- a) dla oficerów 2,75 punktów dziennie
- b) dla podoficerów 1,375 punktów dziennie.

O należności dodatku decyduje dowódca pułku.

17. Dodatek dla oficerów topografów, geodetów oraz szeregowych zawodowych na czas robót polowych.

Na czas robót polowych przysługuje of. topografom i geodetom Wojskowego Instytutu Geograficznego, kierownikom oddziałów, grup i wykonawcom oraz kierownikom robót dodatek w wysokości 100% uposażenia miesięcznego.

Dodatek jest płatny z góry i należy się za czas faktycznie przehyty podczas robót polowych poza miejscem przydziału.

18. Dodatek dla sierżanta szefa.

Sierżant szef otrzymuje miesięczny dodatek 6 punktów, o ile oddział liczy mniej niż 100 ludzi z wyłączeniem oficerów.

W roku budż. 1929/30 dodatek jest zmniejszony do połowy.

19. Dodatek dla szeregowych żandarmerji.

A. Dodatek dla szeregowych żandarmerji za wykonanie służby zewnętrznej w uciążliwych warunkach.

Żandarmi, którzy wykonują służbę zewnętrzną poza koszarami oraz w promieniu do trzech kilometrów poza granicami ich stałego garnizonu i przez przeciąg czasu nie krótszy, jak 6 godzin bez przerwy, otrzymują każdorazowo dzienny dodatek w wysokości 25% djet, obowiązujących na danym terytorjum, płatny dekadami z dołu.

B. Dodatek dla szeregowych próbnych żandarmów.

Szer. i szer. rez. żandarmerji przyjęci na próbną służbę do żandarmerji, otrzymują równy dla wszystkich stopni dodatek w wysokości 2 punktów dziennie, płatny dekadami z góry.

20. Dodatki techniczne dla majstrów wojskowych.

Majstrom wojskowym, którzy kierują pracami innych robotników lub sami pracują w warsztatach lotniczych, samochodowych i sł. uzbrojenia, przysługuje dodatek techniczny, płatny miesięcznie z dołu.

Dod. techn. wynosi za każdy dzień pracy dla majstra:

- a) który kieruje względnie dozoruje robotę rzemieślników i jest za nią odpowiedzialny $\frac{1}{60}$ up. bez dod. rodzinnego;
- b) który pracuje samodzielnie $\frac{1}{80}$ up. bez dod. rodzinnego,
- c) który wykonuje pracę pod dozorem lub kierownictwem $\frac{1}{100}$ up. bez dod. rodzinnego.

Dla majstra kontrolera wzgl. odbiorcy przysługuje dodatek techn. według uznania kierownika warsztatów.

Pracujący w warunkach szkodliwych dla zdrowia otrzymują dodatek zwiększony o 10%.

21. Dodatek dla szoferów.

Podof. zaw., którzy są szoferami samochodów osobowych, otrzymują za wyjazdy poza 8 godz. służby $\frac{1}{200}$ up. mies. za każdą godzinę jazdy. Szoferzy, którzy pobierają djety w czasie przejazdów poza obręb swego miejsca służby, dodatku tego nie otrzymują.

Dodatek płatny jest miesięcznie z dołu.

22. Dodatki dla nurków oraz specjalistów morskich.

Wojskowi otrzymują za godzinę nurkowania przy zanurzaniu się:

na głębo- kość do m.	oficer	szer. zaw.	szer. niezaw.
		p u n k t ó w	
10	10	7	5·25
20	12	9	7·25
30	14	11	9·00
ponad 30	18	15	13·75

Specjaliści morscy otrzymują poza up. normalnem oraz poza up. morskiem z tytułu zaokrętowania dod. służb. za specjalność tylko podczas zaokrętowania.

Otrzymują:

A) oficerowie:

- 1) dowódca floty — 8 punktów dziennie,
- 2) szef sztabu dowództwa floty, dowódcy dywizjonów i dowódca flotylli rzecznej po 6 punktów dziennie,
- 3) komendanci O. R. P.:
 - a) of. sztabowi — 5 punktów dziennie
 - b) of. młodszy — 4 punkty dziennie,
- 4) of., którzy oprócz Oficerskiej Szkoły Mar. Woj. lub studjów w marynarkach zaborczych ukończyli szkoły morskie specjalne, a ich specjalność ma zastosowanie na jednostkach pływających w czasie pełnienia przez nich funkcji w zakresie specjalności nawigacyjnej, artyleryjskiej, broni podwodnej, mechaników, elektrotechników lub radjo na stanowiskach of. specjalistów zaokrętowanego sztabu, dywizjonu, grupy lub O. R. P. otrzymują:

- a) of. sztabowi — 5 punktów dziennie,
- b) of. młodszy — 4 punkty dziennie;
- 5) of. służby hydrograficznej w czasie dokonywania robót hydrograficznych i pomiarowych, of. sztabowi 5 punktów, of. młodszy 4 punkty dziennie;

B) podof. zaw., którzy zostali zaliczeni w poczet specjalistów w czasie pełnienia funkcji z zakresu ich specjalności na okrętach, oraz podof. zaw. służby hydrograficznej przy dokonywaniu robót hydrograficznych i pomiarowych otrzymują 1,5 punktów dziennie.

Dodatek ten wypłaca się miesięcznie z góry.

23. Dodatek asystencyjny.

Podczas asystencji poza miejscem stałego garnizonu przysługuje dodatek w wysokości 75% djet podróжных.

Prawo do pobierania dod. asyst. w swoim garnizonie mają tylko ci wojskowi, którzy pełnią służbę asyst. ponad 12 godzin.

24. Pensja za order „Virtuti Militari”.

Kawalerowie orderu „Virtuti Militari” otrzymują pensję roczną w wysokości 300 zł.

Wojsk. w służbie czynnej i funkc. państw., zajętych w instytucjach wojsk., wypłacają pensje za każdy order płatnicy jednostek administracyjnych. Innym kawalerom wypłacają pensję kasy skarbowe.

25. Przejazdy urlopowe.

Wojsk. zaw. mają prawo do otrzymania dwóch rozkazów wyjazdu na urlopy, udzielone w ciągu roku kalendarzowego. Każdy rozkaz wyjazdu może opiewać na pięć kredytowanych przejazdów kolejowych.

X. Dodatki wojenne.

1. Dodatek polowy.

Dodatek polowy dla pełniących służbę na obszarze wojennym wynosi dziennie dla:

gen.	30 punktów
of. szt.	16 punktów
of. młodszy.	8 punktów
szer. zaw.	4 punkty
szer. niezaw.	2 punkty

Dodatek jest płatny dekadami z dołu.

2. Dodatek żywnościowy.

Dla of. i szer. zaw., pełniących służbę na obszarze wojennym, wynosi dodatek żywnościowy 4 punkty dziennie.

Dodatek jest płatny dekadami z góry.

3. Dodatek bojowy.

Biorący bezpośredni udział w walce otrzymują dod. bojowy:

of. młodzi	16 punktów dziennie
szer. zaw.	8 " "
szer. niezaw. . . .	4 " "

Oddziały, którym przysługuje dod. bojowy, wyznacza dowódca nie niżej dowódcy dywizji (samodz. brygady kawalerji).

Dodatek jest płatny z dołu.

Równoczesne pobieranie dod. bojowego i polowego jest niedopuszczalne.

4. Dodatek do żołdu podczas wojny.

Szer. służby czynnej i rezerwy lub posp. ruszenia powołani do służby czynnej na skutek mob. lub częściowego uzupełnienia wojska do stopy woj., którzy przesłużyli od dnia mob. przynajmniej 2 lata w sł. czynnej, otrzymują dodatek 50% żołdu posiadanego stopnia.

XI. Odprawy.

Wojsk. zaw. w służbie czynnej i w stanie nieczynnym, przeniesieni do rezerwy wzgl. w stan spoczynku bez zaop. emer. otrzymują odprawę w wysokości:

1) Of. za czas służby w wojsku polskiem:

a) od 2 — 5 lat 6-mies. up.

b) ponad 5 lat 12-mies. up.

Of. zaw., przeniesionym do rezerwy na mocy orzeczenia sądu honor. choćby w charakterze szer. rez., przysługuje odprawa według pełnego up., a nie zmniejszonego, pobieranego przez czas zawieszenia w czynnościach służbowych.

2) Podof. za czas służby w wojsku polskiem:

a) ponad 2 lata 1-mies. up.

b) ponad 3 lata 2-mies. up.

c) ponad 6 lat 6-mies. up.

d) ponad 10 lat 12-mies. up.

e) ponad 12 lat 18-mies. up.

Do czasu służby wlicza się podof. zaw. również służbę w charakterze nadterm. oraz służbę w charakterze prowizorycznych podof. zaw., którzy zostali mianowani podof. zaw. na podstawie rozp. Rady Obrony Państwa z 6.VIII.1920 r.

Chor. otrzymują odprawę, jak of.

Przy ustalaniu wysokości odprawy nie wlicza się dod. służbowego, lotniczego, mieszkaniowego i t. p.

Otrzymujący odprawę nie mają prawa do zwrotu kosztów przesiedlenia, jeżeli po zwolnieniu z wojska przenoszą się z ostatniego miejsca służbowego do innego miejsca zamieszkania.

Odprawa, którą otrzymał funkcj. państw. przy zwolnieniu ze służby państwowej, nie podlega zwrotowi, jeżeli zostanie on przyjęty przed upływem 3 miesięcy od chwili zwolnienia do jakiegokolwiek służby państwowej lub samorządowej.

Odprawy nie otrzymują:

a) przeniesieni w stan nieczynny,

b) przyjęci bezpośrednio po zwolnieniu z wojska do cywilnej służby państw., samorząd. lub w zakładach i instytucjach, subwencjonowanych przez państwo, o ile pozostaną w służbie przynajmniej 6 miesięcy.

c) of. zwolnieni do rezerwy na własną prośbę.

d) wydalen i lub zwolnieni prawomocnem orzeczeniem sądu karnego.

Szer., pełniący obow. sł. wojsk., szer. ochotnicy i powołani na ćwiczenia lub do służby wojsk. na podstawie zarządzenia Rady Ministrów nie otrzymują przy zwolnieniu żadnej odprawy.

XII. Pośmiertne i koszty pogrzebu.

W razie śmierci wojsk. zaw., będącego w służbie czynnej lub w stanie nieczynnym, jeżeli pobierał up. w całości lub w części, należy się wdowie, która pozostawała z nim we wspólności małżeńskiej, pośmiertne w wysokości trzymiesięcznego up., pobieranego ostatnio przez zmarłego, niezależnie od ubiegania się o zaopatrzenie wdowie. W braku wdowy należy się pośmiertne w tej samej wysokości dzieciom ślubnym, uprawnionym i pasierbom zmarłego, o ile zmarły je utrzymywał, niezależnie od ubiegania się o pensję sierocą.

O ile niema wymienionych członków rodziny, mogą otrzymać udowodnione koszty leczenia i pogrzebu do wysokości 3-mies. up. inni krewni lub osoba upoważniona do zajęcia się pogrzebem, jeżeli zmarły nie pozostawił majątku ruchomego lub nieruchomego, wystarczającego na pokrycie kosztów leczenia i pogrzebu.

Przy wymiarze pośmiertnego nie uwzględnia się dod. służbowego i mieszkaniowego.

Władzą, uprawnioną do przyznania pośmiertnego po zmarłych, zatrudnionych w formacjach i instytucjach, podległych bezpośrednio M. S. Wojsk., jest M. S. Wojsk. (Dep. Int.), podległych D. O. K. jest D. O. K., podległych Kier. Mar. Woj. jest Kier. Mar. Woj.

Zainteresowani wnoszą podania do płatnika, który wypłacił zmarłemu ostatnie up. z następującymi dokumentami:

a) wdowa metrykę śmierci męża i poświadczenie właściwego urzędu parafjalnego lub metrykalnego albo właściwej władzy administracyjnej I instancji, stwierdzające wspólność pożycia małżeńskiego,

b) dzieci (pasierby), na które zmarły otrzymywał dod. ekonomiczny, metrykę śmierci ojca.

c) dalsi krewni i osoba upoważniona do zajęcia się pogrzebem metrykę śmierci i rachunek kosztów leczenia i pogrzebu oraz poświadczenie właściwej władzy administracyjnej lub sądu, że zmarły nie pozostawił ani uprawnionej wdowy wzgl. dzieci, ani ruchomego lub nieruchomego majątku, wystarczającego na pokrycie tych kosztów.

Płatnik dołącza do podania uwierzytelnienie z wyszczególnieniem up., należnego ostatnio zmarłemu, o ile chodzi o przyznanie pośmiertnego dzieciom, stwierdzenie pobierania przez zmarłego dod. ekonomicznego na dzieci.

W wypadkach, nienasuujących wątpliwości, gdy chodzi o wypłatę pośmiertnego wdowie wzgl. dzieciom, na które zmarły pobierał dod. ekonomicznego lub osobie, upoważnionej do zajęcia się pogrzebem, wypłatę pośmiertnego może zaliczkowo skutecznie płacić ta jednostka administracyjna, do której zmarły ostatnio pod względem gospodarczym należał.

XIII. Uposażenie sanitariuszek Czerwonego Krzyża.

Sanitarjuszki (siostry) Czerw. Krzyża dzielą się na podstawie posiadanego wykształcenia i kwalifikacji na zawodowe i pomocnicze.

A. Siostry zawodowe otrzymują:

Czas służby	Uposażenie
0— 2 lat	XIa
2— 5 „	XIa+10%
5—10 „	XIa+20%
10— „	Xb

B. Siostry pomocnicze otrzymują:

Czas służby	Uposażenie
0—2 lat	XIIa
2—5 „	XIIa+10%
5— „	X.b

Sanitarjuszkom zawodowym sprawującym czynności sióstr przełożonych, które z tytułu lat służby mają prawo do uposażenia X grupy szczebla b, przysługuje uposażenie IX grupy szczebla a.

Wszystkie sanitariuszki otrzymują oprócz up. wyżywienie w naturze według III diety za zapłatą w wysokości ryczałtu żywnościowego i bezpłatne pomieszczenie w szpitalu z opalem i oświetleniem.

Przy zwolnieniu otrzymują sanitariuszki odprawę w wysokości:

- a) połowy mies. up. po sześciu miesiącach służby,
- b) jednomiesięcznego up. po roku,
- c) dwumiesięcznego up. po 2 latach,
- d) trzymiesięcznego up. po 3 latach i więcej.

Odprawa nie przysługuje sanitariuszkom, jeżeli uprzedzono je o zamiarze zwolnienia w przepisanych terminach.

Przy wypowiedzeniu stosunku służbowego obowiązuje:

- a) 15 dni dla sanitariuszek, mających 6 miesięcy służby,
- b) 1 miesiąc dla mających 1 rok służby
- c) 2 miesiące dla mających 2 lata służby,
- d) 3 miesiące dla mających 3 i więcej lat służby.

Sanitarjuszki, zwolnione ze służby na własną prośbę, nie mają prawa do odprawy.

Czas służby	
0-6 m.	15 dni
6-12 m.	1 miesiąc
12-24 m.	2 miesiące
24-36 m.	3 miesiące

Czas służby	
0-6 m.	15 dni
6-12 m.	1 miesiąc
12-24 m.	2 miesiące
24-36 m.	3 miesiące

ZAOPATRZENIE EMERYTALNE.

I. Zaopatrzenie emerytów.

1. Nabycie prawa do uposażenia emerytalnego.

Prawo do up. em. nabywa wojsk. zaw. po nieprzerwanej co najmniej 10-letniej służbie wojskowej, o ile stał się trwale niezdolny do służby wojskowej.

Po faktycznej 10-letniej służbie wojskowej może M. S. Wojsk. przyznać również zaop. em. w wypadku:

- a) skazania na karę wykluczenia z korpusu oficerskiego prawomocnem orzeczeniem of. sądu honorowego.
- b) orzeczenia kary zwolnienia ze służby of. albo też degradacji podof. zaw. prawomocnym wyrokiem sądu wojsk.,
- c) orzeczenia kary wydalenia z wojska prawomocnym wyrokiem sądu wojskowego.

Wyjątkowo nabywa wojsk. zaw. prawo do up. em.:

- 1) po nieprzerwanej co najmniej 5-letniej sł. wojsk. z powodu trwałej niezdolności do służby, spowodowanej kalectwem lub chorobą, nabytą bez własnej winy po wstąpieniu do służby,
- 2) bez względu na czas służby wskutek trwałej niezdolności do służby z powodu:
 - a) nieszczęśliwego wypadku, wynikłego z powodu lub w czasie pełnienia obowiązku służbowego,
 - b) działań wojennych w miejscu służbowego pobytu,
 - c) chorób zakaźnych, panujących w miejscu służbowego pobytu względnie w wojsku.

2. Przeniesienie w stan spoczynku.

Przeniesienie w stan spocz. wojsk. zaw. następuje:

- a) na własną prośbę, b) na własną prośbę lub z urzędu,
- c) z urzędu.

A. Na własną prośbę.

- a) po przekroczeniu 55 lat życia,
- b) po uzyskaniu prawa do pełnego up. em. i ukończeniu 53 lat życia.

c) po ukończeniu przez of. 30 lat, przez podof. 20 lat zaliczalnych do wysługi em., w tem co do of. najmniej 20 lat, co do podof. najmniej 17 lat faktycznie spędzonych w służbie wojskowej.

Uwzględnienie prośby ad c) zależy od decyzji M. S. Wojsk.

B. Na własną prośbę lub z urzędu.

Gdy z powodu ułomności cielesnej albo upadku sił fizycznych lub umysłowych stał się trwale niezdolnym do pełnienia zawodowej służby wojskowej.

C. Z urzędu.

a) gdy przekroczył wiek, przewidziany dla wojsk. zaw. pragmatyką dla oficerów i szeregowych.

b) of. po upływie 3 lat, podof. zaw. po upływie półtora roku od chwili przeniesienia w stan nieczynny z powodu zredukowania etatów sił zbrojnych albo po upływie 6 miesięcy pozostawania w stanie nieczynnym z powodu niezdolności do służby (choroby).

c) gdy otrzymał ostateczną opinię ujemną.

Wojsk. zaw. może do końca roku 1930 przenieść w stan spoczynku Prez. Rzpl. na wniosek M. S. Wojsk. w wypadku:

1) gdy wojsk. zaw. uzyskał prawo do pełnej emerytury,

2) gdy of. zaw. do granicy wieku, ustalonego pragmatyką, brakuje nie więcej, niż 7 lat,

3. Kompetencje władz państwowych, uprawnionych do przyznania emerytury.

Of. przenosi w st. spocz. M. S. Wojsk., podof. zaw. D. O. K. na wniosek przełożonego, posiadającego uprawnienia co najmniej dowódcy pułku.

Up. em. wymierza:

a) dla of. M. S. Wojsk. (Dep. Int.) w porozumieniu z M. Skarbu.

b) dla podof. zaw. D. O. K. (szef int.). w porozumieniu z izbą skarbową.

Przeciw orzeczeniu D. O. K. służy podof. zaw. prawo zażalenia do M. S. Wojsk. w ciągu dni 30 od dnia następnego po doręczeniu orzeczenia. Jeżeli koniec terminu przypada na niedzielę lub uroczyste święto, kończy się termin następnego dnia powszedniego. Termin zostaje dotrzymany, jeżeli przed jego upływem zażalenie wysłano pocztą listem poleconym, nadanym w ostatnim dniu terminu.

Wypłatę up. em. zarządza izba skarbową.

4. Obliczanie czasu do wysługi lat.

A. Zasady ogólne.

Do wysługi em. zalicza się czas nieprzerwanej służby wojsk. W razie przerwy liczy się do wysługi em. czas od chwili powrotu do służby wojsk. W wyjątkowych wypadkach może M. S. Wojsk. za zgodą M. Skarbu zaliczyć do wysługi em. czas służby przed przerwą z zastrzeżeniem zwrotu pobranej odprawy.

B. Pojedyncze zaliczenie czasu.

Czas służby, podlegający normalnemu zaliczeniu do wysługi em., liczy się od dnia rozpoczęcia czynnej służby wojsk.

Do czasu służby wlicza się również:

a) czas czynnej cywilnej służby państwowej niespełnianej równocześnie ze służbą wojsk., obliczony według ustaw cywilnych dla danej służby, o ile istniały w niej uprawnienia do emerytury,

b) czas, przebyty w stanie nieczynnym z powodu piastowania mandatu poselskiego lub senatorskiego,

c) czas, przebyty w niewoli,

d) służbę w polskich organizacjach wojskowych przed 1.VIII. 1914 r. tym wojsk. zaw., którzy służyli w nich po ukończeniu 18 lat życia i przeszli z nich do służby w polskiej formacji wojsk lub armji zaborczej.

Do tych organizacji należą:

- 1) Związek Walki Czynnej od 1.VI.1908,
- 2) Związek Strzelecki od 1.XII.1910,
- 3) Strzelec od 1.XII.1910,
- 4) Armja Polska od 1.X.1910,
- 5) Polskie Drużyny Strzeleckie od 31.VII.1911.
- 6) Sokole Drużyny Polowe od 1.VIII.1912,
- 7) Drużyny Bartoszwowe od 1.VII.1912,
- 8) Drużyny Tow. im. Kościuszki od 1.VII.1912,
- 9) Drużyny Podhalańskie od 1.VII.1912.

Służbę, odbytą w polskich organizacjach wojsk., zalicza się do wysługi em. wówczas, jeżeli nie zalicza się do emerytury innej służby równocześnie z nią trwającej, studjów lub pracy zawodowej.

e) czas, przebyty w stanie nieczynnym z uposażeniem,

f) czas wyższych studjów na jednym z wydziałów uniwersytetu lub w równorz. zakładzie naukowym, jednakowoż w ilo-

ści nie wyżej, niż 4 lata w wypadku całkowitego zakończenia studjów przepisaniem egzaminami, jeżeli czas studjów nie biegnie równoległe z czasem służby, zaliczalnej do emerytury.

g) czas służby w b. Wydziale Krajowym Galicyjskim,

h) czas służby nauczycielskiej w publicznych szkołach ludowych lub wydziałowych,

i) czas służby samorządowej w jednym z byłych państw zaborczych lub pracy zawodowej w ilości, nieprzekraczającej 20 lat, pod warunkiem przesłużenia w wojsku polskim 5 lat, obliczonych według czasu kalendarzowego.

Czas tej służby dolicza się w 50% w razie pozostawania w wojskowej służbie polskiej od lat 5 — 10 zaliczalnej do emer., w 75% od 10 — 15 lat, 100% ponad 15 lat.

Podstawę dla obliczenia lat do emer. stanowi obliczenie czasu, dokonanego przez komisję dla obliczenia wysługi lat.

O ile obliczenie takie w pewnym poszczególnym wypadku nie nastąpiło, wówczas obliczenia dokonuje w stosunku do of. M. S. Wojsk., a w stosunku do podof. zaw. D. O. K., na którego terenie podof. pełnił ostatnio czynną służbę wojsk.

j) czas, jaki brakuje do granicy wieku, ustalonej pragmatyką of., przy przeniesieniu na em. z powodu skrócenia granicy wieku.

Do wysługi em. dolicza się służbę, odbytą w wojsku polskim ochotniczo lub kontraktowo przed osiągnięciem obywatelstwa polskiego.

C. Do wysługi emerytalnej zalicza się podwójnie.

I. Podczas wojny:

a) stan czynnej służby wojskowej polskiej do dnia 16.XI.1920 względnie do dnia 18.III.1921.

Przy częściowej mob. oblicza się podwójnie czas pełniącym służbę w formacjach mobilizowanych, a ponadto wojskowym, zatrudnionym w M. S. Wojsk. i Nacz. Dtwie.

b) czas służby w:

1) b. wojsku austro-węgierskiem, w formacjach, zmobilizowanych przeciw Serbji w czasie od 1.X.1908 do 30.IV.1909 i podczas wojny europejskiej w czasie od dnia 1.VIII.1914 do 1.XI.1918 pod warunkiem, że zainteresowany brał udział w bitwach wzgl. potyczkach lub przynajmniej przez trzy miesiące w roku kalendarzowym pełnił służbę;

2) w b. wojsku niemieckiem podczas wojny europejskiej od 1.VIII.1914 do 27.XII.1918, jeżeli zainteresowany brał udział w hi-

twach wzgl. potyczkach lub przynajmniej przez dwa miesiące w roku kalendarzowym pełnił służbę na obszarze wojennym;

3) w b. wojsku rosyjskiem czas pobytu na terenie działań woj. w czasie wojny ros.-jap. od 27.I.1904 do 31.VIII.1905, a podczas wojny europ. od 1.VIII.1914 do 31.X.1917 pod warunkiem, że zainteresowany brał udział przynajmniej w jednej bitwie lub pozostawał przynajmniej jeden raz pod działaniem ognia nieprz. z tem, że jeńcom wojennym, ewakuowanym z rejonu działań wojennych, zalicza się czas podwójnie do dnia 1.XI.1917;

4) czas służby w polskich formacjach wojskowych, uznanych przez państwo i przerwę między służbą w nich, a wstąpieniem do wojska polskiego, jeśli przerwa ta nastąpiła wcześniej, niż 1.VI.1917, a wstąpienie do wojska polskiego nastąpiło najpóźniej do końca 1920.

Do formacji tych należą:

1) Legjony Polskie (Polski Korpus Posiłkowy, Polska Siła Zbrojna) od 1.VIII.1914,

2) Bajończycy od 2.VIII.1914 do 22.VIII.1915,

3) Legjon Puławski od 18.X.1914,

4) Brygada Strzelców Polskich od 13.X.1915,

5) Dywizja Strzelców Polskich od 21.II.1917,

6) I Korpus Polski od 6.VIII.1917 do 7.II.1918,

7) II „ „ od 8.XII.1917 do 12.V.1918,

8) III „ „ od 15.I.1918 do 22.VIII.1918,

9) Oddział Polski w Odessie od 23.XI.1917 do 20.IV.1918,

10) Polska Oddzielna Brygada na Kaukazie od 25.XII.1917 do 26.VII.1918.

11) Oddział na Murmanie od 25.VI.1918,

12) Oddział na Kubaniu od 24.VI.1918,

13) IV. Dywizja Generała Żeligowskiego od 23.X.1918,

14) V. Dywizja Syberyjska od 23.VI.1918,

15) Armja Polska we Francji od 4.VI.1917,

16) P. O. W. od 1.I.1914.

II. Podczas pokoju czas przydziału do personelu latającego w aeronautyce.

D. Zaliczenie służby w marynarce.

Mar. zaokrętowanym oraz wojsk. zaw. wojska ląd., znajdującym się w kampanji, liczy się do wysługi lat podczas pokoju jeden miesiąc za 40 dni.

5. Doliczenie lat do emerytury za utratę zdolności do zarabkowania.

Of. i podof. zaw., którzy utracili zdolność do pracy zarobkowej, dolicza się do wysługi em.:

przy utracie zdolności od	35 — 54%	— 2 lata
„ „ „	55 — 74%	— 4 „
„ „ „	75 — 84%	— 6 „
„ „ „	85 — 94%	— 8 „
„ „ „	95 — 100%	— 10 „

W wyjątkowych, na szczególne uwzględnienie zasługujących wypadkach, może M. S. Wojsk. w porozumieniu z M. Skarbu przyznać wyższą em. aż do pełnej wysokości up. w sł. czynnej, będącego podstawą do obliczenia up. em.

Doliczenie lat do wysługi em. następuje na podstawie stwierdzenia przez komisję lekarską niezdolności do służby i utraty zdolności do zarabkowania.

W przeciągu 6 lat od dnia przeniesienia w st. spocz. z doliczeniem lat do wysługi em. z powodu utraty zdolności do pracy zarobkowej zarządza M. S. Wojsk. odnośnie do of. zaw., a D. O. K. odnośnie do podof. dwukrotne w okresach trzechletnich ponowne zbadanie emeryta przez komisję wojsk.-lekarską, stwierdzenie stopnia utraty zdolności do pracy zarobkowej i ewentualnego odliczenia przyznanych dodatkowych lat do emerytury, które może spaść przynajmniej do 40% up. w służbie czynnej.

6. Czas niezaliczalny.

Do wysługi emerytalnej nie wlicza się czasu:

- a) trwania dezercji lub samowolnego opuszczenia koszar,
 - b) odbywania kary pozbawienia wolności, wymierzonej na podstawie prawomocnego wyroku sądowego,
 - c) spędzonego w st. niecz. bez up. za wyjątkiem czasu piastowania mandatu poselskiego lub senatorskiego,
 - d) służby, za który przy zwolnieniu wypłacono odprawę, jeżeli odprawa ta nie zostanie zwrócona,
 - e) służby czynnej spędzonej przed ukończeniem 18 lat życia.
- Wyjątek stanowi służba na obszarze operacyjnym.

7. Ostateczne obliczenie.

Przy ostatecznem obliczeniu lat wysługi emerytalnej nie uwzględnia się części roku do 6 miesięcy włącznie, natomiast okres przekraczający czas 6 miesięcy, liczy się za pełny rok.

8. Wysokość uposażenia emerytalnego.

Emeryt może pobierać ze skarbu państwa tylko jedno zaopatrzenie emerytalne.

Podstawą do wymiaru wysokości up. em. jest up. pobierane w sł. czynnej. Podstawę oblicza się w wymiarze dla samotnego.

Na uposażenie emerytalne składa się:

a) up. zasadnicze według grupy i szczebla ostatnio w sł. czynnej należne,

b) dodatek regulacyjny,

c) dodatek wyrównawczy, jeżeli otrzymywał go emeryt w służbie czynnej,

d) dodatek ekonomiczny na żonę, jeśli emeryt w chwili przejścia w stan spoczynku był żonaty,

e) dodatek ekonomiczny na jedno dziecko do 18 roku życia, względnie 24 roku życia, o ile odbywa studia w państwowym zakładzie naukowym lub prywatnym z prawem publiczności w charakterze rzeczywistego ucznia lub słuchacza.

Dodatek ekonomiczny na dziecko przyznaje M. S. Wojsk. w porozumieniu z M. Skarbu na prośbę emeryta.

f) dodatek aeronautyczny, jeśli emeryt stał się niezdolnym do służby wojskowej z powodu nieszczęśliwego wypadku podczas lotów służbowych,

g) dla podpułkownika i komandora-porucznika nadto dodatek w wysokości 75 punktów.

Uposażenie emerytalne wynosi:

do 10 lat sł. — 40%	up.	za 23 lat sł. — 71,2%	up.
za 11 „ „ — 42,4%	„ „	24 „ „ — 73,6%	„ „
„ 12 „ „ — 44,8%	„ „	25 „ „ — 76,0%	„ „
„ 13 „ „ — 47,2%	„ „	26 „ „ — 78,4%	„ „
„ 14 „ „ — 49,6%	„ „	27 „ „ — 80,8%	„ „
„ 15 „ „ — 52,0%	„ „	28 „ „ — 83,2%	„ „
„ 16 „ „ — 54,4%	„ „	29 „ „ — 85,6%	„ „
„ 17 „ „ — 56,8%	„ „	30 „ „ — 88,0%	„ „
„ 18 „ „ — 59,2%	„ „	31 „ „ — 90,4%	„ „
„ 19 „ „ — 61,6%	„ „	32 „ „ — 92,8%	„ „
„ 20 „ „ — 64,0%	„ „	33 „ „ — 95,2%	„ „
„ 21 „ „ — 66,4%	„ „	34 „ „ — 97,6%	„ „
„ 22 „ „ — 68,8%	„ „	35 i więcej — 100%	„ „

Up. em. płatne jest mies. z góry. Prawo do pobierania zaczyna się 1 dnia miesiąca, następującego po przeniesieniu w stan spoczynku.

W przypadkach, zasługujących na szczególne uwzględnienie, może prez. Rzpl. na podstawie uchwały Rady Ministrów, powziętej na wniosek M. S. Wojsk. za zgodą M. Skarbu, przyznać zaopatrzenie em., zaliczyć przy wymiarze zaop. em. ustawowo niezaliczalne lata służby i podwyższyć wymiar em. do 100%, tak wojskowym, jak też wdowom i sierotom po nich.

Do uzyskania tego są potrzebne:

- a) opinia bezpośredniego przełożonego,
- b) stwierdzenie stanu rodzinnego i majątkowego,
- c) świadectwo lekarskie wdowy, o ile ona ubiega się o podwyższenie emerytury.

Podanie o podwyższenie emer., przyznanie zaop. em., lub uwzględnienie niezaliczonych lat służby należy przedkładać w drodze służbowej.

9. Dodatki do emerytury.

Emeryci otrzymują 10% podwyżkę, obliczaną od up. em. i 15% dodatek miesięczny, obliczany od emerytury wraz z 10% podwyżką.

10. Dodatek mieszkaniowy.

Emerytowi przysługuje dod. na mieszkanie według klasy miejsc., w której mieszka, nie w wyższym jednak wymiarze, jak dla miejsc. klasy I i w takim stosunku procentowym, w jakim pozostaje up. em. do up. pobieranego w służbie czynnej.

11. Opłata emerytalna.

Emerytom potrąca się każdego miesiąca opłatę em. w wysokości 3% up. em.

12. Potrącenia.

Zaop. em. zaw. wojsk. oraz wdów i sierot po zaw. wojsk., tudzież odprawa mogą ulec potrąceniu tylko celem zabezpieczenia lub zaspokojenia roszczeń alimentacyjnych i wierzytelności skarbu państwa.

Potrącenie to nie może przekraczać:

- a) na podstawie prawomocnego orzeczenia sądowego — 10%, a jeżeli chodzi o alimentację — 30% zaopatrzenia lub odprawy.
- b) na podstawie zarządzenia właściwej władzy administracyjnej — 10% zaopatrzenia lub odprawy.

c) w przypadku zbiegu potrąceń na podstawie orzeczeń sądowych lub zarządzeń administracyjnych z tytułu należności skarbu państwa — 10% zaopatrzenia lub odprawy.

d) w przypadku zbiegu potrąceń na podstawie orzeczeń sądowych oraz zarządzeń administracyjnych z tytułu należności skarbu państwa z potrąceniem na zasadzie orzeczenia sądowego, mającego za podstawę obowiązek alimentacji — 30% zaopatrzenia lub odprawy.

Jeżeli roszczenie alimentacyjne przysługuje osobie, na którą emeryt pobiera dodatek ekonomiczny, wówczas dodatek ten może być wypłacony odnośniej osobie, niezależnie od potrąceń z zaopatrzenia.

O porządku zaspokojenia wierzytelności rozstrzyga dzień doręczenia orzeczenia sądowego władzom, wypłacającym upos. emer. wzgl. zarządzenia właściwej władzy administr. Roszczenia o alimenty winny być traktowane narówni z roszczeniami skarbu państwa i na zaspokojenie ich, jeżeli zbiegają się z roszczeniami skarbu państwa, ma przypaść conajmniej 20% uposażenia.

Potrąceń dokonywa się z up. em. po odliczeniu kwoty, potrąconej tytułem opłaty emerytalnej.

Potrącenie zarządza władza, asygnująca zaopatrzenie lub odprawę. Przeciw temu zarządzeniu jest dopuszczalny środek prawny zażalenia do władzy przełożonej tej instytucji, która wydała orzeczenie potrącenia. Władza ta rozstrzyga ostatecznie.

Termin do wniesienia zażalenia wynosi dni 14, licząc od dnia, następującego po doręczeniu zarządzenia, przyczem, jeśli ostatni dzień terminu przypada na niedzielę lub święto uroczyste, termin kończy się następnego dnia powszedniego. Terminu nie uważa się za zaniedbany, jeśli przed jego upływem zażalenie wysłano pocztą, listem poleconym, nadanym w dniu ostatnim terminu.

Wydane w ostatniej instancji zarządzenie potrącenia może być zaskarżone przed Najwyższym Trybunałem Administracyjnym.

13. Dokumenty, potrzebne do wymiaru emerytury.

Celem uzyskania zaopatrzenia emerytalnego należy przedłożyć:

- 1)uwierzytelnienie, wystawione przez płatnika z wyszczególnieniem ostatnio pobranego upos. czynnego,
- 2) metrykę ślubu lub jej uwierzytelniony odpis,

3) poświadczenie właściwego urzędu parafjalnego lub metrykalnego wzgl. właściwej władzy administr. I inst. o wspólności małżeńskiej, a w razie separacji o ciężącym obowiązku alimentacji z podaniem jej wysokości,

4) zaświadczenie władzy administr. I inst., że żona nie pobiera up. lub zaop. ze skarbu państwa,

5) wiarygodne dowody, stwierdzające czas służby, odbytey w polskich formacjach lub organizacjach wojsk.

W wypadku nieposiadania takich dowodów czas tej służby może być stwierdzony zaświadczeniem, potwierdzonem co do prawdziwości dat podpisami conajmniej dwóch wiarygodnych świadków. Świadkowie powinni w zaświadczeniu przytoczyć źródło posiadanych wiadomości. Podpisy świadków mają być uwierzytelnione urzędowo.

6) uchwałę komisji dla obliczenia wysługi lat z zaliczeniem służby samorządowej lub pracy zawodowej. O ile zaliczenie to nie nastąpiło, wówczas powinny być przedstawione dowody pełnienia tej służby lub wykonywanie pracy zawodowej, w wypadku ich braku zaświadczenie, stwierdzone co do prawdziwości podpisami conajmniej dwóch wiarygodnych świadków. Świadkowie powinni w zaświadczeniu przytoczyć źródło posiadanych wiadomości. Podpisy świadków mają być urzędowo uwierzytelnione.

7) oryginalne dokumenty o przebiegu służby w b. armji zaborczej wzgl. w b. formacjach polskich, a w razie ich braku dokładne zestawienie przebiegu tej służby od dnia wstąpienia do dnia zwolnienia ze służby wojskowej wzgl. cywilno-państwowej z oznaczeniem dokładnych dat i zmian, jak awanse, przeniesienia, pobyt na froncie, udział w bitwach, pobyt w niewoli i t. p. Zestawienie powinno być potwierdzone urzędowo uwierzytelnionemi podpisami conajmniej dwóch świadków, którzy muszą wyraźnie stwierdzić znajomość okoliczności, podanych przez zainteresowanego,

8) w razie ukończenia wyższych studjów dowody ich ukończenia,

9) własnoręcznie podpisaną deklarację o zrzeczeniu się na rzecz skarbu państwa praw emerytalnych, nabytych w państwie zaborczem. Podpis na deklaracji musi być urzędowo zalegalizowany (notarjusz, sąd),

10) zgłoszenie miejsca pobytu i dokładny adres stałego zamieszkania.

Celem ewentualnego otrzymania dodatku na jedno dziecko należy przedstawić następujące dokumenty:

a) metrykę urodzenia dziecka lub jej uwierzytelniony odpis,

b) stwierdzenie urzędu parafjalnego lub metrykalnego wzgl. właściwej władzy administracyjnej I instancji, że dziecko jest na wyłącznem utrzymaniu petenta i nie posiada żadnych własnych źródeł dochodu oraz, że petent nie posiada nieruchomości, ani ruchomego majątku.

Jeżeli dziecko po ukończeniu 18 roku życia odbywa jeszcze studia, należy do tego dołączyć:

c) poświadczenie danego zakładu naukowego, do którego dziecko uczęszcza.

Jeżeli dziecko wskutek ułomności fizycznych lub umysłowych nie może pracować na swe utrzymanie po 18 roku życia, należy do tego dołączyć:

d) świadectwo lekarskie, stwierdzające tę okoliczność.

14. Zwrot kosztów przesiedlenia.

Zawodowy wojskowy (oficer, podoficer) ma prawo z powodu przeniesienia go w stan spoczynku do zwrotu kosztów jednorazowego przesiedlenia się z rodziną z miejsca dotychczasowego zamieszkania do przyszłego miejsca zamieszkania w wysokości udowodnionych kosztów przesiedlenia w wymiarze, przysługującym mu w służbie czynnej przy przesiedleniu z urzędu.

Uwzględnia się przesiedlenia wewnątrz państwa, a w razie przesiedlenia się zagranicę koszty, poniesione do granicy państwa.

Z prawa kosztów przesiedlenia może korzystać emeryt w ciągu roku od dnia przeniesienia w stan spoczynku.

W celu uzyskania zwrotu kosztów przesiedlenia winien emeryt wnieść podanie do tej władzy, w której służył przed przejściem na emeryturę. Do podania należy dołączyć zaświadczenie władzy adm. I instancji o dokonaniem przesiedlenia, odpis dekretu emerytalnego i rachunków poniesionych kosztów. Płatnik przeprowadza likwidację rachunków do wysokości ryczałtu i przedkłada właściwemu kierownikowi administracji pieniężnej, który wystawia asygnatę zainteresowanemu emerytowi do kasy skarbowej.

Udzielanie zaliczek na koszty przesiedlenia emerytów jest niedopuszczalne.

15. Uprawnienia emerytalne.

Emeryt ma prawo korzystania z przejazdów państwowymi środkami komunikacyjnymi według zniżonej taryfy (50%).

Uprawnienia pod względem pomocy lekarskiej — patrz „Rozdz. XXX. Pomoc lekarska”.

16. Opieka nad emerytami.

Emer. wojsk. zaw., który wskutek podeszłego wieku lub wskutek złego stanu zdrowia potrzebuje szczególnej opieki, jakiej nie znajduje w rodzinie i niema innych źródeł utrzymania oprócz emerytury, może być umieszczony w domu inwalidów, gdzie otrzymuje na koszt państwa mieszkanie, utrzymanie, odzienie, opiekę lekarską i usługę. W tym wypadku nie otrzymuje emeryt up. em. Żonie i dzieciom takiego emeryta przysługuje za ten czas prawo do zaop. wdowiego wzgl. sierocego.

17. Objęcie stanowiska w służbie państwowej lub samorządowej.

W razie objęcia przez emeryta jakiegokolwiek stanowiska w instytucji państw. lub samorząd. przysługują mu tylko taka część up. em., która wraz z wynagrodzeniem, przysługującym z powodu otrzymania stanowiska, nie przewyższa upos., które emeryt pobierał ostatnio w służbie czynnej.

Emeryt, obejmujący stanowisko w służbie państw. lub samorząd., ma o tem bezzwłocznie zawiadomić władzę wypłacającą mu upos. emer.

18. Wstrzymanie wypłaty emerytury.

Prawo do pobierania emerytury nie przysługuje:

- 1) na czas przebywania bez zezwolenia M. S. Wojsk w porozumieniu z M. Skarbu dłużej, niż pół roku poza granicami państwa lub w. m. Gdańska,
- 2) w razie utraty obywatelstwa polskiego,
- 3) na czas piastowania mandatu poselskiego lub senatorskiego,
- 4) w razie wstąpienia do klasztoru,
- 5) na czas umieszczenia w domu inwalidów wzgl. w zakładzie dla umysłowo chorych,
- 6) na czas pobierania zaop. z tytułu niezdolności do pracy na podstawie innych ustaw (np. renta inwalidzka). Postanowie-

nie tego punktu nie ma zastosowania do weteranów powstań narodowych, którzy otrzymują zaop. na mocy ustawy o zaopatrzeniu weteranów powstań narodowych.

Wznowienie wypłaty emerytury następuje od dnia 1 miesiąca, następującego po usunięciu wymienionych przyczyn, nie wcześniej jednak, jak od dnia zgłoszenia się po emeryturę.

19. Wygaśnięcie uprawnień do emerytury.

Prawo do pobierania emerytury gaśnie:

1) w razie śmierci emeryta,

2) na podstawie prawom. wyroku sąd., skazującego za czyn karygodny, pociągającego za sobą utratę zdolności do piastowania urzędu publicznego wzgl. prawa do up. em.,

3) na podstawie prawom. orzeczenia of. sądu honor., skazującego emeryta na wykluczenie z korpusu of. za czyn popełniony przed wstąpieniem do wojska polskiego, a zwrócony przeciw interesom narodu polskiego.

20. Zasiłki dla żony i dzieci.

Gdy emeryt zostanie prawomocnie skazany za czyn karygodny, a skazanie pociąga za sobą utratę zdolności do piastowania urzędu publ. wzgl. prawa do up. em., może M. S. Wojsk. w porozumieniu z M. Skarbu przyznać żonie i dzieciom emeryta zasiłek na czas, przez który rodzina pozostawałaby bez środków do utrzymania. Zasiłek ten nie może przekraczać zaop. wdowiego lub sierociego, należnego na podstawie ustawy emer.

21. Pośmiertne i koszty pogrzebu.

W razie śmierci emeryta należy się wdowie, która pozostawała z nim we wspólności małżeńskiej, niezależnie od zaop. wdowiego lub odprawy, pośmiertne w wysokości trzymiesięcznego upos., pobieranego ostatnio przez zmarłego, w braku zaś wdowy, dzieciom ślubnym, uprawnionym i pasierbom zmarłego, o ile zmarły je utrzymywał.

W braku wymienionych członków rodziny może M. S. Wojsk. odnośnie do of. em., a D. O. K. odnośnie podof. em. zwrócić udowodnione koszty leczenia i pogrzebu do wysokości pośmiertnego innym krewnym lub osobom postronnym, jeśli zmarły nie pozostawił majątku ruchomego lub nieruchomego, wystarczającego na pokrycie tych kosztów.

W celu uzyskania pośmiertnego petenci winni wnieść podanie do izby skarbowej z dołączeniem następujących dokumentów:

a) wdowa metrykę śmierci męża i poświadczenie odośnego urzędu parafjalnego lub metrykalnego wzgl. właśc. władzy administr. I inst., stwierdzające wspólność pożycia małżeńskiego, ewent., jeżeli to nie wynika z wykazu stanu służby, metrykę ślubu;

b) pozostające na utrzymaniu zmarłego dzieci i pasierby metrykę śmierci ojca, tudzież poświadczenie właśc. władzy administr. I inst., iż pozostawały na utrzymaniu zmarłego, ewent., jeśli to nie wynika z wykazu stanu służby, swoją metrykę urodzenia;

c) dalsi krewni i osoby postronne metrykę śmierci zmarłego, tudzież rachunek poniesionych wzgl. wykazanych do zapłaty kosztów leczenia i pogrzebu, jakoteż odpis sądowego aktu zejścia (w. b. zab. austr. i pruskim), wzgl. potwierdzenie właśc. władzy administr. I inst. (w b. zab. ros.), stwierdzające, że zmarły nie pozostawił ani uprawnionej wdowy wzgl. dzieci i pasierbów, ani majątku ruchomego lub nieruchomego.

II. Zaopatrzenie wdów i sierot.

1. Uprawnienia do pensji wdowiej lub sieroczej.

Prawo do pensji wdowiej i do pensji sieroczej jest prawem pochodnem, zależnem od nabycia praw emerytalnych przez męża względnie ojca. Wdowa nabywa prawo do pensji po mężu, z którym żyła we wspólności małżeńskiej, a dzieci nabywają prawo do pensji sieroczej po ojcu.

Pensje dla wdów i sierot po of. wymierza M. S. Wojsk. w porozumieniu z M. Skarbu, po podof. zaw. D. O. K. w porozumieniu z izbą skarbową.

Od decyzji D. O. K. służy wdowom i sierotom prawo zażalenia do M. S. Wojsk. w przeciągu dni 30 od następnego dnia po doręczeniu orzeczenia.

Prawo do pobierania pensji wdowiej i sieroczej rozpoczyna się z 1 dniem miesiąca, następującego po tym miesiącu, za który zaw. wojsk. (emeryt) pobrał ostatnie up. Dla sierót, które przyszły na świat po tym terminie, prawo do pensji sieroczej rozpoczyna się od 1 dnia miesiąca po urodzeniu.

Pensje wdowie i sieroce płatne są miesięcznie z góry.

Wdowa nie ma prawa do pensji:

- a) jeżeli małżeństwo zostało zawarte przez emeryta,
- b) jeżeli wspólność małżeńska została sądownie rozdzielona bez obowiązku ze strony męża do utrzymania żony.

Również dzieci pozostałe z małżeństwa, zawartego przez emeryta, nie mają prawa do pensji sieroczej.

2. Wysokość pensji wdowiej i sieroczej.

Pensja wdowia wynosi 50% up. em., które zmarły mąż pobierał, względnie tego up. em., do którego miałby prawo w chwili śmierci.

Pensja wdowia po zaw. wojsk., poległym lub zmarłym wskutek działań wojennych, wynosi 50% pełnego up. w st. czynnym, służącego za podstawę wymiaru up. em., a sieroca $\frac{1}{4}$ pensji wdowiej dla każdego dziecka.

Pensję wdowią oblicza się według wymiaru dla samotnych.

Pensja sieroca wynosi:

a) dla każdego dziecka, jeżeli wdowa żyje i w chwili śmierci zaw. wojsk. miała prawo do pensji wdowiej, $\frac{1}{4}$ część pensji wdowiej.

b) dla każdego dziecka, jeżeli wdowa nie żyje, albo też nie miała w chwili śmierci męża prawa do pensji wdowiej lub to prawo utraciła, połowę pensji wdowiej.

c) dla jednej sieroty bez ojca i matki $\frac{2}{3}$ pensji wdowiej.

Jeżeli sierota nabyła prawo do pensji po ojcu i po matce, otrzymuje pensję wyższą.

Pensja po matce wynosi $\frac{1}{6}$ część emerytury matki. Sierota nabywa prawo do pensji po matce za życia ojca w razie jego niezdolności do pracy i niemożności zapewnienia jej utrzymania.

Łączna kwota pensji sieroczej bez względu na ilość dzieci nie może sama, ani łącznie z pensją wdowią przekraczać up. em., które zaw. wojsk. faktycznie pobierał lub do którego miał prawo w chwili śmierci.

3. Dodatki do pensji wdowiej i sieroczej.

Wdowy i sieroty otrzymują 10% podwyżkę, obliczoną od przyznanej pensji i 15% dodatek miesięczny, obliczony od pensji wdowiej lub sieroczej wraz z 10% podwyżką.

4. Dokumenty potrzebne do wymiaru pensji wdowiej i sieroczej.

W razie śmierci wojsk. zaw. w służbie czynnej wnosi wdowa podanie o przyznanie pensji z załączeniem:

1) metryki śmierci zmarłego,

2) aktu ślubu,

3) metryki urodzenia sierot, a w razie odbywania studjów poświadczenia władzy szkolnej,

4) poświadczenia urzędu parafjalnego (metrykalnego) wzgl. właśc. władzy administr. I inst., stwierdzającego wspólność pożycia małż., a w razie sądowej separacji zaświadczenia sądu o obowiązku zmarłego do alimentacji.

5) poświadczenia władzy administr. I inst.:

a) że wdowa nie wstąpiła do klasztoru,

b) że z tytułu własnej służby wdowa nie pobiera ze skarbu państwa żadnego zaop. em. i nie jest funkcjonariuszką państwową,

c) że sieroty żyją i nie zajmują stanowiska w służbie państwowej lub samorządowej oraz że nie wstąpiły do klasztoru,

6) świadectwo ewent. dyplomu zmarłego, o ile ukończył wyższe studia,

7) wszystkie dokumenty, znajdujące się w posiadaniu wdowy, które stwierdziłyby ewent. czas słu. wojsk. wzgl. cyw. państw. w b. państwie zab. t. j. przed 1.XI.1918 r.

8) dokładny adres zamieszkania wdowy,

W wypadku, gdy podanie wnosi opiekun, powinien dołączyć dokument, stwierdzający prawne zastępstwo do występowania w imieniu zainteresowanych.

Podanie wraz z dokumentami winna przedłożyć wdowa (opiekun) w dowództwie oddziału, w którym zmarły ostatnio pełnił służbę.

Oddział ze swej strony winien dołączyć:

1) polską kartę ewidencyjną z dokładnym przebiegiem służby od dnia wstąpienia do wojska do dnia śmierci,

2) oryginalne dowody, stwierdzające przebieg służby w b. armji zab., a w razie ich braku dokładne zestawienie przebiegu służby od dnia wstąpienia do dnia zwolnienia ze wszelkimi zmianami i podaniem ich dokładnych dat. Wiarogodność takiego zestawienia winna być stwierdzona uwierzytelnionymi podpisami dwóch świadków, którzy wraz ze zmarłym pełnili służbę w b. państwie zaborczem,

3) uwierzytelnienie,

4) o ile zmarły nie posiadał w chwili śmierci udowodnionej 10-letniej służby, obliczonej według czasu kalendarzowego, wojskowej lub cywilno-państwowej, zaświadczenie wojsk.-lekarskie, stwierdzające, że zmarły nabawił się choroby, która śmierć spowodowała po wstąpieniu do wojska i bez winy własnej. W razie samobójstwa zaświadczenie wojsk.-lek., że zmarły popełnił je w przystępie zupełnego rozstroju władz umysłowych,

5) w razie śmierci z powodu choroby zakaźnej, zaświadczenie wojsk.-lek., że w tym czasie w miejscu służb. pobytu chorego ta w wojsku panowała,

6) jeżeli śmierć nastąpiła wskutek nieszczęśliwego wypadku:

a) protokół dochodzeń wzgl. akta sądowe wypadku,

b) zaświadczenie dowódcy, stwierdzające, że nieszczęśliwy wypadek, który spowodował śmierć, nastąpił w czasie pełnienia przez zmarłego obowiązków służbowych.

Ponadto w razie śmierci wojsk. przed ukończeniem postępowania rewizyjnego należy dołączyć akta rewizyjne.

Celem przyznania pensji sieroczej ma wnieść sierota wzgl. opiekun podanie z załączeniem tych samych dokumentów, jakie obowiązują przy wnoszeniu podania o pensję wdowią.

5. Wstrzymanie wypłaty pensji.

Prawo do pensji wdowiej względnie sieroczej nie przysługuje:

a) na czas przebywania bez zezwolenia M. S. Wojsk. w porozumieniu z M. Skarbu dłużej, niż pół roku, poza granicami państwa lub w. m. Gdańska,

b) w razie utraty obywatelstwa polskiego,

c) na czas pobierania z tytułu śmierci męża innego zaop. ze skarbu państwa,

d) na czas zajmowania przez sierotę jakiegokolwiek stanowiska w służbie państwowej lub samorządowej, do którego przywiązane jest stałe uposażenie,

e) na czas piastowania przez wdowę mandatu poselskiego lub senatorskiego,

f) na czas zaliczenia dodatku ekonomicznego przy wymiarze uposażenia czynnego ojczyma,

g) w razie wstąpienia do klasztoru.

Po usunięciu wymienionych przyczyn następuje wypłata uposażenia emerytalnego od dnia pierwszego miesiąca, następującego po usunięciu przyczyn.

6. Wygaśnięcie prawa do pensji wdowiej lub sieroczej.

Prawo do pensji wdowiej względnie sieroczej gaśnie:

- a) w razie śmierci wdowy lub sieroty z końcem tego miesiąca, w którym nastąpiła śmierć;
- b) gdy wdowa względnie sierota została prawomocnie skazana za czyn karygodny, a skazanie pociąga za sobą utratę prawa do pensji;
- c) w razie ukończenia przez sierotę 18 roku życia lub też wcześniejszego zawarcia związku małżeńskiego. Sieroty odbywające studia w zakładach naukowych państw. lub prywatnych z prawem publiczności w charakterze rzeczywistych uczniów lub słuchaczy, mogą otrzymywać pensję sierocą aż do ukończenia studiów, nie dłużej jednak jak do ukończenia 24 lat życia. Wyjątkowo może M. S. Wojsk. w porozumieniu z M. Skarbu zezwolić na pobieranie pensji sieroczej po ukończeniu 18 wzgl. 24 lat życia.

7. Odprawa z powodu zawarcia ponownego małżeństwa.

Wdowa po zaw. wojsk., która weszła ponownie w związek małżeński, otrzymuje albo jednorazową odprawę wzamian za pobieraną pensję wdowią, albo zachowuje prawo do pensji wdowiej na wypadek ponownego owdowienia.

Odprawa wynosi dla wdów w wieku do 45 lat życia dwuletnią, powyżej tego wieku jednoroczną pensję wdowią.

Zgłoszenie o odprawę winno nastąpić w ciągu trzech miesięcy od dnia zawarcia ponownego małżeństwa.

Do podania o odprawę należy dołączyć:

- a) metrykę ponownego ślubu,
- b) zaświadczenie władzy administr. I instancji, iż mąż jest obywatelem polskim.

Jeżeli wdowa nie rości sobie pretensji do jednorazowej odprawy, winna przedłożyć metrykę ślubu oraz deklarację, iż zastrzega sobie prawo do pensji wdowiej na wypadek ponownego owdowienia. Deklaracja winna być sądownie lub notarialnie legalizowana.

8. Odprawa z powodu śmierci męża lub ojca.

Wdowa po wojsk. zaw., który zmarł w czynnej służbie przed uzyskaniem prawa do emerytury, otrzymuje, jeżeli sama nie jest w służbie państw. wzgl. nie pobiera emerytury z tytułu własnej służby, jednorazową odprawę w wysokości połowy

rocznego up., służącego za podstawę wymiaru emer. zmarłego, tak samo sieroty bez ojca i matki w wieku poniżej 18 wzgl. 24 roku życia.

Sierotom wypłaca się odprawę oddzielnie.

9. Zwrot kosztów przesiedlenia.

Wdowa lub sieroty po zaw. wojsk., zmarłym w sł. czynnej, mają prawo do zwrotu udowodnionych kosztów jednorazowego przesiedlenia się z miejsca służbowego męża (ojca) do przyszłego miejsca zamieszkania.

Zwrot kosztów przesiedlenia może być zaliczony do wysokości ryczałtu, przysługującego wojsk. zaw. przy przesiedleniach z urzędu.

Z prawa tego może wdowa (sieroty) korzystać w ciągu jednego roku od śmierci męża wzgl. ojca.

Uzyskanie zwrotu kosztów odbywa się w analogiczny sposób, jak dla emerytów.

10. Tymczasowe zaopatrzenie żony i dzieci.

Żona i dzieci funk. państw., powołanych do służby wojsk. i zaw. wojsk., którzy zaginęli na terenie działań wojennych, o ile nie zachodzi wypadek dezercji, otrzymują od dnia 1 miesiąca, następującego po wstrzymaniu wypłaty up. czynnego tymczasowe zaop. em. w wys., obliczanej dla wdów i sierot.

W razie odnalezienia się zaginionego potrąca się przy wypłacie zaległego up. wojsk. zaw. wzgl. funk. państw. kwotę wypłaconą jego żonie i dzieciom tytułem tymczasowego zaop.

W razie nieodnalezienia się zaginionego w ciągu dwóch i pół lat, licząc od końca roku kalendarzowego, w którym podpisano pokój, powinna żona, względnie dzieci przedłożyć orzeczenie sąd., oznaczające zaginionego za zmarłego, wzgl. że dowód śmierci należy uważać za ustalony.

Orzeczenie to służy za podstawę przy rozpatrywaniu przyznania stałego zaopatrzenia em.

O ile żona lub dzieci nie przedłożą wymaganego orzeczenia sądowego w przepisany czas, tymczasowe zaopatrzenie zostaje im wstrzymane.

WYŻYWIENIE.

I. Wyżywienie ludzi.

1. Należności żywnościowe.

Należność żywnościowa dla ludzi jest to określona przepisem ilość artykułów żywnościowych, przysługująca jednej osobie na przeciąg 24 godzin. Wymiar ilościowy zależy od rodzaju służby, intensywności pracy oraz wieku i stanu zdrowia żywnych osób.

Rozróżnia się zasadnicze należności żywnościowe oraz należności dodatkowe (dodatki żywnościowe). Pierwsze stanowią podstawowe normy żywnościowe, przysługujące stale, drugie są uzupełnieniem należności zasadniczych, stosowanym w pewnych wyjątkowych okolicznościach.

W czasie pokoju stosuje się następujące należności żywnościowe:

zasadnicze	{	a) normalną (tabela „N”),
		b) szkolną (tabela „S”),
		c) karną (tabela „K”),
		d) lecznicze (djęty: ścisła, mleczna, lekka, odżywcza, normalna i próbna),
dodatkowe	{	a) dodatek chleba,
		b) „ przeciwepidemiczny.
		c) „ dla ciężko pracujących,
		d) „ mleka,
		e) dodatki lecznicze.

Skład poszczególnych należności jest następujący:

a) Należności zasadnicze

A r t y k u ł	Norma dzienna należności			
	normalnej	szkolnej	karniej	lecznicz. *)
Chleb żołnierski . . .	800 g	300 g	700 g	300 g
„ pytlowy . . .	—	—	—	150 „
„ pszenny . . .	—	300 „	—	—
Bułka pszenna . . .	—	—	—	100 „
Konserwy kawowe . .	50 „	25 „	25 „	—

*) Patrz objaśnienie na str. nast.

A r t y k u ł	Norma dzienna należności			
	normalnej	szkolnej	karnej	leczniczej,*)
Kawa ziarn. palona .	—	—	—	10 g
Herb ta	—	1 g	—	1 „
Mleko	—	40 cl	—	40 cl
Cukier	—	70 g	—	70 g
Mięso wołowe . . .	250 g	400 „	150 g	200 „
Mięso cielęce . . .	—	—	—	100 „
Jarzyna twarda . . .	150 „	150 „	175 „	100 „
„ świeża	200 „	200 „	100 „	250 „
Owoce świeże	—	—	—	50 „
Ziemniaki	700 „	500 „	700 „	500 „
Słonina	50 „	50 „	30 „	30 „
Masło	—	20 „	—	40 „
Jaja	—	—	—	2/3 szt.
Mąka do gotowania .	—	140 „	—	—
„ „ przyprawy . . .	10 „	10 „	10 „	10 „
Sól kuchenna	22 „	22 „	22 „	22 „
Cebula świeża	15 „	15 „	1 „	15 „
Włoszczyzna suszona	1 „	1 „	1 „	1 „
Korzenie	0, „	0,5 „	0,5 „	0,5 „
Oceł	1 cl	1 cl	1 cl	1 cl

b) Należności dodatkowe

A r t y k u ł	Norma dzienna dodatków				
	chleba	przeciw. epidem.	dla cięż- koprac.	mleka	leczni- czych
Chleb żołnierski . .	200 g	—	—	—	skład
Mięso wołowe . . .	—	—	50 g	—	podają
Słonina	—	—	25 „	—	„Tabele
Herbata	—	1 g	1 „	—	należ.
Cukier	—	10 „	10 „	—	żywn.w
Mleko	—	—	—	1 litr	czasie
					pokoju”

*) Wykazany skład należności leczniczej służy jedynie do obliczania wysokości równoważnika pieniężnego za tę należność; szczegółowy skład diet, stosowanych zasadniczo tylko w szpitalach i garnizonowych izbach chorych, podają tabele należności żywnościowych w czasie pokoju. Skład diety normalnej odpowiada ściśle należności normalnej.

Należność żywnościowa jest przeznaczona tylko dla osoby, której przysługuje. Zmniejszanie jej na rzecz innych osób lub zwiększanie kosztem należności przysługującej innym osobom jest niedopuszczalne. Nie może też ona być przedmiotem transakcji handlowych.

Jednocześnie może przysługiwać danej osobie tylko jedna należność zasadnicza i jedna dodatkowa.

Wyjątek stanowią dodatek przeciwepidemiczny, który mogą otrzymywać uprawnieni obok innego dodatku z wyjątkiem dodatku dla ciężko pracujących, dodatek mleka, który może być stosowany niezależnie od innego dodatku, oraz dodatki lecznicze, gdyż chorzy mogą otrzymywać prócz przepisanej przez lekarza diety jednocześnie 2 żywnościowe dodatki lecznicze.

2. Stosowanie należności żywnościowych.

Należność żywnościową stosuje się zasadniczo w postaci wydawania gotowej strawy (wyżywienie z kotła); wyjątkowo wydaje się artykuły w stanie surowym lub wypłaca uprawnionym odpowiednią kwotę pieniężną (ryczałt w gotówce), zamiast wyżywienia w naturze. Równoczesne korzystanie z wyżywienia w naturze i z ryczałtu w gotówce jest niedopuszczalne i pociąga za sobą odpowiedzialność karną i materialną.

Przy wyżywieniu z kotła wydaje się uprawnionym strawę gotową, przyczem należność żywnościową rozdziela się na poszczególne posiłki, t. j. śniadanie, obiad i wieczerza. Na wieczerzę ma być wydawana zasadniczo ciepła strawa, nie tylko sama kawa, herbata lub inny napój. W szkołach stosowane być mogą według uznania komendanta posiłki dodatkowe (drugie śniadanie i podwieczorek) w ramach należności żywnościowej. Przy wyżywieniu chorych drugie śniadanie i podwieczorek przepisane są w dietach leczniczych.

Wydawanie poszczególnych artykułów żywnościowych w stanie surowym jest dozwolone tylko wtedy, jeżeli artykuły te nie wymagają przyrządzenia lub gdy wydanie ich w takim stanie jest konieczne. Wydawanie całej należności w stanie surowym jest dozwolone w wyjątkowych wypadkach, wskazanych w przepisach lub zarządzeniach M. S. Wojsk.

Wypłacanie ryczałtu w gotówce stosuje się jedynie w wypadkach niemożności korzystania przez uprawnionych z wyżywienia w naturze. Ryczałt stanowi równoważnik pieniężny odpowiedniej zasadniczej należności żywnościowej, obliczony na podstawie hurtowych cen rynkowych artykułów żywnościowych

w danej miejscowości, wchodzących w skład należności. Wypłata ryczałtu w gotówce dopuszczalna jest w następujących wypadkach:

a) za czas urlopu czasowego względnie okolicznościowego (jednak włącznie z urlopem świątecznym nie więcej niż na 10 dni w każdym roku służby szer. służby czynnej) z tem, że przy urlopach zdrowotnych i leczniczych ryczałt przysługuje za cały czas;

b) przy oddaleniu miejsca służby od kuchni własnego lub najbliższego oddziału najmniej o dwa kilometry;

c) ze względu na szczególnie rodzaj służby, wykluczający żywienie się w oddziale w porze wyznaczonej na posiłki (np. gońcy, pocztowi osobiści i t. p.);

d) gdy szer. służby czynnej pozostaje na leczeniu domowym;

e) szer. służby czynnej wyznania mojżeszowego, chcącym korzystać z wyżywienia rytualnego;

f) pchor. odbywającym praktykę w oddziałach, celem umożliwienia im korzystania z kasyn podoficerskich lub oficerskich;

g) za czas podróży służbowej, w czasie której brak możliwości korzystania z kuchni żołnierskiej;

h) szoferom niemogącym korzystać z wyżywienia w naturze z powodu jazdy służbowej;

i) pełniącym służbę w miejscowościach, w których niema oddziałów wojskowych, a kuchni nie prowadzi się ze względu na zbyt małą ilość żywionych;

j) szer. służby czynnej żandarmerji w III. okresie szkolenia.

W wypadkach od a) do g) równoważnik pieniężny obliczony w sposób jak wyżej zwiększa się o 10% na koszty przyrządzenia strawy i wyrównania cen rynkowych, zaś w wypadkach od h) do j) równoważnik może być zwiększony przez D. O. K. w granicach do 100%.

3. Uprawnienie do wyżywienia.

Prawo do wyżywienia na koszt skarbu państwa przysługuje:

a) szer. służby czynnej,

b) uczniom szkół wojskowych (z wyjątkiem wojskowych zawodowych),

c) elewom etatowych orkiestr wojskowych,

d) uczestnikom kursów i obozów wych. fiz. i przysp. wojsk. (z wyjątkiem wojskowych zawodowych),

e) personelowi cywilnemu w wojskowych zakładach leczniczych, mającemu styczność z wyżywieniem,

f) wojskowym zawodowym niepobierającym uposażenia, przebywającym na leczeniu w wojskowych zakładach leczniczych lub aresztach względnie więzieniach wojskowych,

g) osobom cywilnym osadzonym w aresztach względnie więzieniach wojskowych i

h) osobom, którym to uprawnienie przyzna M. S. Wojsk.

Prawo do wyżywienia za zapłatą przysługuje:

a) wojskowym zawodowym, będącym w stanie chorych w wojskowych zakładach leczniczych, pozostającym w areszcie śledczym lub odbywającym karę pozbawienia wolności, wreszcie w wypadkach, gdy ze względów służbowych nie mogą się wyżywić własnymi siłami (np. w czasie ćwiczeń, kursów i t. p.),

b) osobom uprawnionym do leczenia w wojskowych zakładach leczniczych, nieposiadającym prawa do bezpłatnego wyżywienia (np. rodziny wojskowych zawodowych, emeryci wojskowi, weterani i t. p.) przez czas pobytu w zakładzie leczniczym w charakterze chorych,

c) sanitariuszkom zatrudnionym w wojskowych zakładach leczniczych,

d) służbie cywilnej w szkołach wojskowych, mającej styczność z wyżywieniem, oraz

e) osobom, którym powyższe prawo przyzna M. S. Wojsk.

Wysokość opłaty za wyżywienie równa się wysokości ryczałtu pieniężnego za otrzymywaną należność żywnościową z doliczeniem 10% na koszt przyrządzenia strawy. Wyjątek stanowi Sanatorium Wojskowe w Zakopanem, w którym podoficerowie zawodowi (do st. sierż. włącznie) i ich rodziny opłacają tylko 50% należności za wyżywienie.

Opłaty mają być uiszczane co miesiąc zdołu względnie w dniu opuszczenia zakładu leczniczego. O ile obowiązany do uiszczenia opłaty nie jest w możności tego uczynić w powyższym terminie, należność potrąca się z uposażenia przy najbliższej wypłacie.

Uprawnienia pod względem jakości wyżywienia (rodzaju należności) przedstawiają się następująco:

Należność normalna przysługuje szeregowym służby czynnej, jeżeli nie mają prawa do innej należności, uczniom i absolwentom szkół wojskowych podczas odbywania praktyki poza szkołą, uczestnikom kursów wych. fiz. i przysp. wojsk., cywilnemu personelowi w zakładach leczniczych i szkołach (uprawnionemu do wyżywienia) i pozostającym w areszcie śledczym.

Należność szkolna przysługuje uczniom i instruktorom szkół podchorążych, szkół dla małoletnich, elewom etatowych orkiestr wojskowych i uczestnikom obozów letnich przysp. wojsk. Uczniowie korpusów kadetów i szkół podchorążych otrzymują należność szkolną tylko w szkole, natomiast w czasie praktyki w oddziałach przysługuje im należność normalna oraz dodatek pieniężny w wysokości różnicy między ryczałtem za należność szkolną, a normalną. Absolwenci szkół podchorążych rezerwy, pełniący po ukończeniu szkół służbę w oddziałach otrzymują należność normalną, jak szeregowi służby czynnej. Kadetom i uczniom szkół dla małoletnich nie przysługują w czasie ferji szkolnych i urlopów żadne należności żywnościowe.

Należność karną otrzymuje odbywający karę pozbawienia wolności poczynając od dnia następującego po uprawomocnieniu się wyroku wzgl. od daty faktycznego rozpoczęcia kary.

Należności lecznicze (diety) otrzymują chorzy w szpitalach i garnizonowych izbach chorych, a w zupełnie wyjątkowych wypadkach także w oddziałowych izbach chorych. Rodzaj diety leczniczej przepisuje lekarz ordynator w zależności od rodzaju względnie stanu choroby.

Dodatek chleba przysługuje rekrutom przez pierwsze dwa miesiące służby czynnej oraz szer. służby czynnej, biorącym czynny udział w ćwiczeniach praktycznych, mających na celu szkolenie w służbie technicznej. Dodatek chleba stosuje się w formacjach piechoty, kawalerji, saperów, łączności, samochodowych i czołgów, jeżeli nie przysługuje im równocześnie dodatek pieniężny.

Dodatek przeciwepidemiczny przysługuje żywionym według należności normalnej i karnej (z wyjątkiem otrzymujących dodatek dla ciężkopracujących) w czasie od 1 czerwca do 31 sierpnia, a po tym terminie jedynie w wypadkach chorób epidemicznych.

Dodatek dla ciężko pracujących przysługuje uczniom i instruktorom (szer. służby czynnej) szkół, obozów i oddziałów

szkolnych, pilotom eskadr lotniczych, obsłudze płatowców w czasie od 1 kwietnia do 30 września, szer. żeglugi śródlądowej, pracującym przy kwasie pikrynowym, podczas asystencji wojskowej, biorącym udział w manewrach przez czas manewrów, pełniącym służbę w oddziale zamkowym i w garnizonie Zakopane oraz uczniom Szkoły Podchorążych Lotnictwa podczas praktycznego szkolenia w lotach. Dodatek ten nie może być stosowany równocześnie z pieniężnym dodatkiem dla ciężko pracujących.

Dodatek mleka przysługuje szeregowym służby czynnej zatrudnionym przez cały dzień pracą połączoną z niebezpieczeństwem zatrucia kwasami nieorganicznymi, metalami ciężkimi, lub innymi środkami trującymi.

Dodatki lecznicze otrzymują ci chorzy, którym przepisze je lekarz ordynator, przyczem chory może otrzymać najwyżej dwa dodatki dziennie.

II. Wyżywienie zwierząt.

1. Należności paszy i ściółki.

Należność żywnościowa dla zwierząt jest to określona przepisem ilość artykułów żywnościowych, przysługująca jednemu zwierzęciu na przeciąg 24 godzin. Wymiar ilościowy zależy od rodzaju i typu zwierzęcia, rodzaju i intensywności wykonywanej pracy i stanu zdrowia.

Rozróżnia się zasadnicze należności żywnościowe oraz należności dodatkowe (dodatki żywnościowe), które stosowane są w warunkach wyjątkowych.

Na czas pokoju są ustalone następujące należności żywnościowe dla zwierząt:

zasadnicze	a	norm. lna dla koni, mułów i osłów,
	b	transportowa,
	c	psów,
	d	kołów,
	e	gołębi poc. łowych,
	f	zwierząt doświadczalnych
dodatkowe	a)	dodatek ow. a,
	b)	słomy na ściółkę,
	c)	sol. bydlęcej

Skład należności normalnej jest następujący:

A r t y k u ł	Konie wierzch. i artyler. lekkie	Konie artyler. ciężkie	Konie tabo- rowe	Muły	Ośły
Owies	4,5 kg	5 kg	3,5 kg	3 kg	2 kg
Siano	4,0 "	6 "	4,0 "	5 "	4 "
Słoma na karmę	2,5 "	3 "	1,5 "	1,5 "	1,5 "
Słoma na ściółkę	1,5 "	1,5 "	1,5 "	1,5 "	1,5 "
Sól bydłęca	15 gramów dziennie				

Należność transportowa składa się:

- a) dla koni i mułów: 2 kg. owsa, 5 kg. siana, 15 g. soli
- b) dla osłów: 1,5 kg. owsa, 4 kg. siana, 15 g. soli.

Należności żywnościowe dla psów, gołębi i kotów mają skład następujący:

A r t y k u ł	Psy	Gołębie	Koty
Odpadki mięsne	500 g	—	—
" kuchenne	do 500 "	—	—
Jarzyna twarda	125 "	—	—
Ziemniaki	250 "	—	—
Sól kuchenna	5 "	0,5 g	—
Słoma na ściółkę	100 "	—	—
Siano na ściółkę	100 "	—	—
Mieszanka	—	40,0 "	—
Mleko	—	—	40 cl

Pozatem przepisy podają należności dla źrebiąt, cieląt, baranów, królików, świnek morskich, małp, myszy i szczurów, używanych do badań doświadczalnych w wojskowych pracowniach bakteriologicznych.

Należności dla innych zwierząt doświadczalnych ustala w razie potrzeby D. O. K.

Dodatek owsa jest dwojaki: 1 kg i 2 kg dziennie, dodatek słomy na ściółkę tak samo: 1,5 kg i 3 kg.

Dodatek soli ponad należność dzienną ustala D. O. K.

Dowódcy jednostek administracyjnych regulują wysokość dawki dziennej i są uprawnieni do redukowania należności o $\frac{1}{5}$, przyczem uzyskane w ten sposób oszczędności, niemo-

gące jednak przekraczać sześciodniowej należności wszystkich zwierząt danej formacji, powinni przeznaczać na zwiększenie dawek dziennych w okresie wzmożonej pracy zwierząt.

2. Uprawnienie do wyżywienia i stosowanie poszczególnych należności.

Na koszt skarbu państwa są żywione zwierzęta, pozostające na usługach wojska pod zarządem wojskowym, a mieszczące się w granicach obowiązujących etatów wzgl. w ramach stanu ilościowego ustalonego przez D. O. K.

Zwierzęta, nieodpowiadające tym warunkom, mogą być żywione przez wojsko za zapłatą, jeżeli wymagają tego potrzeby służby i tylko na podstawie zarządzeń M. S. Wojsk.

Konie prywatne oficerów mogą być żywione przez wojsko za odpowiednią opłatą; szczegóły reguluje przepis P. S. 60 — 160 o koniach własnych oficerów.

Co do stosowania poszczególnych należności obowiązują następujące zasady:

W jednym i tym samym czasie przysługuje zwierzęciu tylko jedna należność zasadnicza, dodatki natomiast mogą być stosowane jednocześnie. Konie, muły i osły otrzymują zasadniczo należność normalną i jedynie w czasie transportu kolejną lub drogą wodną stosuje się należność transportową w jednakowym dla wszystkich kategorii koni wymiarze. W zapasach młodych koni stosuje się należność normalną zmniejszoną o 1 kg owsa z wyjątkiem koni etatowych, które otrzymują pełną należność. Konie taborowe używane wyjątkowo pod wierzch otrzymują przez ten czas należność, jak konie wierzchowe.

Zaliczanie koni do poszczególnych kategorii następuje na podstawie klasyfikacji, przeprowadzonej przez komisję klasyfikacyjną i uwidocznionej w książce ewidencyjnej konia. W razie przeklasyfikowania konia (zaliczenia do innej kategorii) stosuje się należności przewidziane dla tej kategorii, do której konia zaliczono; komisja klasyfikacyjna może jednak pozostawić takiego konia pod względem wyżywienia w dotychczasowej kategorii.

Dodatek 1 kg owsa otrzymują wszystkie konie, muły i osły użyte do manewrów przez czas trwania tychże, zaś stale konie oddziału zamkowego, konie wierzchowe i wyjazdowe ministra

i wiceministrów spraw wojskowych, inspektorów armji i dowódców okręgów korpusów oraz konie wierzchowe i wyjazdowe przyznane w charakterze reprezentacyjnych innym dowódcom na podstawie rozkazu M. S. Wojsk., wreszcie kłacze przy żrebięciu przez okres 3 miesięcy. Dodatek 2 kg owsa dziennie otrzymują jedynie konie grupy sportowej.

Dodatek słomy na ściółkę w wymiarze 1,5 kg przysługuje koniom chorym, leczonym w szpitalach koni i ambulansach wet., lub gdy tam oddane być nie mogą — w oddziałach. Dodatek 3 kg słomy otrzymują konie chore do należności transportowej, na zasadzie orzeczenia lekarza weterynarii.

Dodatek soli ponad dzienną należność ustala D. O. K. na wniosek dowódcy jednostki administracyjnej, oparty na orzeczeniu lekarza weterynarii w wypadkach nieżytu organów trawienia.

III. Gospodarka żywnościowa.

1. Zasady ogólne.

Obowiązek dostarczania żywności uprawnionym do jej otrzymywania ciąży na jednostkach administracyjnych, które w tym celu otrzymują bądź odpowiednie sumy pieniężne, bądź też potrzebne artykuły żywności i paszy. Sposób gospodarki, przy którym jednostka administracyjna otrzymuje na wyżywienie wchodzących w jej skład ludzi i zwierząt odpowiednie środki pieniężne, z których nabywa sama niezbędną żywność i paszę, nazywa się ryczałtową gospodarką żywnościową. Natomiast, jeżeli jednostka administracyjna otrzymuje żywność, wtedy jest mowa o zaopatrzeniu materiałowym.

Przy systemie ryczałtowej gospodarki żywnościowej jednostki administracyjne otrzymują odpowiednio do ilości żywności t. zw. równoważnik pieniężny, t. j. kwotę odpowiadającą kosztom nabycia artykułów żywnościowych i paszy w ilości przewidzianej dziennie na osobę wzgl. zwierzę, obliczoną według hurtowych cen rynkowych. Każdej należności żywnościowej odpowiada ściśle określona kwota pieniężna. W ramach tych kwot nabywa jednostka administracyjna przez swe organa potrzebną żywność i paszę, przyczem posiada całkowitą swobodę tak w wyborze artykułów, jak też w sposobach ich nabywania.

Równoważnik pieniężny nie obejmuje zasadniczo chleba i owsa, które są dostarczane jednostkom administracyjnym przez organa służby intendentury. W niektórych jednak formacjach — jak szpitale i szkoły wojskowe — równoważnik pieniężny obejmuje i chleb, który nabywać mogą te formacje albo na rynku, albo też z zapasów służby intendentury za odpowiednią zapłatą. O ile wymagają tego względy służbowe, jednostki administracyjne otrzymują prócz chleba i owsa także inne artykuły żywnościowe.

Przy systemie ryczałtowej gospodarki żywnościowej zadania służby intendentury w stosunku do jednostek administracyjnych ograniczają się do ustalania wysokości pieniężnego równoważnika żywnościowego, zaopatrywania jednostek administracyjnych w niezbędne środki pieniężne oraz dostarczania im chleba i owsa, ewent. innych artykułów i sprzętu żywnościowego.

Wysokość równoważnika pieniężnego, obowiązującego zasadniczo przez okres 3-miesięczny, oblicza dla każdego garnizonu kierownik filji W. Z. Z. Int. i Tab., a zatwierdza i ogłasza D. O. K.

Środków pieniężnych na wyżywienie dostarcza jednostkom administracyjnym właściwy kierownik administracji pieniężnej po udowodnieniu przez nie odpowiedniej należności na podstawie liczbowych stanów żywnościowych i obowiązującego równoważnika pieniężnego.

Chleb i owies, ewentualnie także inne artykuły i sprzęt żywnościowy dostarczają jednostkom administracyjnym właściwi kierownicy filji W. Z. Z. Int. i Tab. przez swe organa (piekarnie i składnice mat. int.), którzy ustalają należność jednostek administracyjnych w tym zakresie.

Artykuły dostarczone jednostkom administracyjnym w naturze (zaopatrzenie materiałowe) są zakupywane wzgl. produkowane przez odpowiednie organa i zakłady służby intendentury.

2. Przepisy dotyczące gospodarki żywnościowej.

Należności żywnościowe oraz uprawnienia poszczególnych osób wzgl. zwierząt pod względem wyżywienia są ustalone tabelami należności.

Obowiązki i zakres działania poszczególnych organów wojskowych w dziedzinie gospodarki żywnościowej normują regulamin służby wewnętrznej część V, przepis o administracji w jednostkach administracyjnych oraz przepis o gospodarce kuchennej w formacjach, ponadto, gdy chodzi o obowiązki i zakres działania organów służby intendencji w dziedzinie zaopatrzenia materialnego, przepis Z. Z. 1 i instrukcja Z. Z. 2/Int. i Tab.

Ponadto obowiązują corocznie wydawane przez M. S. Wojsk. wytyczne do gospodarki żywnościowej.

1. Działalność		2. Działalność	
3. Działalność		4. Działalność	
5. Działalność		6. Działalność	
7. Działalność		8. Działalność	
9. Działalność		10. Działalność	
11. Działalność		12. Działalność	
13. Działalność		14. Działalność	
15. Działalność		16. Działalność	
17. Działalność		18. Działalność	
19. Działalność		20. Działalność	
21. Działalność		22. Działalność	
23. Działalność		24. Działalność	
25. Działalność		26. Działalność	
27. Działalność		28. Działalność	
29. Działalność		30. Działalność	
31. Działalność		32. Działalność	
33. Działalność		34. Działalność	
35. Działalność		36. Działalność	
37. Działalność		38. Działalność	
39. Działalność		40. Działalność	
41. Działalność		42. Działalność	
43. Działalność		44. Działalność	
45. Działalność		46. Działalność	
47. Działalność		48. Działalność	
49. Działalność		50. Działalność	
51. Działalność		52. Działalność	
53. Działalność		54. Działalność	
55. Działalność		56. Działalność	
57. Działalność		58. Działalność	
59. Działalność		60. Działalność	
61. Działalność		62. Działalność	
63. Działalność		64. Działalność	
65. Działalność		66. Działalność	
67. Działalność		68. Działalność	
69. Działalność		70. Działalność	
71. Działalność		72. Działalność	
73. Działalność		74. Działalność	
75. Działalność		76. Działalność	
77. Działalność		78. Działalność	
79. Działalność		80. Działalność	
81. Działalność		82. Działalność	
83. Działalność		84. Działalność	
85. Działalność		86. Działalność	
87. Działalność		88. Działalność	
89. Działalność		90. Działalność	
91. Działalność		92. Działalność	
93. Działalność		94. Działalność	
95. Działalność		96. Działalność	
97. Działalność		98. Działalność	
99. Działalność		100. Działalność	

UMUNDU

I. Barwy broni i służb,

Rodzaj broni lub służby wzgl. korpus osobowy	Personel	Łapki	Wypustki
1. Generałowie.		granat. (aksam.)	karmazy- nowe (aksam.)
2. Piechota.			
Pułki piechoty	ofic. linjowi szeregowi	granatowe (sukno)	zółte słonecz- nikowe (sukno)
Pułki strzelców pod- halańskich	ofic. linjowi szeregowi	„	„
Baony strzelców	ofic. linjowi szeregowi	„	seledy- nowe (sukno)
Baony manewrowe	ofic. linjowi szeregowi	„	seledy- nowe (sukno)
Pułki czołgów	ofic. linjowi szeregowi	granatowe (sukno)	czarne (sukno)
Poza pułkami (sa- modz. baonami)	ofic. linjowi	barwy oraz emblematy	
Ofic. adm. piechoty bez względu na przydział.		brunatne (sukno)	granatowe (sukno)
3. Kawalerja.			
1 i 2 p. szwoleżerów	ofic. linjowi szeregowi	—	—

ROWANIE.

oznaki oraz numeracja.

Proporcezki	Otok	Emblematy		Numeracja na naramien- nikach
		na kołnier- zu	na lewym rękawie	
—	—	orzełek	—	—
—	—	61, 64, 65, 66, 74 p. p. orły i gryfy; 85 p.p. pogon lil-waka; 58 p. p. czwórki (4) tylko na kołnierzu	—	numery porządkowe pułków 77 p. p. „Niedźwie- dzie“
—	—	swastyka	—	numery porządkowe pułków
—	—	—	—	numery porządkowe baonów
—	—	—	—	litera M
—	—	—	„Smok“	numery porządkowe pułków
i numeracja formacji, w której ostatnio pełnili służbę				
—	—	—	—	bez numeru
srebrne, pasek amarantowy	1 pułk ama- rantowy 2 pułk biały	—	—	1 pułk mono- gram J.P. 2 pułk Nr 2

Rodzaj broni lub służby wzgl. korpus osobowy	Personel	Łapki	Wypustki
3 pułk szwoleżerów	ofic. linjowi szeregowi	—	—
1 pułk ułanów	ofic. linjowi szeregowi	—	—
2 pułk ułanów	ofic. linjowi szeregowi	—	—
3 pułk ułanów	ofic. linjowi szeregowi	—	—
4 pułk ułanów	ofic. linjowi szeregowi	—	—
5 pułk ułanów	ofic. linjowi szeregowi	—	—
6 pułk ułanów	ofic. linjowi szeregowi	—	—
7 pułk ułanów	ofic. linjowi szeregowi	—	—
8 pułk ułanów	ofic. linjowi szeregowi	—	—
9 pułk ułanów	ofic. linjowi szeregowi	—	—
10 pułk ułanów	ofic. linjowi szeregowi	—	—
11 pułk ułanów	ofic. linjowi szeregowi	—	—
12 pułk ułanów	ofic. linjowi szeregowi	—	—
13 pułk ułanów	ofic. linjowi szeregowi	—	—

Proporczyki	Otok	Emblematy		Numeracja na naramien- nikach
		na kołnie- rzu	na lewym rękawie	
srebrne, pasek ciemno- zółty	ciem. złoty	—	—	Nr. 3
amarantowo- białe	amaran- towy	—	—	numer porządkowy
biało-grana- towe	biały	—	—	"
zółto-białe	zółty	—	—	"
chabrowo- zółte	chabrowy	—	—	"
wiśniowo- chabrowe, kął biały	wiśniowy	—	—	"
błękitne, pasek biały	błękitny	—	—	"
amarantowe, kął biały	amaran- towy	—	—	"
zółte ciemne	zółty ciemny	—	—	monogram z liter J. P. z koroną
amarantowo- białe, pasek biało- amarantowy	amaran- towy	—	—	numer porządkowy
amarantowo- białe, pasek biało-grana- towy	amaran- towy	—	—	"
amarantowe, pasek biały	biały	—	—	"
amarantowo- granatowe, pasek biały	amaran- towy	—	—	"
różowe, pasek chabrowy	różowy	—	—	"

Rodzaj broni lub służby wzgl. korpus osobowy	Personel	Łapki	Wypustki
14 pułk ułanów	ofic. linjowi szeregowi	—	—
15 pułk ułanów	ofic. linjowi szeregowi	—	—
16 pułk ułanów	ofic. linjowi szeregowi	—	—
17 pułk ułanów	ofic. linjowi szeregowi	—	—
18 pułk ułanów	ofic. linjowi szeregowi	—	—
19 pułk ułanów	ofic. linjowi szeregowi	—	—
20 pułk ułanów	ofic. linjowi szeregowi	—	—
21 pułk ułanów	ofic. linjowi szeregowi	—	—
22 pułk ułanów	ofic. linjowi szeregowi	—	—
23 pułk ułanów	ofic. linjowi szeregowi	—	—
24 pułk ułanów	ofic. linjowi szeregowi	—	—
25 pułk ułanów	ofic. linjowi szeregowi	—	—
26 pułk ułanów	ofic. linjowi szeregowi	—	—
27 pułk ułanów	ofic. linjowi szeregowi	—	—

Proporczyki	Otok	Emblematy		Numeracja na naramien- nikach
		na kołnierzu	na lewym rękawie	
zółte, pasek biały	zółty	—	—	numer porządkowy
biało- szkarłatne	szkarłatny	—	—	"
granatowo- białe, pasek szkarłatny	biały	—	—	"
biało-zółte, pasek szkarłatny	zółty	—	—	"
biało-chabro- we, pasek szkarłatny	chabrowy	—	—	"
granatowe, kąt biały	granatowy	—	—	"
amarantowe, pasek gran- biały	amarant.	—	—	"
turkusowe, pasek zółto- biały	turkusowy	—	—	"
białe, kąt amarant.	biały	—	—	"
pomarań- zowo-białe, pasek biało- pomarańczowy	pomarań- czowy	—	—	"
białe, pasek zółty	biały	—	—	"
biało-szkarłat- ne, pasek chabrowy	szkarłatny	—	—	"
różowo-białe, pasek chabr.	różowy	—	—	"
zółto-białe, pasek biało- granatowy	zółty	—	—	"

Rodzaj broni lub służby wzgl. korpus osobowy	Personel	Łapki	Wypustki
1 p. s. kon.	ofic. linjowi szeregowi	—	—
2 p. s. kon.	ofic. linjowi szeregowi	—	—
3 p. s. kon.	ofic. linjowi szeregowi	—	—
4 p. s. kon.	ofic. linjowi szeregowi	—	—
5 p. s. kon.	ofic. linjowi szeregowi	—	—
6 p. s. kon.	ofic. linjowi szeregowi	—	—
7 p. s. kon.	ofic. linjowi szeregowi	—	—
8 p. s. kon.	ofic. linjowi szeregowi	—	—
9 p. s. kon.	ofic. linjowi szeregowi	—	—
10 p. s. kon.	ofic. linjowi szeregowi	—	—
Szwadron pionierów	ofic. linjowi szeregowi	—	—
Szwadron sam. panc.	ofic. linjowi szeregowi	—	—
Poza pułkami (sa- modz. szwadronami)	ofic. linjowi	barwy oraz emblematy	
Ofic. adm. kawalerji bez względu na przydział		brunatne (sukno)	amarantowe (sukno)

Proporcezyki	Otok	Emblematy		Numeracja na naramien- nikach
		na kołnierzu	na lewym rękawie	
szmaragdowo- amarantowe	amarantowy	—	—	numer porządkowy
szmaragdowo- amarantowe, pasek chabrowy	amarantowy	—	—	"
szmaragdowo- amarantowe, pasek żółty	amarantowy	—	—	"
szmaragdowo- amarantowe, pasek biały	amarantowy	—	—	"
szmaragdowo- białe, pasek amarantowy	biały	—	—	"
szmaragdowo- białe	biały	—	—	"
szmaragdowo- białe, pasek żółty	biały	—	—	"
szmaragdowo- białe, pasek chabrowy	biały	—	—	"
szmaragdowo- żółte, pasek amarantowy	żółty	—	—	"
szmaragdowo- żółte, pasek biały	żółty	—	—	"
szkarłatno- czarne	s. karłatny	—	—	"
czarno- pomarańczowe	czarny	—	—	"
i numerację formacji, w której ostatnio pełnili służbę				
—	—	—	—	bez numera

Rodzaj broni lub służby wzgl. korpus osobowy	Personel	Łapki	Wypustki
4. Artylerja.			
Łutki art. pol.	ofic. linjowi szeregowi	zielone c. (aks.) zielone c. (suk.)	czarne aks. czarne suk.
Pułki art. ciężkiej	ofic. linjowi szeregowi	zielone c. (aks.) zielone c. (suk.)	szkarłatne aks. szkarłatne suk.
Pułki art. naje.	ofic. linjowi szeregowi	zielone c. (aks.) zielone c. (suk.)	malinowe aks. malinowe suk.
Pułki art. górskiej	ofic. linjowi szeregowi	zielone c. (aks.) zielone c. (suk.)	czarne aks. czarne suk.
Pułki art. przeciwlotn.	ofic. linjowi szeregowi	zielone c. (aks.) zielone c. (suk.)	zółte c. aks. zółte c. suk.
Sam. dyony art. pl.	ofic. linjowi szeregowi	zielone c. (aks.) zielone c. (suk.)	zółte c. aks. zółte c. suk.
Komp. art. piesz.	ofic. linjowi szeregowi	zielone c. (aks.) zielone c. (suk.)	granatowe aks. granatowe suk.
Dyony art. kon.	ofic. linjowi szeregowi	—	—
Dyony pociągów pancernych	ofic. linjowi szeregowi	zielone c. (aks.) zielone c. (suk.)	wiśniowe aks. wiśniowe suk.

Proporczyki	Otok	Emblematy		Numeracja na naramien- nikach
		na kołnierzu	na lewym rękawie	
—	—	—	—	numer porządkowy
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	swastyka	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	numer porządk. od Nr. 2 w górę
—	—	—	—	numer porządkowy
czarno- szkarłatne (aks.) czarno-szkarł. (suk.)	czarny (aks.) czarny (suk.)	—	—	1 dak. im. gen. Bema litery „J. B.” pozostałe dak. numery porz. od Nr. 2 w górę
—	—	—	—	numery porządkowe

Rodzaj broni lub służby wzgl. korpus osobowy	Personel	Łapki	Wypustki
Dyony pomiarów artył.	ofic. linjowi szeregowi	zielone c. (aks.) zielone c. (suk.)	białe (aks.) białe (suk.)
Poza pułkami (sa- modz. dyonami)	ofic. linjowi	barwy oraz emblematy	
Ofic. adm. artylerji bez względu na przydział		brunatne (suk.)	zielone ciem. (suk.)
5. Inżynierja.			
Baony saperów	ofic. linjowi szeregowi	czarne (aks.) czarne (suk.)	szkarłat. (aks.) szkarłat. (suk.)
Baony mostowe	ofic. linjowi szeregowi	czarne (aks.) czarne (suk.)	szkarłat. (aks.) szkarłat. (suk.)
Baony mostów kole- jowych	ofic. linjowi szeregowi	czarne (aks.) czarne (suk.)	wiśniowe (aks.) wiśniowe (suk.)
Baony elektrotech- niczne	ofic. linjowi szeregowi	czarne (aks.) czarne (suk.)	szkarłat. (aks.) szkarłat. (suk.)
Pułki łączności i ba- ony telegraficzne	ofic. linjowi szeregowi	czarne (aks.) czarne (suk.)	chabrowe (aks.) chabrowe (suk.)
Pułki radiotelegra- ficzne	ofic. linjowi szeregowi	czarne (aks.) czarne (suk.)	chabrowe (aks.) chabrowe (suk.)
Dyony samochodowe	ofic. linjowi szeregowi	czarne (aks.) czarne (suk.)	pomarańcz. (aks.) pomarańcz. (suk.)

Proporcezyki	Otok	Emblematy		Numeracja na naramien- nikach
		na kołnie- rzu	na lewym rękawie	
—	—	—	—	numery porządkowe
i numerację formacji, w której ostatnio pełnili służbę				
—	—	—	—	—
—	—	—	—	numery porządkowe baonów
—	—	—	—	litery „M”
—	—	—	—	numery porządkowe baonów
—	—	—	—	litera „E”
—	—	—	—	numery porz. pułków baony wg D. O. K.
—	—	—	—	bez numeru
—	—	—	—	numery porządkowe dyonów

Rodzaj broni lub służby wzgl. korpus osobowy	Personel	Łapki	Wypustki
Poza pułkami (samodz. oddziałami)	ofic. linjowi	barwy oraz emblematy	
Ofic. adm. inżynierji bez względu na przydział		brunatne (suk.)	czarne (suk.)
6. Aeronautyka.			
Pułki lotnicze	ofic. linjowi	zółte ciem. (suk.)	—
	szeregowi	zółte ciem. (suk.)	—
Baony balonowe	ofic. linjowi	zółt. ciemne (suk.)	—
	szeregowi	zółt. ciemne (suk.)	—
Bataljon lotnictwa	ofic. linjowi	zółt. ciemne (suk.)	—
	szeregowi	zółt. ciemne (suk.)	—
Poza pułkami (samodz. oddziałami)	ofic. linjowi	barwy oraz emblematy	
Ofic. adm. aeronautyki bez względu na przydział		brunatne (suk.)	zółt. ciemne (suk.)
7. Sił. uzbrojenia.			
Oddz. sił. uzbr. (baony parkowe)	ofic. sił. uzbr.	szmaragd. (aks.)	czarne (aks.)
	szeregowi	szmaragd. (suk.)	czarne (suk.)
Poza oddziałami	ofic. sił. uzbr.	szmaragd. (aks.)	czarne (aks.)
Ofic. adm. sił. uzbrojenia bez względu na przydział		brunatne (suk.)	szmaragd. (suk.)
8. Sił. intendentury.			
Baony administracyjne	ofic. intend.	szafirowe (aks.)	wiśniowe (aks.)
	szeregowi	brunatne (suk.)	szafirowe (suk.)

Proporczyki	Otok	Emblematy		Numeracja na naramien- nikach
		na kołnier- zu	na lewym rękawie	
i numerację formacji, w której ostatnio pełnili służbę				
—	—	—	—	bez numerów
—	—	—	oznaka lot.	numery porządkowe pułków
—	—	—	skrzydła z kołwica	numery porządkowe baonów
—	—	—	—	bez numeru
i numerację formacji, w której ostatnio pełnili służbę				
—	—	—	—	bez numeru
—	—	—	—	numer oddz. wzgl. kadry oddz. sił. uzbr.
—	—	—	—	bez numeru
—	—	—	—	bez numeru
—	—	—	—	numer baonu wzgl. kadry baonu adm.

Rodzaj bronilub służby wzgl. korpus osobowy	Personel	Łapki	Wypustki
Poza baonami	ofic. intendenci	szafirowe (aks.)	wiśniowe (aks.)
Szwadrony taborów i poza szwadronami	ofic. taborowi szeregowi	błękitne (suk.)	brunatne (suk.)
Ofic. adm. st. intendencji bez względu na przydział		brunatne (suk.)	szafirowe (suk.)
9. St. zdrowia.			
Baony sanitarni*)	ofic. lekarze ofic. aptekarze	wiśniowe (aks.)	gran. (aks.) chabrowe (aks.)
	szeregowi	wiśniowe (suk.)	gran. (suk.)
Poza baonami	ofic. lekarze ofic. dentyści ofic. aptekarze	wiśniowe (aks.)	gran. (aks.) błękitne (aks.) chabrowe (aks.)
10. St. weterynarii.			
	ofic. lekarze wet.	wiśniowe (aks.)	ziel. ciem. (aks.)
Ofic. adm. st. zdrowia i st. weterynarii bez względu na przydział		brunatne (suk.)	wiśniowe (suk.)
11. Żandarmerja.			
Dyony żandarmerji	ofic. żandarm. szeregowi	szkarłatne (suk.)	zółte (suk.)
Poza dyonami	ofic. żandarm.	szkarłatne (suk.)	zółte (suk.)
Ofic. adm. żandarmerji bez względu na przydział		brunatne (suk.)	szkarłatne (suk.)

*) Ofic. adm. służby zdrowia noszą w czasie pełnienia służby w baonach sanitarnych na stanowisku decy. wzgl. ofic. młodsze łapki wiśniowe z wypustką granatową (aks.).

Proporczyki		Emblematy		Numeracja na naramien- nikach
		na kołnierzu	na lewym rękawie	
—	—	—	—	bez numeru
—	—	—	—	numery porządkowe szwadronu poza szwadron bez numeru
—	—	—	—	bez numeru
—	—	—	—	numery baonów wzgl. kadr baonów
—	—	—	—	bez numeru
—	—	—	—	bez numeru
—	—	—	—	bez numeru
—	—	—	—	numery dyonów
—	—	—	—	bez numeru
—	—	—	—	bez numeru

2. Oznaki oraz barwy łapek, wypustek, proporczyków i otoków uczniów szkół wojskowych.

I. Szkoły Podchorążych.

A. Na mundurach wyjściowych:

1) Bez względu na rok nauki oraz niezależnie od posiadanego tytułu na łapce kołnierza kurtki z wężykami typu przewidzianego dla szeregowych oraz w rogach kołnierza płaszcza umieszczone ukośnie liście dębowe z mieczem, wzoru przewidzianego w Dz. Rozk. Nr. 97/19.

2) Ponadto od chwili uzyskania tytułu podchorążego: a) na rękawach kurtki gładki srebrny galon szerokości 8 mm. wzdłuż przeszycia na rękawach na wysokości 10 cm. od dolnego brzegu rękawa oraz na tylnej części rękawa za guzikiem wzdłuż rozcięcia ku dołowi aż do jego zakończenia;

b) na rękawach płaszcza taki sam galon, naszyty jedynie naokoło górnej części wyłogu bez zakończenia ku dołowi;

c) naramienniki kurtki i płaszcza obszyte okrągłym srebrnym sznurem grubości 2 mm. W dolnej części naramiennika monogram ze złączonych liter „S. P.” dotychczasowego wzoru, nakładany na wierzch galonów, oznaczających tytuł, tak, by wypadł na środku poprzecznych galonów; u podchorążego-sierżanta i podchorążego st. sierżanta w odległości 5 mm. od dolnego brzegu naramiennika. Szeregowi uczniowie Szkoły Podchorążych dla Podoficerów sznurem tym obszywają naramienniki od razu z chwilą przybycia do szkoły.

3) Poszczególne tytuły uczniów oznacza się na naramiennikach i czapkach srebrnym galonem (bez czerwonego obszycia). Szerokość galonu na naramiennikach wynosi 8 mm., na czapkach 4 mm. Sposób umieszczania oznak poszczególnych tytułów uczniów na naramiennikach i czapkach identyczny, jak u szeregowych odpowiednich stopni z tem, że u podchorążego - sierżanta i podchorążego - st. sierżanta galon, idący wzdłuż brzegów naramiennika, naszyty jest w odstępach 3 mm. od sznurka srebrnego obramowującego naramiennik, tak, by się z nim nie zlewał.

4) Każdy rok nauki, począwszy od drugiego roku, oznacza się zapomocą galonów srebrnych szerokości 2 mm., 4 mm. wzgl. 8 mm., naszytych w odstępach 2 mm. od siebie na rękawie kurtki i płaszcza, 2 mm. poniżej szerokiego srebrnego galonu, oznaczającego tytuł podchorążego i pierwszy rok nauki, wzdłuż całej jego długości, mianowicie:

- I rok nauki — 1 galon 8 mm.
 II „ „ — 1 galon 8 mm., 1 galon 2 mm.
 III „ „ — 1 galon 8 mm., 2 galony 2 mm.
 IV „ „ — 1 galon 8 mm., 1 galon 4 mm.
 V „ „ — 1 galon 8 mm., 1 galon 4 mm., 1 galon 2 mm.
 VI „ „ — 2 galony 8 mm.

Uczniowie III roku nauki Szkoły Podchor. Inż. z oznak, wymienionych w punktach 1, 2, 3 i 4, noszą jedynie na łapce kołnierza kurtki oficerskiej oraz w rogach kołnierza płaszcza umieszczone ukośnie liście dębowe z mieczem.

Oznakę roku nauki naszywa się z chwilą faktycznego rozpoczęcia nauki w danym roku.

5) Daszek rogatywki wyjściowej okuty jak przy czapkach oficerskich.

6) Barwy łapek, wypustek, proporzyczków i otoków uczniów szkół podchorążych:

S z k o ł a		Łapki	Wypustki	Proporzyczk i otoki
Szkoła Podchorążych Piechoty		granatowe (suk.)	żółto-słonecznikowe (suk.)	—
Szkoła Podchorążych Kawalerji		—	—	pr. gran.-amarant (suk.), otok amarant. (suk.)
Szkoła Podchorążych Artylerji		zielone c. (suk.)	czarne (suk.)	—
Szkoła Podchorążych Lotnictwa		żółte ciemne (suk.)	żółte ciemne (suk.)	—
Szkoła Podchorążych Inżynierji		czarne (suk.)	szkarłatne (suk.)	—
Szkoła Podchorążych Sanitarnych		wiśniowe (suk.)	granatowe (suk.)	—
Szkoła Podchorążych dla Podof.	piechota	granatowe (suk.)	żółto-słon. (suk.)	—
	kawalerja	—	—	pr. gran.-amarant (suk.), otok amarant. (suk.)
	artylerja	zielone c. (suk.)	czarne (suk.)	—

Na płaszczech nosi się barwy łapek, wypustek i proporczyków, jak na kołnierzu kurtki. Rozmieszczenie pasków, jak dotychczas.

B. Na mundurach ćwiczebnych:

Na kurtkach mundurów ćwiczebnych (sukiennych i drelichowych) z oznak, wymienionych w punktach A. — 1, 2, 3, 4, 5 i 6, noszą szeregowi-uczniowie jedynie oznaki przewidziane do noszenia na naramiennikach, mianowicie okrągły sznurek srebrny 2 mm. oraz oznaki tytułów bez monogramu „S. P.”, tudzież liście dębowe z mieczem na kołnierzu.

Czapki przy mundurach ćwiczebnych jak u szeregowych służby czynnej.

II. Szkoły Podchorążych Rezerwy.

Na łapkach względnie proporczykach formacji macierzystej w rogach kołnierza kurtki i płaszcza wieniec z gwiazdką i umieszczone w nim trzy stylizowane litery „S. P. R.” z białego metalu.

Prawo noszenia oznaki mają uczniowie przez cały czas pobytu w szkole.

Absolwenci szkół podchorążych rezerwy. Obszycie naramienników kurtki i płaszcza sznurem kręconym bialo-czerwonym grubości 3 mm. z bawełny merceryzowanej.

Oznakę noszą jedynie ci podchorążowie rezerwy, którzy z wynikiem pomyślnym ukończyli jedną ze szkół podchorążych rezerwy.

III. Oficerska Szkoła Marynarki Wojennej.

Mundur kroju oficerskiego. Czapka jak bosmani.

Oznaki stopni:

a) Na kurtce granatowej.

Jak szeregowi zależnie od posiadanego stopnia. Oprócz tego na klapach kurtki granatowej złota oznaka szkoły oficerskiej, gwiazdka w wieńcu.

b) Na płaszczu i białej kurtce.

W stopniu do bosmanmata włącznie oznaki na lewym rękawie jak u szeregowych. Pozatem na naramiennikach płaszcza i białej kurtki złota odznaka szkoły oficerskiej.

W stopniu od bosmana wzwyż oznaki jak szeregowi odnośnych stopni wraz ze złotą oznaką szkoły oficerskiej na naramiennikach.

c) Na ubraniu roboczym.

Jak szeregowi w odpowiednich stopniach bez oznaki szkoły.

IV. Szeregowi marynarki wojennej z cenzusem.

Mundur z czapką i oznaki stopni w zależności od posiadanego stopnia.

Podchorążowie rezerwy z chwilą otrzymania tego tytułu otrzymują oznakę z plecionego sznurka białoczerwonego grubości 3 mm. z bawełny merceryzowanej.

Podchorążowie rezerwy do bosmanmata włącznie noszą tę oznakę na lewym rękawie bluzy granatowej, białej i roboczej, oraz na lewym rękawie kurtki w formie równoległoboku obejmującego paski oznaki stopnia.

Podchorążowie rezerwy od bosmana wzwyż noszą tę oznakę na mankietach obydwóch rękawów kurtki granatowej.

Na płaszczu i białej kurtce oznaką tą jest obramowany namiennik.

Na ubraniu roboczym oznak podchorążego nie nosi się.

V. Szkoły podoficerskie (centralne i pułkowe).

Na łapkach względnie proporczykach formacji macierzystej w rogu kołnierza kurtki (płaszczu) wieniec wawrzynowy z dwoma skrzyżowanymi w pośrodku karabinkami z białego metalu.

VI. Szkoła Wysokogórska

i szeregowi z wyszkoleniem wysokogórskim.

Szarotka nad „parzenica” noszona na lewym rękawie kurtki i płaszcza w odległości 18 cm. od wszycia rękawa, haftowana wzgl. naszywana.

3. Przepisy o noszeniu munduru względnie poszczególnych części umundurowania.

Przepisy o noszeniu ubioru.

Istnieją dwa zasadnicze ubiory dla oficerów:

A. ubiór polowy,

B. ubiór garnizonowy.

A. Ubiór polowy. Ubiór polowy stosuje się w czasie wojny oraz w czasie pokoju na manewrach i na specjalny rozkaz.

Ubiór polowy składa się z:

a) hełmu wzgl. czapki (w broniach i służbach, dla których hełmy nie są przewidziane),

b) furażerki,

c) kurtki sukiennej wzgl. letniej ze sznurami naramiennymi barwy polowej, komu się należą,

d) spodni do butów,

e) butów długich wzgl. trzewików sznurowanych z owijaczami. Przy butach wzgl. trzewikach, ostrogi przypinane lub przybijane, komu się należą,

f) oficerskiego pasa polowego z paskiem przez ramię,

g) żabki do noszenia szabli wzgl. bagnetu,

h) rękawiczek brązowych wzgl. koloru ochronnego,

i) wyposażenia polowego,

j) płaszcz,

h) płaszcz od deszczu (ewent.).

B. Ubiór garnizonowy. Ubiór garnizonowy stosuje się we wszystkich wypadkach życia garnizonowego. Zależnie od okoliczności nosi on nazwę ubioru 1) służbowego, 2) pozasłużbowego (codziennego) i 3) wieczorowego.

1. Ubiór służbowy stosuje się:

1) w szeregach a) w czasie ćwiczeń, b) na paradach, c) rewjach, d) przeglądach, e) pogrzebach;

2) przy meldowaniu się,

3) w czasie pełnienia służby garnizonowej,

4) w wypadkach wyraźnie nakazanych bądź w rozkazach, bądź w zawiadomieniach oficjalnych, czy półoficjalnych,

5) we wszelkiego rodzaju okolicznościach oficjalnego występowania oficera bądź w czasie świąt i obchodów państwowych i narodowych oraz uroczystości wojskowych, bądź w wypadkach występowania w charakterze delegata lub reprezentanta władzy wojskowej lub formacji na uroczystościach o charakterze lokalnym.

Ubiór służbowy składa się z:

a) czapki,

b) kurtki sukiennej wzgl. letniej w wypadkach, w których jest dozwolona, ze sznurami naramiennymi barwy polowej wzgl. srebrnymi w okolicznościach wymienionych w pktcie 4, komu się należą,

c) spodni do butów,

d) butów z cholewami czarnych (nielakierowanych) z ostrogami przypinanymi, komu się należą,

e) pasa polowego z paskiem przez ramię,

f) szabli w żabce z temblakiem w wypadkach, kiedy obowiązuje noszenie szabli,

g) rękawiczek brązowych skórzanych,

h) płaszcz sukiennego. W tym wypadku pas z szablą na płaszczu, pasek przez ramię pod naramiennikiem.

Płaszcz zapięty na wszystkie guziki, szalika nie nosi się, wszyscy oficerowie pełniący służbę garnizonową noszą ponadto rewolwer w futerale, oficerowie zaś pełniący służbę oficerów inspekcyjnych, dowódców wart oraz występujący w oddziałach honorowych i w oddziałach zwartych na paradach i w przeglądach poza noszeniem rewolweru opuszczają podpinkę czapki pod brodę.

2. Ubiór pozasłużbowy (codzienny) stosuje się poza służbą oraz w czasie zajęć biurowych, jeżeli nie został nakazany inny strój.

Ubiór pozasłużbowy składa się:

a) z czapki (ewent. furażerki w czasie podróży, t. zn. w czasie samej jazdy koleją, statkiem, samochodem lub samolotem),

b) kurtki sukiennej wzgl. letniej ze sznurami naramiennymi koloru ochronnego wzgl. srebrnymi (dowolnie) z tem, że przy letnich bluzach obowiązują sznury barwy polowej,

c) spodni krótkich do butów lub długich,

d) butów czarnych z ostrogami, komu się należą, wzgl. trzewików sznurowanych żółtych lub czarnych,

e) pasa polowego z paskiem przez ramię,

f) rękawiczek brązowych wzgl. kremowych,

g) szalika (ewent.),

h) płaszcz z ewent. odpięciem dwóch guzików,

i) płaszcz od deszczu.

Przy płaszczu od deszczu noszenie szalika niedozwolone.

3. Ubiór wieczorowy stosuje się na balach, rautach, zabawach tanecznych oraz innych przyjęciach wieczorowych w lokalach zamkniętych, zarówno publicznych, jak też prywatnych, tudzież w czasie dziennych przyjęć oficjalnych i towarzyskich, jak śniadania, obiady, wizyty.

Na przedstawieniach galowych w teatrach i na uroczystych akademjach obowiązuje strój wieczorowy oraz broń boczna biała na rapciach, przyczem czapkę i białe rękawiczki (zamszowe) należy mieć przy sobie.

Ubiór wieczorowy składa się:

a) z czapki,

b) kurtki sukiennej ze sznurami naramiennymi srebrnymi, komu się należą,

- c) spodni długich ze strzemiączkami (oficerom kawalerji i artylerji konnej dozwolone spodnie długie z lampasami),
- d) bucików gładkich czarnych lakierowanych,
- e) rękawiczek białych (kremowych) zamszowych,
- f) pasa salonowego względnie polowego z paskiem przez ramię.

Noszenie munduru przez oficerów zawodowych.

Przy spełnianiu czynności służbowych oficer obowiązany jest do noszenia munduru z wyjątkiem wypadków, gdy ze względów służbowych przełożony zezwoli mu na noszenie ubrania cywilnego. Poza służbą oficer może nosić ubranie cywilne.

Oficerowi w ubraniu cywilnem przysługuje prawo wkraczania po wylegitymowaniu się we wszystkich wypadkach, w których powyższe prawo przysługuje mu jako oficerowi w mundurze.

Oficerowi w stanie nieczynnym nie wolno występować w mundurze podczas wykonywania zawodu cywilnego oraz przy wszelkiego rodzaju kwestach, jeżeli oficer nie uzyskał przedtem pisemnego zezwolenia od komendanta garnizonu na występowanie w mundurze.

Oficerowi, przeniesionemu w stan nieczynny wskutek wyboru do jednej z izb ustawodawczych, przysługuje prawo noszenia munduru:

- a) w dniach świąt narodowych,
- b) w razie uczestniczenia w świętach i uroczystościach pułkowych,
- c) w razie uczestniczenia w uroczystościach rodzinnych.

Noszenie munduru przez oficerów rezerwy.

Oficerów rezerwy, powołanych do służby czynnej, obowiązują w zakresie noszenia munduru postanowienia, dotyczące oficerów zawodowych.

Oficerowi rezerwy, niepowołanemu do służby czynnej, przysługuje prawo występowania w mundurze:

- a) w dniach świąt narodowych,
- b) w razie uczestniczenia w świętach i uroczystościach pułkowych,
- c) w razie uczestniczenia w uroczystościach rodzinnych za każdorazowym zezwoleniem powiatowego komendanta uzupełnień, na którego obszarze oficer się znajduje.

Oficer rezerwy, stający w charakterze obrońcy przed oficerskim sądem honorowym, obowiązany jest występować w mundurze.

Oficer rezerwy, występujący w mundurze, powinien posiadać przy sobie dokument, stwierdzający jego stopień.

Byli urzędnicy wojskowi, którzy znajdują się w rezerwie, a nie zostali powołani do służby wojskowej, nie mają prawa noszenia munduru w wypadkach, w których prawo noszenia munduru przysługuje oficerowi rezerwy.

Prawo noszenia munduru przysługuje im z chwilą przemianowania na oficerów rezerwy, jednak nie przysługuje w razie przemianowania na chorążych rezerwy.

Noszenie mundurów przez oficerów odpowiadających przed sądami powszechnymi.

Oficerom w stanie czynnym, nieczynnym lub spoczynku, w wypadkach odpowiedzialności za popełnione przestępstwa przed sądami powszechnymi, jeżeli zostanie nad nimi zawieszony areszt śledczy z osadzeniem w aresztach śledczych powszechnych, oraz jeżeli stają na rozprawę główną w charakterze oskarżonych, nie jest dozwolone podczas trwania aresztu śledczego i stawania na rozprawie noszenie munduru. W wypadkach tych oficerowie mają nosić ubranie cywilne, przyczem zezwolenie na noszenie munduru może im wyjątkowo udzielić M. S. Wojsk.

Powyższe odnosi się również i do oficerów rezerwy powołanych do służby czynnej.

Występowanie w mundurze lekarzy, dentystów i lekarzy wet. podczas wykonywania praktyki prywatnej.

Lekarzom, dentystom i lekarzom wet. podczas wykonywania praktyki prywatnej nie wolno występować w mundurze, z wyjątkiem wypadków niesienia pomocy doraźnej.

Umundurowanie oficerów przydzielonych i przeniesionych do marynarki wojennej.

Oficerom przydzielonym do marynarki wojennej przysługuje noszenie umundurowania, wzoru ustalonego dla marynarki wojennej, dopiero po upływie roku służby w marynarce wojennej, jeżeli nadal w niej pozostają.

Oficerowie przeniesieni do marynarki wojennej są obowiązani do noszenia munduru marynarki wojennej niezwłocznie po zgłoszeniu się do służby w marynarce wojennej.

Oficerowie wojska lądowego, przydzieleni do służby w marynarce wojennej, noszą w przeciągu jednego roku obowiązkowo mundur swego rodzaju wojska. Po roku służby w mar. woj. oficerowie ci mają prawo przedstawić odpowiednią prośbę i otrzymują od szefa Kier. Mar. Woj. rozkaz noszenia munduru marynarki wojennej.

Noszenie munduru własnego rodzaju wojska jest po otrzymaniu tego rozkazu niedozwolone i oficerowie stosują się całkowicie do przepisów umundurowania marynarki.

Oficerowie, którzy nie przedstawili prośby o noszenie munduru marynarki, noszą nadal mundur swego rodzaju wojska.

Noszenie przez oficerów mundurów stowarzyszeń gimnastycznych i sportowych.

Oficerom, należącym na podstawie udzielonego zezwolenia do cywilnych stowarzyszeń gimnastycznych i sportowych, wolno używać przepisanych w danym stowarzyszeniu strojów względnie mundurów wyłącznie w czasie wykonywania ćwiczeń względnie sportów. We wszystkich innych okolicznościach obowiązuje oficera przepisany wojskowy mundur. Pod zezwolenie na noszenie przez oficerów cywilnego ubrania poza służbą nie można podciągać mundurów stowarzyszeń gimnastycznych i sportowych.

Noszenie munduru wojskowego na obszarze w. m. Gdańska.

W mundurach wojskowych mogą występować wojskowi, przebywający tylko służbowo lub przejeżdżający służbowo przez teren wolnego miasta.

Wszyscy inni oficerowie, przebywający w Gdańsku, mają nosić ubranie cywilne.

Umundurowanie oficerów w stanie spoczynku.

1. Oficerowie wojska i marynarki wojennej w stanie spoczynku noszą mundur formacji (korpusów osobowych), w których ostatnio pełnili służbę, jak oficerowie w stanie czynnym.

2. W wypadku skazania oficera w stanie spoczynku za cięższe przestępstwo, jakkolwiek wyrok skazujący nie pociąga za sobą z mocy samego prawa utraty stopnia wojskowego, lub

też dopuszczenia się przez oficera w stanie spoczynku czynu uwłaczającego godności munduru, D. O. K. właściwy ze względu na miejsce stałego zamieszkania winnego, może na wniosek komendanta garnizonu, pozbawić oficera prawa noszenia munduru na okres do 1 roku.

Na czas dłuższy, niż jeden rok, lub na stałe może pozbawić oficera prawa noszenia munduru M. S. Wojsk.

3. Zarządzenie pozbawienia prawa noszenia munduru zostaje doręczone oficerowi przez kmdta garnizonu, który istotną treść zarządzenia uwidoczni w legitymacji oficera.

4. Od dnia doręczenia oficerowi zarządzenia pozbawienia prawa noszenia munduru noszenie munduru jest zakazane.

5. Oficerowi pozbawionemu prawa noszenia munduru przez D. O. K. przysługuje w terminie dni 14 od dnia doręczenia zarządzenia, prawo odwołania się do M. S. Wojsk. Odwołanie nie ma skutku zawieszającego. Od zarządzenia M. S. Wojsk. niema odwołania.

6. Po upływie terminu zakazu noszenia munduru może oficer żądać wymiany legitymacji na inną, w której nie będzie uwzględnienie zasługujących wypadkach przywrócić prawo noszenia munduru. Koszt nowej legitymacji ponosi proszący.

7. M. S. Wojsk. może na prośbę w wyjątkowych i na uwzględnienie zasługujących wypadkach, przywrócić prawo noszenia munduru oficerom, których pozbawiono prawa noszenia munduru na zawsze.

8. Bezprawne noszenie munduru stanowi wykroczenie karane sądownie.

9. Oficerom w stanie spoczynku nie wolno nosić munduru:

a) w wypadku ukarania przez sąd karny lub oficerski sąd honorowy karą, pociągającą za sobą z mocy samego prawa utratę stopnia wojskowego,

b) przy wystąpieniach, noszących charakter polityczny (udział w wiecach, pochodach i t. p.),

c) przy wykonywaniu zawodów cywilnych,

d) podczas wykonywania czynności związanych z zajęciem handlowem i przemysłem,

e) przy wykonywaniu obowiązków, wypływających z zajmowanych przez nich stanowisk w państwowej służbie cywilnej lub samorządowej,

f) w lokalach, do których jest zabroniony wstęp oficerom służby czynnej lub w stanie nieczynnym,

g) przy wszelkiego rodzaju kwestach, zbiórkach i t. p., jak również asystowaniu przy nich.

M. S. Wojsk. wzgl. jego upoważnienia D. O. K. mogą odebrać prawo noszenia munduru czasowo lub na stałe oficerowi w stanie spoczynku:

1) z powodu skazania za cięższe przestępstwo, jakkolwiek wyrok skazujący nie pociąga za sobą z mocy prawa utraty stopnia wojskowego, lub też z powodu dopuszczenia się przez oficera w stanie spoczynku czynu uwłaczającego godności munduru.

2) z powodu stwierdzonej świadectwem lekarskim choroby, powodującej zaburzenia psychiczne.

Noszenie munduru przy wyjazdach zagranicę.

Podczas podróży i pobytu zagranicą oficerowie powinni być zasadniczo w ubraniu cywilnem.

Oficerom, nie uprawnionym do noszenia munduru zagranicą, zabieranie go z sobą podczas podróży jest wzbronione.

Prawo noszenia munduru podczas pobytu zagranicą i zabieranie go w tym celu z sobą przysługuje wyłącznie:

1) attaches wojskowym — na ogólnych w tym kierunku zasadach międzynarodowych;

2) pełnomocnikom, członkom misji, delegatom do rokowań, oficerom na stage'ach i innym oficerom, wyjeżdżającym w sprawach służbowych — w wypadkach, w których tego wymagają względy służbowe lub reprezentacyjne;

3) oficerom na studjach wojskowych — we wszystkich okolicznościach, związanych bezpośrednio z celem wyjazdu (zajęcie szkolne);

4) oficerom, wyjeżdżającym zagranicę w sprawach prywatnych w wyjątkowo godnych uwzględnienia wypadkach, w razie wniesienia należycie umotywowanej prośby w drodze służbowej do M. S. Wojsk. (przez Biuro Pers. M. S. Wojsk.) na warunkach, które każdorazowo ustala szef Biura Pers. M. S. Wojsk.

Kwestję ewentualnego noszenia munduru w zupełnie wyjątkowych wypadkach również w czasie podróży reguluje każdorazowo w imieniu M. S. Wojsk. szef Biura Pers. M. S. Wojsk.

Rozkaz, wysyłający oficera na studia zagranicę, jest jednocześnie zezwoleniem na noszenie munduru w okolicznościach wymienionych w pkt. 3.

Oficerowi, uprawnionemu do występowania zagranicą w mundurze, wskazówek co do ewentualnego noszenia munduru również w innych okolicznościach, niż objęte pkt. 2 — 4, udziela polski attache wojskowy, stosując je do warunków lokalnych.

Oficer, któremu przysługuje prawo noszenia munduru zagranicą, obowiązany jest:

1) występując w mundurze:

a) mieć strój nie tylko przepisowy, lecz również szczególnie staranny,

b) posiadać przy sobie dokument, stwierdzający powyższe prawo,

2) przy osobistym meldowaniu się u attache wojskowego występować w mundurze,

3) poza okolicznościami, uprawniającymi go do noszenia munduru, występować zawsze w ubraniu cywilnem.

Noszenie munduru przez podoficerów w stanie spoczynku.

Chorążowie i podoficerowie w stanie spoczynku mają prawo noszenia munduru wojskowego z oznakami posiadanego stopnia z tem, że:

a) podoficerowie w stanie spoczynku zamiast oznak stopnia ze srebrnego galonu noszą oznaki ze złotego galonu na czapkach i naramiennikach,

b) chorążowie w stanie spoczynku zamiast srebrnej gwiazdki noszą złotą gwiazdkę na czapce i naramiennikach.

Chorążowie i podoficerowie w stanie spoczynku nie mogą w mundurze wykonywać zawodu cywilnego.

Chorążych i podoficerów w stanie spoczynku, o ile są w mundurze, obowiązują przepisy o zachowaniu się i salutowaniu, jak podoficerów w stanie czynnym.

W razie dopuszczenia się przez podoficera lub chorążego w stanie spoczynku czynu hańbiącego lub w razie nieodpowiedniego zachowania się tychże w mundurze, komendant najbliższego garnizonu ma prawo zawiesić odnośnym podoficerom prawo noszenia munduru wojskowego łącznie z oznakami stopnia wojskowego, na przeciąg określonego czasu do 6 miesięcy.

Zarządzenie to zostaje doręczone wymienionemu przez właściwą P. K. U., która istotną treść zarządzenia uwidoczni tak w legitymacji (w książeczce wojskowej) danego podoficera względnie chorążego w stanie spoczynku, jak również we własnych aktach. W terminie dni 14-tu licząc od dnia doręczenia

zarządzenia, przysługuje wymienionemu prawo odwołania się przez właściwą P. K. U. do D. O. K., który sprawę załatwia ostatecznie. Wniesienie odwołania niema skutku zawieszającego.

Zdjęcie munduru następuje z dniem doręczenia zakazu noszenia.

Zawiesić prawo noszenia munduru na okres dłuższy niż 6 mies. lub też pozbawić tego prawa na stałe może jedynie właściwy D. O. K., do którego z odpowiedniami wnioskami należy się zwracać przez właściwą P. K. U. Od zarządzenia D. O. K. niema odwołania.

Po upływie terminu zakazu noszenia munduru może odnośny podoficer zażądać wymiany legitymacji (książeczki wojskowej) na inną, w której nie będzie uwidoczniona adnotacja zarządzenia o zawieszeniu prawa noszenia munduru.

Minister spraw wojskowych może na prośbę, w wyjątkowych i na uwzględnienie zasługujących wypadkach, przywrócić prawo noszenia munduru tym podoficerom, którzy na skutek zarządzenia D. O. K. zostali tego prawa pozbawieni na stałe.

W wypadku bezprawnego noszenia munduru obowiązują sankcje karne, zawarte w obowiązujących ustawach karnych.

Uczęszczanie w mundurze na publiczne dancingi.

Uczęszczanie w mundurze na publiczne dancingi jest wzbronione oficerom i podoficerom w służbie czynnej.

Oficerom przychodzącym na dancingi w ubraniu cywilnem wolno tańczyć jedynie w gronie swego znajomego towarzystwa względnie osób stojących na odpowiadającym godności stanu oficerskiego poziomie towarzyskim.

Letnia bluza oficerska.

Dozwolonem jest noszenie bluzy letniej dwóch typów:

a) bluzy drelichowej typu i kroju używanego przez szeregowych bez odznak na kołnierzu (łapek i węzyków) z oznakami stopnia na naramiennikach. Bluzę tę mogą nosić oficerowie w porze letniej tylko w czasie ćwiczeń i codziennych zajęć służbowych,

b) bluzy letniej oficerskiej kroju zbliżonego do zwykłej sukiennej kurtki oficerskiej. Wykonana z lekkiej tkaniny, bawełnianej, lnianej lub sukiennej bez podszewki. Kołnierz stojący wykładany bez żadnych dystynkcji, zapinany z przodu

na dwa małe guziki mundurowe. Rękawy zakończone mankietami z rozporkami. Na naramiennikach oznaki z numeracją.

Przy wystęпах uroczystych i raportach, w teatrach, w czasie uroczystych akademii oraz w czasie pełnienia służby garnizonowej obowiązuje kurtka sukienna.

Płaszcz skórzany barwy ochronnej od deszczu.

Dozwolone do noszenia w służbie i poza służbą generałom, oficerom formacji czołgów, lotnictwa i samochodów. Forma i krój płaszcza jak noszone obecnie płaszcze gumowe.

Kurtki skórzane.

Dozwolone do noszenia w czasie pełnienia służby oficerom, których warunki służby tego wymagają. Zjawianie się w nich natomiast w lokalach publicznych i na ulicach poza służbą w garnizonach stałego pobytu jest bez wyjątku wzbronione.

Płaszcz oficerski starego typu.

Oficerowie pełniący służbę w formacjach linjowych (pułkach i równorzędnych) oraz szkołach mogą przy zajęciach koszarowych i ćwiczeniach donaszać płaszcze oficerskie dawnego typu. Oficerowie, nie pełniący służby w linii, mogą płaszcz ten donaszać w razie obecności na ćwiczeniach.

Wykładanie klap u płaszcza oficerskiego nowego kroju.

Przy ubiorze codziennym dozwolone rozpięcie dwóch guzików i haftki oraz wyłożenie klap wszystkim uprawnionym do noszenia tego płaszcza.

Płaszcze nieprzemakalne.

Dozwolone do noszenia wszystkim oficerom oraz podoficerom żandarmerji.

Noszenie długich spodni.

Poza służbą wolno oficerom, podoficerom zawodowym, uczniom szkół podchorążych i szkół podchorążych rezerwy oraz absolwentom szkół podchorążych rezerwy nosić długie spodnie z materiału kurtki ze strzemiączkami. Oficerowie kawalerji i artylerji konnej spodnie długie granatowe z lampasami.

Obuwie szeregowych.

Trzewiki czernione lub nie i owijacze barwy spodni — dla szeregowych wszystkich broni i służb, z wyjątkiem sape-

rów, żandarmerji i broni jezdnych. Półwysokie buty (saperki) — dla szeregowych bataljonów saperów, baonów mostowego i elektrotechnicznego.

Dla kawalerji, artylerji, żandarmerji i podoficerów formacji łączności oraz dla wszystkich pełniących służbę konno — długie buty. Dla jezdnych ostrogi.

Uczniowie szkół oficerskich otrzymują ponadto drugą parę obuwia typu lżejszego, z cienkiej (chromowej skóry) i bez podkucia, jako obuwie wyjściowe, oraz w czasie, kiedy uczeń nie pełni służby lub nie odbywa ćwiczeń, lub też przy uczęszczaniu na wykłady.

Podoficerowie zawodowi oraz niezawodowi szeregowi żandarmerji w trzecim okresie szkolenia, jak również uczniowie szkół podchorążych i podchorążych rezerwy mogą nosić poza służbą własne obuwie. To samo dotyczy pozostałych szeregowych, jednakże za każdorazowem zezwoleniem właściwego dowódcy.

Obuwie własne nie może odbiegać od ogólnego typu służbowego obuwia szeregowych.

Używanie półbucików, lakierków lub trzewików z jasnej żółtej skóry jest wzbronione.

Salonowy pas oficerski.

W wypadku występowania w ubiorze salonowym (na wizytach, rautach, balach, oficjalnych przyjęciach, uroczystościach rodzinnych i w teatrze) mogą oficerowie wszystkich rodzajów broni i służb nosić salonowy pas oficerski oraz rapcie do noszenia szabli pod kurtką.

W razie występowania w pasie salonowym, nosi się szablę na rapciach nowego wzoru pod kurtką oraz długie spodnie i obuwie czarne (gładkie — lakierowane). W wypadku odpinania szabli, szablę odpina się wraz z rękami.

Oficerski pas salonowy nosi się na kurtce bez względu na to, czy dany oficer występuje w płaszczu lub bez płaszcza.

Szaliki.

Generałowie i oficerowie poszczególnych rodzajów broni i służb mogą poza służbą nosić szaliki na szyję wyłącznie pod płaszczem, przyczem szalikiem zakrywa się nie więcej, niż połowę kołnierza kurtki, tak by górna część łapki była widoczna. Szaliki powinny być jedwabne lub wełniane barwy

identycznej z barwą zasadniczą łapek na kołnierzu kurtki; oficerowie w formacjach kawalerji i artylerji konnej noszą szaliki barwy otoków na czapkach.

Guziki mundurowe.

Duże guziki mundurowe nosi się na piersiach kurtki i płaszcza, na rękawach, na dragonach i na kieszeniach.

Małe guziki mundurowe nosi się na naramiennikach, w rozcięciu płaszcza i na podpince czapki.

Donaszanie guzików mundurowych z orzelkami dawnego wzoru dozwolone oficerom do dnia 28 marca 1930.

Szeregowi donaszają guziki starego typu do czasu wyczerpania się zapasów.

Ostrogi.

Ostrogi noszą: 1) generałowie, 2) oficerowie dyplom., 3) oficerowie sztab., 4) kawalerja, 5) artylerja, 6) dowódcy kompanji, 7) oficerowie, którym według etatu przysługuje koń wierzchowy.

Rękawiczki.

Przy ubiorze polowym, garnizonowym i służbowym obowiązują rękawiczki brązowe, przy ubiorze codziennym i salonowym dozwolone rękawiczki białe (kremowe).

Podoficerom zawodowym dozwolone jest noszenie poza służbą rękawiczek skórzanych koloru brązowego.

Broń boczna.

A. Oficerowie.

Szabla przewidziana jest dla oficerów wszystkich rodzajów wojska z wyjątkiem oficerów aeronautyki i oficerów czołgów, którzy jako broń boczną posiadają kordzik.

Noszenie białej broni bocznej obowiązuje jedynie w wypadkach:

a) występowania w oddziałach zwartych na paradach, uroczystościach wojskowych, pogrzebach, delegacjach oficjalnych, służbie garnizonowej, przy raportach służbowych oraz wizytach, składanych swym przełożonym i równorzędnym po przybyciu do nowego garnizonu.

b) występowania w charakterze przewodniczącego, asesora, oskarżyciela, obrońcy, rzeczoznawcy, oskarżonych (odpowia-

dających z wolnej stopy) i świadków w czasie rozpraw głównych przed sądami wojskowymi oraz w charakterze rzeczoznawców i świadków w czasie rozpraw głównych przed sądami powszechnymi.

B. Szeregowi.

W służbie i poza służbą taka broń boczna, jaką przewiodują etaty, względnie w jaką zaopatrzona jest dana formacja.

Szabla przewidziana zasadniczo dla szeregowych, pełniących służbę konno i podoficerów formacji pieszych od sierżanta (równorzędnego) wzwyż, z wyjątkiem podoficerów czołgów i aeronautyki od sierżanta w górę oraz uczniów Szkoły Podchor. Lotnictwa i podchorążych rezerwy lotnictwa, którzy noszą sztylet.

Szablę nosi się na żabce przy pasie głównym.

Kordzik nosi się na rapciach skórzanych, przypinanych do pasa głównego. W wypadkach występowania w płaszczu, na płaszczu, w wypadkach występowania bez płaszcza, na bluzie.

Chorążowie noszą szablę i kordziki jak oficerowie.

Obowiązkowe noszenie broni bocznej poza służbą nie istnieje. W tym względzie obowiązują przeważnie rozkazy poszczególnych D. O. K. Podoficerów zawodowych obowiązują w tym względzie rozkazy, odnoszące się do oficerów.

4. Oznaki służbowe.

a) Za służbę zawodową:

Szewrony dwóch typów węższy i szerszy w kształcie kątów, naszywane na lewym rękawie kurtki i płaszcza z białego galonu metalowego (sztucznego jedwabiu) obramowanego barwą karmazynową.

Za każde przesłużone trzechlecie służby zawodowej aż do trzeciego trzechlecia włącznie jeden szewron typu węższego.

Prawo do pierwszego szewronu typu szerokiego nabywają podoficerowie zawodowi po przesłużeniu czwartego trzechlecia służby zawodowej, przyczem przy nałożeniu pierwszego szewronu typu szerokiego zdejmuje się dwa szewrony typu węższego.

Szeregowi nadterminowi po przesłużeniu trzechlecia w służbie nadterminowej nie nabywają prawa do szewronu, o ile nie zostaną zamianowani podoficerami zawodowymi.

b) Strzeleckie.

Strzelec celny, sznur pleciony koloru czerwonego, (karmazynowego) z jednym chwaścikiem.

Strzelec wyborowy, takież sam sznur, z dwoma chwaścikami. Sznury strzeleckie nosi się na kurtce w wypadkach noszenia płaszcza na płaszczu.

c) Szeregowi orkiestr wojskowych i trębacze.

W piechocie: Pod naramiennikiem łapka okrągła barwy granatowej, obszyta dokoła wełnianą taśmą białą szer. 2 cm., z przeszyciem czerwonym w pośrodku.

Tambour major: 1) Łapki pod naramiennikami okrągłe barwy granatowej, obszyte dokoła galonem srebrnym szer. 2 cm. z czerwonym przeszyciem pośrodku.

2) Na łapce ukośnie (z góry ku tyłowi) naszyte galony srebrne w odstępach $1\frac{1}{2}$ cm.

3) Laska tambour-majora z drzewa politurowanego na żółto, długa na 140 cm., zakończona u góry główką, u dołu skówką. Główka z metalu białego w kształcie gruszki, z numerem i inicjałami pułku z metalu żółtego. Pozatem główka posiada dowolne ozdoby.

Drewniana część laski opleciona wokoło na krzyż galonem srebrnym, zakończonym 2-ma chwastami tuż nad skówką.

d) Polowa oznaka pilota.

Orzeł z rozpiętymi skrzydłami szerokości 7 cm., zwrócony na prawo głową z białego metalu przyćmionego i trzymający w dziobie zielono emaljowany wieniec laurowy, na tylnej stronie wyryta data nadania i numer porządkowy. Do skrzydeł przyczepione dwa łańcuszki schodzące się u góry na wspólnym koluszk.

e) Polowa oznaka obserwatora.

Jak polowa oznaka pilota, jedynie wykonana w bronzie, przyczem ze szponów wychodzą iskry.

f) Polowa oznaka pilota-obserwatora.

Jak polowa oznaka pilota, z dodaniem złotych iskier, jak przy oznace obserwatora.

Oznaki polowe otrzymują:

a) piloci-obserwatorzy, którzy otrzymali tytuł i oznakę pilota względnie obserwatora za wykonanie przepisanej ilości lotów bojowych na froncie w lotnictwie polskim;

b) dyplomowani piloci-obserwatorzy za wykonanie przepisanej ilości lotów bojowych na froncie w lotnictwie polskim.

Prawo do noszenia polskiej oznaki pilota-observatora przysługuje dyplomowanym pilotom-observatorom, posiadającym polską oznakę pilota lub oznakę observatora.

g) Oznaka pilota.

Jak polowa oznaka observatora, jedynie wieniec laurowy bez emalii zielonej, a całość wykonana z brązu.

Tytuł i oznakę pilota wzgl. observatora otrzymują:

- a) oficerowie i podchorążowie absolwenci szkół i kursów pilotażu wzgl. observatorskich po złożeniu z wynikiem pomyślnym egzaminów dyplomowych teoretycznych i praktycznych, ustalonych instrukcją Dep. Aeron. M. S. Wojsk.
- b) oficerowie piloci wzgl. observatorzy armji państw zaprzyjaźnionych za zasługi położone dla polskiego lotnictwa wojskowego.

i) Oznaka pilota-observatora.

Jak oznaka pilota, z dodaniem złotych iskieł, jak przy oznace observatora.

Prawo do noszenia oznaki pilota-observatora przysługuje dyplomowanym pilotom i observatorom, posiadającym oznakę pilota i observatora samolotowego.

j) Oznaka strzelca-samolotowego.

Wykonana z brązu, przedstawiająca strzelca skrzydłatego, napinającego łuk. Oznakę tę otrzymują szeregowi, którzy uzyskali tytuł strzelca samolotowego. Oznaka nadawana jest na stałe i nie jest związana ze służbą w aeronautyce.

5. Zaopatrzenie mundurowe.

1. Zasady ogólne.

Do zakresu zaopatrzenia mundurowego należy materiał mundurowy, w szczególności gotowe przedmioty umundurowania, oporządzenia i pościeli oraz materiały, przybory i narzędzia, służące do ich wytwarzania, konserwacji i naprawy.

Obowiązujący katalog materiału mundurowego zawiera ogółem 330 przedmiotów, podzielonych na materiał mundurowy: 1) trwałe i 2) jednorazowego użytku.

Materiał mundurowy trwały stanowią następujące grupy materiałowe:

a) umundurowanie, na które składają się: 1) odzież wierzchnia, 2) bielizna osobista, 3) obuwie, 4) okrycie zimowe, 5) ubranie gimnastyczne i sportowe;

b) pościel koszarowa i szpitalna;

c) oporządzenie osobiste, zbiorowe i specjalne;

d) znaki i godła mundurowe.

Każdy z przedmiotów, należących do powyższych grup materiałowych posiada normę trwałości czyli ustalony minimalny okres czasu, wyrażony w jednostkach miesięcy, przez który pozostawać ma w użytku szeregowych.

Materiał mundurowy jednorazowego użytku stanowią:

e) materiały, dodatki i przybory krawieckie;

f) materiały, dodatki i przybory szewckie;

g) materiały, dodatki i przybory rymarskie.

Osobną grupę materiałową tworzą narzędzia i maszyny rzemieślnicze i szewckie, podlegające amortyzacji, mianowicie narzędzia w ciągu 3 lat, a maszyny w ciągu 10 lat.

Zaopatrzenie mundurowe jest: 1) normalne i 2) doraźne.

Zaopatrzenie normalne polega na stałym, regularnym i planowym uzupełnianiu materiału mundurowego, będącego w użytku formacji, w miarę normalnego zużycia.

Opiera się ono w zasadzie na:

1) ustalonych normach wyposażenia mundurowego wszystkich jednostek użytkujących czyli na należnościach mundurowych,

2) normach trwałości przedmiotów, wchodzących w skład należności,

3) stanach liczebnych poszczególnych jednostek użytkujących.

Podstawą każdego zaopatrzenia jest ułożony z góry plan zaopatrzenia na dany okres czasu. Istotną częścią planu jest obliczenie potrzeb, które jest równoznaczne z obliczeniem normalnego zużycia.

Zużycie roczne jakiegoś przedmiotu oblicza się, mnożąc ilość jednostek użytkujących przez ilość należnych im przedmiotów i przez roczny współczynnik normy trwałości tego przedmiotu.

Zaopatrzenie normalne planuje się i uskutecznia w okresach rocznych. Dzieli się ono na zaopatrzenie materiałowe i pieniężne (ryczałtowane).

Zaopatrzenie materiałowe obejmuje te przedmioty umundurowania, oporządzenia i pościeli, które ze względu na specjalne wymagania techniczne wytwarzane względnie zakupywane są centralnie przez organ zaopatrzenia i dostarczane jednostkom administracyjnym wyłącznie w naturze. Jednostkom administracyjnym nie wolno tego rodzaju przedmiotów zakupywać bezpośrednio u producentów wzgl. dostawców bez zezwolenia i kontroli organu zaopatrującego.

Organem materiałowego zaopatrzenia mundurowego jest Wojskowy Zakład Zaopatrzenia Intendenckiego i Taborowego.

Sposób zaopatrywania jest następujący:

Z początkiem każdego roku kalendarzowego Dep. Int. M. S. Wojsk. ustala i ogłasza kwoty budżetowe na uzupełnienie materiału mundurowego poszczególnych jednostek użytkujących t. j. na 1 szeregowego poszczególnych rodzajów broni i służb, na 1 ucznia poszczególnych szkół wojsk., na 1 etatowe łóżko szpitalne i t. d. w nadchodzącym okresie budżetowym, jednocześnie zaś ogłasza szczegółowy wykaz przedmiotów, które w tymże okresie dostarczane będą jednostkom administracyjnym w naturze i ich ceny. Na podstawie tych danych każda jednostka administracyjna oblicza należny jej kredyt materiałowy, mnożąc przeciętne stany poszczególnych jednostek użytkujących z ubiegłego roku kalendarzowego przez właściwe kwoty budżetowe, a następnie sporządza w granicach przysługującego jej kredytu materiałowego zapotrzebowanie mundurowe, biorąc pod uwagę swe rzeczywiste potrzeby oraz wykaz i cennik materiałowy. Zapotrzebowanie wraz z obliczeniem kredytów przesyłają jednostki administracyjne do właściwych filii W. Z. Z. Int. i Tab., poczem wysyłane są do kierownictwa W. Z. Z. Int. i Tab. Zakład Zaopatrzenia zatwierdza i ogłasza je jako ustalone należności materiałowe jednostek administracyjnych. Następnie W. Z. Z. Int. i Tab. realizuje zapotrzebowania przez przydział należnych przedmiotów z podległych mu składnic mundurowych zapomocą rozdzielników, wydawanych w miarę realizacji budżetu. Składnice mundurowe wysyłają przydzielony materiał bezpośrednio do wskazanych w rozdzielniku jednostek administracyjnych przesyłkami kolejowymi w odpowiednim opakowaniu, które jednostki administracyjne obowiązane są zwracać składnicom w przeciągu dni 30 od wysłania. Jednostki miejscowe pobierają przydzielony materiał ze składnicy własnymi środkami przewozowymi. Przedmioty mundurowe dostarczają składnice bez dystynkcji i oznak (jed-

nostki naszywają je w własnych warsztatach naprawkowych z ryczałtu mundurowego), w żądanych numerach wielkości. Jeżeli jednostka administracyjna nie wyraziła żadnych życzeń pod tym względem, składnica wysyła jej umundurowanie we wszystkich numerach wielkości w takim stosunku, jaki ustalony jest dla produkcji. Wyjątek od tych ogólnych zasad materiałowemu zaopatrzeniu mundurowego przewidziany jest w odniesieniu do szkół wojskowych. Mianowicie uczniom szkół podchorążych przysługuje umundurowanie i obuwie chromowe, a uczniom Szkoły Podoficerskiej i uczniom korpusów kadetów nadto bielizna osobista i pasy główne, wykonane na miarę. Wobec tego komendy wymienionych szkół mają prawo albo składać na te przedmioty zapotrzebowania imienne z dołączeniem miar indywidualnych, według których W. Z. Z. Int. i Tab. poleca wykonywać i dostarczać zamówione przedmioty, albo zażądać od W. Z. Z. Int. i Tab. materiałów wytwórczych i dodatków konfekcyjnych i uskutecznić szycie w własnym zakresie. W ostatnim wypadku szkoła otrzymuje na pokrycie kosztów robocizny w gotówce różnicę pomiędzy ceną gotowych przedmiotów, a wartością wydanych materiałów wytwórczych i dodatków. Przedmioty wykonywane przez szkoły w własnym zakresie muszą pod względem formy i kroju odpowiadać ściśle obowiązującym opisom i warunkom technicznym.

Zaopatrzenie mundurowe pieniężne polega na realizowaniu pewnej części należności mundurowych jednostek administracyjnych w formie ryczałtu pieniężnego, z którego zakupują one w własnym zakresie potrzebny materiał względnie pokrywają inne wydatki, na jakie ryczałt jest przeznaczony.

Ryczałt mundurowy dzieli się pod względem przeznaczenia i sposobu obliczenia na: 1) ryczałt na konserwację umundurowania użytkowego i 2) ryczałt na higienę.

Pierwszy z nich przeznaczony jest na:

1) zakup przedmiotów zaopatrzenia mundurowego, niedostarczanych jednostkom w naturze,

2) zakup wszelkiego rodzaju oznak, godeł i dystynkcji,

3) zakup przyborów i materiałów do konserwacji materiału mundurowego użytkowego,

4) zakup materiałów i przyborów do naprawy przedmiotów podniszczonych w użyciu,

5) zakup narzędzi i maszyn rzemieślniczych, części zamiennych do nich oraz wydatki związane z ich konserwacją i naprawą,

6) koszty utrzymania warsztatów naprawkowych szewsko-krawieckich,

7) koszty cechowania materiału mundurowego, cynowania i malowania menażek, barwienia drelichów i t. p.

Ryczałt konserwacyjny ustala Dep. Int. M. S. Wojsk. z początkiem każdego roku gospodarczego w kwotach dziennych na jednego szeregowego poszczególnych rodzajów broni, służb i szkół oraz na jedno łóżko szpitalne i ogłasza je jako obowiązujący w danym roku równoważnik.

Z ryczałtu na higienę pokrywać mają jednostki administracyjne następujące potrzeby:

1) zakup materiałów do prania bielizny, pościeli i drelichów i utrzymanie własnych pralni wzgl. koszty prania w pralniach garnizonowych lub zakontraktowanych,

2) utrzymanie własnych kąpielisk (łaźni) dla szeregowych i zakup mydła do kąpieli wzgl. koszty kąpieli szeregowych w łaźniach garnizonowych lub zakontraktowanych,

3) zakup przyborów i środków dezynfekcyjnych i koszty dezynfekcji umundurowania,

4) zakup mydła do mycia i golenia dla szeregowych.

Stawkiienne tego ryczałtu zróżniczkowane są przede wszystkim według garnizonów, a nadto na różne kategorie jednostek użytkujących (szeregowych poszczególnych broni, służb i szkół, etatowe łóżko szpitalne); ustala je i ogłasza Dep. Int. M. S. Wojsk., określając zarazem obowiązujące, minimalne normy zabiegów higienicznych (okresy, w których ma być uskuteczniane pranie i wymiana bielizny i drelichów, dezynfekcje umundurowania i kąpiele szeregowych), oraz należności mydła do mycia i golenia w poszczególnych rodzajach formacji.

Według obowiązujących zarządzeń mają jednostki administracyjne z ryczałtu na higienę uskuteczniać:

a) pranie i wymianę bielizny osobistej szeregowych co najmniej 4 razy miesięcznie,

b) pranie i wymianę bielizny pościelowej szeregowych co najmniej 2 razy miesięcznie,

c) pranie drelichów co najmniej 2 razy na rok,

d) dezynfekcję umundurowania co najmniej 2 razy na rok,

e) kąpiele szeregowych co najmniej 2 razy na miesiąc,

f) mydło do mycia i golenia wydawać według norm ustalonych tabelami należności mundurowych.

W szkołach i szpitalach wojskowych obowiązują osobne, odpowiednio zwiększone normy.

Ryczałt konserwacyjny przysługuje jednostkom administracyjnym na wszystkich szeregowych, wykazywanych w stanie umundurowanych, przez który należy rozumieć ilość szeregowych jednostki administracyjnej, którzy w danym dniu użytkują należący do niej materiał mundurowy, w dzienniku należności, szpitalom wojsk. i garnizonowym izbom chorych, nadto na etatową ilość łóżek szpitalnych. Natomiast ryczałt na higienę należy się na wszystkich szeregowych niezawodowych będących w stanie wyżywienia oraz tych tylko szeregowych zawodowych, którzy korzystają z kwater zbiorowych w myśl P. S. 180—6825, szpitalom i garnizonowym izbom chorych nadto na etatową ilość łóżek szpitalnych. Należności pieniężne z tytułu obu tych ryczałtów asygnują jednostkom administracyjnym kierownicy administracji pieniężnej w formie zaliczek, z których jednostki rozliczają się w okresach miesięcznych z dołu na podstawie dzienników należności. Chociaż należności te obliczane są w różny sposób, a nawet wypłacane z osobnych działów budżetu M. S. Wojsk., to jednak w jednostce administracyjnej łączą się w jeden fundusz ryczałtu mundurowego, którym dowódca (kwatremistrz) zarządza samodzielnie w ramach obowiązujących przepisów. Sposoby gospodarowania funduszem ryczałtowym, uskuteczniania zakupów, rozliczania się i prowadzenia księgowości ryczałtowej zarówno pieniężnej, jak też materiałowej reguluje szczegółowo przepis o administracji w jednostkach administracyjnych w czasie pokoju.

Przedmioty mundurowe i materiały wytwórcze wzgl. na prawkowe, zakupywane z ryczałtu mundurowego przez jednostki administracyjne, powinny pod każdym względem odpowiadać ściśle obowiązującym opisom i warunkom technicznym.

W wypadkach poniesienia przez jednostkę administracyjną z jakichkolwiek powodów znacznych szkód i strat w materiale mundurowym przysługuje jej prawo do zapotrzebowania doraźnego. Jednostka administracyjna składa wówczas odpowiednio umotywowane zapotrzebowanie doraźne przez właściwe D. O. K. do Dep. Int. M. S. Wojsk., który decyduje o przydziale zaopatrzenia. Przydział ten jest bezpłatny tylko w razie umorzenia strat; jeżeli jednak jednostka otrzymuje odszkodowanie pieniężne (drogą przypisania do zwrotu lub wyroku są-

dowego) za poniesione straty, wówczas pokrywa równowartość zaopatrzenia doraźnego na warunkach ustalonych przez W. Z. Z. Int. i Tab.

Nowoutworzona jednostka administracyjna otrzymuje przede wszystkim dotację mundurową czyli pierwsze zasadnicze wyposażenie mundurowe, a następnie dopiero zaopatrzenie normalne. Dotacja mundurowa może w czasie istnienia jednostki administracyjnej ulegać zmianom, mianowicie zwiększeniu lub zmniejszeniu w wypadkach stałego znacznego zwiększenia lub zmniejszenia stanu liczebnego (co najmniej o 20%). Wysokość dotacji ustala Dep. Int. M. S. Wojsk., który zarządza zwiększenie lub zmniejszenie dotacji, a w razie rozwiązania jednostki administracyjnej likwidację jej zapasów mundurowych.

2. Należności mundurowe.

Jedną z głównych podstaw zarówno zaopatrzenia, jak też wewnętrznej gospodarki mundurowej jednostek administracyjnych stanowią normy wyposażenia mundurowego jednostek użytkujących czyli należności mundurowe, ustalone tabelami należności mundurowych na czas pokoju.

Z tabel należności największe znaczenie dla zaopatrzenia i gospodarki mundurowej ma tabela należności jednostkowych, ustalająca normy indywidualnego wyposażenia mundurowego wszystkich szeregowych. Rozróżnia się wyposażenie jednostkowe: 1) zasadnicze i 2) specjalne.

Wyposażenie zasadnicze otrzymuje szeregowy z samego tytułu pełnienia służby czynnej wzgl. pobytu w szkole wojskowej. Stanowi je 7 zestawów, mianowicie: 1) zestaw umundurowania wyjściowego, 2) zestaw umundurowania ćwiczebnego, 3) zestaw bielizny osobistej, 4) zestaw okrycia zimowego (przysługujący w okresie zimowym, od 16 września do 30 kwietnia; od 1 maja do 15 września trwa okres letni), 5) zestaw oporządzenia, 6) zestaw pościeli koszarowej i 7) zestaw gimnastyczny. Skład zestawów umundurowania i oporządzenia jest zależny od rodzaju broni wzgl. szkoły i od stopni służbowych; zestawy bielizny, okrycia zimowego i pościeli są jednakie dla szeregowych służby czynnej i zawodowych bez względu na rodzaj broni, natomiast nieco odmienne dla uczniów szkół wojskowych; zestaw gimnastyczny jest wspólny dla wszystkich szeregowych, ale nie przysługuje szeregowym zawodowym.

Wyposażenie specjalne otrzymuje szeregowy: 1) albo zamiast wyposażenia zasadniczego w wypadkach przeniesień

służbowych i na czas urlopów krótkoterminowych, 2) albo też dodatkowe (niezależnie od wyposażenia zasadniczego) ze względu na stale spełniane funkcje służbowe. Zależnie od tych okoliczności wyposażenie specjalne stanowią:

1) zestawy przeniesieniowe, do których należą: podróży-szpitalny, więzienny i przeniesieniowe szkolne;

2) zestawy urlopowe, które dzielą się na zestawy dla szeregowych pieszych, jezdnych, formacji technicznych i szkolne;

3) zestawy dodatkowe, do których zalicza się zestaw obsługi broni pancernej, zestaw obsługi samolotów, zestaw kierowcy samochod., zestaw wysokogórski, zestaw narciarski, zestaw roboczy, zestaw rzemieślniczy, zestaw kucharski i zestaw uzupełniający zimowy.

Tabele należności mundurowych ustanawiają maksymalne normy wyposażenia mundurowego jednostek użytkujących; z tego powodu mają one w całej swej skali zastosowanie tylko do teoretycznych obliczeń potrzeb mundurowych. W zaopatrzeniu rzeczywistym zaś stosowane są z pewnymi ograniczeniami, zależnymi od wysokości przyznanych kredytów budżetowych na umundurowanie. W gospodarce mundurowej jednostek administracyjnych stanowią wskaźnik przy ustalaniu rzeczywistego wyposażenia szeregowych z tem, że jedynie należności przeniesieniowe i urlopowe mają moc bezwzględnie obowiązującą.

ZAKWATEROWANIE.

1. Zasady ogólne.

Przez zakwaterowanie należy rozumieć dostarczenie wojsku pomieszczeń potrzebnych do jego rozmieszczenia i wyszkolenia.

Zakwaterowanie wojska w czasie pokoju jest oparte na postanowieniach ustawy w Dz. U. R. P. Nr. 97/25. poz. 681, rozporządzeniach i zarządzeniach M.S.Wojsk oraz przepisach służbowych.

Z uwagi na czas trwania istnieją trzy rodzaje zakwaterowania:

- a) stałe,
- b) przejściowe,
- c) nagłe.

S t a ł e — w miejscu postoju formacji, wyznaczonem planem stałej dyslokacji wojska.

Przejściowe — w wypadkach, które nie mając cech stałego zakwaterowania, odbywają się podług uprzednio opracowanego planu, jak podczas zmian stałej dyslokacji pokojowej, tworzenia nowych formacji, koncentracji, ćwiczeń, przeniesień służbowych (odkomenderowań), podróży i t. p.

N a g ł e — w wypadkach, które nie mając cech stałego zakwaterowania, nie mogą być przewidziane żadnym planem co do terminu ich zaistnienia, jak podczas mobilizacji (ogólnej, częściowej i próbnej), powołania rezerwistów pod broń, wezwania wojska do udzielenia pomocy władzom cywilnym oraz przy przemarszach wojska.

Prawo do otrzymania kwatery:

a) **s t a ł e j** — powstaje w danej miejscowości z dniem wyznaczenia formacji tej miejscowości na stałe miejsce postoju,

b) **przejściowej i nagłej** — powstaje w danej miejscowości z dniem przybycia formacji lub osoby uprawnionej do tej miejscowości na czas przejściowy.

Z chwilą powstania uprawnień formacji do otrzymania kwater nabywają równocześnie uprawnienia do otrzymania takichże kwater osoby pełniące w tych formacjach służbę, a mianowicie:

- a) oficerowie zawodowi w stanie czynnym,
- b) oficerowie rezerwy, pospolitego ruszenia i w stanie spoczynku, pozostający czasowo w służbie czynnej,
- c) chorążowie,

- d) szeregowi,
- e) osoby cywilne pracujące w wojsku na stanowiskach etatowych.

Wojskowi rezerwy i pospolitego ruszenia powołani na ćwiczenia lub na zebrania kontrolne otrzymują:

- a) oficerowie—kwaterę przejściową lub ekwiwalent pieniężny,
- b) szeregowi — kwaterę w naturze narówni z szeregowymi stanu czynnego.

Uprawnienia formacji do kwater w danej miejscowości wygasają z dniem odejścia ich do innej miejscowości lub z dniem ukończenia likwidacji formacji.

Uprawnienia osób do korzystania z osobnych kwater stałych wygasają zasadniczo z dniem, w którym ma nastąpić odejście ich z tej miejscowości z powodu przydzielenia ich na stałe do formacji, załogujących w innej miejscowości lub też z dniem ustania ich stosunku służbowego w wojsku stałym. Jednakże zwolnienie kwatery musi nastąpić:

- a) przez osoby samotne w przeciągu 30 dni, zaś
- b) przez osoby żonate nieseparowane lub separowane a dietne oraz wdowców dietnych, tudzież wdowy po śmierci męża, w przeciągu 3 miesięcy, licząc od dnia wygaśnięcia uprawnień do korzystania z kwatery.

Szczegóły i wyjątki od tej zasady podaje P. S. 320 — 200.

Zwolnienie kwatery stałej odbywa się na podstawie nakazu zwolnienia wydanego i doręczonego lokatorowi przez komendę garnizonu.

W razie nie opróżnienia kwatery w terminie oznaczonym w nakazie zwolnienia komendant garnizonu jest obowiązany zarządzić przymusowe opróżnienie kwatery (eksmisję) w trybie i w sposób wskazany w rozp. M. S. Wojsk. w Dz. U. R. P. Nr. 81/28. poz. 712.

2. Osobne kwatery stałe.

Przez osobną kwaterę stałą rozumieć należy osobne samostne mieszkanie.

Do korzystania z tego rodzaju kwater są uprawnieni:

- a) oficerowie zawodowi w stanie czynnym (również w K.O.P.)
- b) oficerowie rezerwy, pospolitego ruszenia i w stanie spoczynku, pozostający w służbie czynnej,
- c) chorążowie,
- d) żonaci podoficerowie zawodowi i równorzędni, nieseparowani lub dietni, tudzież wdowcy dietni,

e) osoby cywilne pracujące na stanowisku etatowym i pobierające uposażenie od IX grupy płacy wzwyż,

f) osoby cywilne w stanie małżeńskim, pracujące w wojsku na stanowisku etatowym i pobierające uposażenie od X do XVI grupy płacy, z wyjątkiem separowanych i przytem bezdzietnych tudzież wdowcy(wy) dietni(e).

Dostarczanie osobnych kwater stałych osobom uprawnionym, o ile osoby te nie posiadają własnych mieszkań w domach spółdzielczych lub mieszkań prywatnie przez siebie wynajętych, należy do zakresu działania władz garnizonowych (komend wzgl. oficerów placu).

Kwatery te są dostarczane w budynkach państwowych lub przez państwo dzierżawionych oraz w budynkach należących do Funduszu Kwaterunku Wojskowego.

Jeżeli natomiast w danej miejscowości potrzeby wojska nie mogą być pokryte z źródeł wyżej wskazanych, wówczas obowiązek dostarczenia kwater przechodzi na zarząd gminny danej miejscowości.

W tym wypadku zarząd gminny oddaje do dyspozycji wojskowej władzy lokalnej pewną ilość mieszkań, które władza ta przydziela uprawnionym.

Osobne kwatery stałe muszą odpowiadać pewnym wymaganiom, a mianowicie muszą być dostarczane w stanie zdatnym do użytku, a w miarę możliwości muszą znajdować się w pobliżu miejsca urzędowania danej osoby. Wszystkie pokoje mieszkalne mają być widne i przewiewne o wysokości co najmniej 2.5 m, oraz w miarę możliwości łączyć się ze sobą. Kwatery mają odpowiadać warunkom higieny i być zaopatrzone w odpowiednie urządzenia do ogrzewania, wodociągi, ustępy, a w miarę możliwości i urządzenia do oświetlenia.

Normalne dopuszczalne rozmiary kwater — patrz. str. 501.

W wypadku niemożności przydziału kwater w wyżej wymienionym rozmiarze, może być on obniżony w zależności od warunków w danym garnizonie, przy uwzględnieniu stopnia i stanu rodzinnego. Powyższe nie dotyczy jednak marszałka oraz plutonowych i kaprali (równorzędnych).

St. sierżantów i sierżantów (równorzędnych) samotnych powinno się zasadniczo kwaterować po dwóch w równych stopniach w oddzielnych pokojach (15 — 20 m²), zaś plutonowych i kaprali zawodowych samotnych wspólnie, oddzielnie od szeregowców.

Normalne dopuszczalne rozmiary kwatery.

Grupa uposażenia	Funkcja względnie stopień uprawni-onego do otrzymania kwatery stałej	Normalny dopusz-czalny rozmiar kwa-tery z wyłączeniem pomieszc. pobocz-n.				Pomieszczenia poboczne					
		ilość pokoi	m ²	ilość pokoi	m ²	pokój dla służby dla:		kuchnia i piwnica dla:		łazienka dla:	
						osób z rodzina ^{*)}	samot-nych	osób z rodz.	samot-nych	osób z rodz.	samot-nych
I	Marszałek Polski	10	420	10	420	2	2	1	1	1	1
II	Gen. broni	6—7	180	3—4	100	1	1	1	1	1	1
III	Gen. dyw. (wiceadm.), decy dyw. i równorz.	6	180	3—4	100	1	1	1	1	1	1
IV i V	Gen. bryg. (kontradm.), decy bryg. i równorz., płk. (kmdr.), decy pułków i równorz.	5	150	3	90	1	1	1	1	1	1
VI	Ppłk. (kmdr.por.), mjr. (kmdr.ppor.), decy baonów i równorz.	4	120	2	60	—	—	1	1	1	1
VII	Kpt., decy komp. i równorz. (por. z 3 dzieci)	3	90	2	60	1	—	1	1	1	1
VIII i IX	Por., por.	2	60	1	15	—	—	1	—	1	—
X i XI	St sierż. i sierż. (równorz.)	2	50	—	—	—	—	1	—	—	—
XII i XIII	Plut. i kpr. (równorz.)	1	30	—	—	—	—	1	—	—	—

*) Za "osobę z rodziną" uważa się osoby, pozostające w związku małżeńskim (żyjące we wspólności małżeńskiej lub oddzielnie), ludzież owdowiałe, zamieszkujące z dziećmi ślubnemi, uprawnionem lub pasierbam, na które rzeczywiście pobierany jest dodatek ekonomiczny.

Niższym funkcjonariuszom państwowym XIV, XV i XVI st. st. pracującym w wojsku na stanowiskach etatowych, przysługują uprawnienia kaprali zawodowych (o ile osobna kwatery wogóle im się należy).

Za korzystanie z osobnych kwater stałych skarb państwa pobiera czynsz obliczony i ustalony przez komisję czynszową w zależności od powierzchni użytkowej kwatery (powierzchni podłogi pokoi mieszkalnych) według następującej tabeli:

M i e j s c o w o ś ć		Kwota roczna od 1 m ² powierzchni użytkowej	
Katego- ria	N A Z W A	od	do
		zł	
I	Warszawa	11	16
II	Kraków, Lublin, Lwów, Łódź, Przemyśl	10	14
III	Biała-Bielsko, Rawa Ruska, Stanisławów, Wilno, Zakopane, Żywiec .	10	13
IV	Będzin, Cieszynek, Cieszyn, Drohobycz, Grodno, Kielce, Tarnopol, Tarnów, Złoczów, Żyrardów	9	12
V	Brześć n/B., Częstochowa, Gródek Jagielloński, Jarosław, Kalisz, Lubaczów, Nowy Sącz, Piotrków, Poznań, Radom, Rzeszów, Sambor, Sanok, Siedlce, Sosnowiec, Stryj, Tomaszów Rawski, Włocławek	8	11
VI	Biała Podlaska, Białystok, Bochnia, Borysław, Brody, Brzeżany, Bydgoszcz, Chełm, Chrzanów, Ciechanów, Czortków, Gniezno, Grodzisk, Grudziądz, Inowrocław, Katowice, Konin, Kutno, Łowicz, Nowy Targ, Oświęcim, Płock, Pszczyna, Rembertów, Równe, Sandomierz, Sarny, Sieradz, Skierniewice, Starogard, Tarnowskie Góry, Tczew, Toruń, Wieluń, Zamość, Żółkiew	7	10
V I	Augustów, Bielsk Podlaski, Biłgoraj, Brzeziny, Buczacz, Busk, Chełmno, Chełmża, Chojnice, Dubno, Działdowo, Garwolin, Gdynia, Gostyń, Gra-		

M i e j s c o w o ś ć		Kwota roczna od 1 m ² powierzchni użytkowej	
Katego- ria	N A Z W A	od	do
		zł	
	jęwo. Hajduki Wielkie, Hrubieszów, Jabłonna, Jarocin, Jaworów, Jędrzejów, Kałusz, Kamionka Strumiłowa, Kleparów (Lwów). Kobryń. Kołomyja, Końskie, Kościan, Kościerzyna, Kowel, Kraśnik Królewska Huta, Krotoszyn. Krzemieniec. Lida, Lubliniec, Łańcut, Łask, Łęczycza, Łomża, Łuck, Łuków, Luniniec, Miechów, Mińsk Mazowiecki, Mysłowice, Niepołomice, Nieśwież, Nisko, Nowy Dwór, Ostrołęka, Ostrowiec, Ostrów Maz., Ostrów Wlkp., Oszmiana, Pińczów, Pińsk, Podbrodzie, Porubanek (Wilno), Puławy, Pułtusk, Radomsko, Radziwiłłów, Rawa, Rawicz, Rybnik, Sochaczew, Sokołów, Suwałki, Szamotuły, Szczakowa, Szczypiorno, Tomaszów Lubelski, Trembowla, Wadowice, Wejherowo, Włodawa, Włodzimierz Wołyński, Września, Zagórz, Załęże (Katowice), Zamarstynów (Lwów), Zawiercie, Zambrów, Zniesienie (Lwów), Zegrze	6	9
VIII	Baranowicze, Benjaminów, Bereza Kartuska, Berezewecz, Biedrusko, Brodnica, Chocież, Dębica, Dęblin, Drohczyn, Gniew, Góra Kalwarja, Hilmarhol, Horodzieja, Hruszów, Kazuń, Kępno, Kosów, Krasne, Krasnystaw, Leśna, Leszno, Lubicz, Łagiewniki, Modlin, Mołodeczno, Nowogródek, Nowo-Święciany, Nowo-Wilejka, Olkusz, Osowiec, Ostróg, Pleszew, Pohulanka, Praska, Prżany, Przasnysz, Puck, Radymno, Różan, Słonim, Sokółka, Śrem, Staszów, Święciany, Świecie, Szubin, Tarnobrzeg, Wilejka, Wołkowysk, Zaleszczyki, Zbąszyń, Żory i pozostałe, a nie wymienione powyżej miejscowości posiadające poniżej 5.000 mieszkańców	5	8

Definitywną wysokość opłat czynszowych w zależności od jakości i wartości czynszowej kwatery ustala komisja czynszowa powołana przez komendanta garnizonu. Komisja ta jest uprawniona do stosowania zniżek czynszowych w granicach podanych w P. S. 180 — 6825.

Równocześnie z ustaleniem zasadniczej opłaty czynszowej komisja ustala wysokość opłat dodatkowych, jak:

a) opłata za garaże, stajnie i obozy — w zależności od 1 m² powierzchni użytkowej podłogi budynku,

b) opłata za grunta,

c) opłata za sady owocowe,

d) opłata za place,

} w zależności od 100 m²
powierzchni użytkowej

e) opłata za centralne ogrzewanie,

f) opłata za światło, o ile korzystają ze wspólnego licznika,

} według faktycznych
kosztów

g) opłata za używanie dźwigu,

h) opłata za wypożyczony sprzęt (meble) — według obliczeń dokonanych na podstawie Dz. Rozk. Nr. 23/24 poz. 355.

Wszystkie te należności są płatne miesięcznie zdołu za pośrednictwem płatnika, przez którego dana osoba otrzymuje swe pobory.

Osoby korzystające z osobnych kwater stałych mogą wnosić odwołanie na wymiar czynszu lub wysokość opłat dodatkowych do komendantów garnizonów za pośrednictwem komendantów rejonów kwaterunkowych, co jednak nie wstrzymuje obowiązku zapłacenia wymierzonego czynszu i opłat dodatkowych.

Lokatorzy osobnych kwater stałych nie ponoszą wydatków za:

a) zużytą wodę wodociągową,

b) oświetlenie wspólnych klatek schodowych, korytarzy, ustępów, podwórz, bram, ulic i t. p.

Wydatki te ponosi kwaterodawca.

Jeżeli chodzi o remont kwater stałych, to w budynkach:

a) państwowych — przeprowadzają organa służby budownictwa na koszt skarbu państwa,

b) przez skarb państwa dzierżawionych — przeprowadza ten, na kim, według umowy najmu, ciąży obowiązek remontu, a więc skarb państwa lub właściciel nieruchomości.

c) dostarczonych przez zarządy gmin — przeprowadza gospodarz domu na rachunek własny.

Skarb państwa przeprowadza remont raz na cztery lata.

O ile remont zasadniczy nie może być ze względów budżetowych przeprowadzony przez skarb państwa, wówczas do prze-

prorowadzenia tego remontu mogą być upoważnione osoby zakwaterowane pod warunkiem:

- a) rozpatrzenia i zatwierdzenia przez organa budownictwa kosztorysu wstępnego przewidzianych, a koniecznych robót oraz
- b) że koszt tego remontu nie przekroczy 600 zł.

Kwota wydatkowana na remont podlega zwrotowi osobie zakwaterowanej w ratach miesięcznych przez potrącenie jej skarbowi państwa z miesięcznego czynszu komornianego. Kwoty nadpłacone ponad 600 zł. nie podlegają zwrotowi, a lokatorzy przed rozpoczęciem remontu muszą złożyć deklaracje, że nie będą rościć pretensji do skarbu państwa co do zwrotu nadwyżki nad kwotę 600 zł.

Na osoby zakwaterowane w budynkach państwowych lub przez skarb państwa dzierżawionych i administrowanych P. S. 180 — 6825 nakłada obowiązek konserwacji mieszkań. Do zakresu tej konserwacji należy: bielenie i malowanie ścian, oszklenie, drobne naprawy pieców, zamiana zużytych płyt paleniskowych i rusztów, drobna naprawa instalacji elektrycznej i gazowej, malowanie podłóg, okien i drzwi i t. p. drobne naprawy potrzebne w czasie między jednym a drugim zasadniczym remontem.

Wszystkie osoby uprawnione do osobnych kwater stałych są również uprawnione do płatnych racji opałowych.

Przez płatne racje opałowe rozumieć należy ustalone ilości opału, które mogą być nabyte za pośrednictwem wojska dla celów prywatnych i na koszt własny osób do tego uprawnionych.

Dozwolona roczna wysokość racji do nabycia:

Dla żonatych		Dla samotnych	
zajmujących mieszkania w wymiarze podanym w rozp. Rady Ministrów w Dz. U. R. P. Nr. 81/27. poz 705			
ilość pokoi	przysługuje ton	ilość pokoi	przysługuje ton
1	2	3	4
7	14	—	—
6	12,5	—	—
5	11,0	—	—
4	9,5	4	6
3	8	3	4,5
2	6,5	2	3
1	5	1	1,5

Osobom samotnym prowadzącym własne gospodarstwo domowe przysługuje prawo do zakupu opału w wymiarze, jak dla żonatych. Osobom prowadzącym dwa domy w różnych miejscowościach przysługuje prawo nabycia opału:

- a) dla siebie — w wymiarze jak dla samotnych,
- b) dla rodziny — w wymiarze jak dla żonatych.

Należności za pobrany opał regulują zainteresowani w swoich jednostkach administracyjnych w 6-ciu kolejno po sobie następujących ratach miesięcznych. Do ceny węgla są doliczane koszty administracyjne, jak koszt przewozu w/g 50% taryfy ulgowej, koszt wyładunku, przewozu kołowego, magazynowania, przestoju wagonów, 1% od ceny opału na zaliczenie kolejowe i t. p. W sumie koszty administracyjne nie mogą przekraczać 10% ceny węgla loco franco wagon stacji załadowniczej.

3. Wspólne kwatery stałe.

Przez wspólną kwaterę stałą rozumieć należy wspólne koszarowe pomieszczenie przeznaczone dla osób nieuprawnionych do otrzymania osobnych kwater stałych.

Na wspólne kwatery stałe są przeznaczone budynki koszarowe stanowiące własność państwa, samorządów lub przez państwo wynajęte.

Przy zakwaterowaniu szeregowych przyjmuje się, że na każdego:

a) szeregowca ma przypadać 4.52 m² powierzchni podłogi i 15.75 m³ przestrzeni powietrznej.

b) podoficera 6.1 m² powierzchni podłogi.

W wartowniach winno być conajmniej 3 m² powierzchni podłogi na jednego człowieka, zaś w szpitalach na każde łóżko ma być conajmniej 8 m² powierzchni podłogi i 35 m³ przestrzeni powietrznej.

Dostarczanie kwater w garnizonie należy do władz garnizonowych.

Z chwilą oddania budynku na kwatery formacji całkowita administracja budynkami spoczywa w rękach dowódcy danej formacji. Administrację tę w jednostkach administracyjnych sprawuje kwatermistrz.

Do zadań jednostki administracyjnej należy:

a) drobny remont, konserwacja i zabezpieczenie przeciwpożarowe nieruchomości oraz urządzeń oświetleniowych, wodociągowych i kanalizacyjnych,

- b) utrzymanie czystości w obrębie zakwaterowania oraz
- c) urządzenie, opalanie i oświetlanie kwater.

Dla umożliwienia sprawowania tych zadań każda formacja otrzymuje kredyty w postaci ryczałtu kwaterunkowego, który obejmuje kwoty na:

- 1) drobny remont i konserwację nieruchomości,
- 2) drobny remont i konserwację instalacji oświetleniowych, wodociągowych i kanalizacyjnych,
- 3) remont i konserwację sprzętu kwaterunkowego,
- 4) remont i konserwację sprzętu przeciwpożarowego,
- 5) opał do ogrzewania pomieszczeń,
- 6) światło,
- 7) wodę,
- 8) utrzymanie czystości,
- 9) asenizację,
- 10) czyszczenie kominów,
- 11) słomę do sienników i podglówek,
- 12) konserwację toru ujeżdżalni.

Drobny remont i konserwacja budynków oraz toru ujeżdżalni obejmuje bielenie wewnątrz budynków, naprawę tynków, wymianę części podłóg, pieców, drzwi i okien, zabezpieczenie drzwi i okien przed zimnem, naprawę i czyszczenie przewodów kominowych, zakup soli i trocin dla ujeżdżalni i t. d. Słowem wszelkie roboty nienaruszające zmian konstrukcyjnych budynku.

Do wykonywania tych robót, jak również do wywozu nieczystości z dołów kloacalnych oraz śmieci jednostki mogą kontraktować cywilnych przedsiębiorców, zaś z kredytów na utrzymanie czystości mają być zakupywane miotły, szczotki, szmaty, ścierki, mydło, soda, wapno do bielenia rynsztoków i t. p. oraz ma być opłacana robocizna sprzątaczek, froterów i t. p.

Ustalenie poszczególnych kwot ryczałtowych wchodzących w skład ryczałtu kwaterunkowego opiera się na należnościach pieniężnych lub pieniężnych i materiałowych.

Należności pieniężne są określane globalnie na każdego rodzaju formacje na podstawie:

- a) kalkulacji dokonywanej w M. S. Wojsk. lub
- b) wniosków samych formacji.

Do grupy pierwszej zaliczamy kwoty ryczałtowe na:

- 1) drobny remont i konserwację sprzętu kwaterunkowego i przeciwpożarowego,

- 2) utrzymanie czystości, a narazie również
- 3) asenizację oraz
- 4) czyszczenie kominów.

Do drugiej grupy zaliczamy pozostałe kwoty ryczałtowe, które są ustalane na podstawie tabel należności i tych elementów, na których są oparte należności.

Należności kwaterunkowe ustalane przez służbę intendentury są podane w tabelach należności kwaterunkowych dla wszystkich formacji.

Szczegóły zaś dotyczące zaopatrzenia kwaterunkowego są podane w wytycznych do gospodarki kwaterunkowej.

4. Kwatery przejściowe i nagłe.

Kwatery przejściowe i nagłe są dostarczane w budynkach przeznaczonych na wspólne kwatery stałe, a w braku miejsca w budynkach wskazanych przez zarządy gminne. Z żądaniem o dostarczenie kwater przejściowych należy zwracać się:

a) w miejscowościach, w których są władze wojskowe, do komendantów garnizonu wzgl. placu.

b) w miejscowościach, w których niema władz wojskowych, do zarządów gminnych i to w terminie co najmniej 7 dniowym, o ile ma być zakwaterowanych ponad 20 ludzi.

W pierwszym wypadku komendant garnizonu wskazuje kwatery w budynkach państwowych lub przez państwo dzierżawionych wzgl. administrowanych, a w razie braku takich kwater występuje do zarządu gminy o dostarczenie wojsku tych kwater.

Z żądaniem dostarczenia kwater nagłych należy zwracać się, za pośrednictwem władz garnizonowych lub tam gdzie ich niema, bezpośrednio do zarządu właściwej gminy w miarę możliwości co najmniej na 24 godziny przed przybyciem formacji.

Jeżeli zarząd gminy z jakiegokolwiek przyczyny kwater nie dostarczy, kwatery zajmuje władza wojskowa przy współudziale władz administracyjnych.

Przy przejściowem i nagłem zakwaterowaniu wojska należy mieć na względzie że:

- a) marszałkowi przysługuje prawo do 2-ch pokojów,
- b) pozostałym oficerom przysługuje prawo do 1-go pokoju, a w braku pomieszczeń jeden pokój na kilku oficerów.
- c) st. sierżantów, sierżantów (równorzędnych) i podoficerów zawodowych należy kwaterować po 2-ch w pokoju, nie więcej

jednak niż po 4-ch i o ile możliwości w równych stopniach w każdym pokoju,

d) pozostałych szeregowych kwateruje się albo w osobnych izbach, albo wspólnie z gospodarzem lub też w braku miejsca w zabudowaniach gospodarczych.

Każda z tych kwater musi być odpowiednio i w miarę możliwości urządzona:

1) Kwatera oficerska:

- a) jedno łóżko z pościelą,
- b) jedna umywalnia z miednicą, dzbankiem i szklanką,
- c) jedna szafka,
- d) jeden stół,
- e) dwa krzesła lub stołki

w braku łóżek — należy się 12 kg. słomy na osobę.

2. Kwatera podoficerska:

- a) jedno łóżko kompletne i
- b) jedno wieszadło

w braku łóżka — należy się słoma jak szeregowcom.

3. Kwatera szeregowców:

- a) 3 kg. słomy lub innej ściółki na posłanie oraz
- b) konieczne sprzęty umożliwiające składanie lub zawieszanie odzieży i rynsztunku.

Pomieszczenia prywatne zajęte na kwatery przejściowe podlegają zwolnieniu najpóźniej po upływie 3 miesięcy. Termin ten może być przesunięty do 6 miesięcy, gdy zajęte kwatery są przeznaczone dla formacji przyległych do danej miejscowości z powodu zmian dyslokacyjnych lub tworzenia nowych formacji. Pomieszczenia, które w ciągu roku poprzednio były zajęte przez 3 miesiące na kwatery przejściowe, nie mogą być w ciągu następnych 9 miesięcy zajęte na kwaterunek przejściowy.

Pomieszczenia zajęte na kwatery nagle mogą być zajęte tak długo, jak długo trwa asystencja, mobilizacja, powołanie rezerwistów pod broń, zaś przy pomieszczeniach nie dłużej niż 7 dni.

Za kwatery dostarczone wojsku skarb państwa płaci należności według tabeli na str. 510 i 511.

Kwatery dostarczone na kwaterunek przejściowy lub nagły muszą być ogrzewane w czasie od 16 października do 15 kwietnia, zaś o ile nastają wcześniejsze chłody lub przedłuży się zima, to kwatery te mają być ogrzewane od 1 października do 30 kwietnia.

Tabela należności za kwa

Klasa miejscowości	Podział miejscowości na klasy	Officerowie				Podoficerowie zawodowi							
		na 1 pokój i dobę za:											
		kwatere	urządzenie	opalenie	oświetlenie	Razem	kwatere	urządzenie	opalenie	oświetlenie	Razem		
		z	ł	o	t	y	c	h					
1	2	3				4							
—	m. st. Warszawa	1.				1.42	0.50					0.85	
I	Gminy miejskie mające więcej niż 80.000 mieszkańców.	0.90			0.11	1.32	0.45			0.07		0.80	
II	Gminy miejskie mające więcej niż 40.000 mieszkańców.	0.80	0.07	0.24		1.22	0.40	0.40	0.24			0.75	
III	Gminy miejskie mające więcej niż 10 000 mieszkańców.	0.70				1.12	0.35					0.70	
IV	Gminy miejskie mające mniej niż 10.000 mieszkańców.	0.60			0.06	0.97	0.30			0.05		0.63	
V	Gminy wiejskie	0.50				0.87	0.25					0.58	

UWAGI:

1. Za każdy pokój dla marszałka należność obliczać należy według stawek określonych w rubr. 3.
2. Za pomieszczenia zajęte na kancelaryjną, izby chorych, szkolne, wartownicze, inspekcyjne, składy, magazyny, warsztaty oraz kasy i areszty należność obliczać należy według stawek określonych w rubr. 3.
3. Wszystkie miejscowości położone na terenie województwa śląskiego zaszeregowuje się o jedną klasę wyżej, a więc dla miejscowości I kl. obowiązuje stawka jak dla Warszawy, dla miejscowości II kl. stawka jak dla miejscowości I kl. i t. d.

tery przejściowe i nagłe.

Szeregowi niezawodowi					Zwierzęta			Należności dodatkowe za:					
na 1 osobę i dobę na:					na 1 zwierzę i dobę za:			Pomieszczenia kryte na dobę za 1 wóz, bryczkę					
kwatere	urządzenie	opalenie	określenie	Razem	kwatere	ściółkę	Razem	Pomieszczenia kryte na dobę za 1 samochód					
z ł o t y c h					z ł o t y c h			dodatkowo wstawione do pokoju zaw. tożko dla:					
5					6			7 8 10 11					
0.10			0.142	0.05			0.10						
0.09			0.007	0.132	0.045		0.095						
0.08	0.01	0.05		0.122	0.04	0.05	0.09	0.05	0.10	0.05	0.04	0.02	0.37
0.07				0.112	0.035		0.085						
0.06			0.003	0.09	0.030		0.080						
0.05				0.08	0.025		0.075						

4. Za kwatery dostarczone przez gminy wiejskie, położone w promieniu 20 km. od m. st. Warszawy, wszelkie należności obliczać należy w wysokości jak dla gmin miejskich w IV kl. miejscowości.

5. Po dokonaniu ostatecznego obliczenia ułamek grosza poniżej 0.5 gr. należy odrzucić, zaś 0.5 gr. i powyżej przyjmując w zaokrągleniu jako 1 grosz.

6. Dokładne zaszeregowanie miejscowości do klas I — IV podaje Dz. Rozk. Nr 24/24 poz. 514.

7. Chorążym przysługują uprawnienia podporuczników.

Oświetlenie kwater odbywa się:

1) z reguły:

- a) kwater oficerskich — od zmroku do godz. 24.
- b) kwater podoficerskich — od zmroku do godz. 23.
- c) kwater szeregowych — od zmroku do godz. 22.

2) w miarę potrzeby:

- a) w porze zimowej od godz. 5 do zupełnego rozwidnięcia się,
- b) w każdej porze roku w tych godzinach, w których tego będą wymagały czynności służbowe osób zakwaterowanych.

W razie niedostarczenia opału lub światła przez kwaterodawcę, opał lub światło zapewnia formacja względnie osoba zakwaterowana. W tych wypadkach należność za kwatery zmniejsza się o kwoty przypadające według tabeli za opalenie i oświetlanie.

Należność za zakwaterowanie przejściowe i nagłe uiszcza się zdołu zarządowi gminnemu (magistratowi lub urzędowi gminnemu), a nie kwaterodawcy. W razie braku gotówki dowódca formacji wystawia i doręcza zarządowi gminnemu zaświadczenie o wzorze podanym w Dz. U. R. P. Nr. 113/27 poz. 957.

Osoby pobierające dodatek za delegację mają również prawo do przejściowego zakwaterowania z tem, że:

a) należność za kwaterę w wysokości podanej w tabeli mają opłacać z przysługujących im diet dziennych i

b) kwatery te mają być im wyznaczone w budynkach wojskowych, w rzadkich wypadkach w państwowych lub samorządowych, a w wyjątkowych wypadkach w pomieszczeniach prywatnych.

Kwoty uzyskane z zakwaterowania tych osób jednostki administracyjne wpłacają:

a) do kasy skarbowej na dochód skarbu państwa — należność za samą kwaterę,

b) do kasy własnej jednostki administracyjnej na dochód ryczałtu kwaterunkowego — należność za urządzenie, opał i światło.

Osobom przejściowo zakwaterowanym w budynkach wojskowych nie wolno potrącać z diet 10%, jak to nakazuje rozporządzenie Rady Ministrów w Dz. U. R. P. Nr. 92/27 poz. 826, zgodnie z rozkazem w Dz. Rozk. Nr. 26/28 poz. 305.

POMOC LEKARSKA.

Zasady ogólne.

Państwowa pomoc lekarska przysługuje:

1. of. służby czynnej oraz of. w stanie nieczynnym, jeżeli pobierają uposażenie,
2. członkom rodzin of. w stanie czynnym i nieczynnym, jeżeli pobierają uposażenie,
3. emerytom wojska polskiego oraz weteranom powstań narodowych.

Przez członka rodziny, rozumieć należy żonę, dzieci i pasierbów, jeżeli na nich oficer pobiera dodatek ekonomiczny. Nie przysługuje prawo do leczenia się na koszt wojska rodzicom of., jego braciom i siostram, nawet w tym wypadku, gdy są one na całkowitem utrzymaniu of. W tych wypadkach może of. uzyskać prawo leczenia dalszej rodziny w szpitalach wojskowych stałych lub sezonowych za opłatą kosztów własnych całkowitego utrzymania i leczenia chorego w szpitalu.

Emerytom wojska polskiego z wyjątkiem tych, którzy z tytułu swego zatrudnienia podlegają obowiązkowi ubezpieczenia się na wypadek choroby (Dz. U. R. P. Nr. 44/20 poz. 272), przysługuje prawo do leczenia się na koszt wojska tylko w ambulatoriach wojskowych i szpitalach stałych i sezonowych. Pomoc lekarska w domu emerytom nie przysługuje.

Emerytom wojsk zaborczych prawo do leczenia się na koszt wojska nie przysługuje.

Pomoc lekarska obejmuje:

1. Poradę lekarską, do której należą również zabiegi chirurgiczne, zabiegi w zakresie chorób uszu, nosa, gardła i oczu, zabiegi ginekologiczne, chirurgiczno-akuszerskie, dentystyczne oraz pomoc położniczą.
2. Dostarczanie niezbędnych leków i materiału opatrunkowego.
3. Leczenie w szpitalach i zakładach leczniczych wojskowych.

Pomoc lekarska w formacjach i garnizonach.

Pomocy lekarskiej udzielają lekarze wojskowi na podstawie karty służbowej, wydanej przez bezpośredniego dowódcę. Służbę lekarską w formacjach pełnią lekarze formacji, których obowiązkiem jest również okazywanie pomocy lekarskiej of. formacji!

i ich rodzinom. W wypadkach, kiedy lekarz formacji uzna za konieczne leczenie chorego w szpitalu lub kiedy uważa za potrzebne zbadanie chorego przez lekarza specjalistę w tej lub innej dziedzinie chorób, kieruje chorego do szpitala okręgowego względnie do Centralnej Przychodni Lekarskiej w Warszawie.

W dużych garnizonach służbą lekarską kierują naczelnicy lekarze garnizonu. W garnizonach tych pełnią służbę lekarską bez przerwy dyżurni lekarze garnizonu, mając do swej dyspozycji samochody sanitarne i pełniąc funkcję pogotowia ratunkowego, przeznaczonego dla osób wojskowych i ich rodzin. Obowiązkiem lekarza dyżurnego garnizonu jest okazywanie doraźnej pomocy lekarskiej w dzień i w nocy: 1) w wypadkach nagłych, ciężkich schorzeń, 2) w nieszczęśliwych wypadkach, wymagających natychmiastowej pomocy lekarskiej, 3) przy wszelkiego rodzaju krwotokach. Do wypadków zwykłych zasłać lekarza dyżurnego wzywać nie wolno.

Osoby wojskowe i ich rodziny uprawnione są do leczenia się we wszystkich szpitalach okręgowych i wojskowych, garnizonowych izbach chorych (patrz — Rozdz. X. Służby) oraz niżej podanych szpitalach specjalnych.

Szpital Szkoły Podchorążych Sanitarnych Warszawa (Górnośląska 49).

Jako szpital kliniczny posiada szereg pracowni oraz oddziały chorób: wewnętrzny, chirurgiczny, położniczo-ginekologiczny, pediatryczny, oczny, uszno-nosowo-gardłany, neurologiczny i psychiatryczny.

W szpitalu leczeni są of. i ich rodziny z garnizonu warszawskiego oraz chorzy, skierowani tam z innych szpitali wojskowych kraju.

Przy szpitalu urządzona jest Centralna Przychodnia Lekarska.

Przychodnia udziela porad:

1. Of. i ich rodzinom, przynależnym służbowo do instytucji centralnych, załogujących w Warszawie a nie posiadających własnych lekarzy. Lekarze przychodni odwiedzają chorych w wypadkach chorób obłożnych w mieszkaniach prywatnych.
2. Wszystkim of. i ich rodzinom, skierowanym do przychodni przez lekarzy wojskowych w celu zbadania stanu zdrowia i udzielenia porady przez lekarza specjalistę.

Wezwania specjalisty z przychodni do mieszkania oficera załatwia się za pomocą karty służbowej lub telefonogramu, skierowanych do przychodni (tel. 523-33).

W niedziele i święta w przychodni dyżurują kolejno ordynatorzy przychodni.

**Instytut Przyrodoleczniczy Im. Marsz. Józefa Piłsudskiego.
Warszawa (Nowowiejska 35).**

Na leczenie do Instytutu Przyrodoleczniczego kierują chorzy oficerowie i ich rodziny lekarze wojskowi. Za zabiegi lecznicze ambulatoryjne, dokonywane w instytucie, oficerowie i ich rodziny płacą według cennika ustalonego dla osób wojskowych.

Z leczenia w instytucie mogą również korzystać osoby cywilne, za opłatą według cennika ustalonego dla osób cywilnych.

**Sanatorium Wojskowe Im. Marsz. Józefa Piłsudskiego
Zakopane.**

Sanatorium jest przeznaczone dla of. i podof. zaw. oraz ich rodzin, chorych piersiowo wzgl. rekonwalescentów po przebytych ciężkich cierpieniach, wymagających leczenia klimatycznego, górskiego powietrza i słońca oraz forsownego odżywiania.

Kuracja klimatyczna trwa w ciągu całego roku bez przerwy.

Chorych z otwartą gruźlicą płuc do sanatorium nie przyjmuje się.

Wskazane do leczenia:

1. początkowe, mało rozwinięte, dobrze rokujące postacie gruźlicy płuc o charakterze zamkniętym (nieobecność prątków Kocha w płwocinie i kale), posiadających duży zasób sił odpornościowych,

2. niektóre formy gruźlicy chirurgicznej,

3. rekonwalescenci po przebytych ciężkich wyniszczających chorobach.

Przeciwwskazane do leczenia:

1. nadmierna wrażliwość układu nerwowego, zwłaszcza na tle konstytucyjnym (daleko posunięta neurastenja, skłonność do depresji, wybitna wrażliwość na zmiany atmosferyczne, częste zawroty głowy, dokuczliwe bicie serca i t. p.),

2. daleko posunięta niedokrwistość,

3. choroby nerek,

4. zaawansowane rozpadowe choroby krtani.
5. przewlekłe, rozlane nieżyty oskrzeli znacznego stopnia,
6. rozedma płuc,
7. miażdżyca tętnic,
8. szybko postępujące postacie gruźlicy,
9. skłonność do krwotoków płucnych.

Bezwzględnie przeciwwskazane do leczenia:

1. gruźlica jelit i nerek,
2. schorzenia mięśnia sercowego,
3. organiczne wady zastawek.

Miejscami w sanatorium dysponuje Dep. Zdr. M. S. Wojsk. Celem uzyskania miejsca w sanatorium należy poddać się badaniu lekarskiemu w Centralnej Przychodni Lekarskiej wzgl. w jednym ze szpitali wojskowych (okręgowych, wojskowych lub garnizonowych izb chorych), gdzie na podstawie wyniku badań wystawia się kartę badania stanu zdrowia chorego (ej). Po uzyskaniu karty badania składa się podanie o przyznanie miejsca w sanatorium, zaznaczając w jakim czasie pragnęłoby się odbyć kurację klimatyczną. Jeżeli chodzi o leczenie członka rodziny wojskowego, do podania należy dołączyć poświadczenie płatnika o pobieraniu przez petenta dodatku ekonomicznego na danego członka rodziny.

Podania składać należy w drodze służbowej do Dep. Zdr. M. S. Wojsk., gdzie rozpatruje je Komisja Zdrojowa, kwalifikująca chorych na podstawie stanu ich zdrowia, opisanego w karcie badania, przyczem pierwszeństwo przy przydzielaniu miejsc mają chorzy, znajdujący się na leczeniu w szpitalach wojskowych stałych, oraz chorzy, których stan zdrowia wymagać będzie bezwzględnie natychmiastowego wysłania ich do Zakopanego. Reszta zaś podań przy równych kwalifikacjach chorobowych kandydatów załatwiana jest w kolejności wpływania podań.

Oplata za wyżywienie w sanatorium wynosi dla podof. zaw. i ich rodzin do 4 zł., dla of. i ich rodzin do 6 zł. dziennie od osoby, do której dochodzi opłata dodatkowa (taksa klimatyczna, biblioteka, czytelnia i t. p.) dla of. szt. i ich rodzin — 25 zł., dla of. mł. i ich rodzin — 20 zł. oraz dla podof. zaw. i ich rodzin — 15 zł. miesięcznie.

Do sanatorium przyjmowane są tylko osoby dorosłe i dzieci powyżej 14 lat.

Kuracjusze przebywający na leczeniu w sanatorium podlegają regulaminowi, podawanemu do wiadomości każdemu kura-

cjuszuwi przez komendę sanatorjum. Nieprzestrzeganie regulaminu może być powodem do natychmiastowego wypisania kuracjusza(szki) ze stanu chorych sanatorjum niezależnie od wdrożenia postępowania dyscyplinarnego.

Leczenie w sanatorjum zasadniczo trwać może do trzech miesięcy w ciągu roku kalendarzowego.

Ze względu na odległość sanatorjum od stacji kolejowej w Zakopanem (około 6 klm.) na stacji zawsze będą do dyspozycji kuracjusów środki lokomocji za opłatą określoną przez komendanta sanatorjum. Pożądaniem jest, by kuracjusze, udający się do sanatorjum, zawczasu powiadamiali komendanta o dniu i godzinie przyjazdu do Zakopanego celem zarezerwowania sobie miejsca.

Sanatorjum dla piersiowo chorych dr. E. Łotockiego Zakopane.

Sanatorjum jest przeznaczone dla of. i podof. zaw. oraz ich rodzin z otwartą gruźlicą płuc, dobrze rokującą.

Warunki i sposób przyjęcia, opłaty i t. d., jak w Sanatorjum Wojskowem im. marsz. Józefa Piłsudskiego w Zakopanem.

Zakład Lecznicy Uniwersytetu Jagiellońskiego dla dzieci skrofulicznych. Zakopane (Bystre).

Wobec tego, że dzieci wojskowych do 14 lat nie są przyjmowane do Sanatorjum Wojskowego w Zakopanem, Dep. Zdr. M. S. Wojsk. zarezerwował 10 miejsc w Zakładzie Lecznym Uniwersytetu Jagiellońskiego w Zakopanem celem umieszczenia tam dzieci osób wojskowych. Warunki przyjęcia dziecka do zakładu są ogłoszone w Dz. Rozk. Nr. 22/27 poz. 270.

Szpitala sezonowe.

Busko, Ciechocinek, Inowrocław i Druskieniki.

Po za szpitalami stałemi Dep. Zdr. M. S. Wojsk. uruchamia corocznie, w okresie letnim, szpitale sezonowe w Busku, Ciechocinku, Inowrocławiu, a 3 Okr. Szef. Sanit. w Druskienikach.

Kuracja w każdym ze szpitali sezonowych zasadniczo trwa 4 tygodnie z tem, że każdy szpital sezonowy podczas lata ma cztery sezony, zaczynając od 15 maja do 13 września. Każdy z czterech sezonów rozpoczyna się 15 każdego miesiąca (poczynając od maja) i kończy się 13 następnego miesiąca. Otwarcie szpitali sezonowych każdorazowo jest ogłaszane w Dz. Rozk.

Wskazane do leczenia:

Wszelkie postacie przewlekłego gośćca stawowego, gruźlica układu chłonnego i kostnego znaczniejszego stopnia, następstwa po przebytem zapaleniu kości, stawów, ranach postrzałowych, złamaniach, choroby kobiece (zapalenie przymacicza. jajników, jajowodów, pozostałości po wysiękach i t. p.).

Przeciwwskazane do leczenia:

Wszelkie postacie gruźlicy płuc i gruczołów śródpiersia, choroby zakaźne, choroby skórne i weneryczne, ciężkie schorzenia mięśnia sercowego i układu krwionośnego, cierpienia nerek, wszelkie postacie hysterji i neurastenji.

Celem uzyskania miejsca w jednym ze szpitali sezonowych (Busko, Ciechocinek, Inowrocław) of. względnie członek jego rodziny winien być zbadany przez lekarzy Centralnej Przychodni Lekarskiej, bądź przez ordynatorów szpitali wojskowych stałych, bądź wreszcie przez lekarzy formacji (w wypadku kiedy w garnizonie brak zakładu sanitarnego) i po uzyskaniu orzeczenia lekarskiego, stwierdzającego stan zdrowia kandydata do leczenia kąpielowego i konieczność przeprowadzenia kuracji, wnosi podanie, z dołączeniem wyników badania lekarskiego, w drodze służbowej do Dep. Zdr. M. S. Wojsk., zaznaczając w podaniu, do którego ze szpitali pragnąłby się udać i w którym sezonie. Jeżeli chodzi o leczenie członka rodziny of., wymagane jest dołączenie poświadczenia płatnika o pobieraniu dodatku ekonomicznego na danego członka rodziny.

Pierwszeństwo w otrzymaniu miejsca w szpitalu sezonowym mają przede wszystkim chorzy ze stanu chorych szpitali wojskowych stałych, na wnioski tych szpitali, oraz ci z leczącymi się ambulatoryjnie, którzy z leczenia klimatycznego dotąd nie korzystali.

Oplata za leczenie, wyżywienie i mieszkanie wynosi około 3.50 zł. dziennie od osoby; dzieci do lat 6 opłacają połowę stawki.

Miejscami w szpitalu sezonowym w Druskienikach dysponuje 3 okr. szef. san., uwzględniając w pierwszym rzędzie podania chorych z O. K. Nr. III i dopiero na wolne miejsca przydzielając chorych z innych O. K. Podania o przyznanie miejsc w Druskienikach kierować należy do 3 okr. szef. san. w Grodnie. Pożądaniem jest wczesne składanie podań, gdyż miejsca są przydzielane w maju na cały okres letni do 13.IX.

Krynica, Truskawiec i inne uzdrowiska.

Of., których stan zdrowia wymaga leczenia w Krynicy wzgl. Truskawcu, mogą uzyskać w tych uzdrowiskach bezpłatne kąpiele i zwrot taksy klimatycznej oraz kosztów 2 — 3 porad lekarskich na miejscu. W tym celu należy złożyć podanie z dołączeniem orzeczenia lekarskiego o konieczności odbycia kuracji w jednym z wymienionych uzdrowisk odnośnie Krynicy do 5 okr. szef. san., odnośnie Truskawca do 10 okr. szef. san., które zawiadamiają petentów o przyznaniu im wspomnianych ulg.

Ulgi lecznicze dla of. i ich rodzin we wszystkich innych zdrojowiskach i uzdrowiskach prywatnych, uzyskiwanych przez Dep. Zdr. M. S. Wojsk. z roku na rok, są ogłaszane w Dz. Rozk. co-rocennie przed rozpoczęciem sezonów kuracyjnych.

Leczenie zagranicą.

W wyjątkowych wypadkach, kiedy zupełne wyleczenie of. po zastosowaniu wszystkich rozporządzalnych w kraju środków jest niemożliwe, może on za zezwoleniem M. S. Wojsk. być wysłany na doleczenie zagranicę państwa. Konieczność leczenia zostaje stwierdzoną przez orzeczenie lekarskie szpitala okręgowego, potwierdzone przez okręgowego szefa sanitarnego wzgl. przez orzeczenie Szpitala Szkoły Podchorążych Sanitarnych.

Of., wysyłanemu zagranicę na kurację na wniosek Dep. Zdr. M. S. Wojsk., przyznaje M. S. Wojsk. zapomogę, której wysokość zależy od rodzaju choroby, czasu potrzebnego do leczenia i rozmiarów kredytów, przeznaczonych na ten cel w budżecie M. S. Wojsk.

Rodzinom of. oraz of. w stanie spoczynku prawo do leczenia się zagranicą na koszt wojska nie przysługuje.

Leczenie w szpitalach cywilnych i przez lekarzy cywilnych.

Wojskowi w razie choroby zasadniczo winni się leczyć w szpitalach wojskowych, w wypadkach jednak, kiedy oddanie do szpitala wojskowego nie jest możliwe dla braku takiego szpitala na miejscu, a przewiezienie chorego do szpitala wojskowego w innej miejscowości ze względu na stan zdrowia chorego lub z powodu trudności transportowych jest niemożliwe, można chorego umieścić w miejscowym szpitalu cywilnym (powszechnym, komunalnym lub prywatnym) jednak tylko na czas, dopóki nie odzyska on zdolności do transportu do szpitala wojskowego.

Wynikłe stąd koszty (leczenia i utrzymania chorego według klasy II-ej) pokrywa skarb państwa, pobierając od of. opłatę, jak za leczenie w szpitalu wojskowym.

Dopuszczalnym jest leczenie się of. i ich rodzin w domu, pod opieką jednak i kontrolą lekarza wojskowego, do którego należy pod względem opieki lekarskiej wzgl. którego wyznaczają władze wojskowe.

Do of. wzgl. jego członka rodziny może być wezwany lekarz cywilny tylko wówczas, gdy:

1. w danej miejscowości niema lekarza wojskowego,

2. ordynujący lekarz wojskowy uzna za konieczne przybycie cywilnego lekarza specjalisty, którego brak wśród lekarzy wojskowych garnizonu.

3. w wypadkach nagłych przybycie lekarza wojskowego jest niemożliwe.

W tych trzech wypadkach of. mogą być zwrócone koszty porady lekarskiej względnie konsylium za przedstawieniem okręgowemu szefowi sanitarnemu wzgl. Dep. Zdr. M. S. Wojsk. kwitów lub rachunków, wystawionych przez wezwanego lekarza cywilnego, a poświadczonych przez lekarza wojskowego co do konieczności wezwania lekarza cywilnego oraz zgodności rachunku z taksą lekarską, obowiązującą w danej miejscowości, zatwierdzoną przez wojewódzki urząd zdrowia.

W razie braku lekarza wojskowego rachunek stwierdzają, co do wyżej wymienionych okoliczności, władze samorządowe lub administracyjne.

Weteranom powstań narodowych oraz emerytom wojska polskiego nie przysługuje prawo do zwrotu kosztów leczenia w domu.

Pomocy lekarskiej położniczej udziela się zasadniczo tylko na oddziałach położniczych szpitali okręgowych. W miejscowościach, w których brak szpitali okręgowych z oddziałami położniczo-ginekologicznymi, a przewiezienie rodzącej do szpitala okręgowego, ze względu na nagłość porodu, jest niemożliwym i chora zmuszona jest rodzić w domu, mogą wówczas być zwrócone koszty choroby w wysokości 10 dniowego utrzymania w szpitalu okręgowym po potrąceniu strawnego.

Lekarstwa i materiał sanitarny.

Lekarstwa i materiał sanitarny chorzy, leczący się w domu, otrzymują z aptek wojskowych na zasadzie recept lekarzy wojskowych, wystawianych każdorazowo, lub na zasadzie recept lekarzy cywilnych, potwierdzonych przez lekarza wojskowego.

Lekarstwa i materiał sanitarny wojskowi zawodowi otrzymują bezpłatnie, rodziny zaś za opłatą w wysokości 25% ich ceny.

Zakup leków z aptek cywilnych dopuszczalny jest tylko wyjątkowo:

1. gdy niema na miejscu apteki wojskowej,
2. gdy w aptece wojskowej brak środka przepisanego i objętego katalogiem wojskowym,
3. w razie wskazań życiowych.

W tych tylko trzech wypadkach przysługuje oficerowi zwrot pełnych kosztów, poniesionych przez niego na zakup lekarstw, na podstawie recept względnie ich odpisów, potwierdzonych przez lekarza wojskowego lub kierownika apteki wojskowej i stwierdzających okoliczności, wymienione pod pkt. 1 — 3. Rodzinom zaś w tych wypadkach przysługuje prawo do zwrotu równowartości zakupionych leków, po potrąceniu ceny kosztu danego leku w aptecę wojskową.

Recepty muszą być wypisane czytelnym pismem i powinny zawierać datę, dla kogo wypisane jest lekarstwo z podaniem stopnia służbowego i przydziału of. (o ile chodzi o rodzinę — podanie stopnia pokrewieństwa), oraz stopień, nazwisko i przydział lekarza wystawiającego receptę.

Pomoc dentystyczna.

Pomocy dentystycznej udzielają wojskowym i ich rodzinom przychodnie dentystyczne przy szpitalach wojskowych.

W zakres bezpłatnej pomocy dentystycznej wchodzi porady, zabiegi lecznicze, usunięcie zębów i plombowanie cementem i amalgamatem miedzi.

Za plombowanie amalgamatem szlachetnym względnie porcelaną oraz za roboty techniczne opłacają tak oficerowie, jak też ich rodziny cenę własnego kosztu zużytego materiału.

Roboty techniczne ze złota mogą być wykonane bezpłatnie jedynie za każdorazowym zezwoleniem ministra spraw wojskowych tylko rannym szczerkowym.

Roboty techniczne of. i ich rodzinom wykonywane są według kolejności zgłoszeń, przyczem roboty techniczne t. zw. kosmetyczne załatwiane są w terminach późniejszych.

W garnizonach, w których brak ambulatorjów dentystycznych, pierwszej pomocy dentystycznej winien udzielić lekarz formacji. Do tego rodzaju zabiegów należą usunięcie korzeni, zatrucie zęba przy zapaleniu miazgi zębowej i inne drobniejsze zabiegi.

Lekarz formacji orzeka o konieczności udzielenia pomocy specjalisty, doraźnej lub też leczenia dłuższego. W ostatnim przypadku kieruje on chorego do najbliższej przychodni denty-
stycznej z odpowiednią kartą służbową.

W wypadkach wyjątkowych, gdy zachodzi potrzeba udziele-
nia natychmiastowej pomocy dentysty, której lekarz formacji
nie jest w stanie udzielić choremu, a przyjazd do garnizonu,
w którym jest wojskowa przychodnia dentystyczna, jest utrud-
niony, można skorzystać z jednorazowej porady lekarza dentysty
cywilnego na zasadach, jak przy zwracaniu się do cywilnego
lekarza specjalisty w innych specjalnościach.

Rodziny of., pełniących służbę w garnizonach, nieposiadają-
cych wojskowych przychodni dentystycznych, mogą się leczyć
w najbliższej przychodni dentystycznej, ponosząc kosztą prze-
jazdu i wyżywienia z własnych funduszy.

Apteczka domowa.

Krótki spis leków często używanych, które każda rodzina
powina posiadać w swej apteczce domowej:

Aspiryna w tabletkach po 0,5	1 tubkę
Amonjak	20,0
Jodyna	20,0
Gliceryna czysta	30,0
Waselina amerykańska biała	20,0
Kwas borny	30,0
Maść cynkowa	20,0
Krople Inoziemcowa	20,0
Krople walerjanowe	20,0
Woda utleniona	50,0
Pastyłki „Statin” (woda Burowa)	
Wata odtłuszczona	100,0
Wata szara	100,0
Papier woskowy lub ceratka	
Opaski gazowe	
Irrygator kompletny.	

Niektóre większe firmy farmaceutyczne mają u siebie na
składzie gotowe, skompletowane apteczki domowe w cenie od
kilkunastu złotych.

KONIE WOJSKOWE.

Określanie koni.

(P. S. 60 — 5).

1. Koń skarbowy — koń będący własnością skarbu państwa bez względu na to, w czyjem znajduje się rozporządzeniu.

2. Koń wojskowy — koń znajdujący się pod zarządem władz wojskowych, bez względu na to, czy jest własnością skarbu państwa, czy też własnością prywatną.

3. Koń służbowy — koń wojskowy będący własnością skarbu państwa.

4. Oficerski koń własny — wierzchowy koń wojskowy, będący własnością prywatną oficera. Pojęcie to nie rozciąga się na konie prywatne oficerów, nie będące końmi wojskowymi.

5. Oficerski koń służbowy — wierzchowy koń służbowy, oddany do użytku służbowego oficerowi.

6. Szeregowy koń służbowy — każdy koń służbowy, prócz oficerskich koni służbowych, bez względu na to, jaką pełni służbę.

Podział na typy i kategorie.

Typ	Kategoria	Przeznaczenie	Minim. wzrost cm	Maks. granica wieku lat
Wierzchowy „W“	—	Pod siodło dla jeźdźców wszystkich broni i służb oraz pod juki dla kawalerji	148	16
Artyleryjski „A“	Lekki „L“	Do zaprzęgu dział i jaszczy artylerji polowej i konnej oraz pod siodło dla jeźdźców artylerji	148	16
	Ciężki „C“	Do zaprzęgu dział artylerji ciężkiej oraz kolumn taborowych	148	—

1. Konie typu „W” powinny mieć temperament żywy, ale łagodny, powinny być o ile możności szlachetne, struktury suchej, o bogatej budowie kostnej, mieć głowę lekką i suchą, szyję stosunkowo długą i niezbyt ciężką, wysoki i długi kłęb,

prosty grzbiet, krótkie i szerokie łędzwie, długi, szeroki i niezbyt spadzisty krzyż i stosunkowo wysoki wyrost ogona. Pierś niezbyt szeroka, łopatka długa i pochyła, podbarcze i podudzie długie i dobrze umięśnione, krótkie nadpęcia i pęcina umiarkowanej długości i pochyłości, stawy i ścięgna silnie zarysowane.

Wogóle profil sylwetki konia powinien jak najbardziej zbliżać się do kształtu kwadratu, czyli odległość w prostej linii od wierzchołka kłębu do ziemi powinna być jak najbardziej zbliżona do odległości, dzielącej staw barkowy od guza siedzeniowego. Pierwszorzędne znaczenie dla konia, przeznaczonego pod siodło, ma umięśnienie krzyża, łędzwi i ud oraz wogóle rozwój zadu, jako ośrodka impulsu w biegu i skoku.

2. Konie typu „A” powinny w zasadzie posiadać budowę taką samą, jak konie typu „W” z tą różnicą, że powinny posiadać więcej masy — dopuszczalne są konie o szerszej piersi. Konie kategorii „C” powinny posiadać dostateczną siłę i masę dla przewożenia dział ciężkich, nie mogą być jednak nadmier nie ciężkie (stępaki) oraz nie mogą mieć krótkich chodów. Konie kategorii „L” powinny być lżejsze, suchsze oraz posiadać pochyłą łopatkę i dłuższy krzyż.

Maści, odmiany i oznaki koni.

(P. S. 60 — 15).

Maści.

Przy wszelkich opisach koni obowiązują następujące określenia maści koni:

pięć maści zasadniczych: 1) siwa, 2) bułana, 3) kasztanowata (cisawa), 4) gniada, 5) kara;

trzy odmastki: 1) dropiata, 2) tarantowata, 3) srokata.

Maści zasadnicze.

1) Maść siwa — mieszanina sierści białej z sierścią ciemną (czarną, żółtawą, brunatną) bądź równomierna, bądź nierównomierna. Zabarwienie kończyn ciemniejsze. Skóra czarna. Zasadniczą tendencją tej maści jest ubytek z wiekiem włosów ciemnych.

Oprócz maści siwej spotyka się, jako nader rzadka, maść biała u koni t. zw. białe zrodzonych (albinizm); w tym wypadku sierść biała znajduje się na skórze cielistej. Kopyta jasno żółte.

O d c i e n i e.

Mleczno-siwa — sierść biała o odcieniu niebieskawym na czarnej skórze.

Różowa — mieszanina sierści czerwonej z białą.

Jasno-siwa — niewielka domieszka włosów ciemnych.

Jabłkowita — na tle siwem okrągławe plamy z włosów ciemnej barwy.

Ciemno-siwa (szpakowata) — przewaga włosów ciemnych nad białymi.

Dereszowata, w szczególności:

gniado-dereszowata — mieszanina włosów białych z brunatnymi; ogon, grzywa i kończyny czarne;

kasztanowato (cisawo)-dereszowata — mieszanina włosów białych z żółtawo-rudymi; grzywa i ogon z włosów w tenże sposób mieszanych, kończyny kasztanowate;

mroziata — pojedyncze włosy białe, dość gęsto rozsiane na maści karej.

2. **Maść bulana** — sierść brązowa z odcieniem żółtawym albo popielatym; grzywa i ogon ciemne, na grzbiecie ciemna pręga, kończyny ciemne; zdarzają się na podbarzczach ciemne pręgi poprzeczne.

O d c i e n i e.

Jasno-bulana — sierść jasno-żółta z połyskiem złocistym.

Ciemno-bulana — sierść barwy czekoladowej.

Myszata — sierść popielata, czasem z odcieniem brązowym.

Wilczata — sierść brudno-żółtawa (spłowiała) zmieszana z czarną; grzywa, ogon i kończyny czarne.

3. **Maść kasztanowata (cisawa)** — sierść żółtawa, ruda i zbliżona do brunatnej; grzywa i ogon tej samej co sierść lub jaśniejszej barwy.

O d c i e n i e.

Izabelowata — sierść jasno-żółtawa; grzywa i ogon znacznie jaśniejszej barwy, dochodzącej do białej, kopyta jasne.

Jasno-kasztanowata (cisawa) — sierść żółto-czerwona; grzywa i ogon jaśniejszej barwy.

Żółto-kasztanowata (cisawa) — sierść czerwona z połyskiem podobnym do mieszaniny złota z miedzią; grzywa i ogon połyskujące.

Brudno-kasztanowata (cisawa) — sierść brudno-ciemno-czerwona; grzywa i ogon jaśniejsze, czasem konopiate.

Ciemno-kasztanowata (cisawa) — sierść, grzywa i ogon brunatne.

Bura — sierść czarniawa z odcieniem brudno-czerwonawym.

4. **Maść gniada** — sierść na tułowi barwy brunatnej, na kończynach prawie zawsze czarnej; grzywa i ogon czarne; w rzadkich wypadkach sierść na kończynach zdarza się jaśniejsza, niż na tułowi, wypłowiała.

Odcienie.

Jasno-gniada — sierść jasno-brunatna, na wewnętrznych stronach kończyn, czasem na całych kończynach i brzuchu jaśniejsza, żółtawo-płowa.

Wiśniowo-gniada — sierść brunatna o połysku ciemno-czerwonym.

Ciemno-gniada — sierść ciemno-brunatna.

Karo-gniada — sierść na głowie i kończynach czarna, na tułowi brunatna, na nozdrzach, w pachach, czasem na brzuchu i wewnętrznych stronach kończyn o zabarwieniu żółtawem (podpalenie).

5. **Maść kara** — sierść, grzywa i ogon czarne.

Odcienie.

Wrona — sierść czarna bez połysku.

Krucza — sierść czarna połyskująca.

Odmastki.

1) **Dropiata** — na siwym tle mniejsze lub większe plamki o barwie włosa czarnej, brunatnej lub żółtej.

2) **Tarantowata** — na tle białej maści mniej więcej równomierne plamy wielkości jabłka lub pięści maści ciemnej, skóra na pysku i w obramowaniu ocz częstokroć jasna.

W zależności od barwy plam rozróżnia się odmastki: karo-tarantowatą, kasztanowato (cisawo)-tarantowatą, bułano-tarantowatą i myszato-tarantowatą.

3) **Srokata** — nieregularne platy maści białej na tle maści ciemnej lub odwrotnie maści ciemnej na tle maści białej, zależnie od tego, która z tych maści przeważa. Rozróżnia się następujące odcienie odmastki srokatej, w zależności od plam uzupełniających maść białą: karo-srokata, kasztanowato (cisawo)-srokata, bułano-srokata, myszato-srokata.

Odmianami nazywają się białe a czasem nakrapiane plamy na maści ciemnej, znajdujące się na głowie i na kończynach. Z odmianami zwierzęta się już rodzą. Zasadniczo biała sierść odmian znajduje się na skórze białej. Sierść biała odmian często wąskim rąbkim wokoło odmiany przechodzi na skórę ciemną. Tylko bardzo drobne odmiany (siwizna, kwiatek) znajdują się na skórze ciemnej.

U koni siwych za odmianę mogą być poczytane wyłącznie plamy białe na niezabarwionej skórze; po tem poznaje się obecność odmian u koni siwych, które z wiekiem wyjaśniały.

Odmiany na głowie.

Siwizna — na środku czoła siwe włosy, widoczne oddzielnie.

Kwiatek — ścisły pęk białych włosów na czole.

Gwiazda — na czole biała plama rozmaitej wielkości przeważnie okrągłego kształtu.

Gwiazda podłużna — na czole biała plama kształtu wydłużonego.

Gwiazda ze strzałką — gwiazda przedłużona w kreskę, spadającą między oczami w kierunku nozdrzy.

Gwiazda i strzałka — kreska jest umieszczona oddzielnie od gwiazdy.

Łysina — jednolita, podłużna biała plama, idąca od czoła pomiędzy oczyma, aż pomiędzy nozdrza; łysina bywa wąska, szeroka, ukośna (w lewo lub prawo), przzerwana.

Latarnia — łysina, rozszerzająca się pod oczy i na nozdrza.

Chrapka — biała plama pomiędzy nozdrzami i poniżej nozdrzy, schodząca aż na wargę górną na miejsca nieowłosione.

Warga dolna biała — przód dolnej wargi na miejscach nieowłosionych i sąsiednich owłosionych, biały.

Pysk mleczny — dolna część głowy, a wyjątkowo niemal aż do uszu, jednolicie biała.

Odmiany na nogach.

Należy zawsze wymienić, na której nodze znajduje się jaka odmiana; na prawej lub lewej przedniej, prawej lub lewej tylnej.

Piętka — cała, z wewnętrznej lub zewnętrznej strony biała.

Korona — z zewnątrz lub wewnątrz, z przodu lub cała, biała; często nakrapiana.

Pęcina — z zewnątrz lub wewnątrz, z przodu, z tyłu, w połowie lub cała biała.

Staw pęcinowy — w połowie, całkowicie, nieregularnie, z zewnątrz lub wewnątrz biały.

Nadpęcie — w połowie, do kolana (do stawu skokowego), nieregularnie z przodu lub z tyłu (wyżej od strony zewnętrznej lub wewnętrznej) białe.

Wyjątkowo odmiany sięgają na przednich nogach powyżej kolana (napiąstka) na podbarcze, a na tylnych powyżej stawu skokowego od strony wewnętrznej na podudzie. Przy opisach wystarcza wymienić tylko najwyższą część ciała objętą odmianą (powiedzenie „staw pęcinowy biały” oznacza, że korona, pęcina i staw pęcinowy są białe).

Odmiany, najczęściej na koronie, czasem na pęcinie i stawie pęcinowym, bywają barwnie nakrapiane: u siwych, gniadych i karych nakrapiane są czarno, u kasztanów barwy zasadniczej.

Oznaki szczególne trwale.

Oznaki szczególne są to cechy, bądź przyrodzone, bądź nabyte, o charakterze bezwarunkowej trwałości. Oznaki szczególne są uwzględnione w opisie *)

Do oznak szczególnych należą:

Rybie oko — oko z tęczówką bezbarwną.

Szczurzy ogon — osada ogona rzadko owłosiona.

Uszkodzenia (przecięcie, brak) ucha lub nozdrzy i t. p.

Znaki palone (piętna stadne lub wojskowe).

Oznaki zmienne.

Oznakami zmiennymi są cechy nabyte lub przyrodzone nie posiadające charakteru stałego, wskutek czego oznaki zmienne nie są uwzględniane w opisie.

Do oznak zmiennych należą:

1) **Plamy białe**, niewątpliwie pochodzące z przyczyn urazowych wskutek uszkodzeń skóry, która pierwotnie posiadała sierść barwy zasadniczej, a po uszkodzeniu i zabliźnieniu porasta sierścią białą (zwykle uszkodzenia od siodła lub uprzęży).

2) W maści gniadej i kasztanowatej ciemniejsze plamy większe lub mniejsze na tułowie lub szyi.

*) Odciski jakby od palca w postaci zagłębień na szyi lub przedniej łopatce (tak zwane piętno Mahometa) oddzielnego zarejestrowania nie wymagają.

3) Poszczególne siwe włosy rozrzucone po całym ciele oraz w grzywie i ogonie u gniadych, karych i kasztanów.

4) „Hreczka” u koni siwych.

5) Połyski u kruczych, kasztanów i bułanych, a także odcienie okrągłe nazwane „jabłkami” (przeważnie na bokach i udach), nie utrzymujące się równomiernie przez cały rok, a występujące wydatnie na sierści letniej, krótkiej i rzadszej.

Piętnowanie.

(P. S. 60 — 200).

Piętnowaniu podlegają wszystkie wojskowe konie służbowe. Oficerskie konie i żrebięta piętnowaniu nie podlegają.

Piętnowanie koni należy wyłącznie do przewodniczących komisji remontowych, którzy nakazują je komendantom podległym im punktów zbornych.

Piętno składa się z dwóch znaków:

1) na szyi konia numer karty zakupu,

2) na lewej łopatce numer komisji i rok zakupu.

Numer karty zakupu, wypalany na szyi konia (pośrodku długości szyi w odległości 5 cm. od jej grzebienia), ma składać się z cyfr o wysokości 5 cm. umieszczonych w odstępach 3 cm. między środkami cyfr.

Numer, wypalany na lewej łopatce, ma mieć kształt ułamka, którego licznikiem jest numer komisji remontowej, która kupiła konia, a mianownikiem dwie ostatnie cyfry roku zakupu. Licznik ma być umieszczony nad mianownikiem w odległości 2 cm.

W razie zarośnięcia piętna należy je odnawiać. W tym celu raz w roku, jeżeli zajdzie potrzeba, dowódca formacji składa meldunek dowódcy okręgu korpusu, który wydaje odpowiednie zarządzenia.

Nadawanie nazw.

Wszystkie konie wojskowe tak służbowe, jak też oficerskie własne muszą mieć nazwy. Nie dotyczy to tylko koni remontowych w komisjach remontowych i zapasach młodych koni. Koniom służbowym nadaje nazwy dowódca formacji, do której koń został wcielony z zapasu młodych koni lub z komisji remontowej.

Raz nadanych nazw koniom zmieniać nie wolno.

Nazwy powinny być proste, łatwe do zapamiętania (pojedyncze wyrazy polskie) i w miarę możności dostosowane do zewnętrznego wyglądu, charakteru lub przeznaczenia konia.

Nazwy nadawać należy według wieku konia na litery podług poniższej tabeli:

Konie urodzone w roku	Na literę	Konie urodzone w roku	Na literę
1911	E	1921	O
1912	F	1922	P
1913	G	1923	R
1914	H	1924	S
1915	I, J	1925	T
1916	K	1926	W
1917	L	1927	Z, Ż, Ž
1918	Ł	1928	A
1919	M	1929	B
1920	N	1930	C

Nazwę nadaną wpisuje się do książki ewidencyjnej konia.

Oficerskim koniom własnym nadaje nazwy dowódca formacji w porozumieniu z właścicielem. Nazwy koni własnych powinny być dostosowane do ogólnych przepisów. Jeśli jednak właścicielowi zależy na utrzymaniu dawnej nazwy, można ją pozostawić, jeśli nawet nie jest zgodna z powyższymi przepisami. Dotyczy to głównie koni pochodzenia szlacheckiego.

Oficerskie konie służbowe.

(P. S. 60 — 145).

Przydział koni.

Oficerskie konie służbowe przydzielane są tym oficerom, dla których takie konie są przewidziane w etatach względnie w specjalnych rozkazach ministra spraw wojskowych.

Oficerski koń służbowy musi być zupełnie zdrowy, dobrze zbudowany, sprężysty i ruchliwy, ze względów zaś reprezentacyjnych powinien posiadać możliwie ładny wygląd.

Koni w wieku poniżej lat 4 przydzielać nie wolno. Ostateczna granica wieku, po osiągnięciu którego koń powinien być zmieniony, wynosi dla oficerów broni jezdnych lat 12, dla oficerów innych lat 15.

a) Generalom i oficerom broni i służb, posiadającym przynależność służbową do instytucji centralnych, przydziela konie służbowe M. S. Wojsk.

Generalom i oficerom broni i służb, posiadającym przynależność służbową do instytucji okręgowych oraz dowództw dywizji piechoty, przydzielają konie właściwi D. O. K. z podległych im formacji broni jezdnych.

Oficerom, wchodzącym w skład dowództw dywizji, lub samodzielnych brygad kawalerji, przydzielają konie dowódcy dywizji lub samodz. brygad kawalerji.

b) Oficerowie formacji kawalerji, artylerji i taborów, otrzymują konie zasadniczo ze swoich formacji ewid., przyczem przydział konia uskutecznia dowódca danej formacji.

c) Do formacji broni pieszych i służb, przydziela oficerskie konie służbowe właściwy D. O. K. z najbliższych podległych mu formacji broni jezdnych. Przydział koni wewnątrz tych formacji reguluje dowódca danej formacji.

Odebranie lub zamiana.

Odebranie konia służbowego oficerowi następuje:

1) w razie przeniesienia służbowego oficera na stanowisko, dla którego etat konia służbowego nie jest przewidziany,

2) w razie urlopu oficera ponad 6 miesięcy,

3) w razie przeniesienia oficera w stan nieczynny, do rezerwy lub w stan spoczynku,

4) u oficerów w formacjach nielinjowych w razie nieużywania konia z winy oficera dłużej niż przez 3 miesiące, do którego to czasu nie wlicza się urlopów oraz choroby, trwającej niedłużej niż 6 miesięcy.

Zamiana konia następuje:

1) za zgodą oficera w razie przekroczenia przez konia ostatecznej granicy wieku,

2) na prośbę lub za zgodą oficera, używającego konia służbowego,

3) w razie nienadawania się konia pod siodło oficerskie.

Przeniesienie.

Oficerskie konie służbowe przydzielone generałom, oficerom dyplomowanym oraz oficerom kawalerji i artylerji konnej (jako mogące służyć tym oficerom do celów sportowych), w innych zaś broniach tylko oficerom od dowódcy pułku wzwyż, winny być zawsze automatycznie przeniesione ewidencyjnie, w razie zmiany przynależności służbowej oficerów.

Przeniesienie to ma jednak tylko wtedy zastosowanie, o ile na nowem stanowisku tych oficerów służbowy koń oficerski przewidziany jest etatem środków przewozowych lub specjalnym rozkazem M. S. Wojsk.

Za zgodą dowódców formacji mają ci oficerowie prawo koni swych nie zabierać, co jednak zależy od nich samych. W takim wypadku dowódca formacji zawiadamia o tem formację, do której oficer został służbowo przeniesiony.

W innych wypadkach może oficer uzyskać od M. S. Wojsk. zezwolenie na zabranie konia służbowego na miejsce nowej przynależności służbowej w następujących wypadkach:

- 1) jeśli koń przedstawia specjalną wartość, jako koń wysoce szlachetnego pochodzenia, co ma być udowodnione;
- 2) jeśli z powodu wyjątkowej wagi jeźdźca jest odpowiedni dla niego pod względem siły i wzrostu;
- 3) jeśli przeniesiony oficer zdobył na tym koniu pewną ilość nagród na zawodach konnych.

Przenoszenie oficerskich koni służbowych odbywa się zawsze na koszt skarbu państwa zgodnie z P. S. 60 — 80.

Transport oficerskich koni służbowych kolejną winien się odbywać na podstawie listu transportowego, który wystawić ma dowódca odsyłający konia.

W wypadku przeniesienia oficerskiego konia służbowego, służy za podstawę do wystawienia listu transportowego rozkaz przenoszący oficera, któremu dany koń jest przydzielony.

Używanie.

1) Oficerskie konie służbowe powinny być używane tylko przez oficerów, którym zostały przydzielone. W razie dłuższego nieużywania ich powinny być przejeżdżane dla zdrowia.

2) Używanie oficerskich koni służbowych przez osoby cywilne jest bezwarunkowo wzbronione.

3) Oficerskie konie służbowe mogą być używane wyłącznie tylko jako konie wierzchowe i do celów służbowych, a poza tem tylko w miarę potrzeby dla zdrowia i rozwoju konia, jak również dla utrzymania sprawności jeźdźcy. Używanie w zaprzęgu jest bezwzględnie wzbronione.

4) Oficerskie konie służbowe mogą brać udział w zawodach konnych, lecz muszą być dosiadanymi tylko przez oficerów w stanie czynnym, a program zawodów konnych urządzanych zarówno przez towarzystwa sportowe wojskowe, jak też cywilne musi być zatwierdzony przez M. S. Wojsk.

5) Na większe ćwiczenia i manewry, jak też zawody sportowe należy używać zasadniczo koni, które ukończyły już 5 lat i które przeszły wszystkie okresy wyszkolenia konia remontowego.

Zakwaterowanie i wyżywienie.

Oficerskie konie służbowe powinny być zawsze zakwaterowane w stajniach wojskowych, w wyjątkowych wypadkach mogą być zakwaterowane w stajniach prywatnych i to za zgodą dowódców tych formacji, w których ewidencji konie te się znajdują.

Normy należności paszy — patrz „Rozdz. XXVII. Wyżywienie”.

Pasza powinna być wydawaną zawsze w naturze. W wyjątkowych wypadkach, gdy wydawanie paszy w naturze z zapasu formacji jest zupełnie niemożliwe lub nadmiernie utrudnione np. podczas transportu, przy przeniesieniu służbowym, podczas zawodów konnych, odbywających się poza siedzibą formacji i t. p., może być za zezwoleniem właściwego dowódcy formacji wypłacony do rąk oficera, któremu dany koń jest przydzielony, ryczałt w gotówce za należność paszy.

Odpowiedzialność.

Za oficerskie konie służbowe odpowiedzialni są tak dowódcy formacji, w której koń się znajduje, jak też oficerowie, którym koń jest przydzielony, zalicznie od właściwości wypadku, z którego odpowiedzialność ta wynika.

Oficerskie konie własne.

(P. S. 60 — 160).

Prawo do konia.

Prawo do posiadania of. koni własnych przysługuje następującym oficerom:

1) Wszystkim generałom oraz oficerom, zajmującym etatowe stanowiska generalskie, o ile dla tych stanowisk etatowo przewidziane są konie służbowe.

2) Oficerom dyplomowanym, pełniącym służbę w linii, M. S. Wojsk., Sztabie Głównym, D. O. K., dowództwach dywizji i brygad.

3) Oficerom kawalerji i artylerji, pełniącym służbę w linji, M. S. Wojsk., Sztabie Głównym, D. O. K., szkołach, dowództwach dywizji i brygad.

4) Dowódcom pułków i samodzielnych jednostek piechoty, inżynierji i żandarmerji.

5) Oficerom, którym koń własny zastępuje etatowego konia służbowego, z przydziału którego zrezygnowali, z tem, że oficer ten złożyć musi pisemne oświadczenie, że rezygnuje z przysługującego mu etatowo konia służbowego.

Oficer, który raz zajmował stanowisko, uprawniające go do posiadania konia służbowego lub własnego, zatrzymuje prawo do posiadania konia własnego, bez względu na dalsze przydziały i etaty środków przewozowych nawet i w tym wypadku, gdy na zajmowanym przez niego stanowisku nie jest przewidziany koń służbowy.

Oficerskie konie własne muszą odpowiadać warunkom stawianym dla oficerskich koni służbowych. Muszą one być komisyjnie zakwalifikowane, przyjęte i wpisane w ewidencję.

Nabywanie koni przez oficerów.

Oficerowie mogą nabywać konie własne bądź z zakupu z wolnej ręki, bądź z zakupu od władz wojskowych.

W razie zakupu konia z wolnej ręki oficer nie potrzebuje uzyskiwać żadnego zezwolenia na zakup, dla ułatwienia jednak oficerom nabywania koni może M. S. Wojsk. udzielać zezwolenia na zakup konia przy pomocy komisji remontowej.

Każdy oficer, uprawniony do posiadania konia własnego, ma prawo raz na cztery lata kupić za zezwoleniem M. S. Wojsk. jednego konia z zapasu młodych koni, z komisji remontowej lub z formacji, o ile koń ten nie został przydzielony jeszcze komu innemu. Zakupywane w ten sposób konie muszą być użyte dla celów wojskowych.

Przy zakupie konia przy pomocy kom. rem. winien oficer sumę, za którą koń został kupiony, wpłacić zaraz przy odbiorze konia na ręce przewodniczącego komisji remontowej.

Należność za konia nabytego od władz wojskowych ma być uiszczoną gotówką lub też ratami miesięcznymi za zezwoleniem M. S. Wojsk., o ile oficer kupujący nie posiada długu skarbowego i o ile należność, którą chce spłacić ratami, nie przekracza jego 3-miesięcznego uposażenia. Spłata następuje w myśl przepisów o spłacaniu zaliczek zwrotnych na uposażenie; do czasu całkowitego spłacenia należności oficer nie może otrzymać

zaliczki zwrotnej. Nabyty w ten sposób koń przechodzi na własność oficera po wpłaceniu przez niego pierwszej raty, nie może być jednak przez oficera sprzedany aż do całkowitego spłacenia.

Należność za konia nabytego od władz wojskowych określa się w ten sposób, że wynosi ona:

1) za konie 4 letnie — cenę zakupu.

2) za konie od 5 do 10 lat, — cenę zakupu mniej 10% za każdy rok służby, licząc służbę od czasu ukończenia przez konia 4 lat.

3) za konie starsze niż lat 10 cena nie ulega dalszej niższe, przyczem należność za konie nie może być również niższa, niż 40% ceny przeciętnej budżetowej tego roku, w którym są one oszacowane.

Konie wojskowe, przeznaczone do celów sportowych jak olimpiady, międzynarodowe konkursy hippiczne i t. d. oraz mające charakter reprezentacyjny lub wogóle nabyte dla specjalnych celów nie mogą być sprzedawane na własność oficerom.

Oficer, który zakupiwszy od komisji remontowej lub formacji konia na raty, został przeniesiony w stan spoczynku, ma prawo takiego konia zabrać ze sobą jedynie w tym wypadku, gdy nastąpiła już wpłata najmniej 3 rat; resztę należności spłaca dany oficer w myśl obowiązujących postanowień o spłacaniu zaliczek zwrotnych na uposażenie.

Przewóz konia nabytego przy pomocy lub od władz wojskowych do miejsca przydziału oficera odbywa się na koszt skarbu państwa.

Przeniesienie.

W razie przeniesienia oficer uprawniony do posiadania konia własnego ma prawo zabrać go i przewieźć do nowego miejsca służby, o ile nowe stanowisko uprawnia go do posiadania konia własnego. Przewóz odbywa się na koszt skarbu państwa, jeżeli oficerowi należy się zwrot kosztów za przesiedlenie.

Oficer ma prawo zabierać konia własnego na urlopy bez ograniczenia, lecz przewóz konia odbywa się na koszt właściciela. Jeśli urlop przeciąga się ponad 6 tygodni, oficer traci prawo do żywienia konia na koszt skarbu. Po powrocie z urlopu koń musi być komisyjnie zbadany, czy nie utracił on pierwotnej swej wartości.

Wyzbywanie się koni własnych.

Każdy oficer ma prawo wyzbycia się konia własnego, meldując o tem równocześnie swemu przełożonemu (od d-cy pułku lub równorzędnego wzwyż); nie dotyczy to jednak koni zakupionych

od władz wojskowych. Jeśli koń własny znajduje się na etacie konia służbowego meldunek należy złożyć na miesiąc przed wyzbyciem.

Konia nabytego od władz wojskowych może oficer wyzbyć się zasadniczo dopiero po upływie 4 lat od daty kupna i wyłącznie po uiszczeniu całej należności w razie zakupienia go na spłaty ratalne. Wyjątek, dopuszczający dowolne wyzbycie się konia, stanowią następujące wypadki:

1) w razie przekroczenia przez konia ostatecznej granicy wieku.

2) w razie przejścia konia w stan niezdolności do służby, jeżeli oficerowi nie należy się odszkodowanie ze skarbu państwa.

Oficer, który nabył konia własnego od władz wojskowych, ma prawo sprzedać takiego konia za zezwoleniem M. S. Wojsk. i przed upływem 4 lat od daty jego kupna, jednak w wypadku takim jest on obowiązany nabyć w miejsce konia sprzedanego innego konia, odpowiadającego wszystkim warunkom stawianym oficerskim koniom służbowym; o ile koń taki był nabyty na raty, musi oficer przed jego sprzedażą uiścić resztę należności.

W razie śmierci oficera koń jego przechodzi na własność spadkobierców, przyczem musi być zabrany ze stajni wojskowej najpóźniej w terminie dwóch tygodni. W razie przekroczenia tego terminu kosztą wyżywienia konia ponosi spadkobierca.

Prawo do odszkodowania.

W razie padnięcia, zniszczenia lub przejścia w stan niezdolności do służby oficerskiego konia własnego, przysługuje oficerowi prawo do odszkodowania pieniężnego ze skarbu państwa, o ile wypadek nie został wywołany z winy oficera.

Stwierdzenie warunków, dających oficerowi prawo do otrzymania odszkodowania, odbywa się przez specjalnie w tym celu powołaną komisję. Wysokość odszkodowania określa się na podstawie ostatniej oceny szacunkowej po potrąceniu z niej za każdy rok pełny używania konia 10% tej ceny, przyczem cena odszkodowania nie może być niższą niż 40% ceny szacunkowej względnie ceny sprzedaży. W wypadku padnięcia konia, kupionego przez oficera na raty, które jeszcze nie zostały całkowicie spłacone, właścicielowi zostaje zwrócona tylko suma, którą rzeczywiście wpłacił.

Koń, za którego zostało wypłacone odszkodowanie z powodu utraty zdolności do służby, przechodzi na własność skarbu i podlega wybrakowaniu.

Odszkodowanie się nie należy, gdy koń padł lub uległ nieszczęśliwemu wypadkowi:

- 1) w czasie przebywania konia z oficerem na urlopie,
- 2) podczas używania konia do spraw pozasłużbowych,
- 3) podczas używania konia do zawodów konnych, w których udział koni służbowych oraz własnych oficerskich nie był przewidziany przez M. S. Wojsk.

Jeśli koń taki zakupiony był przez oficera na raty, które nie zostały całkowicie spłacone, oficer ma uiścić resztę rat, aby pokryć całą należność za konia.

Używanie.

Oficerskie konie własne mają być używane wyłącznie jako konie wierzchowe, tak do celów służbowych, jak też prywatnych, przyczem używanie ich do celów służbowych jest identyczne z używaniem koni służbowych.

Oficerskiego konia własnego nie wolno używać komu innemu bez zgody właściciela. Oficerowi nie wolno odmówić wykonania na koniu własnym nakazanej mu pracy.

Oficerskie konie własne mogą być używane przez oficerów do celów prywatnych, poza służbą, lecz za każdorazowym zezwoleniem dowódcy, przyczem użycie konia dla jego zdrowia, rozwoju fizycznego, jak również dla utrzymania jeźdźcy w kondycji nie uważa się za używanie do celów prywatnych.

Zakwaterowanie i wyżywienie.

Oficerskie konie własne mają być zakwaterowane zasadniczo w oddziałach, w których pełnią służbę, jednak dowódca formacji może zezwolić na zakwaterowanie prywatne, przyczem właściciel obowiązany jest przedstawiać takiego konia przynajmniej raz na tydzień bezpośredniemu dowódcy do oględzin.

Paszę dla koni własnych wydaje się według norm, jak dla koni służbowych w naturze. Dowódca formacji może zezwolić na wydanie wzamian paszy równoważnika pieniężnego, którego wysokość ustala D. O. K. na podstawie cen rynkowych tej miejscowości, w której koń faktycznie przebywał, w wypadkach, gdy koń z jakichkolwiek powodów nie może stać w stajni wojskowej oraz w razie zabrania konia na urlop.

Odpowiedzialność.

Odpowiedzialność analogiczna, jak za oficerskie konie służbowe.

Konie prywatne oficerów.

(P. S. 60 — 160 Z. I.).

Prawo do konia.

Prawo do pomieszczania koni prywatnych w stajniach wojskowych mają tylko ci oficerowie, którym etatowo przysługuje koń wierzchowy.

Jeśli jednak oficer ma prawo do konia własnego, to pozwolenie na pomieszczenie koni prywatnych, może otrzymać tylko w tym wypadku, jeśli już posiada konia własnego.

Pozwolenie na pomieszczenie koni prywatnych w stajniach wojskowych wydają dowódcy formacji od dowódców pułków i równorzędnych wzwyż.

Utrzymanie.

Konie prywatne, pomieszczane w stajniach wojskowych, utrzymywane być mają przez właściwą jednostkę administracyjną, lecz na koszt właściciela koni.

Właściciel konia obowiązany jest zwracać i każdego miesiąca należność za paszę i wszystkie inne przedmioty według cen ustalonych gospodarką ryczałtową względnie według norm ustalonych kosztów własnych.

Konie prywatne podlegają opiece lekarsko-weterynaryjnej na równi z końmi służbowymi, jednak leki i opatrunki dostarczone być mają lub zwracane przez właściciela konia w naturze.

Liczba ordynansów do koni, którzy obsługują konie danego oficera, nie może być zwiększona przez konieczność obsługiwanego koni prywatnych, jeżeli zaś liczba koni danego oficera, przekracza 3 na jednego ordynansa, oficer obowiązany jest utrzymywać obsługę cywilną.

Na życzenie dowódcy formacji konie prywatne muszą być na przeglądach przedstawiane na równi z końmi służbowymi.

Konie prywatne ewidencji nie podlegają.

Za zgodą właściciela konia może dowódca formacji w razie czasowego braku konia służbowego, nakazać (rozkazem pismym) właścicielowi konia użyć do celów służbowych.

W razie padnięcia lub zniszczenia konia prywatnego, umieszczonego w stajni wojskowej, właściciel nie może rościć z tego tytułu żadnych pretensji do skarbu państwa z wyjątkiem wypadku użycia go do celów służbowych.

Klacz ężrebnę i ęrebięta.

(P. S. 60 — 140).

Klaczę wojskowych tak służbowych, jak też oficerskich własnych stanowić bezwzględnie nie wolno. W razie dopuszczenia do ostanowienia należy pociągnąć winnych do odpowiedzialności.

O ile klacz okaże się ęrebną, należy ją otoczyć troskliwą opieką oraz używać ostrożnie i tylko do lekkiej pracy.

Bezpośrednio przed i po oęrebieciu nie wolno klaczę wogółę używać do jakiegokolwiek pracy przez okres czasu, który wynosi dla:

klaczę wierzchowych 60 dni przed i 21 dni po oęrebieciu,

klaczę zaprzęgowych 14 dni przed i 14 dni po oęrebieciu.

W tym okresie można klacz przeprowadzać stępa, prowadząc ją jednak w rękę i zdala od innych koni celem uniknięcia wypadku.

Po oęrebieciu się klaczę ęrebie może znajdować się w formacji tylko 3 miesiące, po upływie zaś tego terminu powinno być sprzedane. ęrebięta od of. klaczę własnych powinny również po upływie 3 miesięcy zostać ze stajni wojskowej usunięte.

Hygiena konia.

1. Pomieszczenie. Stajnia powinna być sucha, jasna, obszerna, przewiewna i czysta. Okna powinny być umieszczone powyżej głów końskich lub z boku. Wymiary: wysokość stajni od podłogi do powały — 4 m., okna na wysokości — 2,5 m., ęłoby (do górnej powierzchni ęłoby) — 1,1 m. wys., boksy — 3 m. dług., 2,75 m. szer., stanowiska — 3 m. dług., 1,75 m. szer., korytarz — 2,5 m. szer.

Stanowiska odgradza się ruchomymi wiszącymi drążkami, automatycznie zdejmującymi się przy podnoszeniu do góry; drążki te są oplatane w tylnej części słomą i zaopatrzone w słomiane fartuchy.

Nawóz z pod koni należy natychmiast usuwać.

W stajniach nie wolno palić tytoniu.

O ile tylko pozwala pogoda, konie należy trzymać na otwartym powietrzu.

2. Czyszczenie. Koń powinien być dokładnie czyszczony, zasadniczo na świeżym powietrzu, zaś w razie niepogody w stajni. Do czyszczenia na każdego konia powinna się znajdować: szczotka, zgrzebło, kawał sukna, czysta szmatka płócienna do przecierania oczu i drewniana kopystka do czyszczenia kopyt. Nogi

wyciera się pękami słomy i suknem. Zgrzebło służy do czyszczenia szczotki, nie wolno nim czyścić konia. Nie wolno tym samym sprzętem czyścić innego konia.

3. Pielęgnacja grzyw i ogonów koni wojskowych.

Wszystkie konie służbowe, bez względu na typ lub rodzaj pracy, mają mieć grzywy smykane, długości równej mniej więcej szerokości połowy szyi — to znaczy — krótsze od strony głowy, dłuższe od strony kłębu. Grzywy mają być przyczesywane na lewą stronę szyi.

Wszelkie przyszywanie grzyw, jak i czubów jest bezwzględnie wzbronione.

Ogony wszystkich koni służbowych mają być raz do roku w miesiącu października ucinane równo na szerokość dłoni (10 cm.) powyżej stawu skokowego.

Strzyżenie sierści jest zasadniczo zabronione; może ono być dokonywane jedynie w poszczególnych wypadkach na skutek orzeczenia lekarza weterynaryjnego formacji.

To samo dotyczy szczotek na pięcinach.

Włosie otrzymane z ucinania ogonów ma być użyte do wyrobu szczotek do czyszczenia koni.

Przepis ten nie dotyczy oficerskich koni własnych.

4. Utrzymanie kończyn i kopyt. Kończyny należy myć często; po myciu wytrzeć i wysuszyć najstaranniej, szczególnie pięciny. Kopyta obejrzeć, by usunąć wszelki brud i ew. ciała obce, które mogły się dostać w rowki między strzałkę i podszwę lub między podkowę i podszwę. W razie przewlekłej suchości lub pracy w glebie mokrej można kopyta posmarować czystym tłuszczem.

5. Podkuwanie. Jedno podkucie wystarcza na 4 — 6 tygodni. Podkowa powinna być doskonale dopasowana do kopyta i uwzględniać wady kopyta lub wady ruchu konia. Stare kucie poznaje się po tem, że podkowa jest jakby przesunięta ku przodowi.

6. Kąpiel. Kąpać konia można w porze letniej, najlepiej pod wieczór na godzinę przed karmieniem, lub rankiem. Nie kąpać konia zgrzanego lub zaraz po nakarmieniu. Najlepszą jest woda bieżąca i piaszczysta. Temperatura wody — około 16 stopni. Czas kąpieli — 10 minut. Prowadzić konia do kąpieli stępa, po kąpieli utrzymywać w ruchu; w stajni rozetrzeć, wytrzeć do sucha i przykryć derką.

7. Karmienie. Zasadniczy pokarm konia stanowią: owies i siano. Dzienna racja, w zależności od rodzaju użytkowania

konia, waha się między 3 — 5 kg. owsa i 4 — 7 kg. siana. Owies jest zadawany 3 razy dziennie w różnych ilościach, siano kilkakrotnie w małych ilościach. Owies można wydawać koniom po powrocie od pracy nie wcześniej, jak w 2 godziny.

Należy dawać pokarm świeży. Siano jest najlepsze, gdy jest w okresie kwitnięcia. Każda zmiana sposobu karmienia powinna być powoli stopniowana. Zastępuje się owies sianem w stosunku 1 kg. siana za pół kg. owsa do wysokości racji. Nie dawać żyta, które może wywołać kolkę śmiertelną.

8. Wodopój. Woda powinna być czysta, o ciepłocie 8 — 15 stopni zależnie od pory roku w ilości do 26 litrów dziennie. Poić należy 3 razy dziennie, latem częściej. Zgrzanego konia nie wolno poić, chyba, że bezpośrednio potem rusza w dalszą drogę. Po ciężkiej pracy poić dopiero po upływie 2 godzin, zadawszy przedtem trochę siana. Nie używać obcych wiader, ani koryt.

9. Praca. Najlepszą jest równa, dostosowana do sił konia praca. Szkodzi tak wysiłek nadmierny, jak też bezczynność. Konie niepracujące przeprowadzać 2 godziny dziennie.

10. Rząd koński. Rząd koński i uprzęż powinny być dokładnie dopasowane i starannie nałożone. Drobne niedokładności dopasowania lub nałożenia powodują bardzo szybko odgniecenia, trudno poddające się leczeniu.

Choroby zaraźliwe koni.

1. Zapobieganie wystąpieniu chorób zaraźliwych wśród koni, polega przede wszystkim na przestrzeganiu wszelkich przepisów higienicznych w utrzymaniu zwierząt.

Pozatem, aby ustrzec się przeniesienia zarazy z koni chorych na konie zdrowe, należy przestrzegać następujących zasad:

a) nowoprzybywających koni nie wolno łączyć z końmi staremi; nowoprzybywające muszą przejść okres obserwacji weterynaryjnej;

b) aby móc natychmiast wydzielić konie chore lub podejrzane o chorobę zaraźliwą, wszystkie konie poddawać okresowym oględzinom weterynaryjnym;

c) nie używać do czyszczenia, karmienia, pojenia swych koni przedmiotów, należących do innych właścicieli (szczotki, zgrzebla, karmiaki, wiadra i t. p.);

d) unikać obcych stajen,

e) w wypadku wydzielenia konia chorego lub podejrzanego o chorobę zaraźliwą niezwłocznie przeprowadzić odkażanie.

2. Odkazanie powinno być nader systematyczne i staranne. Należy więc:

a) nawóz, podściółkę, resztki karmy oraz przedmiotów nie przedstawiających wartości spalić,

b) przedmioty przedstawiające wartość, drewniane lub z tkanin, mechanicznie oczyścić, wygotować i następnie wymyć w środku odkazającym (karbol 2%, sublimat 1%) przedmioty z tkanin, jeżeli to możliwe, odkazić w dezynfektorach,

c) ściany, przegrody, drążki, podłogi z materiałów twardych nieprzepuszczalnych mechanicznie oczyścić, wymyć gorącym ługiem lub roztworem mydła szarego i pobielic; podłogi drewniane popsute usunąć razem z warstwą ziemi (30 cm.) i miejsce posypać proszkiem wapna żrącego,

d) przedmioty żelazne, które nie ulegną wskutek tego zniszczeniu, wyżarzyć w ogniu, w przeciwnym razie oczyścić mechanicznie i obmyć gorącym ługiem a następnie płynem odkazającym,

e) przedmioty skórzane (siodła i t. p.) oczyścić mechanicznie, wytrzeć szczotką, gorącą wodą mydlaną i włożyć do płynu odkazającego (2% formaliny, 3% kreoliny) na 3 godziny, po czym przed zupełnym wysuszeniem dobrze natłuścić,

f) poduszki włosienne wymoczyć przez 3 godziny w 2% formalinie.

3. Objawy chorób zaraźliwych zwykle przedewszystkiem występujące: posmutnienie, utrata apetytu, podwyższona ciepłota, kaszel, wypływ z nozdrzy, świąd. Przy zauważeniu któregokolwiek z tych objawów należy niezwłocznie zarządzić wydzielenie i odosobnienie konia chorego.

4. Najważniejsze choroby zaraźliwe koni:

a) Nosaczna. Choroba przewlekła u koni, niezmiernie niebezpieczna i śmiertelna dla człowieka. Objawy: wypływ z nozdrzy i owrzodzenia w nozdrzach, niebolesne powiększone gruczoły w sapkach; przy nosaciznie skórnej: owrzodzenia na różnych częściach ciała, przeważnie na kończynach, bocznych powierzchniach piersi i na dolnej powierzchni brzucha. Przy podejrzeniu o tę chorobę konia chorego i konie sąsiednie odosobnić. zarządzić najsurowsze ostrożności w stosunku do szeregowych, stykających się z podejrzanym koniem (niedopuszczalne zranienie lub zadrapania na rękach, twarzy doglądających), umieścić w stajni płyn odkazający dla mycia rąk i obuwia przez doglądających.

Niszczenie koni chorych z najściślejsem odkazaniem.

b) Zolzy. Zapadają przeważnie konie młode. Wpływ śmietanowy z nozdrzy, bolesne opuchnięcie w sapkach, ciepłota podwyższona.

Odosobnienie koni chorych i koni sąsiednich. Prowadzenie przepisane przez lekarza leczenia. Odkazanie.

c) Zakaźne zapalenie naczyń chłonnych. Objawy bardzo podobne do nosacizny skórnej. Rozróżnienia dokonuje lekarz weterynaryjny, który przeprowadza zabiegi i leczenie.

Odosobnienie koni chorych. Odkazanie.

d) Zaraza piersiowa i influenza. Choroba nawiedzająca najczęściej konie młode, stajnie, w których zgrupowane bywają konie różnego pochodzenia, gdzie warunki higieniczne utrzymania konia są złe. Rzucające się w oczy objawy: posmutnienie, utrata apetytu, podniesiona ciepłota, obrzęk powiek, kaszel, wpływ surowicy brunatny z nozdrzy.

Odosobnienie koni chorych i leczenie, poddanie pozostałych obserwacji. Ostrożność z rekonwalescentami, które do sześciu tygodni i dłużej po wyzdrowieniu mogą jeszcze zarażać konie zdrowe. Odkazanie.

e) Świerzb i inne zaraźliwe choroby skórne. Niehigieniczne warunki utrzymania koni sprzyjają występowaniu tych chorób. Objawy: świąd, miejsca bezwłose, strupki na skórze.

Odosobnienie koni chorych i podejrzanych o chorobę i zarażenie się. Leczenie i częste odkazanie.

f) Zaraza stadnicza. Choroba przewlekła przenosząca się zwykle przy stanowieniu z ogiera na klacz lub odwrotnie.

W pierwszym okresie występują zmiany chorobowe na organach płciowych w postaci obrzęków, bolesności, miejscowego podwyższania ciepłoty; następnie owrzodzeń.

W następnym okresie występują objawy skórne w postaci plam talarowych oraz ogólne objawy nerwowe, porażenia kończyn tylnych.

g) Wąglik. Choroba zakaźna o przebiegu ostrym, udzielająca się człowiekowi. Objawy: przedewszystkiem bardzo wysokie podniesienie ciepłoty ciała (40° — 42°), przekrwienie widocznych błon śluzowych, objawy gastryczne o charakterze ciężkiej kolki.

Natychmiastowe odosobnienie koni chorych i podejrzanych. Leczenie. Odkazanie najściślejse mocno działającymi środkami wobec wielkiej trwałości zarazka.

h) Wścieklizna. Występuje wskutek pokąsania konia przez psa wściekłego. Zwiększona pobudliwość, przechodząca często w rzucanie się na ludzi i na przedmioty, skurcze mięśni, obfite ślinienie, zwiększony popęd płciowy.

Podejrzane konie podlegają odosobnieniu, chore zniszczeniu.

400 —

384481

15 08 86

Wojewódzka Biblioteka
Publiczna w Opolu

CM KEK 327199

000-327199-00-0